A MAGYAR LOVAGSÁG (V/53.)

Rihmer Aurél[79] *(Budapest):*

***A Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrend*[80] *története*[81]**

Jelmondata:
Atavis et Armis – Az ősök fegyvereivel
(Őseink példája nyomán)
(Korábban: Háborúban és békében az országért és a hitért.)

A munkámat tisztelettel ajánlom egykori egyetemi tanáromnak,
Esztergom 82. prímás-érsekének, Magyarország 23. bíborosának
Dr. Erdő Péter
Bíboros Prímás, Esztergom–Budapest Érsek Urának,
valamint
Őeminenciája, Chevalier Don Carlos Gerada y de Borbón, Marquis de Almazànnak, a
Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrend 49. nagymesterének és
Francisco de Paula de Bourbon y de Escasany, duque de Sevilla-nak,
a Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrend volt nagymesterének.

---

[79] KLJ. M.H.O.S.L.J. – V.R. TKP – KLJ R.I.S.M.A.
[80] The Military and Hospitaller Order of St. Lazarus of Jerusalem. Lazarus Orden – Lazariten – Hospitaliter vom H. Lazarus.
[81] Nyelvileg lektorálta Bankó Edit történelem-magyar szakos tanár (2012).

In memoriam

„Mindenkinek mindene lett.”

Ezen írásomat apósom **Dr. Triznay Gyula** OLJ (1936–2002) tüdőgyógyász szakorvos, belgyógyász főorvos emlékének ajánlom.

Évtizedekig vívta egyenlőtlen harcát a természet erőivel, mert tudta, hogy az embereken csak ideig-óráig segíthet, de a haláltól meg nem oltalmazhatja őket. Becsülettel helytállt a műtőasztal mellett, a rohanó mentőautóban, vagy épp a mentőrepülő fedélzetén. Ha emberéletről volt szó, saját életét sem kímélte. A romániai forradalom alatt a harcoktól feldúlt településekre juttatta el a Magyar Máltai Szeretetszolgálat orvosi küldeményeit, néha fegyverropogás kíséretében. Ő mindig orvos volt, bárhol is volt.

De nem csak a test orvosa, hanem a léleké is. Mint háziorvos felismerte, hogy ha az emberek lelkét gyógyítja, a testnek is orvosa. Miközben betegei tisztelettel néztek rá, aközben Ő igen kicsiny tudott maradni. Mert el tudta fogadni mindazt nyugalommal és szeretettel, amit az élet rámért. A legkisebb tudott lenni mindenki között. Halálos betegségét még orvostársai előtt is eltitkolta. Tette mindezt azért, hogy szerettei és betegei ne lássák gyengének, és erőt meríthessenek lényéből. Még halála napján is felkereste betegeit, és erőt öntött beléjük.

Temetése jelképes volt, hiszen sírjánál a katolikus egyház mellett a református felekezet is képviseltette magát, mert ő mindig a keresztények megbékélésén fáradozott.

Egy barátja, Pozsgai István sírjánál evvel a verssel emlékezett róla:

Miért sirattok?
Isten arca volt,
mely simogatóan, hívón
reámhajolt.
És én mentem…
Most fényözönben élek.
Nem vagyok más,
csak tisztuló lélek.

Ha emlegettek,
köztetek leszek.
De fáj, ha látom
könnyetek.
Ha rám gondoltok,
mosolyogjatok,
mert én már
Istennél vagyok!

Halála napja is ezt igazolja, mert augusztus 31-én, az esztergomi bazilika felszentelésének napján, a magyar katolikus egyház örvendezik Krisztus dicsőségének, és ezért ezen a napon tilos fekete gyászt viselni.

A szerző ajánlása

Magamról annyit, hogy a Pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem Bölcsészettudományi karán végeztem Történelem szakon. Vendéghallgatóként az Eötvös Lóránt Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán a heraldika nagy öregjétől prof. Dr. Kállay Istvántól magyar jogtörténetet és genealógiát tanultam.

A lovagrendekkel és rendekkel 1996 óta foglalkozom. A Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrenddel 2001-óta állok kapcsolatban, és 2004-től fogva követem figyelemmel a portugál Szent Mihály Arkangyal Szárnya Rend történetét is.

A tanulmány elkészítését nagyban elősegítette a több éves gimnáziumi tanári tapasztalatom és több mint 20 éves könyvtárosi tevékenységem. A most közreadott kötet közel hét év kutatómunkájának az eredménye. Mindezek ellenére a műben hiányosságok előfordulhatnak, mert a felhasznált forrásokról, nem mindig lehetett egyértelműen eldönteni, hogy a Szent Lázár Lovagrend melyik csoportjáról is szólnak, illetve egyes személyeket több jelentős csoport is magáénak vall, mivel hol ebben, hol abban az obidenciában vállaltak szerepet. Továbbá egyes rendtagok tisztségét is van, hogy több forrás is egymástól eltérően adja meg. A mű megírása során előfordult, hogy olyan könyvbe botlottam, amely tartalma ferdítéseket tartalmaz, bizonyos célok igazolása végett, ami nagyban megnehezítette a munka elkészítését.

Ezek ellenére a tanulmány jelenleg a címben megjelölt 800 éve működő lovagrend legteljesebb, magyar nyelven elérhető történetét tartalmazza a rend kezdeteitől, lényegében napjainkig. Sőt, bátran ki merem mondani, hogy nem csak a magyar nyelvterület legteljesebb ilyen tartalmú munkája, hanem világviszonylatban is a legteljesebb átfogó történeti képet adó munkák közé tartozik. Olyan munka, amely a Szent Lázár Lovagrend történetét feldolgozza a kezdetektől napjainkig (2012-ig), az összes ágazattal együtt. Az utóbbi években főleg angolul megjelent ilyen témájú könyvek ismereteim szerint nem törekedtek a teljességre és csak egyes ágakat dolgoznak fel.

Tanárként gyakran találtam szemben magam diákjaim azon kérdésével, hogy ez, vagy az, az esemény miért következett be. Ezért ott, ahol szükséges, megpróbálom az általam feltételezett okokat bemutatni ahhoz, hogy a történések érthetőbbé váljanak. Elképzelhető, hogy ezen okkeresések néha nem a legjobb megoldások, de az események hátterében mindenképpen jelentős szerepet játszhattak. Remélem, hogy ezzel áttekinthetőbbé és értehetőbbé sikerült tennem munkámat.

Szintén tanári tapasztalatomból kiindulva igyekszem a kötetben előforduló gazdasági kérdéseket mai pénzviszonyokban is kifejezni, mivel azok valódi értéke csak így érthető meg. Mivel pedig tudom, hogy egy adott történelmi kérdést az összefüggések által lehet igazán megismerni, a kötet elején röviden bemutatom a lovagkort.

A kötet végén pedig a középkor során Magyarországon működő lovagrendek birtokait sorolom fel, mivel hasonló birtokfelsorolás egy kötetben még nem jelent meg. Evvel a hazai lovagrendek kutatóinak kívánok segítséget nyújtani.

Megítélésem szerint, munkámat egyaránt hasznosan forgathatják a történelemmel foglalkozó szakemberek, de a laikusok is.

Miért született meg ez a tanulmány?

A lovagrendekkel foglalkozó magyar nyelvű szakirodalmat tanulmányozva fel kellett fedeznem, hogy a Jeruzsálemi Szent Lázár Lovagrendről, alig található valami. Továbbá gyakori, hogy ott, ahol megemlítik ezt az igen régi lovagrendet, téves adatok és információk látnak napvilágot. Az interneten elérhető idegen nyelvű anyagok szintén hemzsegnek a pontatlanságoktól. Bár munkám során több interneten elérhető munkát is felhasználtam, azok adatait igyekeztem más forrásokból is ellenőrizni. Könyvtárainkban pedig az alapvető idegen nyelvű szakkönyvek nem lelhetők fel. Azokat jómagamnak is külföldről kellett beszereznem, például Ausztriából, Németországból, Franciaországból, Írországból vagy éppen Ausztráliából.

Így nem csoda, hogy az emberek fejében olyan sok minden kavarog erről a lovagrendről. De ebben nagyban hibás az a régebbi felfogás is, hogy hazánkban minden, ami lovagrendi, az a Máltai Lovagrendhez vagy a Templomos Rendhez köthető. Szerencsére azonban elkezdődött ezen rendek történetének a feldolgozása is, így lassan előbújik mögülük a Szent Lázár Lovagrend valós múltja.

Az így napvilágra került lovagrendet szeretném most röviden bemutatni. Azért csak röviden, mert e 900 éves szervezet történetének teljes feltérképezéséhez egy emberöltő is kevés lenne. Munkám célja így csak az lehet, hogy megpróbálja eloszlatni a legnagyobb tévedéseket, és hogy egy általános képet mutasson fel e patinás szervezetről.

Ezen képen belül igyekszem bemutatni a Szent Lázár Lovagrend különböző ágazatait is, amelyek az idők folyamán váltak ki az ősi rendből. Ez nem meglepő dolog, hiszen ugyanez a folyamat kimutatható például a Johannita vagy Máltai és a Német Lovagrendnél is.

Köszönetnyilvántás

Munkám elkészítésében nagy segítségemre volt feleségem, Triznay Zsuzsanna, aki az angol fordításokban segédkezett, Margittay Zoltán alperjel, és Palástay Lenke OLJ, akik igen sok hasznos anyagot bocsátottak a rendelkezésemre. A Magyar Természettudományi Múzeum könyvtárában és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Karán dolgozó könyvtárosok biztosították a kutatás hátterét több ízben is. Nekik ezúton is köszönetet mondok.

Bevezetés

A lovagok és a lovagkor

Ha valahol elhangzik az a szó, hogy lovag, vagy lovagrend, akkor az emberek képzeletében vasba öltözött harcosok, csaták és más képek jelennek meg. De arról, hogy tulajdonképpen mit is jelentett lovagnak lenni, milyen ideológiák vezérelték őket, általában keveset tudunk. Ezért most bevezetésképpen a lovagság mibenlétéről kívánok írni.

A lovagság intézmény és ideológia egyszerre, és ez a kettő nem feltétlenül fedte egymást.

A valóság vad és kegyetlen volt, de a ráépülő ideológia ezt eltakarta, továbbá hosszú civilizációs folyamattal meg is nemesítette azt. Erre jó példa a lovagi tornák ideologizálása, amelyek a valóságban nem voltak mások, mint üzleti vállalkozások. Mert egy torna alkalmával, hatalmas vagyonok cseréltek gazdát.

A nehéz fegyverzettel felszerelt lovas katona, a miles, nélkülözhetetlen harci tényező volt már jóval az első ezredforduló előtt is. A nomád harcosokkal ők tudták sikerrel felvenni a küzdelmet. Ezek a harcosok nem szükségszerűen tartoztak a nemesség soraiba. Vad, fegyelmezetlen és veszélyes tömegük akkor vált lovagsággá, amikor renddé konstituálódott fokozatosan kialakuló beavatási szertartásokkal, amikor kialakultak a jogok és kötelezettségek bonyolult rendszerei. A feudalizmusban végül szinte teljesen azonosult a nemességgel és az ővele. Kialakult a kereszténységen és hűbériségen alapuló sajátos ethosza. Ez a folyamat Európában a X-XI. században játszódott le. A XII. századtól vált gyakorivá, hogy az új lovag fegyvereit és jelvényeit az egyház megszentelje. A X-XI, századi nemesség a vassus vagy fidelis, lassanként magát *miles*-nek kezdi nevezni. A népnyelvi *chevalerie* megnevezés először a XI. századi Roland-énekben tűnik fel. A Roland-mondakörben már a keresztény harcos teljes egységben van a hűbéri elvekkel és a becsület arisztokratikus eszméjével. Roland halálakor kesztyűjét Isten felé nyújtja jelezve, hogy visszaadja neki lelkét. Megjelenik a „Paien un tort e chrestiens unt dreit"-elv, avagy a pogányoknak nincs igazuk, a kereszténynek igazuk van. A Roland-énekben megjelenik Turpin érsek személyében a harcos egyház képe. A Roland-ének így a keresztény harcos első megfogalmazását rejti magában.

A lovagság kialakulását az egyház nagyban elősegítette a harcosok, dolgozók és imádkozók hármas társadalomképével. Kialakult a lovagi ideológia a szegények védelme, a pogányok elleni harc és a Szentföld visszafoglalásának eszméje. A keresztény harcos képének Szent Pál-i előképe is van. **II. Orbán** (1088–1099. pápa) clermond-i beszédében hangsúlyozta a szent cél megnemesítő hatását: „*most katonák, lovagok legyenek, akik eddig rablók voltak*".

John of Salisbury Policratus című művében így fogalmazza meg a lovagság feladatát: a rendet fenntartani, az egyház és állam utasításait végrehajtani. A XI. század végére kialakul a trubadúrköltészet és az udvari szerelem eszmevilága, a fin amors. Ez a nő feltétlen tiszteletén és a férfi teljes alávetettségén alapult. A nő és férfi viszonyát a feudális függés és hűség formuláiban képzelték el. Ettől kezdve minden erény kulcsa a szerelem. Az egyházban ez Isten jegyesének képében köszön vissza. A legnagyobb szerelem Isten felé irányul. Ez az ideológia leginkább a kisnemesek érdekeit képviselte. Mert bár pénzük és birtokuk nincs, de a lovagi ideológia és szerelem által, mint a lovagi rend tagja, az arisztokráciával vált egyenrangúvá. Az arisztokrácia pedig befogadta őket, mert hatalmukat nem veszélyeztették. Ennek kései megnyilvánulása, hogy a Máltai Lovagrend jogi lovagjait, tehát nemesi ősökkel bíró tagjait, mind a mai napig ugyanaz a címzés illeti meg, mint az arisztokratákat.

Llull Ramón (1232? – 1315? katalán költő) a lovagi rend létrejöttének okát a következőkben látta. „Fogytában volt az irgalom (a szeretet), a hűség és az igazság a világon. És elkezdődött az ellenségesség, a hűtlenség, a sérelem és a hamisság". Ezért vált szükségessé, „hogy az igazság visszatérjen jogaiba, a félelem által". Erre a feladatra a legnemesebb ember kellett, aki a legnemesebb állatot használja és a legnemesebb fegyverekkel küzd. „Aki a rend tagja akar

lenni, meditálnia és gondolkoznia kell annak nemes elveiről, és szükséges, hogy lelkének nemessége és jó nevelése megegyezzenek és megfeleljenek a lovagság elveinek". A szeretet hiányával szemben szeretetre és félelemre van szükség: a szeretetből, amit a lovag ébreszt, következik az irgalom és a példa: a félelemből az igazság és a jog. A férfi jobb érzésű, mint a nő, tehát jobb is lehet, hiszen ha nem így lenne, a jóság és az erős természet ellentétes lenne a lélek jóságával és a jó cselekedetekkel. Llull már elveti a nőtiszteletet a XIII. században. Ezt írta: „Áruló az a lovag, aki megöli urát, vagy annak feleségével hál". Ez időtől fogva szükséges, hogy a lovag úr legyen, akinek birtokai vannak, legyen fegyverhordozója, aki szolgálja és gondozza lovát.

A lovag feladata Llull szerint a katolikus hit védelme. (R.Várkonyi Ágnes 54 – 65. oldal.)

„A lovag feladata, hogy megóvja és támogassa a szent katolikus hitet. Ahogyan a mi Urunk kiválasztotta a papokat, hogy írásokkal és érvekkel tartsák fenn az Ő egyházát a hitetlenekkel és a gonoszokkal szemben, Isten a lovagokat jelölte ki arra, hogy fegyvereikkel pusztítsák el azokat, akik mindennap a Szent Egyház romlásán fáradoznak". Lull még a lovag fegyvereinek is vallásos áhítatot tanúsít, felhívva a figyelmet a tőrnek és a kardnak hasonlatosságára a feszülethez. (Catharina Blomberg 152. old.)

A két legnemesebb hivatás tehát a klerikusé és a lovagé, „és ezért a legnagyobb barátság, ami lehetséges a földön, a klerikus és a lovag között kell, hogy legyen". „Minden rend Isten kegyelméből létezik – egyik sem lehet ellenkező a másikkal". Llull tehát már teljesen spiritualizálja a lovagságot. Ez a felfogás tükröződik vissza a Grál legendakörben is.

A lovag dolga, hogy lovagoljon, és legyen mértéktartó, törjön lándzsát, mérkőzzön fegyverrel a tornákon, alakítson kerekasztalokat, vívjon, vadásszon szarvasokra, medvékre és oroszlánokra, és legyen mindig edzett a fegyverforgatásra. Legyen a lelkében igazságosság, bölcsesség, irgalom, hűség, alázat, erő, remény és sok tapasztalat. (R.Várkonyi Ágnes 54 – 65. oldal.)

A lovag mindenkor megtartja az egyház tanait és védelmezi azt, a gyengék és elesettek támasza, feltétel nélkül szereti szülőföldjét, az ellenség elől nem hátrálhat meg, szüntelenül harcol a hitetlenek ellen, eleget tesz hűbéri kötelezettségeinek, adott szavát megtartja, a rászorulókkal szemben irgalmas, mindenkor bőkezű, a jog és jóság bajnokaként harcol az igazságtalanság és a rossz ellen, mondja a lovagok 10 kötelességének Lull *Liber del orde de cavayleria* című munkájában. (Katus László: A középkor…244 – 245. old.)

A lovagság természetét tanulmányozva nem mehetünk el szó nélkül a lovagnak a halálhoz való viszonya mellett. A lovag a harcban a győzelemre törekedett, de állandóan szembesülve a halállal, állandóan elfogadva a halál kihívását, szembefordult a halállal oly módon, hogy ne csak az ellenfelet győzze le, hanem tulajdonképpen legyőzze magát a halált is. A lovag, ha elesett a harcban, ha valóban lovag módjára, önmagát bizonyos értelemben hérosszá transzformálva halt meg, akkor ezt a halált úgy nevezték, hogy mors triumphalis (diadalmas halál). Ez azt jelenteti, hogy a halált egy transzcenzionális aktusként átélni, magasabbra emelkedni, ideális esetben átélni a halálban a feltámadást. A halálban ne a lecsökkenés, az elmúlás menjen végbe, hanem a felemelkedés, a menybemenetel menjen végbe. A lovag éppen ezért kereste a szembesülést a halállal. Ezért mindig úgy kellett élnie, hogy a halálba, a teljes lelki tisztasággal és a teljes testi, fizikai és szellemi tökéletesség állapotában, földi létének legtökéletesebb pontján lépjen át. (László András előadása)

A lovag saját korában a közrend fenntartója, a föld és az azon dolgozó parasztok oltalmazója. Támogatja a kézműveseket és egyéb mesterségeket, megvédi az embereket a rablástól és más bűncselekményektől, gondoskodik a gyengékről, különösen a betegekről, gyermekekről és a nőkről. (Catharina Blomberg 153. old.)

Álljon itt a XIII. században élt Guillaume de Lorris Rózsa regényének pár sora, aminek címe: Lecke a lovagoknak

Légy bölcs, okos, légy kellemes,
szabadban kedves, szellemes,

bár úrnak, szolgának felelj,
utcán jártadban jól ügyelj
s köszönj előre mindenkinek,
ha néked előre köszönnek,
ne üljön nyelved mozdulatlan,
hanem abban a pillanatban
köszönj te is fürgén és szépen.
ne mondj ki soha, semmiképpen
trágár, otromba, durva szót,
kurafi nyelvére valót.
ajkad legyen mindig bezárva
az ocsmány dolgoknak szavára,
mert szerintem az udvari
ember nem így kezd szólani.
Bármennyi rá a kín, a baj, s gond,
szolgálj és tisztelj minden asszonyt,
s ha bárki nőt gyalázni készül, te vágj a szavába vitézül,
s némítsd erélyes szóval őt meg,
ha tudsz, tégy olyat, mint a hölgyek
s kisasszonyok szeretnek, várnak,
úgy, hogyha téged náluk látnak,
mindig szépet, jót halljanak,
neved, jó híred így dagad.
De gőgös se légy, mert a gőg,
a tisztánlátó fők előtt
eszeveszettség, buta vétek,
mivel ki e vétekbe téved,
nem bókol, nem szolgál sehol,
mert szíve már meg nem hajol.
(Illyés Gyula fordítása) (Kelemen 101-102. old.)

Azonban a fenti lovagi elvárások igen gyakran csak idillnek mutatkoztak. A középkor lovagjai ugyanúgy raboltak és gyilkoltak a háborúkban, mint mindenki más. A nőket sem tisztelték. Álljon itt egy kirívó példa erre. Uszáma ibn Munkidz arab törtnetíró 1140-ben Tiberiaszban a következőket vetette papírra: " *Egy napon, amikor Tibériasban tartózkodtam, szemtanúja voltam a frandzsok (nyugati keresztény lovagok) egyik ünnepének. A lovagok kivonultak a városból, hogy egy lándzsás játékot űzzenek. Két nagyon öreg asszonyt is magukkal hurcoltak. Egy sík terület egyik végén állították fel őket, velük szemben egy kőhöz egy malacot szögeztek. A lovagok akkor futóversenyt rendeztek a két öregasszonynak. Két csoportba verődve gáncsolták őket, nehezítették útjukat. Az öregek lépten-nyomon elestek, újra és újra föltápászkodtak, a nézők harsány röhögése közepette. A végén az az öregasszony, aki elsőként ért a célba, jutalmul megkapta a malacot."* (Amin Maalouf 223. old.) Mindezt csak azért írom le, hogy érzékeljük, lényegében a lovagok sem voltak valójában különbek a kor többi emberénél, leszámítva szinte misztikus harci tekintélyüket. A hiedelmek lovagjaihoz legközelebb talán a szerzetes lovagok álltak, a templomosok, johanniták, teuton lovagok és a Szent Lázár lovagok, hiszen viselkedésüket nagyban befolyásolta szerzetes voltuk. Ezen szerzetes lovagok, eltérően a világi lovagoktól, a szerzetesekhez hasonlóan együttlétük alatt, különösen étkezések során, vallásos iratokat olvastak, vagy azok felolvasását hallgatták a rendi szabályzatok mellett. A Teuton Lovagokról pontosan lehet tudni, hogy miket olvastak. Ők leginkább az Ószövetség könyveibe merültek el. Így olvasták Judit, Eszter, Ezsdrás, Nehemiás, Dávid, Jób, Makkabeus és a Krónikák könyveit,

mivel ezek jobban illettek a katonai hagyományokhoz, mint az Újszövetség iratai. A középkor világa jobban vonzódott az Ó- mint az Újszövetséghez. Mózest, Salamont és Dávidot a lovagok meg tudták érteni. A bírák szabályait pedig gyakorta maguk a lovagok is élték. Bár érdekelte őket Krisztus élettörténete és feltámadása is, de a Krisztus előtti vallásos iratokba jobban bele tudták élni magukat. Olvasták még az Apokalipszist és különböző szentek életrajzát. Különösen azon szent iratokat kedvelték, amelyek a hit mártírjairól szóltak. (William Urban 166. old.) Mivel a szerzetes lovagrendek hasonló felfogásban és gyakorta azonos kiindulású regulák szerint éltek, a fenti olvasmányok ismeretét és különleges szeretetét szerintem mindegyikre kiterjeszthetjük. Ezek pedig elősegítették a rendszeres szentmise és ima mellett azt, hogy általuk megjelenjen a középkor azon lovagi eszménye, amely mindmáig a lovagiasság fogalmában él tovább.

A XIII. századtól kezdve a lovagi rendbe már csak nemesek kerülhettek be. Ezzel a lovagi rend bezáródott a más társadalmi osztályok előtt. (R.Várkonyi Ágnes 54 – 65. oldal.)

Talán a bezáródás mutatható ki Lull vélekedéséből is:" Ahogyan a lovagság adja meg a lovagnak mindazt, ami értékes emberré teszi, a lovagnak is minden erejét arra kell áldoznia, hogy a lovagság rendjét védje". A lovagtól megkövetelt dolog, hogy minden helyzetben megfelelően tudjon viselkedni. Ezért minden lovagnak gyermekkorától kezdve apródként kell szolgálnia, hogy alázatot tanulva később megfelelő úr legyen. Nem elég elsajátítani a fegyverforgatást, hanem a lovagság tudományát könyvekből is tanulni kell. A lovag maga a megtestesült bátorság. „A lélek nemességét ember ki nem olthatja, s ha az teljesen erős, a világ összes férfia sem tudja legyűrni….Senki sem szereti jobban és értékeli többre a lovagságot, mint az, aki azért hal meg, mert szereti és tiszteli a lovagi rendet. A lovagságért nem lehet többet tenni, mint meghalni érte". Viszont Lull tesz egy megfontolandó kijelentést is. E szerint az aki önimádatból vagy hírnévre vágyakozva szeretne belépni a lovagi rendbe, később szégyent fog hozni rá. (Catharina Blomberg 152-154. old.)

A lovagság mint elit fegyvernem kialakulásában igen fontos szerepet játszott az újfajta lándzsatartás. A lándzsát már nem hajították és nem csupán a kar erejével szúrtak vele, hanem a hónuk alá szorították, és az ügető vagy vágtázó ló és a lovas egész testsúlyát belevitték a döfésbe. Az új lándzsatartás ugyan nem szorította teljesen ki a régit, de a XII. században már minden, magát lovagnak tartó harcos ezt alkalmazta. Ezen módszer első igazi diadala éppen a szentföldi keresztes hadjáratok első időszakában történt, amikor is régi módon küzdő muzulmán seregeket a zárt sorban támadó lovagok elsöpörték a csataterekről.(Jean Flori 308. o.)

A középkori lovag, maga volt a megtestesült erő és egészség. Ennek annál inkább így kellett lennie, mivel a fegyverzet súlya igen nehéz volt. Egy átlagos sisak 2-5 kg, a páncéling 5-10 kg, a kard 2-6 kg, a páncélzat 12-20 kg, – aminek a súlya a XIV. század elejéig kizárólag a vállon nyugodott – a pajzs 2–4 kg súlyú volt. De még a sarkantyúk is elérték a darabonkénti 2 kg-ot. Ezt egészítette ki a 3 – 4 m hosszú lándzsa, ami maga is 15-18 kg-ot nyomott, továbbá a különböző tőrök, a csatabárd és a hajítódárda. Természetesen a harcos lova is páncélt viselt. (Karlai K. Károly 46. old.)

Idővel ez a fegyverzet könnyebbedett, ahogy a lovagok egyre többször találkoztak gyorsan mozgó könnyűlovasokkal.

A klasszikus lovagi fegyverzet pedig igen drága felszerelés volt. A nikapolyi csatában részt vevő magyar lovagokról szóló kimutatásból az derült ki, hogy a XIV. sz. végén a lovagi életmód feltétele minimum 6–10 falu birtoklása. (Mályusz Elemér 105. old.)

Ez 60 – 100 jobbágycsalád /300–500 fő/ birtoklását tételezte fel. Ez a vagyon képesítette a lovagot arra, hogy megvegye a közel 22 aranyforintot /1999-es árfolyamon nézve

18 876 000 Ft / vagy annál is többet érő páncélt. Ezt egészíti ki a fegyverzet a könnyű vérttel együtt, és a speciális harci ló – amelynek az értéke a páncél értékének akár a háromszorosa is lehetett, és amely 120 kg terhet is elbírt – és annak páncélzata, továbbá a lovag teherhordó lova és utazó lova. Ehhez járult az általában 3 főből álló kíséret felszerelése és lovai. Így

a teljes felszerelkezés 1999-es árfolyamon 50–200 millió forintba került. Természetesen a lovagnak saját és kíséretének ellátásáról is gondoskodnia kellett. Itt az átlagos 300 forintos /valószínűleg ezüstdénáros/ évi zsoldot alapul véve, amit egy zsoldos lovag /4 fős lándzsa/ kapott, 1999-es árfolyamon 8 580 000 Ft-os összeghezjutunk. Mivel a lovag nem zsoldos, így ezt a kiadást is birtokaiból kellett fedeznie.

A XIV–XV. sz-i Magyarországon, ahol a lakosság száma 2–3.5 millió fő között mozgott, a gazdasági számítások szerint mindössze csak 300 család tudott lovagot kiállítani, és így a lovagok száma, ha minden arra gazdaságilag képes férfi ténylegesen páncélt öltött, 400 fő körül mozoghatott. (Hóman–Szekfű I. 408, III. 235. old.)

Nyugaton 12 manus, azaz minimum 150 hektáros birtok jövedelme képesített valakit arra, hogy lovagként éljen. Ez képesítette a lovagot az egyenként 25–30 solidusba kerülő harci ló megvételére. Összehasonlításként, egy ökör ára a XI. században 6–10 solidus. A páncél pedig több mint 100 solidusba került ugyanekkor. Egy közepes grófságban, ahol 200–250 falu volt, 150–200 lovag lehetett. (Katus László: A középkor… 244. old.)

A páncélok fejlődéséről, és a fejlődést kiváltó okokról Töll László írt egy kiváló tanulmányt. Most ebből idéznék hosszasan. A lemezvértek kialakulása, a „teljes testet befedő lemezekből álló vértezetek kialakulása egy hosszú folyamat eredménye. A 9-10. században dominánssá váló nehézlovas hadviselés egyik legfőbb kelléke volt a páncél. A fent jelzett időszaktól egészen a 13. század közepéig a sodronyvért volt a legfőbb testvédelmi eszköz. Ez a védőeszköz vas-, elvétve acélgyűrűkből épült fel, mégpedig úgy, hogy egy gyűrűhöz négy másik kapcsolódott. A drótot kalapálással elvékonyított vasrudakból állították elő, melyeket dróthúzó géppel vékonyítottak a megfelelő átmérőre, de az is előfordult, hogy a gyűrűket lemezből vágták ki. A drótvégeket ö9sszeillesztésüknél egyenként kifúrták, szegecselték és a szegecseket hidegen vagy izzó állapotban leütötték. Ritkán előfordult, hogy takarékosságból csak minden második vagy harmadik sor készült szegecseléssel. Egy inghez – az átmérőtől függően – átlag 10-30.000 gyűrű kellett! Az így kialakított fémhálót tetszés szerint lehetett ruhaformára „szőni”, csak az igények és a mester ügyessége jelentett határokat. A sodronying védelmi képessége némileg leegyszerűsítve két jellemzővel mutatható be. Az egyik az inget alkotó szemek anyagának szilárdsága, amibe beletartozik az anyagminőség és a megmunkálás kivitele. A másik és talán a legfontosabb jellemző az energiaelnyerő képesség. Ez a védelem a következő elven alapul: ha egy gyűrűt erőbehatás ér, megrántja a körülötte levőket, és így eloszlatja a csapás vagy döfés energiáját egy nagyobb felületen. Hozzá kell tenni, hogy életvédelmi szempontból a kettő szorosan összefügg, hiszen ha egy bárd csapása nem is hatol át a szemeken, az alatta lévő testfelületen keletkező belső sérüléseket okozó trauma is halálos lehet. A fentiekben leírt készítési módszer azt valószínűsíti számomra – írja Töll -, hogy egy nehéz sodronying a harctéri fenyegetések jelentős részét – főként a vágásokat – hárítani tudta, s inkább a nagy erejű szúrások és az ütések jelentettek veszélyt. Nagyon fontos volt, hogy a páncéling ne legyen szoros, nem feszülhetett rá viselője testére, mert ebben az esetben az összerántódás nem tudott kialakulni. A láncing csak az erősebb lándzsadöféseknek, a nagyon pontos, erőteljes kard és csatabárdvágásoknak, és a pár méterről jövő nyíllövéseknek nem állt ellen, főként akkor, ha a találat olyan testfelületre feszülő részen „ült”, ahol a szemek kisebb mértékben tudtak összerántódni. A gyakorlott harcosok ezeket a részeket támadták, a nyakszirt, kulcscsont, szegycsont, könyök, térd volt az a pont, melyre még egy husánggal is rávágva bénító fájdalmat lehetett okozni. Nyilvánvaló, hogy a legjobban elkészített sodronying alá is egy nagyon vastag bélelt ruházat kellett, ami segített elnyelni az ütések energiáját.

A harcászatban a támadás és a védekezés soha nem egyensúlyra törekszik, hanem mindig valamelyik tényező fölénybe kerülése mozgatja a haditechnikai fejlesztéseket. Ez a változás folyamatos, ámbár gyorsasága hullámzó, és a középkori fegyverfejlesztések nagyon hasonló vonásokat mutatnak, a mai fegyverkezési versenyhez, a páncélok és a páncéltörő eszközök „ve-

télkedéséhez". Az 1100-as évek végétől egy régtől ismert fegyver, a számszeríj kezdte el pályafutását az európai hadtörténelemben, mely egyensúlybontónak bizonyult. A középkori haditechnika egyik legzseniálisabb és legfélelmetesebb fejlesztése volt a számszeríj. A számszeríj létrehozásával a közönséges kézi íj hordtávolságát kívánták növelni és a lőpontosságát javítani. A hagyományos íj hatékonysága döntően függött kezelője fizikai erejétől és gyakorlottságától. A számszeríj elvének alkalmazásával ezt a kéz tényezőt nagyrészt ki lehetett iktatni, ugyanis a fegyver törzse helyettesítette az íjat tartó bal kart, a törzsbe épített zárszerkezet pedig a húrt tartó és oldó jobb kezet, a nagy erőt igénylő felhúzást pedig valamilyen erőátviteli eszközzel segítették. Egy jól kialakított törzsbe rendkívül erős ívet lehetett beépíteni, korlátot gyakorlatilag csak a kezelhetőség jelentett. A fegyver a 12. században vált igazán ismerté Európában. A II. lateráni zsinat 1139-ben már egyházi átokkal sújtotta azokat, akik a számszeríjat keresztények ellen használták. A tiltás oka: a rendelkezés szerint e barbár fegyver rendkívül brutális sebeket okoz. A rendeletet megismételt III. Ince pápa (1198-1216), és saját birodalma területén III. Konrád német császár (1138-52) is tiltotta a számszeríj használatát. Visszatekintve úgy tűnik, hogy a fegyver hírtelen olyan erőssé vált, hogy a számszeríjas gyalogság miatt megkérdőjeleződött a korabeli sodronypáncélos lovagság harctéri hegemóniája, és részben emiatt próbálták használatát korlátozni. A számszeríj szinte minden középkori összecsapásban szerepet kapott. Egyre erősebb ívekkel látták el, hogy lőerejét növeljék, és ehhez egyre bonyolultabb felhúzó készülékeket konstruáltak, amik akár a 300-400 kilógrammos feszítőerejű íveket is képesek voltak meghajlítani. – Megjegyzem, hogy híres magyar íjak feszítőereje körülbelül 60 kg. volt. – A hatalmas erejű íjakból kilőtt lövedékek fenyegetése a páncélzat megerősítését váltotta ki, ez viszont visszahatott a számszeríj fejlesztésére. Az íjászok perspektívájából csak egy megoldás volt: az ív erejét a végletekig fokozni. Így jelenik meg a 13. század első harmadában a roppant méretű szaruíjas számszeríj, s ugyanakkor tűntek fel az első lemezből készült vértezetrészek a sodronypáncélok törzset védő részén. „ Töll szerint ez a „régi-új" fegyver volt az elsődleges tényezője, hogy a páncélzatok védőképességét mindenképpen fokozni igyekeztek."Természetesen más tényezők is ösztönözték a páncélfejlesztőket. Bár a 12-13. században a legnagyobb fenyegetést a páncélokra a számszeríjak lövedékei jelentették, az ábrázolásokon már megjelennek a gyalogság kezében a nagyméretű alabárdok, szálfegyverek, buzogányok, cséphadarók. Ezeknek ütését a sodronyvértezet még alábélelten is csak részlegesen vagy egyáltalán nem tudta hárítani.

A „páncélfejlesztők" a törzs védelmét azzal igyekeztek megoldani, hogy egy köpenyt alakítottak át a védelmi követelményeknek megfelelően. Ez egy „poncho" formájú ruhadarab volt, amit elől-hátul lemezdarabokkal béleltek, melyeket felszegecseltek az anyagra. A „poncho" mellrészének két oldalát kiegészítették egy-egy széles, övszerű toldalékkal, melyek körbefogták a használója törzsét. Természetesen ezeket is fémlemezekkel bélelték, az egészet a vállon hátul rögzítették. Ezt a páncéltípust legjobban a mai lövedékálló mellények szerkezetéhez lehet hasonlítani, felvétele, rögzítési módja, viselési jellemzői is körülbelül ezzel egyeznek meg. A fejlődés következő lépését az jelentette, amikor a függőleges és vízszintes elrendezésű lapokat úgy kombinálták (ezek a lapok természetesen különböző méretűek voltak), hogy a lehető legnagyobb testfelületet fedjék, amit még egy nagyméretű mellény lehetővé test. A vaskohászat fejlődésével egyre nagyobb méretű vas- és acéllemezeket tudtak előállítani, és ez vezetett ahhoz, hogy a szegmensvértezetek fölső lapja egyre nagyobb méretű lett. A 13. század közepétől megfigyelhető az ábrázolásokon, hogy a végtagokat is fokozatosan ellátták kiegészítő védelemmel. Ezek alapján úgy tűnik, hogy a térd és a sípcsont kapott először lemezvédelmet, majd a könyök, a karok és a comb burkolását oldották meg." Töll szerint ezt a sorrendet nyilvánvalóan a tapasztalat okozta, tehát a lábon szenvedték el a több és komolyabb sérüléseket. „Ez logikusnak is látszik, hiszen a láb lovon ülve mozdulatlan, míg a bal kezet védi a pajzs, a fegyvert forgató jobb kezet pedig aránylag nehéz eltalálni. Ez a fejlődés azt jelentette, hogy már a 14.

század első harmadára egy meglehetősen gazdag lovag olyan felszerelést tudott magának vásárolni, hogy testfelületének minden négyzetméterét bőr-, vas- és acélréteg takart. Ezek a „szegmentált vértnek" nevezett páncéltípusok átmenetet képeznek a sodrony- és a teljes lemezvért között és gyakorlatilag az egész 14. században használatban voltak. Úgy tűnik, hogy a szegmensvértek kézitusában nagy biztonságot nyújtottak az emberi izomzat által mozgatott ütő- és vágófegyverek ellen, mert kellő felülettel rendelkeztek a támadó fegyverek által keltett erőhatások eloszlatásához. A 14. század elején azonban új „egyensúly-billentő" tényező jelentkezett a harctereken – ez volt a legendássá vált angol hosszúíj. A hosszúíj szó a „longbow" angol kifejezés tükörfordítása. Egy akkora íjat jelentett. Aminek hosszúsága megegyezett a fegyvert kezelő íjász magasságával. Ezt az igen terjedelmes fegyvert fából faragták, más anyagot nem használtak az erőkarokhoz. A középkori íjak teste többnyire tiszafából készült, ugyanis ennek a fának rendkívül hosszú, rugalmas rostjai vannak. A fegyver a Százéves háború összecsapásaiban bizonyította félelmetes hatékonyságát és erejét, hiszen Crécy (1346), Potiers (1356) és Azincourt (1415) csatamezein Franciaország nemessége vérzett el az angol nyílzáporban. Az angolok fegyveréhez hasonlót eddig nem ismertek a kontinensen, különlegessége méretéből következő óriási erejében volt. Legyen azonban bármilyen erős és hatékony a hosszúíj, elég nehéz elképzelni, hogy egy nyílvessző könnyedén átüssön egy alábélelt sodronyvértre öltött szegmentált vértet. Itt nem az átütés tényéről, hanem mértékéről van szó! Nem a páncél sérthetetlensége a szempont, hanem a viselőé. Hiszen ha a harcos a vért sérülése ellenére épen marad, tudja folytatni a harcot. Akkor mégis mi okozta – tisztán fegyvertechnikai szempontból – a franciák vereségét a Százéves háborúban. Véleményem szerint – írja Töll – az, hogy a legjobb szegmentált vértezet sem tudta az egész testfelületet elfedni. Az angol nyílzáporok pedig hihetetlenül sűrűk voltak, nemcsak időben, hanem térben is. A zárt tömbben rohamozó páncélosok mindenkor kiváló célpontot nyújtottak, a kilőtt nyilak számát és sűrűségét tekintve szinte biztos volt, hogy előbb-utóbb „becsúszik" egy nyílvessző a páncél réseibe, vagy valamelyik gyengébben vértezett testrész kap találatot. A nyílhegyeken jelentkező pontszerű erőhatások túl sok helyen, rövid idő alatt érték a vértezeteket és emiatt hatványozott erővel nőtt az esély arra, hogy az egyik sérülést okoz. A harcos esélyét a nyilakkal szemben nem tudása, hanem a kiszámíthatatlan szerencse határozta meg. Ezt a kiszámíthatatlanságot – az eszköz szempontjából – egyetlen módon lehetett csökkenteni: olyan vértet kellett készíteni, amely nagyfokú védettséget nyújt a nagy tömbben kilőtt nyílvesszők ellen is." Töll szerint ennek a harctéri fegyvernek az elhárítása volt a legfőbb ösztönző az egybefüggő nagy fémlapokból álló lemezvértezetek kifejlesztésére. Előnyeit a mai kísérletek is igazolják. Williams professzor közlése szerint a 2 mm-es kovácsoltvas lemezt 10 méter távolságról átütötte egy 70 fontos hosszúíjból kilőtt vessző, de a hegye mindössze 11 mm-re hatolt a lemez mögé. Amennyiben a lövés 20 fokos szögben érte a célfelületet, már lepattant róla. A mm-es lemezeket már semmilyen körülmények között nem verte át a nyílvessző. A 14-15. század fordulójára tehető az az időpont, amikor a vaskohászat, a kovácsművészet és a gyakorlati tapasztalatok már azt a szintet érték el, ahol a mesteremberek nem csak reagálnak egy harctéri fenyegetésre, hanem előregondolkodva olyan formát alkotnak, mely várhatóan sikeresen kompenzálni fogja a traumákat. Ezekből az évekből vannak olyan ábrázolások, melyek teljes vértezetben mutatják a harcosokat, s a fémpáncélt semmilyen anyag sem fedi. Ennek a páncéltípusnak a megvalósítása egyértelműen az észak-itáliai mestereknek tudását dicséri, és magának a páncélkészítésnek a tudománya is ehhez a területhez kötődik. A történelemtudomány a páncélok történetét előállító helyek szerint tárgyalja, mert ezek a jellegzetességek lehetővé teszik a fennmaradt leletanyagok és ábrázolások besorolását, osztályozását. Ezek a páncélkészítő helyek mindvégig megőrizték fontosságukat és központi szerepüket." „A középkorban a páncélgyártás két legfontosabb területe, az Alpok északi és déli oldalán található, egyértelműen a vízi energia, a nyersanyag és a nagyvárosok közelsége miatt. A legnagyobb hírnévre a 15. század elejétől a milánói páncélverők tettek szert." A később feltörekvő német, angol és ritkábban francia műhelyeket is Milánóból származó mesterek alapították. „A

milánói műhelyek termelékenységére jellemző, hogy 1427-ben képesek voltak leszállítani 4.000 lovassági és 2.000 gyalogsági páncélzatot a maclodio-i csatához. Milánó legnagyobb riválisa Brescia volt, ahol 1388 és 1486 között 167 aktív mester nevét jegyezték fel." A firenzei és genovai mesterek munkái nem vetekedhettek a milánói páncélokkal. Német területen a páncélokat Rajna-Vesztfáliában és Dél-Németországban állították elő. Az elsőnek említett helyen leginkább nagy tömegű, átlagos minőségű páncélokat készítettek, míg az utóbbi területeken már a milánói minőséggel vetekedtek. 1362 és 1363-ban a nürnbergi fegyverkovácsok 1.816 db páncélt gyártottak le. „Az itáliai vértezetek általános jellemzője, hogy a lemezvastagság egy és két mm között ingadozott, így a vértezetek súlya meglepően kicsi volt. Például egy felső mell- és hátvas együtt 4.62 kg, a hozzájuk tartozó alsó mell- és hátvas (a kehely) 7.47 kg. Egy ekkora súlyt az ember könnyedén elvisz a testén." Az itáliai mesterek azért dolgozhattak ilyen vékony fémmel, mert szinte mindig kiváló minőségű acélt használtak, amiket utólag gyakran felületedzésben is részesítettek, a végtagok védelménél pedig a mesterek szinte mindig arra törekedtek, hogy minél nagyobb egybefüggő felülettel burkolják azokat. A páncélok már szabályszerű anatómiai formákat mutattak ekkor. Az itáliai vérteken gyakran a lábfejet csak sodronyvért védte. Ez lehetővé tette, hogy a harcos lóról szállva könnyen mozogjon. A lábfejet lovaglás közben pedig a nagyméretű kengyel védte ekkor.

Természetesen a lemezvértek mellett a sodronyvértek is használatban maradtak, mivel jóval olcsóbbak voltak a lemezvérteknél. Az egyik legismertebb lágyvértezett volt a „brigantin" vagy „brigandin". Ez olyan kabát volt, amelynek belsejébe sok apró fémlemezt szegecseltek fel, hasonlóan a szegmentált vértekhez. Ezek azonban a szegmentált vérteknél kifinomultabb technikával készültek. Egyes darabok mellkasi- és háti részébe két-két db nagyméretű fémlapot is beépítettek egy nagy hónaljkivágással, hogy a karok szabadon mozoghassanak. A beépített apróbb lemezek legalább 1-2 mm vastagok és részben fedik egymást, mi által rugalmas és nagyon ellenálló védőeszközt alkotnak. A súlyuk elérhette a 9 kg-ot. Ez nehezebb mint egy sima mell és hátvért és súlya eléri a nehéz sodronying súlyát.

A brigantonok többsége nagyon esztétikus ruhadarab. Ezen kabátok önmagukban is viselhetőek, de néha vettek alá sodronyvértet is. Az igazán jó brigantinok védtek a számszeríj és a hosszúíj ellen is. A páncélok részletes szerkezetét most nem kívánom taglalni, de azokról igen jó leírást add Töll tanulmánya. (Töll László)

De pénzért nem válhatott valaki lovaggá. Így ki voltak zárva a lovagság soraiból a kereskedők, kézművesek és bankárok, no és az egyházi rendek tagjai, még akkor is, ha nemes emberek voltak. Ez utóbbi alól majd a szerzetes lovagrendek kivételt fognak jelenteni.

A középkor folyamán a világi lovagságnak kialakult egy „vadhajtása" az úgynevezett bérharcos lovag. Egy gazdag lovag köré tömörülő elszegényedett lovagok csoportja alkotta a companiát. Ez a rendszer Itáliában 1124 körül alakult ki. Ők fizetés ellenében bárkinek a szolgálatába szegődtek. Kiemelkedő condittieri volt például **Roger di Flor** /1260-1306/, **Ürsligeni Werner** / 1306/ vagy **Johan Hawkwood** / 1306-1394/. Hawkwood az angol királynak volt a fia. Továbbá **Andrea del Castagni Filippo Scolari** firenzei vezér, aki a magyar történelemben, mint Ozorai Pippo jelenit meg. Ezen zsoldos kompániák több mint 300 éven keresztül befolyásolták a politikai életet.

Egy másik oldalhajtás volt a lovagi cím megjelenése tényleges lovagi szolgálat nélkül. Ezt olyan családok kezdték el használni, akik valaha bírták a lovagi életmód kiadásait és fáradalmait, de elszegényedtek. Ők a régi idők emlékére vették fel a lovagi címet. Később a királyok is adományozni kezdték ezt a címet mint nemesi rangot. Ettől kezdve a lovag, egy nemesi rangjelzés lett, míg a lovagrendek tagjai a rendi tagsággal egyetemben, nem nyerték el a nemesi rangállást, a lovagi rangfokozatot.

Bevezetőmben a fentiek leírását azért tartottam fontosnak, mert az egyházi lovagrendek ezen gondolatvilágból nőttek ki, és a lovagságon belüli történeti és eszmei változások az egyházi lovagrendeken belül is pontosan ugyanígy zajlottak le.

Ezen bevezetés zárásaként pedig álljon itt egy lovagi induló a XII. századból:

Az Úr nevében indulunk
Az ő kegyére vágyódunk,
Segítsen Isten ereje
És az a sír, a szent,
Isten maga feküdt bent!
Kyrieleison!

Kyrieleison, Christeleison!
Szentlélek Isten vezess,
Istennek igaz szava,
Hogy bátran menjünk tova!
Kyrieleison!

Segítsen minket szent sírja
Annak, ki magát nekünk adta,
Szentséges sebeivel:
Hogy Jeruzsálembe jutván
Majd örvendezhessünk,
És a mennyek országában
Megadja Isten nagy jutalmát,
Énekeljük: Kyrieleison!

Úr Krisztus! Ó jóság!
Szent véred által óvjál,
Szentséges sebeiddel:
Hogy boldogan találjon
Az angyalok édes dala
Országodban: Kyrieleison!

A rend névadó szentje Szent Lázár

A lovagrend névadója és egyben védnöke **Betániai Szent Lázár**. Szt. Lázár személyét, János evangéliumából (Jn11,1 – 44 és 12,1 – 11) ismerjük, mint Mária és Márta fivérét, Jézus barátját. Kiemelkedő szerepe van Jézus messiási küldetése során, hiszen Isten Fia a már 6 napja halott barátját újra életre támasztotta. Ő az Utolsó Ítélet előképe. Története leírásakor mondja az Úr: „*Én vagyok a feltámadás és az élet. Aki hisz bennem, még ha meghal is, élni fog."* Szent Lázárt leggyakrabban sírjából kikelve, halotti pólyában ábrázolták a középkor során, bár néha ábrázolták imára kulcsolt kézzel is, amint mezítelenül ül a sírjában.

Egy középkori legenda szerint Krisztus halála után, nővéreivel együtt hajón a mai Franciaország területére érkezett, és az autuni St. Lazareben őrizték az ereklyéjét, és itt tisztelték a sírját is. Sírja a 12. sz.-ban elpusztult. (Földi Pál 204. old.)

A franciák előszeretettel hirdetik, hogy Szt. Lázár Marseille püspöke volt. Ez azonban nem más, mint egyszerű legenda, ami **Lazarus Aix** püspök nevéből keletkezett. Ezt a marseille-i mondát **Aranyszájú Szent János** írta meg. (Révay Nagy Lexikona)

Más legenda szerint azonban Szt. Lázár nem a mai Franciaország területén élt tovább, hanem Ciprus szigetén. Itt Larnacaban tisztelik a sírját. (Földi Pál 204. old.)

Jeruzsálemtől 2.5 km-re, az Olajfák hegyének keleti lejtőjén, a Jeruzsálemből Jerikóba vezető út mentén terül el, a mai al-Azarije (a bibliai Ananeja vagy Betánia) falu. Ez a régi Betánia,

amit ferencesek régészeti feltárás útján, az evangélium segítségével 1949-53 között tártak fel. A régi Betánia a mai falu, al-Azarije falutól Ny-ra volt, Rász-es-Sijah déli nyúlványánál. A falut másképpen Lazariumnak is nevezik. A falu Kr.e. a 6. században már létezett. A falun kívül van egy sziklabarlang, amit régészek **Lázár** azon sírjával azonosítottak, ahonnét őt az Úr Jézus Krisztus kihívta, mikor feltámasztotta. Kr.u. 333-tól kezdve él itt az emberek tudatában, már írott formában is, hogy hol volt a sír. A sír mellett már 419 előtt templom épült. Ettől kezdve egymás után több Lázár templom is épült itt. (Gerhard Kroll 364-375. old.) Lázárium temploma tehát nem hozható kapcsolatba a Szt. Lázár lovagokkal, de az is igaz, hogy az Olajfák hegyén volt a lovagoknak birtoka.

Szent Lázárról **Josephus Flavius** is megemlékezik. Szerinte „szelíd és hosszúkás arcú, széles homlokú volt, szakálla dús, szeme, mint az oroszláné, szemöldöke pedig majdnem fél arasz hosszú. Termete olyan magas és nagy, hogy a nagyobb növésű emberek közül is egész fejjel kimagaslott. Nagy bátorsága és ereje volt, hatalmas karja és lába. Katona, báró és igen nemes zászlósúr, törvényekben járatos, és a szegényekhez bőkezű. Testére nézve igen szép. Egy borjúnak ötöde, vagy egy báránynak harmada, vagy két kappan volt az étke. Az italban azonban mindenki között a legmértékletesebb volt. Olyan erős volt, hogy egy katonát teljes fegyverzetében a tenyerén a földről a feje fölé könnyedén fölemelt akár puszta kézzel is. Életmódjára nézve kivált bölcsességben, tudományban, erkölcsökben és tudásban, minden ember előtt kedvességben. Ha valaki őt pedig haragosnak látta, az tüstént megrettenhetett.”

„**Szent Ágoston** pedig azt írja róla, hogy a pokolra és tisztítótűzre jutott elítélteknek büntetéséről, amit egykoron látott, az asztalnál gyakorta megemlékezett. E büntetésekre emlékezvén soha nem nevetett, a föltámadása után csak árpakenyeret evett, mindig vizet ivott, bort soha, csupán háromszor egy évben. Napjában csak este evett. Testén vezeklőövet hordott. Durva ruhába öltözött, fekvőhelye kecskeszőr takarón a föld volt, és durva zsákkal takarózott követ tévén feje alá párnának. Saruját csak ritkán vette le. Sóhajtozva és könnyezve siratta a bűnösöket a reájuk váró nagy büntetés miatt.” (Pécsváradi Gábor 218-219. old.)

A Bibliából (Lk16,19-31) ismerjük Jézus példabeszédét, ahol egy szegény beteg koldusról és egy gazdag emberről beszél. Lázár a koldus, akinek testét fekélyek (lepra) borítják. Azonban ez a Lázár nem azonos a ténylegesen élt Betaniai Szt. Lázárral. A hagyományban a két bibliai történet összemosódott, és így lett a Betaniai Szt. Lázár, mint tényleges személy a leprások védelmezője. Az azonosítást elősegíti, hogy a középkori gondolkodás szerint a leprások maghaltak az élők számára, mint Lázár is, de ha meggyógyultak, újra életre keltek a világ szemében, mint ahogyan életre kelt a feltámasztott Lázár is. (Seibert, Jutta 202-203. old.)

Mitikus kezdetek

A Máltai Lovagrend eredetmondái

Mint minden régi szervezetnek vagy patinás családnak, a Jeruzsálemi Szent Lázár Lovagrendnek is megvannak a maga mitikus kezdetei. Ezen kezdetek az ősiséget hivatottak kihangsúlyozni, hasonlóan a Habsburg család Caesartól való leszármazásához, vagy a Máltai Lovagrend eredetmondáihoz. E szerint az ispotályos lovagrendet **Antiochus Epiphanes** (175-163 szeleukida király) parancsára **Melchior** alapította, és **Júdás Makkabeus** (166-160 Izrael vezére) is pártfogásába vette (a 2Mak 3 és 12,32-45. része alapján). Más felfogás szerint a Máltai Lovagrend első kormányzója **Szent István**, első vértanú volt. Természetesen ezen ispotályban tanított Jézus Krisztus, itt kapta meg Péter apostol a mennyek kulcsait, itt voltak az első apostoli zsinatok. 1191-ben Rómában elfogadták, hogy a jeruzsálemi ispotály a bibliai események helyszíne volt. 1260-ban a rend legfőbb elöljárója elődjének tekintette Szent István vértanút. (Máltaiak 10. old.)

A rend első ispotályát amalfiból való kereskedők alapították. Azonban ezen tényleges alapításhoz is fűződik egy mítosz.

Keresztelő Szent János lett az amalfi kereskedők által alapított szentély neve? Erre a Miracula adja meg a választ. Keresztelő Szent János apja, Zakariás ugyanis, midőn áldozatot mutatott be a templomban, az Úr hangját hallotta. A hozzá intézett parancs azt adta tudtára, hogy ezentúl Jeruzsálemben éljen a feleségével, Erzsébettel és fiával, Jánossal. Alapítson ispotályt, ahol szegények ápolásának szentelheti magát egészen addig, ameddig el nem érkezik hozzá Julianus a római, aki majd fölmenti ápolói kötelezettsége alól. Zakariás engedelmeskedett, noha nem tudta mit kell várnia. Augusztus Octavianus idejében egy bizonyos Julianus adószedő Rómából a zsidók országába utazott. Hajójával azonban Rodosznál hajótörést szenvedett. A hullámokban vergődő embert maga az Üdvözítő mentette meg, mire az megtért. Jézus azt parancsolta neki, hogy váltsa fel Zakariást az ispotály élén. És még ezt mondta: „*Magam is visszatérek ide testileg, a te irányításod alatt”.*

Ismét egy ősi mítosszal állunk szemben. A történet hitelét rontja, hogy Augustus 14-ben halt meg, mikor Jézus még rejtett életet élt. De mutatja, hogy az amalfi kereskedők körében az Előfutár milyen nagy becsben állt. A hagyomány szerint Gerárd monostora ott áll, ahol egykoron Zakariás elmélkedett. (Máltaiak 9-10. old.)

Nem véletlenül írtam le a máltai lovagok mitikus eredetmondáit, mert később látni fogjuk a Máltai és a Lazarénus rendek szoros összefonódását.

A Lazarénus eredetmítoszok

A legősibb alapító a mondák szerint **High Priest John Hyrcanus** (135–105 zsidó főpap) volt, aki leprás betegek ápolására hozott létre ispotályt Jeruzsálemben, ami a későbbi Szent Lázár Lovagrend őse lett volna. 1343-ban **János, Berry hercege**, a későbbi **Valois II. Jó János** (1350–1364 francia király) arról írt levelében, hogy a lovagok között az a hagyomány él, miszerint a rendet Krisztus után 72-ben alapították.

IV. Pius (1559–1565 pápa) *Inter Assiduas* kezdetű bullájában arról ír, hogy tudomása szerint **Szent Damasus** (366–384 pápa) uralkodása alatt **Szent Basil**, Caesarea püspöke városa határában 369/70-ben a leprások gondozására ispotályt alapított. Egyesek ebben látják a rend megalapítását, mivel ezt az ispotályt Szent Lázár védelmébe ajánlotta. (Gerard A. Lee 9. old és The Order of St. Lazarus http://www, valamint Paul Bertrand 16. old.)

Más vélekedés szerint a rend 530-ban jött létre Jeruzsálem központtal, és Akkonban, valamint Caesareaban voltak még ispotályai. Ez a hagyomány állítólag a Jeruzsálem falai előtt lévő lepratelepen őrződött meg. (Puskely M. 1199. old.)

Van olyan elképzelés is, ami szerint a rend 629-ben **Hérakleiosz** (bizánci császár 610-641) uralkodása alatt jött létre.(Appendice 1 http://www.)

Vannak, akik azt feltételezik, hogy önálló rendként, Szent Vazul szabályzata alapján jött létre. (Karcsu A. A.) De ezt a kutatások nem igazolták.

Mindezen eredetmondák alapja, hogy a Szentföldön az ókortól kezdve igen gyakori volt a lepra és minden más bőrbetegség is, amit szintén leprának tartottak. Ezen betegek kezelésére időről időre jöttek létre kórházak, illetve elkülönítő helyek. Azonban egyikőjük sem tekinthető a Jeruzsálemi Szent Lázár Lovagrend valós elődjének, ősi kezdetének. (Karcsu A. A.)

Egy különös eredetmonda a rend kezdeteit Magyarországra helyezi. E szerint **Szent Lázár** Esztergom vidékén járva ott leprakórházat alapított. Innét 300 körül a leprások gondozásának gondolatát **Szent Márton** vitte tovább a Szentföldre. Más feltevések szerint Esztergomból a Szent Lázár Rendet zarándokok vagy a keresztes lovagok terjesztették el Jeruzsálemben.

Ezen feltevés alapjául a Pozsonyi Krónika kompozíció szolgál. E szerint az augsburgi vereség (955) után az onnét visszatérő és csúnyán megcsonkított magyar katonákat (gyászmagyarok) a fejedelem a Szent Lázár rendnél helyezte el. A néphit azóta is Lázár szegényeinek tartja őket. (A Jeruzsálemi Szent Lázár.. http://www.) De ez sem több mint egy mítosz. Szent Lázár sohasem járt Magyarországon. Szent Lázár Bethaniában élt, majd innét Galliába ment, ahonnét Marseillaisebe hajózott, ahol mint a város püspöke halt meg. (Ijjas Antal 1/84-85. old.) Szent Márton 316/317 körül született Savariaban (Szombathely). Innét Paviába költözött, majd Amiens-be. Járt Milánóban, Genovaban a Gallinari szigeten, majd végül Tours püspöke lett. Itt halt meg 397-ben. A Szentföldön sohasem járt a források szerint. (Testvéreink.. 108-111. old.) A Pozsonyi Krónika kompozíciót a XIV. században állították össze. Ekkor pedig már közel 20 éve éltek Lázár lovagok Esztergom határában. Így kézenfekvő volt, hogy az augsburgi csata után megcsonkított magyar katonákat, a 7 gyászmagyart a leprakórházban helyezték el.

A Pozsonyi Krónika csak azt bizonyítja, hogy 1203 táján éltek hazánkban a rend tagjai, illetve, hogy ekkor ismert volt Magyarországon a lepra mint betegség. Így ezen történetet is a misztikum világába kell sorolni.

Több alapja van azon vélekedésnek, amelyet Váraljai-Csocsán Jenő szociológiaprofesszor említett nekem szóban, miszerint a Szent Lázár Lovagrend a Templomos Lovagrendből nőtt volna ki. Ő ezt arra alapozza, hogy a rend 1150 körül alapított burtoni (Anglia) rendházának pecsétjében eredetileg piros templomos kereszt volt. Véleményét alátámasztandó lehet, hogy Árpád-házi Szent Erzsébet férje, Lajos türingia őrgrófja akkor, amikor keresztes hadjáratba indult 1227-ben, piros keresztet öltött magára. Az őrgróf családja pedig köztudottan szoros kapcsolatokat ápolt a Szent Lázár Lovagrenddel. (Horn E. 96. old.) 1445 februárjában pedig Zeleméri Miklós, IV. Jenőtől (1431-1447 pápa) budafelhévizi és az azzal egyesített esztergomi Szt. Lázár és Szt. István konventeket közös társkáptalanná kívánta szervezni. A kérelem egyik oka, hogy azok állítása szerint egykori Templomos birtokok. (Mon. Rom. Episc. Vesp. III. 123-124. old.) A bizonyítékok közül Türingiai Lajos őrgróf könnyen kizárható, mivel a Szentföldre induló keresztesek általános jele a piros kereszt volt. Ha úgy tetszik, akkor a Szent György kereszt, mivel Szent György volt a középkori lovagok védőszentje, a Sátánt sárkány képében legyőző lovag. Őt pedig mindig piros kereszttel ábrázolták. Ez a kereszt köszön vissza például a magyar Szent László és a kun harcát bemutató (jó és rossz harca) falképeken is a magyar király pajzsán. Zeleméri Miklós érvelése is elvethető, mivel az ő célja az akkor üresen álló birtokok megszerzése. Ennek egyik módja pedig olyan tulajdonos kimutatása, aki a birtokok terén eleve jogfosztott, mint a templomos lovagok. A burtoni rendház pecsétje esetében én ismét inkább a Szent György keresztet látom, mint a lovagok védőszentjét, és nem a templomos lovagokat. Ekkor ugyanis még a Szent Lázár Lovagrend mint tényleges katonai rend gyakorlatilag ki sem alakult, így meghatározott jelképhasználatról esetükben nem beszélhetünk. Azt viszont tudjuk, hogy a templomosok fertőző betegápolással nem foglalkoztak. Ezért én a professzor úr véleményét nem tartom kellőképpen megalapozottnak. A templomos eredetből a valóságban csak

annyi áll fenn, hogy a leprás templomosoknak a Szent Lázár lovagok sorába kellett állniuk, mi által a Szent Lázár lovagok a templomosoktól is kaptak adományokat. De ez nem jelenti azt, hogy ők a templáriusok alapítása lennének.

Mint fentebb olvashattuk, számos legenda teszi a Szent Lázár Lovagrend kezdeteit a Római Birodalom időszakába. Éppen ezért fontosnak tartom, hogy megvizsgáljuk a terület politikai és vallási viszonyait a történelem során, hogy abból képet alkothassunk arról, reálisak-e ezen legendák. Ugyanígy fontos megnézni a leprások helyzetét és a lovaggá válás feltételeit.

A legősibb alapító a mondák szerint **High Priest John Hyrcanus** (135 – 105 zsidó főpap) alapította a lovagrend első ispotályát Jeruzsálemben. Ezen legendának azonban van egy szépséghibája. Mégpedig az, hogy Titus római hadai Kr.u. 70-ben bevették Jeruzsálemet. A várost és környékét a földdel tették egyenlővé. A zsidó háború során Josephus Flavius szerint közel 1 millió zsidó halt meg és 97 ezer lett rabszolga. A rómaiak a területről elűzték a zsidókat. Jeruzsálem lakatlan vidékén 133-ban Hadrianus császár új várost építtet Aelia Capitolina néven, ahová zsidók nem tehették be a lábukat. Ezek után én nem látom megalapozottnak a fenti eredetmondát, és azt csak legendának tekinthetem.

A Római Birodalomban 325-ben vált a kereszténység államvallássá. 395-ben a birodalmat végleg kettéosztották Nyugat- és egy Kelet-római Birodalomra. A Szentföld a keleti, avagy a Bizánci Birodalom részét képezte. Ezen területek erős perzsa hatás alatt álltak. 606-608 között Mezopotámia és Szíria a perzsák fennhatósága alá került, azonban 630-ra Bizánc visszaszerzte az elveszett területeket a perzsáktól. Bizánc és Perzsia harca azonban hamar véget ért, amikor 634-től kezdve a térségben megjelentek a **muzulmán hitű arabok. 635/636-ban az arabok elfoglalták Szíriát, 637-ben pedig Palesztinát**, beleértve Jeruzsálemet is, 639-ben Mezopotámiát, 642-ben Egyiptomot és 650-re Perzsiát. 668-tól az arabok folyamatosan támadták a bizánci területeket, és 674-678 között magát Bizánc városát is eredménytelenül ostromolták.

Az arab hódítók azonban kiegyeztek a keresztényekkel. Antiochia, Damaszkusz és Alexandria városa kapitulációja fejében az arabok biztosították a szabad vallásgyakorlást, a személyi szabadságot és a vagyonbiztonságot, aminek fejében a lakosság az araboknak adót fizetett. Ezen a területen maradtak keresztények. 638-ban Jeruzsálemben is engedélyezték a szabad vallásgyakorlást. 645-ben Alexandriában bizánci biztatásra arabellenes felkelés tört ki, de ezt Abdullah egyiptomi arab helytartó leverte. Moavija (661-680 kalifa) székhelyét Damaszkuszba helyezte át. Megindult az arab birodalom lakóinak tömeges áttérítése mohamedán hitre. Az asszimilálódás legjellemzőbb megnyilvánulása Antiochia pátriárkájának, Szíriai Mihálynak szájából így szól:" a bosszú istene feltámasztotta délről Iszmáél gyermekeit, hogy általuk megszabadítson bennünket a rómaiak kezei közül."

Azonban a megmaradt kereszténye ket nem bántották, leszámítva néhány rövid keresztényüldözést, illetve pár megalázó törvényt. Ettől eltekintve, a térségben a helyzetük jobb volt, mint a bizánci uralom alatt. 750-re azonban a helyzet megváltozott. A helyi kormányzók kihasználva a központi hatalom meggyengülését kisajátították a keresztény templomokat, amit aztán azokkal visszavásároltattak, majd megindult a keresztényüldözés, és a kényszerítés az áttérésre. Az abbaszidák hatalomátvétele után ugyan megszilárdult a központi hatalom, de ez a hatalom kevés türelemmel viseltetett a keresztények irányában. Azonban központilag szervezett keresztényüldözés nem volt. 965-ben lázítás miatt János jeruzsálemi pátriárkát is kivégezték. (Földi P: Templomosok 22-23. old.)

969-ben Antiochia és Szíria egy része több, mint **200 évnyi arab uralom után** visszakerült Bizánc fennhatósága alá. 974-975 között ismét keresztény kézbe került Tiberias, Názáret, Akkon, Beirut és Szidon. 971-ben az arabok sikertelenül támadták Antiochiát. Jeruzsálem továbbra is arab kézen volt. Bizánc bolgár háborúi miatt 969 után Hákim kalifa megindította a Szentföldön a keresztényüldözést. Kisajátította a keresztény templomokat, és azokat felégettette, elégettette a kereszteket. A templomok helyére mecseteket építtetett. 1009-ben lerombol-

ták a Szent Sír templomot. 1014-re mintegy harmincezer templomot perzseltetett fel, vagy fosztatott ki. Keresztények tömegei tértek át az iszlámra. **Az üldözések 1017-ben értek véget, mi által közel 40 évnyi üldöztetésnek lett vége.** (Földi P: Templomosok 25. old. és Egyetemes történelmi kronológia az őstörténettől 1977-ig))

Az arab uralmat a térségben ezután hamarosan a szeldzsuk törökök uralma követte. 1055-ben Bagdadot a szeldzsuk törökök elfoglalták. Megszállták Mezopotámiát, Szíriát és Palesztinát. 1071-ben Jeruzsálem a törökök kezére került. 1085-ben bevették Antiochiát is, így az alig több, mint 100 évnyi keresztény uralom után ismét mohamedán város lett.

Mint láttuk, a térség a kereszténységnek és a szerzetességnek nem igen kedvez. Így a Nagy Szent Bazil (Vazul) alapította Bazilita Rendnek sem. Az iszlám előretörésével a rendházak fokozatosan visszaszorultak, majd az a pár, ami megmaradt a XI-XII. században az ortodoxia fennhatósága alá került. (Puskely M. Szerzetesek21. old.)

A fenti kronológiai jellegű felsorolásból kitűnik, hogy a Szentföldön ugyan szinte végig voltak keresztények, de több ízben is üldöztetésnek voltak kitéve, ami ugyancsak megnehezítette az életüket. Ez akár a folytonos hitéletet is meggátolhatta, ami ezáltal a folytonosságot ugyancsak kétessé teszi. De menjünk tovább a legendák során.

Amint fentebb olvashatták, a Szent Lázár Lovagrend legendái között van olyan, amely egy antiochiai lepratelepben keresi a lovagrend eredetét, mondván, hogy ez a telep költözött át Jeruzsálem mellé. Ez szép gondolat, de ha figyelembe vesszük, hogy az átlag ember még a XIX. században is alig hagyta el saját faluját két-három falunál messzebb (kivéve a kereskedőket, papokat és katonákat), akkor ez az átköltözés nehezen hihető. Különösen annak fényében, hogy a leprásokat a hozzátartozóik látták el élelemmel, mivel nélkülük elpusztultak volna. Őket mi vitte volna rá az átköltözésre? Nélkülük pedig ki látta volna el a leprásokat Jeruzsálemben. Jeruzsálemnek ráadásul megvoltak a saját leprásai, így milyen előnye lett volna az átköltözésből az antiochiaiaknak? És azt se feledjük, hogy a történelem során, Antiochiában a keresztények sokkal nagyobb biztonságban voltak, mint Jeruzsálemben! Szerintem ez a mondai átköltözés nem állja ki a kor próbáját. De tegyük fel, átköltöztek. Akkor még mindig hátravan az a kérdés, hogy mitől lettek lovagok. Mert valakiből csak úgy nem lesz lovag. No nem a lovagavatás a lényeg e téren, hanem a lovagi mesterség elsajátítása. Mert a lovagság mesterség volt, amit a lovagok közel 15 évig igen kemény feltételek között tanultak meg. Megtanulták a birkózást, a kézitusát, avagy a középkori „karatét", a harci és egyéb lovaglási módokat, a kard, a lándzsa, dárda és nyilak használatát, a tőrvetést, a vadászat fortélyait stb. Mindez kemény gyakorlást igényelt. No és nem kevesebb pénzt, hiszen a lovak és felszerelésük igen sokba került. Akár több falu jövedelmébe. Igen valószínűtlen, hogy ezt egy lepratelep ki tudta volna gazdálkodni. Pláne a felszerelést beszerezni, mondjuk a méretre készített páncélt. A másik probléma maga a lovagi élet és harctudás megszerzésének a módja, hiszen 1097-ig a Szentföldön páncélos lovagok nemigen jártak. Zarándokok ugyan tömegével járták a szent helyeket, köztük bizonyára lovagok is, de nem harci fegyverzetben. Azt ugyanis a muzulmán államok nem nézték volna jó szemmel. A páncélos lovagi zarándoklat mai képpel élve olyan lett volna, mintha valaki ma tankkal menne Fatimába. Tehát hosszú évszázadokig a lovagok is hiányoztak a térségből. Aztán van még egy apró probléma. Mégpedig az, hogy 1113-ig maga a lovagrend fogalma még ki sem alakult. Ebből az következik, hogy 1113 előtt semmi sincs adva ahhoz, hogy a Szentföldön lovagrend jöhessen létre. De továbbmegyek. A legendák egy része szerint a Szent Lázár Lovagrend egy lepratelepből avagy ispotályból nőtt ki magától. Itt azonban meg kell jegyeznem, hogy a szentföldi lovagrendek szerzetesi szerveződések. Leprások viszont nem tehettek szerzetesi fogadalmat, mert nem voltak tiszták, hiszen már a Biblia szerint is el kellett különíteni őket. 1230-ban **VII. Gergely** pápa összes jogától és még családjától is megfosztotta a leprás beteget egy rendeletében. A leprások egyházi házasságkötését még az egyház is felbontotta. 1267-ben **IV. Kelemen** pápa kiközösítés terhe mellett kötelezte elkülönülésre a leprásokat. A XVI. század elején íródott Jordanszky kódex ezt írja: „ Valamely ember te nemzetedből makulás leend, azaz

kétszínű, ne áldozzék az szent kenyeret ő istenének, se az oltárra ne járuljon szolgálni, ha vak leend, ha csonka, ha sánta, orrotlan, ha kancsal, ha görbe, ha eseplős, ha rühes vagy poklos." Buda város statútuma pedig még a királyt is trónvesztettnek mondja, ha leprás lesz. (Révay Nagy Lexikona: bélpoklosság) A budai példát erősíti meg **Roymond du Puy** esete, aki 1157-ig állt a Johannita Lovagrend élén, majd mint leprásnak tisztéről le kellett mondania, és így 1157-1559 között a Szent Lázár Lovagrend legfőbb elöljárója lett. Mint kitűnik, leprásként se szerzetessé, se lovaggá nem válhatott senki. Lovag és szerzetes viszont lehetett utóbb leprás beteg, de ekkor neki is el kellett különülnie társaitól és az oltár szolgálatától.

Amint később látni fogjuk, a Szent Lázár Lovagrendet a szentföldi lovagrendek leprában megbetegedett szerzetes lovagjai részére hívták életre, mégpedig azért, mert egy szerzetes társaságnak a beteg rendtársairól is gondoskodni kellett. Ekkor már volt lovag, méghozzá leprás, akikből lovagi szervezetet lehetett kovácsolni. Így jött létre a Jeruzsálemi Szent Lázár Lovagrend valójában 1120-ban. Tehát a realitás és a történelmi tények adják meg a cáfolatot a legendákra.

A rend története 1048/1099/1113–1489-ig

A mítoszok áttekintése után most nézzük meg, hogyan is történt valójában a rend megalapítása. 1030 körül a Szent Sír – bazilika közelében Dél-Itália-i, főképpen Amalfi városbéli kereskedők megújították az ott talált szent épületeket. **1048**-ban egy **Maurus** nevű, amalfiból való kereskedő az egyiptomi kalifától engedélyt kért a latinnak mondott zarándokház, a hospitium felújítására, amit Szent Benedek reguláját követő szerzetesek gondozására bízott a hozzá tartozó szentéllyel együtt. Ezen együttes neve mindvégig Sancta Maria Latina volt. A nők számára, apácák vezették a Sancta Maria Parva nevezetű

zarándokházat. Ennek kápolnáját Keresztelő Szent János tiszteletére szentelték fel. Néhány forrás szerint később ez a vendégház fogadta be az Ispotályos (Máltai) Rendet. (Máltaiak 8. old.) Más adatok szerint a Marius által alapított kolostor és vendégház női kápolnáját Mária Magdolnáról, míg a férfiakét Alamizsnás Szent Jánosról vagy Keresztelő Szent Jánosról nevezték el. (Rendjelek… 38. old.)

A Szent János ispotály amalfiak általi megújításához a következő legenda fűződik.

Amalfi hajósok egyik üzleti útjukon, útban Palesztina felé, Málta szigete közelében viharba kerültek Szent János éjszakáján. A megrémült hajósok fogadalmat tettek Szent Jánosnak, mihelyt épségben szárazföldet érnek, a tiszteletére egy zarándokok fogadására, gondozására szolgáló menedékházat építenek. Alighogy elhangzott a fogadalmuk, a szél megenyhült, és a sötét felhők között felragyogott egy csillag, aminek a sugarai ugyanolyan nyolcágúak, nyolccsúcsúak voltak, mint az Amalfi város címerében lévő csillagé. A csillag fényénél a hajósok újra nekivágtak az útnak, de Rodosz szigeténél ismét tengeri viharba kerültek. Újból elhangzott a fogadalom, amire ugyanaz a csillag ismét megjelent a sötét égbolton, a vihar elállt, és a hajósok most már zavartalanul megérkeztek Palesztinába, ahol beváltották ígéretüket. A két égi jel megjelenési helye pedig a későbbiekben a johannitáknak, Szent János lovagjainak a hazája lett. (Lakatos http://www.)

A *Szentsír templomtól délre fekvő Murisztán (Kórháznegyed) területén volt a Jeruzsálemi Szent János Lovagrend első zarándokháza, kórháza és kápolnája. Erre és egy későbbi 1882-es szemkórházra emlékeztet ez a kő. Mivel a Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrend kezdete egybeesik a Jeruzsálemi Szent János Lovagrendével, mivel a Szt. Lázár lovagrend abból ágazik később ki, az emlékkő a Szent Lázár lovagok zarándokhelye is lehet. (Török József – Legeza László: Máltaiak: Mikes Kiadó, Budapest, 1999.)*

1063 körülre a latin negyedet Amalfi kereskedői már fallal erősítették meg. 1070-ben a szeldzsuk törökök bevették Jeruzsálemet, de a keresztény negyedet megkímélték, mivel azok

nem vettek részt a védelmi harcban. **Melik sah** (1072–1092) uralma alatt azonban a Szentföldön jelentős kereszténylüldözés vette kezdetét. Ez indította **II. Orbán**t (1088–1099 pápa) arra, hogy a Szentföld felszabadítására keresztes hadjáratot hirdessen. A keresztes hadak 1099. július 15-én foglalták el Jeruzsálemet. A Maurus által létesített zarándokház ekkor vált a keresztény zarándokok és lovagok kórházává. Az intézményt a később boldoggá avatott **Gérard de Martigues** (Blessed Gerard, Gerard de Tum, Tom, Thoms, Tune, Tenque), feltehetőleg provence-i származású elöljáró vezette. Dorat de Chameulles szerint Saint Didier-ből származott a családja. (The Order of Saint Lazarus the Heraldry http://www.) Nem tudni, hogy Gérard a már ott élő bencés szerzetesek közül került e ki, és első társait sem ismerjük. Hozzá hamarosan olyan lovagok csatlakoztak, akik a zarándokutak védelmének szentelték az életüket. Ez lett az alapja a későbbi Szent János Lovagrendnek, másképpen az Ispotályos, Johannita avagy Máltai Lovagrendnek. Első szabályzatuk feltehetőleg Szent Ágoston reguláján alapult, mert a bencés regula túlontúl szabályozta a rendi életet, és nem tulajdonított túl nagy jelentőséget a betegápolásnak.

A XIII. században keletkezett **Miracula irat Gérardról** megőrzött egy régi történetet. Jeruzsálem 1099-es ostroma során a keresztes lovagok éheztek a város falai alatt. **Gerard** ezért a városfalról egy batyuba kötve kenyeret és egyéb élelmiszert dobott le nekik. Mikor tettét másodszor is meg akarta ismételni, a muzulmánok elfogták. A szultán elé vitték, aki kibontotta a zsákot, de abban csak köveket talált. Ez a történet **Gerard** felebarátok iránti szeretetét mutatja be.

Az új rend első egyházi felettese a jeruzsálemi patriarkhatus volt, de ez alól 1112-ben

II. Pascal (1099 – 1118 pápa) kivette őket, és pápai fennhatóságát kiterjesztette felettük. (Bozsóky Pál Gerő 186. old.)

Gerard alapító tevékenysége vitathatatlan, mert 1113. febr.15-én **II. Pascal** pápa hozzá intézett *Piae postulatio voluntatis* kezdetű bullájában a jeruzsálemi ispotályról megjegyzi, hogy annak helye *juxta ecclesiam Sancti Johannis Baptistae quod instituisti* vagyis: Keresztelő Szent János egyháza mellett van, amit alapítottál. Elismeri Gerard vezető szerepét *„institutor et praepositus”* és bulláját neki és utódainak címzi. A jeruzsálemi ispotályt Szent

Boldog Gérard de Martigues és Raymond du Puy, a lovagrend első két vezetője. (Török József – Legeza László: Máltaiak: Mikes Kiadó, Budapest, 1999.)

Péter védelmébe fogadta. Mentesítette a jeruzsálemi pátriárkának adandó tized alól, és megerősítette eddig szerzett javaikat.

Ugyanis már Jeruzsálem elfoglalásának évében az ispotályt **Bouillon Gottfried** (1099-1100 „jeruzsálemi király”) szolgálataik fejében gazdag földadományokkal jutalmazta meg. Ezen birtokok egyrészt az egykori szeldzsuk török területeken voltak, mások Európában, Brabant tartományban, ahol a király családi birtokai feküdtek. A következő években, Európában sorra alapultak az ispotályok, így 1113-ban a Marseille melletti Saint-Gilles, Asti, Pisa, Bari,

Otranto, Taranto és Messina helységekben, amiket a pápai bulla szintén megerősített. A pápa megerősítése ekkor kifejezetten betegápoló szervezetnek szólt, tehát még nincs megemlítve benne semminemű katonai tevékenység.

A pápa megadta azt a jogot, hogy a rend elöljáróit egyházi és világi befolyástól mentesen, szuverén módon választhassa meg.

Gérard 1118. szeptember 3-án hunyt el. (Máltaiak 9-10. old.)

Más vélemény szerint Gerard 1120. szeptember 20-án hunyt el.

Gérérd címe a következő volt elhunytakor: *Hospitaliarus Servus Ospitalis Sancte Jerusalem, Pater ipsius Domus, prior, servus et minister Hospitalis institutor ac praepositus lerosolimitani, Del servus et procurator pauperum Christi*. (Bozsóky Pál Gerő 186. old.)

Gérard utóda a Rend élén **Raymond de Puy** (1118/20–1157) lett. Elöljáróságának második évében, 1120-ban **II. Calixtus** (1119–1124 pápa) az ispotályosokat lovagrend minőségében is megerősítette. Ettől kezdve a nevük Ordo Hospitalis Sancti Johannis, vagyis Szent János Ispotályos Rend. **Raymond** készítette el a rend első, 19 pontból álló szabályzatát. Ennek legrégebbi példánya 1254-ből marad reánk. Ez igen fontos a Szent Lázár Rend szemszögéből is, mert a Lázár Lovagrend ekkor még szerves része a Szent János Ispotályos Rendnek. Így ez a szabályzat a Szent Lázár Rend legrégebbi életébe is betekintést enged.

A szabályzat így kezdődik: *„Én, Raymond, Krisztus szegényeinek szolgája és a jeruzsálemi ispotály őre, az egész káptalan, a klerikus és laikus testvérek tanácsával együtt megállapítom a parancsokat és szabályokat a jeruzsálemi ispotály házában”*.

Kivonatok a szabályzatból:

l. pont: Tartsák meg hármas fogadalmukat a rendtagok, a tisztaságot, az engedelmességet és a szegénységet!

2. pont: Szerény ruhában járjanak, és ne dúskáljanak az étkekben!

3. pont: *„Azonfelül még elrendeltetett, hogy a templomban magatartásuk legyen tisztes, beszédük megfelelő, mindenesetre a klerikusok fehér köntösben szolgáljanak a papnak az oltárnál, a diakónus vagy szubdiakónus, és ha szükséges más klerikus ugyanezt a szolgálatot végezze, és éjjel és nappal az egyházban világosság legyen, és a betegek látogatására a pap fehér köntösben menjen, vallásos áhítattal vivén az Úr testét…”*

4. pont: A testvérek városokban, várakban és egyéb helyeken járva ne menjenek egyedül, hanem legalább ketten, hárman menjenek, és az útitársakat az elöljárók jelöljék ki!

8. pont: A testvérek naponta csak kétszer étkezhetnek, és szerdán és szombaton, valamint hetvened vasárnaptól húsvétig húst ne egyenek, kivéve a betegeket! A betegek sohase feküdjenek meztelenül, hanem mindig legyen rajtuk gyapjú vagy lening!

14.pont: Az elhunyt rendtagokért 30 napon át énekes misét kell mondani, a klerikusok mindegyike egyszer énekelje végig a zsoltárkönyvet, a laikusok pedig mondjanak 150 miatyánkot.

16. pont: Ott, ahol az ispotály mestere megengedi a betegek befogadását (ispotály = zarándokszállás és nem hospitál = kórház), a betérő beteg először gyónjon meg, majd áldozzon. Ez után kapjon egy fekhelyet. Ott mindennap ültessék fel, mielőtt a testvérek reggelizni mennek, vasárnaponként a szentleckét és az evangéliumot a házban elénekelhessék, és körmenettel a szenteltvíz széthintessék (a betegszobákban)!

17. pont. A testvéreknek vitáikat először meg kell próbálni egymás között elrendezni, és csak akkor fordulhatnak az elöljáróhoz vagy a közösséghez, ha ez nem sikerült. (Máltaiak 10-14. old.)

A szabályzat alapját a bencéseknél nagyobb mozgásteret adó Szent Ágoston féle regula jelentette. (Hunyadi Zsolt: http://www...)

Jobert (1173 – 1177 magister) a betegellátást és más dolgokat tovább szabályozta.

A betegek fehér kenyeret kapjanak. Egy kenyérnek kétmárkányit (kb: 1/2 kg) kell nyomnia, amin két ápoltnak kell osztoznia. A holttesteket külön fekvőhelyre kellett eltemetni, méltó ravatalozás után. A zsolozsma prima hórája előtt vitték a templomba, s a mise után történt a temetés.

Tilos napfelkelte előtt misézni, egy pap naponta csak egy misét mondhat, kivéve a haláleseteket, temetéseket és ünnepnapokat. Az obituarium vezetése kötelező volt, avagy a kalendáriumba beírták az elhunyt nevét és halálának okát. Az elhunytakról évente megemlékeztek. A templomban éjjel-nappal égnie kellett a mécsesnek.

Roger des Moulins rendfőnöksége alatt 1181-ben tovább szabályozták a Szent János Rend életét. **E szerint a jeruzsálemi ispotályban 4 orvosnak kellett lennie, akik vizeletből tudják megállapítani a betegség mibenlétét. Előírás volt, hogy a betegek ágyai legyenek hosszúak és szélesek, legyen rajtuk takaró és két lepedő tartozzon minden ágyhoz! A betegek kapjanak külön ruhát! A vászonneműket évente fel kellett újítani. Legyen elkülönített hely a szülő nők és újszülöttek számára, ahol kicsiny bölcsők is vannak! Az elhunytak ágyait, legyen az rendtag vagy idegen, vörös takaróval fedjék le, aminek felső részét fehér kereszt díszítse!** (Máltaiak 10–14. old.)

Az eredeti Johannita regula igen rövid, így az kezdetben sok mindenre nem tér ki. Ezért az élet korabeli mindennapjainak megismerésére külső segítséget kellett forrásul hívni. Ez a külső segítség nem más, mint a templomosok regulája. Azért vehető ez figyelembe, mivel úgy a johannita, mint a templomos regula, közös alapra, Szent Ágoston regulájára vezethető vissza, noha a Templomos Regulát Szent Bernát írta. A párhuzamosság a két lovagrendi regula között egyértelműen látszik például abban, hogy a lovagok általában egyedül nem járhatnak, a ruházkodási előírásokban, a napi két étkezésben, az étkezési tilalmakban és előírásokban, a haláleset utáni adakozásban a szegények részére, továbbá a betegápolási rendelkezésben. Különös az egybeesés például a magát helytelenül viselő lovag testvér figyelmeztetésének módjában, ahol a johannita 17. és a templomos 71. paragrafus teljesen egybevág. A Templomos Regula azért is adhat útmutatást, mivel a két lovagrend azonos korban és helyen jött létre, és azonos problémákkal szembesült. Mi több, éppen a Szent Lázár Lovagrend esetében látható, hogy úgy a johannita, mint a templomos lovagok leprás betegei egyazon rendbe, a Szent Lázár Lovagrendbe vonulnak „vissza". Ha regulájuk nagyon különböző volna, ez nem volna lehetséges. Bár kezdetben a regulák közel álltak egymáshoz, ez azonban nem zárja ki, hogy később azok esetleg eltávolodtak egymástól. De a kezdeti azonosság révén a lovagrendek életének első szakaszának bemutatására alkalmasak.

Most nézzünk meg pár tételt a Templomos Regulából, hogy a lovagrendi életet még árnyaltabban láthassuk!

A templomos regula sajátságos bűnnek tekinti, és szigorú megszüntetését írja elő annak, hogy szolgák és fegyverhordozók viseljék a lovagok fehér öltözetét. A világi lovagok sem viselhették a lovagok fehér ruháját. Ezért a szolgák csak fekete köpenyt viselhettek. (A Templomos Lovagrend Regulája 94. old.) A lovagok és szolgáló testvérek egymástól elkülönülő öltözéke minden lovagrendben megvolt.

Az időszakosan szolgáló lovagnak rendelkeznie kellett saját felszereléssel. Lovainak értékét a rend felbecsülte. A belépés után a lovag és fegyverhordozójának szükségletét a lovagrend fedezte, bármi is legyen. Ha a lovag szolgálata alatt elveszítette lovát, azt, ha csak mód volt rá, a lovagrend pótolta. A szolgálati idő leteltével a lovag lovainak értékének felét felajánlotta a lovagrendnek, a másik felét pedig, ha úgy tetszett visszavette. Ebből világos, hogy a szolgálatra belépő lovag lovait a lovagrendnek adta, de távozásakor azok értékének felét visszakaphatta. (A Templomos Lovagrend Regulája 104. old.) Mivel minden lovagrendnek voltak időleges fogadalmasai, a fent leírtak általános érvénnyel bírhattak.

A Templomos Regula megengedte a lovagoknak, hogy érdemeik elismerésere, különösen vitézségeikért házat, földet, embereket és földműveseket birtokoljanak, őket igazságosan kormányozzák és a különlegesen nekik járó járandóságot behajtassák. (A Templomos Lovagrend Regulája 130. old.) A lovagok további ellátására szolgált az, hogy különböző egyházi tizedeket bírhatnak. Így elfogadhatnak püspököktől azok saját birtokainak egy része után, tizedjáradékot, de laikusoktól is elfogadhattak ilyen felajánlást. (A Templomos Lovagrend Regulája 150. old.) Mivel a Templomos Regula minta lehetett más rendek számára is, és az itt leírtak a lovagrend, de a lovag javát is egyaránt szolgálják, általános érvényűnek tekinthetőek.

A házas lovagok felvételére szintén a templomos regula mutat irányt. E szerint házas lovag csak akkor lehet fogadalmas lovag, ha a szerzetesi életet egyaránt kéri ő és felesége. Ezek után vagyonuk egy részét a lovagrendnek kellett adniuk, és minden ez után szerzett vagyonuk is a rendet illette meg. Mivel azonban házasságban élt korábban a lovag, a szerzetes lovagok fehér köpenyét nem hordhatta, még fogadalomtétele után sem. A regula azt is előírta, hogy a korábban házas lovagok nem élhettek a már eredetileg is szerzetesi életet élő lovagok házában. (A Templomos Lovagrend Regulája 134. old.) A szerzetesi életre való jelentkezés során a szerzetesrendek esetében is elvárás volt az, hogy a házastárs is lépjen szerzetesi útra. Tehát megint egy általános érvényű esetet ír le a templomosok regulája. Ez talán arra is magyarázatot adhat, hogy például a Szent Lázár Lovagrendnek miért alakult ki egy női, imádkozó ágazata már a kezdetek kezdetén.

Megtartandó böjti napok és ünnepek: Böjtölni kell a tizenkét apostol ünnepén, Szt. Péter és Szent Pál (jún. 28.), Szent András (nov. 29.), Szent Jakab és Szent Fülöp (ápr.30.), Szt. Tamás (dec. 20.), Szt. Bertalan (aug. 23.), Szt. Simon és Szt. Júdás (okt. 27.), Szt. Jakab (júl. 24.), Szt. Máté vigíliáján (febr. 23/24 vagy szept. 20, mivel a szöveg Szt. Mátét és Szt. Mátyást azonos néven említi). Keresztelő Szent János vigíliáján (jún. 23.), valamint Jézus menybemenetelének vigíliáján és két nappal előtte. Továbbá keresztjáró napokon, pünkösd vigíliáján és kántorböjt idején (az előző ünnepek mozgó ünnepnapok, mivel minden évben más napra esnek). Valamint Szent Lőrinc ünnepének vigíliáján (aug. 9.), Miasszonyunk augusztus közepén lévő vigíliáján (aug. 14.), mindenszentek ünnepének vigíliáján (okt. 21), vízkereszt vigíliáján (jan. 5.). Ezen ünnepeket **Ince** (1130-1143 pápa) és a pisai zsinat (1139) rendelte el. Ha valamelyik ünnep hétfőre vagy szombatra esett, akkor az előző nap kellett böjtölni. Ha karácsony péntekre esett (dec. 25.), akkor az Úr tiszteletére húst kellett fogyasztani. Szt. Márk ünnepén (ápr. 25.) böjtölni kellett a litániák miatt, mert ezt Róma rendelte el az emberi halandóság miatt. Ha viszont ezen ünnep húsvét nyolcadán belülre esett, nem kellett böjtölni.

Azon ünnepek, amelyeket meg kell tartani: A mi Urunk születésnapja, Szt. István (dec. 26.), Szt. János evangélista (dec. 27.), aprószentek ünnepe (dec. 28.), karácsony nyolcada vagy újév napja, vízkereszt (jan. 6.), Gyertyaszentelő Boldogasszony (febr. 2.), Szt. Máté apostol (lásd fentebb), Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepe (márc. 25.), húsvét és az azt követő három nap (mozgó ünnep), Szt. Jorge (ápr. 23.), Szt. Fülöp és Jakab apostolok (máj. 1.), a Szent Kereszt feltalálásának (máj. 3.), Jézus menybemenetelének, pünkösd és az azt követő két nap ünnepe, Keresztelő Szt. János (jún. 24.), Szt. Péter és Pál apostolok (jún. 29.), Szt. Mária Magdolna (júl. 22.), Szt. Jakab apostol (júl. 25.), Szt. Lőrinc ünnepe (aug. 10.), Miasszonyunk menybemenetele (aug. 15.), Miasszonyunk születésnapja (szept. 8.), Szent Kereszt felmagasztalása (szept. 14.), Szt. Máté apostol (szept. 21.), Szt. Mihály (szept. 29.), Szt. Simeon és Júdás ünnepe (okt. 28.), mindenszentek ünnepe (nov. 1.), Szt. Márton (nov. 11.), Szt. Katalin (nov. 25.), Szt. András (nov. 30.), Szt. Miklós (dec. 6.) és Szt. Tamás ünnepe (dec. 21.). (A Templomos Lovagrend Regulája 164-168. és 182-184. old.)

Mivel az általunk vizsgált Szent Lázár Lovagrend szintén a Szentföldön jött létre, az ott elfogadott egyházi ünnepnapok rá is érvényesnek kellett, hogy legyenek, különösen akkor, ha

azt is figyelembe vesszük, hogy szerzetesrendről van szó. A szerzetesség pedig nemcsak szerzetesi fogadalomban és imákban merült ki, hanem bele tartoztak a felajánlások, böjtök és az egyházi ünnepek megülései is.

Mint olvashattuk, az ispotályos lovagoknak betegápoló elhivatottságuk volt. Az ispotályos lovagok jeruzsálemi kórháza 2000 betegággyal rendelkezett már szinte az alapítás után. (Volker Loos 29. old.)

Egy ismeretlen zarándok 1182 és 1187 között járt Jeruzsálemben. Elmeséli, hogy a leprásokon kívül, korra és nemre való tekintet nélkül, minden rászorulót befogadtak betegápolásra az ispotályba, még a pogányokat (muzulmánokat) és zsidókat is.

Ugyanakkor azt sem hallgathatjuk el, hogy a johanniták szentföldi központja a korabeli orvostudomány csúcsán állt volna, hiszen az arab ispotályokban, de még a bizánci Pantokrátor Ispotályban is sokkal szakszerűbb gyógyító tevékenység folyt. De mindez jóval kisebb jelentőséggel bír, ha Jonathan Riley-Smith gondolatait figyelembe vesszük, miszerint: „Jeruzsálembe nem gyógyulni, hanem meghalni mentek a zarándokok. (Hunyadi http:/www.) Összehasonlításképpen álljon most itt néhány korabeli arab beszámoló az arab kórházról és gyógyításról. Ibn Dzsubajr arab utazó 1154-ben a damaszkuszi arab kórházakról ezt írta: „*Minden kórházban gondosan feljegyeznek minden fontos adatot, lajstromot vezetnek a betegek nevéről, az ápolásukra és táplálásukra fordított összegről és egyéb fontos tudnivalókról. Az orvosok minden reggel vizitet tartanak, megvizsgálják a betegeket, utasításokat adnak a gyógyszerek elkészítésére és a gyógyulást elősegítő étrendre vonatkozóan, minden egyes személyre külön-külön.”* (Amin Maalouf 194. old.) Tehát volt honnét tanulniuk a keresztény ispotályoknak a kórház működését. De ekkoriban az orvoslás terén is tanulásra szorulnak a keresztesek, mint már jeleztem. Erre is álljon itt egy példa. **Uszama ibn Munkidz** arab történetíró 1140-ben a következőket írta le, amikor egy Tabet nevű, arab de keresztény vallású orvost Muneitra keresztény-keresztes városába hívták pár súlyos beteghez. „*Elém vezettek egy lovagot, akinek gennyes duzzanat volt a lábán, és egy asszonyt, akinek emésztési zavarai voltak. A lovag lábára borogatást tettem. A daganat kifakadt és javulni kezdett. Az asszonynak diétát írtam föl, hogy felfrissítsem a vérkeringését. De ekkor megjelent egy frandzs (keresztény) orvos és így szólt: „Ez az ember nem ért a gyógyításhoz.” Aztán a lovaghoz fordult és megkérdezte: „Mit szeretnél, élni egy lábbal, vagy pedig meghalni kettővel?” A páciens azt felelte, jobb szeretne élni egy lábbal, mire az orvos kiadta a parancsot: „Vezessetek ide egy erős lovagot egy jó élesre fent bárddal! „Hamarosan meg is jelent a lovag és hozták a bárdot is. A frandzs orvos ekkor egy fatönkre helyezte a beteg lábát, és azt mondta az újonnan jött lovagnak: Sújts ide jó erősen a bárddal, hogy azonnal lemetsszed! A férfi a szemem láttára egy csapással kettévágta a lábat, de mivel még nem vált el teljesen a testtől, odacsapott még egyszer. A velő kifröccsent a csontból, és a sebesült abban a pillanatban meghalt. Ami pedig az asszonyt illeti, a frandzs orvos őt is megvizsgálta, majd megállapította: “Ennek a nőnek egy démon bújt a fejébe, aki szerelmes belé. Vágjátok le a haját! Levágták. Ekkor az asszonynak enni adtak, a megszokott fűszeres, fokhagymás és mustáros ételükből. A görcsök még erősebben jelentkeztek. „Mert a gonosz szellem átment a fejébe, jelentette ki az orvos. Ezzel megragadott egy borotvát, s a fejét kereszt alakban behasította, úgy, hogy a koponyacsont kilátszott. A sebet bedörzsölte sóval. Az asszony azonnal meghalt.”* (Amin Maalouf 226-227. old.) Idővel azonban a keresztény orvosok eltanulták az arab gyógymódokat, és ispotályaik méltán váltak a gyógyítás fellegváraivá.

A szentföldi lovagrendek kialakulása az egyházi hierarchián belül hatalmi harcot váltott ki. 1130 körül *II. Honorius* ***pápa és*** *István* ***jeruzsálemi pátriárka között ugyanis harc dúlt avégett, hogy ki rendelkezzen a szentföldi ispotályok és a betegek, illetve zarándokokat ellátó testvérek (Johannita Rend) és az imádkozó, és a Szent Sír templomában a szent officiumot végző kanonokok (a Szent Sír Kanonokrend), valamint az előzőek védelmét biztosító lovagok (Templomos Lovagrend) felett. Ez nagyban növelte volna a pátriárka hatalmát a pápa rovására, de célját a pátriárka a fenti három rend ellenállása végett nem tudta megvalósítani a***

pápa ellenében. Így a rendek különállása megmaradt a pátriárkától, és utóbb a pápa fennhatósága alá kerültek. (A Templomos Lovagrend Regulája 25-26. old.)

A Johannita Rend jelentős kiváltságokat kapott, olyanokat, amiket korábban a templomosok már elnyertek. Az *Ad hoc nos disponentur* kezdetű pápai bulla szerint püspök nem ítélkezhetett felettük, és nem közösíthette ki őket, illetve nem helyezhette interdictum alá a rend egyházait. Általános interdictum alatt a rend tagjai továbbra is folytathatták az egyházi szolgálatot, azzal a feltétellel, hogy az egyház kapui zárva maradtak és a harangok nem szólaltak meg. A *Christiane fidei religio* megengedte a rend tagjainak, hogy egyházakat alapítsanak, és temetőket létesítsenek, illetve, hogy a rendtagok még interdictum alatt is temetkezhessenek. A *Quam amabilis Deo* kezdetü bulla, felkérte a püspököt, hogy serkentse a rend számára adandó alamizsnát, adományokat, amelyekért cserében az adakozók penitenciájának hetedét elengedték. **II. Paskal** pápa fenti rendeleteit 1154-ben **IV. Anasztáz** pápa megerősítette, és megadta azt a jogot, hogy a rendnek saját papjai legyenek bármelyik rendházban.

A Johannita Rend lelkészei ettől kezdve nem tartoztak püspöki fennhatóság alá. (Hunyadi http://www...) Habár a fenti kiváltságok és jogok a johannitáknak szóltak, feltehetőleg érintették a Szent Lázár Rendet is, hiszen azok egészen a XIII. század második feléig szoros kapcsolatban álltak a johannitákkal, mint azt később látni fogjuk.

Volt a rendtagoknak egy olyan különleges joga is, ami a szabályzatokban nem szerepelt, és pápai bulla se szólt róla. Ez a jog a **bűnök alól való feloldozás joga**. A XII -–XIV. században gyakorlat volt, hogy a Szentföldön alapított lovagrendek (Templomos, Szent János, Szent Lázár, Teuton, Szent Sír Rend) tagjai egymást feloldozhatták a bűnök alól, ha nem volt a közelben pap. Ezt az eljárást a pápaság nem tilalmazta. Ez a jog megillette éppúgy a lovagokat, mint a szolgáló testvéreket és a félkereszteseket. Tehát a világi szolgálókat is. A feloldozás leginkább közösségben történt ilyenkor, de történhetett egyénileg is. Például haldoklók esetében. Az ilyetén történő feloldozás egyenrangú volt az egyházi feloldozással. Ez a jog, szokásjog a XIV. század közepétől feledésbe merült, de hivatalosan nem szüntették meg, bár a templomos lovagok perében ezt a jogot igyekeztek elvitatni a lovagoktól. Pedig a templomosok első, pápa által is jóváhagyott szabályzatában a bűnbocsánat és feloldozás jogát a káptalan és a nagymester jogává tette. (Kulcsár Zs. 268-269. old.)

Nemcsak a szentföldi lovagrendek tagjai kaptak olyan kiváltságokat, amik csak papokat illettek meg, hanem szerzetesrendek is. Így például a Pálos Szerzetesrend **VI. Kelemen**től (1342-1352 pápa) kapott olyan kiváltságokat, hogy a szerzetesek házbéli rendtársaikat meggyóntathatták. **IV. Jenő** (1431-1447 pápa) lényegében ezt megerősítette. Ezen iratból tudjuk, hogy miket nem bocsáthattak meg nem papok: szándékos emberölést, öncsonkítást, nyílt eretnekséget, elöljáró tettleges bántalmazását. Azonban a testvéreket haláluk órájában fel lehetett menteni bűneik és az elégtétel alól. Ekkor a papoknak és teológusoknak a *Könyörülj rajtam, Istenem* kezdetű zsolozsmát, valamint az *Isten kinek tulajdonsága a könyörület* és a *Hallgasd meg kérésünk* imákat kellett elmondaniuk, míg a segítő testvéreknek öt miatyánkot és üdvözlégyet kellett imádkozniuk. (Gyöngyösi Gergely 78, 101. és 110. old.) A fentiekből pedig az következik, hogy a szentföldi lovagrendek hasonló kiváltságai is fennmaradhattak, annak ellenére, hogy azt a pápák később nem erősítették meg.

Mint a templomosok peréből tudjuk, ők ezen kiváltságokkal a XIII. század végén és a XIV. század elején még aktívan éltek.

A lovagrendeknek közös vonása volt, hogy világiaktól hűbér jellegű birtokot nem fogadhattak el. A hűbérbirtokok elfogadását a pápák 1139-ben a Templomosoknak, 1192-ben a Johannitáknak, míg 1220-ban a Német Lovagrendnek tiltották meg. (Pósán László: A Német Lovagrend...47. old.) Minden valószínűség szerint ez a tilalom érvényes volt a Szent Lázár Lovagrendre is.

Megjegyzendő, hogy ezen a tilalmon a Johannita Lovagrend hamar túltette magát akkor, amikor 1247-ben a magyar király hűbéreseivé váltak. (Török-Legeza: Mältaiak 24. old.).

Általánosan bevett gyakorlat volt a középkorban, hogy a templomok mellett a szerzetes lovagrendek is menedékhelyként szerepeltek. Aki bemenekült egy templomba vagy kolostorba, és ott megbánva bűneit menedéket kért, azt nem adhatták ki a hatóságoknak. Ugyanez vonatkozott a fenti lovagrendekre is. Ez a jog biztosan megillette a Templomos és a Német Lovagrendet. Mivel azonban az alapvető jogok terén a Johannita és a Szent Lázár-lovagok is szinte azonos kiváltságokat kaptak, alapos okkal tételezhető fel, hogy idővel a menedékhely joga megillette a Szent Lázár-lovagokat is.

A középkori társadalom vagy megbocsátott a bűnösöknek, vagy kivégezte. Sok egyéb lehetőség nem állt a rendelkezésére. Az alsóbb osztályok tagjait persze meg lehetett korbácsolni, vagy például kútba dobták, hogy addig ásson, míg vizet nem talál, vagy büntetése le nem jár stb. A bebörtönzést általában nem tartották praktikusnak. Annál már az is jobb, vélte a társadalom, hogy a bűnbánó bűnöst kolostorba küldik, hogy imával és munkával tengesse napjait. Így egyrészt megmenthetik halhatatlan lelküket, másrészt a társadalom számára hasznos feladatokat is ellátnak. Így az egyházi lovagrendek azon kevés szervezet közé tartoztak, amelyek különböző bűnökkel vádolt embereket is szolgálatukba fogadhattak. Ez persze nem azt jelentette, hogy a társadalom számkivetettjei magas rangra emelkedhettek vagy hivatalt viselhettek, de az, hogy hajlandóak voltak távoli és veszélyes határvidékeken harcolni a kereszténységért, lemosta a foltot családjuk nevéről. (William Urban 36. old.) Ezen szabálynak praktikus okai is lehettek, hiszen egyre több volt a bűnös múltú lovag, mint a fedhetetlen erkölcsű. Így viszont megnőtt azok száma, akik közül a lovagrendek válogathattak. Ily módon lehetővé vált az is, hogy a tapasztalt, de valamiért egyházi átokkal sújtott lovagokat is megszólíthassák, a tapasztalatlan, vagy csak lovagi tornákon jeleskedő ifjú lovagok mellett. (Volker Loos 57-58. old.)

Volt egy íratlan kötelezettségük is. Mégpedig, hogy csak háromszoros túlerőnél nagyobb ellenséges sereg elől vonulhattak el. Ez a szokás vagy szabály a Templomos és a Német Lovagrend tagjaira is érvényes volt.

Így kialakult egy harcoló szerzetesrend. Ima és harc egymás mellé került. Létrejött a szerzetes és a katona „egyesített" személye (Persona mixta). De mindez hogyan lehetséges? Bár az egyház kezdeti időszakában többen amellett foglaltak állást, pl. Tertuliánus, hogy keresztény nem viselhet fegyvert, a fegyverforgatásnak is voltak képviselői. Közéjük tartozott Szent Ágoston is. Ő elfogadta az igazságos háborút, és ezt mondta:" a béke háború által kivívott cél". Továbbá kijelentette, hogy a katona parancsra bármikor, bűn elkövetése nélkül ölhet. Mert a középkor gondolkodása szerint nem a végrehajtót, hanem a parancsadót, az államot és annak vezetőjét terheli a felelősség az értelmetlen háború és vérontás miatt. Erre viszont jogosan mondhatnák, hogy a szerzetes lovagok tulajdonképpen szerzetesek. Isten szolgái. Ez így igaz, de nem számítanak a klérus, avagy a felszentelt személyek közé. Nekik ugyanis tilos volt fegyvert viselniük. De a szerzetesek laikusoknak számítottak. A laikus, még ha Istennek is kötelezte el magát, viselhetett fegyvert. Ha pedig az állam és egyház parancsára vonult hadba, nem követett el bűnt. Ezen érvelések vezettek a szerzetes – katonai rendek létrejöttéhez. (Jean-Michel Hornus 84, 103-122. oldal.) A fenti kérdésekre a legjobb választ **Clairvaux-i Szent Bernát** 1128-ban Troyesben, a templomos lovagokkal kapcsolatos beszéde foglalja a legjobban össze: „Azt mondom, hogy ez egy újfajta lovagság, amit századokon keresztül nem ismertünk, mert fáradság nélkül kétfrontos háborút folytat a test és vér és a világ gonosz szellemi erejei ellen. …Valóban legyőzhetetlen, minden oldalról védett lovag, ki testét vassal oltalmazza, míg lelkét a hit páncélja óvja. Így mindkét fél fegyvereitől kitűnően védve nem fél sem démontól, sem embertől. S nyilván, aki keresi a halált, nem fél tőle. Akinek élete Krisztusban van, s akinek ezáltal a halál kész nyereség, miért is rettegne az élettől vagy haláltól? … De a csatában meghalni annyival drágább, mivel olyan sokkal dicsőségesebb… Azt mondom, hogy Krisztus katonája biztonságban van, amikor öl, és még nagyobb biztonságban van, amikor meghal. Nyer, amikor meghal, és Krisztusnak is nyereséget okoz halálával… Hiszen, amikor megöl egy bűnözőt, nem gyilkosságot követ el, hanem a rosszat pusztítja el, ahogyan én mondanám. Ezáltal

természetesen Krisztus bosszúállója, aki a rossz ellen harcol és a keresztények oltalmazója… Ezért az igaz ember mindig örülni fog, amikor látja, hogy bosszút áll." „Mind étkezésben mind az öltözködésben elkerülik a túlzást és csak a szükségre szorítkoznak. Egyszerű módon élnek, vidámak és józanak, nincsenek feleségeik, sem gyermekeik. Azért, hogy megfeleljenek az evangéliumi tökéletességnek, nincs magántulajdonuk, mind egy közösségben élnek ugyanabban a házban, az egység kötelékét békés hangban őrzik. Azt hihetnénk, hogy az egész sereg egy lélek egy szív. Az egyén soha nem keresi a maga érdekét, hanem engedelmeskedik feljebbvalója parancsainak. Soha nem üldögélnek tétlenül vagy járkálnak ok nélkül… Az egyéneket nem különböztetik meg, a tiszteletet a nemes tettek és nem a nemesi származás vívja ki… A felelőtlen beszédet, meggondolatlan cselekedeteket, mértéktelen kacagást, még a halk morgást sem hagyják büntetlenül. Utálják a sakkot és a kockajátékot, nem vadásznak, és a madarak ostoba kergetésében sem telik örömük. Megvetik a színészeket, varázslókat, történetmondókat, szerénytelen dalokat és drámákat: ezeket hiúságnak és ostobaságnak tartják… Végül egyedülálló és csodás módon szerényebbek és alázatosabbak a bárányoknál és bátrabb harcosok, mint az oroszlán, így hát nem is tudom, minek nevezzem őket, szerzeteseknek vagy lovagoknak". (Catharina Blomberg 158 – 159. old.)

Azt, hogy a keresztény világ hogyan jut el a Krisztus katonája eszményhez történelme során, kitűnően vezeti le Páncél Hegedűs János a Templomos Lovagrend Regulája című kötethez írt appenixében. Ebből idéznék most hosszabban. „„Aki kardot ragad, az kard által vész el" – mondja Krisztus Péternek (Mt 26,52), amikor az a védelmére kél az elfogására jött katonákkal szemben. A Megváltó nem akart elveszejteni egyet sem azok közül, akik az övéi – beteljesítve ezzel az Írást. Ez az evangéliumi intés, kapcsolódva a mózesi tízparancsolat „ne ölj" felszólításához, az idők végezetéig döntő érv kell, hogy legyen mindenki számára, aki bármilyen okból is önkényes, törvényellenes emberölést, gyilkosságot akar elkövetni." Páncél írása nem az erőszakos emberölés keresztény erkölcsi megítélésével kíván foglalkozni, mi több, az emberölés vétke alóli sanda kibúvóval sem próbálkozik. Írásának célja a katolicizmus egy, szinte feledésbe merült, vallásos életeszményének, a miles Christi (Krisztus katonája) bemutatása, annak vallásos életeszménye, spirituális és történelmi előzményeinek ismertetése. „A miles Christi nemcsak egy történelmi korszak (középkor) nyarában, hanem az ereje teljében lévő nyugati Egyház egyik legjelentősebb, expanzióra képes idejében kristályosodott ki és jutott érvényre, mint adekvált elitisztikus vallási forma. Ezt az ideát kutatva igaznak tűnik az a megállapítás, mely szerint: **az igazság paradox útja vezet a kard pengéjének élén**. Szent Pál apostol Timóteus tanítványához szóló második levelében a következő szavakat írja az apostoli munka jutalmának kapcsán:" Vállald velem együtt a nehézségeket, mint Krisztus Jézus hű katonája. Aki harcol, nem bonyolódik bele az élet mindennapi dolgaiba, különben nem vívja ki vezére elismerését." (2 Tim 2, 3-4) A vezér itt nyilvánvalóan Krisztus, akinek hű katonája felette áll életének minden történésein, és követni kész az utat mutató Megváltót. A „Krisztus hű katonája" jelzős szerkezet itt, nyilván, szilárd hitbéli elkötelezettséget mutat, és következetes elhatározást tételez fel. Mindez különösen akkor indokolt, hogyha ezt a 138. zsoltárban elmondottakhoz viszonyítjuk, mely Isten mindenhatóságáról és jelentésével kapcsolatos „az Úr ellenségéről" így beszél:" Ne gyűlöljem, uram, aki téged gyűlöl? Ne irtózzam azoktól, akik ellened lázadnak?" – olvashatjuk a zsoltár végén, hogy aztán rögtön megadja a választ is: „Igen, égő gyűlölettel fordulok feléjük, nekem magamnak is elleneim lettek." A zsoltár kérdéseiben és még inkább a válaszban, a hívő és a megszólítani vélt Isten akarata egy szintre helyeződik. A kérdező Isten akaratának eszköze akar lenni, vállalva azt is, hogy Isten próbára teszi, hogy nem jár-e „a gonoszság útján", és meggyőződik szívének (szándékának és hitének) tisztasága felől. A hívő itt „az örök urat" választja, melyre Isten akaratából és Isten eszközeként tér rá, önként, szabad akaratából, mintegy látva a rosszat és a helyeset cselekedve. Az európai középkor kezdetén a „miles Christi" elnevezést elsősorban a keresztény szerzetesekre használták, a fentiek alapján is, mert ők hűen követték vezérüket, Krisztust, és valóban önként mondtak le a világi életről, nyilván, más fontos

újszövetségi tanítások alapján is, „a jó harcot" megharcolva (2 Tim 4,7). Ez az elnevezés kevésbé terjedt el az egyház keleti patriarchátusaiban (Alexandria, Jeruzsálem, Konstantinápoly, Antiochia), elsősorban a rendkívül erős bizánci befolyás miatt, amely inkább a „szent béke" (értsd: diplomáciai manőverek) fogalmát tartotta elfogadhatónak, mint a „szent háborúét". A keleti területeken egyeduralkodó keresztény birodalomnak a katonái sohasem voltak „mártírok", mivel úgy vélték, hogy egy mártír egyetlen fegyvere csakis a hite lehet. Bizánc kedvelt eszköze a diplomácia volt és nem a vas. Az egyház nyugati felén a megítélés nem volt ilyen egyértelmű. Mások voltak a történelmi és társadalmi tényezők és a hagyományok is, de a probléma egzaktabb megragadása mégsem ezekben az ágensekben rejlik, amennyiben továbbra is egy vallási életeszményt követő ideát keresünk. A XI-XII. század fordulóján a miles Christi fogalma Nyugaton ugyanis lényegesen kibővült, mintegy végső összegzést nyújtva azoknak az eszmefuttatásoknak, amelyek tulajdonképpen a kereszténység megjelenése óta feszítették az egyház hajójának az oldalát. A két nagy latin egyházatya, Szent Ambrus és Szent Ágoston, próbálta mélyebben is elemezni a küzdelem, harc, illetve az erőszakos tett keresztény szemszögből felvetődhető aspektusait (egyéni, háborúban elkövetett, önvédelmi stb.) Ambrus megmaradt néhány közvetlen helyzet elemzésénél, Ágoston azonban, több figyelmet is szentelve a témának, meglátta annak összetettebb vonásait, lehetőségeit is. A Contra Flaviusban például nem tartja „joggal vétkes dolognak", ha valaki meghal azért, hogy a másikat „békés életre" vezesse. Az igazi bűnt a bűnös szándékban, a tisztátalan lélekben látja meg, ahogy azt jobban kifejti a keresztény agónról (küzdelemről) írott művében. Ez a küzdelem a démoni tendenciák ellen irányul „e világ fejedelme ellen", amely „a mi természetünket csalta meg". Ágoston úgy önt hitet a harcot vállalókba, hogy rámutat – több újszövetségi példát is felhasználva ehhez: „Isten egyszülött fia nem tartotta méltóságán alulinak természetünk felöltését, hogy ebből győzessék le az ördög, s hogy nekünk is alávesse azt, akit mindig hatalmában tart". Ezt bizonyítani látszanak a De Civitate Dei munkájának egyes részei is, amelyben az „Isten parancsára" indított háborút helyesli, arra a korabeli vádra reflektálva ezzel, hogy a keresztények istene nem tudta megvédeni Róma városát egyes barbár támadásokkal szemben. Ennek a kijelentésnek a tisztán spirituális tartalmát jól mutatja az a tény, hogy Szent Ágoston köztudomásúan nem értett egyet az öncélú erőszakos cselekedetnek semmilyen formájával sem (pl. a kínvallatással, de még az önvédelemmel sem). Kikötése tehát egy szellemi síkról kiinduló, Isten akaratával megegyező, esetleges aktivitással is egybekötött küzdelemre és küzdelmes életre vonatkozhat leginkább.

A nyugati keresztény egyházról azonban hiba lenne azt gondolni, hogy egy „harcos vallás" mindenáron való kezdeményezője lett volna. Ellenkezőleg, a klérus minél inkább a béke vallásának szerette volna feltüntetni a keresztény hitet, és ez volt a legfőbb elvárás az egyszerű hívek tömegeitől is. Az egyházon belül ennek megfelelően a X. század közepétől a XI. század elejéig igen nagy népszerűséggel bírt a „treuga Dei" (Isten békéje) mozgalom, amelynek legfőbb célkitűzése az volt, hogy a háborúskodásokat visszaszorítsa néhány kijelölt hétköznapra, a (középkorban szép számú) ünnepnapokat eleve kizárva azokból. Az eredeti szép elképzelés azonban viszonylag hamar kudarcot vallott anélkül, hogy komolyabb sikert ért volna el. A „békehirdetők" tábora ugyanis a „békebontók" ellen fordult, ezzel csupán újabb teret adva a korszakban újra és újra fellángoló parasztlázadásoknak. A csatározásokban több klerikus is aktívan vett részt és esett el, leginkább az előbbi oldalon. Minden jel arra mutatott, hogy „adott keretek" között kell továbbra is gondolkodnia a klérusnak, mert a treuga Dei-mozgalom a gyakorlatban megbukott (az egyház még sokáig felajánlotta ennek ellenére, mint adott esetben elméletileg létező alternatívát). A Nyugat harci kedvét és katonai dicsvágyát nem lehetett elfojtani, főleg azért nem, mert a korban ez egyfajta legális rendező elvként is működött. A nyugati hívő keresztény e mellett – bár nyilvánvalóan tudta, hogy az ún. „pogány kultúrák" legtöbbje (elsősorban a muszlim, amelyikkel a legtöbbet érintkezett) fejlettebb, mint az övé – mégis büszke akart lenni vallására, pontosan azért, mert nem érezhette át még annak külső bizonyító erejét. Arról

van itt szó, hogy vallása nem nyújtott neki kellő biztonságérzetet, nem talált feltétlen elfogadásra más uralkodó vallással szemben. Nem volt eléggé szervezett és bevett ez a (nyugati) keresztény vallás ahhoz, hogy expanziót hajtson végre hitigazságaira támaszkodva. A Nyugatrómai Birodalom bukása utáni pogány népek megtérései (frankok) és térítései (írek, szászok stb.) erőszakosak voltak ugyan, de nem mondhatjuk, hogy hivatalosan „szentnek" tituláltak volna a pogányok elleni harcot, talán azért sem, mert mindegyik egy jól megfontolt, központosító állami stratégia része volt egyben. A muszlimokkal kapcsolatos két nagy korszakot Martell Károly és Nagy Károly idején (VIII-IX. század eleje) szintén elsősorban egy erős expanzió vezérelte, minden esetleges religiózus színezettsége ellenére is, amelynek utólagos kialakulásában jelentős szerepet vállalt az utókor is. A keresztény szent háború eszméje szinte véletlenül alakult ki, ami felveti azt a problémát is, hogy mennyire táplálkozott az akár a fentebb említett valóságos spirituális gyökerekből, elletve azt is, hogy egyáltalán mennyire táplálkozhatott. A történet meglehet, hogy esetleges, mégis egyszerűsége és természetessége folytán jól mutat egy, a lehetőséget kereső valós igényt is. A X. század végére, a XI. század elejére az Ibériai-félsziget kereszténveinek helyzete válságosra fordult, nagyobbrészt a Cordobai Kalifátus terjeszkedése, kisebb részt pedig a szintén muszlim afrikai kalózok zaklatásai miatt. A félsziget északi csücskére visszaszorult keresztény államok mindennapi élethalálharcot vívtak fennmaradásukért. A helyzet odáig fajult, hogy 1014-ben a legrégibb ibériai királyság, Navarra uralkodója, III. Nagy Sancho kifejezetten a „hitetlenek ellen" való összefogásra szólította fel ibériai uralkodótársait és mindenkit hittestvérei közül, aki még csatlakozni kívánt e harchoz. Kisebb ígéretektől eltekintve azonban semmi konkrétumot nem hozott ez a felhívás, azonban Odilo, a nyugati keresztény egyház lelkiségét megújítani szándékozó Cluny kolostorának apátj, felfigyelt erre a segélykérésre, és felkarolta a félsziget keresztényeinek az ügyét megszerezve hozzá VIII. Benedek pápa támogatását is. Cluny támogatása után sorra jelentkeztek az európai főurak (köztük szép számmal normannok), és az elsősorban a kalifátus ellen folytatott háborút legkésőbb 1063-ra szentté nyilvánították, amikor is II. Sándor pápa toborzást szervezett mindazoknak, akik a „keresztért akarnak harcolni", bűnbocsánatot ígérve nekik. … A háború „szent" jellege azonban az ekkor kezdődő és még 1492-ig eltartó, reconquistaban (visszafoglalás) túlságosan ad hoc típusú volt. A legtöbb esetben (hatékonyságának mutatójaként is) kalandorszellemű hadjáratokról beszélhetünk csupán. Jelentősége mégis abban állt ennek a vállalkozásnak, hogy a XI. század végére operatív körülmények között ugyan, de a szent háború eszméje végképp átkerült a gyakorlatba egy tökéletesítésre váró ideát szolgáltatva a későbbi koroknak. A későbbiekben a pápaság vette át a szent háborúk irányítását és – VII. Gergely után minden bizonnyal – azoknak a kezdeményező szerepét is. A pápa igényt tarthatott a katonai vezérek kinevezésére és a hadjárat terveinek, céljainak megvitatása mellett arra is, hogy a meg- vagy visszahódított területek a pápa fennhatósága alá kerüljenek majd. Ez a momentum nyilvánvaló gyakorlati hasznok mellett is más dimenzióba helyezte a harcokat, eszkatológikus lehetőséget is biztosítva a résztvevőknek, teret engedve ezzel egy elkötelezett vallási indíttatásnak…

II. Orbán pápa (1088-1099) amikor elhatározta és kihirdette az 1095-ös clermonti zsinaton a szent háborút, akkor két célt tartott mindenképpen megvalósítandónak: (1.) a keleti (orthodox-bizánci) kereszténység megsegítését, és (2.) a Szentföld (Palesztina–Jeruzsálem) felszabadítását. A nyugati lovagoknak a folytonos civakodásban forgácsolódó erejét közös szent cél felé kellett fordítani." Orbán pápa clermonti elhatározásában nagyban közrejátszott a bizánci követek beszámolója sanyargatott voltukról a pár hónappal Clermont előtt tartott piacenzi zsinaton, valamint a clunyi apát bizalmas jelentése a szentföldi zarándoklatok helyzetéről. „Orbán pápa a határozott célok mellé határozott jelleget is adott a vállalkozásnak, amikor azt pregrinationak (zarándoklatnak) titulálta, amelynek eszközeit a fentebbi célok követelték meg. A zarándoklat résztvevőinek eredeti szándékát „Deus le volt!" (Isten akarja!) kiáltásuk jelezte, és az, hogy vörös keresztet varrtak a ruhájukra elkötelezettségük jeleként. Az egyház kivetette testéből azokat, akik nem tartották be a pregrinatiora vonatkozó fogadalmukat, és nem zarándokoltak el a

Szentföldre, hogy felszabadítsák Jeruzsálemet és a Szent Sírt. Ugyanakkor a résztvevők hátramaradott világi tulajdona felett gondnokságot vállalt, hogy a zarándoklatról hazatérve zavartalanul élvezhessék majd azt. Mielőtt valaki útnak indult volna, beszélnie kellett a lelki atyjával, hogy az megvizsgálja „szívének és elhatározásának tisztaságát”.” A pápa eredeti szándéka szerint a visszafoglalt területeket vissza kellett volna adni a keleti egyház hittestvéreinek. A pápa igyekezett mindent megtenni annak érdekében, hogy a hadjárat egyházi felügyelet alatt maradjon és megőrizze vallási célját és motiváltságát. Azonban már az első szentföldi zarándoklat után megmutatkoztak az abban rejlő visszásságok – muzulmánok lemészárlása, hatalmi harcok stb.-, amelyek veszélyeztették a miles Christi életeszményét. „A miles Christi életeszményének gyakorlati aspektusait ez az első pregrinatio konkretizálta a leginkább, amelynek során többen is – joggal vagy jogtalanul – „Krisztus katonájának” tartották magukat. Utána azonban Keleten is beállt a nyugati feudális káosz, és elvesztette valódi mibenlétét a miles Christi életeszmény. Ezért jött kapóra az egyháznak a szerzetes lovagrendek létrejötte, ahol a rendtagok életükkel és tetteikkel igyekeztek maximálisan megfelelni a miles Christi életeszményének, pontosan betartva a kezdetektől fogva a szerzetesek hármas fogadalma (szüzesség, szegénység, engedelmesség) mellett a harcra való elszántságot is. A lovagrendek szigorú reguláinak és szertartásainak az „volt a legvégső lényege, hogy a lovag szent harcossá, legyőzhetetlenné váljon Krisztus által és Krisztusban, Isten akaratát követve. Személye – a lovag – kilépett a vallás exoterikus síkjából, és egy magasabb értelemre és felelősségre lett nyitott, amelyben kinyílottak előtte az emberen túli létezés aktív lehetőségei, a transzcendens vallási világ kapui.” A lovagrendek „tagjai is elsősorban ezek alapján voltak az egyházon belül „kivételezett” helyzetben, amely helyzetnek státuszával és felelősségével – eredetileg – tisztában is voltak. Ennek megfelelően kevés rendtag volt csak teljes értékű, tehát valóban a miles Christinek megfelelő kvalitásokat hordozó lovag, akik örök és teljes fogadalmat tettek” a lovagrendekben. Általában elmondhatjuk, hogy a lovagrendeken belül az örökfogadalmasok száma 5 – 10 százalék között mozgott csupán. A templomosok példáját alapul véve a rend fennállása során az angliai rendtartománynak összlétszáma 200 fő körül volt, de közülük az örökfogadalmas lovagok száma soha nem haladta meg a 10 főt. A gyakorlatban kiváltságaik és privilégiumaik alapján a lovagrendek külön (rendi) államokat képeztek az egyházon belül. (A Templomos Lovagrend Regulája 185-212. old.)

Itt azonban rögtön meg kell jegyeznem, ***hogy a szerzetes lovagokat tévesen nevezik keresztes lovagoknak.*** A nyugati források őket frater hospitalisnak, avagy ispotályos testvéreknek nevezik, de a magyar oklevelekben crucifer, avagy keresztes lovagokként szerepelnek. Azonban a magyar oklevelek helytelen meghatározást tartalmaznak, mert a pápák több rendeletben is megtiltották ezen lovagoknak, hogy letegyék a keresztes esküt. Ezen eskü nélkül pedig egyházi és középkori értelemben nem beszélhetünk keresztes lovagokról. (Hunyadi http://www.) Tehát se a Máltai, se a Templomos, se a Német Lovagrend, sem pedig a Szent Lázár Lovagrend tagjai egyházi és középkori értelemben nem nevezhetők keresztes lovagoknak, még akkor sem, ha ruhájukon keresztet viseltek.

Az előbbi sorok igen gyakran a Johannita szabályzatot és a johanniták kiváltságait mutatják be, de ki kell hangsúlyozni, hogy 1256-ig a Szent Lázár Lovagrend lényegében a Johanniták „fíliája”, annak különböző módon alávetett szervezet, amiből adódik, hogy minden bizonnyal érvényesek rá a Johannita szabályzatok, és a kiváltságokból is részesül. Sajnos, a két lovagrend közel 140 éves párhuzamos működéséről alig van valami forrás.

Az 1120. év a Szent Lázár Lovagrend történetében nagy jelentőséggel bírt. Ekkor ugyan is, a Szent János Rend jeruzsálemi ispotálya és kórháza mellett, a ***város falain kívül létrejött*** a ***Szent Lázár Ispotály*** a leprások gyógyítására. Többen úgy értelmezik, hogy az új ispotály létesítésének az volt az oka, hogy a lovagrenddé válás során kialakult ellentétek következtében egy csoport, **Boyant Roger** (1120–1131 rendi elöljáró) vezetésével kivált a Johannita Rendből. **Boyant** ez idáig ugyanis a Szent János Rend jeruzsálemi központi kórházának volt a rektora. (Gömbös T. 133-134. old., Langle-Treourret de Kerstrat. 17. old.) Véleményem szerint ez a

megállapítás nem állja meg a helyét, mégpedig azért mert a Szent Lázár Rend és a Johannita Rend között egészen 1256-ig, amikor is, a Szent Lázár Lovagrend új szabályzatot kapott a pápától, igen szorosak voltak a kapcsolatok. Ennek talán legjobb példája, hogy a Szent Lázár Rend 7. elöljárója 1157– 159 között az a Raymond de Puy, aki 1120-ban a Szent János Lovagrend legfőbb elöljárója volt. Szerintem az új ispotály létrejöttének oka a szerzetesi fogadalomban keresendő. Ugyanis, ha egy ember szerzetesnek állt, akkor őt a szerzetnek élete végéig el kellett látnia, még akkor is, ha beteg lett. A Szentföldön azonban igen gyakori volt a lepra és más bőrbetegség. Így feltehetőleg több lovag is szenvedett ebben a betegségben. Az ő szerzetesi közösségükként jött létre a Szent Lázár Ispotály. Ide hamarosan más lovagrendek tagjai és egyéb lovagok is bebocsátást nyertek, megalapozva evvel az új rend jövőjét. Például a leprában szenvedő templomos lovagoknak kötelezően át kellett lépniük a Szent Lázár Rendbe (von Erich Feigl 109. old). A rend lovagjai kezdetben mind leprások voltak.

Itt viszont vissza kell utalnom az eredetmondákra, ugyanis valószínűsíthető, hogy a lovagok a már korábban létező lepratóriumot vették át, így bár a lovagrend létrejötte 1120-ra tehető, elképzelhető, hogy az általuk átvett jeruzsálemi lepratórium régebbi múltra tekint vissza, mint maga a lovagrend.

Egy XVI. századi metszeten így képzelték el a Szt. Lázár lovagrend jeruzsálemi hospitálját. (Franciscus Halma, 1717)

Royant Roger egyik legfőbb társa az új rend létrehozásában **William of Tyre or Jacgues de Vitry** érseke volt. Ő vette egyházi gondozásba a leprás lovagokat. (History http://www.)

Egy XIII. századi átirat szerint Conventus infirmorum, conventus leprosorumként szerepel a Rend, és életszabályzatukat a jeruzsálemi pátriárka hagyta jóvá, majd később a pápaság. (Puskely M. 1999. old.)

A Szent Lázár lovagokat leprás voltuk miatt ekkor élő halottaknak nevezték. Első nagymestereik is ezen betegségben szenvedtek. Ezért is változott kezdetben oly gyakran a rendi vezetés.

Nem tudni, hogy mi módon kezelték kezdetben betegeiket, de a kor emberei általában az ókori görög és római tudomány alapján álltak. Ezért igen gyakran forgatták idősebb **Plinius Gaius P. Secundus** (23–79) római természettudós Naturalis Historiae Libri című munkáját, mivel ez volt szinte az egyetlen természettudományi összefoglaló munka az egész középkoron át. (Új Idők Lexikona 20. kötet) Ebben a lepra kezelésére a szerző azt javasolja, hogy a betegeket fürdessék meg emberi vérben, mert ezáltal meggyógyulnak. (Hasznos Mulatságok 1822/2.)

Meg kell jegyeznem, hogy egyes kutatók szerint a Szent Lázár Rend önálló kórházának jelei 1100 körül kimutathatók már, és ez **I. Henrik** (1100–1135 angol király) tevékenységéhez köthető. Ezen kutatók szerint **II. Pascal** (1099–1118 pápa) 1115-ben Ágoston-rendi regulát adott a lazarista ispotályosoknak.

Mások szerint önállósodása a Johannita Rendtől 1151-ben kezdődött meg. (Order of Saint Maurice end Saint Lazare /Italy/ http://www.)

1124-ben **II. Honorius** (1124-1130 pápa), míg 1131-ben **II. Ince** (1130-1143 pápa) vette bullájában oltalmába a Rendet. (Erich Feigl 22. old.)

Ebben az időben, a Szent János lovagok, nemcsak a Szent Lázár Rend felett bírtak joghatósággal. 1128–1130 körül brémai és lübeki polgárok Jeruzsálemben a szegény beteg és éhező német zarándokok számára ispotályt létesítettek. Ebből nő majd ki a Miasszonyunk németjei kórházának testvérei Jeruzsálemben elnevezésű szervezet. Ezen szervezet a Szent János Rend felügyelete alá tartozott. Ezen ispotályból nőtt ki Akkon falai alatt 1190 novemberében a Német Lovagrend. A Német Lovagrend önállósodását elismerte a jeruzsálemi király és a pátriárka, a Templomosok és a Szent János Rend nagymesterei, valamint Henrik német császár és III. Celestin pápa. (Hasznos Mulatságok 1825)

1143-ban *Melisende* ***(1143-1161 jeruzsálemi királynő)*** *Hebron* ***közelében lévő földbirtokot cserélt el a Szent Sír Rend betániai birtokaiért. Ugyanekkor a*** *Jerikho* ***közelében lévő gyümölcsösök és földek védelmére egy*** *erődített tornyot* ***létesíttetett, amely tornyot a Lázár-lovagokra bízta.*** (History http://www.) ***Ugyanekkor*** *Betániában* ***megalakult a Rend női ága.*** *Melisende* ***királynő Betániában 1143-ban*** Szent Lázár és Szent Márta tiszteletére egy falakkal és tornyokkal körülvett templomegyüttest alapított, ***és itt éltek a Szt. Lázár lovagrend női ágának tagjai. A női szerzetesek Szent Benedek szabályai szerint éltek. Apátnőjük*** Iveta***, Melisende királynő huga lett. A kolostort, jelentős adományokkal támogatta Anjou*** Fulkó ***(1131-1143 jeruzsálemi király)*** (Pringle 1993/ 122-137. old.) ***A kolostor kiemelkedő helyet töltött be ekkor a Szentföldön, hiszen itt nevelkedett*** *Sibilla* ***(1186-1190 királynő), továbbá igen sokat időzött itt*** *IV. Balduin* ***(1174-1185 jeruzsálemi király) is.*** (Steven Runciman: 2/232, 407) ***Mivel a kolostor egyben zarándokhely is volt, feltehető, hogy itt nem ápoltak leprásokat, és a nővéreknek a betegekért való imádkozás volt a feladata. A lovagokat támogatta még*** *I. Amalrich* ***(Amaury) (1162-1174 jeruzsálemi király) is.*** (Boas: Jerusalem in…28. old**.)**

A rend európai terjeszkedésének jele, hogy 1135-ben, vagy 1147-ben **Roger de Mowbray** az angliai Leicestershire tartományban lévő **Burtonban** telepítette le a lovagokat.

A második keresztes hadjárat (1147–1149) alkalmával **VII. Lajos** (1137–1180 francia király) igen kedvező tapasztalatokat szerzett a Lázár lovagokról. Ennek következtében 1150-ben a **faubourgi Saint Denis kolostort** adományozta a rendnek, és ezen adományhoz csatolta az **Orleans közelében lévő Boigny báróságot** is. Ezen adományt **VII. Lajos** kori voltát azonban egyes kutatók manapság kétségbe vonják.

Raymond du Puy elöljárósága alatt kezdték el használni a lovagok és testvérek a zöld keresztet, mint rendi szimbólumot a fekete színű köpenyegükön. A köpeny színe azonban kezdetben fehér volt. A mostani rendi viselet **Thomas de Sainville** (1277–1312 nagymester) alatt állandósult. (R.Bagdonas 9-10. old.) A lovagok kezdetben úgynevezett talpas keresztet viseltek, olyat, mint amilyen a Német Lovagrend nagymesterének a keresztje is. Később az úgynevezett lóherés vagy Szt. Lázár keresztet hordták.

1155-ben a lovagok egyik kiemelkedő támogatója volt **III. Balduin** (1143–1162 jeruzsálemi király). (History http://www.) Ugyanígy támogatta a lovagokat **III. Raymond** (1140-1187 tripoli grófja) is, aki rövid ideig a Jeruzsálemi Királyság régense is volt. (Steven Runciman 2/404-446. old.)

A Szent Lázár Lovagrend történetének egyik első eredeti megmaradt forrása, **II. Henrik** (1154–1189 angol király és Normandia hercege) 1159-ben kelt adománylevele, amiben a lovagoknak és testvéreknek a normandiai **Brethernt adományozta.** (History http://www.)

Odo de Sancto Amando (1171–1179 a Templomos Lovagrend nagymestere) még a templomosok közé való beállta előtt 1156-tól királyi marsall, 1160-ban Jeruzsálem várnagya, majd 1164-től királyi pohárnokmester. 1171. február 4-én lépett be a templomosok sorába, és még ez évben azok nagymestere lett. Mint pohárnok jelentős adományt tett jövedelméből a Szent Lázár Lovagrend javára. A király úgy rendelkezett, hogy ez az adomány, **Odo** templomossá válása után is folyósítandó a leprás lovagok részére a királyi kincstárból. (Volker Loos 130-131. oldal)

Peter of Limoges (Akkon érseke) élete végén egy nagy templomot és más javakat hagyott végrendeletében a Szt. Lázár Lovagrendre. (R. Bagdonas 11. old.)

A rend sok adományt és ajándékot kapott a Szentföld fejedelmeitől. Közülük **III. Raymond** (Tripolis grófja és a Jeruzsálemi Királyság régense) a rend félkeresztese lett. További privilégiumokat és ajándékokat kaptak **IV. Baldwin** /Balduin/ (1173–1184 jeruzsálemi király) -tól is, aki maga is leprában szenvedett. (R.Bagdonas 11. old.)

Többek között a Lázár-lovagoknak adta **Kharbet el Zeitha, Naplouse (Nabluz)** közelében és **Madjel el Djemeriah** (**Askalon** közelében) várait.

(The Order of St.Lazarus http://www.)

A lovagrend Magyarországon az 1160/80-as években telepedett meg. Első biztos említése Esztergomban 1181-ben történt, bár már korábbról is sejthetjük jelenlétét Magyarországon.

A lovagok az elkövetkezendő időben Jeruzsálemben **és környékén rendezték be központjukat.** Malomot **birtokoltak a jeruzsálemi David kapu közelében, amit** Melisende **királynő adományozott nekik, és** földbirtokkal **bírtak** az Olajfák hegyének **közelében, közel a Vörös Ciszternához.** Jeruzsálemben kórház, rendház **és** kápolna **is volt. Ezt a templomot és házat Theoderich Jeruzsálem nyugati sarkába helyezte. (Boas: Jerusalem in…96-97. old.)** Jeruzsálem **észak-nyugati sarkában állt a Tancred torony, amelynek közelében nyilt a falon a Szent Lázár kapu. A Dávid kapunál lévő malmuk a női leprások házához tartozott. (Boas: Jerusalem in… 22, 24, 28, 52. old.) A leprások „városrésze" Jeruzsálem északi fala előtt, a Tancred torony eléőtti falszakasztól, érintve a Szent Lázár kiskaput, a Szent István-kapuig tartott. A leprások tava a két kapu közötti szakasz előtt volt. (Boas: Jerusalem in…96-97. old.) Mivel ettől távolabb, a nyugati fal közepénél van a Dávid kapu, így elképzelhető, hogy a nők és férfiak esetleg külön éltek, de talán valószínűbb, hogy Jeruzsálem körül azért lehettek két helyen is leprások, mivel egyes leprában szenvedők fertőző betegek voltak, míg mások nem.**

Tiberiasban **állt a** Szt. Lázár-templom **(alapítva 1154-ben), és létesítményeik voltak** Nablusban, Ascalonban **ahol a már említett** Medjesie–Madjel erőd **(alapítva 1155-ben) állt, és** Caeseraeban v**olt a** Salones kastély és erőd, **valamint** kolostor és templom **(alapítva 1160-ban). A caesareai kórházat, templomot a lovagok más feltételezés szerint 1234-ben alapították. Az Olajfák hegyén ma is áll egy Szent Lázárnak szentelt templom.**

Akkonban (Acre) 1174-től **kezdve voltak jelen a lovagok. Ekkor még a leprások városrésze az északi fal előtt volt. Akkonban ahol a lovagok** erődöt**,** kórházat, kolostort és templomot **létesítettek.** Moreaban (Montmusard)**, Akkon külvárosában állt a** Szent Lázár kolostor**. Montmusard városrész először egy 1251-1254 között készült térképen tűnik fel. Jeruzsálemtől eltérően itt a leprások városrésze nem a falakon kívül volt, hanem a város belső (úgynevezett Ottomán fala) és külső fala között terült el. Itt egy körölbelül 50 m széles és 210 m hosszú terült került beépítésre. A leprások városrészének megerősítésére valószínűleg az 1187-es hatini csata után került sor.** (Boas: Crusader… 35, 41. old.)

Zipernben **létesítettek** kikötő**t hajóik számára, továbbá itt is állt egy** Szent Lázár templom**. Továbbá a 13. században** két kórházuk működött Örményországban, **az egyik** Tarse**ben, míg a másik** Sis**ben. Ez utóbbiak 1375-ig fennállnak. (R.Bagdonas 10. old. és Erich Fiegl 23, 69-70., 194. old.)**

Caesarea közelében emelkedett a Szent Lázár torony Pain Perdu faluban, és ugyanitt állt a **Szent Lőrinc templom**, ami 1234-ben lett a lovagoké. Magában **Caesareaban** pedig volt egy háza a Szent Lázár lovagoknak. 1265-ben a terület már a mamelukok kezére került**.** (Kézdy-Vásárhelyi I. és Puskely M. 1999. old., Pringle 1993/ II/152. old., Boas: Crusader... 47.old.) 1160-ban a ceasareai **Lord Hugh** adományozott a Szent Lázár Rendnek egy kertet, melyhez két ház tartozott a városban, amely eredetileg a bátyjának, **Eustace**nek és **Arnald Galáhz**nak volt birtoka. Mindkét férfi a rend tagja lett előzőleg. A házakat nem volt szabad kiadni, illetve egyéb szolgáltatásokra használni mindaddig, amíg azokat a rendtársak lakták és nem volt átruházható más tulajdonosokra sem. A szerződésnek ez a kitétele azt sugallja, hogy az adományozó szándéka egy ceasareai rendház alapítása volt. (Pringle 1993/ 180. old.)

Damitelában a Szent Lázár Lovagrendnek volt egy háza, közel a pátriárka házához 1249-ben. (Pringle 1993/203 old.)

Tibin falu parasztjai a Szent Lázár Rend leprásainak 30 bezantiont fizettek, amit 1151 májusában II. Humphrey Toronból adományozott nekik a parasztok éves bérletéből. (Pringle 1993/ II/367-368. old.)

1186 októberében Sinjil falu két frank lakosa bort adományozott a szőlőjéből a Szent Lázár Rend jeruzsálemi leprás kórházának. (Pringle 1993/ II/329. old.)

A Szentföldön birtokos volt még a Rend továbbá **Nazaret**ben és **Beirutban** is. (Die Lazarener http://www.)

1180-ban *Saladin* ***(1171–1193 szultán) lerombolta a rend betániai erődített tornyát, majd megkezdte a keresztény kelet meghódítását. 1187. július 4/5-én a hattini csatában legyőzte a keresztesek seregét, ahol egyes kutatók szerint a Szent Lázár lovagok is harcoltak már (R.Bagdonas 61. old.), és október 3-án bevette Jeruzsálemet is. Elesett Akkon, Jaffa, Szidon, Beirút és Aszkalon. A keresztények kezén maradt ekkor Antiochia, Tripolisz és Tirusz. Bár ekkor elveszett a Szent Lázár Lovagrend központi rendháza és kórháza is, Saladin szultán megengedte nekik, hogy Jeruzsálem falain kívül továbbra is működhetnek a Szent Lázár kapunál, és ott ápolhatták a leprás betegeket.*** (Kézdi-Vásárhelyi I., Boas: Jerusalem in… 58. old.)

Saladin szultán nevéhez kapcsolja egy legenda a rend keresztjének zöld színét. E szerint a zöld színű kereszt használatát a szultán rendelte el azért, mert ez az iszlám szent színe, és e kereszt viselése által a muszlimok tudják, hogy a lovagok szultáni engedéllyel tevékenykednek. (Order of… http://)

Saladin szultán győzelmei váltották ki a harmadik keresztes hadjáratot 1189–1192 között.

1191-ben a keresztes hadak visszafoglalták **Akkont** (Acre). **Ettől kezdve 1291-ig itt volt a rend központja.**

A középkorban a torony kisebb erődítést jelölt. Sajnos a Szt. Lázár – torony, és általában a Szent Lázár Lovagrend szentföldi tornyainak és erődítményeinek a méretei nem ismertek. Azonban például a Magyarországon található Pusztavám – Gerencsérvár mint torony az adott korszakból jó útmutató lehet. A torony első említése **Csák nb. Csák Miklós** 1231-es végrendeletében történik. Így azt vagy Ő, vagy testvére Ugrin esztergomi érsek építtette. Csák Miklós a források szerint az 1189 – 1192 között lezajlott III. keresztes hadjáratban megjárta a Szentföldet, és harcolt Akkon 1190-es bevételénél is. (Pauler Gyula II/11. old.) Tehát láthatott a Szentföldön úgynevezett tornyokat. Gerencsérvár pedig nagy valószínűséggel hazánk egyik legrégebbi, ha nem a legrégebbi tornya. Alapterülete 13 x 8,7 m. A torony D-i fala 4 m vastag, és a két D-i sarka lekerekített. A torony DK-i sarkán volt a közel 1,5 m széles bejárat, amin áthaladva az ember egy közel 4 m hosszú alagútba jutott, ami a torony belsejébe vezetett. Ezen alagút feltehetőleg több retesszel volt elzárható és a betörő ellenséget a bejárati alagútban, felülről is lehetett támadni. A torony többi fala 2.2 m vastag volt. Magassága 18–24 m lehetett, azaz 2-3 emelet. A földszinten vagy esetleg a pincében volt a kút, a bejárati szinten az istálló, felette az őrség szállása. A vastag déli falban csigalépcső vezetett az emeletekre. Ezt a lépcsőt

emeletenként szintén el lehetett torlaszolni. Nem kizárt, hogy felül fából készült toronysisak fedte, ami alatt gyilokjáró futott körbe. A tornyot kívül mély árok kerítette. Később egy négyszögletű kőfallal kerítették be az előtte lévő teret.(Kiss Gábor 175-176. old.)

Mivel hazánkban nem voltak gyakoriak a tornyok és lakótornyok, igen kézenfekvő, hogy Csák Miklós saját védelmi célra építtetett tornyár szentföldi mintára készíttette el. Ezen torony egy szintjének körülbelüli belmérete 6,9 x 4,4 m volt. A védők száma 5 – 10 fő körül mozoghatott a személyzettel együtt.

Az ilyen tornyok kereskedelmi utak, gázlók, kutak vagy nagyobb birtokok felügyeletére szolgáltak.

Kő lakótorony építéséről az első emlék az itáliai Volciból való. Itt egy 6. századi kerámia mutatja a kor lakótornyát. A 10. századtól Franciaországban megjelentek a normannok építette kő lakótornyok. De ekkor még az általános toronyépítkezés fából történt. A fa- és a kőépítkezés a 12. század másodok feléig párhuzamosan létezett. Feltehetőleg, normann hatásra, a X. században Angliában is megindul a kő lakótornyok építése. Ezek óriási, 15 – 20 m külső falhosszúságú épületek, amelyek négy vagy sokszögűek, esetleg kör alakúak. Belsejük 4 vagy ennél is több szintre oszlott. (Gerő László 18 – 20. old.)

A Szentföldre a kő lakótornyok építése feltehetőleg normann közvetítéssel jutott el.

Pusztavám – Gerencsérvár példáját a szentföldi tornyokra az újabb szentföldi ásatások is megerősítik. Ezért most röviden tekintsük át a szentföldi települések és erődítmények típusait!

1/ Az udvarház általában állt egy kisebb toronyból, amelynek alapterülete lehetett 12 x 15 m, és falai elérték a 3 m vastagságot. A toronyhoz csatlakozott egy vastag falú lakóház is. Az épületek belül boltívesek voltak. A torony és az udvarház körül kőfal volt. A falon belül lehettek még gazdasági épületek is. Az udvarházak mellett vidéken épültek még farmok is. Ezek épületei szintén erősek voltak, de udvaruk nem, vagy csak gyengén volt körülkerítve, így ezen farmok, ellentétben az udvarházakkal, nem tekinthetőek erődített helyeknek. (Boas: Crusader… 72-74. old.)

2/ A tulajdonképpeni katonai erődítések a tornyokkal kezdődnek. A torony azonban sokrétű kifejezés, mivel azok állhattak egymagukban, városfalakon vagy várfalakon, lehettek külső és belső tornyok. Az önállóan álló tornyok csak kisebb támadásoknak tudtak ellenállni annak ellenére, hogy masszív és vastag falaik voltak. Ezek nem lakóházak, és csak limitált, kis számú helyőrség fért el bennük. Ezért a helyőrség állandó elszállásolása a tornyon kívül volt. Általában mezőgazdasági földek és gyümölcsösök őrzésére szolgáltak. Ezen tornyok mérete általában 9 x 8 m, vagy 9,5 x 8,1 m. A tornyok belül boltozottak voltak és általában kétemeletesek. Pringle a Jeruzsálemi Királyság területén 75 ilyen magányos tornyot számlált össze. (Boas: Crusader… 93-95. old.)

3/ A tornyoknál jóval nagyobb katonai erőt képviseltek a körülkerített kastélyok. Leggyakrabban egy négyszögletes térséget kerítettek körbe fallal, a sarkokon tornyokkal. Ezen saroktornyok elérhették a 9 x 9 m-es alapterületet is. Nagyobb hosszúságú falak esetén a sarkok közti tornyok közé is kerülhettek tornyok. A falakon belül állt egy nagyméretű, de egyszerű tervezésű kastély, amely nagyobb volt alapterületileg a tornyoknál. Ez a védők végső menedékhelye. A falakon belül helyet kaphattak már gazdasági és lakóépületek is. Ez az erősség már alkalmas volt az aktív védelemre. Formai előzménye a római, illetve bizánci katonák légiós tábora, ami ismert volt a Szentföldön is. Nur al-Din erősségének alapterülete elérhette a 86 x 65 m-t. (Boas: Crusader… 101-104. old.)

4/ A következő erődítési forma volt az öregtorony vagy lakótorony és az azt körülvevő tornyokkal erősített erősség. Gibelet esetében az erősség egy 45x40 m-es területet határolt, a sarkokon kiugró saroktornyokkal. A kapu a falsíkban volt külön tornyos védmű nélkül. A falak előtt kívül árok húzódott. A védett térség közepén állt a 22x18 m alapterületű öregtorony. Ez 2 emelet magas volt, és ellentétben a fent már tárgyalt tornyokkal a bejárata az első emeleten volt. Ide egy faszerkezetű feljárón lehetett eljutni. (Boas: Crusader… 104-105. old.)

5/ A következő erődítési típus volt a védett település. Beit Govrin esetében a védők végső menedékhelyét egy 46x48 m-es, három sarkán toronnyal erősített erősség jelentette. Ezen térség déli oldalán állt egy templom is. A kapu a nyugati oldalon volt, amelynek dongaboltozatos nyílása 5,5 m-es volt. Ezen erősséghez csatlakozott a dupla védőfallal ellátott tulajdonképpeni település. A település külső védőfalát számos kiugró védőtorony szakította meg. (Boas: Crusaider…105-106. old.)

6/ Egy igen ritka erődítési forma volt az úgynevezett koncentrikus vár. Ezen típusból kettő ismert a térségben. A Szentföldön állt Belvoir vára, míg Cipruson állt Saranda Kolones vára. Belvoir a Jordán folyó völgye fölé magasodott, és több igen fontos kereskedelmi útvonalat védett. A vár alatt haladt el a Damaszkuszt Jeruzsálemmel összekötő út, valamint az Akkonba vezető egyik út is. Belvoir várát 1138/40 körül kezdték el építeni a keresztesek, majd 1168-tól a johannita lovagok építették ki koncentrikus várrá. A koncentrikus vár „vár a várban". A vár belső épületei szinte ugyanolyan struktúrájúak, mint a külső váré. Belvoir igen sok nyugat-európai vár prototípusa lett. Építése során bazaltkockákat és terméskövet használtak fel, amelyeket a várat kívülről körülvevő árokból termeltek ki. Az építésnél felhasznált mészkövet pedig a közeli Gilbao hegyéről hozták. A külső vár saroktornyos volt, míg a sarkokat összekötő falakat a fal hosszának közepén torony tagolta. A tornyok némelyikében a lépcsők mélyen levezettek a föld alá úgy, hogy azokból jól védett ajtók nyíltak a várárokba. A külső vár alapterülete körülbelül 80x80m, de szélessége a tornyok csúcsáig elérte a 90 métert is. A külső vár keleti oldalán magasodott egy hatalmas „barbakán". Maga a várárok 20 m széles és 10 m mély volt. A külső fal után következett egy átjárókkal tagolt, de bástyákkal meg nem erősített belső fal, ami egy körülbelül 65x68 m-es térséget foglalt magában. Ezen belül állt a belső vár, aminek alapterülete körülbelül 45x45 m. Ez a belső vár saroktornyos, és csak a nyugati falsíkot tagolja egy torony. A belső váron belül egy nagy kaputornyon át lehetett bejutni a 20x20 m-es alapterületű udvarra, amit a lakónegyedek vettek körül. Itt volt a refektorium és a konyha mellett voltak a tárolóhelységek. A konyhában a régészek sütőkre bukkantak. Az emeletre a lépcsőház a belső udvarból vezetett fel. Itt voltak az őrség szobái, a lakórészek, valamint a kápolna, aminek két dongaboltozatos ablakfülkéjét szobrok díszítették. A vár vízellátását úgy oldották meg, hogy egy a vártól délre eső forrástól a vizet vízvezetéken vezették be az erősségbe. A vízvezeték először a külső vár keleti oldalán lévő 650 köbméteres ciszternát töltötte fel, majd innét tovább menve feltöltötte a belső vár 100 köbméteres ciszternáját is. Ugyanez a vízvezeték látta el vízzel a külső várban lévő fürdőt is, ami a külső ciszterna közelében volt. A belső vár északkeleti szárnyában volt egy kovácsműhely és egy patkolókovács műhely. A előbbi a fegyverek előállításánál és karbantartásánál kapott szerepet, míg az utóbbi a lovak felszerelésében. Belvoir a Szentföldön igen erős várnak számított. Szaladin szultán először nem is tudta bevenni. A vár rendezett ostromára csak az 1187. július 4/5-én lezajlott, és a kereszténynyekre nézve katasztrofális hattini csata után került sor a muzulmánok részéről. Akkor az erősség másfél évig vissza tudta venni a támadókat. A vár csak 1189. január 5-én esett el, amikor is a muzulmánok aláásták a „barbakánt", és az leomlott. Ekkor a résen behatoltak a muzulmánok, de a belső várat nem tudták bevenni. Ennek ellenére a várat a védők feladták. A várat 1217–1219 között részben lebontották a belső vár felső szintjével együtt. Ez után üresen állt 1241-ig, amikor is a Johanniták lett. Ők a várat részben kijavították, de 1263-ban végleg elhagyták. Ezen koncentrikus várra a másik jó példa a már említett Saranda Kolones, ami 1200-ban épült a Johanniták által. Sajnos már 1222-ben egy földrengés elpusztította. Ezen vár külső mérete körülbelül 60x60 m. A vár sarkain kerek tornyok állnak, míg a falsíkokon kiugró háromszög alakú tornyok. A belső vár vagy kastély 35x35 m-es, sarkain kiugró négyszögletes tornyokkal. Ezen belső vár keleti oldalán volt a félkör vagy másképpen patkó alakú kaputorony. Belvoirhoz hasonlóan itt is a belső várban voltak a lakórészek. Továbbá itt vannak az istállók, a pékség, a kovácsműhely, valamint egy szárazmalom. A felső emeleten volt a kápolna. Az emeleten több latrina is volt. Ezek tartalmát a támpilléreken keresztül egy szennyvízcsatornába ürítették. A földszinten lévő

latrinák pedig a támpillérekbe voltak beépítve. Ezen koncentrikus várak tervét a XIII. század végén I. Edward (1272–1307 angol király) adaptálta és ezek alapján építtette fel az észak-walesi Anglesei-ben Beumair várát 1295-ben. (Boas: Crusaider…106-109. old.)

7/ Az eddig tárgyalt várak jórészt síkvidéken épültek. Az úgynevezett „sarkantyús" várak azonban már jórészt hegyi várak. Olyan önálló dombokon, illetve hegynyúlványokon épültek, amiket völgy vagy folyó vágott el a környező tájtól. Ezen várak általában a legsebezhetőbb régiók biztosítására épültek, és gyakran biztosítottak fontos útvonalakat. Építésük során kihasználták a meredek sziklafalakat, mint természetes védelmi adottságot. A sziklafalak tetejére függönyfalat húztak, amit bástyák biztosítottak. Ezen várak legsebezhetőbb részei azok voltak, ahol a vár területe csatlakozott a környező terephez. Ezt a szakaszt párhuzamos falakkal, tornyokkal és árokkal erősítették meg. Ezen várak általában nagyobb területek közigazgatási központjai voltak. Falaik között jelentős helyőrség fért el, valamint képesek voltak hadműveletek támogatásához felszerelést és megfelelő mennyiségű élelmet tárolni. Ezen várak sorába tartozik Monfort vára. A vár 300 m-re épült a tengerszint fölé, és 180 méterrel emelkedik a táj fölé. A várat a Német Lovagrend 1226-1227 között építette. A vár magját egy öregtorony, avagy lakótorony alkotta, amit egy ciszterna fölé építettek. A tornyot egy 20 m széles és 11 m mély árok védelmezte. Ez előtt állt egy nagy épület, amihez egy folyósó csatlakozott. Ez volt a „vendégház". Az egészet egy külső védvonal határolta. A hegygerinc és vár közé egy másik árkot húztak. Monfort, mint vár nem volt túl jelentős. Erősségét földrajzi helyzete adta leginkább és nem falai.

Egy másik ilyen erősség volt Kerak of Moab. Ezt a várat 1142-ben építették, de 1188-tól kezdve folyamatosan muzulmán kézen volt.

De a fenti várak sorába illeszkedik a „várak vára" Krak des Chevaliers is. A vár Homsz városától 60 km-re nyugatra, a libanoni határ közelében, a tengerparttól 35 km-re keletre egy 650 m magas vulkáni kúpon helyezkedik el. A várat 1144-től kezdve a johannita lovagok kezdték építeni. Az erőd mintegy 30 000 négyzetméter alapterületű. Ezt a területet 3 m vastag külső fal övezi, amint 11 bástya van. A külső vár falát védte (egy belső falnyúlványon álló) további két torony is. A külső vár tornyai közül hét őrtorony 8-10 m átmérőjű volt. Egy koncentrikus várat sikerült felépíteni. A többszörös, egymás fölé emelkedő falsíkok alkalmazásával megnövelhették a védelem tűzerejét és lőtávolságát, ráadásul a belső harcállásból hatékonyan támogathatták az elsőben harcoló katonákat. Ezáltal egy kétszintes belső várat is kialakítottak, amit 7 torony védelmezett, valamint egy várárok. A belső vár hét tornya közül kettő kaputorony, egyik a templomot míg egy másik a lovagok nagytermét foglalta magában. A belső vár déli oldalán álló három hatalmas építmény azonban eleve lakótoronynak épült. A belső vár falán három kapu nyílt a vizesárokra. Az árok nemcsak a védelmet szolgálta, hanem békeidőben vízzel töltötték fel, és abban fürödtek. A belső vár egy sziklateraszra épült. Alsó udvarán van a Loggia Krak, avagy a lovagterem. Ezen épület gótikus homlokzata hét boltívből áll, ebből kettő ajtónyílás, öt pedig ablak. Árkádos folyósólyáról nyílik a 27x8 méteres gyűlésterem. Ehhez csatlakozik a 120 m hosszú hosszúszoba. Itt volt az 5 m átmérőjű tűzhely, ahol főztek a népes seregre. Az oda nyíló helységek raktárak voltak. A gyűlésteremmel szemben volt a kápolna. A felső udvarra nyílnak az őrtornyok és lakótornyok, valamint a kaszárnya. Az istállók a külső várban, az őrszoba mellett kaptak helyet. A falsíkok oldalsó védelmét négyzet, kör vagy félkör alakú tornyokkal oldották meg. A kapuk védelmét bonyolult rendszer szolgálta, felvonóhíddal, boltozott hajtűkanyarral ellátott folyosóval. Az erőd körül a 12. században várárok húzódott, amin felvonóhíd ívelt keresztül. Az egyik toronyban a johanniták nagymestere lakott. A várban 50-60 lovag lakott és mintegy 2000 főnyi egyéb gyalogos katona. A vár amellett, hogy katonai erődítmény volt, egyben zarándokház, kolostor és igazgatási központ is volt. A vár 1271. április 8-án csellel került a muzulmánok kezébe.

A sarkantyús várak közé tartozik továbbá Atlit vagy Athlit és Margat stb. (Boas: Crusaider…109-116. old.)

8/ A hegyi várak kategóriájába azon erősségek tartoznak, amelyek egy-egy hegyvonulat egy viszonylag elszigeteltebb hegytetőjén épültek. Ezen elhelyezkedési hasonlatosságtól eltekintve, azonban más módon ezen erősségeket nem lehet tipizálni. Ezen várak sorába tartozik a johanniták belmonti (Suba) vára Jeruzsálemtől nyugatra. A vár első ismert említése 1169-ből való, de egyes feltételezések szerint az ezt megelőző 20 évben épülhetett. 1187-ben Szaladin hadai bevették, majd 1191-ben lerombolták. A vár részleges feltárására 1986 és 1988 között került sor Denys Pringle és Eichard Harper vezetésével. A feltárás során napvilágra kerültek a vár különböző részei. A vár kapuja délkeleti irányban nyílt. Építése során a erősség egy részét a sziklába vájták, részben pedig építve van. A külső falak egy közel 100 x 115 m-es területet zárnak körül. Ezen belül húzódott egy belső fal, amin belül található egy 321 x 38,5 m-es alapterületű öregtorony mint a védők végső menedéke. A vár többi része még feltárásra vár. A hegyi várak sorába tartozik Juddin (Qal'at Jiddin) vára is, amely Akkontól 16 km-re északkeletre található. Sajnos a vár mindmáig feltáratlan. Okleveles adatok szerint 1272-ben került a muzulmánok kezébe. A vár két masszív toronyból áll, melyeket egy függönyfal övez a Wadi Jiddin felett. A keletre néző torony mely a két torony közül a korábbi, masszívabb építésű a másik toronynál. 12,5 m magas, alapterülete 16x15,5 m, míg falainak vastagsága 3,5-5,3 m. A bejárat mely nyugatra néz, a földszinten volt. A torony alsó és felső szintje hordóboltozatos (barrel voulted). A másik torony 16,1 négyzetméter alapterületű, és a falai 1,6-3,25 m vastagok. A frank tornyoktól eltérő módon 3 emeletes volt. A földszinten és az 1. emelet egyaránt két hordóboltozatos helyiséggel bírt. A bejárat az első emeleten volt. A hegyi várak sorába tartozik Montréal (ash-Shaubak) vára is, amely erősség Transzjordánia déli részének egy elszigetelt hegyén épült. Az erősséget I. Balduin jeruzsálemi király 1115-ben építtette, hogy ellenőrzése alá vonja a Damaszkuszból Egyiptomba és Hijazba tartó karavánutat. Tyre így írja le a várat:" Itt, egy célnak megfelelő magaslati ponton erődítményt épített, mely erősen védve volt mind természetes elhelyezkedésének, mind mesterséges védműveinek köszönhetően. Amikor a munka befejeződött, egy lovasságból és egy gyalogságból álló helyőrséget helyeztek ide, melyet kiterjedt javakkal ruházott fel I. Balduin. Falak, tornyok, előfalak és vizesárok erődítette a helyet, mely jól felszerelt volt fegyverekkel és gépek tekintetében is." Ha ez a leírás úgy említi a várat, mint I. Balduin által épített várat, akkor ez egy említésre méltó korai példája a dupla koncentrikus védelmi vonalnak. Valószínűbb azonban az, hogy William Tyre a vár késő XII. századi állapotát mutatja be, amikor is leírta történelmi beszámolóját. Az egyik legfontosabb jellegzetessége a vízvezetékrendszer, mely egy lépcsőházi csatornát foglal magában, amely 365 lépcsőfokon keresztül vezet a ciszternához, melyet föld alatti források tápláltak. Monstréal 1189-ben Szaladin kezére került egy véget érni nem akaró ostrom után. Ezután a vár egy részét lebontották, majd később a mamelukok újjáépítették. A hegyi várak sorát Saphet (Safed) várával zárom. Ez a vár igen korán, talán már 1107-ben felépült a Galileai-tengertől északnyugatra, egy hegycsúcson. A várat Fulkó jeruzsálemi király 1138-1140 között castrum formájúra építette ki, majd a templomos lovagok kezébe került 1168-ban. Ekkorra már hatalmas vár volt, melynek kelet – nyugati kiterjedése 120m, észak–déli kiterjedése 280 m volt. A hattini csatát követően az erődítmény elesett 1188-ban, majd al Mu'azzam ' Isa 1219-ben leromboltatta. Az erősség 1240-ben ismét a templomosok kezébe került egy egyezmény alapján, és 1243-ra ismét felépítették. 1266-ban egy 16 napos ostrom után szinte teljesen épen került a muzulmánok kezébe. A muzulmánok kijavították a várat és kibővítik egy hatalmas henger alakú toronnyal is. (Boas: Crusaider… 116-118. old.)

9/ Egy igen különleges vártípust képviselnek az Orontész völgy barlangvárai. Ezek feltérképezését egy magyar expedíció végezte el 2003-2004 között. A várak a középkori arab és latin forrásokból ismertek voltak, de a kutatás számára ez idáig ismeretlenek. A sziklavárak az Orontész sziklaszurdokaiban épültek, és máig jó állapotban maradtak fenn. A nehezen megközelíthető völgyrendszer több tucat római-bizánci kori sziklába vájt barlangtelepet, kolostort és kriptát tartalmaz. A sziklavárak közé tartozik például Darkús, Balmisz és Saqif vára.

10/ A Szentföldön ha nem is sűrűn, de alkalmaztak szigetekre épült várakat is, leginkább kikötők biztosítására. Ezek sorába tartozik például Szidon vára.

11/ Bár nem nevezzük váraknak a megerősített városokat, mint például Jeruzsálemet vagy Akkont, mégis az erődök sorába tartoznak. Ezen városerődök jellemzésekor Gondos László útmutatását követem. A tengerparton álló városok jellegzetességei voltak a végükön tornyokkal záródó erődített mólók, illetve a tornyok és az ezeket erős gáttal összekötő várfalak. Ilyen városerőd volt Giblet, Akkon, Türosz, Caesarea stb. Mivel a falak védelmére kevés védővel rendelkeztek a keresztények, számítottak arra, hogy a nagy kiterjedésű övező falakat előbb-utóbb fel kell adniuk. E célból a városon belül újabb, önálló védelmi övezeteket alakítottak ki (városi erődök, lakótornyok, megerősített lakóházak formájában), melyeket kisebb csapatnyi fegyveres is sikeresen oltalmazhatott. Ugyanezen tényezők hatottak a keresztény fennhatóság alá került két metropoliszra, Antiochia és Jeruzsálem erődítéseinél is. Jeruzsálemben a Dávid-torony körül építették ki a királyi palotaként is funkcionáló fellegvárat, míg az északi nagyvárosban egy bizánci hegyi erődítményt fejlesztettek tovább.

A városokon belül található kis övezetek általában igen erős, rezidenciaként szolgáló lakótoronyból (donjon) és az azt övező – legtöbbször szabályos négyszöget közrefogó – falakból, az ún. castrumból álltak. Az erősségeket széles szárazárkok vették körül, melyek megnehezítették a megközelítésüket, és rendkívül sok áldozattal járó munkát követeltek meg a támadóktól, ha például ostromtornyot igyekeztek a falak közelébe juttatni. Az aknaharc megakadályozását szolgálta a bástyák és kőgátak aljának rézsútos kiszélesítése, mely méterekkel növelte meg az alap kiterjedését és ezáltal statikailag is biztosabbá tette az épületet. Ez azért is fontos volt, mert a Szentföldön gyakoriak a földmozgások. Az ostromlók gyújtólövedékeinek kivédése érdekében az építkezések során a lehető legkevesebb gyúlékony anyagot használták fel.

A várak kapcsán röviden kitérek egy általánosan használt erődítési módra, a függönyfalra. Ezt pedig azért teszem, mert számos szentföldi és nyugat-európai várakkal foglalkozó könyvben szerepelnek függönyfalak, és igen gyakran úgy fordítva magyarra, mintha azok másodlagos vagy gyenge falak volnának. Most ezt a gyakori téves értelmezést szeretném eloszlatni, illetve általa egy kicsit betekinteni az erődítések mibenlétébe. Mindezt azért látom szükségesnek, mert a katonai építészet igencsak elhanyagolt területe a kutatásoknak, annak ellenére, hogy az eltelt két évszázadban szinte önálló tudományággá nőtte ki magát. Ugyan sokan írnak várakról, de a falak és alapok mibenléte mellett még mindig gyakorta elsiklanak. Pedig néha az alap és falazat szinte lényegesebb, mint az erődítés külső képe. A középkor várépítészete az ókori technikákhoz nyúl vissza. Így például a Kr.e. 120 táján élt bizánci Philo tanulmányaihoz, aki sokat írt a katonai építészetről és hadi gépekről. Ezen művek mind a mai napig jól használhatóak és szinte minden részletre kiterjednek. Ugyan XII-XIII. századi várakról beszélhetünk a Szentföldön, építésük megfelel az ókori előírásoknak. Ennek az, az oka, hogy a középkor embere nagy becsben tartotta az ókori műveket. Azokat tanulmányozta és gyakorta azok alapján próbálták meg megoldani az aktuális problémákat. Ez a várak esetében különösen igaz volt a XII-XIII. században, hiszen az ókori haditechnikához képest alig történt változás. A haditechnika változását majd csak a lőpor nagyarányú elterjedése fogja megindítani. De térjünk vissza a függönyfalhoz! Az erődítmény alaprajzát a számára kijelölt hely alapos vizsgálata után kellett eldönteni, mivel a függönyfalak kiszögelléseit, lejtésszögét, görbületeit annak a területnek a sajátosságai határozták meg, ahol a falakat fel kívánták húzni. Ebből adódóan a falazat lehetett „ősi” (egyszerű falvezetésű), fűrész formájú, vagy akár dupla falazat. A függönyfalnak legalább 15 lábnak (1 láb = 30,48 cm), kb. 4,5 m vastagnak kellett lennie, és kemény kőből kellett épülnie, ha lehet erős kötőanyagot (habarcs) használva a kötésbe tett (egymásra tett, vagy egymáshoz faragott) kövek közé, míg magasságának minimum 30 láb (9 m) magasnak kellett lennie. Néha az erődítmény támadásnak leginkább kitett részét dupla fallal védték, amely falak között 12-18 láb (3,6-5,4 m) távolság volt. A két falat felül boltívek kötötték össze, vagy fából ácsolt tetőzet.

Egyes függönyfalak teteje csipkézett volt – ezen lőrés magassága 6-9 láb (1,8m-2,7m), szélessége 5-6 láb (1,5m-1,8 m), de nem volt rajtuk gyilokjáró. Így ostrom idején átmeneti emelvényeket emeltek a fogazott, avagy csipkézett lőrések mögé. Ezen ideiglenes emelvények azonban bármikor elbonthatóak voltak. Így, ha az ellenfél meg is tudta mászni a falat, a védők azonnal eltávolították az ideiglenes emelvényeket, mi által a támadók csapdába jutottak a fal tetején, mivel arról nem tudtak lejutni. A fal tetején lévő ellenség a védők íjászainak könnyű célpontot jelentettek, így a támadók vagy szembenéztek a halállal, vagy visszavonultak. Más esetben viszont építettek állandó jellegű gyilokjárót a függönyfalhoz. A 12. század végétől a pártázatba keskeny íjász lőréseket is beépítettek. A függönyfalak építése során szabály volt, hogy a fal és a házak között legalább 90 láb (27 m) távolság legyen. Ennek oka kettős, mégpedig azért, mert egyfelől ekkora út kellett a védők hadi gépeinek mozgatásához, a megrongált falak erősítéséhez használt szekerek mozgatásához, másfelől, ha a fal meggyengült és félő volt, hogy áttörik, itt lehetett ásni egy belső árkot, ami fölé lehetett emelni egy újabb sáncot. A függönyfalakhoz tornyok „csatlakoztak". Ezeknek a tornyoknak olyan formájúnak kellett lenniük, mely forma megfelel a falban elfoglalt helyüknek. A kerek tornyok esetében a homlokzati köveket faminták alapján faragták ki, hogy gyorsan és pontosan történjen a torony építése. Igen fontos a függönyfalak esetében, hogy a tornyokat nem szabad a falakkal szerkezetileg (pl. közös alapra rakni) összeépíteni, a fal és a torony eltérő súlytömege miatt, mivel, ha a fal és a torony egyben lenne szerkezetileg, repedések keletkeznének (például a talaj esetleges süllyedése, vagy földrengések esetén), ami veszélyeztetné az építmények stabilitását. A tornyokat pedig az árkászok ellen előművekkel kellett védeni. A tornyok legfeljebb egy nyíllövésnyi távolságra lehettek egymástól, azért hogy a falak teljes hosszát megtisztíthassák az ellenségtől a tornyok harci gépei és íjászai. Előírás volt, hogy a falakról a tornyokba mindössze egy gerendahíd vezessen át. Tehát a gyilokjáró, ahol volt, a toronytól bizonyos távolságra véget ért és a toronyhoz, ahonnét a feljárata volt, egy híddal csatlakozott. Volt, ahol magában a falnak a belső oldalában egy mélyedést is kiképeztek a torony előtt, hogy a fal belső oldalát így is elkülönítsék a toronytól. Így, ha az egyik falszakasz elveszett, el lehetett azt szigetelni a híd elmozdításával a toronytól.

Mind a falakat, mind a tornyokat erős és szilárd alapokra kell építeni, a felső részeket gipszbe kellett ágyazni, és ólommal befuttatott vaskapcsokkal kellett megerősíteni. Az alapok minden esetben szélesebbek voltak, mint a felettük magasodó falak. Az ostromnak leginkább kitett falszakaszokat kemény és durva felületű kövekkel kellett borítani, melyeket erős csapokkal rögzítettek a falhoz. Ez lényegében a főfal elé felhúzott külső takarófal, aminek feladata a főfal védelme. Ezen takarófal miatt nevezzük ezt a faltípust függönyfalnak. A függönyfalak első régészeti vizsgálatára 2008-ban Margat várában került sor. Ez a vizsgálat a fentebb leírt szakirodalmi vélemény megállapításaitól falszerkezetileg eltérő megállípításra jutott. „Margat várát – a középkorban elterjedt módon – nem faragott kövekből építették, hanem gyakorlatilag betonból készült. Az ún óbeton (ancient concrete) voltaképpen agglomerátum, mesterséges breccsa. (Breccsa = szögletes törmelékből álló, durvább szemű megszilárdult üledékes kőzet) Két sor faragott kváderkövet zsalukánt fektettek le, közé pedig váltakozva kőzettörmeléket és habarcsot raktak. A habarcs lehetett egyszerű mészhabarcs vagy különféle adalékanyagokkal, puccolánnal feljavított kötőanyag. A kívülről faragott kövekből rakottnak tűnő falban a kváderek esetenként csak elenyésző mennyiséget képviselnek: a margati donjonban pl. a ≤ 40 cm-es tömbök két sora áll szemben az 5 méter körüli teljes falvastagsággal! Az ilyen falat – modellezési szempontból – homogénnek és izotópnak tekintik és megfeleltetik egy gyenge portlandcementből készült betonnak (Kázmér Miklós).

A fenti építési technika a középkori Magyarországon is ismert volt. Az 1200-as évek első felében épült ócsai premontrei templom – ma református templom – esetében az építők kívül és belül elhelyeztek egy-egy sor nagyméretű farakott „kőtéglát", amiket szárazon, kötőanyag nélkül raktak fel. Így a két falazat között középpen keletkezett egy üreg, amit kőzúzalékkal – pl. a kváderkövek faragásakor keletkezett maradékkal – töltöttek fel, amit leöntöttek oltatlan

mészporral és vízzel. Ez a felhígult keverék kifolyt a fugákba, valamint lefolyt az egész szerkezet közé, kitöltve a legapróbb réseket is. Evvel egyidőben az anyagban megindult az oltódási folyamat kémiai reakciója. Ez által a falszerkezet lényegében összeégett egy egységes kőtömbé. Az így készült falazat egy-másfél év elteltével már gyakorlatilag megbonthatatlanná vált.

Várak esetében a függönyfalba, mint a tornyokba, tölgyfagerendákat (az ókori szerzők, Vitruvius és Philo szerint olívafát) kellett beépíteni hosszanti, vízszintes irányba. Ezen gerendákat szorosan egymás mellé elhelyezték, és így azok szinte egy láncot alkottak. Ezen vízszintes gerendasorok 6 láb (1,8 m) magasságonként kerültek beépítésre. Feladatuk a falazat „vízszintezése", mely nagyban elősegítette a megrongálódott falszakasz helyreállítását. Megjegyzendő, hogy a Szentföldön ha csak lehetett, a muszlimok által alkalmazott „görögtűz" miatt, ha csak mód volt rá, kerülték a fa használatát. A falak tetejét úgy kellett kiképezni, hogy azokon két fegyveres szabadon elhaladhasson egymás mellett a gyilokjárón. Ez érvényes az ideiglenes állványokra is.

A falakba gyakran az árkokba nyíló folyósokat építettek, hogy ezáltal elősegítsék az ostromlott várból történő kirohanásokat. Ezek az álcázott kapuk úgy voltak elhelyezve, hogy a visszavonuló katonáknak nem kellett balra fordulniuk, s így kiszolgáltatniuk védtelen jobb oldalukat az ellenségnek. Ezt úgy érték el, hogy ha a rohamcsapat az A folyósoból nyíló kapun indult bevetésre, akkor a B alagút kapuján át tért vissza a várba. Egyes falba épített várfolyósokat ferdére építettek, másokat pedig kanyargósra, de minden esetben védelmet kellett nekik biztosítaniuk a külső támadásdokkal szemben. A várvédők, ha a terep megkövetelte, minden esetben nagy figyelmet fordítottak a falak előtti védművekre is. Így építettek egy előre tolt falat, és legalább három sornyi árkot, amelyeket sáncokkal erősítettek meg, és azokat tüskés bokrokkal ültették be. Az előretolt falak elé szájukkal felfelé beásott agyagedényeket rejtettek el, amiket fűvel töltöttek meg, és az egészet beföldelték. Így az ostromlók szabadon átfuthatnak az edények felett, de azok már beszakadnak azok ostromgépeik alatt. Az erődök kapuit igyekeztek úgy kialakítani, hogy az azokhoz vezető út a kapu előtt fordulatot vegyen, mi által a támadók jobb oldala védtelenné vált. (Sidney Toiy 3. fejezet) Az európai várépítészet történetére a szentföldi harcok is hatással voltak, hiszen az európai várépítészeti technikák a Szentföldön kerültek igazán kipróbálásra, és azok ottani szereplése visszahatott az Európán belüli építkezésekre. A harmadik keresztes hadjárat (1189-1192) idején a keresztes lovagok látva az ostromgépek által okozott pusztítást, valamint az árkász-aknász műveletek iszonyatos hatását, ráébredtek arra, hogy jóval tudományosabb várépítészeti tervekre van szükség ahhoz képest, mint amit korábban alkalmaztak. Ettől kezdve az új várak helyét, ahol csak lehetett, úgy választották meg, hogy a vár egy meredek hegy csúcsán épüljön, kihasználva a szikla adta védelmi lehetőségeket. De nemcsak Európában, hanem a Szentföldön is előtérbe kerültek a hegyi várak. A védelem a bejárat felé koncentrálódott, ahol gyakran 2 vagy 3 előretolt várkapun vezetett át az út. Ez a várépítési technika található Margat várának esetében is. A szentföldi tapasztalatok alapján a már meglévő várakat egy vagy két külső védműrendszerrel erősítették meg. A lakótorony már nem a várúr lakhelye, hanem a vár utolsó menedékhelye. Ezért alacsonyabb a korábbi lakótoronynál, viszont jóval vastagabb falakkal épült. A lakónegyed, lovagterem és kiszolgáló épületek mind a belső udvarban épültek. Oroszlánszívű Richard angol király a keresztes hadjáratok minden tapasztalatát beépítette a franciaországi Chateau Gaillard várába, ami 3 év alatt épült fel, és 1198-ban lett kész. A vár három egymás után elhelyezett erősségből állt. A külső vár háromszög alakú, és csúcsával a mező felé nézett. Az egészet vizesárok vette körül. Innét híd vezetett át az ugyancsak vizesárokkal körülvett középső várba, amely magában foglalta a fellegvár szikláját. A középső várat függönyfalak védték, és torony csak a terep lankásabb részeire került, mi által a középső vár két oldalára nem került torony. A lankásabb oldalak falait azonban a tornyok oldalazó tüze jól védte. A fellegvár szikláját szintén vizesárok védte. A szikla meredeksége miatt ide külön kiugró torony nem is került, viszont a vastag falak külső oldala erőteljesen hul-

lámvonalú. Így a domború felület jobban védett a lövedékek ellen, és az ostromlétrákat is könynyebben el lehetett róluk taszítani. A fellegvárban voltak a lakóépületek és az öregtorony. Az öregtorony magja kerek, de a fellegvár bejárata felől egy vaskos, ék alakú kiugró falazat védte. Ennek a kiugró résznek az a feladata, hogy a máshonnét a szikla miatt nem támadható öregtornyot védje az árkászok és faltörő kosok ellenében. Így a torony ezen része szinte teljesen lerombolható, maga a védmű viszont mégsem sérült. Mivel az ékforma közvetlenül a lehetséges támadók irányába nézett, a ferde felület eltérítette a lövedékeket, csökkentve azok romboló erejét. Az egész vár a Szajna folyó fölé magasodik. (Sidney Toiy 11. fejezet) Bátran kimondhatjuk ezek után, hogy nemcsak Európa volt hadászatilag hatással a Közel-Keletre, hanem a Szentföld is az európai hadviselésre.

A szentföldi várak igazi gyengéje az volt, hogy nem tudták megvédeni az élelmet és munkáskezet adó környező parasztközösségeket. Amint a muzulmán seregek elhurcolták vagy legyilkolták a helybelieket, és felégették a településeiket, a várak magányos szigetté váltak a pusztaságban. Széna vagy legelő nélkül nem tudták rendesen ellátni állataikat, a lovagok pedig lovak nélkül haszontalan harcosokká váltak. (William Urban 43-44. old.)

Mivel a Szentföld védelme várakra és erődített városokra alapozódott, ezért tartottam szükségszerűnek és fontosnak a fenti vártipológiát és néhány példát bemutatni.

Szt. Lázár lovag a XII. században (http://www.stlazarusmalta.org/pdf_files/booklet.pdf).

Visszatérve a Szent Lázár-lovagokhoz, azok 1205-ben jelentős támogatóra leltek **Raoul**ban, Charets grófjában, aki szintén leprában szenvedett.

A Szent Lázár Lovagrend politikai tekintélyére jellemző, hogy 1198-ban, amikor **Fülöp Ágost** (1180–1222 francia király) és **I. Richárd** (1189–1199 angol király) között viszály támadt, a rend nagymester volt a két fél között a közvetítő személy. (R.Bagdonas 11.old.)

1213-ban **III. Ince** (1198–1216 pápa), míg 1220-ban **Honorius** (1216–1227 pápa) vette pápai bullájában védelmébe a rendet. (R. Bagdonas 11.old.)

II. Sándor (1214–1249 skót király) uralkodása alatt létesültek az első skóciai rendházak. (R. Bagdonas 9-10. old.)

Jeruzsálem a Latin Királyság korában. (Bagdonas R.: The Military and Hospitaller Order of St.Lazarus of Jerusalem its history and work: 10. old.)

A hatodik keresztes hadjárat alatt (1226–1229.) **Hohenstaufen II. Frigyes** (1215–1250 német császár és I. Frigyes néven Szicília királya) megkedvelte a lovagokat. Így hazatérte után 1230-ban letelepítette őket Szicíliában. (R.Bagdonas 11.old.) Ezen hadjárat alkalmával a templomos és johannita lovagok visszautasították a császárnak nyújtandó segítséget, mert az pápai átok alatt állt. A császárnak a Szent Lázár-lovagok felé megnyílvánuló kegye arra utalt, hogy a Szent Lázár Rend ekkor már politikailag megkezdte függetlenedését a Johannita Lovagrendtől.

A német császárnak 1229 februárjában **Alkamel** szultánnal kötött szerződése értelmében a keresztények visszakapták Jeruzsálemet, Názáretet, Betlehemet s mindazon helységeket, amelyek Jeruzsálem, Joppé és Akkon között feküdtek.

1230-ban a Szentföldön kirobbant egy polgárháború. Egyik oldalon a királyság hadereje, a johanniták, a Szt. Lázár-lovagok és a nagyobb bárók álltak, míg ellenük leginkább a Templomos Lovagrend harcolt. A harcokban azonban a Szt. Lázár Rend igyekezett semleges lenni. Ennek egyik jele, hogy egy ízben a rend erődített kórházában lelt menedéket a templomosok nagymestere is. Többek között ennek is volt köszönhető, hogy 1240-ben **Armand de Perigord** (Hermann von Peragors 1232-1244 templomos nagymester) a Szt. Lázár-lovagoknak adta át a templomosok **montmusard**i birtokát. (R. Bagdonas 11. old.)

A belső harcokban meggyengült keresztény államok 1244. október 17/18-án a gázai vagy La Forbie-i csatában a török és egyiptomi egyesített seregektől katasztrofális vereséget szenvedtek. 6000 mameluk és 10 000 khwarizmi harcos állt szemben 6000 frank és 4000 szíriai katonával. A csatateret 5000 keresztény teteme borította be. A lovagrendek hatalmas vérveszteséget szenvedtek ekkor. Elesett 325 johannita lovag, 2-300 templomos lovag, számos Szt. Lázár rendi és német lovagrendi harcos. A Szentföldön alig maradt lovag. A templomosok közül a csata után 33-án, a német lovagrendiek közül 3-an, míg a johanniták közül 26-an maradtak

meg. Igaz még 19 johannita lovag fogságban volt. Sajnos nem tudni, hogy a Szent Lázár Rend tagjai közül hányan estek el a csatában, illetve hányan élték azt túl. **Azonban ez az első eset, hogy a Szent Lázár-lovagok bizonyítottan, nyílt ütközetben vettek részt a Szentföldön.**

Ez annak volt köszönhető, hogy **Reynaud de Flory** (1234–1254) nagymestersége alatt a renden belül már többségbe kerültek a nem leprás lovagok. Ez az időszak, amikorra a rend tényleges lovagrenddé alakult át a johanniták és a templomosok példáját követve. De a rend megőrizte eredeti betegápolói feladatát is. (R. Bagdonas 11. old. és Battle of La Forbie http://www.)

Meglátásom szerint az átalakulás egy hosszas folyamat végét jelenti. Reiszig Ede: A magyarországi János-lovagok a Hunyadiak korában című írásában világosan kifejti, hogy a lovagrendek birtokaikat azért kapják, hogy azok bevételeiből finanszírozzák a keresztes hadjáratokat, illetve üzemeltessék intézményeiket. Azonban a Szent Lázár lovagok első ismert katonai tevékenysége 1230-ból való, míg első ismert harcbavetése 1241-ből, a legnicai csatából ismert, míg a Szentföldön ütközetbe először 1244-ben vetették be őket bizonyíthatóan. Mit csináltak a lovagok 120 éven keresztül? A többi szentföldi lovagrendről tudjuk, hogy megalapításuk után milyen harcos renddé váltak. Voltak, akik a zarándokutakat védelmezték, mások a szent helyeket oltalmazták stb. De mit tettek a Szent Lázár lovagok? Mint olvastuk, 1143-ban egy birtokuk védelmére tornyot kaptak, majd később 1173 táján két kisebb erősséget is bírtak. Azonban ekkor még elkülönülve éltek a világtól. Ezt az is mutatja, hogy akkonni intézményeik 1174-ben még a város falain kívül estek. Tehát még nem tagolódtak be a szentföldi és európai lovagi hadakba. Ezt az is megerősíti, hogy ez időből európai váruk nem ismert. Meglátásom szerint a Szent Lázár-lovagok feladata kezdetben az imádkozás volt, a lelki vigasz adása egymásnak és sorstársaiknak. Ebben segíthette őket a rend női ága, amely egészséges szerzetesnőkből állt. Ugyan volt pár szentföldi erősségük már a XII. században is, de ez csak annyit jelenthet, hogy a fegyverbíró leprás lovagok bizonyos katonai feladatot elvállaltak, tudva azt, hogy a Szentföldön igen kevés a képzett harcos. Általában 2000 lovag körül mozgott a lovagok száma. De az sem kizárt, hogy a fenti erősségeket a lovagok birtokaiból befolyt összegen felvett zsoldosok védték. Hiszen Krak des Chevaliers johannita várban 50-60 lovag mellett mintegy 2000 egyéb gyalogos volt, akiket a rend bevételeiből tartottak el. Azt pedig tudjuk, hogy a rendnek voltak egészséges tagjai is. Ugyanis a lovagrend birtokainak kezelésére egészséges emberekre volt szükség. Így egyre több egészséges személyt vettek fel előbb a távoli, majd a szentföldi területeken is. Ez a folyamat 1253-ra jutott el oda, hogy a rend nagymestere egészséges lovag lehetett. Minden valószínűség szerint az 1230-as, 1240-es évekre jutott oda el a lovagrend, hogy már annyi egészséges lovaggal rendelkezett, hogy azokkal már besorolhatott a többi harcoló lovagrend mellé, és hadjáratokban illetve csatákban vehetett részt. Ne feledjük ugyanis, hogy a lepra fertőző betegség, és egyik hadsereg sem vette volna jó néven a betegség elterjedését soraik között. Ezért a nyugati hadak melletti jelenléte a lovagrendnek csak akkortól vált lehetővé, amikor soraikból egészséges alakulatot tudtak kiállítani.

Az átalakulás folyamán a lovagrend hasonló tagolódásúvá vált a többi szentföldi lovagrendhez. Így a renden belül kialakult a klerikusok (*clericos*) és papok (*sacerdotes*) csoportja, a betegápolás végzésére a világiak közül kerültek ki a *lacos liberos*-ok. A harcosok csoportját a nemesi származású lovagok alkották, akiket a fegyverhordozók (*servi*) segítettek a harcban. Minden lovagnak 1-2 fegyverhordozója volt és 3 lova. Szintén a servi-k közé tartoztak a kovácsok és lovászok is. A fegyvernökök vagy seregentek száma általában 8 – 9 szerese volt a lovagokénak. Ők a lovagok szolgálata mellett a csatákban a könnyűlovasságot képezték. A betegápolást végezték még a *confrateres*-ek. A confraterek nem minden esetben voltak a rend tényleges tagjai. Ide tartoztak az adományokat adó uralkodók és más világiak is, akik csak lelki közösséget vállaltak a renddel. Például **IV. Balduin** király. Így ezen csoport tagjai bárhol lakhattak. A rend fogadalmas testvérei letették a hármas szerzetesi fogadalmat, kiegészítve a *scavi*

dominorum infirmorum, avagy az urunk, a betegek szolgái leszünk formulával. Krisztus szegényeinek szolgái lettek.

Ezen csoportok mellett működtek a *donátor*-ok akik szolgáltak a rendben, de nem tettek szerzetesi fogadalmat. Őket félkereszteseknek is nevezik. Ilyen volt **III. Raymund** gróf is. (Máltaiak 18. old. és A Templomos Lovagrend Regulája 10. old.)

IV. Ince (1243-1254 pápa) 1253-ban engedélyezte, hogy a lovagrend élére egészséges lovagot választhassanak nagymesterré. Ezt avval indokolta, hogy a szentföldi harcokban igen nagyok voltak a rend veszteségei, és biztosabb vezetést kívánt látni a rend élén a leprás elöljárók helyett. (Karcsu A.A. és Puskely M. 1200. old.) Ekkor alakult át az addig főleg betegápoló rend ténylegesen harcoló lovagrenddé.

Minden bizonnyal ekkorra alakult ki a lovagrend szervezeti egysége. A gazdasági és adminisztratív alapegység a rendházat (domus) és a hozzá tartozó birtokokat (membrum, camera, grangia) magába foglaló preceptórium vagy baiulia volt, élén a preceptorral vagy baiulivusszal. A preceptorium fogalma nem azonos a rendházéval, hiszen egy preceptoriumhoz, vagyis egy preceptor irányítása alá több rendház is tartozhatott, s megfordítva, a preceptorium elképzelhető rendház nélkül is, ha például „csak" ispotályok vagy várak, illetve a hozzá tartozó birtokok alkottak egy ilyen egységet. Idővel a preceptorok feladatait világiakra bízták, akik a jövedelem egy részét beszolgáltatták a tartományi perjelen vagy mesteren keresztül a lovagrend központi pénztárába. A beszolgáltatott összeg a bevétel harmadát is elérhette.

A XI-XII. sz-i lovagi fegyverzet Razin.
A hadművészet története II.-III. kötet Zrínyi kiadó, Budapest, 1961. 159. oldalról vett kép.)

Ekkorra a templomosok mintájára a Szentföldön a lovagi fegyverzet is gyökeresen átalakult. Kezdetben a lovagok nehéz páncélt hordtak, amit nehéz lándzsák és pajzsok egészítettek ki, és mindezt nehézkes frank harci mének cipelték. Az 1140-es évektől kezdve azonban a keresztes lovagok alkalmazkodva a helyi harci követelményekhez, könnyű sisakot és térdig érő láncinget kezdtek hordani, amit kerek kis pajzs egészített ki. A lovagi fegyverzet miatt a muszlimok nem tudtak előlük kitérni. (Földi Pál 68-69. old.)

A gázai vereség után a keresztény államok megsegítésére **IX. Szent Lajos** (1226–1270 francia király) vezetett keresztes hadjáratot 1249 – 1254 között. Hadjáratához **Raynaud de Flory** vezetésével a Szent Lázár-lovagok is csatlakoztak. Így a lovagok ott voltak az egyiptomi

hadjáratban Damietta várának bevételénél 1249 nyarán, amely vár harc nélkül került a keresztesek kezébe. A hadjáratot a francia király krónikása **Jean de Joinville** örökítette meg. Beszámol arról, hogy Szt. Lázár-lovagok mesterük vezetésével Ramleh közeléből nagy számú marhát és kincseket raboltak, de a saját táboruk felé visszatérő lovagokat a szaracénok megtámadták. Az akcióban részt vevő lovagok közül csak négyen menekültek meg. (R. Bagdonas 11. old.) Damietta bevétele után azonban a keresztes had több hónapig tétlenül várakozott, majd megindult a Nílus keleti partja mentén, de a Bahr asz-Szagir csatornánál a muszlim had feltartóztatta őket. Hat hétig nézett egymással farkasszemet a két tábor. Hat hét után egy kopt keresztény segítségével leltek egy gázlót, és a keresztesek folytathatták útjukat. A sereg Manszura városát kívánta megtámadni, hogy ott fedezzék magukat a muszlimok ellenében. Hosszas harcok után **Robert** artoisi gróf csapatai 1250. február 10-én árulás segítségével behatoltakak a városba, de a fellegvárnál rohamuk kimerült. Ekkor a város szűk utcáin rájuk rontottak a város felmentésére érkező mamelukok. A városba behatolókat a muzulmánok végül kiszorították vagy megölték. Robert vereségének hírére a francia király vezetésével elsáncolta magát a maradék haderő. A sáncok mögött három napig állták a muzulmánok meg-megújuló rohamait, míg azok a harcot fel nem adták. A harc után a keresztény sereg nyolc hétig tétlenül várakozott a vezérek tétovasága miatt. A Damiettaból érkező hajókat a muszlimok elfogták, így a keresztény sereg éhezni kezdett. Megjelent a vérhas és a tífusz is. Április elején a francia király tárgyalásokat kezdett a muzulmánokkal a szabad elvonulásról, amiért cserébe Damiettát adta volna, de magának Jeruzsálemet kérte. Mivel ajánlatát elvetették, 1250. április 5-én tábort bontott, és megkezdte a visszavonulást. A vonuló sereget a muszlimok folyamatosan támadták és gyengítették. Április 7-én a mamelukok és önkéntesek hatalmas hada zúdult a keresztesekre, akiknek helyzete a csatában néhány óra alatt teljesen tarthatatlanná vált. Hogy a teljes megsemmisülés elkerülhető legyen a király tudtán kívül, aki ekkor súlyos beteg volt, **Monforti Fülöp** a keresztény had nevében letette a fegyvert. A megmaradt sereg muzulmán fogságba került.

Végül a foglyok hatalmas váltságdíj ellenében kiszabadultak. Ezzel egy időben a Damiettát védő keresztesek feladták a várost és elvonultak. (Földi Pál 156-160. old., Amin Maalouf 395-395. old.) Az egyiptomi harcokban a Szt. Lázár-lovagok mindig becsülettel helytálltak.

1253-ban a rend egy **kisebb flottája** biztosította a közlekedést Akkon és Caesarea között. 1254-ben a francia király egy 14 hajóból álló flotta élére állította **Raynod von Flory** nagymestert. (Erich Feigl 23. old.)

Ebben az időben keresztény gályák és vitorlások járták a Földközi-tengert. A *gályák* nyújtott karcsú törzsének hosszúsága elérhette az 50 m-t, míg szélessége a 7 m-t. Merülésük 2,5 m körül volt. Egy vagy két evezősorral, és két-három latin vitorlával szerelték fel őket. Egy evezőt 3-7 fő kezelt. A gálya tatján kisebb felépítmény volt, ahol a magas rangú tisztek voltak elhelyezve. A hajó orrára a vízvonal fölött fémrudat vagy másképpen rézéket rögzítettek. Ezt lékelésre használták, illetve arra, hogy azon keresztül, mint egy hídon, a gyalogság átrohanhasson a megtámadott hajóra. A gályák személyzete az evezősökkel együtt 200-450 fő között mozgott. A gálya (galeos) név is erre a döfő orra utal, a galeos, vagy kardhal elnevezés után. Viperákkal, skorpiókkal, vagy gyúlékony anyaggal megrakott agyagedényeket röpítettek át harc közben az ellenséges hajókra. A 13. században még evezőkormányt használnak, amit később a kormánylapát váltott fel a gályákon is. A gályák mellett *chebec (sebek)* típusú hadivitorlások is feltűntek ekkor. Három árbocukon élénk színű arab vagy latin vitorlát hordtak, míg a hosszú orrárbocon orrvitorlát hordoztak. Magas oldalfallal és kis merüléssel épültek. 14-22 kisebb ágyút tudtak hordozni. Főleg a sekélyebb vizeken alkalmazták őket. Igen gyors hajótípus volt. Tat felépítménye hátul erősen kinyúlt a törzs mögé. Személyzetük 100-150 fő között mozgott. A szállítást a *nave*k vagy másképpen a *nao*k (*koka* és *buzzo* típusok) látták el. Ezek igen lassú vitorlás hajók, erősen magasított, háromszög alakú, előre nyúló orral. A hajón volt elöl öklelő rúd. A tat szintén magasan a vízvonal fölé magasodott. A hajókon egy keresztvitorla és egy latin vitorla volt ál-

talában. A nagyobb hajókon a hátsó latin vitorlát keresztvitorlával váltották fel. Kormányzásukat kormánylapáttal oldották meg. Teherbírásuk 1000 tonna körül mozgott. Ezen velencei és genovai típusú hajókon kívül a térségben igen gyakran jelentek meg a Hanza által kifejlesztett *kogge* vitorlások is. Kezdetben egy árboccal és orrárboccal épültek, később azonban két keresztvitorlát és egy latin vitorlát hordoztak. A latin vitorla a manőverező képességet növelte. Azonban így is elég esetlen és nehéz hajók voltak, minek következtében széllel szemben nem tudtak haladni. Legnagyobb hosszuk 40 m körül volt, míg szélességük elérhette a 13 m-t. Merülésük 3 méter körül volt úgy, hogy 300-600 tonna súlyt tudtak szállítani. A orrban és a taton magas felépítményt, úgynevezett bástyát hordoztak, ahol később az ágyúk is helyet kaptak. A tatfelépítmény a hajó hosszanti felét tette ki. A hajót hosszanti irányban egy előbástya tartotta egyensúlyban. (Stefan Gulas-Dusan Lescinsky A vitorlás hajók...46, 50, 51, 60. old.) A lovagok lovait hevederekben, mint egy függőágyban szállították a hajókon. Evvel kivédték azt, hogy azok a hullámzó tenger okozta dülöngélés következtében a lábukat törjék. **Szent Lajos** francia király hadait velencei caracca típusú hajók szállították. Ezeken egyenként 50 ló is elfért. A hajók hossza elérhette az 56 m-t, szélessége a 13,5 m-t. A kor legnagyobb ilyen típusú hajója a La Rochefort volt. (Juba Ferenc 35. old.) A muzulmán világ a keresztény flottákkal szemben csak igen ritkán tudott jelentős flottát kiállítani, vagy eredményesen harcolni a keresztes háborúk alatt. 1092-ben Nikaia muzulmán fejedelmének, **Kilidzs Arszlán** szultánnak a veje egy közel 100 hajóból álló flotta felett rendelkezett. Ebben voltak kétárbocos brigantinok, harci dormonok és két-három evezősoros gályák. Ez a flotta azonban nem tudta megakadályozni Nikaia bevételét, mert harcba sem bocsátkoztak a keresztény hajókkal, mi több, saját kikötőjét, Szmürnát is feladta ez a flotta. Így az Égei-tenger partvidéke és szigetei tengeri csata nélkül került a keresztesek kezébe akkor, amikor ott igen jelentős muzulmán flotta volt. 1109-ben Tripolisz keresztesek általi bevételét az egyiptomi hajóhad nem tudta megakadályozni, mert csak 8 nappal Tripolisz bevétele után ért Türoszba. 1123-ban egy közel 100 hajóból álló velencei hajóhad a palesztínai partoknál, az Aszkalonnál horgonyzó egyiptomi flottát szétverte, majd a velencei flotta a tenger felől ostromzár alá vette 1124-ben Türoszt. A város így a keresztesek kezére került, mert nem volt felmentő egyiptomi flotta. 1190-ben az Akkont védő muzulmánoknak egy több tucat hajóból álló egyiptomi flotta, súlyos veszteségek árán tudott csak utánpótlást vinni, miután kétszer is áttört a keresztény hajók ostromgyűrűjén. 1191-ben Akkon ennek ellenére a keresztények kezére került, döntően a muzulmán flotta gyengesége miatt. 1250 márciusában azonban az egyiptomi flotta több tucat gályája döntő vereséget mért a keresztesek flottájára a Nílus torkolatánál. Ekkor az egyiptomiak majdnem száz keresztény hajót zsákmányoltak, vagy semmisítettek meg. Evvel véget vetettek **Szent Lajos** francia király keresztes hadjáratának, és elősegítették a teljes had fogságba esését. 1291-ben azonban a muzulmán flotta az Akkont védő keresztes hajóhaddal szemben nem jelent meg, így nem a keresztény hajókon múlt Akkon eleste. (Amin Maalouf 35-36, 143, 170, 346-350, 397., 426. old.) A fentiekből kitűnik, hogy a szentföldi keresztény államok lényegében tengeren szinte mindig fölényben voltak. A hajózást azonban a kalózok gyakorta megzavarták. 1253/54-ben, amikor a Szent Lázár-lovagok vezette flotta tevékenykedett, a térségben lévő egyiptomi flotta igencsak erős volt, hiszen 1250-ben verte szét a keresztesek flottáját. Tehát a lovagok komoly és nehéz feladatot láttak ekkor el a tengeren. Ettől az időtől kezdve a Szent Lázár-lovagokkal igen sokszor fogunk találkozni, mint kiváló tengerészekkel.

Lovaggáütés. (Bagdonas R.: The Military and Hospitaller Order of St.Lazarus of Jerusalem its history and work: 8. old.)

IV. Ince (1243-1254 pápa) a lovagoknak európai vámmentességet adott. (R.Bagdonas 12. old.)

IV. Sándor (1254-1261 pápa) 1254. április 11-én kiadott *Cum a nobis petitur* kezdetű bullájában újabb kedvezményeket adott a rendnek.

Ez az az időpont, amikor teljessé vált a Johannita és Szent Lázár Lovagrend szétválása. (History http://www. és Guy Stair Sainty: The Order of Saint Maurice and Lazarus http://www.) A pápa 1256. február 11-én kelt levelében együtt említi a Szent Lázár, a Johannita, a Templomos és a Német Lovagrendet, mint a Szentföld négy legtekintélyesebb lovagrendjét. Ebben az időben **Jacques Pantaléon** a jeruzsálemi pátriárka, aki később **IV. Urbán** pápaként vált ismertebbé. (Paul Bertrand 20. old.)

1256. augusztus 5-én *Venerabilibus fratribus* kezdetű bullájában IV. Sándor a Szent Lázár Lovagrendnek Szent Ágoston regulája szerint való új szabályzatot adott, és független renddé nyilvánította. Ezt az oklevelet másképpen *Privilegium Fratrum Militum Hospitalis S. Lazari Hierosolymitani*-nak is nevezik. Ugyanekkor megerősítette minden kápolnájuk, templomuk, konventjük, malmaik tulajdonjogát **Jeruzsálemben, az Olajfák hegyén, Nablusban, Ascalonban és Caesareában.** (History http://www. és Guy Stair Sainty: The Order of Saint Maurice and Lazarus http://www.) Ekkor felújítja a rend **tiberiási templomát** és két kórházat Örményországban. A **Tiberiasban** álló templom telkét 1154-ben adta a rendnek Ermengarde. A telekre 1170-ben **Walter galilei herceg** és felesége, **Eschiva** nagy templomot építtetett. (Pringle 1993/ II/359. old.)

Akkonban a Szt. Lázár-lovagok a templomos lovagoktól vettek át birtokokat, amit **IV. Orbán vagy IV. Urbán** (1261-1264 pápa) 1262. szeptember 22-én és 1264-ben megerősített, és ismét elismerte a rend szuverenitását. (R.Bagdonas 12. old. és von Erich Feigl 213. old.)

1264-ben a **Saliba** genovai kereskedő adott végrendeletében nagyobb vagyont a rend számára. (R.Bagdonas 11. old.)

1267-ben IV. Kelemen (1265-1268 pápa) elrendelte, hogy kiközösítés terhe mellett minden bélpoklosnak (a lepra megjelölése ekkor) a Lázár rendnek valamelyik kórházába köteles menni s vagyonát is arra kell hagynia. E parancs végrehajtásáért a püspökök voltak felelősek. (Brüll K. 14-16. old.) /Vannak olyan munkák, ahol ezt a rendelkezést IV. Sándor pápának tulajdonítják.

A fenti rendelet a rend megerősítését célozta, mert a leprások gondozása terén a lovagoknak komoly vetélytársa akadt az 1209-ben alapított ferences rend által. 1224-ben már közel 5000 ferences barát volt, és jelentős bevételekre tettek szert a betegápolásból. Itt jegyzem meg, hogy **Árpád házi Szent Erzsébet** is III. rendi ferences szerzetes volt.

Bajbarsz al-Bundukdari (1260-1277 mameluk szultán) 1265-ben a keresztesek ellen vonult. Februárban és márciusban bevette Caesareát és Haifát, majd 1268 elejére elesett Jaffa és környéke. Így Akkontól délre elveszett minden. 1268. máj. 18-án bevette Antióchiát is.

Ennek hatására 1270-ben **IX. Szent Lajos** újabb keresztes hadjáratra indult, de serege a Szentföldön pestis áldozata lett. Ő maga is meghalt. Ez után a keresztények végleg védekezésre szorultak a Szentföldön. Erejükből több jelentősebb hadjáratra már nem tellett.

X. Szent Gergely (1271–1276) pápa szintén kedvezményeket adott a lovagoknak. (Memodoc http://www.

1283 májusában **al-Manszúr Kaláun** (egyiptomi mameluk szultán 1279–1290) 10 évre szóló fegyverszünetet kötött az Akkoni vagy más néven Jeruzsálemi Királysággal, amely élén ekkor **Lusignani Guido** (1186–1190/1194 király) állt. A szerződés a következő területekre terjedt ki a szöveg szerint:" *...tíz évre, tíz napra és tíz órára szól.....a partvidék minden frandzs országára, azaz Akkon városára, gyümölcsöseire, szántóföldjeire, malmaira, szőlőire és a hozzá tartozó hetvenhárom falura: Haifa városára, szőlőire, gyümölcsöseire és a hozzá tartozó hét falura: Szaida városára és várára, szőlőire és környékére, a hozzá tartozó tizenöt falura, a határában fekvő síkságra, folyóira, patakjaira, forrásaira, gyümölcsöseire, malmaira, a régmúlt időktől fogva öntözésre használt csatornáira és gátjaira..."* A szerződés továbbá kimondja: *„Ha egy nyugati király útra kel azzal a céllal, hogy megtámadja a szultán vagy fiai földjét, a királyi régens és Akkon nagymesterei a csapatok megérkezése előtt legalább két hónappal kötelesek tájékoztatni erről a szultánt. Ha a csapatok a tájékoztatástól számított két hónapon belül partra szállnak, a királyi régens és Akkon nagymesterei viselnek minden felelősséget a későbbi fejleményekért. Ha akár a mongolok, akár máshonnan ellenség közeledne, akkor az a fél, amelyik először szerez erről tudomást, köteles értesíteni a másik felet. Ha egy ilyen ellenség – Isten mentsen meg ettől az eshetőségtől! – Szíriára törne, s a szultán csapatai előtte meghátrálnak, Akkon vezetőinek jogában áll tárgyalásokba bocsátkozni az ellenséggel alattvalóik és területeik megmentése érdekében."* Türosz városa nem szerepel a szerződésben, mert vele a szultán külön szerződést kötött, míg Tripoliszra és Latakiara, valamint a johannita Markab várára nem vonatkozott fegyverszünet a keresztény területek közül. Tehát ezen fegyverszünet ugyancsak érintette a Szent Lázár Lovagrendet is, hiszen nagymestere ekkoriban Akkonban székelt. A johannita lovagok azonban ekkor kivonták magukat a szerződés alól, és keményen tartották Markab várát. Váruk azonban 1285. május 15-én, hosszú ostrom után muzulmán kézre került. A johannita lovagok, a szultán engedélyével elvonulhattak Akkonba. 1285-ben **Argul ilkán** mongol vezér szövetségre kívánt lépni az európai keresztes államokkal Egyiptom ellen. Tervébe bevonta a pápát és a francia királyt is. A Szíria elleni átfogó támadást 1291-re tervezte. A tervről Akkon keresztesei nem értesítik az egyiptomi mameluk szultánt, igaz, erre a békeszerződés sem kötelezte őket. A szultán azonban, hogy erejét megmutassa, 1289-ben bevette Tripoliszt, lakóit pedig irgalmatlanul lemészároltatta. Tripolisz lakóinak lemészárlását az arab történetírók Banú Ammár arab város lakóinak 1109-es keresztesek általi lemészárlásáért vett elégtételnek vélték. Tripolisz bevétele után **Kaláun** biztosítja Akkon királyát arról, hogy betartja a békét és nem vonul a város ellen. Sőt kilátásba helyezi, hogy 1289 júliusától megint tíz évre meghosszabbítja a békét. Azonban 1290 nyarán, egy fanatikus katonák ezreit szállító keresztény hajóhad kötött ki Akkonban. Ezen lovagokat a „jeruzsálemi király" hívta a Szentföldre, megszegve evvel a békeszerződést. Ezen frissen érkezett katonák megtámadták Akkon békés muzulmán kereskedőit, azokat kifosztották és lemészárolták. **Kaláun** Akkontól a gyilkosok kiadását követelte a béke fejében. Ezt a keresztények nem teljesítették. Válaszképpen a szultán hada 1290. november 4-én megindult Akkon ellen. Azonban a szultán hamarosan elhunyt. A hadak élére fia, **Al-Asharaf (al-Asraf Khalíl)** (1290-1293 szultán) állt. (Amin Maalouf 416-428. old.)

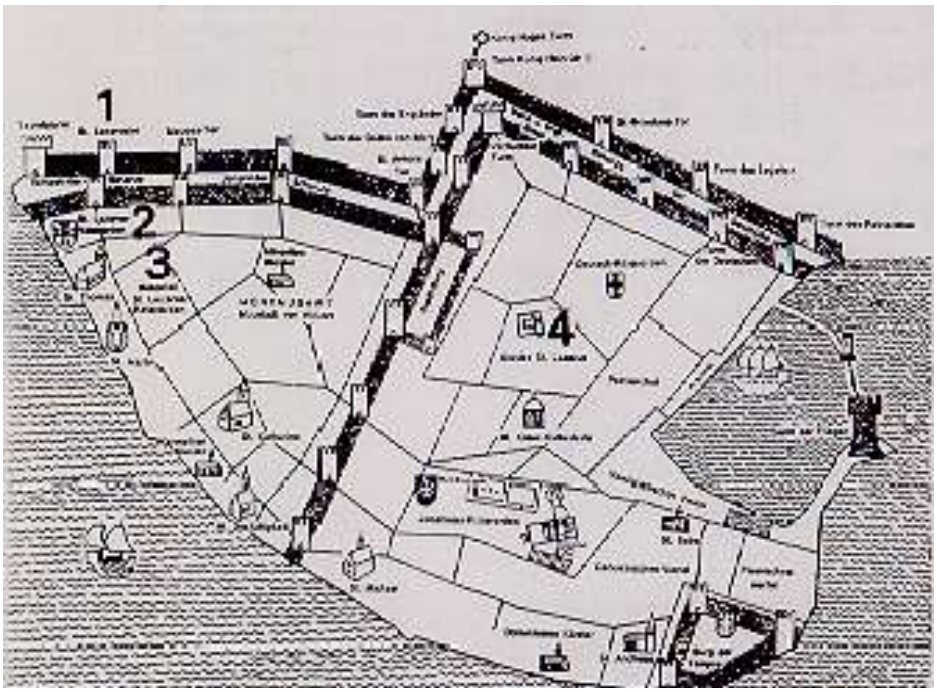

Akkon 1291-ben. 1/ Szent Lázár torony, 2/ a Szent Lázár Rend által védelmezett falszakasz, 3/ a Szent Lázár Rend kórháza, 4/ a Szent Lázár Rend apácáinak konventje (Bagdonas R.: The Military and Hospitaller Order of St.Lazarus of Jerusalem its history and work: 9. old.)

1291. április 5-én a muzulmánok **Al-Asharaf (al-Asraf Khalíl)** szultán vezetésével megkezdték az utolsó keresztény város, Akkon ostromát a Szentföldön. A várost egy hét alatt bekerítették. Az ostromban 66 000 lovas és 160/170 000 gyalogos vett részt, míg a városnak mindössze 35 000 lakója volt. Ebből 13/14 000 gyalogos katona és mindössze 800 lovag. Akkont NY-ról, D-ről és részben É-ról a tenger védte, míg a szárazföld felől, a K-i oldalon kettős várfal emelkedett. A Szent Lázár Rend ispotálya (rendháza) és kórháza az É-i, Montmusart nevű városrészben feküdt. Így a lovagok tornya, a Szt. Lázár torony a keleti fal É-i részén volt. Tőlük jobbra a templomosok, balra a johanniták védték a várost. **A Szt. Lázár lovagok által védett falszakaszt április 15-ről 16-ra virradólag a muzulmánok nagy erőkkel megrohanták. A rohamot azonban a rend tagjai visszaverték. Akkonban ekkor 25 Szt. Lázár-lovag, közel 40 apród és számos zsoldos szolgált a rend kötelékében**. (R. Bagdonas 12. old.) **Május 6-án a muzulmánok ismételten megrohamozták a Szt. Lázár-lovagok által védett falszakaszt, de ismét véres fejjel kellett visszavonulniuk.** Május 16-án a muzulmánok betörtek Akkonba, majd 18-án általános rohamot intéztek a város ellen. Ezen végső rohamban súlyosan megsérült **von Gautier de Sibert**, a Szt. Lázár-lovagok egyik elöljárója és a Johannita Lovagrend nagymestere, **Jean de Villiers** is. (Erich Feigl 24. old.)

Más felfogás szerint a harcokban valamennyi szentföldi Szt. Lázár-lovag elesett. (Puskely M. 1200. old.)

A város elesett, de védői közöl sokakat ciprusi és velencei hajók kimenekítettek, és elszállították őket Ciprus szigetére, ahol **Lusignan II. Henrik** király befogadta őket.

A Szentföld elveszett Gibelet erődje és Raud sziget kivételével, amit a templomos lovagok még 1302-ig védelmeztek.

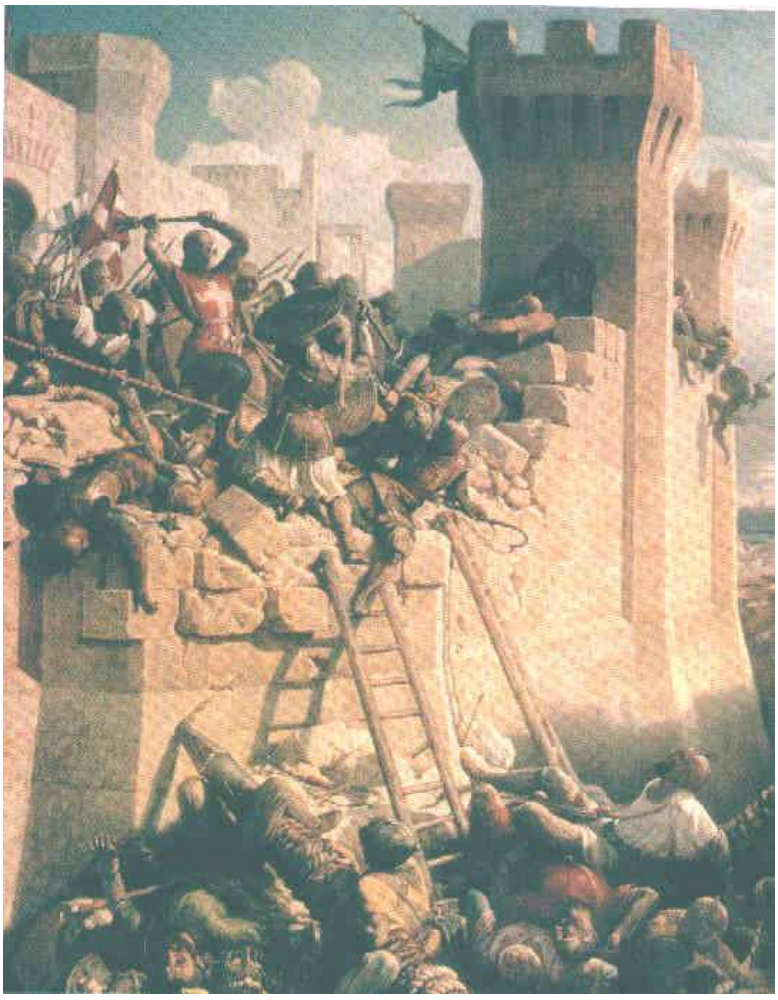

Akkon védelme 1291-ben. A kép bal felső szélén egymás mellett harcol a Szt. Lázár és a johannita lovag. (Bagdonas R.: The Military and Hospitaller Order of St.Lazarus of Jerusalem its history and work: belső borító)

A lovagok szentföldi tevékenységét legjobban talán F. Schiller Szent János vitézei című verse foglalja össze. Bár ezen vers a máltai lovagokról szól, de tartalma teljesen ráillik a Szent Lázár-lovagokra is:

Szép, daliás a kereszt fegyverzete kebleteken, ha
Küzdve oroszlánként véditek Akkon falát,
A remegő vándort, ha kíséritek a sivatagban,
S lángpallóst tartván álltok a szent sír előtt.
Ám díszesebb a kötény, betegek hős gondviselői,
Melyet oroszlánhős, nagy születésű, visel,
Ápolván a sebest, üdítve itallal a lázast,
Téve keresztény tiszt enyhe parancsolatát.
Krisztusi hit, te fűzöd csak a két pálmát koszorúvá,
Melyet a hősi erő és az alázat arat.

A keresztes lovagok helytállásáról Leino Einno finn költő is méltó módon emlékezik meg, aki a szentföldi lovagokat együttvéve templomosoknak nevezi.

A templomos lovag

A büszke templomos lovag mond:
„A szentsír nincs még birtokunkba.
Hatan vagyunk, nem aggaszt nagy gond.
Fegyverbe, társak, fel a fokra!”

A szaracénok felrobognak.
„Hárman vagyunk még...Ketten íme...
Magam vagyok, de fitty a gondnak!”
S a sírra omlik hős vére.

Csak küzd tovább. Az éj közelget.
A szaracénok heve lángol.
A templomos-kard ám nem enged,
Csillog, ha lendül, holdsugártól.

Borzadva áll a szaracén had.
„Ki az, kinek nem árthat kardunk?
Allah, segíts! Szeme kihamvadt.
Halott vitézzel folyt a harcunk.”

Övék a szentsír. Elvonulnak.
De minden évben – vallja szent hit –
Feltámad hős lovagja sírnak
S a holdsugár kardot lendít.

És zendül égi angyalének:
„Ki küzdött szent, magasztos harcba,
Nem hal meg, díja örökélet,
S a föld alól is súlyt a kardja.”
(Somkuti fordítása, Katholikus Szemle 1931. év 4. füzet.)

A Szentföldet elhagyva Ciprusra került át a rend központja. A lovagok ott templomot és konventet hoztak létre. Itt **Lusignan II. Henrik** ciprusi király védelmét élvezték. (R.Bagdonas 15. old.) 1294. november 27-én részükre **V. Szent Coelestin** (1294 pápa) adott ki bullát, amelyben megerősítette **IV. Ince** pápa adományait. (von Erich Feigl 213. old.)

1308 júliusában **Szép Fülöp** (1285-1314 francia király) levelében védelmébe vette a lovagrendet és patrónusává vált. (R.Bagdonas 15. old.)

Ciprus azonban a rend számára alkalmatlan volt arra, hogy berendezzék be az új központot. Ennek elsődlegesen az volt az oka, hogy az ott megtelepült lovagrendek – Templomos, Johannita stb – között harc dúlt, valamint a ciprusi királlyal is rendre területi viták és fegyveres villongások alakultak ki.

Az egyházi lovagrendek sorsa nagyban függött a kereszténységet ért traumáktól. Többek között ennek köszönhették létrejöttüket, de igen gyakorta ezek fenyegették a puszta létüket is.

A Szentföld elvesztése sokkhatásként érte a keresztény Európát. Ezen sokk következtében megkérdőjeleződött a Szentföldön létrejött lovagrendek létjogosultsága is. Hiszen eredeti feladatukat, a kereszténység szent helyeinek védelmét, ellátni nem tudták. Európai birtokaik miatt pedig gyakorta kerültek szembe a helyi hatalmasságokkal.

Mindezek miatt perek sorozata indult a szentföldi lovagrendek ellen, amelynek célja az egyes lovagrendek felszámolása, illetve egymásba olvasztása volt.

Az első ilyen per a templomosok pere volt 1307-től 1314-ig. Ennek eredménye, a Templomos Rend teljes felszámolása lett. Birtokaikat a johannita lovagok kapták meg. Kivéve Portugáliát, ahol Krisztus Rend néven működhettek tovább.

V. Kelemen (1305–1314) pápa 1310-ben, a Német Lovagrend ellen is vizsgálatot kezdeményezett, de ez nem vezetett a rend feloszlatásához.

A XIV. századra végleg kialakult a rendi tagolódás. Így létrejött a renden belül a papok és a laikusok csoportja. Ez utóbbi két részre oszlott, mégpedig a harcos lovagokra és az őket kiszolgáló személyzetre. Ezen szolgáló testvérek csoportja is tovább tagolódott, mégpedig confrateres vafy betegápolókra és servikre, avagy fegyverhordozókra. Azonban mindegyik csoport kötelezően letette a szerzetesi hármas fogadalmat.

Hozzájuk csatlakoztak a betegápoló nővérek, továbbá a rend időleges fogadalmasai, vagy pénz és birtokadományozói, a félkersztesek.

A Renddel foglalkozó történészek egy része ettől kezdve igen gyakran két ágra bontja a Szent Lázár Lovagrend további történetét. Egyik ágnak az úgynevezett capuai vonalat tekintik, míg a másiknak a boignyi ágazatot. **Véleményem szerint azonban a rend nem vált ketté, és a központ a Nápoly–Szicíliai Királyságban lévő Capuaban volt Ciprus után.** Bár e véleményemet a francia ágból továbbélő rendi ág lovagjai nem fogadják el. Az viszont tény, hogy Boignyben a commendador gyakran tituláltatta magát nagymesternek, de ezt a francia királyon kívül senki nem ismerte el. 1564-ig Capua volt a dominánsabb és elismertebb központ, hiszen ezt erősítik rendre meg a pápák. 1489 és 1608 között Franciaországban a rend lényegében csak vegetál, leginkább alárendelve a Johannita Lovagrendnek.

A rend nagymesterei ez időben a következő címet használták: „***A Jeruzsálemi Szent Lázár Lovagrend nagymestere a tengeren innét és azon túl***”. (Kézdy-Vásárhelyi Béla Kézirat I.)

1489 és 1608 között a Szent Lázár Lovagrend a Máltai Lovagrendnek volt alárendelve, mint azt fentebb jeleztem, bár ezt a pápai rendelkezést több országban figyelmen kívül hagyták, illetve Capua esetében maga a pápaság mentesíti őket Málta fősége alól.

Én a Ciprus elhagyása utáni eseményeket 1489-ig a capuai perjelségnél tárgyalom tovább.

A boignyi kommendatúra, bár kiemelt helyet foglalt el a rend életében, és több nagymester is temetkezett a boignyi templomba, illetve néha valóban rendi központ is volt, elsődleges központtá csak 1489 után kezdett átalakulni. 1604/08-tól kezdve pedig Boigny lett a rend francia, Bourbon ágának központja. Megjegyzendő azonban, hogy a mai Szent Lázár Lovagrend történetét leginkább Boignyhez kötik, mivel 1489 után a francia királyok patronátusa alatt állva ezen ágazatból nőtt ki a mai önálló Szent Lázár Lovagrend.

A Rendtartományok története

Nápoly–Szicília (Capua) Királyság – Szent Móric és Szent Lázár Lovagrend

1230-ban a Szentföldről visszatérő **Hohenstauf II. Frigyes** német-római császár, aki **I. Frigyes** néven 1197–1250-ig Szicília királya is volt telepítette le őket **Szicíliában**. Az Anjouk 1265–1282-es uralma után Szicília az Aragóniai ház kezébe jutott 1282-ben. Így a rend védnöke az Aragóniai ház lett.

Ugyanekkor kaptak birtokokat a **Nápolyi Királyság** területén is. (Bár egyes vélekedések szerint a capuai perjelséget 1211-ben alapították meg (von Erich Feigl 164. old.)), míg más vélekedés szerint a capuai perjelséget 1226-ban alapították. (R. Bagdonas 19. old.)

Egy ideig itt volt a rend új központja a Hohenstauf ház védnöksége alatt.

Capua Nápolytól 30 km-re található. A Nápolyi Királyság 1194–1231-ig és 1250–1268-ig szintén a Hohenstauf ház uralma alatt állt. Őket Nápoly élén a magyar történelemből is jól ismert Anjou ház váltotta fel 1268–1442 között. **V. (Bölcs) Alfonz** (1416-1458 Aragónia, Szicília és Nápoly királya) alatt a terület az Aragón Korona uralma alá került.

XXII. János (1316–1334 pápa) 1318. április 27-én a Rend birtokait Szicíliában, Dél-Itáliában, Franciaországban és a spanyol területeken mentesítette a helyi egyházi joghatóság alól és a Szentszéknek rendelte ezeket alá. (Order of Saints Maurice and Lazarus-Regalis http://www. és Paul Bertrand 26. old.)

XIV. századi Szt. Lázár lovag. (**Internetről való a kép**)

VI. Sándor (1378 – 1389) pápa szintén kegyeibe fogadta a Szent Lázár lovagokat. (Memodoc http://www.)

A XIV. század vége és a XV. század eleje a katolikus egyház belső szakadásában telt. Ekkor egy időben két három pápája is volt a nyugati kereszténységnek. Hogy véget vessenek ezen áldatlan állapotnak, **XII. Gergely** (1406-1415 pápa) és **XIII. Benedek** (1394-1417 pápa)

bíborosai közül 13-an összefogtak, és Pisa városába 1409. március 25-re pápaválasztó zsinatot hívtak egybe. Ezen a zsinaton megjelent 24 bíboros, 12 érsek, 14 érseki küldött, 80 püspök, 102 püspöki küldött, 31 egyetem képviselője és **az összes lovagrend nagymestere**. (Font Márta 85. old.) A hivatalban lévő két pápa a zsinatot nem ismerte el hivatalosnak. Azonban a megjelent egyházi elöljárók letettnek minősítették őket, és megválasztották az agg **Pietro Philargi**t, Milánó érsekét, aki a zsinat elnöke volt, **V. Sándor** (1409–1410 pápa) néven pápának. A zsinat a megelőző két pápát notorius schismatikusnak, heretikusnak és esküszegőnek minősítette, és kiközösítették őket az egyházból. Elhatározták, hogy az egyházi reformot majd a három év múlva összeülő zsinat fogja végrehajtani. Azonban a nyugati kereszténység belső egyházszakadását csak a konstanci zsinat 1414-1418 fogja végleg rendezni, **Luxemburgi Zsigmond** német római császár, magyar és cseh király erélyes katonai és diplomáciai fellépésének köszönhetőleg.

1424-ben a capuai perjelség **Pierre des Raux** nagymestertől lényegében függetlenséget és autonómiát nyert a rend szervezetén belül. (R. Bagdonas 19. old.)

Capua folyamatosan Boigny vetélytársa volt, és a rend történetét figyelve egyfajta kettős központi szerveződés mutatható ki a két központi jelentőségű helység körül.

II. Pál (1464–1474) pápa a lovagoknak ismét kedvezményeket adott. (Memodoc http://www.)

1478-ban **VIII. Ince** (1484 – 1492 pápa) beolvasztotta a Szent Lázár Lovagrendbe a **Betlehemita Rend-et (Notre Dame de Bethléem)**. Ezen lovagrendet **II. Pius** (1458-1464 pápa) alapította a Johannita Rend mintájára. A rend központja az Égei-tengerben lévő Lemnos szigete volt. A sziget hossza 34 km, szélessége 30 km, összes területe 454 négyzetkilométer. Fővárosa Kasztró, ahol püspökség is van. A pápa célja ezen renddel a török elleni harc erősítése volt. A sziget azonban 1478-ban a törökök kezére jutott. Ezt megelőzőleg még 1459-ben bekebelezte a rend a **Szent Sír** és **Szent Lélek** rendek egy részét is. (Encyclopaedia Britannica Vol. 15-16. és Paul Bertrand 27. old.)

Kasztíliai Izabella és **Aragóniai Ferdinánd** (1474/79–1516 spanyol király) uralkodása alatt jött létre a Spanyol Királyság, amelyhez Nápoly és Szicília is hozzátartozott. *Ezáltal a rend védnöke a Spanyol Korona lett.*

1489. március 28-án **VIII. Ince** „*Nos Igitur*” kezdetű bullájában a Szent Lázár, Szent Sír Rendek és a Máltai lovagok közös felügyeletére bízta **Zizim (Dzsem)** török herceget,

II. Bajazid török (1481-1512) szultán testvérét. A szultán riválisáért 45 000 arany dukátot kínált fel. Végül a török herceget pápai utasításra Máltán meggyilkolták. (R. Bagdonas 14. old.)

1489. április 5-én a *Cum solerti* kezdetű pápai bulla a fent említett két lovagrendet a Máltai Lovagrendnek rendelte alá. Ezt erősítette meg a *Laudibus et honore* kezdetű bulla is. (Guy Stair Sainty http://www.) Azonban a pápai bullák nem oszlatták fel a Szent Lázár Lovagrendet, csak alárendelték a Johannita Lovagrendnek.

Az alárendelésnek több okát feltételezik a kutatók. Egyik feltevés szerint a lepra és más fertőző betegségek visszahúzódása tette feleslegessé a Szent Lázár Lovagrend működését. (Puskely M. 1200. old.) Ennek következtében csak két jelentős kórházuk működött, Capuában és Boignyben.

Más vélekedés szerint a rend meggazdagodott, és ez a fegyelem lazulását eredményezte, amit a pápaság tovább nem nézhetett tétlenül. (Karcsu A.A.)

Az adott világpolitikai helyzetet tanulmányozva találtam egy olyan okot, ami a pápát a rend ellen hangolhatta. Ez pedig a Nápolyi Királyság körüli politikai játszma. A Nápolyi Királyságban 1265 óta a Capet–Anjou-, avagy Anjou-ház uralkodott. Az Anjouk Nápolyban lényegében, mint pápai hűbéresek uralkodtak. Tőlük azonban 1442-ben Aragóniai **V. Alfonz**, elvette a nápolyi trónt. Ennek oka, hogy **Anjou II. Johanna** (1414–1435 uralkodik) örökbe fogadta **Aragóniai V. Alfonz** szicíliai királyt 1420-ban, és a nápolyi trónt is rá kívánta hagyni. **II. Johanna** később eltávolodott **Alfonz**tól, de a trónt idővel mégis **Alfonz** szerezte meg mint örökségét. Ugyan is **II. Johannának** nem született gyermeke, így örököse örökbefogadott fia lett. Igaz, II.

Johanna végül a nápolyi trónt az Anjouk egy oldalágára hagyta végrendeletileg, de evvel megsértette **Alfonz** „fiúi” örökösödési jogát. Ezen jogának szerzett Szicília királya 1442-ben érvényt.

Az Anjouk pápai segédlettel egészen 1480-ig, a család kihaltáig harcoltak elvesztett országukért. 1480 után azonban a francia király mellett a pápa is mint trónigénylő lépett fel Nápolyban az Aragóniai-ház ellenében. Tehette ezt annál inkább, mert 1458-tól kezdve,

I. Ferdinand ült Nápoly trónján. Ő viszont nem törvényes gyermeke volt **V. Alfonznak**. Nápoly trónját apja végrendeletével kapta meg. Ugyanis **V. Alfonznak** nem volt törvényes gyermeke. Így halála után ezen fia kapta Nápolyt, míg testvére **II. Juan** (1458–1479) kapta meg Aragóniát és Szicíliát. **I. Ferdinánd** vétke volt még a pápa szemében, hogy felesége, **Aragóniai Juana** elsőfokú unokatestvére volt. Tehát a pápa a nápolyi trónt, ezek után törvénytelenül betöltöttnek vélte. Viszont azt is tudta, hogy 1479-tól kezdve **Aragóniai Katolikus II. Ferdinánd** és **Kasztiliai Isabella** szintén maguknak akarták visszaszerezni a családi trónt. (Mint ahogyan azt 1504-ben meg is tették.) Így a pápa 1489-ben nem tett egyebet, mint hogy a Szent Lázár Rend elleni fellépésével az Aragóniai-ház nápolyi törekvéseit próbálta gyengíteni azáltal, hogy az Aragóniai-ház védnöksége alatt működő rendet, és így annak jelentős vagyonát, kivette a kezükből, és azt át akarta adni a pápasághoz hű Johannita Rendnek. Ezáltal is erősítve az egyház helyzetét Nápolyban.

Így, feltételezésem szerint, a Nápoly körüli politikai harcoknak jelentős szerepe lehetett abban, hogy a Szent Lázár Lovagrend elvesztette függetlenségét.

Fenti érvelésemre, valamint a nagypolitika és a lovagrendek kapcsolatára, azok elmúlására kiváló párhuzamot mutat a Templomos Rend pusztulása.

Az általános nézet szerint **IV. (Szép) Fülöp** francia király a lovagok vagyonát kívánta megszerezni. De egyáltalán nem ez volt a fő és meghatározó oka a lovagrend pusztulásának. A templomos lovagok ugyanis a **Ghibellin** dinasztiát, avagy voltaképpen a **Hohenstaufen** dinasztiát támogatták. A **Hohenstaufokat** Waiblingen nevű váruk rontott arab elnevezése után mondták **Ghibellin**nek. A **Hohenstaufok** a császár elsőbbségét hirdették a pápa felett. Ellenük harcoltak a **Welf**ek vagy **Guelf**ek. Ők a pápa császár feletti főségét hirdették. Ekkor a császár viselte a Krisztus Helytartója címet, míg a pápa a Péter Helytartója címet. A császár és pápa harcából az utóbbi került ki győztesen, és az utolsó **Hohenstaufen** herceget, **Konradint Anjou Károly**, a Két-Szicília királya lefejeztette. Ugyanis pápai döntéssel a **Hohenstauf S**zicíliai Királyságot a francia **Anjouk** kapták meg. És itt kapcsolódtak be a franciák a képbe. Anjou Károly, Konradin kivégeztetője, **VIII. Lajos** francia király fia, **IX. Szent Lajos** francia király testvére. Szicília birtoklása és a **Hohenstaufok** elleni harc kovácsolta össze a pápat és a francia udvart, ami a közös ellenség, a templomosok ellen fog fordulni, mert utóbbiak a **Hohenstaufok** fő támogatói voltak. Ahogy elbukott a császári ház, úgy bukott vele a Templomos Rend is. (László András előadása)

Az 1489. április 5-i pápai rendelkezést **Jean Cornu** (1469-1493 nagymester) nem ismerte el. Ennek ellenére a Szent Lázár Lovagrendet **Aragóniai Ferdinánd** (spanyol király 1479–1516) és **Kasztíliai Isabella** (királynő 1474–1504) birodalmukban feloszlatták, és beolvasztották a Santiago és Calatrava lovagrendekbe. Franciaországban pedig **VIII. Károly** (francia király 1483-1498) a Korona számára foglalta le a rendi birtokokat.

Az alárendelő bullát **II. Gyula** (1503-1513 pápa) *Romani Pontificis* kezdetű levelében megerősítette. Ugyan **X. Leó** (1513-1521 pápa) 1514. április 16-án kelt *Dum continuus* kezdetű bullájában elismerte, hogy a rend a Spanyol Korona védnöksége alatt jogfolytonosan tovább működik, de a francia területeket továbbra is alárendelte a johannitáknak. (Guy Stair Sainty http://www.)

Az Aragóniai ház férfiágon történő kihaltával a Spanyol Korona a Habsburgok öröksége lett.

Idővel a lovagok elérték, hogy a rendet vegye védelmébe **Habsburg V. Károly** (1519-1556 német – római császár, 1516-1556 spanyol király), akinek birodalmához ekkor hozzátartozott a Spanyol Korona jogán Nápoly és Szicília is. Így a Szent Lázár Lovagrend császári védelem alá került. (R.Bagdonas 16. old.) Ezáltal és a pápai bulla segítségével a lovagrend Nápoly –szicíliai, avagy capuai ágazata meg tudta őrizni függetlenségét a Máltai Lovagrendtől. Tehette ezt annál inkább, mivel Málta szigete után, mint Szicília királyának hűbérbirtoka után, a máltai lovagok maguk is császári hűbéresek voltak.

***X. Leó** (1513-1521 pápa) 1517-ben **V. Károly** császárnak engedélyezte a rend fenntartását és a capuai központú lovagrend vezetőjét elismerte nagymesternek, míg a lovagrend védnöke a császár lett.*

*A Capuában székelő nagymester a pápától ekkor a következő címet nyerte el: **Szicília és a hozzá tartozó területek királyi rendjének nagymestere**. (Kézdy-Vásárhelyi kézirat I.)*

Ugyanezen rendelet alapján átvették a Johannita Lovagrendtől a **palermói leprakórházat** és a m**essina**i **Szent Agatha Kórházat**. (Guy Star Sainty http://www.) A császárnak ekkor nem sikerült egyesítenie a lovagrend itáliai és francia ágát. Ennek oka, hogy **V. Károly** és **I. Ferenc** (1515–1547 francia király) között kibékíthetetlen politikai ellentétek húzódtak, ami az 1521-től 1529-ig tartó háborúhoz vezetett. Ettől kezdve lényegében állandósult a Habsburg Birodalom és Franciaország között a politikai és katonai ellentét, és ez meggátolta a lovagrend két ágának későbbi egyesülését is.

IV. Pius (1559–1565 pápa) 1560. július 1-jei *Circumspecta Romani Pontificis* kezdetű bullájában ismét megpróbálta a Szent Lázár Lovagrendet alárendelni a Johannita Lovagrendnek. (Guy Stair Sainty http://www.) Ezen lépését a törökök előretörésével indokolta, és általa a Johannita Rendet kívánta megerősíteni.

1564. május 4-én kinevezte nagymesterré saját rokonát, **Jeannot de Castillion**t, és Capuát megerősítette, mint a lovagrend központját.

1564. június 10-én az itáliai rendtartományra nézve hivatalosan is eltörölte **VIII. Ince** rendelkezéseit, és evvel érvénytelenítette az 1489-ben kiadott bulla határozatait, és visszahelyezte a lovagrendet minden korábbi jogába.

1564. május 4-én ugyan z a pápa **II. Habsburg Fülöp** (1556-1598 spanyol király) ösztönzésére az *Inter Assiduas Bulla* által nagymesterséget adományozott az itáliai Capua Szent Lázár priorjának, **Jeannot (Giannotto) de Castillonnak** (1564.05.04.–1571.01.13-ig nagymester), aki szintén a pápa egyik rokona volt. (R. Bagdonas 16. old)

Ekkor 200 fő Szt. Lázár rendi lovag volt.

Az 1565. június 15-én kelt pápai *Inter assiduas kezdetű* bulla a következőket tartalmazta. *„contra Piratarum et infidelium Christianae Religionis incursionem”* Ez lényegében egy új privilégiumlevél volt. (Guy Stair Sainty http://www.) **A pápa itt megerősítette, hogy Capuaban a lovagrend nagymestere székel.** Ekkortól kezdve viselik a lovagok az úgynevezett máltai keresztet, amihez bő ujjú fekete fegyverköntös járult. (Karcsu A.A.)

A pápának ezzel a lépésével az volt a célja, hogy egyesítse a még meglévő Szent Lázár lovagrendi birtokokat **Habsburg II. Fülöp (1556–1598) spanyol, nápolyi és szicíliai király** jogara és fősége alatt, miután a lovagrend nagymesterét neki rendelte alá. **II. Fülöp** 1580-tól Portugália királya is volt. Ekkoriban a rendnek birtokai voltak a Spanyol Korona fősége alatt Capua központtal, továbbá Flandriában és Angliában. Angliában ugyan a protestáns uralkodók elkobozták a rendi birtokokat, és királyi földdé tették azokat, de a protestáns uralkodókat a pápaság nem ismerte el, és ezért a pápa úgy érezte, hogy az ottani rendi birtokok felett is rendelkezhet.

Az egyesítésből természetesen a máltai főség alá eső francia területek kimaradtak volna.

Szent V. Pius (1566-1572 pápa) azonban elődje kiváltságait visszavonta 1567. február 7-én kelt *Sicuti bonus Agricola* kezdetű bullájában **Emmanuel Philibert** (1580 +) savoyai herceg

kérésére, aki át akarta venni a rend itáliai ága feletti főséget, mint annak protektora. Ez a pápaságnak megfelelő volt, mert a lovagokat a reformáció elleni küzdelemben kívánta felhasználni. (Encyclop. Brit. 314. old.) A pápa ezen rendelkezését **II. Fülöp** spanyol király nem ismerte el, és magát továbbra is a rend protektorának tekintette. A spanyol főség kiterjedt Spanyolországra és Flandriára, továbbá a Spanyol Korona itáliai területeire. Anglia szintén elutasította a pápai rendeletet, de ott az anglikán egyházszakadás okán.
1567-ben a pápát valószínűleg az vezette, hogy a spanyol királyt lekötik a németalföldi események, és így az itáliai ügyekre kevés ereje marad. Pedig itt a pápának igen nehéz feladatot kellett megoldania. Történetesen, az Itáliát egyre jobban fenyegető protestantizmus elhárítását. Ezen fenyegetés központja Genf városa volt. Genf pedig már évszázadok óta harcban állt a Savoyai családdal, akik szerették volna maguknak megszerezni. Így, mikor a pápa a spanyol uralkodótól elvette a Szent Lázár Rend feletti főséget, a Savoyai-házat kívánta erősíteni, és a rendet a protestánsok elleni harc fő eszközévé kívánta tenni Itáliában. Nem véletlen, hogy a rend egyik fő feladata a későbbiekben ténylegesen is ez volt. Birtokai pedig nagyrészt É-Itáliában, Torinó környékén terültek el. Azonban valószínű, hogy 1572-ig a teljes vezetés nem került át a Savoyai-ház kezébe, mert azt csak ekkor erősíttette meg a számukra a pápa. Ennek oka, hogy II. Fülöp spanyol király nem akart nagy erőket mozgósítani a török ellen. Igaz Lepantónál 1571. október 7-én még a spanyol hajóknak jelentős szerepe volt a törökök feletti tengeri győzelemben, de utána a Spanyol Birodalom egyre inkább húzódozik egy törökök elleni háborútól. Evvel pedig kivívta a pápa haragját. XIII. Gergely pápának tapasztalnia kellett, hogy a Spanyol Birodalom a belső nehézségek miatt se a török ellen, se az Itáliát fenyegető protenstantizmus ellen nem fog fellépni. És ezért döntött úgy 1572-ben, hogy végérvényesen kerüljön a Szent Lázár Lovagrend vezetése a protestánsok ellen addig is aktívan küzdő savoyai uralkodók kezébe.

Velencei gálya makettje a fenti lap alján. Ilyen gályák szelték a tengereket Lepantói csata

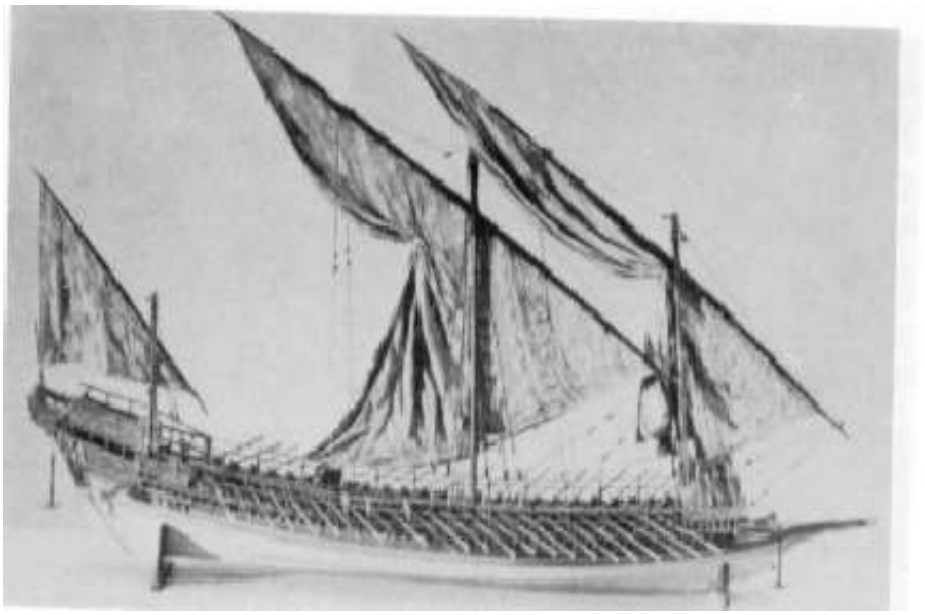

1571 idején. (Zimányi Vera: Lapantói 1571: Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1983. 67. old.)

Így lényegében az egykor egységes Szt. Lázár Lovagrend három önálló ágra szakadt: Nápoly–capuai vagy savoyai ágra, spanyol ágra és francia ágra, amelyek élén külön nagymesterek álltak.

A lovagrend csatában részt vett egyik hajóját a *"Madonna della Flotta"* című képen láthatjuk, amit *A. Riccio* festett. Ez a kép a máltai Maritime Múzeumban látható. A hajó a képen a Máltai Lovagrend zászlóshajója felett, a képrészlet közepén látható.

A lovagrend életében minden bizonnyal nagy szerepet játszott a török ellen vívott 1571. október 7-én lezajlott lepantói csata. A tengeri csatát túlélt két gálya a **„Piemontese"** és a **„Margherice"** gályák ugyanis 1572-ben a Rend tulajdonaként tűnnek fel. (Order of Saint Maurice and Saint Lazare (Italy) http://www.)

Az ütközetben részt vett 24 nagy és 22 kisebb spanyol, 27 genovai, 12 pápai. 56 velencei, 30 nápolyi, 12 Szt. István rendi (Medici-házi lovagrend), 3 máltai és 20-30 egyéb gálya, köztük a savoyai hajók, továbbá 6 velencei galeász. A török flotta 230 gályából és 70 kisebb hajóból állt. A keresztény hajókon 1815 ágyú volt, míg az ellenfél flottája csak 750 ágyúval rendelkezett. A csatában elesett közel 7500 keresztény katona, míg megsebesült körülbelül 20 000 fő. A törökök vesztesége 20–30 000 fő körül mozgott. A csatában elsüllyedt 62 keresztény hajó és további ötven-egynéhány olyannyira megrongálódott, hogy később el kellett süllyeszteni. Ezzel szemben fogságba került 117 török gálya, 13 gyorsjáratú török galióta. Ezenkívül zsákmányul esett 117 nehézágyú és 256 kisebb ágyú. (Zimányi Vera) A Szent Lázár lovagok részt vettek a tengeri csatában, méghozzá a kép tanulsága szerint, saját lobogójuk alatt küzdve, a **Piemontese** és a **Margherice** gályák fedélzetén. (La Genealogia http://www.)

A Rend két gályája *trireme* típusú volt, ami azt jelenti, hogy egy evezőt 3 evezős kezelt. Máshol *alla scaliccio*-ként szerepelnek, de ez csak annyit jelent, hogy egy evezőt több evezős kezel. A kor gályái 40-45 m hosszúak voltak. Orrukon 3-4 m hosszú, vaslemezekkel borított sarkantyú nyúlt előre az ellenséges gálya meglékelésére. A hajók szélessége 4-6 m volt. Merülésük 2 m körül volt. Vízkiszorításuk 200 t körül járt. Két vagy három, láncokkal rögzített árboccal látták el őket a vitorlák számára. Elöl és hátul magasított felépítménnyel látták el a hajókat. Bár a Földközi tenger enyhe szele ritkán segítette a hajózást. A hajótest szélén mintegy 30 m hosszú, nem nagyon mély árokban ültek az evezősök. Ők éjjel nappal itt tartózkodtak. A gályákat 20-26 pár evező hajtotta. Egy-egy evezőt 3-7 evezős kezelt. Az evezősök száma 120

– 156 fő között mozgott. Ezek többnyire protestánsok vagy török hadifoglyok voltak. A hajó legénysége: kapitány (argousin), 3 – 5 altiszt (mousses), akik az evezősöket felügyelték, 2 – 5 vezető (comites), akik az együttes evezést és a fordulásokat irányították, 2–5 felvigyázó (sous–comites), akik az evezősöket korbáccsal hajtották, továbbá 30 tengerész. A hajó katonasága 248-300 fő között mozgott. A katonák könnyű páncélt, kardot, gyakorta puskát és egyéb fegyvereket hordtak. A hajók belsejében volt kapitányi kabin, nemesi lak, katonaszállások, konyha, raktárak. A gályák orrában egy nehézágyú volt a hajó tengelyében, mellette 2-4 kisebb ágyú, hátul pedig 10-20 ágyú kapott helyet. A nehézágyú 20-30 kg-os lövedéket, míg a könnyűk 2,1/2–5 kg-osokat lőttek ki. Egy gálya 1 évi fenntartási költsége kb. 6000 dukátba került, és közel 20 évig szolgálhatott 1-1 hajó. (Zimányi Vera 64-70. old.)

A 6000 dukát 1999-es forintárfolyamon körülbelül 23.760.000 Ft-ot tesz ki, ami közel 180.000 német márkának felel meg. (l velencei dukát aranyértéke 1999-es árfolyamon 30 német márka volt. Ez ekkor 132 Ft-nak felelt meg. Viszont ahhoz, hogy a dukát XVI. századi valós vásárlóértékét megkapjuk, az így kapott számot még közel 200-300-zal meg kell szorozni. **Így egy XVI. századi velencei dukát valós vásárlóértéke 792 000-1180000 Ft-nak felelt meg 1999-ben.**) Csak ennek ismeretében lehet látni, hogy a lovagrend két hadigályája mekkora jelentőséggel bírt. Csak mellékesen jegyzem meg, hogy ugyanekkor a Máltai Lovagrend is mindössze csak 3-4 ilyen gályát tudott fenntartani. (Zimányi V. 64,70)

Valószínű, hogy a nagy gályák mellett a kisebb utakra kisebb hajókat használtak a rend tagjai. Ezek a brigantin, a fregatta, és a galióta típusú hajók közül kerültek ki.

Bár nem hajózástörténeti munkát írok, azért fontosnak vélem megjegyezni, hogy a középkori gályák nem az ókori híres görög és római 1-9 evezősoros hadihajók utódai. Ugyan az ókori és a középkori gályáknak közös őse lehetett a Kr. e. 1000 táján megjelent asszír diera vagy másképpen biremis, de ebből eltérő úton fejlődtek ki. A biremist a legrégebbi domborműveken kétszer 12 pár evező hajtotta, és víz alatti döfőorral volt ellátva. Ebből jöttek létre méretnövelés által az ókori hadigályák. Viszont a középkori gályák a biremisből a Kr. u. 6. században kialakult görög dormon utódai. A dormont, ami 30-40 m hosszú volt, esetenként 50-80 evezős hajtotta. Viszont 1-3 latin vitorlát is hordott, és ez volt a legfőbb hajtóereje. 100-300 főt tudtak hordozni. A hajón nem volt döfőorr. A Kr. u. 11. században a dormon méretnövelése által, a vitorlázat visszaszorítása mellett jött létre a középkori gálya. Ez nem rendelkezik döfőorral, de rendelkezhetett előre nyúló rézékkel, ami inkább híd, mint lékelési szerepet töltött be. A hajózás ezen fejlődési szakaszának végül a vitorlások vetettek véget a spanyol Győzhetetlen Armada pusztulásakor. Igaz, gályák még a XVIII. sz-ban is járták a tengereket, de ekkorra hadi jelentőségük teljesen elavult. (Stefan Gulas /Dusan Lescinsky A vitorlás hajók...)

1572. szeptember 16-án **XIII. Gergely** (1572-1585 pápa) elrendelte, hogy az itáliai Szt. Lázár Lovagrend egyesüljön a Szt. Móric Renddel, a savoyai hercegek főségе alatt. (Puskely M. 1202. old.)

Ezen szándékát 1572. november 13-án ismét megerősítette. Részlet a *Pro Commissa* kezdetű pápai bullából:" *...ex mera liberlitate et certa scientia nostre, ac de Apostolicae potestatis plenitudine, Militiam S. Lazari praedictam cum illius Magistratu, ac omnibus et quibuscumque Prioratibus, Praeceptorii, Hospitalibus et aliis beneficiis regularibus... ac etiam exceptis iis quae in Regnis et Dominiis charissimi in Christo filii nostri Philippi Hispaniarum Regis Catholici existunt, eidem Militae A. Mauritii, quae in posterum Militia SS. Mauritii et Lazari nuncupetur, auctoritate Apostolica tenero praesentium ita perpetuo unimus, annectimus et incorporamus, út posthac in perpetuum praedictus Emmanuel Philibertus, et pro tempore eixtsns Sabaudiae Dux Militiae Sanctorum Mauritii et Lazari Magister sit et appelletur".* (The Order of Saints Maurice and Lazarus http://www.)

VIII. Gergely *pápa 1572-es bullája kitért a Szt. Lázár Lovagrend Spanyol Korona alá eső területeire is. E szerint a spanyol király védnöksége alatt ott működő rendtartomány nem avatkozhat be az itáliai rendtartomány belügyeibe, és az sem a spanyol belügyekbe.*

Ettől kezdve lényegében nem beszélhetünk capuai rendtartományról, mert az továbbra is spanyol főség alá esett, míg a tényleges hatalom átkerült a későbbi Szardínia – Savoya Királyság területére.

A Szent Móric Rendet **VIII. Amadeo** (1451+) savoyai herceg alapította, aki **V. Félix** (1439–1449) néven ellenpápája volt **IV. Jenő** (1431–1447) és **V. Miklós** (1447–1455) pápáknak.

A két rend formális egyesülése 1572. november 13-án ment végbe. (R.Bagdonas 19. old.) 1573. január 15-én a pápa, bullájában egyesítette a zöld és a fehér keresztet, a két rend jelképét. Január 29-én pedig a rend megkapta a pápától **Stupinigi**t, **Sommariva del Bosco**t és még más várakat és helyeket. (History of the Order of Saint Mauricehttp://www.)

A Szent Móric és Szent Lázár egyesített lovagrend rövid története

A Szent Móric és Szent Lázár egyesített lovagrend 1573 áprilisában jött létre. Ez az egyesített lovagrend a Szent Lázár Lovagrend önálló ága lett.

Ekkor a Rend Generális Káptalanjának ülésén **III**. **Emmanuel-Filiberto** aavoyai herceget választották nagymesterré. Ezt megelőzően azonban január 15-én már egyesítették a két rend zöld és fehér keresztjét közös jelképben.

Az új nagymester teljes titulusa ekkor: *Totius Religionis et Militiae Sanctorum Mauritii et Lazari, Bethleem, Nazareth, Hierosolymitani, Ordini Sancto Augustini, Conventium: Hospitalium: domorum, praeceptorium atque priorum locorum omnium citra et ultra mare, cis et trans Alpes, per universum Ordem, Humilis et Generalis Magnus Magister*. Ezt a címet 1714-ig viselték a nagymesterek. Ettől kezdve címük a következő: Mi megszentelt felséges uralkodó, általános nagymestere a Szent Vallás és a Katonai Szent Móric és Lázár Rendnek.

Később címük így hangzott: *Sacra Religione ed ordine militare gerosolomitani di Santi Maurizio e Lazaro, sotto la Regola di S. Agostino.*

1907-ben pedig így hangzott: *glorioso Istituto Mauriziano il particolare complesso di ordinamenti quale fu determinato dalla saggezza dei nostri Augusti predecessori e Savrani Gran Maestri*.

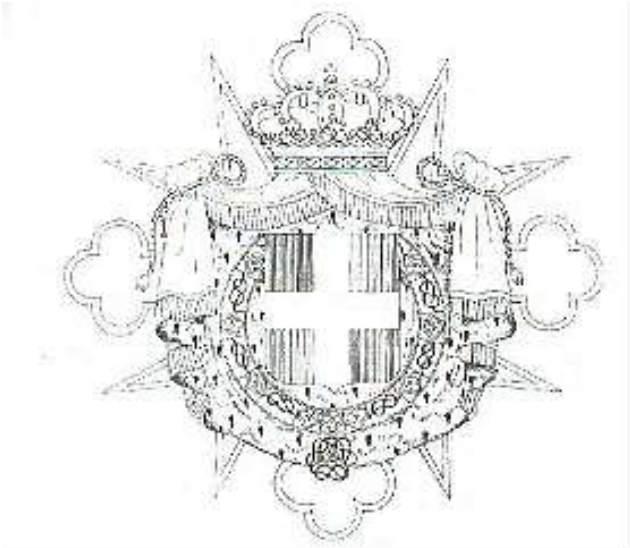

Szent Lázár és Szent Móric Rend címere.

A Savoyai hercegi ház első ismert őse Fehérkezű Umbertó gróf, aki 1060- ban hunyt el. Utódai uralták Aostát, Morienát, Torinót, Nizzát. VIII. Amadeo grófot 1416- ban Zsigmond császár birodalmi hercegi rangra emelte. Fiának, Louisnak a felesége a Lusignani családból származott. Mivel ez az uralkodóház ekkor halt ki, felesége révén a Savoyai ház ettől kezdve viselte a Jeruzsálem, Ciprus és Örményország királya címeket is.

1574. január 15-én a savoyai herceg végérvényesen szakított a Rend francia ágával, és nem egyezkedett tovább **III. Henrik** (1574 - 1589) francia királlyal arról, hogy ki rendelkezzen a franciaországi rendi birtokok felett, és hogy ki legyen a Szent Lázár Lovagrend legfőbb vezetője.

1574. január 22- én adták ki a Szent Móric és Szent Lázár egyesített lovagrendek első szabályzatát.

A lovagrend hatalmas vagyonnal bírt Itáliában, hiszen a hajókon kívül fenntartotta várait és kórházait, továbbá fizette a várakat védő haderőt is.

A Szent Lázár Lovagrend olasz ága

Megőrizte a Rend hagyományos szerkezetét. Az élén 1572- óta **nagymester** áll, aki egyben a Savoyai - ház feje. A **nagy prior** vezeti a rend központi irányítását. A **nagyadmirális** volt a parancsnoka a trireme hadigályáknak, a ***Piemontnak*** és a ***Margaritának***. A **nagymarsall** irányította a rend szárazföldi haderejét.

A **nagyconservator** vezette az egyházi vagyon felügyeletét. A **nagykancellár** vezette a jogszolgáltatást, és ő irányította az okiratok kiadását. A **nagykincstárnok** (Treasurer) felügyelte a rendi vagyont. A **kórházak főfelügyelője** (Grand Hospitaller) felügyelte a rend kórházait és a karitatív tevékenységet.

A rend tagjai két fő csoportra oszlottak: az **igazság lovagjai** és a **kegyelem lovagjaira.**

Az igazság lovagjai közé tarozás megkövetelte, hogy tagjai igazolják nemességüket negyedíziglen, apai és női ágon, azaz 14 nemes felmenőjük legyen. (Ezen genealógiai bizonyításra 1714. január 8- a óta van szükség a laikus posztulánsok esetében.)

A kegyelem lovagjai közé pedig azok voltak felvehetőek, akik jómódban éltek, katolikusvallásúak, „onesta famiglia", és legitim házasságból születtek.

A renden belül parancsnoki (Commander) tisztet csak az tölthetett be, aki engedelmeskedett a nagymesternek, elkötelezett tagja volt a rendnek, törvényes és erkölcsös házasságban élt, szolgált a betegek javára, és védelmezi a katolikus vallást.

Az 1575. X.13- án és 25- én kiadott pátensek értelmében a rend nagymestere mindig az uralkodó herceg. Az egyesült rendek ekkor 200 lovagot számláltak. (The Order os Saints Maurici and Lazarus http://www.) Az **1575. október 13- án és 25- én kelt rendeletek elkülönítik a rend birtokait a többi hercegi birtoktól.** A rend ezen különleges jogállása 1946- ig megmaradt.

1573. december 15- én megalapították a **torinói kórházat**, amit 1575. április 27- én avattak fel. (History of the Order of Saint Maurice http://www.)

A Rend az idők folyamán hatalmas birtoktestekkel gyarapodott.

VIII. Kelemen (1592-1605 pápa) 1604. június 15- én kelt *Superna dispositione* kezdetű bullájában jelentős egyházi vagyont adott a lovagrendnek. Ebből 24 kommendatúrát hoztak létre. Ezen birtokokhoz 1750. október 1- én megszerezték a **Santa Maria di Staffarda apátságát** a maga 1396 hektáros birtokával együtt, majd ehhez a **San Michele (Nicolo)** és **San Bernardino kanonokságokat Aostaban** 1752. augusztus 19- én, amelyeket

XIV. Benedek (1740 – 1758 pápa) adott nekik. Itt kórházat is létesítettek 1752- ben. 1776. szeptember 16- án bekebelezték a **bécsi Szent Antal Rend** birtokait, pl. a **S. Antonio di Ranverso apátságot** Torinóban. A két rend egyesülése után újabb 510 hektárral bővült a Szent Móric és Szent Lázár Rend birtokállománya. 1784- ben É-Itáliában több birtok mellett megkapták **Lucedio apátságát**. 1759. szeptember 16- án megszerezték a Szardínia szigetéhez tartozó **Szent Antioco félszigetet** (szigetet), a cagliari érsekséggel és királyi birtokokkal együtt **III. Károly Emmanuel** (1730-1773 savoyai herceg) jóvoltából.(Order of Saints Maurice and Lazarus http://www.)

1729. február 15- én a Szent Móric és Szent Lázár Rend központja átkerült Torinóba a Szent Pál bazilikába, amit Szent Kereszt templomnak is neveznek. (Order of Saints Maurice end Lazarus http://www.)

Parmában volt két kórházuk, továbbá egy **Lombardiában.** Ezekből és a **genova**i érdekeltségükből 1765- ben hoztak létre egységes kommendát. Továbbá ebben az időben **Piemont**ban is létesítettek parancsnokságot és birtokolták a **velencei Szent Lázár - szigetet**. (R.Bagdonas 54. old.) (A szigetet 1180- ban **Leo Paolininek** adta át Velencének, hogy ott a vesztegzár alatt tartandók számára ispotály létesüljön. Később ezen ispotály szegényházzá változott és a lovagoktól a bencésekhez került. A sziget urai Velencének mindig jelképes adót fizettek. (Hasznos mulatságok 1829.))

1769. március 23- án alapították meg a **Szent Móric Kórházat Lanzóban.**

1773. április 17- én hozták létre a **Szent Móric Kórházat Aostabán**.

1780. március 26- án alapították meg a **Szent Móric Kórházat Valenzaban**.

1796- ban **IV. Károly Emánuel** Szardínia szigetére vonult vissza, és lemondott fia, **Victor Emánuel** (1802-1821 szárd király) javára.

Bonaparte Napóleon (1769-/1804-1815 francia császár/-1821) 1800. augusztus 21- én, miután elfoglalta Piemontot, rendeletben elkobozta a Máltai és a Szent Móric és Szent Lázár lovagrendek térségben lévő birtokait. Egyedül a torinói Szent Móric Kórház működhetett tovább. Ezért a rend Szardínián működött tovább cagliariban. Ezért 1801. február 9- én a torinói kórház ismét működhetett.

1804- ben a **svédországi Askeby kolostort** vették birtokukba.

1809. augusztus 24- én a Cagliariban lévő egykori jezsuita templom vált ténylegesen a lovagrend új központjává.

1814. október 24- én minden tulajdonukat jogilag visszakapták a lovagok **I. Viktor Emmanuel** jóvoltából.

1815. február 26- án kapták vissza a S. Antonio di Ranverso apátságot, 1816. szeptember 27- én pedig Staffardát.

Napóleon bukása után 1816. december 27- én **I. Victor Emmanuel** (1802-1821 szárd király), aki a Savoyai - házból származott, és mint ilyen a rend nagymestere volt, legmagasabb királyi rendeletében helyreállította a rend minden korábbi jogát, és új rendi szabályzatot adott ki. (The Order of Saints Maurice and Lazarus-Regalis http://www.)

I Victor Emánuel, szárd király a lovagok közé felvette **gróf Széchenyi Istvánt** (1791-1860). (Éri István 37. old.)

1826. augusztus 8- án kisebb szabálymódosítást hajtott végre **Károly Félix** (1821 – 1831 szárd király).

I. Károly Albert (1831 – 1849 szárd király) 1831. december 9- én új szabályzatot adott a rendnek.

1837- ben új rendi uniformist vezettek be.

1839. július 19- én megalapították a Szent Móric - medált. Ezen medálnak 10 fokozata van.

1839. november 3- án **Torre Pellice** plébániáját kapták meg annak jövedelmeivel együtt.

A plébánia jogi helyzetének végleges rendezésére 1840. június 26- án került sor.

1847. október 30- án törölték a rendre vonatkozó sajátságos törvényeket és kiváltságokat a Szárd Királyság jogrendjéből. 1851. március 16- án királyi pátens rendezte a rend helyzetét.

A Szent Móric és Szent Lázár egyesített lovagrend minden történelmi viszontagság ellenére is megőrizte a Szent Lázár lovagrend szervezeti felépítését és egyéb szabályait is.

Így a lovagrend élén a **nagymester** áll. Őt követi a rendtartományok élén álló **nagyprior** vagy **nagyperjel**. A flotta élén áll a **nagyadmirális** (Piemonteisa és Margarite gályák). A rendi vagyon felügyelője a **nagyconservator**. A jogi irányítás és adminisztráció élén áll a **nagykancellár**. A rendi öltözet felügyelője a **nagytreasurer**. A kórházak főfelügyelője a **nagyhospitaller**. A **nagymarsall** felügyelte a rend várait, és vezette a rendi hadakat.

A Lovagrend két nagy osztályra tagolódik.

1/ Az i**gazság lovagjai**: Nekik négyedízigleni nemes őst kell felmutatniuk apai és anyai ágon egyaránt. Nemes ős az, aki maga már nemesnek született. Továbbá legitim házasságból kell származniuk, és katolikus vallásúnak kell lenniük. A lovagrend magasabb tisztségeit csak ők tölthetik be.

2/ A **kegyelem lovagjai**: Nekik katolikus vsllásúnak kell lenniük, legitim házasságból kell származniuk, és jómódban kell élniük.

A lovagoktól megkövetelik a teljes engedelmességet elöljárójuk iránt, az erkölcsös életet és az egyházi házasságot, továbbá az egyház védelmét és a betegek szolgálatát. Ezen követelményeket a rend 1714 .január 8- án kiadott szabályzata megerősítette.

Szt. Móric és Szt. Lázár egyesített lovagrendek rendi viselete (von Erick Feigl)

A lovagrend tagsága 1814 és 1851 között 295 jogi és 1033 kegyelmi lovagot számlált.

Károly Albert herceg 1848- ban az osztrákoktól vereséget szenvedett, és ezért lemondott fia, **II. Viktor Emánuel** (1861-1878 olasz király) javára. Ő 1851. március 16- án nagymesteri dekrétumaiban szabályozta a lovagrend működését. Ugyanakkor átalakította a rendi rangsort is a következőképen: **Knight** (lovag), **Officer** (tiszt) 1855- től, **Grand Officer** (magasabb rangú tiszt) 1857- től, **Commander** (parancsnok), **Grand Cross** (nagykeresztes). A rend egyházi elöljárója a **Grand Prior**.

1853. november 24- én általános reformokat vezetett be a rendi tanács.

1855. november 28- án pedig a lovagrendet a francia Becsületrend mintájára ötfokozatú, renddé szervezték át. Az öt fokozat a következő: nagykereszt, főtiszti kereszt, parancsnoki kereszt, tiszti kereszt, lovagkereszt.

1854. szeptember 5- én elkezdték építeni a **lanzói Szent Móric Kórházat**, 1855. június 14- én pedig a **Szent Móric Kórház** nyílt meg **Luserna**ban. 1858. szeptember 18- án kezdte meg működését **San Remo**ban a leprakórházuk, de ekkor készül el a torinói kórház is.

1860. szeptember 1-jén a **Saint Constantiane** egyházi vagyont kapták meg, és ugyanekkor egyszerűsítették a rendi adminisztrációt is. Egységesítették az igazság lovagjainak és a kegyelem lovagjainak a csoportjait, továbbá eltörölték a Nagyadmirális és Nagymarsall rangokat. A nagymester titulusa ettől kezdve 1907- ig: *Sacra Religione et ordine militare Jerosolomitano dei Santi Maurizio e Lazarro, sotto la Regola di S.Agostino*. 1907- től a címzése a következő: *Gloriosa Istituto Mauriziano il particolare complesso di ordinamenti quale fu determinato dalla saggezza dei nostri Augusti predecessori e Savrani Gran Maestri*.

1868. február 20- án ismételten átszervezték a rendet. A nagykereszt mellé bevezették a nagy rendszalagot és átalakították a rangsort: **Knight, Officer** (2000 fő)**, Knight Commander** 1857- től 500 fő)**, Grand Officer** (150 fő)**, Knight Grand Cross** 1857- től (60 fő) stb. szerint. (Ugyanekkor alapították meg az Olasz Királyságot is, amelynek élére Savoya hercegei kerültek.)

A rend sorozatos belső átalakulása azonban nem gátolta a kórházfejlesztéseket.

Így 1868. december 31- én megnyílt a **lanzói Szent Móric Kórház**, és 1881. november 11- én elkezdték felújítani a **torinói Szent Móric Kórházukat** is. 1882. június 22- én **San Remóban** újabb 20 ágyas betegszárnyal bővült a leprakórház. 1885. július 1- jén **I. Umbertó** király felavatta a megújult torinói kórházat. 1910 és 1913 között az **aostai Szent Móric Kórház** megnagyobbítására került sor.

1869. január 24- én a 4851. királyi rendelet a Szent Móric és Szent Lázár egyesített lovagrendet az olasz korona alá rendelte. A lovagok helyzetét ezután 1877. március 17- én, 1885. december 3- án és 1896. június 11- én szabályozta az uralkodó tovább. (The Order of Saints Maurice and Lazarus-Regalis http://www.)

Az első világháborút megelőző évtizedekben, az Osztrák – Magyar Monarchia több kiemelkedő tagja vált a rend tagjává, úgymint **herceg Montenuovo Alfréd** (1854 – 1927) császári és királyi kamarás, testőrezredes, Ferenc József császár és király utolsó főudvarmestere, aki megkapta az Aranygyapjas Rendet és a Szent István és a Vaskorona Rendek legmagasabb fokozatait bírta, vagy **báró Nopcsa Ferenc** (1815 – 1904) császári és királyi kamarás, Hunyad vármegye főispánja, Erzsébet királyné főudvarmestere, aki egyben máltai lovag, és a Lipót Rend nagykeresztese is. (Gudenus II/340, 370. old.)

1907. november 17- én bevezették a **Member** (tag) fokozatot, mint első lovagi fokot és **III. Viktor Emánuel** (1900-1944/46 olasz király) aláírta a rend új szabályzatát. Ekkor a rangsor a következő lett: **Member (jelölt), Knight (lovag), Knight Officer (lovagtiszt), Knight Commander (lovagparancsnok), Knight Grand Officer lovag főtiszt), Knight Grand Cross – Grand Cordon (lovag nagykeresztes a nagyszalagon).**

1911. március 16- án a 276. királyi rendelet módosított több szabálypontot, és a rendet dinasztikus renddé szervezte meg.

1925. január 25- én a 377. Királyi dekrétum szabályozta a rendtagok számát. E szerint lehet 6 nagykeresztes a nagyszalagon, 27 lovag főtiszt (lovagkeresztes), 96 lovagparancsnok, 243 lovagtiszt, 642 lovag vagy member tagja lehet egy időben a lovagrendnek. (The Order of Saints Maurice and Lazarus-Regalis http://www.)

1929. december 30- án **III. Viktor Emanuel** felvette a **General Grand Master** rangot. Utána 1946- ig több változtatás nem történt a rendi szerkezetben.

A Szent Móric és Szent Lázár egyesített lovagrend és a Laterán viszonyát az 1929- es konkordátum rögzítette.

A rend három egyháza a következő: a **torinói bazilika,** a **cagliari és Torre Pellicei rendház.** A rend kórházai a következő helyeken vannak: **Torinó**, **Aosta**, **Valenza**, **Luserna, San Remo** és **Lanzo**. Alapfokú iskolát üzemeltetnek a következő helyeken: **Luserna** és **Torre Pellice**, **Stupinigi** és **Staffarda**. A havasi flóra vizsgálatára intézményt hoztak létre **Scarnafagi**ban.

A II. világháború alatt a rend nagykeresztese volt többek között **Göring** és **von Ribbentrop**. (R. Bagdonas 19. old.)

Hermann Wilhelm Göring

Az Olasz Királyság megszűnte után 1947. június 13- án, amikor II. Umberto király elhagyta Olaszországot, a rend elvesztette vagyonát, de a királyi ház továbbra is fenntartotta, amit hivatalosan 1948- ban deklaráltak. (**III. Viktor Emánuelt** fia, **II. Umberto** (1946 olasz király) követte a rend élén.)

1951. március 3- tól kezdve, korlátozások mellett ugyan, de a rend ismét működhet Itáliában.

1952 és 1956 között a rendtagok sebészeti és szülészeti osztályok korszerűsítésében vettek részt. 1954- ben **visszakapták valenzai kórházukat.** Ennek korszerűsítését 1960- ra fejezték be. Az új blokkot Elena királynéról nevezték el.

A Szent Móric és Szent Lázár egyesített lovagrend olaszországi zavartalan működését az Olasz Köztársaság garantálja.

1962- ben az 1596- os rendi kormányzati szabályzatot megreformálták.

1981- ben **felavatták a rend lanzói megújult kórházát**. Ez a kórház 1996- ban új gyógyszertárral bővült az I. blokkban, és új sebészeti osztályt kapott a IV. blokkban.

II. Umberto király 1983- ban bekövetkezett halála után fia, **Viktor-Emánuel** olasz trónörökös, Nápoly hercege, Savoya nagyhercege ült a nagymesteri székbe. Ő 1985. június 11- én megreformálta a rendet. Ennek lényege, hogy ismét meghatározta, milyen rangosztályba hány személy vehető fel.

A hölgyek csoportját három fokozatba osztotta: Az első csoportnak (dáma nagykeresztesek) 50, a másodiknak (dáma kommanderek) 200 tagja lehet, míg a harmadik csoport (dáma) nem lett limitálva. Ezt 1988. június 23- án a nagymester ismételten megerősítette. A férfiak besorolását is átszervezte. A Commander és a Grand Officer rangok közé beiktatta a **Honorary Commanders Giuspatronato** rangot (tiszteletbeli parancsnok). *Egy időben a rendnek mindössze 15 nagykeresztese lehet a nagyszalaggal dekorálva, továbbá 100 Grand Officere, 15 Commanders Giuspatronato, 200 Kommander, 400 Officer és limitálatlan Knight és Member tagja lehet.*

A **nagytanács tagja** a Nagymester, a Grand **Charges** (fővádló), akinek titulusa exellenciális, a **Grand Kancellor** (nagykancellár), a **Grand Prior** (legfőbb egyházi elöljáró), a **Treasurer General** (ruhák felügyelője és főkincstárnoka, aki egyben a Vice - President is), **6 - 10**

kommanderi rangú tanácsos, akik ezt a rangot legalább 3 éve már betöltik. A anács elnöke a Nagymester, helyettese a Treasurer General.

1991- től kezdve már nemcsak itáliai rendtagokat vesznek fel a lovagok sorába. A rend ettől kezdve a következő országokban működik: Anglia, Argentína, Belgium, Francia - Savoya, Írország, Lengyelország, Magyarország, Monaco, Portugália, Spanyolország, Svájc, USA és Olaszország.

A rend 1997- től kezdve együttműködik az oktatás terén a Torinói Egyetemmel. (The Order of Sant Maurice and Saint Lazarus http://www.)

Itáliában a következő helyeken van jelen: Abruzzi, Campania és Basilicata, Emilia Romagne, Lazio, Liguria, Lombardia, Piemont, Val d Aosta, Apulia, Róma, Szardínia és Szicília szigetek, Toscana, Umbria és Triveneto.

A Szent Lázár Lovagrend birtokai 1572- ig, továbbá az egyesített Szent Móric és Szent Lázár Rend birtokai 1572- től:

Az itáliai nagyperjelség területi felosztása:

Capua (1226) Szent Lázár nagyperjelség, kórház és templom,

Palermo, Szent Lázár perjelség,

Messina, Szent Agatha és Szent Leonhardt perjelségek,

Lentini Szent Lázár perjelség.

Ennai, **bitonto**i, **San Severo**- i, **lucca**i és **serracaprriola**i kórházak, és a **troia**i, **foggia**i, **campobasso**i, **benevent**i, kolostorok.

Piemont területén **Pignoro** ban hozták létre a Szent Lorenz kommendát.

A **Vatikánban**, **Rómában** 1517- ben nyitotta meg kapuit a Szent Lázár Kórház.

Parmában és **Piacenzaban** egyaránt működött egy – egy Szent Lázár Kórház.

Lombardiában Pavia városában volt Szent Lázár Kórház.

Ezenkívül Ausztriában és Svédországban rendelkeztek még egyházi épületekkel. (von Erich Feigl 74. old.)

Szent Lázár - lovagok a középkori Magyarországon

Szent Lázár lovagjait már **Géza** (997+ fejedelem) korában egyesek Magyarországon vélik felfedezni akkor, amikor a 955-ös augsburgi csatavesztés után hazatérő hét megcsonkított magyar vitézt, akiknek levágták orrukat, nyelvüket és állukat a győztesek, a fejedelem Szent Lázár Szegényeihez telepítette le Esztergom közelébe. (A JSzLKIL Magyarországi ...http://www..) Itt azonban nem történt más, mint, hogy a hét gyászmagyart a néphit azonosította a leprásokkal, akik hasonló súlyos sebeket viseltek, mint a hazatérő, brutálisan megcsonkított magyar vitézek. Csak így kerülhettek azok a jóval később hazánkban megtelepedő Szent Lázár-lovagok lepratelepére a néphit szerint. Tehát esetükben egy legendával van dolgunk a rend korai megtelepedése kapcsán, amelynek semmi valós alapja nincsen.

Mások a lovagok magyarországi megjelenését **Szent István** (997-1038 magyar fejedelem, majd király) korába helyezték a Pozsonyi Krónika alapján. E szerint Szent István a kóbor énekmondókat az esztergomi Szent Lázár - keresztesekhez telepítette le, és ezek után nevezték őket Szent Lázár szegényeinek. Valójában Szent István király a kóbor énekeseket (igriceket) általában minden megyében várispán alá rendelt igricfalvakba telepítette le, némelyeket azonban királyi regős szolgálatra rendelt. Az igricek a magyar nemzet őstörténetét, hiedelemvilágát őrizték meg énekeikben. Úgymond a pogány magyarság emlékezői voltak. **Szent István** igyekezett őket teljesen elzárni a külvilágtól, éppen úgy, ahogyan a pestiseseket is elzárták. A Szent Lázár szegényei erre az elzárásra is utalhat. Elképzelhető, hogy ilyen telep Szentlázáron, a „szentkirályi“ udvarház mellett is állt. Azonban ez korábbi lehetett, mint ahogyan a Szent Lázár - lovagok megtelepedtek e tájon. Később pedig a Pozsonyi Krónika az elzárásra utaló Szent Lázár szegényei kifejezést azért írhatta úgy, hogy az énekmondókat a Szent Lázár keresztesekhez

telepítették, mert a Rend hazánkban is bírt birtokokkal a XII. században. Mivel pedig a szentlázár szegényei eredeti értelme a homályba veszett, logikusnak tűnt a magyarázat, hogy a Szent Lázár Lovagrend szolgálói lettek. Ez azonban azért nem állja meg a helyét, mert igricfalvak több olyan várispánsághoz is tartoztak, ahol a Szent Lázár Rend soha sem birtokolt. Ezért szerintem a Szent Lázár Rend és a Szent Lázár szegényei semmilyen kapcsolatban nincsenek egymással. (Győrffy György Az Árpádkori Magyarország...II. 282. old.)

A lovagrend megtelepedésének időpontja hazánkban igen bizonytalan. Egyes feltevések szerint már az 1162- ben megjelentek a Bakony hegységben a bakonybéli apátság erdejében. Erről a pannonhalmi apátságban őrzött oklevél számol be. Ezen oklevelet 1381- ben az országbíró írta, de régebbi dolgokra is visszautal, többek között **II. Géza** magyar király 1162- es halálára is. (Pauler Gyula I/367 és 519. old.) Hazánkban így feltehetőleg **II. Géza** (1141-1162 király) uralkodása alatt telepedhettek meg a lovagok.

Esetleges ekkori megjelenésük minden bizonnyal kapcsolatba hozható a Johannita Lovagrenddel, akiknek első magyarországi konventjének felépítését 1161-ben fejeztette be Székesfehérváron, **II. Géza** (1130-1162 magyar király) özvegye, **Eufrozina**. Mivel ekkor a Johannita és a Szent Lázár Rendek között igen szoros kapcsolat volt, hiszen **Raymond du Puy (Dupuis)** 1157 – 1159 között a Szent Lázár - lovagok nagymestere, aki mielőtt leprás lett volna, 1125-1157 között a Johannita Lovagrend nagymestere volt. Márpedig **Raymond du Puy** volt az, aki a johannitákat Magyarországra hozta, így kézenfekvő lehet a Szent Lázár- lovagok ekkori megjelenése is. Ráadásul Bakonybél nincs is túl messze Székesfehérvártól.

Azonban első biztos okleveles említésük 1181-ben Esztergomban történt.

Ottani birtokuk neve mindmáig Szt. Lázár domb. Állítólag itt temploma és kórháza állt a rendnek.(Puskely M.1201. old.) Az ispotály vagy kórház romjai máig nem kerültek itt elő. A mai Esztergom „gyepmester ház – sintérház" környékét, az egykori kivégződombot, avagy a Szent Lázár - dombot vagy falut az 1950- es évek végén régészetileg feltérképezték. Ekkor XIV-XV.sz- i cserepek kerültek a felszínre, ami egy középkori létesítmény meglétét feltételezi. Sajnos ez az épület nem került elő, így feltételezhetőleg a régi romokra épült rá a „gyepmester háza". A közeli Táti út mentén pedig egy középkori temetőt tártak fel. Sinka Ferenc Pál régész szerint ez a temető az egykori Szt. Lázár konvent temetője lehetett. Bár ezt több régész is vitatja, és szerintük a közeli temető Szentistván falu temetője, mely falu egy 1272- es oklevél szerint a Szentkirályi Konventé volt. Egyes feltételezések szerint Szentistván faluban állhatott Szent István protomártír temploma és rendháza. Azonban nagy valószínűséggel ez az ispotály azonos a templomosok ispotályával, ami vagy a Vízivárosban vagy a királyi városban állt. A Stefanita Rend szentkirályi konventje pedig bizonyítottan máshol állt.

Ezért valószínűsíthető, hogy Szentistván falvában nem állt semminemű ispotály.

A kérdéses temető a „gyepmester házától „500 m-re van a Táti út mentén. A sírok egy részét hatalmas mészkőtömbök fedték, amik az Árpád- korból származtak. Sírmellékletet sehol sem leltek a kutatók. (Horváth, H. Kelemen, Torma 180-184. old.) Azonban felleltem egy képet a kérdéses sírok egyikéről. A sírt fedő lapon, egy nyélen lévő kereszt látható, amelynek szárai középtől kifelé szélesednek. A nyél tetején lévő keresztet egy körbe rajzolták bele, ami egy nagyobb körben található. Így bizonyos, hogy alatta egyházi személyek nyugodtak. De hogy kik és mely rend tagjai, az még kérdéses. (Zolnai 152. old.) Bár én valószínűnek vélem, hogy a kérdéses sírokban a Szent Lázár Lovagrend tagjai nyugodtak egykoron.

Az egykori Szt. Lázár - templom „konvent" helyének azonosítását oklevelek segítették. Ezek alapján Csáka Károly azt Dorog és Szentkirály közé helyezte. Az azonosítást segítette elő **Joannes Salókay** 1767- ben készült térképe, ahol a „gyepmester házának" területét, mint Szent Lázár - domb jelöli meg. A mai „gyepmester vagy sintérház" közelében volt egy melegvizű kis tó még 100 évvel ezelőtt, amit Kis-tónak neveztek. Ezt a tavat **Péter Zimmermann** 1595- ös metszete Warmwasser néven jelöli. Ez is segítette a terület azonosítását, mivel a Szt. Lázár

Rend konventjei, előszeretettel voltak melegvizű források közelében. (Lepold A. 52. old.) A konvent épülete azonban valószínűleg nem azonos a temploméval.

A konvent alapítására a XIX. sz- ban több elmélet is született. Ilyen a már mitikus alapítású Szt. István-i alapítás, vagy, hogy Szt. Vazul cesareai püspök által alapított betegápoló rend telepedett volna itt meg. Ezek Krausz Nándor és Toldy Ferenc 1865- ben keletkezett elméletére vezethetők vissza. Újabb kori követőjük lett Zolnay László 1957- ben. Zolnay azonban a Szt. Lázár konventet azonosnak véli a Szent Kereszt Ispotállyal. A kutatás azonban bebizonyította azóta, hogy a Szent Kereszt Ispotály a Johannita Rendé volt és így nem lehet azonos a Szt. Lázár konventtel. Reszig Ede és Sinka István pedig egyértelműen elveti a Szt. István kori eredeztetést és a Szt. Vazul féle elméletet és csatlakozva a nemzetközi szakirodalomhoz, a konvent eredeztetését a Johannita Rendből 1120- ban kivált Szt. Lázár Lovagrendhez kötik. Az esztergomi rendházat a törökök 1526 és 1543 között pusztíthatták el. **Martinus L. in Ventur (M. Martini Luzsnensis Inventor)** 1604-1605- ben Esztergom ostromáról készített rézmetszetén a királyi vártól D-re Ny- i homlokzatú torony és templom látható, amit négyszögletű kőkerítés vesz körül. A metszet a területet *M. die Kloster* néven jelöli. Horváth István régész 1966- ban íródott diplomamunkájában erről azt tartja, hogy a Szt. Lázár konvent van itt ábrázolva. (Horváth, H. Kelemen, Torma 180-182. old. és Horváth István 345. old.) Lepold Antal elvégezte az esztergomi főszékesegyház könyv és levéltárában fellelhető rézmetszetek kritikai vizsgálatát. A fenti rézmetszet 34x24 cm-es. Igen zavaros műnek látszik történelmi hitelét tekintve. Máshol megjelent rézmetszeteket használ alapul, így például a Belváros és a Várhegy esetén Continuator temporis quinquenvalis 1595- ös könyvét. A várost kelet felől ábrázolja, hasonlóan Franco egyik metszetéhez. Viszont az 1604-05- ös ostromárkok hitelesnek tűnnek. A metszet A-Z jelzetű széljegyzettel van ellátva, de ez igen gyakran olvashatatlan már. (Lepold Antal 25. old.)

Meg kell jegyeznem, hogy a konvent szerzetesházat jelöl, és ez nem egyenlő az ispotállyal és a hospitállal.

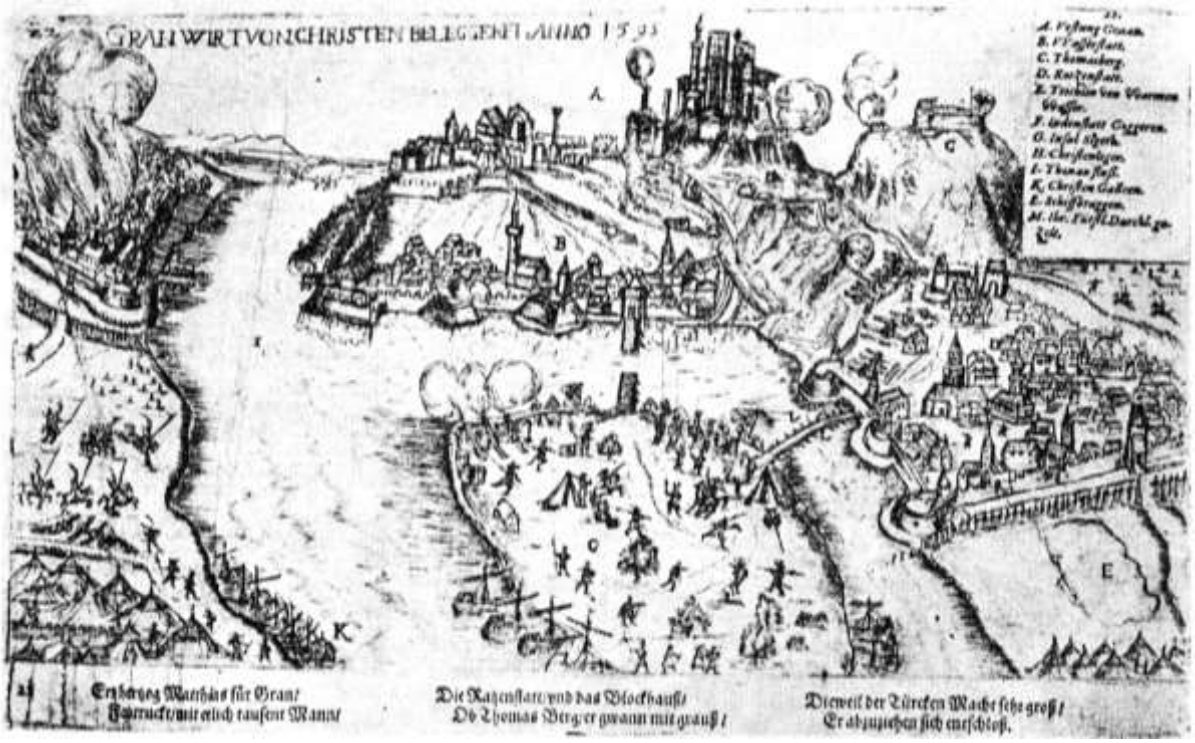

Esztergom látképe a török korban. A Szent Lázár Rend területét a kép jobb alsó részére azonosítják a régészek.

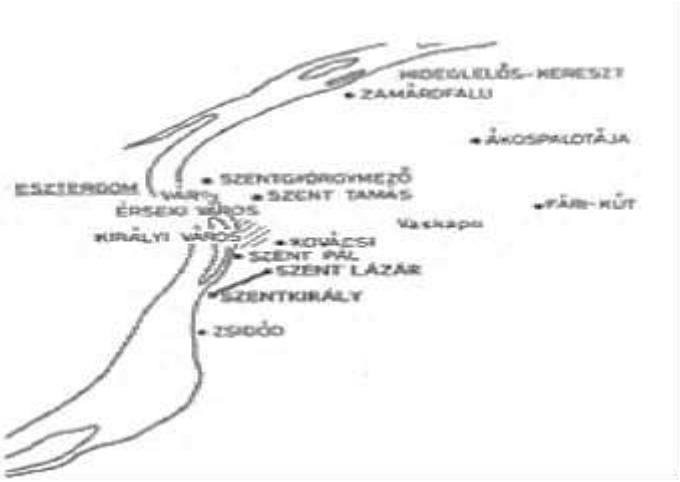

A középkori Szent Lázár - falu elhelyezkedése Esztergomban (A Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Ispotályos Lovagrend. A JSzLKIL http://www.saintlazarus.org/index_hu.html)

Egyes kutatások szerint a rendnek volt egy háza Esztergom városban, továbbá a közelben egy leprosariuma is. (Bolza-Kézdy kézirat) A középkori Lázár falu vagy Lázár domb 1404- ben még említve van oklevelesen, majd 1570-ben. mint Szent Lázár - puszta szerepel az összeírásban. (Győrfy György Az Árpádkori Magyarország...II. 282. old.) A Szent Lázár Lovagrend esztergomi ispotálya 1241 után már nem szerepel a forrásokban.

Esztergom esetén meg kell említenem egy jelentős tévhitet. E szerint néhányan azonosnak vélik a **Szent Lázár** és **Szent István rendeket**. Holott ez nem állja meg a helyét. Ráadásul ezen tévhit alapján szintén néhányan a Szent Lázár Lovagrendet Szent István - korinak vélik. (A JSzLKIL http://www) Magát a magyar Szent István Ispotályos Kanonokrendet a történelemtudomány egészen az 1960- as évekig nem ismerte. Létezéséről az oklevelek tanulmányozása során csak ekkor szerzett tudomást. (Hunyady http://www.)

A Szent István Rend alapítását Magyarország első királyának nevéhez kötik. E szerint a Szent István Rend Jeruzsálemben lett megalapítva az uralkodó kezdeményezésére. Ezen alapítást újítja meg **II. Géza** (1130-1162 magyar király) 1147/1150-1160 körül, és Jeruzsálemben felépítteti a Szűz Mária és Szent István Ispotályokat, és Esztergom mellett nagy földeket pl. Szentistván és Szentkirályfalvát, adta a rendnek. (Győrffy György Az Árpád-kori… II/280. old.). Azonban **II. Géza** jeruzsálemi alapítását korabeli szentföldi iratok nem erősítik meg. **III. Béla** (1148-1196 magyar király) 1168- ban Jeruzsálemben telket kívánt venni a magyar zarándokok számára. Ha **Szent István** és **II. Géza** jeruzsálemi alapítása hiteles volna, akkor **III. Béla** királynak nem kellene ott telket vennie. A telekvételt a johanniták bonyolítják le, és ők a király számára csak Emmauszban tudtak telket biztosítani. (Bozsóki Pál Gerő 189. old.) Így valószínűsíthető, hogy **II. Géza** jeruzsálemi adománya a Johannita Rend ott szolgáló magyar tagjainak részére történhetett, bár a fentieket a tudományos világ még vitatja.

Az viszont tény, hogy az ismert magyarországi **Szent István Rendet** 1171- ben **Manfréd** pápai legátus Szt. Ágoston regulájú kanonokrenddé szervezte. Tehát klerikus renddé.

III. Sándor (1159-1181 pápa) pápa a kanonokrendet ispotályos feladattal bízta meg. Az viszont bizonyos, hogy ezen magyar rend 1256 és 1286- ban Akkonban rendházzal bírt. Ezt **Florencius** akkoni püspök 1256- os levele erősíti meg többek között.

Tehát, míg a Szent Lázár Lovagrend klerikus és világi, katonai és ispotályos lovagrend volt, addig a Szent István Rend klerikus, avagy papi kanonokrend volt, mester, őr, lektor vagy skolasztikus és dékánkanonoki rangokkal, továbbá fráter szerzetesekkel, akik ispotályos feladatokat láttak el. (Győrffy Gy. Az Árpád-kori…II/280. old.)

Mi lehet a keveredés oka? Mind a két rend ispotályos feladatokat látott el. Mind a kettő köthető a Johannita Rendhez. Ráadásul **II. Géza** jeruzsálemi ténykedésekor a johannitákat **Raymond du Puy** képviselhette, aki viszont leprásan 1157-1159 között a Szent Lázár Rend nagymestere volt. Továbbá, amikor **Petronella** magyar nemes asszony Jeruzsálemben 1135- ben házat vásárolt a zarándokok számára, a vételi szerződés egyik tanúja szintén **Raymond de Puy** volt. Továbbá a két rend birtokai határosak voltak egymással, és XV. sz.- i történetük is összefonódott, hiszen közös társkáptalanná olvadtak egybe.

Így feltehető, hogy a Johannita, majd Szent Lázár rendi nagymester gyakori szereplése a Stefanita (Szent István Rend) ügyletekben idézte elő a két rend téves egybemosódását.(Vajay Szabolcs 55.)

Bár a XV. sz.- ban közös társaskáptalanná alakultak, a fentiekből is kitűnik, hogy a két rend különböző volt. A Stefanita Rend szentkirályi rendháza 1372 előtt a budafelhévízi rendházuknak és ispotályuknak lett alárendelve. 1439- től a szentkirályi rendház a forrásokban már nem szerepel.

A lovagok birtokolták még Esztergom vármegyében **Dag** földjét (1181, 1272), ami Dorog és Tát határában terült el. Dag földjét a lovagok 1256-ban már nem birtokolták, mert akkor ezt a birtokot **IV Béla** magyar király **Sigrid** comesnek adományozta. (Borovszki S. 217-218) Minden valószínűség szerint Esztergom jelentősége a tatárjárás (1240/41) után csökkent, és a lovagok központjukat Budára tették át, követve a király udvar áthelyezését.

Továbbá birtokuk volt még Komárom vármegyében **Örsön** (1256) és Esztergom vármegyében **Csolnokon** (1404) Ezek szőlőbirtokok voltak. (Győrffy Gy. Árpád-kori: II/282. old.)

Ez utóbbi okleveles említése: „1404.XI.12. (in Wissegrad XXXVIII. Die oct. Michaelis) *Zs. propter obsentium prelatorum et barronum nostrum iudecore debentium* vízkereszt nyolcadára (1405.I.13.) halasztja azt a pert, amely az **Insula leporiumi apácák cholnok**i birtoka határjárásának ellentmondása miatt *Contra capitulum ecclesie Strigonensis ac magistrum domus hospitales ecclesie beate Elizabeth de eadem Strigonio, necnon **Miclaelem** presbitorium electum Cruciferatus ecclesie **Sancti Lazari** prope eundem Strigonium fundata* ellen különös jelenléte előtt indítottak."

Az oklevél lényege, hogy a Margit- szigeti domonkos apácák csolnoki birtokba iktatásának ellentmond, mint ottani tulajdonos az esztergomi káptalan és az esztergomi Boldog Erzsébet Kórház elöljárója, másrészt pedig az Esztergom közelében alapított Szent Lázár keresztes egyház választott elöljárója, **Miclaelem**. (Zsigmond Kori Oklevéltár II. kötet 3491.tétel)

Örsi birtokuk a mai Dunaújfalu (Alsó-Örs néven 1256-ban szerepel) területén volt.

Egyes feltevések szerint Dorogon is bírtak egy Szent Lázár templomot, de ez valószínűleg az esztergomi „Gyepmester" házával lehet azonos. (Bolza-Kézdy: kézirat) Ez oklevélben így jelenik meg: *„vadit ad tres metas angulares, quae sunt iuxta viam lapidosam, quas predictj homo Regis et noster ueras esse affirmarunt, quarum una separat terrae Dorogh, alia Cruciferorum Sancti Lazari et tertia Ecclesia Sancti Regis."* (Árádkori Új Okmánytár XII. köt.)

Továbbá **leprakórházuk** állt a mai **Budapest** területén lévő, a Budai-hegyekben lévő úgynevezett Szép Juhászné vendéglőnél, a Szent Lőrinc kolostor közelében. Feltehetőleg a térség első leprakórháza ez volt. Itt egy templom vagy kápolna is állt az ispotály mellett, amit még 1390- ben is említenek. (Brrüll K. 14-16. old.) (A lovagok itteni templomáról, Szabó Tibor Középkori templomok nyomában Budapest környezetében című könyvében, nem tesz említést.)

A rend budai ispotályáról Temesvári Pelbárt is megemlékezett a XVI. században. (Puskely M.1202. old.)

Ispotályuk, fürdőjük és falujuk volt az Erzsébet hídnál. Ez volt a **Szent Erzsébet Ispotály**. Ezen ispotály a Szent Margit legendában is szerepel. *„Vala Szt. Erzsébet falvában, Pest mellett, egy nemes ember. S esmég vala egy ifjú, aki lakozik vala Szt. Erzsébet asszonynak ispotályában, Szt. Gellyért hegye alatt".* Schier szerint ez volt Pest-Buda legrégebbi kórháza.

Valahol a mai Rudas fürdő környékén állhatott. A kórház helyére vonatkozólag nem egybevágóak az adatok. A zavart az okozza, hogy több szerző Szt. Erzsébet falván belül véli megtalálni az ispotályt, és így azt a Gellérthegy kelenföldi oldalára helyezi. Többek között keresik így alhévíznél, a Sáros ill. Gellért fürdő táján is.

A valóságban az ispotály Budán a Rudas fürdőnél feküdt, míg a falu Pesten volt a mai Vámház környékén. Később az ispotályban a leprások mellett vagy helyett szifiliszeseket gyógyítottak. Az ispotály a tatárjárás előtt létesült, és a mohácsi vészig állt fenn. (Brüll K.14-16. oldal)

Ismert azonban a **Szent Erzsébet Ispotály temploma**, ami nem azonos a pesti oldalon elterülő Szent Erzsébet - falu, Szent Erzsébet nevű templomával. A templom egyenes záródású szentélye 6 m széles, míg a hajóhoz csatlakozó oldala 5 m hosszú. A templomhajó mérete 10 x 8 m. A falak szélessége 1 m, miáltal a templombelső hosszúsága 16 m. A bejárat az északi oldalon volt, míg a szentély keletre volt tájolva. A szentélyhez két darab 2,5 m hosszú támfal csatlakozott. Harangtornya nem volt, továbbá, a kor szokásának megfelelően a hajó a szentélynél magasabb volt. A templom a tatárjárás során elpusztult a hozzá csatlakozó ispotállyal együtt. Az épületegyüttest egyes történeti művek tévesen a Johannita Rend tulajdonának tüntetik fel. (Szabó T. 50. old.)

A Gellérthegy lábánál lévő leprások és bőrbajosok fürdőjével kapcsolatban, tehát a Szt. Lázár Rend fürdőjénél meg kell jegyeznem, hogy a 13. századtól kezdve a prostituáltak nagy csapata várta itt a klienseit. (Józsa 144. old.) Ezek után már érthető, hogy később itt létesült a nemibeteg gondozó.

Minden valószínűség szerint a hazai ispotályok is követték a bencések által bevezetett európai mintát. A betegház egyetlen, jól fűthető betegszobából, a vizsgálatok és kezelések céljára szolgáló helységből, gyógyszerkaprából és személyzeti szobából állhatott. Az ispotályokban általában 6-20 fekvőbeteg ellátását végezték. Az orvosi ellátás fürdetésből, fürdőkezelésből, masszázsból, gyógynövények főzetéből készült gyógyszerek felhasználásából állt. Ezen gyógynövényeket, füveket, leveleket, borban áztatták, vagy nedvüket kipréselték. A beteggel megitatták, vagy a beteg testrészre kenték rá őket. Egy-egy ispotályhoz akár 4 betegápoló és 6 fürdőszolga is tartozhatott az orvos mellett. (Józsa 115,118. old.)

Meg kell említenem, hogy a Szt. Erzsébet Íspotályt a régebbi szakirodalmak a Johannita Rendnek tulajdonítják. De az 1999- ben kiadott és már több ízben hivatkozott rendtörténetükben ez az ispotály, mint tulajdonuk már nem szerepel.

Szent Erzsébet több okból is nagy tiszteletben állt a renden belül. Ennek egyik oka, hogy maga is egyik kiemelkedő patrónusa volt a lovagoknak. A hozzá köthető legenda is közelhozta a rendtagokhoz.

A hercegnő férje távollétében leprás beteget ápolt a saját ágyában. A hazatérő őrgrőf felelősségre vonta Szt. Erzsébetet, aki felhajtotta az ágytakarót, de ott a leprás beteg helyett Krisztus keresztje feküdt.

1298- ban az ispotály mestere tanú a veszprémi püspök és a bélakúti ciszter apátság közötti bórperben. (Győrfy Gy. Az Árpád-kori… IV.574. old.)

A kórház egy 1346- os oklevélben*" Hospitalis Ecclesie S. Elisabeth"* néven szerepel. (Schier 65. old.)

A **Szent Erzsébet Ispotályt** 1433- ban **Zsigmond** magyar király az általa alapított Sárkány Rend tulajdonába adta. Az átadást **IV. Jenő** (1431-1447 pápa) is megerősítette. (Rendjelek és kitüntetések... 54. old.) A XV. század közepére azonban az ispotály Buda városának tulajdonába ment át. Papp János könyvkereskedő 1509- es végrendeletében az ispotály még szerepelt, de hogy a lovagok kezelték volna, arra a végrendeletben nincsen utalás. (Magyar Könyvszemle.)

A rend **budai temploma a Logodi utcában** állt egyes feltevések szerint, amit 1355- ben építettek. Ez a templom a hatszög három oldalán záruló támpilléres szentéllyel és előtte azonos

szélességű hajóval bírt. Mérete 10 x 20 m. A falak vastagsága 1,5 m. A szentélyt 4, míg a hajót 2 x 4 támpillér támasztotta meg. Tornya nem volt. (Bp.Lexikon, és Szabó T. 51. old.) Ennek romjai ma is láthatók. (Győrffy Gy. Az Árpád-kori… II/282. old.) Erről a középkori Budai Krónika is említést tesz. Feltevések szerint a közeli, mai Krisztinavárosban terült el a **Szent Lázár falu** is. (Budapest Történeti Topográfiája II/1226)

Logod és térsége az 1390-es budai plébániai összeírásban így szerepel: „A plébániák határvonala a domonkosok várbeli kolostorának kapujánál kezdődik, s több házat és utcát érintve a budai vár nyugati falához ér… úgy, hogy délnek a király kúriájáig a falakon kívül fekvő Logod faluval egyetemben a vár területe a Nagyboldogasszony plébániához tartozik…" (Divald Kornél: 85. old.) A templom az 1440- es évekig az újbudai Nagyboldogasszony (Mátyás- templom) templom filiája volt. Ezért a szakirodalomban rendre felmerül, hogy a lovagok **Szent Lázár - temploma**, mégsem itt állt, hanem a Margit körúton, a budai ferencesek kolostortemplomának a helyén. Ennek alapot adhat, hogy **Felhévizen** van a Szent István és a Szent Lélek betegápoló rend temploma is. Így itt egy lovagrendi központ alakult ki. (Szabó T. 46. old.) A Lázár - lovagok Szent Ágoston reguláját követték. A Margit körúti templom mielőtt a ferences rendieké lett, Szent Ágostonnak volt szentelve, és a terület az Ágoston rendi szerzeteseké volt.

A lovagrend budai szőlőjét **1355. november 30-án** kelt végrendeletében **Kont Miklós** erdélyi vajda és királyi ítélőmester említi: „*item veneas suas in territorio Veteris Buda supra albam ecclesiam sancti Lazari Reme vocatam"* (Anjoukori okmánytár VI/399. old.)

Elképzelhető, hogy valaha a **Margitszigeten** is lehetett lepratelepük. Itt meg kell említeni egy érdekes történetet. A szigetet ma Nyulak szigetének (insula leporum) is nevezik. Valaha régen a Balaton mentén a tihanyi apátságnak volt egy félszigete, amit leporariumnak neveztek. Itt 3. rendi szerzetesek ápolták a leprás betegeket. Innét a Margit szigetre költöztek át. A Nyulak szigete elnevezés pedig egy elírás következménye, ami a leporum – nyúl és leporarium - lepra szavak összecserélődéséből keletkezett. (Schier 65. old.) A rend bedai birtoklásáról 1335, 1390 és 1441- ből ismerünk okleveleket. (Bankó Ildikó)

Zolnay László történész szerint **Erhard Scön** 1541- es Budáról készült metszetén még látható volt a „Mönchgarten", avagy a szerzeteskert, amit a Szent Lázár Lovagrend birtokaként lehet azonosítani. (Bankó Ildikó)

Továbbá a **Baranya vármegyei Kőrös szigeten – Lázár szigeten** is volt feltehetőleg létesítményük. Később ebből premontrei apátság lett. (Tóth Sándor)

További ispotályuk és fürdőjük állt a Nyitra vármegyei (ma Szlovákia) **Pöstyénben** /Teplica/. A kolostor maradványai ma is állnak a XIII. sz. elejéről. A falán lévő tábla tévesen johannita kolostornak titulálja. Azonban a legújabb johannita kutatások (1904- ben és 1999- ben) ezt tévedésnek minősítik. Ezen kolostor előző birtokosai a templomos lovagok voltak. A templomosok birtokait a Templomos Lovagrend bukása után szétosztották a különböző lovagrendek között, és ekkor kerülhetett Pöstyén a Szent Lázár - lovagokhoz. (Csehszlovákia 405. oldal) Pöstyénhez tartozott még **Szt. Mária – Boldogasszonyfalva** és **Koros - Nyitrakoros** is. Ez utóbbi templomát 1240- ben Szűz Mária - templomnak írják, így feltételezhető, hogy Boldogasszonyfalva maga Koros falu. Ma Nagytapolcsány része.

A terület a XIII. század végén és a XIV. század elején Csák Máté „kiskirályságában" feküdt. Sajnos, ez idáig nem ismert a Szent Lázár Lovagrend és a főúr egymás közti viszonya. Viszont a Pöstyén fölötti Trencsén várban egy önálló kőszirtre téglából épített lakótorony áll, ami lovagrendi jelenlétre utal. Továbbá az eredetileg kör alakú várkápolnát is átépítették négykaréjos kápolnává. A kutatók feltételezik, hogy a Szentföldről visszatérő lovagok építették ezeket, avagy a templomosok vagy johanniták. (Kozák Károly) Mostanra azonban kiderült, hogy nem volt ott johannita birtok, és az emléktábla szerint templomos birtok sem, így építőként a Szt. Lázár - lovagok jöhetnek számításba, akik úgy is birtokosok voltak a közeli Pöstyénben. Maga Trencsén vára 1296-ig királyi vár, majd 1321- től ismét királyi vár. Azonban nem kizárt,

hogy a királyi várban a lovagok is helyet kaphattak, mivel több vár esetén is fennállt Magyarországon a többes tulajdonlás, akár családi várak esetében is.

Mint kitűnik, a lovagoknak több helyen is volt fürdőjük, ezért essék pár szó általában a középkori fürdőkről és a fürdőkultúráról. Ezen középkori fürdők általában két szobából álltak. Így gyakran hiányoztak az orvosok által előírt olyan helyiségek, melyek közvetítették volna az átmenetet a fürdői melegből a közönséges hőmérsékletre, és így nem csoda, hogy a betegek baja gyakran nőtt a fürdő használata után. A fürdőkbe a természetes melegvizet csöveken vezették be. Ahol nem volt természetes melegvíz, ott a vizet fűtőházban melegítették fel. A fürdő egyik fontos eszköze a nyír vagy tölgyfalombokból kötött kis nyaláb volt, mellyel a fürdőző a bőr tevékenységének –vérkeringésének- emelésére testét verdeste. A véndég e procedúra után a lejtő alakúra felállított padok egyikére feküdt, amire a szolga a fürdőző hátát, karját és lábát a meleg vízbe mártott nyalábokkal dörzsölgette, frottírozta. Megjegyzendő, hogy a XVI. századig a fürdők személyzete leginkább nőkből állt, és csak a XVI. században kezdik bevezetni a nemek szerinti fürdőszemélyzet alkalmazását. Sajnos nem tudni, hogy a lovagrendi fürdők személyzete milyen nemű volt, így a fenti személyzetre vonatkozó megjegyzés elsősorban a városi közfürdőkre vonatkozik. A hát, a karok és lábak bedörzsölése után a fürdőzők gőznek tették ki magukat. A gőzt úgy idézték elő, hogy forró kövekre meleg vizet öntöttek. A vendégek tehát szaunáztak. Miután a fürdővendég kellőképpen megizzadt, leöntötték tiszta vízzel vagy lúgos vízzel, és testrészeit újból bedörzsölték a meleg vízbe mártott nyír vagy tölgyfalombbal. Ezen műveletet az orvosok különösen is ajánlották. Bedörzsölés után a vendéget beszappanozták, és újra leöntötték lúgos vízzel, majd langyos vagy hideg tiszta vízzel is. A fürdőzést rendesen követte a hajnyírás és borotválkozás. Ezen utóbbi műveletre a fürdőhöz csatolt külön helyiségben került sor. Ekkor kisebb sebészeti beavatkozásokra is sor kerülhetett, úgy mint érvágásra és köppölyözésre, amit többnyire nem orvos, hanem a fürdős végzett el a vendégen. Magyarországon már a középkor folyamán kialakult a fürdős céh, amire Buda város jogkönyvében van utalás, így a fürdőmesterek, avagy a fürdőigazgatók megfelelő és szakszerű képzésen estek át. Egy 1270-ből származó magyarországi oklevél szerint a fürdők adómentesek voltak. A fürdők jövedelmét a középkori városi számadásokból lehet hozzávetőlegesen megállapítani, hiszen ott megadták, hogy azokat mennyiért adták bérbe. Ezen bérbeadási összegek, amiknél a fürdő értelemszerűen többet kellett, hogy jövedelmezzen, általában 7 – 16 forint között mozgott, de egyes nagyobb települések fürdőbevétele elérhette a 42 forintot is. (Schwarz) Ezen bevételek mai értékben megközelítőleg 23 562 000, 35 343 000 – 52 856 000, illetve 80 784 000 Ft-ot jelentenek, de elérhették a 141 372 000, illetve 212 058 000 Ft-ot is. Tehát igencsak jövedelmező volt a fürdők üzemeltetése. Természetesen a bevételből le kell vonni a karbantartás és üzemeltetés költségeit, valamint a személyzet bérét.

A 14-15. század során megtelepültek a lovagok **Nagyváradon, Bártfán, Lőcsén, Besztercén** és talán **Brassóban.** (Soós István http://www.) Révay Nagy Lexikona szerint a rend birtokos volt még **Csurgón, Szentén, Kolozsváron, Füzitőn, Borsán, Szemenyén**. (Révay 17. kötet)

A fenti hivatkozások vizsgálata közben a következőkre jutottam.

Csurgó a johannitáké és a templomosoké volt, Szent Lázár Lovagrendi birtoklásnak én nyomát nem leltem. *Szente* nógrádi falu, XIII. sz.- i templommal bír, de lovagrendi birtoklását eddig nem leltem fel. *Kolozsváron* szintén nem találtam Lázár lovagokat az Árpádok alatt. Ugyanez áll *Füzitőre* is, ami ma Komárom megyei puszta és Ószőny tartozéka. *Borsa* esetén több falu jöhet szóba: 1/ Kolozsborsa Kolozs vármegyében, 2/ Borsa Pozsony vármegyében, 3/ Borsa Máramaros vármegyében, 4/ Borsa Pozsony vármegyében. De Árpád-kori lovagrendi birtoklás nyomát nem leltem fel egyik esetben sem. *Szemenye* esetében szintén két település jöhet szóba: 1/ Vas vármegyében, 2/ Zala vármegyében. De itt sem leltem eddig utalást Szt. Lázár lovagjaira. (Győrffy Gy. Az Árpád-kori… I-III. köt.)

Viszont a fenti települések Eger és Nyitra mellett **IV. Ince** (1243-1254 pápa) oklevelében úgy szerepelnek, hogy ott a rend birtokkal bír. (Puskely M. 1202. old.) Ezért a fenti helyeken való birtoklásukat mégis el kell fogadni, annak ellenére, hogy én ezt az oklevelet nem leltem fel, mert közülük több helyen is volt leprakórház, így: **Bártfán a Szt. Lélek Ispotály** és **Lepraház**, **Brassóban a Szt. Antal** (máskor Szt. Borbála vagy ***Szt. Erzsébet***) **Leprakórház**, **Kolozsvár Szt. Erzsébet Ispotály és Szentlélek Lepraház**, **Lőcsén és Késmárkon ismeretlen nevű leprakórház**. (Kubinyi A. 249-167. old.)

Bihar vármegyében található egy **Szent Lázár** nevű falu, aminek talán, analógiák alapján, szintén köze lehetett valaha a rendhez, bár erre eddig írásos dokumentumot nem leltem fel.

Egyes vélemények szerint – például von Erich Feigl 222. oldal -a lovagok talán **Székesfehérvár**on is birtokosok voltak.

A **késmárki Szt. Erzsébet templom és rendház**, a mai Thököly vár minden bizonnyal

1348 – 1448 között a Szent Lázár Lovagrend tulajdonában volt. A rendtől a husziták vették el.

Talán a Szt. Lázár Renddel lehet kapcsolatba hozni hazánk igen kevés középkori Szt. Lázár-templomát, kápolnáját és oltárát is. Így **Rajka** 14. sz- i, **Dévényfalva** 15. sz- i, templomát, vagy a **korsa**i 14/15.sz- i, a **sité**ri 13/14.sz- i, a **dévai Szt. Miklós** 14/15.sz- i templom oltárát.

Feltételezhető, hogy a **győr**i várban 1401-ben ispotálya és temploma állt a lovagoknak. (http://Lexikon.katolikus.hu – Lázár címszó)

Magyarországon a leprás betegekkel hozzák kapcsolatba a Pokol és Lázár nevű helyneveket és utcaneveket. Egyes feltevések szerint volt idő, amikor közel 100 elkülönített lepratelep is lehetett az országban. A Pokol és Lázár helynevekre álljon itt pár példa: Sopron környékén Csapod község határában van a Poklos tó (Villa Leprosorum), avagy a Leprások falva, Brassóban, Kolozsváron van Lázár utca, ahol hajdan ispotály is állt, a Küküllő hídját pons leprosorum, avagy leprások hídjának nevezik, Szatmárnémetiben ismert a középkori Lázár utca, Nagyváradon állt a poklosok háza, Marosvásárhely közelében folyik a Poklos patak, Diósgyőrön 1325-től ismert a Poklos telek, Bodrogszeginél található a Poklos dűlő és a Poklos hegy, valamint Tokaj közelében Poklos település, stb. Az erdélyi Lázár nevű helynevekkel azonban óvatosan kell bánni, mert igen sok a helyi Lázár családról nyerte a nevét, és nem a leprásokról. Azonban közel sem biztos, hogy a fenti területeknek köze lehet a Szent Lázár Lovagrendhez. A magyar legendák számos leprással és poklossal kapcsolatos történetet őriztek meg. Ezek ismeretében igen feltűnő, hogy a paleontológiai leletek szerint a középkori Magyarországon alig volt jelen a lepra. A magyar múzeumok több 10 ezer 10-14. századi csontvárat őriznek, és a nagyszámú leletek között mindössze csak 1 honfoglalás kori vázon lehet a lepra nyomait kimutatni. Ezért feltételezhető, hogy a hagyományban megőrzött poklosok nem leprában, hanem más bőrbetegségben szenvedhettek. Ezért az orvostani kutatások kimondták, hogy a középkori Magyarországon a lepra nem, vagy csak alig volt jelen, a „leprások" leprásnak vélt, de más bőr és egyéb betegségben szenvedők voltak. A következő betegeket vélhették leprásoknak: pikkelysömör, elefantiázis, tuberkolózis, ergotizmus stb. De ezek száma sem lehetett túl nagy, ha a közel száz telepre, telepenként 20-30 főt számítunk. Ily módon 2-3000 leprásnak vélt beteget tudunk kimutatni egy időben. Ez a 13. századi Magyarország lakosságának a 0,5%- át jelenti mindössze. (Józsa 79-80, 114, 120. old.)

Hasonló eredményre vezetett a középkori Köln lepratelepének feltárása is, amiről később írok majd. Barthélemy 1894- ben több bretagnei lepratemetőt feltárt. A csontokon kimutatta a rák és egyéb betegségek jeleit. Tehát ezen a vidéken is több volt a „leprás", mint a tényleg ezen betegségben szenvedők.

A magyar jogszokás, amit a Jordánszky kódex őrzött meg, megtiltja a leprásoknak az áldozás lehetőségét, az oltárnál való szolgálatot. Buda város statútumai 1244-1421 között, még a királyt is trónvesztettnek mondja ki, ha leprába esik. (Révay Lexikon: Bélpoklosság)

A magyarországi Szent Lázár - lovagok a hazai jogügyletekben és harcokban az oklevelek és más források szerint.

1233- ban **II. Endre** (1176 – 1235 magyar király), aki a rend egyik fő hazai protektora volt, Szentkirályon rendelkezett a királyi sóelosztásáról. Ez a beregi egyezmény megerősítése volt. Ekkor a király kijelenti, hogy a pénz, só, adó és vámhivataloknál zsidókat és izmaelitákat nem alkalmaz, és az egyháznak az elmúlt évben elszenvedett kárainak fejében 10.000 gyrát utal ki a királyi pénztárból. Az okirat kiállításánál a Szent Lázár Rend elöljárója *Magister Sancti Lazari de Strigonio* is jelen volt, Jakab paenestei bíboros-püspök, pápai legátus, Róbert esztergomi érsek, Ugrin kalocsai érsek és királyi korlátnok, valamint a sasvári és bácsi főesperes, továbbá a ferences rend és a dömések tartományi főnőkének társaságában. (Mon. Eccl. Strig. 297. old., Értekezések 1869)

1236- ban **Tomaj nb. Dénes** (1235– 241 nádor) a rend házában (az oklevélből kórházra is lehet következtetni esetleg) mondott ítéletet Esztergom határában a Kaplony nemzetségből való Zlandus székesfehérvári olvasó-kanonok és a Vindonya - melléki ecseri udvarnokok között Szántó puszta iránt fennforgó ügyben. (Hazai Okmánytár VI. 30-34. oldal.)

1236- ban IX. Gergely (1227-1241 pápa) említi a Szent Lázár Rend ispotályának magyarországi mesterét a többi lovagrenddel együtt „*Hospitalis quoque Jerusalem – militiae templi – S. Lazari et – S. Samsonis in Ungria magistrorum…"* (Codex diplomaticus I/34. old.)

1239/40- ben a veszprémi püspök és az esztergomi érsek között vita támadt arról, hogy a Szent Lázár egyház kegyúri jogait ki gyakorolja, és kit illet annak egyházi tizede.

Úgy tűnik, hogy hazánkban a lazarista lovagok nem mentesültek a helyi egyházi főhatóság alól, és templomaik kegyuraságát sem bírták minden esetben.

A magyar királyok által támogatott Szent István Ispotályos Rend például csak 1259- ben nyert egyházi adómentességet esztergomi birtokaira.

IV. Béla (1206 – 1270 magyar király) és a Szent Lázár Lovagrend között nem volt végig felhőtlen a kapcsolat. A király a lovagrendek több birtokát elkobozta, mert a királyi kincstár üres volt. Így jelentős birtokveszteségek érték a Johannita, a Templomos és Szt. Lázár Rendeket, továbbá a szerzetesrendek közül a Ciszetercieket. **IX. Gergely** (1227-1241 pápa) és **IV. Ince** (1243-1254 pápa), továbbá **IV. Sándor** (1254-1261) a király ezen tevékenysége ellen erélyesen tiltakozott.

(Rendjelek és…46. old.) 1234. január16- án a pápa levélben figyelmeztette a királyt, hogy a lovagok jogait tartsa tisztában. **1236. január16- án ismét e tárgyban írt a pápa. Ezen Viterbóban kelt oklevél felsorolja Szt. Lázár Rend birtokait is.** *(„sacellum ex suburbii parte, qua ad Sancti Laurentii monasterium ibatur, olim constitutum, non nisi ex sententia arbitrorum hic objecta mihi cognitum. Existimo adjunctum habuisse nasocomium pauperum usui destinatum, 8c fortassis as equites S.Lazari pertinusse: hos enim sua per Hungariam antiquitus babisse domicilia tum aliunde, tum ex litteris Gregorii PP.IX.an.MCCXXXVI manifestum sit."* Schier 65.old.) Meginti a pápa a királyt, mert kezét az egyház vagyonára kinyújtotta, és figyelmezteti, hogy a johanniták elvett birtokait adja vissza, és hasonlóan járjon el a Templomos Lovagrend és a Szent Lázár Lovagrenddel szemben is. A pápa figyelmeztette a királyt azon esküjére, amelyet a praenesti bíborosnak tett az egyházi jogok megtartásáról. Különösen fáj a pápának, hogy a magyar király tesz ilyesmit, kinek őseit, országát, magát az apostoli Szentszék mindig különösen szeretett, s akinek tisztességét, javát mindig, amennyire tőle telt, előmozdította.

IV. Béla mentegetőzött erre a pápánál, majd visszaadott néhány egyházi birtokot, különösen a Johannita Rend és a templomosok esetében, akik szinte minden javadalmukat visszanyerték. (Kath. Szemle 1904., Pauler Gyula II/132-133. old.)

A pápa **1241-** ben Viterbóban kelt levelében felszólította a magyar királyt, hogy adja vissza a rend azon birtokait, amiket a tatárjárás előtt és alatt időlegesen elvett, amelyeket a lovagok

II. András jóvoltából jogszerűen szereztek meg. (Bolza-Kézdy Astrid kézirat)

1256- ban az örsi birtok Siegfried (Medleki Sebrit) comes birtokába került át királyi adományként. A király ezen szőlőbirtokot előzőleg megvette a rendtől. (Győrffy Gy. Az Árpád-kori III/448. oldal és Mon.Eccl. Strig. 434-436. old.) „*Et aliam terram similiter Vrs nominatam cum una vinea a Fratribus Sancti Layari iusto pretio comparatam"* (von Erich Feigl 222. old)

1264- ben szintén említve van a rend egy oklevélben. (Pauler Gyula.I/519. old.) E szerint az örsi birtokokat az esztergomi érsek vette meg. Elképzelhető, hogy az örsi birtokokat a rend több részletben adta el.

IV. (Kun) László (1262-1290 magyar király) szintén különösképpen támogatta a lovagokat. (Puskely M.1201. old.)

1272- ben a lovagok földjét egy oklevél Szentkirály, Dorog és Tát határára helyezi. (Mon. Eccl. Strig. 599-601. old.) „*Ereximus aliam metam terream que separat ville nostre Sancti Stephani Regis a praedicata villa Dorogh que est capituli et deinde tenere incipit metas possessio Ecclesiae nostra Sancti Stephani cum terra Cruciferorum Ecclesiae Sancti Lazari."* (von Erich Feigl 224. old.)

Minden valószínűség szerint az Anjouk hatalomra jutásának időszakában a Lázár - lovagokat sem kerülték el a politikai viharok. Ekkor ugyanis az ország politikailag kettészakadt. A Székesfehérváron, Budán és Észak – Magyarországon működő különböző lovagrendek előbb **III. Andrást**, majd **Vencelt** és **Ottót** támogatták, míg a Délvidéken lévő lovagok Anjou Károly Róbertet segítették. A johanniták a politikai helyzet miatt délen **Károly Róbertet**, míg északon **III. Andrást** segítették. Ezt a birtokok elhelyezkedése követelte meg. Mivel a Lázár - lovagok az ország északi felében telepedtek meg, nagy valószínűséggel kezdetben minden bizonnyal az Anjou trónkövetelő ellen léphettek fel. Az udvardi zsinat 1307-es kiközösítő határozatakor, amit **VIII. Bonifác** (1294-1303 pápa) egykori rendeletére hivatkozva hoztak meg, és amely kimondta, hogy mindazok, akik **Károly Róbert** ellen lépnek fel, egyházi kiközösítés alá esnek, a Szent Lázár - lovagok minden bizonnyal már az Anjouk pártján álltak, mert sehol nem találtam nyomát a kiközösítésüknek. Az 1307-es oklevelet a nyitrai, a pécsi és az egri püspök írta alá.

1330- ban **Drugeth János** (1328–1333 nádor) vette védelmébe a jeruzsálemi Szt. Lázár lovagrendet. (Győrffy Gy. Az Árpád - kori II/282. oldal.)

Minden valószínűség szerint nehéz idők elé néztek a magyar Szent Lázár - lovagok akkor, amikor **Anjou Nagy Lajos** (1342-1382 magyar király) 1347- ben megindította nápolyi hadjáratait (1347-1350/52), hiszen a rend egyik központja ekkor éppen a Nápolyi Királyságbéli Capuában volt.

Jacques de Besnes (nagymester 1368 – 1384) magyarországi általános helynökké **Chevalier Dominic de Saintoryt** (Szentkirályi Domonkost) nevezte ki. (R.Bagdonas 19. old.)

Ekkor az esztergomi kommenda évi 4 ezüst márkát (1 ezüst márka = 245,53 gr., ami átszámítva 1999- es árfolyamra kb. 4.300.000 Ft-ot tesz ki) fizetett a központi pénztárnak. A kommenda köteles ugyanekkor eltartani papját, akit a nagymester nevez ki. Ezenkívül a kommenda parancsnokának mindenkor részt kell vennie a rend generális káptalani ülésein. (Bolza-Kézdy: kézirat)

Ezen időben a középkori fejadagokat figyelembe véve az ispotályban és kórházban elszállásoltak napi fejadagja 4000 kalóriát tett ki.

A magyarországi Szt. Lázár lovagok részt vettek 1396- ban a nicopolisi csatában. (R. Bagdonas 19. old.) A nicopolis vagy nikápolyi csata a francia lovagok fegyelmezetlensége miatt veszett el, mivel megvetették a magyar, német és többi nemzet lovagjait, és a győzelmet kizárólag maguknak akarták. Az eredeti terv szerint a csatát a magyar és vlach könnyűlovasok kezdték volna, felderítés céljából és avégett, hogy nyílzáporuk megzavarja a törököt. Ezután indultak volna harcba a magyar, német és lovagrendi lovagi hadak, míg a csatadöntő végső lovasroham a franciákra várt volna. Ők azonban az első rohamot követelték maguknak, így

mielőtt megindult volna másnap, a csata napján a magyar könnyűlovasság, a franciák rávetették magukat a törökökre anélkül, hogy a magyar és német nehézlovasság egyáltalán csatarendbe állt volna. A francia lovagok lerohanták a janicsárokat, és a szpáhikat is megfutamították, azonban a pihent an anatóliai lovasság szétverte a francia lovagi hadat. Csak a franciák teljes veresége után tudott a második keresztény hullám támadást kezdeni. A derékhadat **Zsigmond** magyar király, **Garai Miklós** horvát bán, **Cillei Herman** és **De Naillac** vezette. Mellette voltak a magyar és német nehézlovagok, valamint a Német Lovagrend és a Johannita Lovagrend csapatai. - Feltételezem, hogy ebben a hadoszlopban voltak a Szent

Lázár - lovagok is. – Az előhadat **Maróti János** későbbi bán vezette.

A jobbszárnyon álltak az erdélyi és magyar könnyűlovasok **Lackfi István** vezetése alatt. A balszárny vlach csapatait **Mircea** vajda vezette. Mielőtt rohamra indult volna a második keresztes hullám, a francia had visszaözönlő csatlósai rémületet keltettek avval, hogy a franciákat lemészárolták. **Lackfi** és **Mircea** hada azonnal megfutamodott a hír hallatán. **Zsigmond** vezetésével azonban a derékhad megindította rohamát. Lerohanta az ismét felfejlődő janicsárokat és rávetette magát a szultáni derékhad lovasságára. A csata ekkor még a kereszténynek győzelmet hozhatott volna, de ekkor **Lazarevics István**, szerb despota ötezer páncélos lovasával megtámadta **Zsigmond** szárnyakon fedezetlen csapatait és lerohanta őket. A csata a keresztények számára ekkor veszett végleg el. (Benkő M.)

Később harcoltak a török ellen a Jagellók és Hunyadiak alatt is. (Puskely M. 1201. old.) **Ott voltak az 1444-ben vívott Várna-i csatában is**. (Bolza-Kézdy kézirat)

1404- ben egy Zsigmond király kori oklevél említi **Mihály** presbitert, mint *electum cruciferatus ecclesie santi Lazari prope eundem Strigonium fundata*. Ekkor még létezett a rendház csolnoki birtoka is, mint azt már fentebb is említettem. (Horváth, H.Kelemen, Torma 180-182. old.)

1418. február 7-én az esztergomi Szt. Lázár Ispotály, az esztergomi Szt. István Ispotály, közös felügyelet alá került. Ekkor **V. Márton** (1417-1431 pápa) az esztergomi érseket felhatalmazta, hogy **Jakab fia Miklós**t a budafelhévizi keresztes (*Stefaniták, Szentháromság konventje*) rendházába felvegye, és miután fogadalmat tett, a mesterjavadalmakat kapja meg. Ezek pedig a fentiek voltak. *„ …Budensis Vesprimiensis diocesis ac Sanctorum Stephani regis et Lazari prope Strigonium invicem canonici Unitarum domorum hospitalium ordinis Crucigerorum..."* (Horváth, H. Kelemen, Torma 180-182. old. és Mon. Rom. Episc. Vesp. III. köt. 7. old.)

A Szent István Rend birtokai már 1372 előtt közös káptalan alá estek a felhévízi Szentháromság - templommal. (Budapest Tört.I./227. old.) Az 1418- as összevonás azonban nem biztos, hogy azt jelenti, hogy a Szt. Lázár Lovagrend hazánkban megszűnt volna. (Gerevics László II/160. old.)

A budafelhévízi Szentháromság és az esztergomi Szent István konventek közös felügyelet alatt maradtak, mindaddig, amikor is 1425 után a birtokokat **Zsigmond** magyar király el nem vette. Evvel a konventek megszűntek. (Reiszig: A Jeruzsálemi… 23-24. old.)

Jacques de Besnes (nagymester 1368–1384) Boignyben lévő síremléke (von Erick Feigl)

Magyar lázár lovag a nikápolyi csata idejéből (Dr.Kézdy-Vásárhelyi Kézdy Béla K.M., K.C.N., G.C.L.J. magyar nagyperjel: kézirat I. fedőlapja)

Zeleméri Miklós későbbi nyitrai püspök 1445/46- ban a Szentháromság Társaskáptalant kívánta megalakítani az egykori budafelhévízi Szentháromság és az esztergomi Szent Lázár és Szent István konventekből, amelyeknek élén prépost állna. A társaskáptalan megerősítését kérte az esztergomi érsektől **1445.02.13**- án és **1446.02.23**- án. (Mon. Eccl. Strig. I.)

A társaskáptalan létesítésének oka, hogy a birtokok elhanyagoltak voltak. Egyébként ez a Johannita Rend esetében is többször előfordult, tehát nem egyedi esettel állunk szemben.

Igen gyakori eset volt a középkorban, hogy elhagyott egyházi javak felügyeletét világi vagy egyházi gubernátorokra vagy vagyongondnokokra bízták az uralkodók. Később, ha az egyházi szervezet megerősödött, vagyonát is visszaszerezhette.

A Szent Lázár Lovagrend XV. századi birtokviszonyait sajnos homály fedi. Ennek lehet azonban oka az a tendencia, hogy gyakorta a lovagrendi ispotályok és kórházak városi kezelésbe mentek át. Erre példa a Szentlélek Rend budafelhévízi ispotálya, amely 1449- től Buda városa által kinevezett rektor irányítása alatt áll, továbbá az Antonita Rend segesvári ispotálya, amely 1487- től került a város felügyelete alá. A rektort a város jelölte ki, de a perjel mindig a lovagok közül került ki. Továbbá ugyanezen időben se a Johannita, se a Szent István Rendnek ispotálya nem mutatható ki. Bár az előbbi rend működése töretlen volt hazánkban. (Kubinyi András: 260. old.)

A hanyatlás oka lehet az 1378-1417 közötti nyugati nagy egyházszakadás, amely igen megviselte az egyházi lovagrendeket, köztük például a johannitákat. (Máltaiak 28. old) További jelentős tényező lehetett, hogy a XV. sz- ban Európában szinte teljesen eltűnt a lepra, és így a rend legfőbb jövedelemforrásától, a leprások hagyatékától elesett.

1521- ben az esztergomi kommendádor részt vett a Szent Lázár Lovagrend generális káptalani ülésén Boignyben. (Bolza-Kézdy kézirat. és R.Bagdonas 19. old.) Ez azt jelenti, hogy a Magyarországon az 1489- es pápai rendeletet nem hajtották végre.

Esztergom török kézre kerülése után a magyarországi székhely **Egerbe,** majd onnét **Nyitra városába** került át. Egerben kórházat és lepratóriumot tartottak fenn. **Gróf Bolza-Kézdy Astrid** szerint Egerben bírták a Szent Lázár - templomot, a Szent Mária Magdolna - templomot és Kórházat és a Szent Megváltó - templomot és Kórházat. Itteni birtoklásukat **IV. Ince** pápa bullája erősítette meg. E szerint „*… a Szent Ágoston Rend jeruzsálemi Szent Lázár leprások háza...”*, mondván, a rend az ágostonos regulát követi.

Továbbá gr. Bolza-Kézdy szerint Nyitra városában is állt egy Szent Lázár - templom és rendház. (Bolza-Kézdy kézirat) Bár úgy Egerben, mint Nyitrában a rend jelen volt, ottani épületeiket mind ez ideig nem sikerült ténylegesen azonosítanom.

Nyitrai tevékenységüket **I. Miksa** (1527-1576 magyar király, **II. Miksa** néven császár) támogatta. (Bankó Ildikó)

A magyar rendtartomány a lovagrend életében a 16. sz- ban kiemelkedő helyet foglalhatott el. Legalábbis ezt mutatja a rend ez időben használt címerét körülvevő zászlók sorrendje. Első helyen állt a francia liliom, másodikon az Árpád-sávos lobogónk, míg harmadik helyen a pápaság zászlója látható. (Erich Feogl 121. old.)

1558-ban a generális káptalan ülésén ott volt a magyarországi parancsnok is, továbbá 1567-ben is megidézték oda. (Bolza-Kézdy kézirat)

Esztergom 1595-ös visszavétele után a rend nem kapta vissza hazai birtokait. (Puskely M. 1202. old.)

A középkori Magyarországon több ispotályos rend is működött, ezek: Johannita Lovagrend **(birtokaikat lásd Török – Legeza: Máltaiak című könyvében),** Szent István Kanonokrend **(birtokaikat lásd Győrffy Gy. Az Árpád- kori…II. kötetében), és a** Szent Lázár Lovagrend**. További ispotályos rend volt a** Szent Antal Rend **(birtokai: Daróc, Pozsony és Segesvár), és a** Szentlélek Rend **(birtokai: Azra, erdélyi Beszterce, Budafelhévíz, Földvár, Királynémeti, Marosvásárhely, Nagyszeben, Pécs, Segesvár, Székesfehérvár).**

Itt kell megjegyeznem, hogy az *ispotály* a mai öregek és szegények otthonának felel meg. A *hospitál* a mai kórháznak megfelelő intézmény, míg a *lepratóriom* volt a leprakórház.

A lovagrend XVI. századi címere (von Erich Fegl: Memento – Der Militarische und Hosoitalische Orden des Hl. Lazarus von Jerusalem: 123. old.)

Hazánkban a középkor folyamán 87 településről 86 ispotályt, hospitált és 31 lepratóriumot ismerünk. Ezek közül 25 szabad királyi városban létesült 42 db. 11 püspöki városban 21 db, 45 mezővárosban 49 db, és 5 faluban 5 db. Ezen intézmények közül azonban nem mind működött egy időben. Közülük 28 neve ismeretlen. 27 ház a Szent Erzsébet nevet, 24 a Szent Lélek nevet (ebből csak 8 db a Szentlélek Rendé), 3 a Szűz Mária, Szentkereszt, Szt. Katalin, Szt. László és Szt. Miklós nevet viselte. További két-két rendház viselte a Szt. András, Szt. Lénárd, Szt. Péter, a Krisztus Teste és a Mindszent nevet. Egy-egy néven szerepel Szt. Bertalan, Szt. Elek, Szt. Jakab, Szt. Kozma, Szt. Damján, Szt. Lázár és a Tízezer Vitéz nevű ispotály. (Kubinyi András 249-267. old.)

Hazánkban gyakori volt, hogy az ispotályokat és lepraházakat a települések, és nem különböző rendek tartották fenn. Ezért minden leprateleprőlről nem mondhatjuk, hogy az a Szt. Lázár Lovagrendhez vagy más ispotályos rendhez köthető.

A Szent Lázár lovagrend hazánkba a XVIII. században tért ismét vissza átmenetileg. 1722- ben **Benio** (talán Benyovszky) **Vilmos** magyar lovaskapitány, 1767- ben pedig **gróf Dessewffy János Ferenc** ezredes lett a rend tagja. (Bolza-Kézdy kézirat és von Erich Feigl 226. old.)

Magyarországi elöljárók:

---- 1233-ban a rend elöljárója nincsen megnevezve.

Dominic de Saintory 1370 körül magyarországi általános helynök.

Miclaelem (Mihály) 1404-ben az esztergomi keresztes egyház választott elöljárója.

--- 1521-ben és 1558-ban Boignyben találjuk az esztergomi magyar kommendátort.

--- 1567-ben a káptalani ülésre a magyar parancsnok is idézést kap.

Ha valaki arról olvas, hogy egy lovagrend birtokot kapott valamely országban a középkor folyamán, akkor szinte bizonyos, hogy úgy gondolja, azon birtok felett a lovagrend és annak

nagymestere korlátlan hatalommal rendelkezett. A nagymester nevezte ki a birtok vezetőit, felügyelőit, illetve rendelkezett annak jövedelmei felett. Azonban dr. Reiszig Ede: *A magyarországi János-lovagok a Hunyadiak korában* című tanulmányában, amely a Századok című folyóiratban 1918-ban jelent meg, kiválóan bizonyítja azt, hogy a lovagrendi birtokok mennyire ki voltak szolgáltatva az adott terület, királyság világi uralkodójának, és hogy gyakorta milyen kicsi rendelkezési joga volt a birtokok felett a lovagrendi nagymesternek. Ugyanis a királyok bár odaadták a birtokokat a lovagrendeknek, és azt is eltűrték, hogy hasonlóan cselekedjenek alattvalóik is, mégsem mondtak le teljesen a birtokok feletti szabad uralkodói rendelkezés jogáról. Reiszig a folyamatot a János vagy johannita lovagok vránai perjelségén szemlélteti. Így például Zsigmond magyar király 1387-ben leváltja a perjelség éléről az ellene lázadó Palizsnai János perjelt, és helyére kinevezi Nagymihályi Albertet. A király a vránai perjel cseréjét a Johannita Lovagrend nagymesterétől függetlenül tette meg. A király döntését egyes lovagok elfogadták, mások nem. Így formailag két vránai perjel volt egy időben. Palizsnai 1390-ben hunyt el. Halála után az őt követő lovagok Nagymihályi ellenében Palizsnai János Beriszlót választották vránai perjelnek. A nagymester azonban se Nagymihályit, se Palizsnait nem ismerte el. A kettősség 1395-ben Bebek Imre nagymesteri kinevezésével szűnit meg, mivel őt Zsigmond is elismerte. Azonban Bebek a király elleni lázadásban vétkesnek bizonyult, így Zsigmond őt 1405-ben leváltotta. A lovagrend javait jórészt világi urak kezére adta adományként vagy zálogba, és eltűrte a lovagrendi birtokok egyéb módon történő bekebelezését is. A lovagrend nagymestere a rend védelme érdekében 1417-ben vránai perjelnek nevezte ki Nagymihályi Albertet, a király korábbi patronáltját. A nagymester döntése után a lovagok számos magyarországi javadalmukat visszakapták. Nagymihályi 1434-ben bekövetkezett halála után Zsigmond a nagymestert megkerülve Tahhalóczi Mátét nevezte ki vránai kormányzónak. Ő azonban nem volt tagja a lovagrendnek. Zsigmond korábban az esztergomi rendház igazgatását 1425-ben Ákos nembéli Csetneki Lászlóra bízta, ki szintén nem volt tagja a lovagrendnek, de legalább papi személy volt, igaz, kilépett egykori johannita lovag!! Mint kitűnik, a birtokok igazgatói székeinek betöltésébe a nagymesternek ismét nem volt beleszólási lehetősége. Zsigmond a lovagrendi birtokok jövedelmeit saját kincstárába irányította. Tahalóczi Máté utóbb vránai perjelként a lovagrend legnagyobb magyarországi birtoktestének élére került. Vránai perjelként híveit gyakran a lovagok birtokaiból jutalmazta. 1438-ban lemondott a perjelségről, és helyére a király öccsét, Tahallóczi Jánost nevezi ki. A nagymester ebbe se tudott beleszólni. Tahallóczi János 1444-ben kérte felvételét a Johannita Rendbe, de ez végül 1445-ben bekövetkezett halála miatt nem valósult meg. 1448-ban a lovagok nagymestere visitátort küldött Magyarországra, mivel még ekkor sem volt általa elismert magyarországi tartományfőnök. A visitátornak azonban meghagyta, hogy csak olyan személyt nevezhet ki, akit a magyar rendek is elismernek. Tehát a nagymester maga ismerte el, hogy nincs szabad döntési helyzetben. Ugyan a nagymester 1448-ban a pápa által kineveztete magyar tartományfőnöknek De Soris Jakabot, de az még így sem tudta elfoglalni megbízatását! Így maradt a Hunyadi János kormányzó által 1446-ban kinevezett Szentgyörgyi Székely Tamás vránai perjel, akit a pápa nyomására utóbb a nagymester is elismert, feltehetőleg 1453-ban. A perjel ekkor belépett a lovagrendbe. Ez azonban nem gátolta abban, hogy híveit a lovagrendi birtokok eladományozásával jutalmazza. 1461-ben bekövetkezett halála után 1465-ben Hunyadi Mátyás az üresedésben lévő vránai perjelséget Szapolyai Imrének adta. Ezen tisztét 1474-ig töltte be. 1475-ben került a lovagrend élére Beriszló Bertalan johannita lovag, és így a vránai perjelség visszakerült a lovagrendhez, amit lényegileg 1387 –ben vesztettek el, hiszen ez időtől fogva csak névleg bírt felette a nagymester. Azonban Mátyás király is adományozott el lovagrendi birtokokat a johanniták sérelmére. Beriszló Bertalant 1495-ben Ulászló magyar és cseh király hatalmaskodás miatt elfogatta, és az 1495. évi országgyűlés a vránai perjelt életfogytiglani fogságra ítélte. Utóbb a perjel ugyan kiszabadult,

és 1499-ben szentszéki vizsgálat tisztázta nevét, de fogsága alatt a johannita birtokok közprédává váltak. 1500-ban Beriszló Bertalan ismét az országnagyok sorában található, de a lovagrend elveszett birtokait nem tudta visszaszerezni. (Reiszig E. A magyarországi János…)

A Johannita avagy „Rhodoszi – Máltai Lovagrend" magyarországi vránai perjelségének rövid szakasza világosan bemutatja, hogy a lovagrendek mennyire ki voltak szolgáltatva az őket befogadó fejedelmeknek. Ez még az oly nagyhatalmú lovagrendre is igaz, mint a Johannita Lovagrend. De említhetnénk a templomosok sorsát is. Ezek után könnyű elképzelni, hogy a kisebb lovagrendek mennyire kiszolgáltatottak voltak a helyi politikának és uralkodói akaratnak. Ezek után érthető a Szent Lázár Lovagrend 1489 után bekövetkező válsága is, midőn több rendtartománya elveszett, továbbá érthető Boigny és Capua vetélkedése is, valamint a lovagrend szétszakadása egy itáliai Szent Móric és Szent Lázár, valamint egy francia Szent Lázár lovagrendi ágra. A Johannita Lovagrend vránai birtokainak története alapján kijelenthetjük, hogy a lovagrendek csak ott bírtak teljes fennhatósággal birtokaik felett, ahol saját államot tudtak létrehozni, és így birtokaik nem függnek más helyi joghatóságtól. Ilyen önálló birtokkoncentrációt és államot a történelem során azonban egyedül a Teuton Lovagrend tudott létrehozni. A johanniták rhodoszi, illetve utóbb máltai állama ugyan független államiságot és területiumot jelentett, azonban ezen szigetállamok az önfenntartásra nem voltak képesek, ezért a szárazföldi birtokokra voltak utalva. Ezek viszont ki voltak szolgáltatva a helyi fejedelmeknek. Sajnos a Szent Lázár Lovagrend még a szigetállam formáját sem érte el önálló területium terén, bár jogilag 1478-ban Lemnosz szigetének megszerzésével hatalmasat lépett ezen irányban. Azonban a sziget már 1478-ban török kézre került, így a Szent Lázár - lovagok elestek az önálló államisághoz vezető területi autonómiától. Hogy mennyire hasonló lehetett a Szent Lázár lovagok helyzete Magyarországon a johannita lovagokéhoz, arra példa lehet Dag földjének 1256-ban IV. Béla általi eladományozása, illetve a Szent Erzsébet Ispotály 1433-as eladományozása Zsigmond király részéről.

Angol Királyság

1135- ben vagy 1147/50- ben **Roger de Mowbray (Baron Roger de Mowbray of Melton)** a Leicesteshire- i tartományban lévő **Burtonban** telepítette le a lovagokat, Meltontól 3 km-re. Itt kórházat és templomot épített a rend, amit az alapító földbirtokokkal és malommal látott el. Az itteni **templomukat Szűz Mária és Szent Lázár védelmébe helyezték**. Ezen a bőségesen termő vidéken jött létre az angol rendtartomány központja, amelyhez később Skócia és Írország is hozzátartozott.

Kezdetben ez a rendház a **jeruzsálemi Szent János** háznak volt alárendelve, majd önállósodott.

Burtonban székelt az angliai káptalan, amit a nagyperjel (Vicar-Generál v. általános helynök) és 8 lovag alkotott. (Lazarhistory2002 http://www.)

A lovagok megtelepedését **Blois István** (1135-1154 angol király) aktívan támogatta. (Egyes feltevések szerint már 1117- ben jártak Szent Lázár lovagjai brit földön.)

A 12. században London vonzáskörzetében a rend 6 leprakórházat üzemeltetett. Norwich vidékén 6- ot, 5- őt Lyne Regis és 20- at Norfolk körzetében. Norfolkban 1146- ban telepedtek meg.

Angliában és Skóciában összesen körülbelül 220 leprás intézetet tartottak fenn a lovagok. (R. Bagdonas 13. old. és von Erich Feigl 70. old.)

A lovagok hamarosan jelentős adományokhoz jutottak a szigetországban. **Henry Hoese (Hussey)** 1162-ben **Harting**ban, **William de Lovetot Sheffield**ben és **William Burdet Tilton**-ban 1184-ben, **William de Albini Wymondtham Westwade**-ben 1146- ban adott jelentős adományt nekik. **Simon** Northampton earlje és felesége **Alice of Gant** a **Heckington**-templomot adta nekik, továbbá **Lincolnban a threkinghamit**, **William,** Derby earlje, a **Derbishire-i**

Spondon templomát adta nekik. (R. Bagdonas 17. old.) 1180- ban **William de Ferriers** nekik adta **Locko** és **Borrowash falvakat** az ottani templomokkal és birtokokkal együtt. Itt a rend női tagjai is tevékenykedtek.

12 - 13. századi angol lovag csatabárdal ***(http://www.saint-lazarus.org/)***

II. Henrik (1154-1189 angol király) a lovagok részére 1144- ben, 1155- ben és 1159- ben állíttatott ki privilégiumleveleket és ezeket 1176- ban még ki is bővíttette.

Évi 30 márka jövedelmet adományozott a lovagoknak, amit elvett tőlük **I. (Földnélküli) János** (1199-1216 angol király), továbbá 1200- ban megkapták **Tallagest** és még számos királyi birtokot.

I. (Oroszlánszívű) Richárd (1189-1199 angol király) Westminsterben 1189- ben megerősítette elődje adományait. 1195. január 5-én pedig egy új és nagy kiváltságlevelet adott a lovagoknak. Ezen oklevélben a következőket írta: *„ Mi elismerjük a Szent Házat és a Szent Lázár Jeruzsálemi Kórházi Rendet, mint pompás és dicsőséges, dolgos és irgalmas rendet, amiről biztos tudásunk van, mert ezt saját szemeinkkel láttuk és tapasztaltuk”.*

A burtoni kommenda címere (von Erick Feigl)

I. (Oroszlánszívű) Richárd nevéhez kapcsolódik az egyetlen olyan középkorból ismert eset, amikor keresztény lovag, pláne király, egy nem keresztény személyt ütött lovaggá. Az az eset akkor történt, amikor Richárd a Szentföldön harcolt Szaláh – ad Din, ismertebb nevén Szaladin szultán ellen. A muzulmán had és a keresztesek között egyfajta pathelyzet alakult ki a harcok során. Úgy Szaladin, mind Richárd elismerte a másik fél hadvezéri képességeit és kölcsönösen becsülték egymást. Amikor Richárd beteg lett, Szaladin gyümölcsöket küldött neki, hogy elősegítse gyógyulását. Az 1192-es fegyverszüneti tárgyalások során, ahol Al-Adil képviselte a szultánt, Szaladin engedményeket tett a keresztény zarándokok és kereskedők számára, történt meg, hogy Richárd lovaggá ütötte a szultán egyik fiát. Ugyan a muzulmán herceg nem a Szt. Lázár Lovagrend tagja lett, de belépett a „keresztény" lovagok sorába. Az angol király így kívánta elismerni Szaladin szultán lovagi erényeit.

III. Henrik (1216-1272 angol király) 1216- ban szintén kiváltságlevelet adott ki a lovagok számára. (Lazarhistory 2002 http://www.)

A **Foulsnape- i és pontefracti St. Michael Kórházak** igen rövid életűek voltak, mert csak 1220- tól 1235- ig álltak fenn.

IV. Sándor (1254-1261 pápa) 1255. márciusi bullájában a Lincoln megyei **Galbys** templomát adta a lovagoknak. Ezt az adományt avval indokolta, hogy a Szent Lázár ispotályos nemes lovagok úgy a leprásak, mint az egészségesek, akik az Úr ellenségei ellen harcoltak, és a szerencsétlen háború folytán (La Forbie- i vagy gázai csata 1244.) elvesztették birtokaikat és vagyonukat, minek következtében templomuk a pogány ellenség által elvétetett, és azt nem képesek visszaszerezni, a Szentszék elhatározta, hogy segítséget ad nekik. (R Bagdonas 17-18. old.)

1255- ben kapták meg a **londoni St. Gilles templomot**. (von Erich Feigl 71. old.)

I. Edward (1272-1307 angol király) 1284. október 22- én kelt királyi rendeletében a lovagokat és azok mesterét, saját védelmébe vette.) (Lazarhistory 2002 http://www.)

Az elődök adományait 1335- ben **III. Edward** (1327-1377 angol király) is megerősítette. 1343. március 10/16- án keltezett kiváltságlevelében a lovagokat a leprások ápolása és katonai tevékenység fejében mentesítette minden adókötelezettség alól. (Lazarhistory 2002 http://www.)

1354. július 14- én a rend Boignyben lévő nagymestere, **Robert Hallidayt**, a burtoni kórház mesterét, Anglia helyettes mesterévé nevezte kik. (Paul Bertrand 26. old)

IV. Henrik (1399 – 1413 angol király), szintén közeledett a rendhez, mert maga is megfertőződött a leprával.

1425- ben **VI. Henrik** (1422-1461 angol király) is megerősítette elődei kiváltságleveleit, továbbá 1450- ben a **londoni Szent Giles kórház** kiváltságait külön is megerősítette. (Lazarhistory 2002 http://www. és R.Bagdonas 18. old.)

1439. december 3-án **Geoffry Shrigley** nagyperjel **VI. Henrik** angol király támogatásával és **IV. Jenő** (1431-1447 pápa) egyetértésével fellép az ekkor Boignyben lévő nagymester ellen. Ekkor vette kezdetét az angliai rendtartomány függetlenedési kísérlete a nagymester fennhatósága alól. (Lazarhistory 2002 http://www.)

Az angliai rendházak és kórházak közül azonban nem mind volt a burtoni központnak alárendelve. A **derbyi Locko Hospitál** közvetlenül a nagymester felügyelete alá tartozott. Ez azonban sértette az angol perjelek joghatóságát, és 1450- ben **William (Guillaume) Sutton** angol mester, **V. Miklós** (1447-1455) pápához fordult, hogy az joghatóságát állítsa helyre. A pápa kérésének helyt is adott. Ugyanekkor a pápa mentesítette az angol rendtartományt a helyi püspökök joghatósága alól, és különleges védelmébe vette a lovagokat. Továbbá elrendelte, hogy a jövőben a rend angliai mestere csak neki és az angol királynak van alárendelve. Így az angol rendtartomány elszakadt a rend nagymesterének főségétől, és önálló útra lépett. (Lazarhistory 2002 http://www. és R. Bagdonas 18. old. és von Erich Feigl 71. old.)

A pápa döntésében talán az is közrejátszott, hogy VI. Henriket, 1422- óta a franciaországi burgundiai párt francia királynak ismerte el. Így, ha tényleg Boignyben volt ekkor a rendi központ, akkor azt a pápa Angliának rendelte alá.

1450 táján igen jelentős a lovagrend **tilton**i kórháza. (von Erich Feigl 71. old.)

1455. júniusában **III. Calixtus pápa** (1455-1458) megerősítette az elődje által adott kiváltságokat. (Paul Bertrand 26. old.) Természetesen, ezt a Boignyben lévő vezetés nem ismerte el.

1456- ban lett megalapítva **Lincoln**ban a **Szent Ince Kórház,** mint a legutolsó ilyen jellegű alapítás Ezenkívül még 90 kórházat alapítottak Angliában, többek között a **St.Giles-t,** a **holbronit** és a **londonit.** Azonban a 90 kórházuk egy időben soha sem működött, mert voltak köztük hosszabb és rövidebb fennállásúak.

Londonban 40 leprást ápoltak, és az ő fenntartásuk évi 40 márkába került. Ezt a rendházat **II. Richard** (1377-1399 angol király) elvette a lovagoktól, de idővel sikerült nekik visszaszerezniük, és egészen 1547- ig megtartaniuk. (R. Bagdonas 17. old.)

A rend középkori angliai meggyengülését nem a pápa 1489- es bullája idézte elő, hanem **VIII. Henrik** (1509-1547 angol király) egyházreformja. Az anglikán egyház létrejöttéről fontos pár szót ejteni, mert az nemcsak a rend középkori létét befolyásolta, hanem a XX - XXI. századi tevékenységét is nagyban befolyásolja. VIII. Henrik 1506- ban vette feleségül **Aragóniai Katalint**, bátyja, Arthur özvegyét. Házasságukból született **I. Mária** (1553-1558 angol királynő). Azonban a király feleségétől még 1553- ban sem bírt fiú utóddal, és így a trónutódlás nem volt biztosítva. Pedig lehetett fia, hiszen ekkorra már Boleyn Anna nővérétől született egy házasságon kívüli fia. De ez a trónutódlás kérdését nem oldotta meg. Női uralkodója pedig még sohasem volt a szigetországnak. Ráadásul, az angol törvények szerint az uralkodóház minden leszármazottja potenciális trónörökös a leszármazási sorrend szerint. Így úgy tűnt, hogy a Tudor ház elveszítheti a trónt, ráadásul ismét egy polgárháború rémképe fenyegette fiú utód híján az országot. VIII. Henrik kezdetben ellenzett minden reformációs törekvést. 1521- ben Luther tanaival szemben megírta „A hét szentség védelmében" című vitairatát. Ezen művéért a pápa a „Hit védnöke" címet adományozta neki. Azonban törvényes fia nem lévén, 1527- től kezdve foglalkoztatta a válás gondolata. Felesége ekkor 42 éves volt, aki akkor gyermekszülés tekintetében már idősnek számított.

VII. Kelemen (1523-1534 pápa) évekig húzta a válás kimondását. VIII. Henriket sürgette az idő, és a megoldást a protestáns teológia kínálta számára. E szerint a Biblia tiltja a fivér özvegyével való házasságkötést. Ebből következik, hogy az ilyen házasság pápai döntéstől függetlenül is érvénytelen. 1529- ben VIII. Henrik összehívta a Parlamentet, és megkezdte az angol egyház átszervezését, de közben továbbra is bízott a pápa kedvező döntésében. Ez azonban elmaradt, ezért 1533- ban a Parlament kimondta, hogy Angliában Krisztus után a király az ország egyházának a feje. Kimondták, hogy „Isten azt akarja, hogy a királynak, ne pedig Róma püspökének engedelmeskedjünk". 1536- ban ugyan meghalt Katalin, és ekkor hullt le Boleyn Anna feje is, de az angol egyházszakadást már nem lehetett megakadályozni. Európa uralkodói Henrik lépését jogosnak vélték, és elismerték, köztük V. Károly spanyol király is. Pedig éppen a tőle való félelem miatt nem egyezett Róma bele a válásba.

VIII. Henrik a protestantizmust országában továbbra is üldözte. Így az anglikán egyházat katolikus elvekre építve, több püspököt a helyén hagyva, szervezte meg. Viszont feloszlatta a kolostorokat, köztük a Szt. Lázár Rend birtokait is, minden kártérítés nélkül. A fedél nélkül maradt papok azonban életük végéig évjáradékot kaptak. Az angol egyház szervezete és múltja miatt episkopális - apostoli egyház. Ilyen egyház lesz még a svéd egyház is később. Ezek oly közel állanak liturgikusan is a katolikus egyházhoz, hogy egyesülésük bármikor elképzelhető, és igazából nem számítanak protestáns egyháznak.

Thomas Legh nagyperjelsége alatt érték a lovagokat VIII. Henrik támadásai, amikor is Burton alá 96 menedékház tartozott. 1533 és 1540 között közel 800 alapítás és birtok elenyészett és a lovagokat további 90 000 font veszteség is érte a királyi támogatások elmaradásából.

A rend működését azonban ekkor nem tiltották be, de nem lehetett vagyona. Utoljára a Lincoln tartománybéli **Valle Dei kolostoruk** oszlott fel, és 1544. május 4-én megszűnt a rend gyakorlatilag Angliában.

A király 10 fontot adott a rend paptestvéreinek, és 100 fontot a laikusoknak végkielégítésként. (R.Bagdonas 18. old.)

A lovagrendet Angliában hivatalosan azonban csak **VI. Edward** (1547-1553 angol király) oszlatta fel 1547- ben.

Az angol rendtartomány kiemelkedőbb helyei:

Leicestershire- ben: **Burton** 1150, **Tilton-on-the Hill** Kórház 1184, **Loseby** templom 1184, **Galby -** templom 1184. Northhamptonban: **Hazelbeck** temploma 1184. Derbyben: **Locko** uradalma és **Spondon** temploma a 12. századból. Norfolkban: **Castleford** temploma, **Wymondam** kórháza a 12. századból, **Choseley -** uradalom 1291- től Wymontam közelében. Yorkban: **Foulsnape Pontefract St. Michael** Kórház 1220. Staffordban: **Retford** kórháza. Londonban: **St. Giles-in-the-Fields** Kórház és templom. Lincolnban: **Heckington,** Great Hale és **Threckingham** templomai a 13. századból, és 1456- ból a **Szent Ince** Kórház. Middlesexben: **Feltham** uradalma a 13. századból.

Carlton le Moorland kórháza 1180- ban jött létre. **Harting** kórháza 1162- ben létesült, de 1248- ban **Dureford apát** ezt eladta.

A Tilton, Loseby, Galby és Leicestershire lovagi alapítások **William Burdet** nevéhez kötődnek.

Greate Hale, Heckington és Threckington alapítása **Simon, Northampton** earljének és feleségének, **Alice de Gant**nek köszönhető. A spondoni alapítás **William, Derby** earljének evéhez fűződik. Castelfordot **Henry de Laci** alapította. (R.Bagdonas 52. old.)

Az angol rendtartomány angol mesterei és nagyperjelei:

Walter de Nova Castro	11??	Geoffrye de Chaddesden	1354
Wiliam	1208	Robert Haliday	1358
Henricus	1222	Nicholas de Dovore	1364
Roger de Reresby	1246	Richard Clifford	1389
Philip de Insula	1250	Walter Lynton	1401
Robert de Tarington	1252	Geoffrey Shriggley	1421
Richard Bustard	1264	William Sutton	1450
Robert de Dauby	1268	George Sutton	1484
John Horbeling	1278	Thomas Harringwold	1493
Terry da Almain	1290	Thomas Honyter	1506
John Crisping	1316	Thomas Norton	1524
Richard Leighton	1319	Thomas Radcliffe	1530
William Dawmenyi	1321	Thomas Legh	1536
Hugo Michel	1339	Lord Mowbray and Stourton	1961-1987
Thomas de Kyrkeby	1347		

(R. Bagdonas 57. old.)

Wales

A walesi kommenda Burton alá volt rendelve, és élén kommendádor állt. A központi templomuk a XII. századtól a **Szent Donát** volt. (Lazarhistory 2002 http://www.)

Ír Királyság

Írország angol meghódítását **II. Henrik** angol király kezdte meg. Ő **IV. Adriántól** /Hadrián/ (1154-1159 pápa), aki maga is angol volt, 1155- ben hivatalos pápai bullát kapott az ország meghódítására. Ez a bulla így kezdődött: „*Laudabiliter".* Ebben a következőkkel indokolta a pápa a hadjáratot:" *...az országban meghonosítsa a törvény uralmát és kigyomlálja annak népe között a bűn burjánzását... hogy további területekre terjessze ki az egyház befolyását… és, hogy megismertesse ezt a faragatlan népet a keresztény vallás igazságaival".* 1155- ben a pápa és a király érdekei találkoztak. Az angol király hódítani akart, míg a pápa egyházi ellenzékével, az ír egyházzal akart leszámolni, mert az nem ismerte el kizárólagos főségét, és Európa nagy részében veszélyeztette már Róma hatalmát. Azonban a hadjárat ekkor még elmaradt. 1166-ban ismételten felmerült Írország lerohanásának a terve, ami 1169- re realizálódott is. 1169 májusában Bannow Baynál szálltak partra az első hódítók.

I. (Földnélküli) János angol király honosította meg Írországban a központi irányítást, a pénzverést, a rendest bíróságokat, a serifrendszert. Az országot megyékre és szabad királyi városokra osztották. Azonban Írország teljes meghódítása sohasem sikerült az angoloknak. Az 1300- as évek első felétől így állandósult a harc a hazájukat védő írek és a betolakodó angolok között. (Moody – Martin 71-99. old.)

Írországban a leprások gyógyítására az első lepraházakat **Szent Patrik** alapította 432- ben. 1169 után pedig a leprások gondozásába bekapcsolódtak a johannita és templomos lovagok is. (Gerard A.Lee 19.old.)

Talán az első alapításuk a Lázár lovagoknak a Waterford grófságban lévő **Lismore Kórháza** lehetett a 12. században. Ezen alapítást **I. (Földnélküli) János** angol király tette, aki egyben Írország ura is volt, de lehet, hogy az ő fia, **III. Henrik** angol király volt az alapító, aki maga is leprás volt.

A Szent Lázár Lovagrend további alapításokkal bírt **Galway**ben, **Cork**ban, **Cashel**ban, **Drogheda**ban és **Kilkenny**ben.

A **Cashel**i alapítást **David Latimer** casheli bíró tette, illetve az ő leánytestvére a 13. században, aki leprában szenvedett. Cashelban David Latimer leánytestvére lett a lovagok első ápoltja. Az írországi leprás kórházakat többnyire **Mária Magdolna** tiszteletére szentelték fel. (R.Bagdonas 18. old.)

A **Munster** tartománybéli Cork járásban elterülő **Cork City**ben, a középkori város falain kívül a mai déli külváros **St. Nicholas** plébániakerületében állt a Lázár - lovagok **St. Stephen** vagy **St. Etienne -** kápolnája, kórháza, szerzetesháza. Első ismert említése 1277- ből való. 1295- ben **Edward Henry** volt a létesítmény őre és felügyelője. 1296- ban a ház őre feljegyezte, hogy **Nicholas FutzMaurice**- től a házukat ért kárért kárpótlást kaptak földben **Lisneynan**-ban és **Ballymacgoun**ban. 1303- ban **John FitzDavid de Barry** pert indított **Henry FitzNicholas,** a leprás ház őre ellen a lisneynani és ballymacgouni birtokok ügyében. A per **John de Callan** rendházi őr idejében is folytatódott, 1310 körül végül a lovagok győzelmével zárult. 1311- ben a rendház őre pert indított **Gilbert Brandon** ellen a lisneynani erdő ügyében.

A **Mária Magdolna** Kórházat, János király kezdeményezésére hozták létre. A **Leinster** tartományban lévő Louth járásban található **Drogheda**ban 1206- ban jelenhettek meg a lovagok. Itt házuk állt. Továbbá a kilkenyi járásban lévő **Kilkeny**ben a 13. század során tevékenykedtek a lovagok, ahol szintén egy házuk állt. (von Erich Feigl 71. old. és R.Bagdonas 53. old.)

Az ír rendtartomány VIII. Henrik angol király egyházreformja következtében szűnt meg.

Skót Királyság

II. Sándor (1214-1249 skót király) uralkodása alatt létesültek az első rendházak.

1230-ban szentelték fel a „Szent Lázár barátok” **Mária Magdolna templom**át **Linlithgow**-ban. Ez volt a skóciai lovagok központja.

Helyot a „Historie Orders Religiones” című munkájában feljegyezte, hogy **John Halliday** skót férfit kinevezte a Boignyben lévő nagymester a Szent Lázár Lovagrend kormányzójának az angol és skót rendtartományok élére. Bár a skót rendtartomány Anglia fősége alatt állt, mégis megmaradt skótnak. Ez leginkább annak köszönhető, hogy Skócia az angol terjeszkedésnek ellent tudott állni. **I. (Nyakigláb vagy a skótok pörölye) Edward** (1272-1307 angol király) ugyan betört Skóciába, de **William Wallace** és **Robert Bruce** seregei végül megállították a betolakodókat. Bár a skót angol viszály 1371 után, amikortól kezdve a **Stuart-ház** kiskorú tagjai ültek a trónon, ismét kiéleződött, Skócia lényegében csak

VIII. Henrik angol király halála után került angol fennhatóság alá. Ekkorra azonban már a rend skóciai lovagjai elhagyták az országot.

1311-ben **I. Róbert Bruce** (1307–1329. skót király), aki maga is leprában halt meg, jelentős adományokat adott a lovagoknak.

Harehope nevű kórházuk állt **Peeblesshire**- ben, Edinburgh közelében 1230- tól. Ehhez csatolta hozzá **Spitalton**t és a **Szent Giles** majorságot I. Robert Bruce fia, **II. Dávid** (1329-1371 skót király), amikor a barátok segítséget kértek az angoloktól. Talán ez lehetett az **Elgin** vagy **Maray** Kórházuk, amelyet 1360- ban alapítottak.

Magában Edinburgban később létrehozták a **St.Roche** - házat. (Gerard A,Lee 68. old.)

I. Róbert Bruce (Internet)

A skóciai rendtartomány végül a reformáció korában szűnt meg, és a lovagok Angliába távoztak. (R. Bagdonas 18. old.)

Svájci kantonok

Svájc területén 1134- ben tűnt fel először a lovagrend, bár ekkor még nem telepedtek itt meg.

A rend első alapítása az Uri kantonban lévő **Seedorf apátsága** volt 1184/85- ben. Ezen ispotály iratai 1225/1243 - 1518 közöttről mindmáig fennmaradtak. Eredetileg a németországi rendtartományhoz tartozott, majd létrejött 1314- ben az önálló svájci rendtartomány. Seedorf volt a tartományi központ. A rendi elöljáró címe: A Szent Lázár Rend mestere. Seedorf a lovagrend egyetlen olyan svájci alapítása, amely megalapításától kezdve egészen 1520/30- as megszűntéig folyamatosan a lovagok birtokában volt. A kolostor 1559- től a bencés szerzeteseké lett. A kolostor pontos alapítási dátumát nem ismerjük. **Arnold von Brienz** kolostoralapító neve a kolostor levéltárának iratai közt őrzött évkönyvben, amely keletkezését 1225-1235 közé teszik, mindössze csak egy év nélküli, március 25- i dátummal tűnik fel.

Seedorf alapítása **Arnold von Brienz** lovag álmához fűződik. Neki és társainak 1097- ben megjelent a Szűzanya, és a Gyermek tiszteletére hajadon lányok egy szép kertben körtáncot jártak. A Szűzanya arra kérte a lovagokat, hogy emeljenek házat a számukra, hogy ott istentiszteletet tarthassanak. A lovagok kolostora 1184- ben épült hozzá a templomhoz. A rendház védőszentje Szent Lázár.

Arnold von Brienz lovag oroszlán figurás lovagi pajzsát, amely eredetileg a templomban függött, ma a zürichi Svájci Nemzeti Múzeumban őrzik.

A kolostor alapításához fűződik egy másik monda is. E szerint **VII.(IV.) Balduin** király álmot látva kapott hírt róla, hogy napnyugaton, azon a helyen, ahol lova majd letérdel, gyógyulást nyer. Ez aztán Seedorfban történt meg, ahol nyomban kolostort alapított a Szent Lázár - lovagok számára. A két legenda egy 17. századi iratban maradt ránk.

Svájcban a rend kolostorai általában kettős kolostorok voltak, avagy volt egy férfi és egy női részük. Seedorf a XIV/XV. század fordulójától kezdve kizárólag apácakolostorként működött. A kolostor egyik legbecsesebb értéke az 1314- ből fennmaradt német nyelvű rendszabályzat, amely a lovagok legrégebbről fennmaradt regulája.

A seedorfi ház megalapítása megközelítőleg a Gotthard - hágó megnyitásának idejére tehető.

A rendház utolsó Szent Lázár lovagrendi apácáját 1518- ban ragadta el a pestis. A kolostor végül 1530- ra néptelenedett teljesen el. Az épületegyüttes az uri kormányzat fennhatósága alá került. 1542- ben a lovagok sikertelenül próbálták azt visszaszerezni. (Willkommen in Seedorf http://www. és von Erich Feigl 170-176. old.)

Szent Lázár püspök legendás alakja, aki Márta és Mária testvére volt, látható a seedorfi, és a schlatti Szt. Lázár-házak pecsétjén, valamint a gfenni kommendator, **Schwaber** pecsétjén is ez volt ábrázolva.

A rend továbbá birtokolta a g**fenni rendház** a greifenseei uradalomban, a **schlatt**i 15 kmre Freiburgtól dél-nyugatra, **lucern**i, továbbá a **schwyz**i rendházat. (Lazariterche im Gfenn http://www.)

1185-ben alakult meg **Zurich**-ben a Gfenn-Dubendorf kommenda. (R. Bagdonas 53. old.)

A **meiringeni Szent Mihály-templomot** 1231- ben **II. Hohenstauffen Frigyes** császár fia, **Henrik** herceg építtette. Ő 1234-ben a templomot a Szt. Lázár-lovagjainak adta át. (Meiringen http://www.) 1313-ban megerősítették a **meiringen**i templom tulajdonjogát, továbbá ekkor gazdasági épületet kaptak **Sonnenbusch**ban. (von Erich Feigl 72. old.)

Az oklevelekkel alátámasztható megfelelő adatok hiánya ellenére a történészek úgy vélik, hogy a **gfenni Szt. Lázár-ház (Dübendorf)** alapításának ideje a XIII. század elejére tehető, s az alapító **III. Rudolf von Rapperswil**, aki 1217-ben a Szentföldre zarándokolt. Név szerint 1250-ben említik először a gfenni Szt. Lázár-házat. Hajdanán két zürichi polgár adta el a birtokot „a gfennei Szt. Lázár Ispotály két szentéletű barátjának". A genfi Szt. Lázár-ház akkoriban

valószínűleg leprakórházként működött, amelyet a Szt. Lázár-lovagok patronáltak – papok, lovagok és laikus testvérek. A rendház Dübendorf közelében található.

Seedorf és Gfenn konventjeinek középkori pecséte (von Erick Feogl)

1272. április 13- án **Conrad Hauri** (Chuondradus dictus Horinus) lovag irányította egy oklevél szerint a rendházat.

Férfikonventként 1326-ban említik utoljára. Később valószínűleg apácák vezették a házat, mely 1368-ban a **hühnebergi Bertha mesternő** keze alatt volt. 1400 után csak visszaélésekről és rendezetlen viszonyokról hallhatunk.

A rend főkommendátorának utasítására a gfenni és a seedorfi Szt. Lázár-ház 1414-ben az Eglisauból származó hírneves papot, **Johannes Schwarbert** választotta kommendatornak, akit később mindkét konvent megújítójának tekintettek. 1443-ban hunyt el. Háztartási és jegyzetkönyvét a baseli Állami Levéltárban őrzik. A Szt. Lázár kolostor beutaltjaiként például az 1420-as évben hét apácáról és hat segítőről tesz említést mindkét nemből.

A seedorfi kommenda középkori emblémája (von Erick Feigl)

Siegfried von Schlatt (1287-1321) gfenni elöljáró pecséte és a Schlatt-i konvent pecsétje (von Erich Feigl)

1444-ben a zürichi háború csapásai tették próbára a konventet. Ezt a Szt. Lázár-ház csak részben tudta átvészelni. Mikor 1525-ben feloszlatták, már csak két nővér szolgált benne. Zürich városa 1527-ben eladta az épületet Heinrich Escher greifenseei helytartónak. A konvent 1783-ig gazdasági épület.

Mikor az új országút vérkeringésébe kapcsolták, parasztgazdaság lett belőle, az egykori templomot pajtává építették át. A konventház 1828-ban leégett. Az alapfalakra építették rá később a jelenlegi lakóházat. (Lazariterche im Gfenn http://www., Order of Saint Lazarus Strömsborg http://www.)

1424-ben **Pierre des Raux** nagymester engedélyezte, hogy **Seedorfban** és **Gfennben** a rendtagok sorába nőket is felvegyenek, és rájuk főnökasszony felügyeljen. (R. Bagdonas 19. old.)

A Szent Lázár Lovagrend zöld keresztjéről meg kell jegyeznem, hogy a lovagok eredetileg fehér köpenyt viseltek, amin zöld, talpas kereszt volt látható. Ezt 1314- től hordták a ruhájukon, Sigried de Flatte, Seedorf commendadora javaslatára.

Előtte nem volt egységes a rendi viselet.

A ma használatos úgynevezett máltai, nyolcágú kereszt később lett bevezetve. Ezen kereszt nyolc ága, egyesek szerint a nyolc boldogságot, a szegénységet, a sírók vigasztalását, a szelídséget, az igazságra való törekvést, az irgalmasságot, a lelki tisztaságot, a békességre való törekvést és a Krisztusért való megaláztatás elviselését jelenti.

A svájci rendtartomány végül a reformációnak esett áldozatul, bár 1684- ben **Basel**ben egy kommendát hoztak létre. (R.Bagdonas 53. old.)

Thüringiai Hercegség és a német fejedelemségek

A Német-római Császárság területén a lovagok 1180 körül tűnhettek fel, legelébb talán az akkor ide tartozó Svájcban.

A thüringiai rendtartomány a következő rendházakat és ispotályokat foglalta magában: **gothai Szent Mária Magdolna Ispotály** (1223/1229), **Wackenhof-Kupfersuhl bei Eisenach Szent Anna Kórház** (1226/1250), **Breitenbich bei Mühlhausen** (1253), **Braunsroda bei Heldrungen** (1280) és **Nesselhof bei Schmalkalden** (1290). Kezdetben német fennhatóság alá tartozott a később önállósodó svájci rendtartomány. (Der Lazarusorden http://www.)

1284- től állt a rend temploma **Bruntrode**- ban. Itt kommendatúra is létrejött. 1290- ben létesítették a Szent Miklós Hospitalt **Bretembach**ban, és ekkor itt kommenda is létrejött. (R. Bagdonas 19 és 53. old.)

A thüringiai /német/ rendtartomány alapítása **Árpád - házi Szent Erzsébet (1207-1231)** tevékenységével köthető össze. Ő alapította 1223- ban a **gothai Szent Mária Magdolna Ispotályt**, és bízta meg annak vezetésével 1229- ben a Szt. Lázár - lovagokat Ez a rendház volt a rendtartomány tartományi központja. A lovagrend ezen ispotályának megalapítását Sagtittarius így őrizte meg: 1223-ban a Szent Lázár Lovagrendnek egyik lovagja jött Magyarországról Szent Erzsébettel, és a fejedelmi tanáccsal és segítségge lparancsnokságot és kórházat alapított Gothaban. (von Erich Fiegle: 213. old.) Ezen rendház a mainzi érsektől kapott egyházi privilégiumokat 1258. április 1- jén. 1298- ban **VIII. Bonifác** (1294 - 1303 pápa) emlékezett meg a gothai rendházról. Ezen rendházról 1404. június 14- én **IX. Bonifác** (1389 – 1404 pápa) is említést tett. (von Erich Feigl 213-214. old.)

De szintén **Szent Erzsébet** alapítása az **eisenachi ispotály** is. A magyar királylány **Árpád-házi II. Endre** és **Meráni Gertrúd** lánya, és **IV. (VI.) Lajos** (1227+) thüringiai tartománygróf felesége.

Árpád-házi Szent erzsébet szobra a pesti Szt. Erzsébet templom főbejáratánál

A fent említett ispotályokon és rendházakon kívül Margburgban állt a Szent Ferenc Kórház, amit szintén a királylány alapított, és ahol leprás betegek gyógyítása folyt egy időben, de ez az ispotály nem került végül a Szent Lázár Lovagrendhez, hanem a ferenceseké lett.

1290-ben alapította meg a **Szent Miklós Kórházat** és **Menedékházat Tabacban Heinrich von Meldingen**. (von Erich Feigl 71 és 213. old., R. Bagdonas 53. old.)

1489. március 28- a után a rend birtokainak felügyeletét a johanniták vették át, de 1557- ig a kórházakat a Lázár - lovagok irányították. (R. Bagdonas 53. old.)

A Lázár lovagok itteni tevékenységének végül a reformáció vetett végett. **Eisenachban** 1521- ben Luther prédikált, 1525-ben **Möhlhausen** lett Thomas Müntzer városa, továbbá hozzá

csatlakozott **Heldrungen** városa is. **Schmalkalden** szintén protestans várossá vált. Így Thüringiát végül a lovagoknak el kellett hagyniuk.

Az eredetileg a 13. században alapított **breisgau**i kommendatúrát, amely **Schlattban** volt, 1684-ben **Freiburg in Breisgauban** kevés sikerrel megpróbálták újjáalapítani. **Freiburg** maga is régi rendi hagyományokkal bírt, hiszen 1251. május 28-án a lovagok itteni házában tanácskozott **Hugo von S. Sabina** bíboros, pápai legátus. Házuk 1291. május 30-án **IV. Miklóstól** (1288-1292 pápa) nyert oltalomlevelet. 1304. augusztus 30-án **II. Henrich von Konstany** adott számukra privilégiumokat. (von Erich Feigl 71 és 205. old.)

Osztrák Hercegség

A lovagokkal az osztrák főurak a Szentföldre vezetett keresztes hadjáratok során ismerkedtek meg. A lovagok bécsi letelepedéséről az első okleveles emlék 1267-ből való. Megtelepedésüket **Gerhard** kanonok, a passaui Szt. István templom plébánosa, **Péter** passaui püspök és **Guido** bíboros segítette elő. Egyes feltételezések szerint a bécsi **St. Márk** szegénygondozó ispotályt a lovagok már 1257- ben átvehették, és egészen 1820- ig a fennhatóságuk alatt állt. 1377-1384 között **Heinrich Jan** állt az osztrák lovagok élén. Az 1383- as oklevélben a bécsi rendház így van megnevezve:" S. DOMVS. SCTI. LAZARI. LEPROSORV, WIENN". **Anton Mayer** „Geschichte der Stadt Wien" című kötetében a bécsi Szent Lázár - templomot a későbbi Szent Márk templommal azonosítja. Az azonosítást Bécs 1529-es és 1530-as rézmetszetei segítették elő. 1380-ban egy oklevél káplánját említi.

A bécsi rendház az oklevelek tanúsága szerint 1491-ben szántóförddel, szőlővel és kaszálóval rendelkezett. A lovagok kiemelkedőbb mecénásai közé tartozott 1488-ban **Szent-Györgyi Simon gróf**, és az 1711-ben elhunyt **gróf Zichy Mária Anna**.

A templom Bécs 1529-es és 1683-as ostroma során megsérült. **Habsburg I. Ferdinánd** császár (1526-1564 császár, magyar és cseh király) több alkalommal is kiváltságokat adott a lovagoknak. 1562-ben **Hans Frankh** kőfaragó mester átépítette az addigi gótikus templomot. 1581-ben **Szent-Györgyi Barbara grófnő**, kibővíttette a templomot. 1706-ban **Habsburg I. József** (1705/1711 császár és király) nyújtott segítséget a bécsi rendháznak. 1764-re a templom és menedékház igen leromlott állapotba került, és a falak mellett a tetőzet is javításra szorult. Felújításával 1768. december 7-én készültek el. Az újjászentelésen jelen volt **gróf Migazzi** bíboros, **Mária Terézia** (1740-1780 császárnő és királynő), **Ferdinánd** és **Maximilian** főhercegek, **Mária Elizabeth** és **Mária Amália** főhercegnők. Ekkor elhangzott **Mozart** G-dúr miséje. (von Erich Feigl 180-190. old.)

Mint már említettem, 1776. szeptember 16-án bekebelezte a Szent Lázár Lovagrend savoyai ága a **bécsi Szent Antal Rend** 510 hektáros birtoktestét. Ők 1731-ben **Mária Terézia** savoyai és piemonti hercegnő által jelentek meg Bécsben.

A Szent Lázár Lovagrendet **II. József** (1780-1790 császár és király) Ausztriában feloszlatta 1785-ben. A császár halála után a rendi élet, főképpen savoyai főség alatt újjáéledt, és hegemóniáját egészen **I. Ferenc József** (1848-1916 császár és király) uralkodásának a végéig megőrizte. Így a savoyai ág tagja volt például **rivizsnyei gróf Reviczky Ádám** magyar királyi főudvarmester az 1820-as 40-es években, valamint **vécsei és hajnácskői gróf Vécsey Auguszt** a magyar nemesi testőrség kapitánya. (Tiszti czím és névtár 1846.)

A Szent Márk-templom és a hozzá tartozó menhely 1820-tól Bécs városának kezelésébe ment át. A Szent Lázár Lovagrend „francia ágazata" **II. Ferenc** (1792-1835 császár és király) uralkodása alatt, 1792-ben térhetett vissza Ausztriába. Ők szoros kapcsolatot tartottak fenn a **Napóleon** által elűzött francia rendtársakkal. Közülük például **Condé** herceg az osztrák seregben küzdött **Napóleon** ellen. De itt találjuk ekkor **Laval és Montmorency** hercegét, **d Antigny** grófnőt, **Toulouse-Lautrec** grófját, **Semaisnes** grófot, **Vineu** vicontjót, **Bombelles** márkit **Károly főherceg** seregében. Az osztrák seregben harcol a rendtagok közül még **Charles Alain**

Rohan-Rohan és **Montbazzon** herceg. Ez utóbbi két herceg fogja Ausztriában a Szent Lázár Lovagrendet megújítani. Idővel csatlakoziott hozzájuk **gróf Bercsényi Ferenc**, a róla elnevezett huszárezred tulajdonosa is. Az osztrák rendtartomány felett a védnökséget a császár vállalta el. A császár halála után a Szent Lázár Lovagrend „francia ágazata" hamarosan megszűnt Ausztriában. (von Erich Feigl 191-193. old.)

A Szent Lázár Lovagrend ausztriai visszatérését az segítette elő, hogy Itáliában a Rend feltámasztásán fáradoztak a spanyol Bourbonok közül való pármai hercegek. **I. Károly (IV. Károly)** (császár és király 1916-1922) 1911. október 21-én az akkor még csak főherceg Károly feleségül vette **Bourbon-Pármai Zitát** a későbbi császár- és királynét. Általa a rend ismét megtelepedhetett osztrák földön. Az igazi újjáéledés azonban itt is csak 1930 után következett be. (von Erich Feigl 200-201. old.)

Norman Hercegség

1159- ben **II. Henrik** (1154-1189 angol király és normann herceg) a lovagoknak adományozta **Brethern**t.

1485-ben **Pierre Rottier** volt a normandiai **Grattemont** commendatura parancsnoka, aki egyben a nagymester vicar-generálisa volt. **Saint Antoine de Grattemont** 1244 óta volt a lovagok birtokában. **Bresse** pedig 1265 előtt került a fennhatóságuk alá. (Paul Bertrand 23. old. és Paul Bertrand 24. old.).

Aquitaine Hercegség

Ezen önálló francia hercegségben 1276- ban tűnnek fel a lovagok **Saint Thomas de Fontenay-le-Comte**- ban **Francia Lajos** kezdeményezésére. (Paul Bertrand 24. old.)

Flandria és Hollandia

A Szent Lázár Lovagrend 1326/28- ban nyitotta meg hospitálját **Gent**ben, de egy másik kórházuk már feltehetőleg a 13. századtól kezdve működött **Brussels**ben.

Ezen intézményei a rendnek az idők során megszűntek, és a területet a lovagok elhagyták, bár egy rövid időre 1712- ben újjáéledt a **ghent**i Castille- i Szent Anthony és a **brussels**i Szent Mihály kommendák keretén belül a rendi tevékenység. (R.Bagdonas 20 és 53. old)

Csehország

A lovagok **II. Vencel** (1278 –1305 cseh király) uralkodása alatt rövid ideig megtelepedtek 1280 körül Prágában, ahol templomuk és kórházuk is volt. (R. Bagdonas 20. old és von Erich Feigl 218. old.)

A 16. században felújítják a **Kutna–Horán (Kuttenberg)** Szent Lázár Kórházat. (von Erich Feigl 72. old.) A város a középkori Cseh királyság második legnagyobb városa volt. Csak Prága volt nála nagyobb. Ezen kórház előzményét 1324-ben **Stephan Pirknar** városi polgár alapította. (von Erich Feigl 72. és 218. old.)

Lengyel Királyság

Lengyelországban a lovagok a XII. század második felében tűntek fel. A XIII. században már áll hospitáljuk **Wroclaw**ban (Szilézia), **Poznan**ban (Nagy-Lengyelország), **Kruszawicy**ben, **Wislicy**ben, **Krakkó**ban, **Szczecinie**ben és **Tyncu**ban. 1241-ben a lovagok **Piaszt**

II. Jámbor Henrik (wroclawi fejedelem 1191-1241) lobogója alatt részt vettek a tatárokkal vívott legnicai csatában. Az ütközetben a fejedelem elesett, de a csata a keresztények győzelmével végződött. Érdekesség, hogy e szerint a Szent Lázár lovagok Európában hamarabb vonultak ütközetbe a muzulmánok ellen, mint a Szentföldön. Jelentős támaszuk volt **Anjou Nagy Lajos** (magyar és lengyel király 1326/1370-1382), aki 1381-ben minden egyházi szervezetnek Lengyelországban adómentességet adott, így a Lázár lovagoknak is.

A rend protektora később **III. (II.) Jagello Ulászló** (lengyel király I. Ulászló néven magyar király 1440-1444.) lett. A lovagok elkísérték az uralkodót a gyászos emlékezetű várnai csatába 1444- ben, ahol a király életét vesztette. (Historia Zakonu http://strony) A csata előzménye, hogy 1444 februárjában Szegeden **III. Ulászló** és **II. Murád** (1421-1451 török szultán) 10 éves békét kötött egymással, ami a keresztények számára igen előnyös volt. A békére **Brankovics György** szerb fejedelem és **Hunyadi János** tett keresztény részről esküt. Azonban **Cezarini Julián** bíboros, pápai követ, aki maga is elesett a csatában, **IV. Jenő** (1431-1447 pápa) javaslatára, az uralkodót szerződésszegésre vette rá, és így az megtámadta a Török Birodalmat. Ekkor a török had Ázsiában volt, és Velence, valamint a pápaság garantálta, hogy a szorosokat lezárja, így a török had nem tudott átjutni Európába. A sereg bevette Vidint és Nist, de Várnánál 1444.11.10-én, szembe találta magát az Ázsiából Európába áthajózott török főseregg el. A törököket genovai hajók szállították, minden katona után 1 aranyat zsebre téve, míg szárazföldön **Brankovics György** szerb hadai támogatták. A pápai és velencei hajóhad, amely az ígért 31 gálya helyett csak 21 gályából állt, a 84 km hosszú és 1,5-6 km széles vízi hadszínteret nem tudta lezárni.

A keresztény haderőt kb. 10 000 magyarországi és 5000 külhoni harcos (lengyel lovagok, cseh zsoldosok, keresztes önkéntesek) alkotta. Hozzájuk csatlakozott még 4000 havasalföldi könnyűlovas és gyalogos. Velük szembe körülbelül 50 000 török harcos sorakozott fel. (Más források az arányt 30 000–120 000 főben adják meg.) A keresztes had háttal a tengernek állt fel. Itt volt a szekértábora is. A balszárnyat a Devna-tó fedezte. Itt álltak a legtapasztaltabb bandériumok **Szilágyi Mihály** vezérlete alatt. A centrumot **III. Ulászló** lengyel lovagjai és a **Hunyadi** által vezetett királyi bandériumok alkották. Lényegében a centrum mögött, de igen hátravontan álltak fel a havasalföldi csapatok. A jobb szárny kissé visszavontan állt fel. Az első sort magyar alakulatok alkották, **Thallóczy Ferenc** szlavón – dalmát bán vezetése alatt. A második sorba kerültek a pápa által küldött alakulatok. A szekértábort a cseh gyalogosok szállták meg.

A török jobb szárnyat a ruméliai hadtest alkotta, főleg szpáhi lovasokkal. A török centrumban foglalt helyet mintegy 10 000 janicsár gyűrűjében maga **II. Murad** szultán. A török bal szárnyon kapott helyet az anatóliai hadtest, amely főképpen szintén szpáhi lovasokból állt. Továbbá igen előretoltan, szinte a magyar had oldalában, álltak fel az aszabok és más portyázó könnyűlovas egységek.

A csata itt vette kezdetét, de ezen könnyűlovasok támadását a szlavón-dalmát bán vezette csapatok és az egyházi haderő könnyedén visszaverte, és a menekülők üldözésére indult. Az üldözőket azonban oldalba támadta az anatóliai hadtest szpáhi lovassága, és szétzilálta a hadsorokat, így azokat vissza kellett vonni egészen a szekérvárig, ahol ismét hadrendbe álltak. Hunyadi ekkor a havasalföldi csapatokat küldte támadásba, akik megállították az anatóliai hadtest szpáhijait, és a török visszavonulók üldözésére indultak. De hamar fosztogatni kezdtek a havasalföldi harcosok, és ezáltal lényegében kivonták magukat a további harcokból. Közben az anatóliai hadtest rendezte sorait, és a szekértáborhoz visszavont magyar jobb szárny helyére törtek előre. Eközben Szilágyi csapatai a török jobb szárnyat, a ruméliai hadtestet megfutamították, míg ez idáig mindkét centrum mozdulatlanul állt. Hunyadi, hogy felvehesse a harcot az új hadállásba vonuló anatóliai hadesttel, a centrum csapataival élesen jobbra fordult. Szilágyi is ide vonult a magyar bal szárny szinte minden egységével. A megvert ruméliaiakat csak kis erők tartották ekkor szemmel. A török centrum még mindig mozdulatlanul állt. Hunyadi az

átcsoportosítás után rávetette magát az anatóliai hadtestre, és azokat megfutamította. Azonban valami ok miatt, a magyar átcsoportosítást a király nem vette figyelembe, és 500 fős kíséretével megmaradt a csata elején elfoglalt állásaiban, szemben a törökök 10 000 fős érintetlen centrumával. A király látva, hogy a török szárnyak megfutamodtak, kíséretével nekirontott a török centrumnak. A janicsárok keményen védekeztek, és lemészárolták a király kíséretét és a meggondolatlan uralkodót. A király fejét lándzsára tűzték. Az uralkodó halálának hírére megbomlott a keresztény had fegyelme. A csata további részében Hunyadi kivonta a keresztény lovasságot a csatatérről, míg a gyalogság a szekérvárban védekezett, amíg el nem esett a török gyalogosok támadásai következtében. Közel 10 000 keresztény lelte halálát a csatatéren, köztük az uralkodó mellett a váradi és az egri érsek is. ***A csata jelentősége abban állt, hogy ettől kezdve a törökök európai, avagy balkáni jelenléte megerősödött és állandóvá vált, lényegében 1918/20- ig.*** (Battle of Varna http://www.)

Európa többi országához hasonlóan a lengyel területeken is a 15. és 16. században megkezdődött a lepra visszaszorulása, amibe nagy érdeme volt a Szt. Lázár Lovagrendnek is.

A lengyelországi Szt. Lázár-lovagok 1526.08.29-én részt vettek **I. Jagello Zsigmond** (1506-1548 lengyel király) engedélyével az ugyancsak gyászos emlékezetű mohácsi csatában. (History of the Commandery of Poland http://www.) Az ütközetben 25 000 keresztény **II. Jagello Lajos** (magyar és cseh király 1516-1526) és **Tomori Pál** kalocsai érsek vezetésével csapott össze a **II. Nagy Szulejmán** (1520-1566 török szultán) vezette több mint 100 000 fős muzulmán haderővel. A keresztény had egymás mögött két csatasorban állt fel, messze a háta mögött saját szekértáborával. A török had lényegében félkörívben ölelte át a csata megkezdésének pillanatában a kereszténeket, mert ezen hadfelállásba azok nem tudták őket megakadályozni. A csata elején a magyar nehézlovasság lerohanta a ruméliai hadtest gyalogságát, és ennek lovasságát megkerülve igyekezett tovább támadni. Ekkor azonban szembe találta magát a törökök 300 ágyújával. Az első sortűz túl magasra sikerült, így bár zavart keltett a keresztények sorában, azok rendezni tudták soraikat. Eközben Béli bég 7000 lovasa bevette a magyar szekértábort, és feltűnt a keresztény had hátában. A centrumban a keresztény lovasság ismét rárontott a török alakulatokra, mígnem eldördült másodszor is a 300 ágyú. Ez sem tett túl nagy kárt a hadsorokban, de a maró füsttől és a nagy dörejektől a keresztények lovai megzavarodtak, aminek következtében megbomlott a hadrend. A ruméliai és anatóliai hadtestek szpáhi lovassága ezután megfutamította a kereszténeket. A menekülők között vesztette életét **II. Lajos** király is. A csatában közel 15 000 keresztény veszett oda, köztük 7 főpap, 16 országbáró, 12 főúr és közel 500 előkelőbb nemes, 10 000 gyalogos. ***A csata következtében 1541-ben Magyarország három részre, egy Királyi Magyarországra, Erdélyre és egy Török Hódoltságra szakadt. A törökök több, mint 150 évig tartózkodtak ezt követőleg az országban.***

Megjegyzendő, hogy egyes kutatók a lovagok részvételét a mohácsi csatában kétségbe vonják, és nem fogadják el a fent hivatkozott lengyel forrást, mivel hiányolják az okleveleket. Sajnos nem áll módomban a fenti lengyel forrás hitelét vizsgálni, de én azt nem vonom kétségbe. Indokul hozom fel, hogy oklevelek nem támasztják alá, hogy a csatában a Szent Sír Lovagrend tagjai részt vettek-e volna, de a csatatér egyik tömegsírjából előkerült egy olyan tipikus sisak, amit ezen lovagrend katonái hordtak, mi által a Szent Sír Lovagrend tagjainak jelenléte a csatatéren oklevelek nélkül is bizonyított. (Váraljai Csocsán prof. szóbeli közlése) Arról pedig, hogy lengyel csapatok a csatában részt vettek, számos forrás beszámol. (Mohács emlékezerte)

Lengyelországban a lovagrend a 16. század végére megszűnt, azonban a 17-18. században újraéledt. Kiemelkedőbb rendtagok ekkor: **Franciszek Count Granowski** (1699), **Jacek Count Dunin** (1701), **Antoni Dzbanski** (1726) és **Ludwik Count Konarski** (1738). Ők a boignyi központnak rendelték alá magukat. De számos lovag ezen időben a Savoyai - házat ismerte el maga felett.

Igen érdekes és sajátságos kezdeményezés volt **Stanislaw August Poniatowski** lengyel király 1764-es rendalapítása. Ekkor jött létre a Szt. Lázár Lovagrend mintájára, mintegy ezen rendet tekintve ideálnak, a **Szt. Stanislaus Rend**. Rendszerint magukat **„Lazarist"**- nek nevezték. Férfi és női ága volt ezen rendnek. Feladata volt a szegények és betegek támogatása. 1832-től 1917-ig a **Romanov** dinasztia adta e rend fejét mint „lengyel királyok". (History of the Commandery of Poland http://www.)

Spanyol Királyság

A Lázár-lovagok az Ibériai félszigeten a mórok elleni keresztes hadjáratok idején tűntek fel a 12. században. **Aragóniai Terézia** királynő segítette a lovagokat, mert maga is leprával fertőződött meg. (John Edwards http://www.)

Bár a spanyol hagyományban az él, hogy a 11. században a legendás hírű **El Cid Campeador Don Rodrigue de Bivar in Palencia** templomot alapított a számukra, (von Erich Feigl 176. old.) a valóságban az első kimutatható **rendházuk Valencia városával** szemben, a **Murviedo felé vezető út mellett jött létre** 1238 után. Itt templomot és kolostort létesítettek, és itt jött létre a rendtartomány központja. Valenciát **I. Jakab** (1213-1276), Aragónia királya foglalta vissza a móroktól. Ezen rendház **Peter Armer**, **Barberá**, **Jaca**, **Marqués**, **Willelma**, **Abrafim** és **Chicot** végrendeletei folytán jelentős adományokhoz jutott. Így 1251- ben 12 pence (dénár), 1258- ban 50 solidi (soludus), 1263- ban 5 solidus, 1275- ben 12 dénár, 1274- ben 10 solidus, 1279- ben 12 dénár volt a bevétele a végrendeletekből. Peter Armer felesége, **Fuentesi Blaise Peter** 1276- ban szintén adományt tett a rendház számára. Ezen rendházról 1306- ban Aragónia királya elismeréssel emlékezett meg. (John Edwards http://www.)

A rend további két jelentős kórháza **Vich**- ben és **Montpellier**- ben volt. Montpelier egyik része püspöki város volt, míg a másik fele a toulousei grófoké. A várost a francia királyok két részletben, 1292- ben és 1349- ben megvették. Ettől kezdve a Francia Királyság részét képezte. 1272. július 27- én a rendtartomány központja átkerült Montpellier- be. (Montpellier városa, két részletben 1292 és 1349- ben vásárlás útján a Francia Korona birtokába jutott.)

Kórházat és kolostort létesítettek a 12. század végén vagy a 13. század elején **Santiago de Compostellaban**, amit Szent Lázárnak szenteltek. Itt a rend nagy valószínűséggel a Szent Jakab apostol sírjához zarándokoló nagy tömegek miatt telepedett meg, mert a középkornak ez volt a leglátogatottabb zarándokhelye. A 13. században Szent Lázárnak szentelték **merida**i és **barcelona**i kolostorukat és kórházukat is. (von Erich Feigl 72. old.) **IV. Sancho** (1284-1295 Kasztília és Leon királya) 1290- ben megerősítette a **cordoba**i Szent Lázár Kórházának kiváltságait, ami feltehetőleg a lovagok kezelésében volt. (John Edwards http://www.)

A lovagok a keresztes hadjárat költségeire 1279-ben 39, míg 1280-ban 36 solidust adtak. (Robert Ignatius Burns, S.J. http://libro) l arany solidus 4,55 gr tiszta arany, ami 30 ezüstdénárnak felel meg. 1 dénár 1,53 gr ezüst. 1 arany solidus értéke 1999-ben kb. 42 német márkának felelt meg. 1 márka ekkor 130 magyar forint. Így 36 arany solidus 196.560 Ft, míg 39 arany solidus 212.940 Ft. De itt is alkalmazni kell minimum a 200- as szorzót, hogy megkapjuk a tényleges mai vásárlói értéket. Így a két összeg a következő: 42.588.000 Ft és 39.212.000 Ft.

A fenti összeghez álljon itt összehasonlításul, hogy egy egyszerűbb kanonok Magyarországon 80-40 aranyforintot keresett egy évben. Ez reálértéken számolva 62.400.000 -31.200.000 Ft-ot tesz ki. Az átlagos kanonoki jövedelem 60 aranyforint, aminek a reálértéken 46.800.000 Ft-ot tesz ki. A kanonokok szolgálói az ellátáson kívül évi 3 - 10 aranyforintot, míg egy falusi káplán az ellátáson kívül 3-4 aranyforintot keresett. (Katus László: Rubikon)

A Szent Lázár Lovagrend Aragóniában és Kasztíliában egyaránt honos volt.

Ezen rendtartomány közvetlenül a nagymester alá volt rendelve 1489/90 előtt.

Ferdinánd és **Izabella** a pápa 1489-es rendeletei alapján, a rend birtokait Spanyolországban elkobozta, és azokat felosztotta a Johannita, a Santiago és Calavatra rendek között.

Érdekesség azonban, hogy 1516 óta lényegében a Nápolyi Királyság uraként a spanyol királyok védnöki szereppel bírtak az 1489- es pápai rendelkezés után az Itáliában tovább működő, és később pápai megerősítést nyert Szent Lázár Lovagrend felett. Ezen jogukat 1567. február 7-én **Szent V. Pius** pápa kétségbe vonta, és a védnökséget többévi viszálykodás után a Savoyai-házra ruházta át. A pápa ezen intézkedését **II. Fülöp** spanyol király nem ismerte el. Így lényegében 1567/72 után létrejött a rend önálló spanyol ága.

XIII. Gergely (1572-1585 pápa) *Pro commissa Nobis* kezdetű bullájában 1572- ben a rend egyházi birtokaiból kirekesztette a spanyol uralkodót, és eltiltotta a rend belügyeibe való beavatkozástól. Azonban ezen rendelkezés nem lett végrehajtva. Ezért **VIII. Kelemen** (1592-1605 pápa) 1603. szeptember 9- én kelt *Decet Romanum Pontificem* kezdetű bullájában ismét megfosztotta a spanyol uralkodót a rend feletti patrónusi jogoktól. Válaszképpen **II. Fülöp** spanyol király egész birodalmából kitiltotta a Szent Lázár Lovagrend tagjait. Ezen spanyol rendelkezést 1707- ben **V. Fülöp** (1700-1746 király) ismételten megerősítette. (The Order of Saints Maurice and Lazaro http://www.)

A pápa fellépésének ideje előtt a Spanyol Királyság és a Vatikán között jó viszony volt. Ezt a jó viszonyt azonban 1603- ban beárnyékolta a spanyol uralkodó azon törekvése, hogy a pápa által kiátkozott angol uralkodóházzal kívánt dinasztikus házasságot létrehozni. Talán ezen szándék megtorlására íródhatott az 1603- as pápai bulla.

Azonban 1704/1709-ben a Karmelhegyi Boldogasszony és Szent Lázár Rend létrehozta a Szent Eulalie parancsnokságot Barcelonában és 1712- ben a Szent Antal parancsnokságot Katalóniában. Ezek olyan parancsnokságok voltak, amik örökölhetőek voltak. Örökölhető voltukat 1757. június 15-én **XV. Lajos** francia király megszüntette. 1808- ban pedig Bonaparte Napóleon seregei szállták meg az országot, és vetettek véget a rend szervezett működésének.

A Szent Lázár Lovagrend Spanyolországba **Savoyai Amadeo Ferdinand Maria (1870 - 1873)** spanyol király uralkodása alatt átmenetileg visszatérhetett. A spanyol király bátyja, **Umberto**, Itália királya, ugyanis a Szent Móric és Szent Lázár Lovagrend nagymestere volt.

Végleg azonban csak 1927-ben tértek ide vissza Lázár-lovagok.

1930/35-től pedig a Karmelhegyi Boldogasszony és Szent Lázár Lovagrend nagymesterei mindig a spanyol Bourbonok közül kerültek ki. A két rend szétválása után pedig a Szent Lázár Lovagrend nagymestereit adta ez a család.

Francia Királyság

Franciaország területén a lovagok 1149/1150-ben jelentek meg először, amikor a Szentföldről hazatérő **VII. Lajos** királyt 12 Szent Lázár lovag kísérte el. Ekkor kapták a **Faubourgi Saint Denis kolostort Párizsban**, valamint Párizs Szent Denis külvárosában a Szent Lázár - templomot, majd később az Orleans közeli **boignyt, a hozzá tartozó bárósággal együtt (1288),** továbbá **birtokhoz jutottak a Loire partján** is.

1153-ban a lovagrend tagjai részt vettek **VII. Lajos** és **Constance de Castille** házasságkötésén.

A lovagok hamarosan Boigny bárságban várat kaptak a Bionne folyó partján. Ezen várat 6 torony védte. Volt itt malom, fegyvertár, istállók, szálláshelyek, ebédlő, kápolna és adminisztrációs helységek. Mindez egy 17. századi metszeten mindmáig meg van örökítve.

Ez lett a rend franciaországi adminisztrációs központja. Itt nem volt kórház. **A kórház Orleans-ban vagy Beaugencyben volt.** (R. Bagdonas 15. old.)

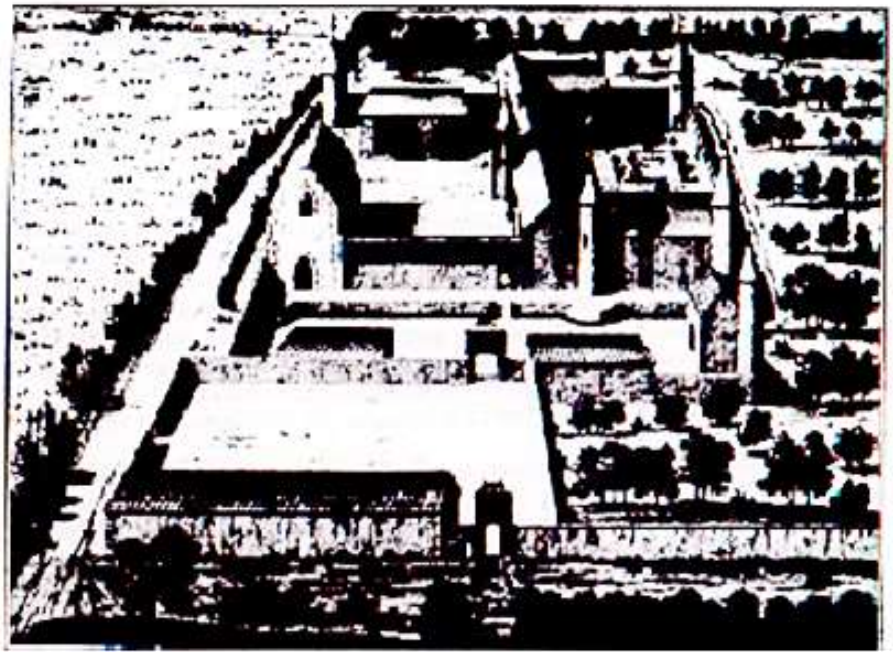

Boigny, a lovagrend középkori központjainak egyike (von Erich Fegl: Memento – Der Militarische und Hosoitalische Orden des Hl. Lazarus von Jerusalem: 27. old.)

1161-ben a Villeguif közelében lévő Saussaie- ben létrejött a rend női ágazata Európában, és elkészítették annak szabályzatát is. Az apácák sok birtokot kaptak saját ellátásukra, továbbá aranyat és ezüstöt a királyok végrendeletei alapján több évszázadon keresztül. (R. Bagdonas 15. old.)

Fülöp Ágost (1180-1222 francia király) 1200 körül a rend hajóinak megengedte, hogy használják Aiguemort kikötőjét. A kikötő 1253/54-ben a lovagok birtokába került, továbbá övék lett a Mount Musard negyed, amit fallal vettek körül. (V.Cs.J.)

VIII. Lajos (1223–1226 francia király) 1226-ban királyságában közel 2000 lepratelep felügyeletével bízta meg a rendet. Ebből végül közel 800- at át is vettek a lovagok. 1348-ban még mindig számos ilyen intézményt üzemeltettek: így Párizs közelében 41- et, Normandiában 219- et és a Lotharingiában 59- et. (R.Bagdonas 13. old. és Die Lazaraner http://www.)

A középkori Európában ekkor megközelítőleg 19 000 lepratelep létezett.

A kórházak és lepratelepek nagy számából kitűnik, hogy a középkor egyik legjellegzetesebb betegsége a lepra volt. Gyakorta nevezték helytelenül bélpoklosságnak is. A lepra idült fertőző betegség. Kórokozóját csak 1871-ben fedezték fel. A betegség lappangási ideje több hónap, esetleg 3-5 év, lefolyási ideje pedig akár 10-15 év is lehet. A fertőzés levegőn át, élelmen keresztül vagy bőrön át történik. Így több válfaja ismert ezen kórnak. Az L. tuberkuloid a bőrön okoz torzító daganatokat, valamint a belső szerveken képez gümőket. A lepra e válfaja alig, vagy egyáltalán nem fertőz, és gyakori, hogy magától is meggyógyul a beteg. Az L. nervosum érzésbeli zavarokat, bőr - és izomsorvadást, ízületi zsugorodást okoz, valamint bénulást. Jellegzetes tünete az arc idegeinek és izmainak megbetegedése miatti merev arc. A közösség számára azonban ez a válfaja is alig veszélyes, mert alig fertőz. Ezen leprát idegleprának is nevezik. Gyakori azonban, hogy ezen két tünetcsoport egyszerre is jelentkezik. Járványtanilag igen veszélyes viszont csomós (tuberózus). Ez a bőrből kiindulva elpusztítja a környező szöveteket, és így valósággal csonkolja a végtagokat is. Továbbá járványügyileg igen veszélyes a csomós és az ideglepra kombinációja is. A csomós vagy göbös leprás 1 gramm beteg szövete közel 7 millió fertőző bacilust tartalmaz.

A betegséget Ny-Európába a Közel-Keletről a keresztesek hurcolták be. Ennek következtében egész Európában közel 19 000 lepratelepet kellett létrehozni. A betegeknek fehér kesztyűt és kereplőt kellett mindig magukkal hordani, hogy messziről jelezzék betegségüket. A leprásokat egyházilag halottnak tekintették. Azonban a hívők ezen betegeket igen gyakran nagyon sok jóval halmozták el, és ezért sokan közülük, különösen Franciaországban, igen meggazdagodtak. Az elkülönítések következtében a lepra a középkor végére erősen visszafejlődött. (Új Idők Lexikona 4180. old.)

Azonban a betegségek rossz diagnosztizálása is elősegítette a leprások számának növekedését. Ugyanis a középkorban szinte minden bőrbetegséget leprának véltek, holott a beteg gyakorta más betegségben szenvedett. Kölnben a 12. században például 174 betegből valójában csak 10 volt bizonyítottan leprás. (R.Bagdonas 13. old.)

VII. Gergely pápa decretarisával 1230- ban összes jogaitól, sőt családjától is megfosztotta a leprás embert. (Révay Lexikon: Bélpoklosság)

A középkori ember a különböző csapásokat és betegségeket Isten büntetésének vélte, amikkel az embert saját, illetve szüleik bűnei miatt sújtja. A leprát a szülők paráznaságának büntetéseként tartották számon már a 6. században is. **Caesarius** arles-i püspök miután figyelmeztette híveit, hogy a tilalmi időszak be nem tartása esetén azt kockáztatják, hogy leprás és epilepsziás gyermekeket hoznak a világra, hozzáteszi: „A leprások rendszerint nem a tanult emberektől születnek, akik a tiltott napokon megőrzik tisztaságukat, hanem főleg a falusiak között, akik nem tudják magukat megtartóztatni." Hogy mi az a tilalmi időszak?

A középkori egyház nem csak a házasságon kívüli nemi életet tilalmazta, hanem a házasfelek házaséletét is szabályozta. Ezért az év meghatározott napjain tilos volt a házasélet. Ezek a tiltott napok időben és térben Európa több pontján változtak A 8. században 270 tilalmas nap volt általában, de a 16. században is fennmaradt még 120 – 140 tiltott nap. Tehát a középkori házaspároknak gyakran nyílt lehetőségük a paráznaság bűnébe esniük. (Katus László A középkor…188–189. old.)

A rend Franciaországban gyors fejlődésnek indult. Hamarosan rendháza lett **Párizs**ban a mai Szent Lázár negyedben, Metz közelében **Conflans**ban 1226-ban, St. Malo közelében **Montfortban, kórház Montpellier**- ben, megalakult a **Saint Anthony of Grattemont** commenda 1244-ben, és **Saint Thomas de Fontenoy** 1276-ban. A 16. századra 33 commendája avagy parancsnoksága volt a rendnek az országban. (R Bagdonas 15. old.)

A lovagok igen sok ajándékot és birtokot kaptak a spanyolországi Santiago de Compostellaba tartó zarándokoktól, mivel ellátták a zarándokút védelmét. (R. Bagdonas 15. old.)

IX. Lajos (1226-1270 francia király) a lovagoknak engedélyezte **Aigues-Mortes (Aiguemortes)** kikötő használatát hajóik számára Montpelier-hez közel. (R. Bagdonas 15. old).

1253-tól kezdve a Lovagrend Boignyben lévő elöljárója szuverén nagymesternek tekintette magát. (Paul Bertrand 25-26. old.) Ez kísérlet volt arra, hogy a rend központját áthelyezzék a Szentföldről Európába. Mindmáig vitatott, hogy ez a kísérlet tényleges eredménnyel járt-e.

Egyesek szerint átmenetileg igen, hiszen 1267-ben **Jean de Meaux** nagymestert Boignyben választották meg, továbbá Akkon 1291-es elestekor **Thomas se Sainville** Boignyben tartotta székhelyét. Szerintem azonban a székhely ekkor nem került végleg ide, mivel az hosszú ideig az itáliai Capuában volt.

1308. júliusában a rendet védelmébe vette **IV. Szép Fülöp** (1285–1314 francia király), aki maga is leprás volt, és a lovagok patrónusává vált. De már korábban is segítette a lovagokat, legalábbis erről tanúskodik 1288-as és 1298-as oklevele. (R. Bagdonas 15. old. és Paul Bertrand 23. old., von. Erich Feigl. 52. old.).

V. Hosszú Fülöp (1316-1322 francia király) 1317-ben adott ki oklevelet a lovagok számára. (Paul Bertrand 23. old.).

A francia–angol százéves háború (1338–1453) során a lovagok a franciák oldalán harcoltak. **Szent Jeanne d' Arc** legelső támogatói voltak, így 1429- ben a szűz oldalán előbb élelmet

juttattak be az ostromlott **Orleans** városába, majd elűzték a város falai alól az ostromló és túlerőben lévő angol csapatokat. (R.Bagdonas 15. old., von Erich Feigl. 26. old.) Továbbá ott harcoltak **Jargeau** (1429.06.10) és **Beaugency** bevételénél, a **patayi** csatában (1429.06.18.) és **Troyes** bevételénél. Jelen voltak **Auxene**- nél, ahol megegyezéses győzelem született, ami azt jelentette, hogy a szembenálló haderő harc nélkül visszavonult. Ez volt az úgynevezett Loire hadjárat. Később behódolt a Szűz serege előtt **Saissons, Loa, Privins és Compiegne** városa.

Párizs ostrománál is támogatták a szüzet a Lázár - lovagok. 1430- ban Compiegné-t **Jó Fülöp** burgund herceg vette ostrom alá. **Szent Jeanne d' Arc** a felmentő sereg élén bejutott a városba, de 1430.05.23- án egy kitörés során fogságba esett. Még ezen utolsó csatájába is elkísérték a Lázár-lovagok.

Szent Jeanne d' Arc-ra a világirodalom egyik legnagyobb írója így emlékezik:

Jeanne D'Arc

Részlet a Nemzetek Sorsa című költeményből

Gyermekkorától lelke társa volt
a töprengést tápláló értelem,
és megtanult hamar választani
jó és gonosz között a sok kuszált
világi tanban. Lentről származott,
s az ég korán gürcölni szánta őt,
kitől erőszak, kényszer távol állt:
társak bizalma vette őt körül,
itallal s jó szóval szolgálta ki
a fáradt munkást, vándorlót, ha az
elnyújtózott a durva kocsmapad
deszkáján tikkadtan, a bágyadt szeme
a után rajzolt cégéren pihent,
mely fönt nyikorgott hívogatva, hős
szélben lengett a Mulberry-bow falán.
Jó iskolát járt itt: meglátta mind
az ember álságát, bűnét, baját.
Kegyetlenség és ínség hallatán
gyakorta sírt. Egy-egy rokkant öreg
székét a napsütött ajtó elé
helyezte, és szerette hallani
a csacska-locskán elmondott mesét,
ha tűnt időként tűnődött az agg.

Húszéves volt a szűz. Szép termetét
nem sorvasztotta restség, kényelem.
Fenséggel fénylő, széles homloka,
hajlékony, dúsan nőtt szemöldöke
s a szem, hol fény, árny váltajkozva járt,
nem női gondok tükre volt csupán.
Arról brszéltek arcvonásai:
gyakran munkált rajtuk mély szánalom
s nem haragvás. Arca bátor, és
vadászos lépte büszke és kimért –
gyengéd leány volt még, oly szelíd!
Ártatlan lelke úgy ragyogta be

a mozgását is, hogy ki látta őt,
azt mondta: benne vétek nem lehet!
És igaz volt, mert úgy élt itt a szűz
e rossz világban, mint sírok helyén,
s halál mocskától érintetlenül.
(Samuel Taylor Coleridge)
(Kiskun Farkas László fordítása)

1419. április 15-én, Robert le Conte, Saint-Antoine-de-Grattemont commendadora és VI. Károly (1380-1422) francia király találkozásakor Boignyben, amikor is a rend a zöld kereszt viselésére királyi megerősítést nyert Franciaországban. Ezen találkozás beszámolójából tudjuk, hogy ekkor a rendi keresztet nemcsak a lovagok viselték ruhájukon, hanem a félkeresztesek és a szolgáló testvérek is. (The Order of St. Lazarus the Heraldry..http://www. és Die Lazarener http://www.)

A XVI. századtól, feltehetőleg a johanniták hatására, a nyolcszögű, úgynevezett máltai kereszt vált általánossá. Abban az időben, mikor a rendet pápai rendelettel összevonták a Johannita Rendel, a Lázár - lovagok a máltai keresztet kezdték viselni a francia területeken oly módon, hogy a szárak közül négy piros, a másik négy pedig zöld volt. A rend önállósodásával a Máltai kereszt, teljesen zöldre változott.

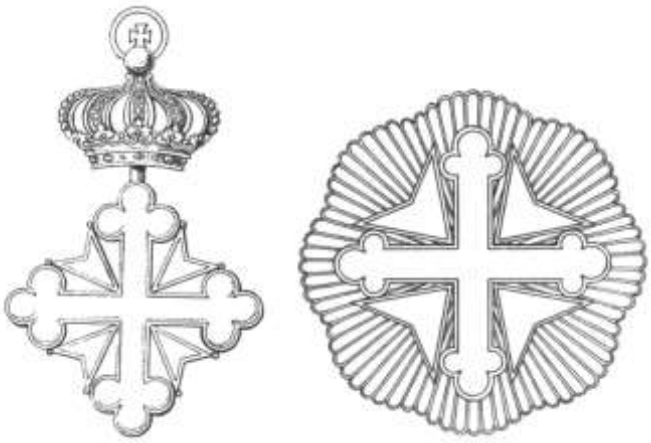

A Szent Lázár Rend eredeti, úgynevezett lóherés keresztje (von Erich Fegl: Memento – Der Militarische und Hosoitalische Orden des Hl. Lazarus von Jerusalem: 165. old.)

A johanniták a nyolcszögű keresztet 1350 után kezdték általánosan hordani. A kereszt leginkább elfogadott magyarázata, miszerint abban a bibliai nyolc boldogságot akarták megjeleníteni. Bár lehet, hogy pusztán történelmi okai vannak, lásd az amalfi kereskedők hajóit a XI. század elején.

VIII. Ince pápa 1489-es rendelete után a francia commendák névleg a Máltai Lovagrend felügyelete alá kerültek, azonban ezt a francia uralkodók nem ismerték el, és erre bíztatták a franciaországi lovagokat is. A rend birtokait a korona számára **VIII. Károly** (1483-1498 francia király) lefoglaltatta. Ennek következtében 1489. augusztusában Boignyben létrejött a rend második központja a Francia Korona védnöksége alatt, párhuzamosan az itáliai Capuával, mivel a lovagrend ekkor lényegében szétszakadt két nagy ágra. A lovagok helyzete ekkor hasonlatos, mint amilyen volt egykor a johannita lovagoké Magyarországon a vránai perjelség vezetése esetén. Teljesen kivoltak szolgáltatva a pápának és az uralkodóknak. Nem maguk döntöthettek a saját sorsuk felől.

A francia király ezen lépése ellen a pápa 1490-ben tiltakozott, de **VIII. Károly** ennek ellenére megerősítette a rend régi kiváltságait Franciaországban.

Francois d' Amboise (1493–1500) került a rend élére, aki Emery d' Amboisenek, a johanniták nagymesterének és Georges d' Amboise bíborosnak, a francia király első miniszterének volt az unokaöccse. Halála után azonban a Boignyben székelő rendi elöljárók a francia királlyal egyetemben meggátolták a johanniták bekebelezési kísérleteit Franciaországban.

A Szent Lázár Lovagrendet a johannitáknak alárendelő bullát 1505. július 5- én *Romani Pontificis* kezdetű levelében **II. Gyula** (1503-1513 pápa) megerősítette. Ugyanígy járt el **X. Leó** pápa 1514. április 16-án kelt bullájában is.

Ezért 1519. június 3-án **X. Leó** (1513-1521 pápa) bullában szólította fel **Agnan de Maruelt** (nagymester 1500–1519) mint Boignyi commandert, hogy nem használhatja a nagymesteri címet.

1540-re Franciaországban két rivális Szt. Lázár kommendatúra jött létre, az eredetileg a Máltai Lovagrendnek alávetett **Boignyi Bailiatus**ból. (Csak érdekesség, hogy 1519-ben a pápa Boigny kommendádorává **Claude**-ot nevezte ki, de nem ismerte el a rend önálló vezetőjének. **Claude** 1521-1524 között viszont már a „francia nagymesterek" sorában szerepelt, pápai megerősítés nélkül.) A máltai lovagok mellé a **Saint Thomas-de-Fontenay kommendaturába (perjelségbe)** csoportosultak álltak, míg a függetlenséget a **Boignyi Kommendába** tartozók képviselték. (The Order os St.Lazarus - An Alternative View http://www.)

1547- ben **III. Pál** (1534–1549 pápa) ismételten alárendelte a Szent Lázár Lovagrend francia területeit a Johannita Lovagrendnek.

A pápai rendelkezéseket 1548. február 16-án (más forrás szerint 1547.02.16.) a Párizsi Parlament elutasította, hivatkozva a pápaság és Franciaország között kötött 1516 (1519) -os konkordátumra, amit **X. Leó (1513-1521) pápa** és **I. Ferenc (1515-1547) francia király** kötött meg. Ezen megegyezés a francia királynak biztosítja, hogy országában egyházi ügyekben a hozzájárulása nélkül a pápa nem dönthet. A pápa viszont az 1489- es határozat be nem tartása miatt, a rend élén álló személyeket tisztségükben nem erősítette meg Franciaországban.

A francia király védelmébe vette a Boignyi Kommendatúra tagjait.

Francois de Dourbon, Saint-Pot grófja a lovagrend 26. nagymestere

Végül egy kompromisszum született a helyzet rendezésére. 1557- ben boignyi mesterré nevezték ki **Jean de Levis**t („nagymester" 1557-1564), aki Villarae commandere, és egyben máltai lovag is volt. Ettől kezdve 1603- ig **Michel de Seure** („nagymester" 1586-1593) kivételével mindig máltai lovag volt a Szent Lázár Lovagrend „francia" ágazatának „nagymestere".

(R. Bagdonas 16. old.) Ez által az 1489- es pápai rendeletet, ha formálisan is, de végrehajtották Franciaországban.

IV. Pius pápa 1560. július 1-jén *Circumspecta Ramani Pontificis* kezdetű bullájában megerősítette a rend alárendelését a Johannita Lovagrendnek.

1564. május 4-én kinevezte nagymesterré saját rokonát, **Jeannot de Castillion**t, és Capuát megerősítette, mint a Szent Lázár Lovagrend központját.

1564. június 10-én az itáliai rendtartományra nézve hivatalosan is eltörölte **VIII. Ince** rendelkezéseit.

A pápa ezen rendelkezést **Michel de Surre**, boignyi nagymester nem ismerte el, akit a pápa 1564. június 10- én kelt levelében továbbra is csak kommendadornak címzett. Ezért az 1569. május 7- én Boignyben megtartott francia generális káptalani ülésen ellene szegültek a pápai rendelkezésnek. (R.Bagdonas 16. old.) Azonban ezt a káptalani döntést sok francia lovag nem ismerte el, ami meghasonlást eredményezett a francia lovagok között. A lovagrend történelmében ez volt az utolsó lehetőség a szétszakadt ágak egyesítésére, illetve arra, hogy a pápai tiltó rendelkezés alól a teljes lovagrend mentesüljön. Ezt a lehetőséget azonban a lovagok, feltehetőleg a franciák nemzeti büszkeségtől vezérelve elszalasztották, és ekkor végleges szakadás következett be a Szent Lázár Lovagrenden belül, és létrejött egy francia és egy itáliai ágazata.

Egy 1565. december 12- én kelt levélben **Michel de Surre** mint a rend nagymestere jelenik meg megszegve evvel **X. Leó** pápa rendeletét. (Paul Bertrand 29. old.) **Surre**- t 1571. január 9-én **IX. Károly** (1560-1574) francia király elismerte a rend vezetőjének. (Paul Bertrand 31. old.)

1571. október 6- án a francia lovagok találkoztak egymással, és megállapodtak abban, hogy a máltai lovagok főssége alatt kifejezett hátrányokat szenvednek. Ezért a két francia kommendatúra és több bailioratus **Francisco Salvati** vezetésével, aki **Scure** utóda volt, kísérletet tett a király támogatásával a függetlenedésre. Ez azonban nem vezetett eredményre.

Miközben a francia lovagok 1571. október 6-án egysással tárgyaltak, a lovagrend más rendtartományából származó lovagok, a Földközi-tenger vizén éppen a lepantoi tengeri csatára készülődtek, amit végül október 7-én győzedelmesen meg is vívtak a keresztény hadak a törökök ellenében.

IX. Károly szintén kísérletet tett arra, hogy a rend szabaduljon a Johannita (Máltai Lovagrend) főség alól. Így tárgyalásokat kezdett a Savoyai-házzal, de ezen kísérlete 1574. január 15-én végül kudarcba fulladt. Viszont 1574. szeptember 14-én és 1575. március 30-án a rend vezetőjének **Salvatit** ismerte el **III. Henrik (1574-1589)** francia uralkodó.

Florentine Francois Salviati, Boigny kommandora 1578. május 13-tól, kezdeményezésére, aki a rend nagykövete volt a Máltai Lovagrendnél és mint ilyen a francia rendtartomány élén állt, 1578-ban megpróbált kiválni a Máltai Lovagrendből, és egyben függetlenné lenni a savoyai és a spanyol királyi háztól is. Az elszakadási küzdelmet **Salvati** haláláig, 1586-ig folytatta. A kiválást a máltai lovagok igyekeztek megakadályozni.

Így a Szent Lázár Lovagrend franciaországi rendtartománya 1557-től 1603/08-ig teljesen a johannitáktól vált függővé.

Erre az időre esik Málta török ostroma 1565. május 18-tól szeptember 8-ig, és a lepantoi tengeri csata 1571- ben. Valószínű azonban, hogy ezen harcokból a francia Lázár - lovagok kimaradtak. Ennek oka, hogy míg a máltai vagy johannita lovagok a török ellen harcoltak, addig Franciaország török szövetségben állt. Így például Málta ostrománál is szép számban vettek részt francia tüzérek és aknászok. És talán ennek a francia - török barátságnak köszönhető, hogy meg tudott maradni a Szent Lázár Lovagrend Franciaországban, és nem erősítette tovább beolvadásával a máltai lovagokat. Később Málta urai, belekeveredtek a Habsburg - Bourbon háborúskodásba, mégpedig oly módon, hogy a Habsburgok pártjára álltak, dacára annak, hogy a lovagok többsége ekkor már francia származású volt. A Máltai Lovagrend ezen állásfoglalása vezetett végül oda, hogy **IV. Henrik** (1589-1610 francia király) 1608- ban végleg elvette Máltától a Szent Lázár Lovagrend francia birtokait.

XIV. századi rendi viselet *XVI. századi rendi viselet*
(von Erick Feigl)

IV. Henrik már 1593. január 26-án a Szent Lázár Lovagrend nagymesterének ismerte el **Aymard de Clermont de Chaste**, máltai lovagot, de evvel lényegileg a máltai főség még nem szakadt meg. Viszont erre az időre esik a rend terjeszkedése **Új Franciaországban**, avagy **Kanadában**, a St. Lawrence folyó partján. Itt a rend kiemelkedőbb tagja lett **Montcalm** generális és **Duc de Lévis**. **Clermont** 1599-ben lemondott unokaöccse javára, aki szintén máltai lovag volt. (The Order of Saint Lazarus http://www.)

A pápaság és Franciaország helyzete a rend ügyeiben igen feszült volt. Így például 1603-ban **VIII. Kelemen** (1592-1605) pápa *Deced Romanum Pontificum* kezdetű bullájában a francia területek feletti főhatalomban a Savoy- vagy Szavojai - házat erősítette meg, amivel természetesen a francia uralkodó nem értett egyet. (Order of St.Lazarus-An Alternative View http://)

A Szent Lázár Lovagrend története 1604 –1830-ig

A Karmelhegyi Boldogasszony és Szent Lázár Rend Franciaországban

Boignyban volt a francia rendtartomány rendi központja a középkortól kezdve folyamatosan, és 1608- tól Boignyban székelt a rend francia ágának nagymestere.

1604. szeptember 7-én **IV. Henrik** (1594-1610 francia király) kinyilvánította, hogy Ő a Szent Lázár Lovagrend legfőbb védelmezője.

1607. február 16-án a ***Militarium Ordimnum Institutio (Romanus Pontifex)*** kezdetű pápai bulla által jóváhagyást nyert a Karmelhehgyi Boldogasszony Lovagrend, amit a király alapított 1604-ben. (Puskely M. 1202. old., R. Bagdonas 21. old. és Paul Bertrand 36. old.)

Ezek után 1608- ban IV. Bourbon Henrik (1594-1610) francia király a Szent Lázár Lovagrend francia tartományát összevonta az általa alapított Karmelhegyi Boldogasszony Renddel. Ez avval is járt, hogy az addig egyházi, avagy pápai felügyelet alatt álló Szent Lázár Lovagrend Franciaországban a Francia Korona joghatósága alá került.

Az összevonás szándékát **V. Pál (1605-1621) pápa** 1608. február 16- án kelt ***Romanus Pontifex*** kezdetű bullájában támogatta.

A rend új szabályzata 1608. február 26- án készült el. Ezt a pápa február 28- i ***Militantium Ordinum*** kezdetű bullájában megerősítette, és megadta a francia királynak a nagymester kinevezésének a jogát. De csak úgy, hogy az a Karmelhegyi Boldogasszony Rend nagymestere hivatalosan. (The Order of St.Lazarus - An Alternative View) Tehát a pápa nem a Szent Lázár Lovagrendet erősítette meg, hanem elfogadta azt a helyzetet, hogy a Szent Lázár Lovagrend franciaországi birtokai nem a Máltai Lovagrend tulajdonába mennek át, hanem azokat egy francia lovagrend kebelezi be.

Ezen időben a Szent Lázár Lovagrend mindössze 100 főből állt.

Április 4-én került aKármelhegyi Boldogasszony Lovagrend élére Philippe Nerestang márki, majd a vezetése alatt 1608. október 30- án egyesült a két rend. Ezt a Párizsi Parlament is jóváhagyta október 31- én.

Az új rend teljes neve: **Királyi és Katonai Kármelhegyi Boldogasszony és Jeruzsálemi Szent Lázár Rend.**

Az összevont rendek legfőbb védnöke, IV. Bourbon Henrik francia király lett. Ezáltal a Szent Lázár Lovagrend legfőbb védnöke a Francia Korona lett.

Az összevonás azonban csak formális volt, mert mindkét rend megőrizte saját kiváltságait. A lovagok 1799-ig, mindkét rendbe egyszerre lettek felvéve. (v. Dr. Kézdy Vásárhelyi kézirat I.)

A Szent Lázár Lovagrend francia továbbélését a pápaság azonban sohasem ismerte el. *A*z elismerés csak az egyesített rendre vonatkozott – a Szt. Lázár Lovagrend birtokainak bekebelezésére – és nem a független Szent Lázár Lovagrendre.

Így a francia Szent Lázár Rendet és annak vezetőit majd nagymestereit csak az 1604/08-tól 1830-ig uralkodó 7 francia király ismerte el, más nem.

A pápaság ugyan 1693-ban **Marquis de Dangeau** és 1773-ban **Provence** grófjának nagymesteri címét elismerte, de ez az elismerés őket csak, mint a Karmelhegyi Boldogasszony Rend vezetőit illette meg.

Ettől azonban a Szent Lázár Lovagrend még jogfolytonosan működhetett Franciaországban, mert minden szuverén uralkodónak joga van – fons honorum jog - a rendek fenntartásához, illetve újjáalapításához, megreformálásához a saját koronájának fennhatósága alatt.

Az egyesülés úgy vált lehetővé, hogy a francia jogszokás szerint minden olyan föld fölött, ami a Francia Koronához tartozik, a király rendelkezik, legyen az bárkinek a tulajdona is.

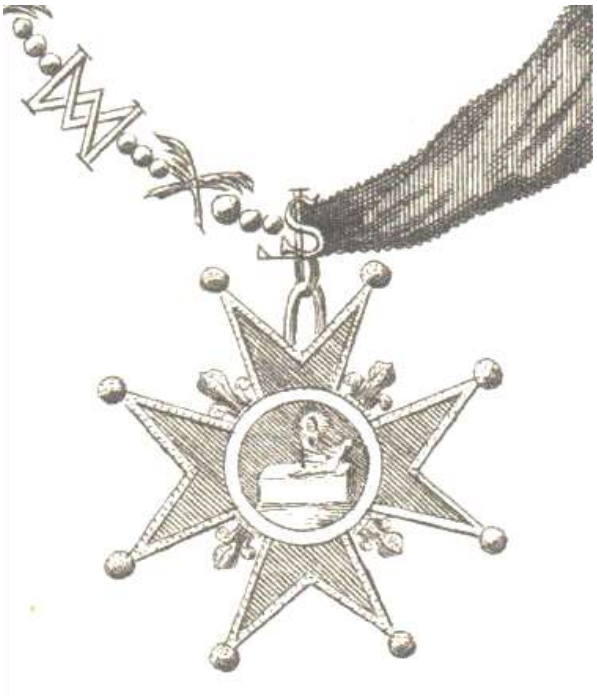

A Karmelhegyi Boldogasszony és Szt. Lázár egyesített lovagrend nagykeresztje.

1609. május 9-én **IV. Henrik** uralkodói pátenst adott ki a Szent Lázár Lovagrend számára, amiben megerősítette a rendi kiváltságokat. (Paul Bertrand 38. old.)

1608- ban a lovagok feltűntek a tengerentúli francia területeken is, avagy a mai **Kanada** területén, mint azt már korábban említettem. (von Erich Feigl 241. old.)

1608-tól 1673-ig, a Nerestang márkik adták a rend nagymesterét. 1612. október 26- án **XIII. Lajos** (1610 – 1643 francia király) **Nerestang** márkinak és utódainak a következő címet adta: A Szent Lázár Lovagrend nagymestere, Boigny parancsnoka, de az új címben nincsen megemlítve a Karmelhegyi Boldogasszony Rend. Ezt az adományt a király 1613. február 2- án megerősítette. (R.Bagdonas 21. old., Paul Bertrand 38/39. old.)

Ez időtől kezdve az egykori egységes Szent Lázár Lovagrendnek már két nagymestere volt. Az itáliai részen a savoyai hercegek Torino központtal, míg a francia részeken a Bourbonok hívei Boigny központtal.

Boigny templomába temetkezett egykor **Thomas de Sainville (1312)** és **Jean de Paris (1349) nagymester** több jeles lovag társaságában. Így Boigny különleges szereppel bírt a rend életében, annak ellenére, hogy a 17. században az eredeti templom elpusztult. Ezért nem véletlen, hogy ez lett a francia ág központja.

Egyes feltevések szerint Boignyt 1154-ben **VII. Lajos** francia király adományozta a rendnek, bár ez még vitatott kérdés.

Az egyesítéskor a rendtagok száma nem érte el a 200 főt.

A nagymester elsőszámú segítőtársa, **Marquis de Louvois** általános helynök volt, aki egyben a királyság hadügyminiszteri tisztét is betöltötte. Az ő 20 éves tevékenysége alatt a rendtagok száma 566 fővel bővült. Ekkor sok olyan lovaggal bővült a rend, akik a kegyelem lovagjai közé tartoztak, mert nem rendelkeztek kellő számú nemesi ősökkel. Ők vagyonuk által, lényegében megvásárolták a rendtagságot. Mivel a francia állam gyakorta küzdött fizetési nehézségekkel, gyakorlattá vált a tisztségek és címek árúbabocsátása. Feltehetőleg ez történt a lovagrend esetében is. Minden valószínűség szerint ekkor, a lovagrenden belül kiéleződhetett a kard, avagy a valódi nemesek és a talár, avagy hivatali nemesek közötti ellentét, mivel utóbbiak nem voltak történelmileg nézve nemesek. A taláros nemesek hivatal vagy pénz által váltak nemessé, mi által a lovagrend régi szabályai szerint nem lehettek volna rendtagok, mivel nemrendelkeztek

kellő számú nemesi őssel. A rendtagság árúbabocsátása a lovagrend életében majd a XX – XXI. században ismét elő fog fordulni néhány, főleg egykori Kelet-európai országban. És itt ismét megismétlődik a született nemesek és nem nemesek ellentéte, mivel utóbbiak mindent megtesznek azért, hogy elfeledteség a lovagrend eredeti, nemesi szervezeti voltát, és önmagukat tüntessék fel valódi lovagoknak. Pedig a lovagság, mint rang és intézmény szorosan kötődik a nemességhez, akár tetszik ez a nem nemeseknek, akár nem. Pénzért, csak címet lehet vásárolni, de nem lehet származást és ősiséget venni. Ezért a lovagság történelmi szemszögéből nézve a XX-XXI. századi „polgár lovagok" sokaságát, az ember csak keseredetten mosolyog. Hisz lépten, nyomon „lovagokba" botlunk – és itt általánosságban beszélek, nem kifejezetten a Szent Lázár Lovagrendre kihegyezve a kérdést- , de kik is ők valójában, tényleg lovagok ők, hisz hiányzik az alap, a rendi nemesség, nemesi jogállás ahhoz, hogy valódi lovagokról beszélhessünk esetükben. De hát már megtanulhattuk, hogy az élet ismétli önmagát. És ahogy a XVII. században, úgy a XXI. században is, pénzért sok cicomát lehet venni, ide értve címeket, rendjeleket, kitüntetéseket stb. És az emberek elhiszik, hogy mindaz amit pénzért vettek, valódi. Itt jegyzem meg, hogy tisztelettel adózom azon nem nemesi származású személyek előtt, akik úgy lovagok, hogy a lovagság eredeti, önzetlen és segítőkész voltát élik meg. Akiket nem a rang és címszerzés vezérel, hanem a másokon való segítés visz egy-egy karitatív szervezetbe, lovagrendbe. De térjünk vissza a XVII. századhoz, hiszen nagyon előreszaladtunk az időben.

Philibert Marquis de Nérestang
XXXVe Grand Maître (1604—1620)

Charles-Achille Marquis de Nérestang
XXXVIIe Grand Maître (1645—1673)

(forrás: von Erich Fegl: Memento – Der Militarische und Hosoitalische Orden des Hl. Lazarus von Jerusalem)

Mint minden lovagrendnek a Szent Lázár Lovagrendnek is volt egyenruhálya, ami az 1600-as években kármen szinű térdnadrág és kárminvörös palást volt. (von Erich Feigl: 167. old.)

XIII. Lajos 1643- ban bekövetkezett halála után a rend nagymestere gyakorolta a felügyeletet a ***Saint Espirit*** **(Szent Lélek Rend)** és a ***Saint Michel*** **(Szent Mihály Rend)** királyi alapítású rendek felett is. (The Order of Saint Lazarus http://www.)

1664-ben alapították meg a **Francia Nagyperjelséget**, amely a következő területeket ölelte fel: Franciaország, Dauphine, Aquitaine, Belgium és Lynnais. (von Erich Feigl 70. old. és R.Bagdonas 22. old.) Ez évben több kórház működtetését vette át a rend Franciaországban. Áprilisában pedig, **XIV. Lajos** király megerősítette elődeinek, **VII. Lajosnak** és **IX. Lajosnak** a rend számára tett adományait és kiváltságait.

1668 ban IX. Kelemen** (1667 - 1669) **pápa hallgatólagosan elismerte, hogy a rendi birtokok világi kézbe kerültek, de nem ismerte el a Szt. Lázár Rend francia nagymestereit, mert a pápaság továbbra is csak a Savoyai házat ismerte el.

1668 június 5-én **IX. Kelemen**) *Apostolicae legationis nobis* kezdetű bullája tesz említést a rendről. Itt **Charles- Achille marquis de Nerestang**ot, mint az egyesített rendek nagymesterét szólítja meg. A levél a rend kapcsán említést tesz **Szt. Damasus**ról, **Szt. Basil**ról, **IV. Piusz**ról, **VII. Lajos** francia királyról, valamint **V. Piusz**ról, valamint ezek rendelkezéseiről. (Paul Bertrand 43-44. old.)

A lovagrend 15. nagymesterének Thomas de Sainville-nek sírköve (1277-1312)
(von Erich Fegl: Memento – Der Militarische und Hosoitalische Orden des Hl. Lazarus von Jerusalem: 55. old.)

Vendome bíboros ez alapján megerősítette a Szent Lázár és a Kármelhegyi Boldogasszony rendek egyesítését. A bíboros megemlíti, hogy ugyan 1567. február 7-én a Capuaban székelő lovagok vezetőjét nagymesternek címzik, de az ekkor már nem elöljárója a boignyi kommendának. Tehát Boigny már akkor függetlenedik Torinótól. (The Order of Saint Lazarus http://www.)

A két lovagrend egyesítését 1669. május 18-án a Párizsi Parlament is megerősítette.

1664 és 1669 között 111 új tag lépett be a lovagok sorába. (R.Bagdonas 21. old.)

***1669. május 18-án XIV. Lajos szabályozta a rend felépítését.** A rend élén a nagymester áll. Őt követik rangban a priorok (perjelek), kommanderek, testvérek, lovagok és a tisztek.*

1672. február 27-én a Messire (úrnő) és a Chevalier (lovag), avagy a Szt. Lázár Lovagrend női és férfi ágazatainak egyesítése történt meg. (The Order of Saint Lazarus http://www.)

A Karmelhegyi Boldogasszony és Szt. Lázár egyesített lovagrend emblémája.

1672. decemberében a rend bekebelezte a somporti Szent Katalin Rendet, a Német Lovagrend francia parancsnokságait, a Boucheraumont- i Szent Lajos Rendet és a Kardos Szent Jakab Rendet. Ekkor kiterjesztette ki fennhatóságát Franciaországban a Szent Sir és Szentlélek Rendekre is. Ekkor a rendnek mintegy 1200/1500 jelentősebb intézménye volt francia területen. (R. Bagdonas 22. old. és von Erich Feigl 161. old., valamint Paul Bertrand 47-48. old.)

1680-ban, XIV. Lajos (1643-1715) francia király rendeletet bocsátott ki, és kimonta, hogy a rend parancsnokai élethossziglani járulékban részesülnek, hasonlóan a rendi hadirokkantakhoz. Evvel egy régi szokást erősített meg, mert ez a gyakorlat már 1620 óta működött. A járulékosok száma így alakult: 1620-1644 között 26 fő, 1644-1673 között 163 fő, míg 1671-1691 között 600 fő volt. Ezen járulékosok főleg a kegyelem lovagjai közül kerültek ki, akik többek között a rendtagság által jutottak nemesi ranghoz. A rendtagság megvásárlása így gazdasági előnyökkel járt, egy olyan országban, ahol egyre többen éltek állami járulékokból.

Ezen járulékosok az állami adókból kifizetett járulékokból tartották el

magukat. Az adókat a polgárság és a földművesek fizették, de nekik nem volt szavazati joguk az államéletben, mivel az a nemességet és papságot illette meg. A választójogi kérdés, mivel a polgárság a pénzéért politikai jogokat követelt, és a nagyszámú, járulékos alapon eltartott személy, mint állami tehertétel vezet majd el az 1789-es francia forradalom kirobbanásához.

1681-ben a rendtagok közé 180 főt vettek fel. Ők mind a hadsereg tisztjei voltak. (R. Bagdonas 22. old.)

1684-ben **Luxemburgban** és **Svájcban** a lovagok kommendát alapítottak. Továbbá ekkor létesült a **németországi Fribourg En Brisgau** kommenda is. (von Erich Feigl 74. old. és R.Bagdonas 24. old.) A 17–18. században a kanadai **Quebec**ben mint francia gyarmati területen megtelepedtek a lovagok. Itt lépett a rendtagok sorába **Chevalier de Briqueville, de Chabert**

márki, **Chevalier de Levis** és **Montalm (Montcalm)** generális. A lovagok észak-amerikai tevékenysége végül 1763-ban ért véget. (R.Bagdonas 27. old. és Our History http://www.)) Ez minden bizonnyal az 1756-1763 között zajló hétéves háborúnak köszönhető, ahol Franciarszág angliával szemben jelentősen meggyengül a tengereken, és számos gyarmatterületét vesztette el. Maga Quebec is 1769-ben angol kézbe került.

1690 körül a rend már 173 commendatúrára, avagy parancsnokságra tagolódott. Egy - egy commendatúra éves bevétele 1500 lívre körül mozgott ekkor. A rend bevételei elérték a 300 000 livret évente. Egy livre hozzávetőleges értéke 1999- ben 284 Ft, de a tényleges vásárlóértéke a 200-300 szoros szorzó után derül csak ki. Így a rend teljes egyévi bevételének valós vásárlóértéke 1999-ben 15-22 milliárd Ft között mozgott.

A rendi bevételekhez nagyban hozzájárult, hogy XI. Ince 1676-1689) **pápa engedélyezte az egyházi jövedelmek (revenues) beszedését a saját birtokaikon, ha ott papként tevékenykedtek a rendtagok.** (R.Bagdonas 22. old.)

A lovagrend igazi fénykorát **XIV. Lajos** uralkodásának első felében élte Franciaországban. Ekkortól jelentősebb hadiflottával is bírtak.

A flotta kiépítése már valószínűleg a máltai korszak végén elkezdődhetett, mikor a lovagok élén **Armand de Clermont de Chastes (1593-1603)** állt. Ő a máltaiak marsallja volt, de egyben Franciaország vice-admiráliasa is. 1612- től kezdve **de Bricqueville** vezette a rend flottaépítési programját. (R.Bagdonas 21. old.) A hajók között kezdetben bizonyára voltak hadigályák is, amik később is megmaradhattak, de ezen hajótípus a spanyol Győzhetetlen Armada 1588- as pusztulása után elvesztette jelentőségét. A vereség fő okát a vitorlásokhoz képest lassú gályák okozták. (Franciaországban 1789- ig vannak gályák, és Málta is használ még a XVIII. sz- ban is ilyen hajótípust.) Így 1588 után már galeassz, azaz erősített tüzérségű óriásgálya sem készült. A **hadigályák helyét az úgynevezett galeonok vették át.**

Azért kényszerültem ezen hajózástörténeti kitérőre, mert a lovagok flottájával foglalkozó szakirodalom rendre gályákról szól. A szótárak pedig a galleont is gályának írják, holott az evezősök nélküli hadihajó. Végül kiderült, hogy a galleys, avagy gálya szó, nemcsak gályát jelöl, hanem egyben minden vitorlával ellátott hadihajót is. Ez pedig azért fontos, mert a **rend hajói végigküzdötték a Napkirály tengeri hadjáratait.** Márpedig Franciaország ellenfelei ekkor a spanyolok, angolok és hollandok, akik gályákat már nem, vagy alig használtak.

XIV. Lajos francia király 1672-ben kiadott érmén látható Szt. Lázár lovag ábrázolása (von Erick Feigl)

XIV. Lajos háborúi: 1648-1659 és 1667-1668 Spanyolországgal, 1672-1678 Hollandiával, 1689-1697 Angliával és Hollandiával / Lahogeue- i tengeri vereség /, 1704-1709- ig Anglia a spanyol örökösödési háborún belül a tengereken. Békék: 1668 acheni béke spanyol-francia, 1678 nymwegeni béke spanyol, holland-francia, 1697 rijswijki béke az Augsburgi Ligával /Német Birodalom, Anglia, Spanyolország, Hollandia, Svédország stb./-Franciaország, 1713 utrechti béke a spanyol örökösödési háború végén.

A kor legnagyobb francia galeonja az 1638- ban épült La Couronne volt. Ez a hajó 2500 tonna vízkiszorítású és 2000 tonna teherbírású volt. Három árboccal és orrárboccal szerelték fel. A hajó hossza 70 m volt, míg fővitorlája elérte a 60 m-t. A hajó három fedélzetén közel 100 ágyút hordozott. A legnagyobb és jóval lassúbb galleasszok 60-70 ágyút hordoztak a fedélzetükön. A Napkirály uralkodása alatt később majd felépült a 128 ágyús Lajos király sorhajó, ami a francia flotta zászlóshajója lett.

A lovagrend 1666- ban már 10 galleon típusú fregattal rendelkezett, amihez a tengereken még zsákmányolt 4 kereskedelmi hajót is. A hajók fő bázisa **Saint-Malo**ban volt. 1666-67- ben a Biskaya öbölben voltak folyamatosan bevetve, továbbá rendre kifutottak a Keleti- tengerre is.

Fő feladatuk az angol kalózokkal való harc volt. A hajók a Földközi-tenger medencéjében is tevékenykedtek. (R.Bagdonas 21. old.) A mediterránumi és csatornabéli kalózkodás már régóta csak rá jellemző jegyekkel bírt. Ugyanis térség „megélhetési" bűnözést folytató elemeit az egyes államok igyekeztek saját szolgálatukba állítani, hogy államilag felügyelt kalózkodással is bomlasszák ellenfeleik védelmi rendszerét. Ily módon a kalózkodásban bizonyos normarendszer vagy szokásjog alakult ki, amit többé- kevésbé igyekeztek is betartani. A kalózhajók többnyire valamely király vagy fejedelem engedélyével, úgynevezett pátenslevelével futottak ki a tengerre. A kalózok használhatták a megbízó valamelyik kikötőjét, baj esetén védelmet kaptak tőle, ennek fejében viszont át kellet adniuk a zsákmány meghatározott részét a pátenslevél kiadójának. Ha a pártfogó állam jelentősebb tengeri hadjáratra indult, akkor elvárták a kalózoktól, hogy támogassák a vállalkozást. Az állami felügyelet korlátozta a kalózok szabadságát, hiszen azonos vallásúakat vagy politikai szövetségeseket elvben nem volt szabad megtámadniuk, és csak a pátenslevélben megadott területen és időben tevékenykedhettek. Ezért ezen kalózokat megkülönböztették a „szabad" kalózoktól. Őket corsaro vagy corsaire (korzár) névvel illették, magát a kalózexpedíciót pedig corso vagy course névvel. A korlátot és kíméletet nem ismerő kalózokat viszont pirata vagy pirate névvel jelölték, vállalkozásaikat pedig pirateria vagy piraterienek nevezték. Jelentős kalózközpontok jöttek létre az Adrián, Észak-Afrikában, Máltán. De mind között a legrettegettebbek az angolok voltak, akiket akár volt pátenslevelük, akár nem, piratanak neveztek kegyetlenségük miatt. Az 1610-es évekre az angol kalózok a Földközi-tengeren oly sikeresen támadták a levantei áruforgalomban részt vevő francia és velencei hajókat, hogy azok gazdasága komolyan megroppant. (Fodor Pál: Máltai kalózok...) Így nem véletlen, hogy a rend hajói sorra megütköztek kalózokkal, közülük is a legrettegettebb angolokkal. Viszont azt sem feledhetjük el, hogy Franciaország egyik legrettegettebb kalózkikötője maga **Saint-Malo** volt. Így nem kizárt, hogy maguk a lovagok is részt vettek kalózvállalkozásokban, hasonlatosan a máltai lovagokhoz, akik a Földközi-tenger rettegett kalózai voltak. Sant-Malo kalózkikötőjét 1693-ban, 1695-ben és 1758-ban az angolok nagy erőkkel támadták a tenger felől. A kikötő azonban nemcsak a kalózok fő bázisa volt, hanem Franciaország kanadai tengeri kereskedelmének nagy részét is innét bonyolították le. (Panoráma utikönyv/Franciaország) Végül a korzárt, avagy zsákmányleveles kalózkodást az 1856-os párizsi egyezmény törölte el.

A rend két legnagyobb hajója a körülbelül 36 - 44 ágyúval ellátott, IV. hajóosztályba tartozó **Szent Lázár** és a **Kármelhegyi Miasszonyunk** névre hallgatott, és 1666. április 16- án álltak hadrendbe Saint – Malo vagy St. Malo kikötőjében. (R.Bagdonas 21. old.) Első parancsnoka a vitorlás flottának **Louis de la Barre** lovag lett. (Paul Bertrand 41. old.) A hajók tatjában

2 – 4 db 24 pounders- es, az alsó fedélzeten szintén 2 x 7 db 24 pounderses, míg a felső fedélzeten 2 x 6 db 18 pounderses lövegeket hordoztak. Az orrban lévő 6 – 8 lövegből kettő 12 pounderses, míg a többi 24 pounderses volt. (1 pounders = 1 font = kb. 0,5 kg) (The Kinghhts of Christ http://www. R.Bagdonas 24. old.)
A hajóágyúk hatékony lőtávolsága 2/3 tengeri mérföld – 1 Tmf = 1854.95 m -, avagy 618 m volt, de rendszerint a tüzelést már 914 m-ről, avagy 1000 yardról – 1 yard = 0,914 m – megkezdték. A hajóágyúk azonban igazi hatásukat igazából csak 350 yardnál, avagy 319 m körül kezdték kifejteni. Mivel a hajók jó időben már 20 Tmf-ről, közel 37 km-ről látták egymást, bőven volt idejük felkészülni a csatára, vagy épp onnét megkísérelniük az elmenekülést. Mivel 1628-1639 körül a hadihajókon már nem használtak rögzített ágyúkat, amiket a tüzérek rögtönzött állványokról kívülről töltöttek meg, a rend hajói is korszerű, „hátrasikló" lövegeket kaptak. (Az 1628-ban épült svéd Vasa még rögzített lövegekkel volt ellátva.) A „hátrasikló" lövegek esetén úgynevezett „kötélcsigasort" alkalmaztak. Ezen eljárás során a hajó oldalába és fedélzeteibe süllyeszett füles csapszegeket, és egy ágyúcsőre és a lövegtalpra szerelt karikák közé kifeszített kötélhurokra felvonó csigasorokat (tengerész kifejezéssel kobakokat) erősítettek fel. Ennek segítségével a tűzérek ki- és „befuttathattak" egy ágyút töltésre és tüzelésre, s maga a hátrasiklás elegendőnek bizonyult, hogy az ágyú az első lövés leadása után visszatérjen töltési helyzetébe. Így az addigi 5 percenkénti tüzelés helyett az ágyúk percenként tudtak már lövést leadni, lehetővé téve evvel a szinte folyamatos sortüzek leadását, miközben a hajó tarthatta megadott irányát. A hajók leginkább tömör golyóbisokat lőttek egymásra, amely szétroncsolta a hajótestet és a hajó felső részét, mi által a záporozó faforgácsok számos tengerészt öltek vagy sebesítettek meg. Különlegesek voltak az úgynevezett láncos golyók és rudas golyók. Az előbbi lánccal összekötött két golyó, míg az utóbbi egy kettévágott ágyúgolyó, amit középpen egy vasrúd köt össze. Ezeket árbocok és vitorlázat ellen használták. De a vitorlázatra és a legénységre szórhattak kartácstüzet is, amikor is apró fémdarabokat lőttek ki. 100 yard távolságról – 91 m – pedig megszólaltak a tengerészek muskétái is. A fahajók azonban jól állták a találatokat, így csak igen ritkán süllyedtek el. A kor hajói legtöbbször csak akkor semmisültek meg, ha ágyútűz vagy baleset következtében lőszerraktáruk felrobbant. (J. Sweetmann: Admirálisok 16-25.old.)

Szent Lázár és a Kármelhegyi Miasszonyunk nevű fregattok (von Erich Fegl: Memento – Der Militarische und Hosoitalische Orden des Hl. Lazarus von Jerusalem: 29. old.)

Ezen hajók hajóteste körte vagy harang alakú volt, és kerekded tattal voltak ellátva. Főfedélzetük domború volt, hogy a tengervíz és az eső lefolyhasson róla. A hajók hosszmetszete nyeregszerű volt, és lapos vagy enyhén V alakú hajófenékkel rendelkeztek. Három árbocuk volt, de nem fregatt, hanem bark vitorlázattal voltak ellátva. Ezen úgynevezett könnyű fregattokon 180 – 300 fő teljesített szolgálatot, közöttük 150 fő körül volt a tengerész. Ennek a hajótípusnak hossza általában 30 – 45 m szélessége 10–12 m, merülése kb. 4 m. Vízkiszorításuk max. 600 t. (von Erich Feigl 28-30. old.) Az 1666–1667-es angolok ellen folytatott hadműveletekben a két nagy vitorlás **Groslieu** lovag irányítása alatt állt 1666. július 10- től kezdve. Több angol kereskedelmi hajót fogtak el a hadműveletek során augusztus 1- ig. 1666. szeptember 19-én St. Malo előtt két angol fregatt tűnt fel, amelyeket a lovagok azonnal megtámadtak. A rend hajói elsüllyesztették az angol fregattokat. Kicsivel később **Groslieu** hajói három angol fregattal találkoztak. Ezeket **Groslieu** gondolkodás nélkül megtámadta. Az összecsapásban a lábán súlyosan megsebesült **Croslieu** lovag, hajórajparancsnok is elesett, de az összecsapást a rend hajói túlélték. 1667. március 31- én **René Champion de Cice** irányította a flotta hadműveleteit. Még ez évben **de Cice** lovag vezetésével a lovagok négy fregattja futott ki a tengerre. Ezek a hajók 28 – 44 löveggel voltak felszerelve. Dunkerque előtt angol kalózokkal ütköztek meg május 3- án, akik között a lovagok nagy mészárlást végeztek. Ezt követőleg **de Cice** utóda **Philippe de Coudray de Condé** lovag állt a flotta élén 1667. június 15-től. (Razin: A hadművészet története II.-III. kötet Zrínyi kiadó, Budapest, 1961. 467. old.)

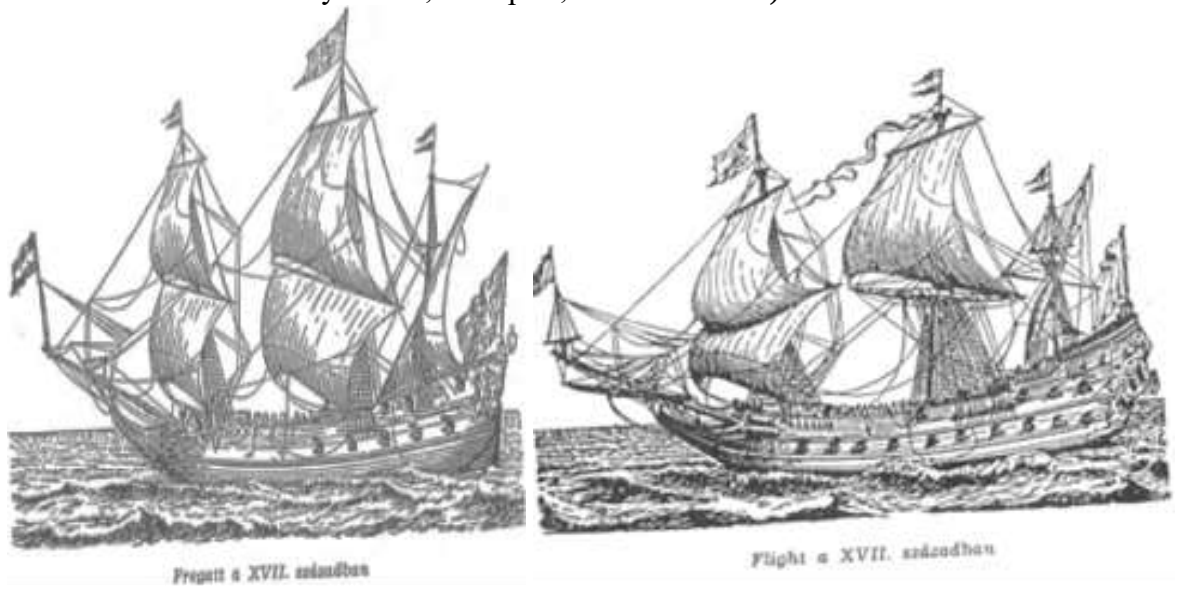

A lovagok kisebb hajói (jpbbra) a 28 ágyús hajóhoz (balra) hasonlítottak. (Razin: A hadművészet története II.-III. kötet Zrínyi kiadó, Budapest, 1961. 468. old.)

Ő már 10 fregattot irányított a harcokban. A hajók Bretagne vizein tevékenykedtek. A flotta aktivitásának ekkor az 1668-as Aix-la- Chapelle-i béke vetett véget. A rendi hajók 1669-ben Bretagne partjai előtt állomásoztak. (R. Bagdonan 21- 22. old., Paul Bertrand 41- 43. old.)

Az I-III. hajóosztályba az 50-130 ágyús sorhajók tartoztak. Maga a fregatt kifejezés 1756-ban született, de a szakirodalom a kifejezést igen gyakran a régebbi korokra is használja.

Természetesen a hadihajók mellett kereskedelmi hajókkal is bírt a rend, mint ahogyan azt a zsákmányolt hajók is jelzik. Ezen kereskedelmi hajók az orrukban 8 és a tatban 2 ágyút hordoztak. Fedélzetükön pedig forgatható lövegek voltak.

A francia királyság flottája 1684-ben a következő egységekből állt: 14 db 3 fedélzetes, minimum 74 ágyús hajó (vaisseaux), 20 db. nagyobb fregatt (galéres) 24-44 ágyú, 10 kisebb fregatt (galiotes) 10-20 ágyú, 2 gyújtóhajó (brülotes), 8 db 3 árbocos, 600-1200 t, kb. 40 m

hosszú és 4-6 ágyús teherhajó (flutes), 27 db. 3 árbocos halászhajó (tartanes), valamint 70 kisebb hadihajó (barques). Mint kitűnik, a flotta 30 fregattjából 10-et a Szent Lázár Lovagrend állított ki.

1692-ben 44 sorhajója volt a Francia Királyságnak.

A nagy rivális, Anglia 1685-ben 143 hadihajóval rendelkezett, amelyek közül 63 hajó hordozott 60 vagy annál több ágyút. Meg kell azonban jegyezni, hogy az angoloknak 1652-ban a meglévő 97 hadihajójuk közül mindössze csak háromnak volt 60 vagy annál több lövege. Ezért a lovagrend két legnagyobb hajója szolgálatba állásakor igen komoly erőt képviselt. Mivel ekkor még kevés a nálánál nagyobb I-III. osztályú hajó, a sorhajók javát a IV. osztályú hajók tették ki.

Az igazat megvallva, az osztályok szerinti kategórizálás rendszerének nem volt harcászati jelentősége. Célja az volt, hogy meghatározzák, hány tisztet engedélyezzenek valamely hajó számára, és mennyi legyen a fizetésük. Minél magasabb osztályú besorolást kapott egy hajó, annál nagyobb volt a tisztek fizetése. Mindazonáltal a rendszer puszta létezésénél fogva eszközként szolgált a flottaalakzatok és harcászati elgondolások kipróbálásának ésszerűsítésére. (Jack Sweetman: Admirálisok 18. old.)

A Szent Lázár Rend hadihajói a francia történelem azon időszakában járták a tengereket, amikor Franciaország először tett kísérletet arra, hogy tengeri nagyhatalommá váljon. Ezen időszak legjelentősebb tengeri csatái voltak:

1672 júniusában a solebayi csata, ahol az angol-francia flotta szenvedett vereséget a hollandoktól, 1673.05.28-i tengeri csata, ahol ismét az angol-francia szövetséges flotta szenvedett vereséget a hollandoktól. 1673.06.07-én Schoneveldnél az angol-francia hajóhad a hollandokkal döntetlen csatát vívott, de 1673.06.14-én a második schoneveldi csatában és 1673.08.21-én Kijduinnál vereséget szenvedtek. 1676 januárjában a francia flotta a Földközi tengeren a holland-spanyol flottától szenvedett vereséget. 1676.04.22-én a hollandokkal ismét döntetlen csatát vívtak. Azonban ebben a csatában elesett a holland flotta legendás parancsnoka, Michiel de Ruyter tengernagy. 1676.06.02-án a palermói csatában azonban a francia hajóhad megsemmisítette az ellenük ott harcoló holland-spanyol flottát. 1690. júliusában Beachy Headnél a francia flotta jelentős győzelmet aratott az angolok felett. 1691-ben már 120 francia hajót tudtak összevonni Brestben. Igaz, közülük csak 44 volt sorhajó, a többi fregatt és kisebb kategóriájú hajó volt. Azonban 1692-ben elöbb Barfleurnél, majd 1692.05.29-én a La Hogue foknál az angol-holland flotta döntő vereséget mért a francia hajóhadra. Ettől kezdve Franciaország sohasem vált többé első számú tengeri nagyhatalommá. Ezen még Napóleon sem tudott változtatni.

A francia hajók technikailag a kor legjobb vitorlásai voltak, de tüzérségük sokkal gyengébb minőségű volt az angol tüzérséghez képest. A francia flotta 1692-es veresége után azonban nem semmisült meg teljesen. Így 1694.06.29-én a francia hajók Texelnél győzelmet arattak egy holland kötelék felett, majd 1696/97-ben a tengereken az angol, holland és spanyol kereskedelmi flottát támadták nagy erőkkel.

A franciák tengeri veresége megváltoztatta a francia hadihajók harcmodorát. Az angolokkal és hollandokkal ellentétben, akik alacsonyan tüzeltek az ellenséges hajók hajótestére, hogy leküzdjék annak harcképességét, a franciák magasra céloztak, az ellenséges hajók votorlázatába, hogy megbénítsák, s hacsak nem azt kapták parancsba, hogy támadjanak, előszeretettel harcoltak szélárnyékból, mert ebből a helyzetből könnyebben kísérelhették meg a visszavonulást. (J.Sweetman: Admirálisok 76. old.)

Ezt a rövid haditengerészeti kitérő azért láttam fontosnak, mert Franciaország tengeri hadviseléséről igen nehezen lehet magyarul anyagot találni. Így legalább a Napkirály legjelentősebb tengeri harcait megismerheti a kedves olvasó. De azért is fontos, mert a lovagok soraiban több tengerésztiszt is feltűnik. Mivel köztük sok magas rangú tiszt van, személyükön keresztül

a rend haditengerészeti befolyása még erősebb volt. 1684-ben 6 sorhajókapitány volt a rendtagok sorában. Mint fentebb írtam, ekkor 14 francia sorhajója volt a flottának. Ez viszont azt mutatja, hogy saját hajóin kívül a királyi flottában is jelentős helyet foglaltak el a lovagok.
1748- ban is még a rendnek 10 hajója járta a tengereket. Ezen hajók akár galleonok akár fregattok, azt jelentik, hogy a lovagrendek között, a Szt. Lázár Lovagrend bírt a legnagyobb tengeri haderővel a történelem során. Hadiflottája jóval erősebb volt például, az ekkor 6 - 8 gályával rendelkező Máltai Lovagrendnél is. (Order of Saint Lazarus http://www.)
A Szent Lázár Lovagrendnek egy időben közel 1500 tengerésze és 1500-2000 katonája lehetett ekkoriban. Igaz, a katonák legtöbbjét minden bizonnyal csak a hadi vállalkozásokra fogadták fel, de szerepet kaptak a kikötők védelmében is. Ebben az időben 1 katona felszerelése és etetése hadjárat alatt napi 7 livre-be került. Napiélelmiszer adagja 1 kg kenyér és 15-20 dkg szalonna vagy sajt volt. Egy ágyú ára 1000 livre volt, amihez egy csatanapra 20 livre értékű lőszer járt. (Papp Imre 136-145. old.) A fentiekből látható, hogy a flotta fenntartása nem volt olcsó dolog.

Felvétel ideje:	**Név:**	**Rang:**
1666	Louis de la Barre lovag	*A Szent Lázár Lovagrend hajóinak a parancsnoka*
1666/67	Louis de la Barre lovag	*A Szent Lázár Lovagrend hajóinak a parancsnoka*
1667	René Champion de Cice	*A Szent Lázár Lovagrend hajóinak a parancsnoka*
1667	Coudray de Conde Philippe	***Sorhajókapitány*** **(**1667-től a lovagrendi flotta parancsnoka**.)**
1672	Scarron André	Kapitány a királyi sorhajó ezrednél
1681	Pasquier de la Grassiere Louis	Első osztályú kapitány a királyi sorhajó ezrednél
1681	Mottier de Champetiers Claude	Kapitány a királyi sorhajóezrednél
1681	Voisins des Sauges Francois	Hadnagy a királyi sorhajó ezrednél
1681	Brennes de Marchais Philippe	Sorhajózászlós
1681	Cuers de Cogolin Jacques	Sorhajókapitány
1681	Renart de Fuschamberg Claude	Sorhajókapitány
1681	Reygnier Charles	Kapitány a királyi sorhajóezrednél
1681	Betoulat de la Perriere Charles	Kapitány a királyi sorhajóezrednél
1681	Meaux de Douy René	Kapitány a tengerészetnél
1681	La Tournelle Nicolas Francois	Alezredes a királyi sorhajó ezrednél
1681	Bresle d Angerville Michel	Hadnagy a királyi sorhajóezrednél
1681	Molers de Lompuis Philibert	Kapitány a királyi sorhajóezrednél

1681	Luc de Vintimille	**Gályakapitány**
1682	Pannetier de la Croix Francois	**Sorhajókapitány**
1683	Le Fevre de Mericourt	**Sorhajókapitány**
1684	Vins de Manees Pierre	Kapitány a tengerészetnél
1684	Pille d Hermanville Auguste-Robert	**Sorhajóhadnagy**
1684	Coétlogon Alain-Emmanuel	**Sorhajókapitány,** majd 1716-tól **altengernagy**, 1730-tól Franciaország marsallja, tábornagy
1685	Pecot de la Merrine Michel	Tiszt a tengerészetnél
1685	La Rochefoucauld de Roye Francois	**Sorhajóhadnagy**
1685	Perussis Jean	**Sorhajóhadnagy**
1685	Montmejan de Saint-Andre Andre	**Sorhajóhadnagy**
1686	Moreau Jean-Joseph	Zászlós a királyi sorhajóezrednél
1687	Montegnot Francois	Kapitány a tengerészetnél
1690	La Tousche de Limouzinere Paul-Digne	**Fregattkapitány**
1696	Cotentin Anne-Hilarion	**Franciaország altengernagya**
1696	Duquesne Jacob	**Sorhajóhadnagy**
1698	Vincent Mamachi de Lusignan	**Gályatiszt**
1698	Charpentier Francois-Gabriel	**Sorhajózászlós**
1700	Joseph du Trousset d`Héricourt	**Gályafelügyelő**
1701	Belot de Moulins Florent	**Sorhajóhadnagy**
1704	Pont de Villeneuve	**Sorhajózászlós**
1704	La Bruneliere du Plessis de Geste Guy	**Sorhajóhadnagy**
1704	Augustine de Septeme Charles	**Sorhajóhadnagy**
1704	Chabannes de Mariol Joseph	**Sorhajókapitány**
1704	Conflans Hubert	**Sorhajókapitány**

1707	Rose Nicolas	**Sorhajókapitány**
1707	Germain Jean-Baptiste	**Sorhajókapitány** (Génois)
1707	Germain Jean-Antoine	**Sorhajókapitány** (Génois)
1708	Germain Jéroma	Tengerészeti megbízott (Génoise)
1720	Lesnarac de Mesniville Bernadin	Hivatalnok a tengerészetnél
1720	Tanouarn Christophe	Brigadéros a tengerészetnél
1723	Francois de Fouilleuse de Flavaucourt	**Sorhajókapitányok**
1724	La Mamie de Clairac Louis-André	Kapitány a tengerészetnél
1724	Gilbert de Salieres Hercule	Őrnagy a királyi sorhajóezrednél
1725	Tocquet de Montgeffon Gaspard-Louis	Kapitány a királyi sorhajó ezrednél
1728	Tocquet de Montgeffon Hierosme	Kapitány a királyi sorhajóezrednél
1757	Boisgelin de Kergomar Jean-Baptiste	**Sorhajókapitány**
1759	Tertre d Escuffent Antoine-Marie	Hadnagy a királyi sorhajóezrednél
1762	Audiffret Joseph-Simon	**Sorhajóhadnagy**
1764	Renart de Fuschamberg Claude-Marquerite-Francois	**Sorhajóhadnagy**
1778	Coétnempren Guy-Pierre	1786-tól **Sorhajókapitány**, 1814-től **ellentengernagy**

A lovagrend tengerésztisztjeinek táblázata

Charles Joubert de la Bastide altengernagy az 1690-es évekből nincs a listán, pedig neve szerepel a lovagrendről szóló irodalmakban, mint lovag.

Sicard tengerészhadnagy nincs a listán, pedig az 1680-1690-es kommendadorok között szerepel.

Saujeon tengerészkapitány szintén nincs a listán, pedig az 1680-1690-es kommendadorok között szerepel.

Amblimont sorhajókapitány nincs a listán, pedig az 1680-1690-es kommendadorok között szerepel.

A tengerésztisztek mellett a lovagok között volt még 21 fő tengerészgyalogos tiszt és 1 fő tengerészhivatalnok. (de Langle-de Treourret de Kerstrat: Les Ordres de Saint-Lazare de Jerusalem...)

Ez összesen: 53 fő tengerész vagy tengerészgyalogos, illetve tengerészeti hivatalnok, a kb. 1972 főből, aki a lovagok sorába került a XVII-XVIII. században. Ez mindössze 2,7%-a a lovagoknak. Tényleges hajóstiszt: 31 fő, ami mindössze 1,6%-át teszi ki a lovagoknak.

Ahhoz, hogy a tengerésztiszteket rangjuknak megfelelően be tudjuk sorolni, álljon most itt a tengerészeri és szárazföldi katonai rangok összehasonlítása.

Tengerészeti rangok:

I. osztályú hadapród
II. osztályú hadapród
III. osztályú hadapród
tengerészzászlós
sorhajózászlós
fregatthadnagy (hadnagy)
sorhajóhadnagy (százados)
korvettkapitány (őrnagy)
fregattkapitány (alezredes)
sorhajókapitány (ezredes)
ellentengernagy (tábornok)
altengernagy (altábornagy)

Michel le Tellier, Louvois márkijának 1691- es halála után, aki 1673-tól állt a rend élén, gyökeres változások álltak be a rend életében. Ugyanis az 1644-1672 között felhalmozott rendi vagyon javát elvették, és 1693- tól már a királyi rendeletben biztosított nyugdíj és hadisegély folyósítását is megszüntették. **A 173 commendatúrából mindössze 13** (más forrás szerint 15) **maradt.** Ennek oka, hogy Franciaország a sorozatos háborúkban anyagilag kimerült, és súlyos államcsődök fenyegették. Így a király úgy szerzett pénzt, ahogyan tudott. A rendtől elvette vagyonát, hogy azt értékesíthesse a saját javára. Hasonló volt a helyzet 1307/1314-ben, amikor a Templomos Lovagrendet teljesen felszámolták.

Philippe de Courcillon, Dangeau márkija, a lovagrend nagymestere 1693-1720 között (source: Ministčre de la Culture, base de données Joconde)

Ezért **Philippe de Courcillon, Dangeau márkija**, aki 1693-1720 között állt a rend élén, gyökeres átalakításokat volt kénytelen bevezetni. Hogy a rend fennmaradjon, és a flottát is fenn tudja tartani, a rendtagságot pénzért megszerezhetővé tette, továbbá felemelte az addig meglévő belépési díjat is. A belépési díj 300 livre-ről, végül 1000 livre-re emelkedett. Több száz lovaggal és kegyelmi lovaggal, valamint szolgáló testvérrel bővült így a rendtagság. Azon tagok, akik 1000 lívrne-nél nagyobb összeg befizetésével léptek be a rendbe, örökletes commanderi rangot nyertek, míg az ennél kisebb összeggel belépők a rendtagságot egyszer átruházhatták másra. (Order of Saint Lazarus http://www.) Itt meg kell, jegyeznem, hogy az a vidéki nemes, aki 1000-2000 livre jövedelemmel bírt, már igen jómódúnak számított. (Papp Imre: A Napkirály 136. old.)

1700-1757 között 51 örökletes tagság keletkezett. 1693-1720 között a kinevezettek száma 236 fő, míg 1720-1745 között 175 fő volt. Utóbb már **Louis d Orléans herceg** állt a rend élén.

47 év leforgása alatt 1000 rendtag került felvételre! Orleans hercege radikálisan csökkentette az új belépők számát. 1731 és 1746 között csak 10 lovaggal, más források szerint 19 lovaggal bővült a rendtagság. (Order of Saint Lazarus http://www., Langle-Treourret de Kerstrat 252.255. old.)

A lovagrend Orleans hercegének radikális fellépése előtt a rendtagok számának és ezáltal bevételének növelése érdekében 1704- ben Hollandiában és Flandriában is létesített kommendát. (R.Bagdonas 24. old.)

XIV. Lajos francia király 1693. december 9-én kibocsátott rendelete tette lehetővé az örökletes patrancsnokságok létrejöttét. (von Erich Feigle: 30. old.)

Annak ellenére, hogy a rend jelentős anyagi veszteségeket szenvedett el, patinája a társadalmon belül töretlenül megmaradt. Ezt bizonyítják ezen idők tagnévsorai is. Hogy nem csak szólamok a fenti sorok, álljon itt néhány név ebből a korszakból: **Louis de Orleans Chartres hercege, Lous Malet de Graville grófja, André Drummond de Melfort grófja** (1693 – 1726)**, Vairé márkija Louis Neyret de la Ravoye** – a Szent Lajos Rend tagja **-, Nesles márkija, Louis de Mailly** (1689 – 1767) – a Szentlélek Rend tagja **-, Grammont márkija, Pierre, d`Estancannes márkija Gabriel - Sylvain de Montagnac, Clermont-Gallerande márkija, Pierre - Gaspard, Ségur márkija, Henry, Tressan grófja, Louis - Elisabeth de la Vergne, d`Espences márkija, Roger de Beauveau, Chepy márkija, Jacques - Etienne de Grouches, Hector-Francois de la Tour de la Chau-Montauban, Francois de Durat, Chabannes grófja, Thomas, d`Assérac márkija, Louis - Auguste de Rieux, Pierre – Marie de Combarel de Gibanel de Vernéges, Brassac márkija, René de Galard de Béarn, Erasme – Pierre de Contades, Bellay márkija, Guillaume.** Továbbá **Chateaumorand márkija, Joseph – Charles Joubert de la Bastide** altengernagy, **Louis – Nicolas de Beautru, de Nogent márki** és **Francois de Fouilleuse de Flavaucourt** sorhajókapitányok, **Bénigne – Joseph du Trousset d`Héricourt** gályafelügyelő, **Vincent Mamachi de Lusignan** gályatiszt stb. (Paul Bertrand 55-56. old.)

A márki rang a német őrgrófnak felel meg, és így a herceg és a gróf között foglal helyet a nemesi ranglétrán.

A **Drummond** család őse a hagyomány szerint **Árpád házi I. Endre** vagy **András** (1046–1060 magyar király) törvénytelen fia, **György** volt. **György fia Móric** Skóciába kísérte a Magyarországra menekült angolszász hercegeket. Itt jelentős hűbérbirtokokat kapott, és megalapította a Drummond családot. Utódai közül ketten lettek Skócia királynéi. A család **Stuart II. Jakab** (1685–1688) kíséretében érkezett Franciaországba, ahol letelepedtek. (Új Idők Lexikona 1837. old.)

Louis d' Orleans herceg, a lovagrend 41. nagymestere 1742-es kolostorba vonulásáig.

1723-ban lépett a rendtagok sorába Orleans hercegének támogatásával a Skóciából származó **André-Michel de Ramsay** (1686-1743), aki nem régen tért át izraelita hitéről keresztény hitre. Ő 1737-ben Párizsban megalapította a Skóciából származó Templomos Lovagok Rítusa nevű „szabadkőműves" szervezetet. Tagadja a masszonéria avagy szabadkőművesség kőműves eredetét, és azt állítja, hogy a szabadkőművesség nem más, mint a Templomos Lovagrend egyenes folytatása. Szerinte és követői szerint ugyanis a Templomos Lovagrend Skóciában átvészelte titokban az idők viharait. Eszméinek alapja a Salamoni Szentély és a templomosok történetei, a titoktartás és a bosszú misztériuma. (Nagy Páholy Korszaka http://www... és Kiszely G. A leleplezett... 42-43.old.) De kin is kell bosszút állni? A Templomos Lovagok utolsó nagymestere megátkozta az őt elitélő francia királyt és a pápát. A bosszúnak a célpontja ez alapján nem lehet más, mint a mindenkor trónon ülő francia uralkodóház és annak trónörökösei, továbbá a katolikus egyház.

Ezen kis kitérő után térjünk vissza a Szent Lázár Lovagrend történetéhez!

A lovagrend nagymesterének érme XV. Lajos francia király uralkodásának idejéből (internetről)

A tagságot 1741-ben 591 member és 440 lovag alkotta.

Az orléans- i herceg azonban 1742- ben kolostorba vonult, és ettől kezdve a rend gyakorlatilag vezető nélkül maradt. Ráadásul 1752- es halála és 1757 között a rendnek nem volt kinevezett nagymestere sem. ***Ezen a helyzeten 1757. március 15- én XV. Lajos (1715-1774) francia király úgy kívánt változtatni, hogy nagymesternek kinevezte az akkor 3 éves Louis de France, duc de Berryt, unokáját, a későbbi XVI. Lajos (1774-1793) francia királyt. Berry hercege 1757-1773- ig állt a rend élén. XV. Lajos pedig a rend protectora, avagy oltalmazója címet vette fel.*** Így a kiskorú herceg nagykorúságáig a gyakorlati irányítás **XV. Lajos** kezében volt. 1757. május 18- án **Louis Phelypeaux-t,** Saint – Florentin grófját, aki később Vrilliére hercege lett, nevezte ki a nagymester segítőjének, aki a király minisztere volt.

XV. Lajos megújította a Rendet 1757. június 15- én. **Csak rendtagok válhattak lovagokká, avagy, megszüntette az örökletes parancsnoki rangot és rendtagságokat.** *Ekkor hat örökletes parancsnokság működött:*

1/ La Motte-i 701-től, alapította a Courtilis család1682-ben,
2/ Szent Ferenc 1710-től, alapította a Bailleul család 1702- ben,
3/ Szent Károly 1711-től, alapította a Bory család,
4/ Brüsszeli Szent Mihály parancsnokság 1712- től, német nemesek részére,
5/ Barcelonai Szent Eulalie parancsnokság 1709- től,
6/ Castiliai Szent Antal parancsnokság 1712- től.

Ez utóbbi két parancsnokságot spanyol nemesek részére lett alapítva. 1709- ben pedig a lengyel király, **II. Erős Ágost** (1697-1733) is felvette velük a kapcsolatot. Így a rend kezdett nemzetközivé válni. (Order of Saint Lazarus http://www., Paul Bertrand 53, 57. old.)

A rendi létszámot 100 világi lovagban és 8 papban állapították meg. A felvétel alapja a katolikus vallás, a betöltött 30. életév, 4 generációs nemesség férfi vonalon, továbbá évi 1000 livre jövedelem. A rendben mindenki officer, avagy tiszti rangba került. Kiegészítő személyzetként maradt pár hírnök és két szertartásmester, de ők nem voltak lovagok.

Kísérletet tett a rend régi tevékenységeinek felújítására, de legfőbb feladata ekkor a diplomáciai munka volt.

XVIII. századi rendi viseletek (von Erik Feigl)

A fiatal lovagjelölteknek lehetővé tette, hogy a Királyi Katonai Iskolában tanuljanak. Így a rend jó néhány igen képzett taggal gyarapodott. 12 év alatt közel 80/86 rendtag került ki ezen katonai iskola falai közül. 1751 és 1777 között, minden végzős katonatiszt elnyerte a rend keresztjét, 1777. március 28 és 1779. január 21 között viszont csak az évfolyamok 4 legjobb tagja nyerhette el. A rend keresztje jó ajánlólevél volt az 1693- ban alapított **Szent Lajos katonai rendbe** való bejutáshoz.

1757- től 1772-ig 50 fő került be a Szent Lázár Rendbe.

Az 1760-as években előrehaladott tárgyalások voltak a **Szent Ruffo Kanonokrend** és a Szent Lázár Lovagrend között avégett, hogy az utóbbi bekebelezze a kanonokrendet. Ez ellen Vienne, Valence és Die francia püspökségek vezetői erősen tiltakoztak a pápánál. Ennek oka, hogy a kanonokrend egyházi szervezet volt, míg a Szent Lázár Lovagrendet Franciaországban a pápa nem ismerte el. Így egy egyházi rend lényegében kikerült volna az egyház fősége alól. Azonban **XIV. Kelemen (1769-1774) pápa** *Copiosa Sedis Apostolicae* kezdetű bullájában 1771. június 1-én mégis elismerte az egyesítést, amit a grenoblei francia tartományi parlament 1772. augusztus 14-én be is jegyzett. A két rend egyesítése 1772. június 23-án történt meg, amit a pápa **1772. december 10-én** irt *Militarium Ordinum Institutio* kezdetű bullája erősített meg.

Azonban a pápa formailag a Kármelhegyi Boldogasszony és Szent Lázár Rend helyett csak a Kármelhegyi Boldogasszony Renddel vonta össze a kanonokrendet. Így az egyesülés létrejöhetett, és a pápaság tekintélye se csorbult. Továbbá, a kanonokrend birtokai csak katolikusok kezébe kerülhettek, amit a francia klérus volt hivatott ellenőrizni. (Order of Saint Lazarus http.//www., R.Bagdonas 24. old.)

Ezen bullája ismételten foglalkozott a Szent Lázár Lovagrend polémiájával, ami a Savoyai és a Bourbon- ház között alakult ki. Őszentsége továbbra is csak a rend itáliai ágát volt hajlandó elismerni. Ezzel viszont megszűnt a maradék pápai befolyás is a rend francia, avagy Bourbon ágazatában. (The Order of St. Lazarus - An Alternative View http://www.)

Berry hercege kiskorúként került a rend élére. Ezért a rend adminisztratív irányítását **Paulmy márki** végezte, aki a Francia Akadémiának volt a tagja. 1757. augusztus 21- én **Paulmy** egyszerűsítette a rendi adminisztrációt. Irányítása alatt a Rend lényegében bekebelezte a **montpellieri Szent Lélek Rendet**. (R.Bagdonas 24. old.)

1773. március 20- án Berry hercege, aki 1769- től már mint trónörökös állt a rend élén, **újra szabályozta a rendtagság feltételeit. Az új szabályzat megkövetelte a lovagoktól, hogy apai ágon 8 nemes őst tudjanak felmutatni.** A herceg a rendet a királyi udvar támaszának kívánta felhasználni. Ugyanis Franciaország ekkorra már több milliós államadósságot halmozott fel. (1774- ben 3 millió, 1789- ben 5 millió livre volt az államadóság.) Az udvar nem számíthatott többé a járulékokból élő *udvari nemesség* lojalitására, hiszen azok csak addig tartottak ki mellette, míg hasznot láttak belőle. A *taláros vagy hivatali nemesség* is a király ellen fordult, mert vásárolt nemességük és hivataluk alig jövedelmezett. Így az uralkodó csak a *kard nemeseire*, a régi nemességre számíthatott. Ezek udvarhoz kötésének egyik eszköze volt a Szent Lázár Lovagrendben végrehajtott változtatás is.

A 8 apai ági nemes felmutatásának megkövetelése, figyelembe véve a franciaországi nemesség összetételét, igencsak leszűkítette a rendbe felvehetők számát. Jó példa, hogy a jelentős jövedelmeket jelentő katonatiszti rangok elnyeréséhez például 1780- ban rendeletileg csak 4 nemes ős felmutatását követelték meg. (Dewald 32. old.) A rend történetének későbbi periódusában majd ezt a rendeletet fogják a rendbe való felvételkor is alapul venni.

1773-ban a rend élén is változás következett be. A trónörökös helyét öccse Provence grófja, a későbbi XVIII. Lajos (1814-1824) francia király vette át. Ő 1773-1814 között ült a nagymesteri székben. (The Order of St. Lazarus - An Alternative View http://www.)

Nagymestersége alatt a Szent Lázár Lovagrend és a Máltai Lovagrend között összeütközésre került sor avégett, hogy ki felügyelje a Szent Antal Rendet. A felügyeleti jogot a máltaiak

szerezték meg, de a Lázár- lovagoknak 1 millió livre kártérítést kellett fizetniük. 1782- ig ennek a felét a máltaiak ki is fizették. (R.Bagdonas 24. old., Paul Bertrand 66. old.)

1778. december 3- án ismét limitálták a rendtagok számát 100 lovagban és 8 egyházi személyben. *Csak az igazság lovagjai kategória létezett ekkor.*

Valószínű, hogy a megszabott 100 fős keretet a gyakorlatban nem vették figyelembe.

A belépőktől megkövetelték, hogy a 30. életévüket betöltsék, és katolikus vallásúak legyenek. (The Order of St.Lazarus - An Alternative View http://www.)

1778. december 31- től használja a rend az „Atavis et Armis " (Az ősök fegyvereivel) jelmondatot. (R. Bagdonas 24. old.)

1773 és 1788 között 82/86 rendtag lett újólag felvéve. Az ő átlagéletkoruk 43 év alatt volt.

Azonban úgy tűnik, hogy a Karmelhegyi Boldogasszony és Szent Lázár Lovagrend mellett, vele testvéri rendként működött egy önálló ága a Karmelhegyi Boldogasszony Rendnek. Ide ezen idő alatt 29 személy lett felvéve. (The Order of St.Lazarus - An Alternative View http://www.) *Talán ez a 29 fő a Szent Ruffo Kanonokrend végett került külön felvételre.*

Vagy az is lehet, hogy a két rend lényegében megőrizte függetlenségét, noha közös főség alatt álltak, és a Szt. Lázár Lovagrend nevében viselte a másik rend nevét is.

A lovagrend két fő osztályra tagolódott ekkor. Az első osztályba tartoztak a szárazföldi haderő ezredesei és a flotta kapitányai, vagy az ennél magasabb rangú tisztek, míg a második osztályba tartoztak a szárazföldi és tengerész zászlósok és tisztek, ezredesi ill. kapitányi rangig. Így a rend erőteljesen megőrizte katonai voltát.

1779-ben XVI. Lajos, francia király, engedélyezte ismét a nagymesteri cím használatát.

A Franciaországban kialakult forradalmi helyzet következtében Provence grófja, a rend nagymestere, 1791. júniusában vidékre távozott Párizsból.

A lovagrendnek 1610 és 1788 között közel 2000 tagja volt. Az ő családi adataikat, genealógiai tábláikat **Henry-Melchior de Langle** és **Jean-Louise de Tréourre de Kerstrat** „Les Orders de Saint Lazare de Jérusalem et de Notre Dame du Mont Carmel Aux XVIIe Et XVIIIe Siécles" című kötete gyűjti össze.

1791. július 31-én a Francia Nemzetgyűlés határozatban oszlatta fel a Kármelhegyi Boldogasszony és Szent Lázár Lovagrendet. Ezen határozatot XVI. Lajos francia király is aláírta. A rend birtokait elkobozták. Így látszólag megszűnt a Szent Lázár Lovagrend franciaországi ága, hiszen maga az uralkodó oszlatta fel. De csak látszólag, mert a jog az erőszak hatására történő jogi aktust automatikusan érvénytelennek ismeri el.

Erre álljon itt két magyarországi példa. Az 1867- es osztrák-magyar kiegyezéskor a magyar jogrend 1848- tól folytatódott, mert az 1848 és 1867 közötti jogrendet törvénytelenségre hivatkozva nem ismerte el. De a Tanácsköztársaság, után 1920- ban, szintén érvénytelenítették a diktatúra, avagy az erőszak törvényeit, és a jogrend az azt megelőző állapottól folytatódott.

Így bár a király oszlatta fel a Szent Lázár Lovagrendet Franciaországban, mivel az erőszak hatására történt, nem bír jogérvénnyel. Ezért a rendet 1791-ben nem oszlatták fel jogszerűen. Ebből következik, hogy a rend jogfolytonosságára nézve az 1791-es rendelkezésnek nincsen semminemű befolyása.

A lovagrend elleni támadás nagyban volt köszönhető Orleans hercegének és a király viszonyának. Orleans hercege gyűlölte a királyt és a királynét. Ennek oka, hogy ő is tengernagy akart lenni, mint apósa, de az angolokkal vívott ushant-i csata után – amikor még Chartres hercegének nevezték – kegyvesztett lett. Ennek oka, hogy nem követte a parancsot, és nem indított támadást. Ezért őt gyávasággal vádolták, megalázták és kitették a királyi udvar becsmérlésének. Ettől kezdve, mindent elkövetett azért, hogy megbosszulja magát. (Haycraft 38. old.) A Konvent Orleans hercegének döntő szavazatára határozott úgy, hogy XVI. Lajost ki kell végezni. Ha a herceg másképpen szavaz, akkor a királyt nem végzik ki. (Haycraft 40. old.)

XVI. Lajos levele 1789 októberében a spanyol királyhoz: „Fenségedet, családunk másik ágának fejét választom, mint azt a személyt, akire ünnepélyes tiltakozásomat bízhatom mindazon rendeleteket illetően, amelyek ellentétesek a királyi tekintéllyel, és amelyekhez hozzájárulásomat erőszak kényszerítette ki ez év július 15-e óta. Kérem Fenségedet, eme tiltakozásomat mindaddig tartsa titokban, míg nyilvánosságra hozataluk nem válik szükségessé". (Haycraft 98. old.) A fentiek fényében kell a király feloszlató határozatát is kezelni.

Míg a későbbi **XVIII. Lajos** száműzetésbe vonult, addig többen is megpróbálták a rendet irányítani. Így például 1791- ben Koblenzben **Pastou de Boussas**, akinek tevékenységét a nagymester elismerte és támogatta, továbbá **Dominique de Boysseuhl**. (R.Bagdonas 25. old.) De a svéd lutheránusok is megpróbáltak hatást gyakorolni a rendre, **Olof Nilson** vezetésével. (James J. Algrant http://www.)

Több lovag vonult a nagymester példáját követve száműzetésbe, például gróf, később herceg **de la Chatre**, **d Autichamps** márki, **Anne Alexandre de Montmarency**, **de Laval** herceg. Míg mások csatlakoztak a Vendeében gyülekező királypártiak mozgalmához. Így tett **de Donissan** és **Bernard de Marigny** márki is. (von Erich Feigl 33. old.)

Vendeéről fontos szólni pár szót, mert a francia történelem ezen részletéről elég ritkán esik szó. Vendéé tartomány a hasonló nevű folyó partján terül el Dél-Normandia és Bretogne szomszédságában az Atlanti óceán partján. Igen termékeny vidék, gazdagon terem a gabona, a gyümölcs, jelentős a szarvasmarha és sertésállománya, és természetesen rendelkezésre áll az óceán halgazdagsága is. Ez a vidék 22 éven át, 1792.08.24–1814-ig volt a királypártiak soha le nem vert fő bázisa. A nemesség a helybeli parasztsággal karöltve angol fegyverekkel szervezte itt meg az ellenállást a köztársasági, majd a császári hadakkal szemben. Az erdők és mocsarak ideálisan kedveztek a gerillaharcoknak. Első vezérük Larochejacquelin volt. Egyes csapatokat Cadoudal György breton paraszt vezetette. 1792.08.24 és 1973.04.12 között a királypártiak Chemilénél, Aubrois- nál és Corronnál legyőzték a köztársasági hadakat. 1793.05.25-én bevették Saumur városát. Azonban Cholet- nél és Rechefortnál vereséget szenvedtek. Toursban megadásra kényszeríttették Quétineau köztársasági hadát. A zsákmány 4000 puska és 10 ágyú. Vendeében kiáltották ki francia királynak XVII. Lajost.

Mivel a köztársaság nem bírt velük, 1794.08.24-én közkegyelmet kaptak oly módon, hogy megőrizhették vagyonukat és fegyvereiket is. A közkegyelem meg lett ismételve 1795.02.15-én és 1795.05.20-án is. De 1795. júniusában már ismét fegyverben állt a Vendeé. Azonban ismét vereséget szenvedtek. Ezen harcokban 150 000 főt veszítettek el. 1799- ben bevették Nantes- ot, de 1800-ban vereséget szenvedtek. Még ebben az évben Napóleon is közkegyelmet ad nekik, de a királypárti ellenállás ennek nyomán sem szűnt meg a térségben. 1804-ben az itteni erők Napóleon ellen sikertelen merényletet kíséreltek meg. Ebben a merényletkíséretben Szt. Lázár-lovagok is részt vettek. Volt idő, hogy Vendeé 30 000 császári katonát vont el a császári haderő kötelékéből, amire pedig a frontokon égető szükség lett volna.
1830-ban X. Károly mellett fogtak fegyvert Vendeében.

Nem véletlen, hogy a rend tagjai menekülni voltak kénytelenek. A Francia Forradalmi Törvényszék a francia nemesség soraiban jelentős pusztítást vitt végbe 1792. augusztusa és 1794 július 27 között. Ezen idő alatt a király és a királyné mellett lefejezték Erzsébet királyi hercegnét, a kivégzett király húgát, továbbá 6 királyi herceget, 3 királyi hercegasszonyt, 6 herceget, 2 hercegnőt, 14 márkit, 2 márkinét, 3 bárót, 25 grófot, 6 grófnét, 3 vicegrófot, 214 nemest, 12 Szent Lajos rendi lovagot, 127 nemes asszonyt, 45 hajadon leányt és más asszonyokat, 76 nemes özvegyet, 4 apátot és apátnőt, 2 püspököt, 14 szerzetest. 145 katolikus papot, 2 Franciaország marsallját, 13 tábori marsallt, 47 generálist. Rajtuk kívül még 2774 nem nemes rendű embert végeztek ki. (Hasznos Mulatságok 1825.)

A nagymester igyekezett magas rangú pártfogókat biztosítani a rendje számára. Így került a lovagok sorába a svéd diplomata, **Hans Axel Fersen gróf** (1755-1810) 1800-ban és **IV. Gusz-**

táv Adolf (1792-1809) svéd király 1804-ben. Evvel egy időben lett felállítva a **gotlandi örökletes kommendatúra** is az **Askeby kolostorban**. A svédekkel a rend protestáns rendtagokkal bővült. (v.Dr.Kézdy Vásárhelyi kézirat I., R.Bagdonas 25. old.) ***Fersen*** *gróf 1780-ban a francia seregek kötelékében részt vett az észak-amerikai szabadságharcban. 1873-tól királyi svéd ezredparancsnok lett. 1791. júniusában ő készítette elő a francia király szökési kísérletét.* ***Mária Antoinettel*** *való közeli kapcsolata révén nagy szerepet játszott a francia forradalom elleni külföldi diplomáciai tárgyalásokban. 1794-től hazájában, Svédországban élt, ahol 1799-ben az upsalai egyetem kancellárja lett.* ***IV. Gusztáv Adolf*** *király 1809. évi trónfosztásában nem vett részt, amiért népszerűtlenné vált. Amikor 1810- ben* ***Károly Ágost*** *trónörökös elhunyt, a közvélemény őt gyanúsította a trónörökös megmérgezésével. Ezért a felbőszült tömeg a stockholmi városházán meggyilkolta. A későbbi hivatalos vizsgálatok azonban bebizonyították a gróf ártatlanságát.*

IV. Gusztáv Adolf 1805-ben a harmadik Napóleon elleni koalíciónak volt a tagja, de a svédek számára ez a háború vereséggel ért végett. (Új Idők Lexikona 10-11. köt.)

I. Pál orosz cár (Internetről)

A rend fölötti főségre azonban igényt formált **I. Pál (1796–1801) orosz cár**. Ő 1797 és 1801 között a Máltai Lovagrend fölötti protektorátust is magának követelte. Az orosz uralkodóval a Szent Lázár Lovagrend nagymestere a protektorátus ügyében tárgyalásokat folytatott. Ennek oka, hogy kiszorulván Franciaországból a nemzetgyűlési határozat miatt, a rend ténylegesen új protektorra szorult a francia király helyett. A nagymester a rendet egy új korona védelme alá kívánta helyezni. Így felajánlotta a cárnak, hogy támogatása fejében 20 lovagot jelölhet a rendbe. ***A rend központja ekkor az orosz főség alatt álló Mittauban volt.*** Azonban a cár túlzott követelései miatt végül a protektorátus nem jött létre. Sőt, **I. Pál** Provence grófját elűzte Mittauból 1800- ban, de a rend feletti hatalmat továbbra is magának követelte. Az egyre feszültebbé váló helyzetnek I. Pál 1801. március 11- ről 12-re virradó éjszaka történt meggyilkolása

vetett végett. Ugyanis fia és utóda, **I. Sándor (1801 - 1825) cár**, aki maga is a rend tagja volt, már nem követelte magának a főhatalmat. (Order of Saint Lazarus http://www.)
A nagymester szentpétervári követe **Cossé–Brissac** gróf volt. (Paul Bertrand 75. old.)
Az esetleges orosz főség felvetett egy jelentős problémát. Mégpedig azt, hogy a rend római katolikus lovagrend, míg az orosz cár ortodox keresztény. Márpedig egy római katolikus rend élén nem állhat más vallású világi egyén. Így a cári főségnek vallási ellenérvei is voltak. Mindazonáltal 1814-ig a rendtagok között voltak ortodox vallásúak is. Őket majd 1814- ben fogják kizárni a rendből, mint vallásilag nem megfelelő egyéneket.

A lovagrend **Napóleon (1799-1804-1815)** uralkodása alatt csak névleg tudott működni. (Order of Saint Lazarus http://www.) Ez talán annak is köszönhető volt, hogy **Antoine de Phelypeaux** 1799- ben az angol **Sir Sidney Smith** oldalán részt vett Akkon védelmében 1799-ben, amikor a várost Napóleon egyiptomi expedíciós seregei ostromolták. Így a rend, ha jelképesen is, de ismét megjelent a Szentföldön. (R.Bagdonas 25. old.) Napóleon 1798. június 2- án lépett Egyiptom földjére. Hamarosan bevette Alexandriát, majd július 20- án a piramisok lábánál szétverte a mamelukok fő haderejét. Ezután a franciák bevonultak Kairóba. Egyiptom után a francia hadak Szíria ellen indultak. Ennek az volt az oka, hogy Nelson admirális Abukir mellett szétverte a francia flottát, továbbá Szíria felől jelentős török erők indultak a behatolók ellen. Napóleonnak szüksége volt a szíriai városok víz- és élelemkészleteire, mert otthonról és Egyiptomból nem számíthatott készleteinek kiegészítésére. Továbbá a szíriai kikötőknek is nagy hasznát vehette volna. 1799. március 6- án bevette Jaffát a francia had. Itt, mint a hadjárat során oly gyakran, hatalmas vérengzést vittek végbe a győztesek. Ennek következtében Jaffában kitört a pestisjárvány. Így Napóleonnak új szálláshely után kellett néznie. A franciák március 20- án érkeztek Saint - Jean – d – Acre, avagy Akkon falai alá. Az ostrom pontosan két hónapig tartott, azaz május 20- ig. A várost védő törököket, akik Sir Sidney angol admirális és Dzsecár pasa parancsnoksága alatt álltak, Nelson hajói a tengerről élelmezték, és látták el utánpótlással. Ennek következtében, és annak, hogy a franciák nem rendelkeztek ostromágyúkkal a város sikeresen ellenállt. A falak alatt elesett 3000 francia, de a védők vesztesége ezt a számot jóval meghaladta. Napóleon élete végéig különleges jelentőséget tulajdonított ennek a vereségnek, mert ez a vereség gátolta meg Szíria elfoglalásában. Napóleon veresége után visszavonult Kairóba, ahová június 14- én érkezett vissza a pestistől, éhségtől, szomjazástól és a sorozatos támadásoktól megtizedelt hadseregével. (E. Tarle: Napóleon 52-65. old.)

Meg kell azonban jegyeznem, hogy több lovag csatlakozott Napóleonhoz, és ott igen magas állásokat töltöttek be. **Louis Philippe Segur grófja** (1753– 830), történetíró, az amerikai függetlenségi háború ezredese XVI. Lajos moszkvai nagykövete, 1789-től a Nemzetgyűlés tagja a császár fő ceremóniamestere lett. A császárt elkísérte a moszkvai hadjáratba is. Azonban mind közül a legmagasabbra **Louis Alexander Berthier** (1753–1815) földrajztudós jutott. Ő szintén részt vett az amerikai függetlenségi háborúban. 1796-ban Napóleon vezérkari tisztje az itáliai hadjáratban. Napóleon marsallja 1804-től, majd tábornagyaként a császár vezérkari főnöki tisztét látta el. Egy időben ő volt a császár fővadászmestere. 1800-807-ig hadügyminiszter, majd a francia hadsereg adminisztratív főnöke, mint major général 1805–1814- ig. 1806. március 15-én Neuchátel (Neufchatel) uralkodó hercege és Valengin hercege lett. 1807-ben 400 000 frank évjáradékot kapott a francia császártól. 1809-től Wagram hercege is. Ez évben feleségül vette a bajor király unokahúgát. 1810. március 11-én Habsburg Károly főherceggel közösen képviselte Napóleont a bécsi Szent István- székesegyházban annak Habsburg Mária Lujzával kötött esküvőjén. Napóleon nem vett ugyanis részt a szertartáson. A császár uralkodásának vége felé éves jövedelme elérte az 1.355.000 frankot. 1814- ben Caulincourt és Bassone herceg társaságában, a jelenlétében mondott le Napóleon a trónról fia javára. Ezt követően XVIII. Lajos híve lett. Bonaparte Napóleon elbai visszatérése után nem csatlakozott a császárhoz, ezért meghasonlott önmagával, és végül öngyilkos lett. (R. Bagdonas 25. old., E.Tarle: Napóleon 156, 204, 233, 234. old. Fournier I-II. kötet.)

A Rend helyzete csak 1814. május 4- e után változott meg, amikor Provence grófja mint **XVIII. Lajos (1814 - 1824) francia király** bevonult Párizsba. Mint király a rend protektorává vált, és a nagymesteri címről le kellett mondania. *A rend vezetését 1814. júliusában* ***Charles-Francois le Prevost de Basserode****- ra, míg ugyanezen év augusztusában* ***M. de la Brousse****-re bízta.*

Louis Alexander Berthier (Internetről)

Ők nem szerepelnek a rend nagymestereinek névsorában, mert kinevezésük nem bizonyítható egyértelműen, illetve, az, hogy használták a nagymesteri rangot.

Bár 1814-től kezdve **XVIII. Lajos** jó néhány régi rendet és a Napóleon által alapított Becsületrendet is átvette és megújította, a Szent Lázár Lovagrend megújításáért nem tett semmit. A rend vagyonát és jövedelmeit nem kapta vissza. A király, az egykori Provence grófja, aki a rend nagymestere volt már 1788- tól kezdve fontolgatta a rend felszámolását. Így 1788-tól kezdve új rendtagok felvételére nem került sor. (Order of Saint Lazarus http://www.)

Ez utóbbi megállapításnak azonban élesen ellentmond az a tény, hogy 1791 után számos új rendtag került a lovagok sorába, pl.: **Thronfolger Alexander** nagyherceg, a máltai lovagrend nagymarsallja, **Konstantin** nagyherceg, a máltai lovagrend nagy turkoppolierje, gróf, majd herceg **Nikolaus Soltykoff (Szoltükov)** tábornagy, máltai lovag, **Peter von Obolianoff**, a máltai lovagrend nagykomturja, herceg **Gabriel Gagarin**, a máltai lovagrend nagykórházosa, gróf **Gregor Gregorowitsch Kutcheley** admirális, máltai lovag, **Johann von Lamb** tábornok, máltai lovag, **Johann-Baptist von Pfürdt-Blumberg–Karspach**, a máltai lovagrend nagybaillierje, gróf **Theodor Rostopchine** ***(Fedor Vasziljevics Rosztopcsin*** *tábornok, máltai lovag, orosz külügyminiszter, 1810-től Moszkva kormányzója. 1812 szeptemberében az ő parancsára az oroszok felgyújtották Moszkvát. Ennek következtében* ***Napóleon*** *elhagyta az orosz fővárost és megkezdte a visszavonulást. 1814-15-ben részt vett a Bécsi Kongresszuson.)* Ezenkívül **von Narychkine** máltai lovag, gróf **Johann Paul Kutaicoff (Koutaissov)**, a cár főlovászmestere, gróf **Nikita Panine** ***(gróf Nikita Petrovics Panin*** *Litvánia kormányzója 1795/97, Oroszország berlini követe 1797/99, továbbá 1804-ig Oroszország alkancellájra.)***,** herceg **Suvaroff (Alexander Vaszikjevics Szuvorov)** az orosz hadsereg generalissimusa.

Alekszandr Vasziljevics Szuvorov (Internetről)

***Szuvorov** herceg a hétéves háború befejezését, mint ezredes érte meg. 1768-ban rohammal vette be Krakkót. A török háborúban Turtukájnál és Hirsovanál 1774-ben aratott fényes győzelmeket. 1775-ben leverte Pugacsov parasztlázadását. 1780-ban, mint altábornagy meghódoltatta a kaukázusi lezgieket. Az 1787-1791-es orosz-török háborúban Focsaninál (1789.08.01.) és Rimniknél (1789.09.22.) legyőzte a túlerőben lévő török csapatokat, majd 1790.12.22- én rohammal bevette Izmail várát. (A várat 232 ágyú és 43 000 török védte. Szuvorov ennek ellenére 28 000 katonájával el tudta foglalni.) 1794-ben leverte a **Tadeus Kosciuszko** által vezetett lengyel felkelést. Ez év november 4-én bevette Varsó elővárosát, Prágát, ahol csapatai a polgári lakósság soraiban nagy vérengzést vittek végbe, majd utóbb bevette magát Varsót is. 1799-ben Itáliában legyőzte **Moreaut** francia tábornok hadát (cassanoi csata 1799.04.27.), majd a Nápolyt kiürítő **Macdonald** seregei felett is diadalmaskodott (trebbiai csata 1799). 1799. júniusában bevette Milánót. Novi mellett (1799.08.15.) legyőzte **Joubert** hadait. A csatában **Joubert**, a franciák itáliai főparancsnoka is elesett. Majd átkelt az Alpeseken a Szt. Gotthard hágónál, hogy megsegítse **Korszakov** orosz tábornok seregeit, akit Zürich mellett **Masséna** francia hadai megvertek. **Szuvorov** hadai az alpesi átkelés során azonban nagyon meggyengültek, így már nem ütközhettek meg a franciákkal. Az év végén a tábornokot **I. Pál** orosz cár hazarendelte.*

A Szent Lázár Lovagrend tagja volt még **von Fersen** báró, tábornok, **von Dreisen** báró, herceg **Gortschakoff**, mind máltai lovagok. *(**Andrej Gorcsakov** altábornagy, 1812. 09.04- én a sevargyinii csatában, legyőzte **Compans** tábornok 5 gyalogezredét és **Murat** lovasságának egy részét. Majd a borogyinoi csatában 1812. 09.07- én **Bagratjion** hercegnek alárendelve az orosz bal szárnyon küzdött **Davout**, **Ney** és **Murat** csapatai ellen. A csatában megsebesült. Kevéssel később orosz hadügyminiszter lett.)* Továbbá **Alexander Marischkin**, **Friedrich Adolf** svéd herceg (1804), **Olaf Nielson** Askeby-Kloster komtúrja (1804), **Johann Albrecht Ströman-Ehrenström** (1806), **IV. Gustav Adolf** svéd király (1808), **Nils Frederic Ströman-Ehrenström**, Göteborg kommendádora (1808), **Eric Mikael Hedenquist** (1808), **Johann Olofsson Ulf** (1808). A rendtagok közé került még gróf **Alesix de Noailles** (1808) államminiszter, gróf majd herceg **Jules de Polignac** (1808) **X. Károly** király minisztere, gróf **Antoine de Guyancourt** (1808), gróf **Archambaud de Douglas** (1808), gróf **de Mirandol** (1808), **de Fargues** (1808), **Charles de Prévost de Basserode** (1814) a nemzeti gárda őrnagya, **Robert de la Brousse** (1814) kapitány. (von Erich Feigl: 33- 34. old., Paul Bertrand 76-77. old.)

1815-ben XVIII. Lajos eltörölte a rend nagymesteri címét. (Order of Saint Lazarus http://www.)

A lovagrend rendjelein ekkor az **ML** szimbólum volt látható. Ilyen rendjelet viselt például 1817-ben **de Dreux-Brezé márki** is, aki Franciaország fő ceremóniamestere volt. Továbbá ezt a rendjelet hordta **Count Camille-Henri-Melchior de Polignac** tábori marsall**,** Fountainebleau kormányzója, **Count Mauirce-Gabriel Joseph Riquet de Caraman** tábori marsall, a lovasság felügyelő tábornoka, francia főrend, Saint-Louis parancsnoka, **Marquis de Bizemont**, **Marquis de Dubois-Descours**, **M. Huzart**, a Királyi Mezőgazdasági Társaság tagja, illetve **M. Silvestre**, aki a rend heroldja volt.

816-ban mindössze 14 lovag tartozott a Szent Lázár Lovagrendhez, amíg 1789-ben 125 tagja volt.

A 125 lovag közül azonban csak 30- an szerepeltek a Királyi Könyvekben. A többieket csak a rend irataiból és más forrásokból ismerjük. **1817. május 27**- én ***Charles de Valoryt*** nevezte ki a rend parancsnokává a király. Ő 1767 óta volt a rend tagja.

Rövid ideig a lovagok élén 1822-ben ***Louis Foy du Prat-Taxis*** állt. (von Erich Feigl 34. old.)

Őt követte a rend élén ***La Chatre herceg,*** aki 1824- ben bekövetkezett haláláig vezette a lovagok gyülekezetét. Ők azonban nem viselték a nagymesteri címet, mert ezen rangban az uralkodó nem erősítette meg őket.

A rendet az uralkodó a katonatisztekhez való különleges kapcsolata miatt és azok kérése nem oszlatta fel jogilag.

1824. május 5-én királyi rendeletben a rend felügyeleti jogát a királyi ház körüli miniszterre bízta. Abból indult ki, hogy a szervezetet nem kell felszámolni, mert tagjai igen idősek, és így a kihalás általi megszűnés mellett döntött. **1824-ben a legfiatalabb rendtagok 67 évesek voltak, és a rend mindössze csak *13* lovagot számlált.**

Meg kell azonban jegyeznem, hogy van olyan rendtörténet, amely a rendtagok közé sorolja az örökletes kommendák vezetőit is, bár ezen kommendákat hivatalosan feloszlatták. (v. dr. Kézdy Vásárhelyi kézirat I.)

1824. szeptember 16-án elhunyt **XVIII. Lajos**. Utóda, **X. Károly (1824-1830.08.02,** 1836+**) francia király** lett. 1825. március 12-én kelt levelében külön megemlékezett a Szent Lázár Lovagrendről és annak protektora lett.

Ennek ellenére 1830- ban mégis magára hagyta a rendet. Utóda **V. Henrik (1830. augusztus 2-7-ig),„francia király”** vállalta rend fölötti védnökséget. **De bukása után megszűnt a francia uralkodók protektorátusa a lovagrend felett**. ***Orleans Lajos Fülöp (1830-1848) francia király 1831. február 10- én betiltatta a rend keresztjének a viselését.***

Így a rend Franciaországból ki lett tiltva.

A francia királyi protektorátus alakulása az ***Almanach Royal***ban (Királyi Könyv) követhető nyomon.) A rend 1831-es franciaországi bukásának hátterében nagy valószínűséggel jelentős szerepet játszhatott a Bourbon és az Orleans-ház közötti engesztelhetetlen ellentét. Erre jó példa, hogy az orleansi herceg **XVI. Lajos** lefejezésére szavazott a konventben. Mivel a Szent Lázár Lovagrend „Bourbon” rend volt, ahol e család hívei tömörültek, ennak a rendnek nem lehetett véletlen a felszámolása **Orleans Lajos Fülöp** király részéről.

A lovagok sorai az idők folyamán egyre inkább megfogyatkoztak. 1829- ben például elhunyt **Damas** bárója. (von Erich Feigl 38. old.)

A lovagrend patrónus nélkül maradt, de nem szűnt meg.

1830-ban már csak 7 aktív tagja volt a rendnek. Közülük ketten, ***Pierre-Jean-Levi d Albignac de Montan*** *(1739-1829, 1783-tól lovag) és* ***Jean-Louis de Beaumont****, Autichamp márkija (1738-1831, 1783-tól lovag) tartozott a tényleges lovagok közé.* Ketten az úgynevezett örökletes lovagok közül kerültek ki: ***Ch-J-B des Courtils de Bessy és Ch-Ed. de Bailleul de Vattelot.*** (Francois de Bailleul 1702-ben, míg Jean-Baptiste-Francois des Courtils de Bessy

1711- ben alapított örökletes lovagrendi tagságot.) Örökletes lovagok voltak még a ***Croy és a Courtils családokban*** is. Őket az 1757-es rendelkezés ellenére is a rendtagok között tartották nyilván. (A Croy család egyes feltételezések szerint a magyar Árpád-ház férfi ági leszármazóttja.) A rendhez tartozott ekkor még három nem lovag is: ***Picot*** *káplán (pap),* ***Bon-Joseph Dacier*** *(1742-1833, 1787-től a rendi történetíró) és* ***Augustin-Francois de Silvestre*** *(1762-1851, 1784-től rendi hírnök).*

Továbbá, ekkor még az élők között volt pár olyan lovag is, akik a rendi életben nem vettek részt idős koruk vagy betegségük miatt, de a rendtagok közé tartoztak. Ezek: ***Beaumont d Autichamp: Jean La Pochefoucauld-Bayers*** *báró (1757-1834, 1788-tól lovag),* ***Gaspard-Paulin de Clermont-Tonnerre*** *(1753-1841, 1788-tól lovag),* ***Louis-Philippe de Ségur*** *(1753-1830. augusztus 27., 1784- től lovag),* ***Nicolas-Auguste de Grimouard-Beauvoir*** *(1753-1843, 1784-től lovag),* ***Charles-Henri de Maillé*** *(1755-1845, 1779-től lovag) és* ***Antoine-Francois de Charry des Gouttes*** *márki. (1754-1857, 1788-tól lovag).* **Antoine-Francois de Charry des Gouttes** 103 éves korában, 1857-ben hunyt el. Így személye magában is garancia a rend törvényes továbbélésére. (Order of Saint Lazarus http://www.)

Egyes források azonban arra utalnak, hogy 1824 után is kerültek új tagok a rendbe, például: **de Carman** gróf, **de Steigner** 1826-ben, **de la Rochefaucauld-Bayers** gróf, **de Puy-Montbrun** márki, **de Saint-Cricq** gróf, **de Rohan-Chabot** vicomt, **Antoine Hutteau d Origny** 1829-ben. (von Erich Feigl 36. old.)

Sajnos, a rendelkezésemre álló forrásokból nem tudtam kideríteni, hogy őket mi módon vették fel a lovagok sorába.

A Rend birtokai Franciaországban:

Boignyben (1154.) Orleans közelében volt a mesterkommendádor székhelye. Később ez lett a nagymester székhelye is.

Grattemont- ban (1244.) Rouen közelében létesült a Szent Anton kommenda.

Párizsban a mai Szent Lázár városrészben állt kolostoruk és kórházuk, valamint konventjük a 12. századtól.

Tours-ban a 12. században jött létre a Szent Lázár ház.

Több épületet birtokoltak **Orleans-ban**. 1507–1678 között birtokukban volt itt a Saint – ignan székesegyház is.

Saint–Thomas–de–Fontenay–le-Comte kommenda Maillezais közelében létesült 1276-ban.

Moret-ben 1154- ben létesítették a Szent Lázár Kórházat.

Aigues–Mortes város és annak kikötője a rend tulajdona volt. A város falai 500 m hosszúak és 300 m szélesek. A téglalap formájú település 10 kaput és 20 tornyot számlál. A kör alakú donjon vagy lakótorony tetején a XIV. századtól kezdve tűz égett, hogy a hajósoknak mutassa az irányt. Mára a tenger messze visszahúzódott a város falai alól. *Ez volt a lovagok földközi-tengeri flottabázisa.*

Rossonban Rodez közelében 1282-ben létesült kommendájuk.

Metzben 1226-ban létesült a Conflans Diocese kommenda.

1244-ben alapították meg **Grattemont**- ban a St. Anthony kommendát.

Aigrefuille-ben Belley közelében kommendájuk 1254-ben jött létre.

Montfortban St. Malo közelében a 13. században hoztak létre kommendát. Közelében alakult meg ugyanekkor a **Tinteniac** kommenda.

St. Maloban volt a lovagok La Manche- csatornai flottabázisa az 1660-as évektől.

Lande dAironban Coutances mellett 1231- ben hoztak létre kommendát.

Fougeresben, Rennes közelében a 13. során létesült a Madelaine kommenda.

Brie-ben a 13. században alapították meg a **Chailly en Brie** Kórházat Menaux vidékén.

Provansban, **Close-Barbe** településen hoztak létre kórházat a 13. században, Sens vidékén.

Senlis közelében, **Bois a Othis**ban létesült a 13. században Szent Lázár Kórház.

Rouen vidékén 1239-ben alapították **Aumale**- ben a Szent Lázár Kórházat.

Pasturat- ban, Rodez közelében 1342-ben létesítettek kommendát.

1348-ban létesült a **Danmarie** kommenda.

1349-től kezdve a **Montpellier**-ben lévő rendi kórház is, ami eredetileg spanyol volt, a francia rendtartomány részét képezte. Itt a kórházat 1143-ban alapították meg.

Seez vidékén 1382-ben jött létre a **Montiloust** kommenda.

Vire-ben, Evreux vidékén 1441- ben alapították meg a St. Madeleine kommendát. Ezen a vidéken ugyanekkor hoztak létre kommendát **Pacy**-ben (St. Leonard), **Gournay**-ben (Szent Lázár) és **Lyon**ban (Szent Lázár).

Lisieux környékén 1441-ben alakult meg a **St. Samson** kommenda.

Metz közelében 1483-ban létesült a **Chavancy** kommendatúra.

1448-ban Blois vidékén hozták létre a **Beaugency** kommendát.

Ugyanekkor a dAngers egyházmegyében jött létre a **Montrevault** és **Anjou** kommenda. Továbbá ezen a vidéken 1493-ban alapították meg a **St. Catherine** kommendát.

Poitiers körzetében 1493-ban jött létre a **Curzon** és a **Bas-Poitou** kommenda.

Versailles közelében 1496-ban hozták létre **Villaray**- ben kommendájukat.

1601-ben alapították a **dEcarlate** és **Auvergene** kommendákat. Ugyanezen évben keletkezett a **Soissons- hegyi** kommenda is.

1664-ben alapították meg a **francia nagyperjelséget**, amely a következő területeket ölelte fel: Franciaország, Dauphine, Aquitaine, Belgium és Lynnais. (von Erich Feigl 70. old. és R. Bagdonas 22. old.)

1672-ben Franciaországban 130 kommendával rendelkeztek. Ez a szám **XIV. Lajos** uralkodása alatt 175- re emelkedett és 1500 kórházat ölelt fel. : (von Erich Feigl 70. old., R. Bagdonas 51-52. old.)

1680-ban a franciaországi területi beosztást a következőképpen változtatták meg:

A rend nagyperjelségei és kommendái, valamint azok 10 éves összesített bevételei Franciaországban 1680-1690 között.

*Flandriai Nagyperjelség***,** Lille központtal. Innét 19-32 kommendát felügyeltek, amely élén **M. de la Rabliere** állt ekkor. A nagyperjel jövedelme 6033 livre, ami a következő egyházi kerületekből folyt be hozzá: Tournai, Ypres, Saint-Omer, Boulogne, Arras, Cambrai és Amiens.

Ezen nagyperjelséghez tartozó első osztályú kommendák és azok vezetői, valamint jövedelmük:

Abbeville 3030 livres (**M. de Vatteville** tábori marsall), Amiens 2000 livres (**M. de Vissac** őrnagy), Arras 1928 livres (**M. de Carles** lovassági kapitány), Boilogne 2052 **livre (M. de Rosamel**, a könnyűlovasság alkapitánya), Corbie 1983 livre (**M. de Crespy** őrnagy), Doulens 1985 livre (**M. Damorezan**, Gardes kormányzója), Montreuil sur mer 2150 livre (**M. de Cadrieu** lovassági kapitány, majd **M. Bourg** gróf, lovassági tábornok), Saint-Inglevert 2870 livre (**M. de La Bretesche**, gardesi kapitány, majd **M. de Cadrieu** lovassági kapitány), Saint –Omer 2052 livre (**M. de Preschaco** gyalogsági felügyelő , majd **M.Desbordes** gyalogos brigadéros), Tournai 2210 livre (M.de Montbas lovastiszt), Ypres 2920livre (**M. de Polsatron** ezredes, majd **M. de Preschaco** alezredes).

A másodosztályú kommendák és azok vezetői, valamint jövedelmük: Avesncs-sur-Helpe 900 livre (**M.de Cordais** tábornok), Bapaume 1196 livre (**M. de Montroux** kapitány), Béthunc 934 livre (**M. de La Motte** őrnagy), Berlaimont 900livre(?), Bourbourg 1200 livre (**M. Destailleurs** kapitány), Bretauil 1741 livre (?), Cambria 900 livre (?), Domart-en-Ponthicu 1100 livre (**M. de Sainte-Fere** főhadnagy), Fribourg en Brisgau 900 livre (?), Haubourdin 1200 livre (**M. de Cleizieux** őrnagy), Lillers 940 livre (**M. du Gue** muskétás), Luxembourg 2000 livre (?),

Miraumont 940 livre (**M.de La Chesnaye** testőr), Morcuil 872 livre (**M. de Bourbonne** zászlótartó tiszt), Notre-Dame-de-Lorette de Douai 903 livre (**M. de La Caille** lovassági kapitány), Oisemont 902 livre (M.de Malherbe, majd M.de La Saulhaye-Herve testőr), Ruc 1692 livre (?), Saint-Waast 1228 livre és 15 sols (**M. de Douy** lovassági kapitány), Valenciennes 1098 livre (**M. de Balzac** lovassági kapitány), Wissant 910 livre (**M. de Champey** drogonyos katona).

A nagyperjelség teljes bevétele: 52 769 livre, amit a nagyperjel és 31 kommenda bevétele tesz ki. A legtöbbet jövedelmező kommenda bevétele 3030 livre, míg a legszegényebbé 872 livre.

A Normandiai Nagyperjelség, Rouen központtal, ahol a Mont des Malades kommenda is található volt. Ezen nagyperjelséghez 25-34 kommendatúra tartozott esetenként élén **M. de Montchevreuil**-lel. Az ő jövedelme 6117 livre, amit a következő egyházi területekről kapott: Rouen, Lisicux, Evreux, Paris, Beauvais, Senlis, Meaux, Amiens, Soissons és Chartres.

Ezen nagyperjelséghez tartozó első osztályú kommendák és azok vezetői, valamint jövedelmük: Beaumont-sur Oise 1975 livre (?), Fécamp 2000 livre (**M. de Refuges** testőrkapitány), Meaux 3000 livre (**M. de Saint-Sylvestre** lovassági felügyelő), Montvilliers 1987 livre (**M. d`Alou** katonai tisztviselő), Neufchatel-en Bray 2025 livre (**M. de Lomont** ezredes), Pontoise 2000 livre (**M. de La Haie** dragonyos őrnagy), Roule 2000 livre (**M.d`Arbon** őrnagy), Saint-Denis en France 3011 livre (**M. de Garancieres** lovaskapitány), Val-Aux-Malades 3000 livre (**M. des Alleurs** testőrkapitány), Vernon 2038 livre (**M.Valcourt** lovaskapitány).

A másodosztályú kommendák és azok vezetői, valamint jövedelmük: Airennes 1170 livre (**M. Sicard** tengerészhadnagy), Bernay 1230 livre (**M. de Saujeon** tengerészkapitány), Breteuil-sur-Iton 940 livre (**M. de Montenol**, Marseille erődjének tisztje), Brie-Comte-Robert 2075 livre (**M. Panetie**) Brionne 1160 livre (**M. de Louze de La Claviere** gyalogos kapitány), Clermont-sur-Oise 1000 livre (**M.du Sache** gyalogos kapitány), Criel 1150 livre (**M. d`Argon** őrnagy), Dammartin 900 livre (**M.de Ricous** gránátos kapitány), Franconville 938 livre (**M. de Guineville** őrnagy), L`Aigle 320 livre (**M. du Bocq** gyalogos kapitány), Longueville 620 livre (?), Louvre-en-Parisis 1725 livre (**M. de Bressy** kapitány), Luzarches 860 livre (**M. de Sennevile** drogonyos kapitány), Monthléry 940 livre (**M. de Borelly** drogonyos hadnagy), Montlioux 400 livre (**M. Deschanflay**), Pacy 900 livre (**M. de La Roche** lovassági hadnagy), Rozoy-en-Bric 1800 livre (**M. Chevalier**), Saint-Antoine de Grattemont 550 livre (**M. de La Verriere**), Saint-Gilles du Pont-Audemer 1000 livre (?), Saint-Valéry-en-Caux 992 livre (**M. de Bains** lovaskapitány), Sainte-Madeleine de Neubourg 1200 livre (**M. Thiret** sorbonnei orvos), Sainte-Velére 1200 livre (**M. de La Fite** gyalogoskapitány), Villaray 500 livre (**M. de La Verriere**).

A legtöbbet jövedelmező kommenda bevétele 3011 livre, míg a legszegényebbé 320 livre.

A nagyperjelség teljes bevétele: 52 103.15 livre, amit a nagyperjel és 34 kommenda bevétele tesz ki.

Burgundiai Nagyperjelség Dijon központtal ahová 18-48 kommenda tartozott esetenként. Élén **M. de Bullonde** tábornok állt. 6000 livres bevétele a következő területekről került ki: Langres, Sens, Autun, Besancon, Toul, Chalon-sur-Saone, Reims, Laon, Soissons és Noyon.

Ezen nagyperjelséghez tartozó első osztályú kommendák és azok vezetői, valamint jövedelmük: Beaune 2000 livre (**M. d`Augecourt** gyalogos kapitány), Compiégne 2171 livre (**M. de Verviens** rendőrfelügyelő), Joigny 1957 livre (**M. de Vauban** gyalogos kapitány), La Fére 2155 livre (**M. de Romainville** katonai tisztviselő), Marle 1885 livre (**M. de Neuville-Beauvais** lovaskapitány), Mouzon 2208 livre (**M. de La Fayes.Pelletier** őrnagy), Neuilly-Saint-Front 2016 livre (**M. Cornelius** svéd gyalogos kapitány), Peronne 3346 livre (**M. de Guillerville** alezredes), Provins 3000 livre (**M. de La Forest** dragonyos alezredes), Soissons 3000 livre (**M. de Fouchardiere** testőr).

A másodosztályú kommendák és azok vezetői, valamint jövedelmük: Aigrefeuille-en-Bresse 900 livre (?), Andlau 900 livre (**M. de La Contardiere** gyalogos kapitány), Arc-es-Barrrois 914 livre (**M. Blain de La Motte-Seignelay** lovastiszt), Avallon 900 livre (**M. de La**

Chauviniere gyalogos kapitány), Basles, en Suisse 240 livre (?), Boucher-Au-Mont 886 livre (**M. de Montigny** alezredes), Brusson 900 livre (**M. de Chevigny** ezredes), Chablis 886 livre (**M. Mole** ezredes), Chatillon-sur-Seine 885 livre (**M. de Bars** kapitány), Clamecy 886 livre (**M.de Planque** gyalogos kapitány), Colmar 4000 livre (**M. de La Grange de La Chariere** gyalogos kapitány), Coudun ? livre (**M.Garand** mérnök), Cronwissembourg 2000 livre (**M. de Bellecroix-Argentau**, Landau parancsnoka), Fismes 1163 livre (**M. de Ligny** kapitány), Guebwiller 900 livre (**M. de La Pradelle de Leyrat** kapitány), Ham 2100 livre (**M. de Chevilly** dragonyos ezredes), Kaysersberg 900 livre (**M. du Parc** kapitány), Laon 1794 livre (**M. de Mannevillette** főhadnagy), Marville 2000 livre (?), Meinsidel 900 livre (**M. de Grand-Maison** gyalogos kapitány), Moulins en Bourbonnais 950 livre (?), Mulhouse 2000 livre (**M. de Bool** lovassági alezredes), Nevers 1193 livre (**M. de La Motte de Marce** gyalogos kapitány), Noyon 1100 livre (**M. de Cambes** brigadéros), Rouffach 900 livre (**M. de Moiron** őrnagy), Saint-Florentin 1912 livre (**M. de Moiron** őrnagy), Saint-Quentin 1200 livre (**M. de Richerand** gyalogos kapitány), Sarbourg et Béguin 2100 livre (**M. de Marsilly** őrnagy), Sarbrik 240 livre (**M. de Laumay** gyalogos kapitány), Sezane 1103 livre (**M. d`Augerville** főhadnagy), Starsbourg I. 6000 livre (**M. de Polastron** alezredes), Strasbourg II. 900 livre (**M. de Valcroissant** gyalogos kapitány), Vaucouleurs 958 livre (**M. de La Cambe** gyalogos kapitány), Vignory 1149 livre (**M. de Boyneau** kapitány), Vitry-le Francois 933 livre (**M. du Haget** gyalogos kapitány).

A legtöbbet jövedelmező kommenda bevétele 6000 livre, míg a legszegényebbé 240 livre.

A nagyperjelség teljes bevétele: 76 430 livre, amit a nagyperjel és 45 kommenda bevétele tesz ki.

Bretagnei Nagyperjelség, Auray központtal. Itt volt a Saint – Esprit kommenda is egy időben. Ide 28-33 kommenda tartozott. Élén **Chateuregnault** márki, tábornok állt, akinek a jövedelme 6000 livre volt. Ez az összeg Vannes, Cornouailles,Saint-Pol, Tréguier, Saint-Brieuc,Saint-Malo, Dole, Rennes, Nantes, Angers, Tours, Orleans, Sens, Chartres, Le Mans, Séés, Bayeux, Avranches és Coutances egyházkerületekből folyt be.

Ezen nagyperjelséghez tartozó első osztályú kommendák és azok vezetői, valamint jövedelmük: Beaugency 3000 livre (**M. Davejan** kapitány), Boigny 2000 livre (**M. de Villemandeur,** Kiel gazdasági kormányzója), Etampes 2000 livre (**M. de Bezons** katonai tisztviselő), Falaise1999 livre (**M. de Bellegarde** katonai tisztviselő), Grand-Beaulieu de Chartres 2000 livre (**M. de Rigauvile** zászlótartó a lovasságnál), Le Mans 3202 livre (**M. de Casteja**, Tours kormányzója), Mantes 2150 livre (**M. de Valmer** svéd lovaskapitány), Montmorillon I. 3000 livre (**La Case de Pons** márki, volt zászlótartó, Cognac kormányzója), Montmorillon II. 2000 livre (**M. de Laubanie** gyalogos brigadéros), Nogent-Le-Rotrou 1918 livre (**M. d`Arbouville** főhadnagy), Vendome 2199 livre (**M. de Vienne** lovaskapitány), Verneuil 2000 livre (**M. de Bercourt** lovaskapitány).

A másodosztályú kommendák és azok vezetői, valamint jövedelmük: Angers 1315 livre (**M. de France-Brouille** első osztályú kapitány), Caen 1806 livre (**M. de Marcilly** hadnagy), Chateaudun 901 livre (**M. de Blondelot** lovassági főhadnagy), Chartrage 600 livre (?), Chartres 900 livre (**M. d`Anjou** lovaskapitány), Dourdan 932 livre (**M. de Neuville** lovassági hadnagy), Dreux 1000 livre (**M. de Dais** muskétás), Grand-Beaulieu 1800 livre (**M. de Chevire** kapitány), Houdan 1200 livre (**M. de Perussy** sorhajóhadnagy), Jargeau 1220 livre (**M. de Saint-Thomas** albán gyalogos kapitány), Loches 950 livre (?), Lochirst 800 livre (?), Marchenoir 2122 livre (**M. de Villechauve** ezredes), Melun 867 livre (**M. de Montclair** skót lovassági főhadnagy), Montargis 920 livre (**M. de La Burthe** dragonyos főhadnagy), Pithiviers 1219 livre (**M. du Sosie** lovassági főhadnagy), Sainte-Catherine de Morvaux 465 livre (?), Tours 946 livre (**M. de Lestoile** lovassági főhadnagy), Valogne 1225 livre (**M. de Lurcy** kapitány), Vire 1227 livre (**M. de Bony** kapitány).

A legtöbbet jövedelmező kommenda bevétele 3202 livre, míg a legszegényebbé 465 livre.

A nagyperjelség teljes bevétele: 49 663 livre, amit a nagyperjel és 32 kommenda bevétele tesz ki.

Languedoei Nagyperjelség, Toulouse központtal és ennek 30-38 kommenda volt alárendelve.

Élén **Rivarol** marsall állt, akinek bevétele 4830 livre volt, amit a következő egyházkerületekből kapott: Béziers, Lodéve, Montpellier, Nimes, Viviers és Uzés.

Ezen nagyperjelséghez tartozó első osztályú kommendák és azok vezetői valamint jövedelmük: Aix 1727 livre (**M. Luc de Vintimille** gróf, gályakapitány), Arles 2745 livre (**M. de Masson** brigadéros), Bordeaux 2000 livre (**M. de Cogolin** sorhajókapitány), Bourges 1877 livre (**M. de Boulogne** lovaskapitány), Draguignan 1968 livre (**M. d`Amblimont** sorhajókapitány), Lusignan 1690 livre (?), Marseille 1863 livre (**M. Machet** kapitány), Montauban 1677 livre (**M. Lussan** gróf, lovaskapitány), Toulouse 2770 livre (**M. de Castelas**, Longwy kormányzója).

A másodosztályú kommendák és azok vezetői, valamint jövedelmük: Audignon 843 livre (**M. Gregoire** gyalogos kapitány), Bressure 1808 livre (**M. Saint-Eleine** apát), Buzancais 913 livre (**M. de La Petitiere** gyalogos kapitány), Cahors 1428 livre (**M. Reniel** főhadnagy), Clermont 1195 livre (**M. de Rey** gyalogos kapitány), Curzon ? livre (**M. de La Verriere**), Issoudon 1943 livre (**M. de Ferier** kapitány), Libourne 900 livre (**M. de Bezombes** gyalogos kapitány), Lyon 1315 livre (**M. de Cantan** gyalogos kapitány), Montaigu 790 livre (**M. de Martillac** gyalogos kapitány), Narbonne 1475 livre (**M. de Salerne** gyalogos kapitány), Niort 868 livre (**M. de La Pierre** drogonyos főhadnagy), Orion 875 livre (**M. de Goussol** lovassági főhadnagy), Périgueux 1156 livre (**M. de Canant** gyalogos kapitány), Pignerol vagy Saint-Laurend de Pignerol 2400 livre (**M. de Pienne**), Saint-Jean d`Angély 808 livre (**M. de Tangy** mérnök), Saint-Thomas de Fontenay 1200 livre (**M. de Villeformiou** kiszolgált katona), Sancerre 850 livre (?), Valence 1383 livre (**M. de Gensac** gyalogos kapitány), Vouvant 815 livre (?).

A legtöbbet jövedelmező kommenda bevétele 2770 livre, míg a legszegényebbé 790 livre.

A nagyperjelség teljes bevétele: 48 608 livre, amit a nagyperjel és 30 kommenda bevétele tesz ki.

1 livre, ami 1795-ig vert ezüstérme volt, körülbelül 1 francia franknak felelt meg még a XIX. század végén is.

172 kommenda és 5 nagyperjel 10 éves összesített bevétele: 279 573.15 livre.

Ismert 5 nagyperjel és 156 kommendador neve. Igen feltűnő, hogy a főnemesség alig képviselteti magát, hiszen mindössze 3 márki és 3 gróf található köztük.

Az is feltűnő, hogy a tábornoki kar alig van jelen a lovagrendben. A fenti 161 fő rangbéli és katonai alakulatbéli megoszlása: tábornok (marsshall, generális, brigadéros, fegyvernemi felügyelő 12 fő, ezredes 6 fő, alezredes 6 fő, őrnagy 12 fő, kapitány (százados) 65 fő, hadnagy/főhadnagy 17, ismeretlen rangú tiszt 3 fő, tengerésztiszt 5 fő, közlegény 7 fő. Egyébb ismert foglalkozású egyén 13 fő, rendőrtiszt 1 fő, apát 1 fő. Ez összesen 143 fő. A fenmaradó 18 fő foglalkozása ismeretlen. A katonák közül a tábornokokat leszámítva úgy, hogy ott, ahol például csak hadnagy állt fegyvernemi meghatározás nélkül, gyalogosnak véve, 36 fő a lovasságnál szolgált, 76 fő a gyalogság különböző alakulatainál, 4 fő testőr és 5 fő tengerész.

A katonák közül 22 fő volt már ekkor nyugállományban. (Langle – Treourret de Kerstrat 71-79. old.)

Míg a 17-18. században a rendtagok között egyszerre kevés főnemes található, mint azt a fenti példa is mutatja, addig a lovagrend 20. századi történetéből látni fogjuk, hogy ott előtérbe kerülnek Európa főnemesei a köznemességgel szemben, és igen sok kiemelkedő politikus is helyet fog foglalni a lovagok sorában. Idővel pedig a nem nemesek is bejuthatnak a rendtagok közé. Az már majd egyéni megítélés kérdése, hogy ezen változások végül is előnyére vagy hátrányára szolgálnak majd a rendnek.

1701-től jelennek meg a már említett örökletes parancsnokságok. (von Erich Feigl 70. old., R.Bagdonas 51-52. old.)

A lovagrend egyházi intézményei 1721-1726 között

Paris – Ile de France: A királyi palota – Louvre-kápolnája a nagymester szolgálatára, Saint-Germain apátság, valamint a Saint-Jacques Kórház temploma – ma csak a tornya áll a templomnak, – a Carmes (Kármelita) de la ruc Royale-templom a Szent-Lajos szigeten, a kapucinus kolostor temploma és a Vaugirard plébániatemplom.

Alsace: Belfort katedrálisa, Sélestat domonkos temploma és a strasbourgi Szent Lajos templom.

Anjou: R.P. Cordeliers- templom Saumurban, Angersben a Potherie palota kápolnája.

Artois és Flandria: R.P. Carmes (Kármelita) templom Cambriában, Saint-Jean-templom és apátság Valenncienesben, Minimes-templom Calaisban.

Berry: Saint-Satur templom.

Bourbonnais: templom Dijonban, Péres Cordeliers templom Dijonban, Villiers templom és egyházkerülete Maconban.

Bretagne: Saint Houardon templom Landerneau-ban, Palais püspök kápolna Tréguier-ben, a léoni Pleyber-Christ-parókia és templom, R.P Carmes (Kármelita)-templom Nantes-ben, a Notre-Dame de Mur-templom Morlaix-ban, Cleder-parókia és templom Quimerben.

Dauphine: Vienne temploma, Jacobins templom Grenoble-ban, Carmes (Kármelita) kápolna Vienneben.

Franche Comte: Lons templom Saulnier-ben, Saint-Nicolas templom Villersexelben

Guynne: Petits-Carmes (Karmel)-templom, Royale des Bénédictins (Bencés) apátság és templom, Saint-Crois templom Bordeaux-ban.

Languedoc: Notre-Dame templom Toulouse-ban, Carmes (Kármel) templom Carcassonneban, Dames-templom és Kórház (apácák) Pezenas-ban, Saint-Pons katedrális, Carmes (sarutlan Karmel) templom Montpellier-ben, d`Albi érseki kápolna, Carmes (Kármel)-templom Auchban.

Lyonnais: Lyon érseki kápolnája, R.P Célestins templom Lyonban, R.P Augustins (sarutlan Ágostonrend-i) templom és konvent Lyonban.

Normandie: Notre-Dame- templom Saint-Loban, R.P Carmes (Kármel) templom Rouenben

Picardie: d`Amiensben templom.

Poitou: Saint-Ursule- templom Oléronban, R.P Capucins (Kapucínus) konvent Rochefortban

Provence, Comtat: Religieux de la Miséricorde templom Marseille-ben, Fréres Mineurs de Saint-Francois templom Tarasconban

Kápolnák és kastélyok: Kerauffret kastélya Bretagne-ban, Génétines kastélya, Saint-Marcel kastélya, Lévaré kastély Mayenneben, Gareye kastélya, Boisriou kastélya Bretagne-ban, Quincize kastélya.

Franciaországon kívüli templomok: Guadeloupeban egy templom, Saint-Augustin- templom Ténériffeben a Kanári szigeteken, Palais kápolna Rómában a kancellária épületében, királyi és nemzeti Saint-Louis- templom Rómában, franciák temploma Szentpéterváron. (Langle – Treourret de Kerstrat 80-82. old.)

1790-ben a rend azonban már csak 50 kommendával rendelkezett. (von Erich Feigl 70. old., R. Bagdonas 51-52. old.)

Franciaországban a lovagok sorába felvettek száma az egyes nagymesterek alatt 1610 és a francia forradalom között:

Philibert, marquis de Nerestang (1604–1613/20) (1608- tól a Szent Lázár Lovagrend nagymestere, és így függetleníti magát a Johannita Lovagrendtől.) 1610-1613 között **57 fő**

Claude, marquis de Nerestang (1613/20 – 1639), 1613.01.30-1639.08.16. között **25 fő**

Charles, marques de Nerestang 1639.08.16. – 1644.12.30. között **5 fő**

Charles- Achille, marquis de Nerestang (1645/46–1673) 1646–1673.02.04. között **168 fő**

Francois-Michel le Tellier, marquis de Louvois 1673.02.04. – 1691 között **566 fő**

Philippe de Courcillon, marquis de Dangeau 1693.12.24-1695.12.18-ig Grand Vicar, majd 1696– 1719/20ig nagymester, 1696-1719 között felvettek száma **435 fő**

Louis, d Orleans, duc de Chartres, later duc d Orleans 1720–1751 között felvettek **467 fő**

Louis de France, duc de Berry 1757 – 1772 között felvettek **133 fő**

Louis Stanislav Xavier de France, comte de Provence 1773 – 1814, 1773-1788 között felvettek **115 fő**

Ez összesen **1972 főt** jelent 178 év alatt. (Langle – Treourret de Kerstrat müve alapján)

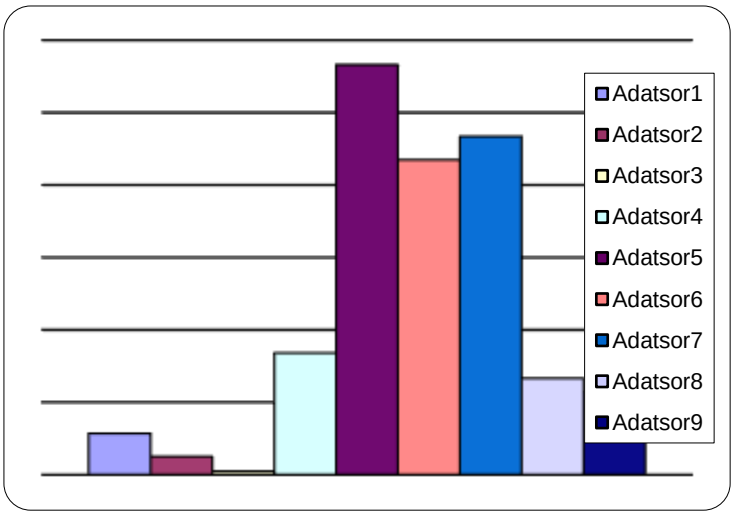

A vizsgált korszak 9 nagymestere alatt a felvettek száma grafikusan

(Louis Stanislav Xavier de France, Provence hercege, a lovagrend nagymestere 1773-1814 között source: Ministčre de la Culture, base de données Joconde)

A Jeruzsálemi melkhita-görög katolikus pátriárka spirituális fősége alatt

1830-ban a lovagoknak új patrónust kellett maguknak keresniük. Ezt az új patrónust végül 1841-ben, III. Maximosban, Jeruzsálem, Antiókhia és Alexandria pátriárkájában találták meg, mikor az Párizsban járt. De a tárgyalások a jeruzsálemi patriarhátussal már 1833-ban megkezdődtek az elismerés végett. Így **1841- től a rend egyházi protektora, avagy egyházi védnöke és pártfogója a patriárka lett**. A patriarchatus ekkoriban egyfajta függetlenséget élvezett a Török Birodalmon belül. A Szent Lázár Lovagrend 1930- ig állt a pátriárhák felügyelete alatt.

A pátriárkátus általi elismerést a jogfolytonosság tekintetében azonban sokan elvetik, mondván, a pátriárkának nem volt fons honorum joga.

Azaz olyan uralkodói joga, amely alapján alapíthat rendeket, lovagrendeket, vagy azokat védelmébe fogadhatja, mint protektor.

Ez az álláspont azonban, véleményem szerint, vitatható. Ugyanis, az érsekeknek, püspököknek, káptalanoknak, apátoknak, szerzetesrendek kolostorainak és az egyházi lovagrendeknek a középkortól kezdve van fons honorum joga. Ezt magyarországi példákkal szeretném alátámasztani. Magyarországon ugyanis a fent említett egyházi intézmények 1231- től adhattak – bár maga az egyház nemese kifejezés csak 1341- ben fordul elő először magyarországi okle-

vélben – egyházi nemesi (prédiális) jogállást. Egyházi nemessé válhatott felszabadított szolgarendű személy, de nemes ember is. Ez utóbbi addig, ameddig egyházi nemesi státusban van, elveszíti szabad nemesi jogait. Azonban ha kilép az egyház nemeseinek sorából, automatikusan visszanyeri országos nemesi jogállását. Ugyanis, az egyház nemeseit, helyi nemeseknek, avagy korlátozott területi jogkörű nemeseknek kell tekinteni. Az egyház nemese a XIV. század végére teljesen adómentessé vált Magyarországon. Ettől kezdve, a magyar törvények, például az 1522-es és az 1567-es évben kiadottak, igen sokszor őket a királyi nemesekkel egy sorba helyezték, esküjük azokéval azonos értékű volt. Az egyházi nemesség az esztergomi érsek birtokain még a XIX. században is fennált. (Rihmer 34-36. old.) A magyarországi példa alapján, véleményem szerint, a melkita pátriárkának volt fons honorum joga. Ennek a jognak a továbbélése lehet bizonyos mértékben, amikor is egyházi védelembe helyeztek püspökök különböző világi és egyházi jellegű szervezeteket mint egyházmegyei jogú szervezet. Erre példa a XX. századi Magyarországon a Szent László Rend. De a középkorban is van erre példa, például a lengyelországi Kardtestvérek Rendje, amit 1202-ben Albert rigai püspök alapított. Ez a rend később beolvadt a Német Lovagrendbe. (Font Márta 48. old.) Ez a példa pedig arra mutat, hogy püspököknek jogukban állt lovagrendet alapítani. Viszont ha alapíthattak, akkor ebből adódóan egy már meglévőt bármikor a védelmükbe vehettek. És bár maga a pápaság ellenezte a Szent Lázár Rend fennállását, a melkita pátriárka védnöksége ellen közel 100 éven át nem emelt kifogást! Ebből adódóan a melkita pátriárkátus alatt, meglátásom szerint, a Szent Lázár Rend jogfolytonossága végig fenntállt. Ez a jogfolytonosság pedig idővel át-, illetve visszaszállt a Bourbon házra.

A katolikus egyház politikai meggyengülése után azonban intézményeinek régi fons honorum jogát az uralkodók elvitatták, így az manapság nem érvényesülhet, csak helyi viszonylatban az egyházi bejegyzésű „lovagi“ szervezetek esetében. Bár ezen egyházi vagy püspöki „lovagrendeket“ manapság nem tekinthetőek valós lovagrendeknek, mivel 1951-ben **XII. Pius** pápa eltörölte a feudális eredetű világi címek és rangok használatát az egyházban, mi által az egyháziak fons honorum joga megszűnt. (Rihmer Nobilitas 2007) Én azonban ezt a régi jogot a Szent Lázár Lovagrend esetében élőnek tekintem a pápai tiltakozás elmaradása miatt, valamint azért, mert akkor amikor a lovagrend a pátriárkák védelmébe került, annak fons honorum joga még élt. A pápának volt és van fons honorum joga mint uralkodó fejedelemnek, tehát a melkita pátriarka pápai jogot bitorolt volna akkor, amikor a rendet védelmébe vette, ha neki nem lett volna a protektorátusra történelmi jogalapja és joga a XIX. században.

A melkiták az antióchiai, jeruzsálemi és alexandriai keresztények neve, amelyet a monofiziták gúnyból adtak nekik, mert a császár parancsára elfogadták a kalcedoni zsinat határozatait. Egy részük a VII. században monoteleta lett, míg a többiek a görög egyházszakadásba (1054) kerültek bele, amelyben a XVII. század közepéig megmaradtak, amikor is egyesültek a latin egyházzal. Elismerik a pápa primátusát, és egységben vannak Rómával. Liturgiájuk azonban görög nyelvű és görög rítusú. 1907- ben ezen egyház 138.735 tagot számlált. Egyházuk 4 érsekségre és 8 püspökségre van felosztva. Jelenleg a melkhita pátriárkátus és a pápaság viszonyát XII. Piusz (1939-1958) pápa által kihirdetett „keleti” egyházjog szabályozza.

A Francia Korona védnöksége ekkoriban ugyan névleg fennállt, de eléggé kétséges, mivel a korona joghatóságának területeiről a rend ki volt tiltva. Azonban a francia uralkodók a rendet továbbra sem oszlatták fel.

Spirituális protektorai a rendnek: **Maximos III. Mazloum (1833-1838-1855), Clement Bahous (1856-1864), Gregory II. Youssef-Sayour (1864-1897), Peter IV. Geraigiry (1898-1902), Cyrill VIII. Geha (1902-1916), Dimitros I. Cadi (1919-1925) és Cyrill IX. Moghabghab (1925-1930-1947).**

Az új helyzet érdekessége, hogy egy keresztény rend szellemi központja a Török Birodalomba került, míg a tényleges központ Párizsban marad egy ideig.

A lovagrend megújításáért igen sokat tett **Augustin Francois de Silvester-Chabot** báró, a Francia Tudományos Akadémia tagja (1851+), **Louis Guy de Rohan-Chabot**, Chabot vikomtja (1875+), **Alexandre-Charles des Courtilis de Bessy**, **Francois Louis de Bailleul de Vattelot**, **Gaspar Paulin** herceg (1842+), **Vienot de Vaublane** gróf (1848+) és **Jules Polignac** herceg. (von Erich Feigl 38. old.) (**Auguste Jules Polignac** herceg 1804- ben egy **Bonaparte** elleni összeesküvés miatt életfogytiglani ítéletet kapott, de börtönéből 1813- ban megszökött. 1829. augusztusától 1830. július 29- ig Franciaország miniszterelnöke. Radikális politikája vezetett az 1830. évi júliusi francia forradalomhoz.) (James J.Algrant http://www.)

Az 1840- es évek egyik híres lovagja volt **Habsburg Frigyes Károly** főherceg, altengernagy. (von Erich Feigl 91-92. old.) A főherceg részt vett az angol török háborúban az osztrák haditengerészetel együtt. A hajók szeptember 9- én Beirutot támadták, majd 26- án Sidon előtt jelentek meg. St. Jean d Acre (Akkon) 1840. november 4- i ostromakor kitűnt rendkívüli bátorságával, amiért megkapta a Mária Terézia érdemrendet. Ekkor parancsnoksága alatt a Medea és a Guerriera fregatt, valamint a Lipsia korvett állt. (Brigitte Hamann 137. old.)

A rend 1850-ben már húsz lovaggal bírt. A későbbiek során pedig igen sok kimagasló személyiség vált a lovagrend tagjává. Közülük is kiemelkedik: **Clement Beirut**, **püspöke**, aki 1856- tól pátriárka lett, **Msgr. Agapi Dumani** (1864- től lovag), **Msgr. Antoine Sabbagh** (1871- től lovag), **Alphonse (Ferdinand) Hamelin altengernagy** (1853- tól lovag) aki az 1853-56-os krími háborúban a francia fekete- tengeri flotta parancsnoka volt. Ő később francia tengerészeti miniszter lett, és a Becsületrend nagykancellárja. További kiemelkedő rendtag volt 1853- tól kezdve **Louis Edouard Bouet - Willaumez ellentengernagy**, aki egyben birodalmi szenátor is volt**, Louis Francois du Mesnil de Marieourt gróf**, aki Franciaország ciprusi konzulja volt, továbbá **Paul de Poudens gróf**, **Jean Tanski lengyel pap** 1863- tól, **Jules Marie d Anselm du Puisaye gróf** 1865- től (1880- ban Tunéziában próbált meg rendtartományt létrehozni.), **Jean – Paul EyschenYves de Contancin báró**, aki a rend commendadora volt. (James J.Algrant http://www., Paul Bertrand 94-95. old.)

További kiemelkedő rendtagok voltak még: **Anne – Parfait Chapt.de Rastignac** márki, **Henry Vicomte de Botsbaudry**, **Richard-Yves de Constantin** báró. (von Erich Feigl 38. old.)

1902-ben csatlakozott a rendhez **Msgr. Cyrille Ghea, aki később VIII. Cyril néven lett pátriárka.** A lovagrend tagja volt még **Msgr. Gregoire Haggear**, Saint-Jean d Acre (Akkon) ortodox püspöke, **Paul Watrin, Paul Beugnot, Charles Otzenberger, Jean-Paul Eyscher, Alexandre Gallery de la Tremblaye, Jean Georges de Guillet de Pardes de Fleurelles**. (James J.Algrant http://www.)

1907-ben, **Paul Beugnot** (Bugnot) lett a társaság titkára. Alatta a rend két csoportra tagolódott vagyoni alapon. A 150 - 500 frankot befizetők voltak a lovagok, míg a 750 frankotbefizetőkből lettek a parancsnokok (commanders).

1910-ben **Cyrill VIII. Geha** pátriárka javasolta, hogy a lovagrend tegyen lépéseket a Franciaországba való visszatérésre. Ezt egy 1901- es francia törvény tette lehetővé. A rendi tanács a Párizsi Törvényszékhez szószólónak **Paul Watrin**t nevezte ki és egyben kinevezte a **rend kancellárjának** is. Párizsba elkísérte **Paul Beugnot** katonai jogász, és segítségére volt még a Párizsban élő **Tanski (Tansky)** lengyel kanonok.

Paul Watrin 1876- ban született, majd tanulmányait Párizsban végezte el. Politikai tudományokból doktorált. Erősen monarchikus beállítottságú személy volt, aki élénken részt vett a politikai életben. A francia legitimisták táborához csatlakozott és így került kapcsolatba a spanyolországi Borónokkal. 1910- ben beszervezte a lovagrendbe **Alfonso de Borbón**t (1849-1936), aki **Don Karlos (Károly) (1788-1855) spanyol ellenkirály (1823-1840) unokája volt. Egyben II. Izabella (1830-1904) spanyol uralkodó unokaöccse, továbbá Francisco de Borbon y de la Torre**t**,** a későbbi 44. Nagymester nagybátyját.

Az 1910-es években **Jean-Joseph Mose**, Emil Moser izraelita gyáros fia, „megpróbálta a rendet újjáalapítani" az előzőektől függetlenül, de kísérlete nem vezetett eredményre. Erről az

epizódról és személyről fontos röviden szólni, mert igen sok kavarodást okozott a rendnek. Továbbá, mert több, a lovagrenddel foglalkozó irodalmak közül Moser tevékenységét úgy tünteti fel, mintha az tényleges és legális tevékenység lett volna. Jean-Joseph Moser 1878- ban Berlinben született. 1900- ban az ulánusoknál szolgált katonaként, majd Spanyolországba ment, ahol Barcelonában 1905- ben megkeresztelkedett. Később Párizsba költözött, ahol eladósodott és szélhámosságokból tartotta fenn magát. Ezek után 1910- ben ismét Berlinben tűnt fel. Itt önmagát Jean de Moser de Vega bárónak, a pápaság kamarásának adta ki. Ez után Párizsban megalapította a Johannita Lovagrend káptalanját az eredeti rend mintájára, mintha annak lenne a része. Ez Párizs egyik reprezentatív társasága lett, hiszen már akkor is hatott a rangkórság. Ezen a szerveződésen keresztül ismerte meg **Paul Watrint**, **Paul Bugnot**ot, és **Fritz Hahnt**, aki önmagát Guigue de Champvans de Faremont márkinak adta ki. Majd az orleans-i herceg közelébe férkőzött. 1913- ban az újságokban több cikk jelent meg a Szent Lázár Lovagrendről. Ismeretségeitől szerzett tudása és az újságok hatására elkezdte megszervezni a Szent Lázár Lovagrendet. De erre senkitől nem volt meghatalmazása. A Rivista Araldica folyóirat szerint 1911. január 11- én iktatták be **Mosert** a Szent Lázár Lovagrend káplánjának. Hamar társakra lelt ebbéli tevékenységében a berlini lakos **Branco** „gróf"- ban, **Guigue de Champvans** „márki, francia generális"- ban, továbbá **Lea Laender** tangótáncos személyében. Tevékenységük azonban szemet szúrt a berlini rendőrségnek, minek következtében **Moser** és társai Párizsba távoztak. Párizsban 1914- ben 4 hónapra börtönbe került, majd szabadulása után visszament Berlinbe. Ezután az egész Szent Lázár Lovagrendet lényegében leírták Európában, és a rend hivatalos ténykedései is kárba vesztek. **Moser** végül 1928- ban önkezűleg vetett véget életének. **Moser** életútját **While Zeininger** dolgozta fel. A Szent Lázár Lovagrend 1962. január 15- én hivatalosan is közzé tette, hogy **Jew Moser** soha sem volt a rend felvett tagja. (James J.Algrant http://www.)

VIII. Cyrill pátriárka, 1911. június 3- án, Damaszkuszból, székhelyéről egy hosszú levelet írt a kancellárnak a rend újjászervezéséről. A *Bulletin historique, archéologique et héraldique* hasábjain 1911- től 1913- ig foglalkoztak a lovagrenddel. 1913- ban az olasz Revista Araldica folyóirat szintén írt a rendről. Azonban az előrehaladott párizsi tárgyalásoknak az 1914- ben kirobbant I. világháború és **Moser** tényked̈ése hamarosan véget vetett. Franciaország és a Török Birodalom egymással ellenséges viszonyba került, mert míg az előbbi a tengelyhatalmak oldalán, úgy az utóbbi a központi hatalmak oldalán lépett be a háborúba. A problémát csak tovább növelte, hogy a pátriárka 1916. január 11- én elhunyt. Utódját, **Dimitros I. Cadi** (1919-1925) pedig csak 1919. március 29- én választották meg. Természetesen Ő lett a rend új spiritualis protectora.

Vezetése alatt lett a rend káplánja **Canon Pierracini atya**, és ekkor került be a rendbe **de l Église de Férier de Félix** márki, aki hadbíró volt. Azonban az európai visszatelepülés, fősége alatt még nem következett be. Az európai visszatelepülés majd csak az új pátriárka, **Cyrill IX. Moghabghab (Mogabgah)** (1925-1947) alatt fog bekövetkezni. Ő 1926. március 17-én kelt levelében a rend régi tradícióinak folytatása mellett állt ki.

Azonban gondot okozott az Európába visszatelepülő lovagrend elnevezése. Egyesek a ***Jeruzsálemi Szent Lázár Nemes Lovagjainak Egyesülete*** elnevezést látták helyesnek, míg mások a ***Jeruzsálemi Szent Lázár és Boldogasszony Rend Nemes Lovagjai*** elnevezést támogatták.

Végül az első elnevezés hívei kerültek ki győztesen, és így kikerült a rend nevéből a Boldogasszony (Kármelhegyi Boldogasszony) elnevezés. Az összevont névhasználatot **Jean-Joseph Moser** javasolta, aki önmagát a Francia Heraldikai és Régészeti Társaság tagjának is kiadta. **Moser** és **Watrin** között az elnevezésben még az is problémát jelentett, hogy míg az első a káptalan, addig az utóbbi a rend elnevezést kívánta alkalmazni.

Ezen elnevezés körüli küzdelmek a renden belül komoly feszültségeket okoztak, és többek között 1920- ban **Paul Beugnot** lemondásához vezettek. Ettől kezdve **Paul Watrin** vette át a rend szervezését, aki egyben a Jézus Krisztus katonái rend, avagy a jezsuita rend tagja is volt.

(Ezen időszakot igen megnehezítette a fentebb már említett **„báró" Moser, Montecristo „gróf"**-ja, illetve a német **Rotschild** ál rend szervezési tevékenysége, hiszen az elnevezés körüli vita hátterében is ők álltak.) **Watrin** sokat publikált a rend érdekében.

Gondot okozott, hogy a renden belül egyesek a pátriárka főségét kívánták továbbra is, míg mások a spanyol Bourbon család felé közeledtek.

Ez a probléma végigkísérte a rend életét, és egy szakadás lehetőségét rejtette magában. Ez történt 1965- ben és 1970/1986- ban is. Ez utóbbi szakadás máig is fenn áll, noha 2007-ben úgy tűnt, hogy létrejöhet az egység. (History http://www.)

1926-ban **Charles Otzenberger** a rend főellenőre megkezdte e rend európai újjáélesztését, mert az eddigi tevékenység az I. világháborúval és **Moser** „hírnevének" köszönhetően megszakadt. Az I. világháború alatt Barcelónában tartózkodott, majd Németországba ment. Innét útja Franciaországba vezetett. Mivel franciául nem jól beszélt, ezért segítségére sietett **Paul Bertrand**, aki már a háború előtt is sokat tett a rend európai visszatelepítéséért. (James J.Algrant http://www.)

1926. június 10- én **Msgr. Attie** atya, a pátriárka képviselője lett a rend káplánja, aki egyben a párizsi Szent Julian- templom igazgatója is volt. Ő két éven át intenzív tagtoborzást folytatott. Ennek eredményeként a rendi tagság a szimpatizánsokon kívül elérte a 90 főt.

1927- ben a rend franciaországi nagykövete **de l Église de Férier de Felix márki** lett.

A rend európai megerősítése terén történtek jelentős lépések. Erre az időszakra esik, hogy a tagtoborzás kiterjedt Spanyolországra, Lengyelországra és Magyarországra is Franciaország mellett. Ekkor közel 50 fővel bővült a rendtagság. A legkiemelkedőbb rendtagok ekkor: **Lienart bíboros (**Lille püspöke**), Patrick Hayes bíboros** (New York érseke), **Chief Justice** New York-i bíboros, **Msgr Dub Dubowski** Luck és Zytornee püspöke, **Lacaze** admirális, **Weygand** tábornok, **don Francisco de Borbón y de Borbon herceg, de Migré** márki és **de Bellevue** ezredes.

De nemcsak Európában erősödött meg a lovagrend, hanem a tengerentúlon is. Bíboros képviselte a rendet a Dominikai Köztársaságban, Haitin és Brazíliában.

Az 1920-as évek végén került kiadásra a **Szabály és Törvénykönyv** (Rules and Statutes), amely tartalmazza a lovagrend rövid történetét, alapvető törvényeit, az ortodox pátriárkával 1841-ben kötött megállapodást, és bizonyítja a rend jogfolytonosságát. (History http://www.)

1928. december 16-án a lovagok szervezésében került sor az „Union of Churches" című rendezvényre. Itt katolikus, örmény és melkita főpapok találkoztak egymással az ökumené jegyében. (R.Bagdonas 27. old.)

1929- ben **Paul Watrin** leköszönt a kancellári tisztségről.

A lovagrend tanácsa ezután a következőkből tevődött össze: **nagy-alamizsnaosztó (Grand-Almoner and Judge of Arms): Paul Bertrand**, aki később a rend kancellárja lett, **nagykancellár (Superintendent General): Otzenberger-Detaille** (Otzenberger felesége Germaine Detaille, minek következtében házasságuk után Otzenberger kettős nevet használt.), **főellenőr: Gallery de la Tremblaye**, p**ecsétőr: Émile Bertrand és Église de Ferrier de Félix.**

Ez időben kapcsolódott be a munkába **Joseph Stillemans** belga pap, aki a pápa házikáplánja is volt 1919- től, **Roger Bellot des Minieres**, **Xavier Fournier de Bellecue** lovassági kapitány, **Charles Laudet** diplomata, **Victor James Dowling** a New York-i legfelsőbb bíróság bírája, **William Dameron Guthier**, a Columbia Egyetem professzora és **George Mc Donald**, a Nassay Suffolk Lighting Compani elnöke.

A lovagok sora ismét sok kiemelkedő személyiséggel bővült, köztük volt: **Victor Dowling** az USA szenátora, **Denis Dougherty** Philadelphia érseke, **Kelly** Oklahoma püspöke, **Mundelein** Chicago érseke, **Oconnel** Boston érseke, **Stillman** püspök, **Weygand** generális, **Foch** marsall, **Habsburg Leopold** toszkán nagyherceg, **II. Károly** román király és **Nicolas** román herceg, **Károly Radiziwill** lengyel herceg, **Schwarzenberg Károly** cseh herceg, **Hohenzollern Frederik** herceg és **III. Boris** bolgár cár stb. (R.Bagdonas 27. old.)

Ferdinand Foch marsall (1851 – 1929) 1914- ben a marne-i, 1916- ban pedig a somme-i csaták egy fő irányítója. 1917. májusától a francia vezérkar főnöke. G. Clemenceau francia miniszterelnök tanácsadója. 1918. márciusától az összes nyugati antant csapatok főparancsnoka. 1919- ben a párizsi békék katonai határozatait és feltételeit ő fogalmazta meg. 1920 után a kommunista Szovjetunió elleni intervenciós harcok egyik legfőbb támogatója.

Ferdinand Foch marsall

1930-ban a jeruzsálemi pátriárka lemondott a rend spirituális főségéről és a protektorátusról. Helyét Acre (Akkon) érseke vette át örökletes parancsnoki ranggal.

IX. Cyrill pátriárka levele a La Croix folyóiratban jelent meg, amely levelet **Mgr. Attie**nek, a szír katolikus rítusú egyház Saint Julien- le-Pauvre, párizsi templom rektorához írt. Ebben a pátriárka kifejti, hogy azért lép vissza a rend protektorátusától, mert azt se a Szentszék, se pedig a francia állam nem ismerte el. A pátriárka levele után többen segítségért **Paul Watrin**hoz fordultak. Ő a **Bulletin Historique** című folyóirat hasábjain tette közzé ez irányú állásfoglalását. *„20 évig, ameddig a rend kancellárja voltam, mindig a legszorosabb kapcsolat állt fenn a rendet támogató pátriárka és a rend között. Mivel a rendnek csak olyan tagjai vannak, akik negyedízigleni nemességgel bírnak, és ehhez méltón élnek, és érdeklődést mutatnak a katolikus kelet iránt, mindig is elismertségnek örvendett az egyházi, diplomáciai és akadémiai körökben a rend. És főleg azok között, akik érdeklődnek a geneológia iránt. Az 1929. év elején nagyon túlterhelt voltam, mivel sok feladatot kellett ellátnom, és úgy gondoltam, hogy jól cselekszem, ha átruházom a rend irányítását (uralkodását) két személyre, akiket tökéletesen alkalmasnak találtam arra, hogy fenntartsa a rend lelkületét, és akiket* ***Mgr. Attie****, a rend káplánja messzemenőleg támogatott. Még mindig reménykedek abban, hogy nem hibáztam. Természetesen a kifejezésmódok (Pl: káplán) melyeket nem hagyott jóvá sem a Szentszék, sem a francia kormány, félreértésekre adhatnak okot, mivel azt hihetnék, hogy a rend pápai reprezentációval bír, vagy hogy elismerte a francia kancellária. Nem hinném, hogy a régi keletű tagok lennének felelősek ezért az értelmezésért. Tökéletesen tisztában vannak azzal, hogy mindig is nagy gondot fordítottunk arra, hogy elkerüljük élesen a „becsületrend" értelmezést, bármilyen nagy presztizst is jelentene számunkra. A rend fejeként eltöltött idő alatt sokszor és sokan a szememre vetették, hogy én mindig is elleneztem, hogy szalagokat, egyenruhákat és rangokat vezessenek be egy keresztény gentleman-ekből álló rendbe, aminek lennie kellene a Rendnek. Továbbá úgy gondolom, hogy maga a patriarkha kedvére voltak ezek az új eljárások, ha hihetünk az 1929.07.30-án kelt levelének, melyet az új kancellárnak írt. „Megkaptuk 1929.07.19- én kelt jelentését a*

rend tevékenységéről az 1929- es év első 6 hónapjában. Örömmel látjuk a rend bámulatos terjeszkedését ebben a 6 hónapban". Mi történt? A bámulatos terjeszkedés elő re nem látott és szerencsétlen hatásokkal járt? Jól lehet bizonyos szóbeszédeket hallottam, de nem vagyok tudatában a pontos részleteknek. Osztom azon kollégák aggályait, akik a Science Historique- nak írtak a fent említett újságcikkel kapcsolatban. Hozzájuk hasonlóan a rend tagjaként azon leszek, hogy ezeket a dolgokat kijavítsák. Annál is inkább, mivel a visszavonulási nyilatkozatomban úgy határoztam meg, hogy a Science Historique legyen továbbra is a rend hivatalos lapja, és folytassa a rendtagok nemességigazolásainak publikálását. Ami azokat a kollégákat illeti, akik kérték tisztázásukat az új szituáció kapcsán, a fent idézett újságcikk fényében, egyszerű a válaszom: Minden úgy van, ahogyan régen volt. Az áldozatok azok lesznek, akik hamis színben feltüntetni egy nemes kezdeményezést, amely megáll a saját lábán, saját érdemei szerint, úgy, mint a bolondok paradicsoma. (Paul Watrin) (James J.Algrant http://www.)

A bolondok paradicsoma = rangkórban szenvedők gyülekezőhelye, olyan hely, ahol a ranghoz kellő, valós feltételekkel a rangot bitorló nem rendelkezik. Jelen esetben a nemesi származás hiányára célzott Watrin. Watrin szerint ezek úgyis nevetségessé fognak válni akkor, amikor kiderül a nemesi származás hiánya.

Otzenberger és **Bertrand** alatt a rendtagok száma ugrásszerűen megnőtt, ami nagyban köszönhető volt annak a csábításnak, amit a rend egyenruhája és jelvényei jelentettek, amelyek a máltai lovagrend hasonló jelképeit tekintették mintának. A rendbe egyre több olyan személy került be, aki nem felelt meg a nemesi előírásoknak és az egyéb feltételeknek. – Sajnos ez a tendencia most is gyakran kísérti a rendet, különösen azokon a területeken, ahol a létszámtól függ az esetleges állami támogatás. Továbbá a rang- és címkórság szintén mindmáig jelen van a renden belül. Saját magam voltam tanúja annak, amikor kommendádori rangba felvett személyek az avatási ceremónia közben azon tanakodtak, hogy hová és mely rendbe vették fel őket. Aztán megállapították, hogy mindegy, fő hogy ismét bekerültek valahová. – Ezen tendencia ellen **Watrin** a fenti cikkben fejezte ki többek között tiltakozását. Ekkor felvetődött az a kérdés, hogy tulajdonképpen ki vagy kik vezetik a rendet, **Watrin** vagy **Otzenberger**ék. Hamarosan **Watrin** visszatért a kancellári székbe, hogy a rend tekintélyét helyreállítsa. Ez azonban a rend szakadásához vezetett. Az új (neo) Lázár rend élén **Otzenberger** és **Bertrand** állt, míg a tradicionális rendet **Paul Watrin** irányította.

IX. Cyrill Mogabgab melkita pátriárka 1965- ben elvállalta a neo-Lázár rend spirituális főségét. Ennek a ténynek és **Bertrand** későbbi tevékenységének nagy szerepe volt abban, hogy a rend tradicionális ágában 1970/1986- ban ismét szakadás következett be.

A tradicionális ágat másképpen Nemes Szent Lázár Kórházi Rend néven is illették, vagy német csoportként. A szakadás következtében kialakult egy német és egy francia ágazat. **Watrin** a Science Historique hasábjain lépett fel ellenfeleivel szemben. Mialatt a neo-Lázár rend a pátriarkátus felé közeledett, mint jeleztem, 1965- ben eredménnyel, addig **Watrin** a spanyol Bourbon ház felé közeledett. (James J.Algrant http://www.)

Miután a rend megerősödött Európában és a tengerentúlon, a lovagok úgy határoztak, hogy saját soraikból választanak nagymestert, és evvel helyreállítják a rend történelmi szerkezetét is. Így 1930- ban a választás a spanyol nagy bailiffre esett mint leendő nagymesterre. Ő ekkor mint a rend altábornagya állt az élre, majd 1935. december 15- én egyhangúlag választották meg nagymesterré a rend generalis káptalanjának ülésén. Az ülés a Párizs közelében lévő Epinay Missziós Szűzanya templomában volt. (v. Dr. Kézdy Vásárhelyi kézirat I.)

Rend 44. Nagymestere Franciesco de Borbón y de la Torre, Seville hercege (1930/35-1952) lett. Hivatalos címe: ***a jeruzsálemi, tengeren és azon túli Szent Lázár Lovag és Ispotályos Rend nagymestere.***

Franciesco de Borbón y de la Torre, Seville hercege

Az új nagymester egyaránt leszármazottja a spanyol és a francia uralkodóknak. Mivel a középkori rend egysége utoljára a spanyol uralkodók és ősei alatt állt fenn, így személyében biztosított volt a jogfolytonosság. Francia részről pedig az egykori francia rendtartomány protektorainak utóda, így, ezáltal is biztosított a jogfolytonosság. (History http://www.) – *A spanyol Bourbon-ház nagymesteri címét* ***XIII. Alfons*** *(1885/1902-1931 spanyol király) is támogatta.* (von Erich Feigl 39. old., Paul Bertrand 104. old.) – Fia **Don Francisco Enrique de Borbon** lett ekkor a rend koadjutora. (History http://www.)

Bár most uralkodó vagy uralkodói jogú személy nem erősíti meg a rendet, de mivel annak élére királyi herceg került, lényegében személye által lett megerősítve a rendi jogfolytonosság, hiszen olyan család vérszerinti tagja állt a lovagrend élére, amely család tagjai egykor, mint uralkodók, védnökölte azt. Ezt majd utólag 1962-ben a Lovagrendek Nemzetközi Állandó Bizottsága (ICOC) fogja elismerni. – Igaz utóbb ez a szervezet majd a XXI. század elején saját magának ellentmondva nem fogja a jogfolytonosságot elismerni.

A spanyol uralkodói megerősítés az 1930-as években azért maradt el, mert 1931. április 14-től, Spanyolországban megszűnt a királyság, és az csak 1974-ben állt újra helyre. (History http://www.)

Viszont ettől kezdve a spanyol uralkodó is tagja a rendnek, személye pedig adja az uralkodói megerősítést.

Itt kell megjegyeznem, hogy jog szerint a spanyol Bourbonokban teljes joggal él tovább minden francia Bourbon hagyomány és jog. Erre **Sixtus** pármai herceg dolgozata a legkiválóbb bizonyíték.

Bourbon Sixtus pármai herceg, Zita magyar királyné bátyja 1914-ben a párizsi katolikus egyetemen védte meg jogi doktori diplomamunkáját, amelynek címe „*Az utrechti szerződés és a királyság alaptörvényei "*. Ebben a doktori értekezésben azt bizonyította be, hogy

V. Fülöp leszármazottai, legyenek azok Spanyolország, a Két Szicília vagy Párma Bourbonjai, jogilag francia hercegek maradtak. (Jean Sévillia 55. old.) Az utrechti szerződés zárta le az úgynevezett spanyol örökösödési háborút, amely a Habsburgok ellenében a Bourbonok győzelmét hozta. A szerződés kimondta, hogy a francia és a spanyol trón nem egyesíthető, hiába ül mindkettőn Bourbon XIV. Lajos francia király egy-egy fia. Mivel a párizsi katolikus egyetem

elfogadta Sixtus herceg jogi doktori munkáját, maguk a franciák ismerték el a spanyol Bourbonok francia hercegi jogait. Ezért főségük alatt a Szent Lázár Lovagrend teljes joggal viszi tovább a francia rendi hagyományokat és ezáltal a rendi jogfolytonosságot.

Itt jegyzem meg, hogy **Bourbon Henrikkel**, Chambord grófjával, **Bourbon X. Károly** francia király unokájával 1883.08.24-én kihalt a Bourbon család francia királyi főága. Utánuk a hatalmat a Bourbon-orleans-i ház ragadta magához, holott a kihalt főághoz a spanyol Bourbonok leszármazásilag közelebb álltak. Így trónigényük a Francia Koronára jogos, és ugyanígy jogszerű a Bourbon főág hagyományinak a továbbvitele. Márpedig a főág utolsó tagja, **Bourbon Henrik** a Szent Lázár Lovagrend fennmaradása mellett foglalt állást. Jogigényük annál alaposabb, mivel a Bourbon család 1761.08.15-én Párizsban megkötött családi szerződése alapján, amit **Choiseul** francia és **Grimaldi** spanyol miniszterelnök írt alá a spanyol és a francia Bourbonok nevében, kimondták, hogy a Bourbon család két ága – beleértve a nápolyi és a pármai spanyol Bourbonokat is – birtokaikat kölcsönösen egymásnak biztosítják. (Révai Nagy Lexikona III. kötet) Tehát a Bourbonok uralkodóágai közötti szerződés szellemében a spanyol Bourbonok jogszerűen viszik tovább a Szent Lázár Lovagrendet mint a kihalt uralkodó főág legközelebbi rokonai. És itt nem feledhetjük el, hogy a Bourbon-orleans-i ág lényegében pucscsal jutott hatalomra egykoron Franciaországban.

Az 1930-as évek elején történik azon szentek megválasztása, akiket a rend patrónusának tekintenek **Szent Lázáron** kívül. Itt kapott helyet **Szent Lajos** francia király, **Nagy Szent Bazilleiosz (Vazul)**, **Szent Sophronius**, **Szent Elzéar de Sabran**, **Árpád-házi Szent Erzsébet** és természetesen a **Szűzanya**. (Paul Bertrand 109. old.) Én még ide sorolnám **Boldog Gérard**ot, a rendalapítót és **Jeanne d`Arc**ot is.

Nagy Szent Vazul 330 táján született a kappadókiai Cezáreában, és 379-ben hunyt el Cezáreában. Vagyonos szülők gyermekeként látta meg a világot. Szülei jóvoltából Cezáreában, Konstantinápolyban, majd Athénben tanult. Az akkori tudományok szinte minden terén jártas volt. Több város is igen magas állást kínált fel neki, de ő ezeket elutasította, és megkeresztelkedve a keresztény közösségbe lépett. Kappadókiai szerzetes aszkéta lett, és saját birtokára, az Irisz partjára vonult vissza. Itt társakat gyűjtött maga köré. Számukra szerzetesi szabályzatot alkotott, és létrehozta a máig virágzó basilita szerzetesrendet. Tevékenységüket az imának és a munkának szentelték. Vazult 364- ben szentelték pappá, majd 370- től ő lett Cezárea püspöke. Egyházmegyéjében igen kemény kézzel tartotta fenn a rendet és a fegyelmet. Létrehozott egy nagy szociális központot. Itt helyet kaptak a segélyszervezetek, szálláshelyek, otthonok, munkahelyek valamint különböző kórházak. Az utókor ezt az intézményt Vazul telepnek nevezi. Prédikátori és egyháztanító munkássága szintén kiemelkedő volt. (Testvéreink... 56 - 60. old.)

Szent Sophronius jeruzsálemi pátriárka, egyházi író és költő, Damaszkuszban született 560 körül és Jeruzsálemben halt meg feltehetőleg 638. március 11- én. Hosszabb ideig Szent Sabbas laurájában élt, később pedig a Theodosius kolostorban. 634- ben lett pátriárka. Munkásságának fő küzdőtere a monoteletizmus (monoteizmus) elleni harc volt. (Révai Nagy Lexikona)

Szent Elzéar de Sabran 1285- től 1323- ban élt Franciaországban. A halál Párizsban érte. 1313- ban hősiesen harcolt **VII. Henrik** német-római császár seregei ellen. Ő kezdeményezte Valois Mária és Calabria hercegének a házasságát, amit halála után, 1325- ben kötöttek meg. Halála után sírjánál fertőző betegek gyógyultak meg. 1369- ben V. Orbán (1362 – 1396 pápa) kanonizálta. Égi születésnapját az egyház szeptember 27- én ünnepli. (Nouveau Larousse)

A többi szentről jelen munkámban már szó esett, így most róluk nem teszek ismét külön említést.

Az idők folyamán, a Jeruzsálemi Szent Lázár Lovagrend két fő ágra bomlott szét. Ez a két fő ág a capuai spanyol majd savoyai és a johannita majd francia ág.

Ami a Szent Lázár Lovagrenddel történt, nem egyedi eset. Mármint, hogy különböző okok miatt, egyes rendtartományai egy lovagrendnek önálló útra léptek. Erre igen jó példa a Johannita

vagy Máltai Lovagrend. Ezen egykor egységes lovagrend ma öt önálló rendként működik tovább: Máltai Lovagrend mint katolikus rend, a Johannita, a Szt. János Rend a Brit Birodalomban, a Szt. János Rend Németalföldön és a Szt. János Rend Svédországban mint protestáns rendek.
De a Német / Teuton / Lovagrend is két önálló ágra vált szét. Egyik ága a pápa, míg másik a Holland Korona fősége alá tartozik.
Csak mellékesen jegyzem meg, hogy jelenleg a Lovagrendek Nemzetközi Bizottságát 1 + 13 lovagrend alkotja. Ennek az előbb felsorolt 7 rend is tagja. Ebből következik, hogy jogfolytonosan az egyes rendtartományok is továbbvihetik egy lovagrend hagyományait. Ennek azonban feltétele, hogy az önállósuló rendtartományt, egy uralkodó alkossa meg szuverén koronája fősége alatt. (Karlai K.) (Ennek pedig úgy a francia király, mint a jeruzsálemi pátriárka, teljesen megfelelt.)
Az pedig, hogy Itáliában és Franciaországban is a Szent Lázár Lovagrend egy másik lovagrenddel összevonva működött, nem jelenti a jogfolytonosság megszűntét. A rendek összevonására azért volt szükség, hogy a pápa johannitákhoz való beolvasztási törekvését ki lehessen védeni. Hiszen így nem lehetett önálló Szent Lázár Lovagrendről beszélni, tehát önálló, azaz beolvasztható vagyonról se lehetett szó. Vagyis, az összevonások által maradhatott meg a rendi vagyon, és működhetett tovább a rend is.

A Lovagrend története és felépítése 1930-tól 2003-ig

A lovagrend a középkor folyamán a következő nagy csoportokra oszlott:

A templomos és a johannita rendekhez hasonlóan, hármas tagolódás jött létre.

Az első csoportot a harcosok, avagy a **lovagok rendje** alkotta.

A második csoportba a **klerikusok** kerültek. Mivel a papok nem foghattak fegyvert, ők az ispotályokban végeztek lelkipásztori munkát.

A harmadik csoport a **segítők csoportja**. Ők a fegyverhordók, mesteremberek és a betegápolók.

Később ehhez a hármashoz csatlakozott negyedikként a **rend női ága**.

Már a középkor folyamán voltak olyan személyek, akik csak egy bizonyos időszakra csatlakoztak a rendhez, vagy csak adományaikkal segítették. Ők voltak a **donatorok**, az úgynevezett **félkeresztesek.**

A XX - XXI. században is megőrizte a lovagrend a középkorban kialakult struktúráját.

A lovagrend belső életének alapját az 1948- ban megalkotott szabályzatok jelentik. Ekkor lett kimondva, hogy a rend római katolikus vallású szervezet. (Később ezen a szigorításon engedményeket tettek, de a rend keresztény volta továbbra is megmaradt.)

A lovagok két nagy csoportra bomlanak ma: az **igazság lovagjai/úrhölgyei,** akik már 4 vagy több generáció óta nemesi ősöktől származnak, vagy mind a 4 nagyszülőjük született nemes volt, és a **kegyelem lovagjai/úrhölgyei,** akik nem nemesek, vagy a szükséges számú nemesi őst nem tudják felmutatni.

A 4 nemes őst úgy kell érteni, hogy már annak születtek, tehát nem életükben váltak nemessé a megkívánt ősök.

Az igazság lovagjai a jogi lovagoknak (chevalier de justice - cavallier di giustizia) felelnek meg. Mivel a lovagrend eredetileg nemesi szervezet, ezért a tisztségviselés nemesi ranghoz és ősfához van kötve ekkor még.

A kegyelem lovagjai a tiszteletbeli lovagoknak felelnek meg, akik tetteik után válnak lovaggá, de nem rendelkeznek kellő számú őssel. Ők nem viselhetnek semminemű tisztséget egészen a XXI. század elejéig.

Azonban a tisztségviselés minden perjelségben más módon működött, így előfordult, hogy a kegyelem lovagjai is tisztséghez jutottak a renden belül ott, ahol nem volt megfelelő nemesi származású lovag. Igaz ők nem kinevezett, hanem megbízott tisztségviselők.

A fenti szigor a XXI. század elején megenyhült. Erről alább írok.

Annak, aki a rend tagja akar lenni, 6 alapvető feltételnek kell megfelelnie:

1/ Legalább a 21. életévét be kell töltenie.

2/ Legyen tagja egy elismert keresztény vallási csoportnak.

3/ Tudatosan vállalt tevékeny keresztény életet kell élnie. /bérmálás, konfirmáció stb./

4/ Elismert társadalmi vagy hivatali pozícióval kell rendelkeznie.

5/ A rendi elöljáróknak feltétlen engedelmességgel kell, hogy tartozzon, és a rend szolgálatára mindig készen kell, hogy álljon.

6/ Aktívan közre kell működnie a keresztény segítő munkában.

A fentiekből kitűnik, hogy a rendtagság nem adományozható múltbéli cselekedetek után, mint kitüntetés, mert a rendtagság tevékeny munkához van kötve függetlenül a múltbéli érdemektől. Azon cselekedetek maximum az adott személyre irányíthatják rá a rendi előjárók figyelmét.

Sajnos azonban több nagyperjelségben, különböző okok miatt a fenti elveket nem mindenesetben tartják be. Így olyanok is bekerülnek a lovagok közé, akik a renden belül semminemű tevékenységet nem folytatnak, a rendtagságot pedig mint címhalmozást tartják csak számon.

Ezek rendszerint felvételük után el is tűnnek a lovagi összejövetelekről is. Az illetékes nagyperjelségeknek az ilyenek nevére és tekintélyére van szüksége, illetve arra kellenek, hogy bizonyos állami támogatásokhoz a rendi létszámot növeljék. (Obedience of Malta http.www.)

A rendlovagok (KLJ rangtól felfelé) fiai és lányai már 18. életévük elérésekor a rend tagjává válhatnak. Az igazság lovagjainak és dámáinak fiai és lányai, 18. életévük után, szüleik kategóriájába vehetők fel. Ha nem felelnek meg a nemesi követelményeknek, akkor a kegyelem lovagjai vagy dámái közé kerülhetnek be. (Constitution…Http://www...)

A lovagok további 9 rangosztályra tagolódnak a XX. században

GCLJ Lovagi nagykeresztes (nemzetközi: nagykeresztes) az igazság lovagjai között

DGCLJ Úrhölgyi nagykeresztes az igazság lovagjai között

A Szent Lázár Lovagrend nagykeresztjét kaphatják a köztársasági elnökök, miniszterelnökök, miniszteri rangú személyek, kormányzók, tábornokok, stb., a legfőbb tanács tagjai, a főbb területi egységek vezetői, akik a nagymester őszinte hívei.

GCLJ Lovagi nagykeresztes (nemzetközi: nagykeresztes) a kegyeleme lovagjai között

DGCLJ Úrhölgyi nagykeresztes a kegyeleme lovagjai között

Kaphatják a főbb területi egységek vezetői és azon lovagok és dámák, akik 10 vagy annál több éve szolgálják a rendet. Ettől a rangtól kezdve jár az **excellenciás** megszólítás.

KCLJ Lovagparancsnok az igazság lovagjai között

DCLJ Úrhölgyparancsnok az igazság lovagjai között

KCLJ Lovagparancsnok a kegyelem lovagjai kőzőtt (nemzetközi: Főparancsnok)

DCLJ Úrhölgyparancsnok a kegyelem lovagjai kőzőtt

KLJ Lovag (igazság lovagjainak főtisztje)

DLJ Úrhölgy (igazság lovagjainak főtisztje)

KLJ Lovag (kegyelmi lovag főtiszt) (megszólítás ettől kezdve: „**Chevalier**”)

DLJ Úrhölgy (kegyelmi lovag főtiszt) (megszólítás ettől kezdve: „**Dama**”)

CLJ Parancsnok (nemzetközi: Parancsnok)

OLJ Tiszt (nemzetközi: Tiszt vagy első osztályú tiszt)

MLJ Tag (nemzetközi: Másodosztályú tiszt)

A lovagi rangok elnyerése a rendnek tett, illetve egyéb kiemelkedő szolgálatoktól és a rendben eltöltött szolgálati időtől függenek. Az új lovag pályáját MLJ vagy OLJ rangban kezdi meg. Az OLJ rangban már 3 évet kell eltöltenie, hogy elérje a CLJ rangot. Ezt követőleg újabb 5 év telik el, míg beléphet a KLJ rangúak sorába. A KCLJ rangba a KLJ rangúak közül csak kiemelkedő érdemek alapján lehet továbblépni. Ez a rendtagok 2%-ának sikerül általában. A KCLJ rangúak közül pedig ismét csak 2 - 3% éri el a CCLJ rangot.

Attól, hogy valaki MLJ vagy KLJ rangban bekerült a lovagrendbe, még nem válik lovaggá! Az MLJ, OLJ és CLJ rangok a klasszikus lovagi világot alapul véve, az akkori fegyvernök státuszának felel meg, ami abban is megnyilvánul, hogy ezen rangok tulajdonosai bár tagjai a lovagrendnek, de még nem tényleges lovagok, így nem használhatják nevük előtt a Chevalier avagy lovag kifejezést. Mind ezt világosan tartalmazza a Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrend 2007-es jogszabálysora. Ennek 4. pontja és annak alpontjai, amelyek a rangokról és megszólításokról szólnak, a kérdésben így foglalnak állást: Confrére Consoeur a megszólítása a fegyvernöknek, avagy az MLJ, OLJ és CLJ rangúaknak, míg a Chevalier avagy lovag megszólítás csak a KLJ rangtól jár. Mind ez a felvételi szertartáson is megnyilvánul, ha azt

szabályosan végzik. Mert az MLJ, OLJ és CLJ rangú személyeket felvételükkor tilos karddal lovaggá avatni – bár sok esetben tévesen ezt teszik, miáltal félrevezetik a felvételt elnyerő személyt-, hiszen nem is lesznek ők még ekkor lovagok. Őket szabályosan a felvételt végző elöljáró kézfogással köszönti a lovagrend tagjai között, majd a vállukra terítik a lovagrend palástját. A KLJ rangú rendtagot, viszont már karddal kell felavatni, hiszen a rendtagot ekkor ütik lovaggá, mi által a rendtag tényleges lovaggá válik.

Ezért is volt az, hogy a nemességhez kötött lovagi rangot a ***KLJ/DLJ*** *rangot és az a fölötti rangokat csak az* ***igazság lovagjai*** *nyerhették el egészen a XX. század végéig!* Ennek oka pedig az, hogy valódi lovag csak nemes származású személy lehet, hiszen a lovagság középkori előfeltétele a nemesi származás. A XX-XXI. században azonban a rangok elnyerése terén történt liberalizálódás, belső feszültségeket eredményez, a nemesi származásúak és a nem nemesek között, mivel az előbbiek joggal érzik úgy, hogy tisztségeiket árúba bocsátották, és azok értékét devalválták. Joggal kifogásolják, hogy egyesek pénzért vehetik meg azt, amihez egykoron nemesi származás kellett. A két csoport közötti ellentétet egyedül a kereszténYi szeretet oldhatja fel, illetve az, hogy mindenkor figyelembe veszik az érintettek érzékenységét. A lovagrenden belül pedig a nemeseknek lehetővé teszik a nemesi keresztnek, a zöld keresztnek a viselését, így megőrizve azok „különállását", mi által kifejezésre jut a rend ősi hagyományainak a tiszteletbentartása. A nemesség „kiváltságainak" kérdése mindaddig élő kérdés marad a lovagrendben, míg annak nagymestere csak nemes ember, lehet, mégpedig, ha mód van rá, akkor főnemesnek kell lennie, de legjobb, ha uralkodócsaládból származik.

A kommendador utáni rangok megkettőzése az igazság, illetve a kegyelmi lovagok között, egészen újkeletű, mivel eddig ezek a rangok a nem nemesi származású lovagok előtt el voltak zárva. Az igazság lovagjai azonban rangban és tekintélyben mind a mai napig megelőzik a kegyelem lovagjait, bár ez ellen a kegyelem lovagjai gyakorta hőbörögnek. Igazság lovagja az az új szabályzat szerint, akinek nagyszülei mind nemesek voltak, vagy atyai vonalon nemessége a nagyapa nagyapjáig vezethető. A nemesi leszármazást a lovagok között a nagymester és a nagykancellár hitelesíti és hirdeti ki. A többi lovag a kegyelem kategóriájába tartozik, mivel a Szent Lázár Lovagrend továbbra is megőrizte eredeti, nemesi voltát, de a nemesség európai és más területeken történő háttérbe szorulása a rendi vezetést rákényszeríttette arra, hogy a tagok közé nem nemeseket is befogadjanak. Ezért nevezik őket a kegyelem lovagjainak.

A lovagrenden belül a középkori értelemben vett lovagi titulust a tagok a KLJ rang elérésekor szerzik meg. Csak ekkor ütik őket lovaggá!! Addig lényegében csak fegyvernökök, akik nincsenek lovaggá ütve. A KLJ rangú lovag viszont már teljes jogú lovag, így részt vehet a lovagrend vezetésében, és a rendet érintő ügyekben szavazati joga van.

A lovagrenden belül, külön léteznek a katolikus papok számára fenntartott rangosztályok:

AChLJ	Segédlelkész	(OLJ rangnak felel meg.)
ChLJ	Lelkész	(CLJ rangnak felel meg.)
SChLJ	Idős lelkész	(KLJ és KCLJ rangnak felel meg. Megszólítása: **nagytiszteletű**.)
EGCLJ	Egyházi nagykeresztes pap	(GCLJ rangnak felel meg. Ezt csak bíborosok, érsekek, püspökök és apátok nyerhetik el. Megszólításuk **excellenciás** vagy **eminenciás**.)

A lovagrend egyházi vezetője a nagymester által kinevezett **Spirituál Grand Prior**. (Obedience of Malta http.www., Constitution… http://www…)

A Szent Lázár Lovagrend tagjai között középkori mintára most is megtalálhatóak a **donatorok**, avagy félkeresztesek. Ők a renden belül három osztályt alkotnak. Nem tagjai a Rendnek, de a rendért végzett kimagasló segítő munkájukért kiérdemlik a donátori címet. Általában nagy összegű adományokkal segítik a lovagokat karitatív tevékenységükben.

A lovagokat segíti a **tiszteletreméltó segélyszervezet**. Lényegében ők az egykori szolgáló testvérek utódainak tekinthetők mivel kétkezi munkával szolgálják a rendet.

A **HLJ** rang birtokosa, mint szimpatizáns viselheti a rend kitűzőjét a HLJ betűkkel.

A **HMLJ** rangú személy a segítő „rend" tagja.

A **HOLJ** rangúak padig a segítő szervezet tisztjei.

A fenti három rang tulajdonosai nem rendlovagok. (The Order of Saint Lazarus http://www.)

A rendi tagságot elveszítik mindazok, akik három évig távol maradnak a rend munkájától, vagy a rendi érdekek ellen cselekszenek. Ők a továbbiakban nem viselhetik a rendjeleket, és a rendtagok sorából hivatalosan törölve lesznek. Munkájukat a segítők között kezdhetik újra, ahonnét három év eredményes munkavégzés után, ismét a lovagrend tagjai közé kerülhetnek MLJ rangban. (Constitution... http://www…)

A Szent Lázár Lovagrend élén 1935- től kezdődően, ismét a **nagymester** áll. Tradicionálisan mindig királyi herceg. Ez egy igen jelentős eltérés a párizsi obidenciához képest, hol ilyen megkötés nincsen. Ő a rend legfőbb elöljárója és feje. Élethossziglani időre a generális káptalan tagjai választják meg. A generális káptalan a rend legfőbb tanácskozó és törvényhozó szerve. Az új tagokat az ő nevében veszik fel, és ő nevezi ki a rend tisztségviselőit. Az adminisztrációs munkában a nagykancellár van a segítségére.

Őt követi a **koadjutor** vagy általános helyettes, aki egyben bírhat öröklési joggal is.

A koadjutor hívja egybe a generális káptalan ülését, és irányítja a legfőbb tanács munkáját.

Ennek a szervezetnek a legfőbb feladata, hogy felügyelje és karban tartsa a rend belső szabályzatait és törvényeit.

Utána következik a **Legfőbb Tanács elnöke**. Ő elnököl a tanács ülésein. Kétévente hívja össze az általa elnökölt irányító szervét a rendnek, és ő felelős a tanácskozás ügyviteléért.

A következő tisztség a **nagykancellár** (Hivatala Máltán van.)

Vezeti a rendi adminisztrációt, ellenőrző jogköre van, más szervezetek felé képviselheti a rendet, felügyeli a rendtagokat, dönt a rendtagok jutalmazásáról. A nagymester felé beszámolási kötelezettséggel bír.

A nagymester, a koadjutor, a legfőbb tanács elnöke és a nagykancellár viselhetik egyedül a rend körgallérszerű nagy láncát.

Rangban utánuk következnek:

A **főkincstárnok** (Grand Custodion) munkáját, a nagykancellárral szorosan együttműködve végzi. Munkájáról minden esetben jelentést tesz a végrehajtó tanácsnak.

A **rend főbírója**, arra hivatott, hogy a renden belüli jogi kérdésekben ítéletet mondjon mint főbíró.

A **titkos levéltár őre** levéltárosi kötelezettsége mellett, a nagykancellár tanácsadói feladatát is betölti.

A **fegyverbíró** felügyeli a rend nem pénzbeli anyagi javait. Ő a nagykancellárnak van alárendelve.

A **rendjelek őre** felügyeli a rend jelvényeit és kitüntetéseit. Szintén a nagykancellár felügyelete alá tartozik.

A **nagykkórházas,** felügyeli a rend egészségügyi intézményeit.

A **pecsétőr** őrzi a rend nagypecsétjét.

A rend katolikus legfőbb vallási elöljárója a **spirituális nagyperjel**, aki püspök, érsek vagy bíboros.

A Lovagrend irányítását különböző tanácsok segítik. 1/ Generális Káptalan, 2/ A Nagymester Tanácsa, 3/ Legfőbb Tanács, 4/ Végrehajtó Tanács, 5/ Nagy Titkárság és a Jogtanácsosi Hivatal.

A Generális Káptalan legfőbb feladata az új nagymester megválasztása.

A Nagymester Tanácsát normál esetben kétévente hívják össze, de van, hogy csak háromévente ülésezik. Ezt a nagykancellár hívja egybe. Ezen részt vesz a nagymester, a koadjutor, a nagykancellár, továbbá a meghívott rendtagok, akik a rend vezetői. Ilyenkor áttekintik a rend elmúlt idei tevékenységét, és helyzetét, továbbá kijelölik az elkövetkezendő időszak célkitűzéseit.

A Legfőbb Tanács tagja a nagymester, a koadjutor, a Legfőbb Tanács elnöke, a nagykancellár, a főkincstárnok, a rend legfőbb bírája, a nagykórházas, a főkáplán (Grand Capitular), a főpecsétőr és a Titkos Levéltár főlevéltárosa. Ezen tanács tagja volt még régente a levéltárnok, a főalamizsnás, a főmarssal és a keresztvivő. Ezen tisztségek részben megszűntek, vagy csak alkalmanként vannak betöltve. Ilyenkor őket a nagymester meghívhatja a tanácsba. A tanácsba a nagymester meg szokta hívni még a nagyperjeleket, a nagyinkvizítort, a főjegyzőt, a főheroldot aki a címereket felügyeli, a főgeneológust és a legelső helyettes kancellárt. A tanács kétévente ülésezik és kiadja a feladatokat a Végrehajtó Tanács számára.

A Végrehajtó Tanács feladata, hogy az előbbiek által kijelölt feladatok végbevitelét felügyelje. Ezen gyűlés elnöke a koadjutor. Tagja ezen tanácsnak a Legfőbb Tanács elnöke, a főkancellár, a főkincstárnok és a Titkos Levéltár őre (főlevéltárnok).

A rend ezen szerve, minden naptári évben ülésezik de ettől a nagymester utasítására, eltérhetnek. (Constitution… http://www…) (A rendi vezetés szerkezetéről a párizsi obidenciánál is olvashatók adatok.)

2001/02- ben a fenti tisztségeket a *spanyol-máltai obidenciában* a következők töltik be: H.R.H. Don Francisco de Borbon y Escasany, Duke of Seville nagymester**, H.H.Don Enrique de Borbon y Garcia Lobez** koadjutor, **Don Alphonse de Bourbon et Escasany** a rend helyettes tábornoka, **José Casajuana Giberet** a Legfőbb Tanács elnöke, **Don Reginald Attard** nagykancellár, **Don I.M. Poyatos Bernaidez** a lovagrend főbírója, **Don Jamie Cremona** nagykórházas, **Don Stuart Hamilton** nagyfelügyelő, **Don Giuseppe Siracusa** pecsétőr.

A rend egyházi **protektora** és spirituális nagyperjelje Spanyolország érsek - prímása, **Silvio Oddi bíboros** (2001+), míg vatikáni követe **Gonzales Martin** toledói püspök.

Oddi bíboros az egyházi hierarchiában igen magas pozicíót fogflalt el azáltal is, hogy **II. János Pál** pápa (2005+) kinevezte 1979- ben a Papság Kongregációjának prefektusává.

A lovagrend rendtartományokra oszlik. Ezek élén **nagyperjel**, vagy **nagytiszttartó (általános helynök)** áll már a középkor óta.

A nagyperjel munkáját a **perjel** és az **alperjel** segíti.

A rendtartományok, úgynevezett kommendákra oszlanak. Ezek élén a **kommendador** áll.

A rend működésének anyagi háttere, három fő pilléren áll: 1/ jótékonysági célra felajánlott nem pénzbeli adományok, 2/ pénzbeli adományok és jótékonysági rendezvények bevételei, 3/ a rendtagok anyagi hozzájárulásai. Természetesen, nem szabad megfeledkezni a hatalmas mennyiségű ingyenes szociális és egyéb segítő munkáról sem. A lovagrend és annak perjelségei, csak a fenti bevételek együttes megléte esetén működőképes. Egyetlen perjelség sem működtethető tisztességesen csak a rendtagok tagdíjaira alapozva. Ez ráadásul feszültségekhez is vezethet akkor, amikor egy-egy rendtag anyagi helyzete megromlik. Pedig a rendtag attól nem lesz rosszabb, hogy anyagi helyzete megromlott. Viszont ott, ahol pénzben mérik az értéket, hiszen a tagdíjak adják a fő bevételt, az ilyen rendtag kirekesztés áldozata lehet. Ez pedig ellentétes a lovagi, tetvéri és keresztényi szellemiséggel is. Ráadásul az ilyen perjelségek, a bevétel kedvéért gyakorta árúbabocsátják a rendtagságot, ami károsan hat a lovagrend tekintélyére. A lovagrend nem gazdasági vállalkozás, noha anyagiak mentén tud csak mozogni, hanem elsősorban testvéri szervezet, amelynek célja a másokon való segítés. Ezért is lovagiatlan, mi több, erkölcstelen cselekedet az esetleg anyagi gondokkal közdő rendtag megbélyegzése, lefokozása, kirekesztése stb.

Az 1930- as évek eleje a rend megerősítésével és nemzetközi elismertetésével telt. Jó néhány publikáció látott ekkor napvilágot, pl. **Paul Bertrand**: La Vie Chevaleresque című műve.

Paul Watrin pedig a rend szabályzatának kidolgozását végezte ekkor. Természetesen a neo és a tradicionális ág közötti ellentét továbbra is fennállt, ami a kiadott művekben is megjelenik.

Róma azonban nem ismerte el a megújult rendet. Az Osservatore Romano című lap 1935. április 16-i száma arról ír, hogy a Szent Lázár Lovagrendet a pápaság nem ismeri el. Így a rend csak pieuses associationsnak, avagy jámbor társaságnak minősül a katolikus egyház szemében (Bozsoky Pál) Ez azt jelenti, hogy a rendtagok közé katolikus főpapok, papok és szerzetesek ugyan felvehetők, de ők szervező és tagtoborzó munkát a lovagok számára nyilvánosan nem végezhetnek.

A lovagrend felvette a kapcsolatot a Szentszékkel, de az 1935 áprilisában, mint fentebb írtam, és 1953 márciusában egyaránt megtagadta a pápai elismerést. A pápaság a lovagrendet nem tekinti egyházi védnökség alatti szervezetnek, de mint világi szervezetet elismeri.(The Order of Saint Lazarus http://www.) Tehát **XI. Pius** (1922–1939 pápa) továbbra is ragaszkodott elődei állásfoglalásához.

Az 1930-as években megindult a lovagi élet Lengyelországban is **Dubowskinak**, Luck és Zytomierz érsekének vezetésével. (History of the Commandery of Poland http://www.)

1931-ben feltűntek Mexikóban **von Guadalupé** márki és **Regla** herceg vezetésével. (von Erich Feil 244. old.)

1934-ben jött létre a portugál delegáció **Goncalves Cerejeira** lissaboni bíboros kezdeményezésére. (von Erich Feil 215. old.)

Az Európába visszatelepült lovagrend hamar komoly kihívás elé került az 1936. július 17-től 1939. március 28-ig tartó spanyol polgárháborúban. Ekkor a rend nagymestere, kiváló hírnevet szerzett a háború csataterein, és őt tekintették Malaga hősének. A nagymester a polgárháború alatt **Frankó** tábornok ezredese volt.

A lovagrend erőteljes politikai tevékenységet fejtett ki különösen 1933 és 1936- ban, és fellépett a kommunista eszmékkel szemben. Kapcsolatokat tartott fenn **Francisco Franco** (1936-1975) spanyol államfővel, aki a rend nagykeresztese volt, **II. Károly** (1930-1940) román királlyal, **Rafael (Molina) Trujilloval** (1930-1952) a Dominikai Köztársaság vezetőjével, **Fulgencio Batista** (1933-1944, 1952-1959) kubai államfővel és **Getulio Vargas** (1930-1945) brazil kormányfővel. Latin-Amerikában kapcsolatok épültek ki Bolíviában (**Saving**), Columbiában (**Lozano y Lozano**), San Salvadorban (**Antonio Alvarez**), Chilében (**Bianachi**), Argentínában (**Carlos Saavedra Lamaz** miniszter), Peruban (**Benavidés** tábornok, **Garcia Calderon** és **Rafael Belaunde**), Hondurasban (**Carias Andino** tábornok, **Bernardes Meza** miniszter)és Guatemalaban (**Ubico** tábornok, **Carlos Salazar** és **Nicolai Kann** miniszterek), továbbá Mexikóban. De a tagok között látjuk Észtország vezetőjét, **Constantin Patz**t, **Maria de Pimentel Brandaot** és **Carlos de Macedo Soarezt**, **Campanema**, **Arturo de Souza – Costa** és **Marquez do Reis** brazil minisztereket is. A tagok közé bekerült 1939- ben **Kyrill Wladimirovich** és fia, **Wladimir Kirillovich** orosz nagyherceg, valamint **Borisz** és **Gabriel**, **György** és **Nikita** nagyhercegek, **Antonio de Fragoso Carmona** tábornok (1926-1951), Portugália köztársasági elnöke, **Mgr. Adolfo Nouel y Bobadilla** dominikai elnök, valamint Santa Domingo püspöke. Portugáliából **Cordeiro Ramos** miniszter.

Németországból pedig a tagok közé került **Joachim von Ribbentropp** birodalmi külügyminiszter, és **Herman Gőring** volt miniszter, birodalmi marsall, a német légierő parancsnoka stb. (A more measured http://www., James J.Algrant http://www.)

Az 1930- as években lett a rend tagja **Alfonso von Bourbon** spanyol herceg, **Friedrich von Hohenzollern-Sigmaringen** német herceg, **Georg von Mecklenburg** herceg (ez utóbbi két herceg a német rendtartományt újította fel 1932- ben), **Karl von Schwarzenberg** cseh herceg és **Dr. Antonin Graf Borek-Dohalsky von Dohalice** (1937- ben létrehozzák a cseh rendtartományt, amely 1948- tól száműzetésben működik tovább), továbbá **Giacomo Borghese**

olasz herceg, **Jan Zamoski** lengyel gróf, **von Guadalupe** mexikói márki, és **von Regla** herceg, holland miniszter Valamint **Urdariano** román miniszter és **Mihály** román trónörökös, a későbbi király, valamint felesége, **Elisabeth**, **Nicolas Petresco** román külügyminiszter, **Armand Calinesco** belügyminiszter és **Victor Iamandi** igazságügyminiszter, valamint **Milita Constantinesco** gazdasági miniszter. A korábbi román vezetés közül a tagok sorába lépett **C. Iassevici** és **Constantin Argrtensco** volt miniszter és **Viorel Virgel Tilea,** valamint **Jean Pangal** meghatalmazott miniszterek. De a rendtagok sorába lépett **Boris** bolgár cár is, **Habsburg Leopold Salvator** főherceg, vezérezredes, **Edmind Czernin von Chudinic** gróf, **Friedrich Karl Kinski von Vichynic** gróf, **Albrecht Radziwil** herceg, és **Kieswez** herceg, **gróf Jan Zamoyskz** Lengyelországból, **herceg Michael Argutinsky-Dolgoroukow** (1945), **Francois de Bourbon** herceg, tábornok, **Albert de Bourbon** herceg, tábornok, **Louis de Bourbon** pármai herceg, **Henriette** és **Izabel de Bourbon** hercegnők, **Kieswez**, **Bauffremont**, **Clermont – Tonnere**, **Polignac**, **Cuevas**, **Maillé, Audiffret Pasquier**, **Duras**, **Choiseut**, **Fezensac**, **Lévis – Mirepoix** és **San Fernando Luiz** hercegek**.** Továbbá **Henri de Béarn** és **Chalais**, **Robert de Broglie**, **Rogatien de Faucigni – Lucinge**, **Georges Meskiglhoff**, **Tokari – Tokarevski**, **Nikita Tchokotoua** hercegek, **Kira Czrillowna**, **Gabriel Romanov** orosz nagyhercegnők, **Irine de Mecklembourg** hercegnő. A felsorolást még számos főúri család tagjaival lehetne folytatni. A főtisztek közül megemlítendő **Waygand** tábornok, **Eduard Castelnau** vicomte du Curiéres tábornok, **Lazace** admirális, francia tengerészeti miniszter, **Marius Daille** tábornok, **Emilio Barrera y Luganda** spanyol tábornok, **Edgar Erskine Hume** tábornok. De a tagok között szép számmal akadnak politikusok és tudósok, továbbá bíborosok és püspökök is. (von Erich Feigl 39-40., 230. old., Paul Bertrand 117-119. old.)

A felsorolt személyek közül röviden három lovagot bemutatok azért, hogy látszódjon, milyen tekintélyes tagok is voltak ők.

Castelnau *tábornok az I. világháború kitörésekor a II. lotharingiai hadsereget vezette, 1915- től Szalonikiben állomásozott, majd 1916-tól ismét a franciaországi hadműveletek irányításában vett részt. A háború után Aveyron képviselője lett a kamarában.*

Weygand *tábornok az I. világháború kitörésekor a nancyi huszárezred parancsnoka volt. 1914-től 1923-ig* ***Foch*** *vezérkari főnöke volt. 1918-ban ő vezette Compiegne-ben a fegyverszüneti tárgyalásokat. 1920-ban, mint a lengyel hadsereg vezérkari főnökének jelentős szerepe volt a Varsó melletti győzelemben, amit az orosz hadsereg ellenében ért el augusztus 13-14-én. Az oroszok itteni döntő veresége teremtette meg az önálló és független lengyel államot. 1923-24 ben Szíria főbiztosa, 1931-ben a francia hadsereg főfelügyelője és a legfőbb haditanács elnöke. 1935- ben nyugállományba vonult. 1939-ben reaktiválták és a francia keleti hadsereg főparancsnoka lett. 1940 májusától a németekkel való fegyverszünet megkötéséig a francia hadsereg fővezére.* (Új idők lexikona)

Habsburg Leopold Szalvator *főherceg 1907-ben az Osztrák–Magyar Monarchia tüzérségi főfelügyelője. 1916-tól vezérezredes. 1902-től kezdve a légballonos repülőként a léghajózás fejlesztésében vett részt. Technikai újítása volt, hogy megoldotta a tüzérségnél használt vontatók négykerékmeghajtását.* (Habsburg Lexikon 257. old.)

A rend európai újjáéledése hatalmas lendülettel ment végbe, és jelentős politikai és gazdasági tényezővé tette a rendet.

1940. július 2-án Seville hercege, Leone Castelliben kiadott rendeletében kinevezte a rend Legfelsőbb Tanácsába **Montehermoso márkit**, madridi bíborost és 1941. június 25- én pedig leváltotta **Otzenbergert**, Franciaország perjelét, és helyére **L Égilise de Ferrier de Félixet** nevezte ki, evvel véget vetett a francia és német kettősségnek, avagy a neo és tradicionális elkülönülésnek és a „pátriárkai spirituális protektorátusnak". A lovagrend ismét egységessé vált. **Otzenberger** és **Bertrand** javaslatára a lovagok megkezdik az Újvilág meghódítását.

Az első jelentősebb karitatív tevékenység kifejtésére a II. világháború során került sor, elsősorban a bombázásoktól és a német megszállástól sújtott Franciaországban.

1945-ben a rend adminisztrátor generalisa **Prince de Béarn et Chalais** volt, aki 1944-1947-ig francia nagyperjel is egyben. (James J.Algrant http://www. és von Erich Feigl 162. old.)

Franciaország felszabadulása után a francia nagyperjelség élén sűrűn változtak az elöljárók.

1944. augusztusában, mikor Párizs felszabadult, **Otzenbergert** letartóztatták, mert üzletelt a német megszállókkal, később újra letartóztatták, mint „kommunista bujtogatót". 1944. októberében hunyt el, mert elüszkösödött a lába.

Paul Watrin a Science Historique hasábjain élesen elítélte **Otzenberger** és **Bertrand**, valamint a neolazaristák kollaboráns cselekedeteit. Tény, hogy a neolazaristákat rajtakapták azon, hogy Franciaország német megszállása után különböző folyószámlákat egyenlítettek ki. Tény továbbá, hogy a neolazaristák különös elismertségnek örvendtek a megszálló németek részéről mint ápolórend. Számukra a megszállók engedélyezték vallási ceremóniák megtartását is a Saint Luis de Invalides- templomban, ami a francia katonák kegyhelye és az előkelő társaság temploma volt.

Otzenberger halála után nem sokkal **Paul Watrin** is távozott az élők sorából. Halála után pedig radikális követői is eltűntek a rend életéből. (James J.Algrant http://www.)

Ez avval járt, hogy a renden belül megszűnt az aktív csoport, amely az újítások ellen fellépett. Ettől kezdve a nem nemesek felvétele, a rendi rangok és egyenruha ellen már nem szólamlott fel senki. Lényegében ekkor alakult ki a rend mai arculata.

A francia egyesülés vezetésétől **L Égilise de Ferrier** visszalépett, és helyére **Chalais herceg** (1944-1947) került. Majd 1948-tól 1954-ig **Paul Bertrand** lett a francia nagyperjel.

1954-ben került a rendbe **Pierre Timoléon de Cossé-Brissac, Brissac 12. hercege**. Ő 1954-ben francia nagyperjel lett. 1956- tól a rend adminisztrátor generálisa. Az ő kinevezését támogatta **Paul Bertrand**, a nagykáptalan tagja és **Guy Coutant de Saisseval** jogász, amatőr genealógus és heraldikus, aki 1946 óta volt tagja a rendnek.

Később **Brissac** tevékenysége vezetett a rend legújabb szakadásához.

Pierre Timoléon de Cossé-Brissac, Brissac 12. hercege (von Erich Feigl)

Csak mellékesen jegyzem meg, hogy **Bertrand** eredetileg pátriárka párti, és **Brissac** is a pátriárkával ismerteti majd el magát.

A lovagrend a II. világháború végén ismét hatalmas növekedésnek indult, bár tevékenységét az oroszok által megszállt Kelet-Európában nem tudta egészen 1989/90- ig felújítani. Rövidesen a lepramisszió is felújításra került.

1952. december 6-án elhunyt a 44. nagymester. Utóda 45. **n**agymesterként **fia don Francisco Enrique de Borbón y de Borbon (1952-1967,** majd **47.-** ként ismét **1973-1995)** lett. Az új nagymester 6 évig volt a rend altábornagya és csak 1959-ben vette fel a nagymesteri rangot. (History http://)

1954-ben lett a lovagrend legfőbb jogásza (döntőbírája) **Cardenas de Montehermoso márki**. Ekkortól kezdve egyre többen hangoztatják, hogy nem jó, hogy a nagymester Spanyolországban van, míg az adminisztrációs központ Párizsban.

A rend életében kiemelkedő helyet foglal el 1956. december 31-e. *Ugyanis, ekkor vált végleg szét a Szent Lázár Lovagrend és a Kármelhegyi Boldogasszony Rend. Ettől kezdve a két rend önálló életet él.*

Az 1950-es években igen sok magas rangú személlyel bővült a rendtagság. Így rendtag lett: **Frederich Hahn** alias **Count Guige de Champvans and Marquis de Farémont**, **Gabriel Inellas** alias **S.A.S. Prince de Calzomene and Rodosto**, a Szent Sebestyén és Szent Vilmos Rend nagymestere, aki egyben a Szent Lázár Rend brazíliai nagyperjele volt. Továbbá **Mr. Edmuind Walker** avagy **H.E. Monsignor Francis John Edmund de Barwell-Walker** Archimandrite, Szent Lajos apátság apátja, a Töviskorona Rend nagymestere, aki a Szent Lázár Rend nagygallérosa lett, **Louis Cirscuolo** alias **H.H. Duke of Antivari** aki a Szent Lázár Rend követe lett. Rajtuk kívül a rendtagok közé került még **Émile Isaac** alias **baron de Saint Louis**, és **H.I.H. Prince Om Cherenzig Lind de Chan, Count of Toulouse**, (The Order of Saint Lazarus http://www.) továbbá, **Waldemar Barkow**, **Liechtenstein Konstantin** nagyherceg, **Michel Argoutinski – Dolgoroukow** orosz herceg, **Royaume de Géorge** , **Armadn d`Arenberg**, **Iraklz Bagration – Moukhransky**, **Boris Galitzine, Montemart**, **Serro de Urgel**, **Guy de Polignac**, **Tigrane Dédéyan**, stb. hercegek. valamint a haiti elnök, és New York főügyésze. (James J.Algrant http://www., Paul Bertrand 152. old.) Természetesen a márkikat, grófokat, és bárókat is hosszasan lehetne még sorolni. Történik mindez annak ellenére, hogy a Szuverén Máltai Lovagrend folyton aggodalmát fejezi ki a Szent Lázár Rend megerősödésével szemben a Vatikánban. (James J.Algrant http://www.)

Az 1950-es években megkezdi a rend a nyugat-afrikai és szíriai lepramisszióját **Brissac** herceg kezdeményezésére. (James J.Algrant http://www.) 1960- ban létrejött a görögországi delegáció. Ennek állítólag a 11. században már volt egy rövid ideig előzménye. Az új delegációt támogatta **VI. Miklós** alexandriai pátriárka.

A Rend éves költségvetése világviszonylatban ekkoriban megközelítette a 1,5 millió francia frankot.

A Szent Lázár Katonai és Ispotályos Lovagrend 1960/62- ben tagja lett a Lovagrendek Nemzetközi Bizottságának mint félszuverén lovagrend. *A nemzetközi bizottság (International Commission on Orders of Chivalry /ICOC/) felállításának gondolata az 1950- ben tartott Nemzetközi Heraldikai és Genealógiai Kongresszuson vetődött fel. Ez érlelődött tovább a Stockholmban 1960. augusztus 21 – 28 közötti 5. kongresszuson. Végül 1962- ben Edinburgh- ban jött létre a szervezet, a 6. nemzetközi kongresszuson szeptember 8 – 14- e között. Létrehozásában jelentős szerepe volt Edinburgh és Hamilton hercegeinek, Robert Gayre of Gayre and Nigg (1905-1996) alezredesnek, II. Umberto olasz királynak, a francia Bourbon családnak, a spanyol uralkodónak, az orosz cári család fejének, Castro hercegnek, Würtemberg hercegének, Ernest August Lippe (1917-1990) hercegének, valamint több főnemesi család képviselőjének. Feladata a szervezetnek, hogy elejét vegye a történelmi lovagrendek nevével és jelképeivel való visszaéléseknek, illetve, hogy elbírálja, hogy mely lovagrendek tekinthetők ténylegesen történelmi hagyományokkal bírónak, avagy jogfolytonosan fennállóknak, legitimeknek. (Csak olyan rendek tartoznak ide, amelyek védelmét biztosító monarchiák a jelenben nem állnak fenn. Mert ahol a monarchia fennáll, ott a lovagrendek jogbiztonságát az uralkodó szavatolja.)* ***1990 - 1996- ig a szervezet elnöke Lt.Col. Robert Gayre of Gayre Szent Lázár rendi lovag volt.***

Az ICOC elnökei: Baron Alexander Mounts of the Court 1962-1970, Ernst August Lippe hercege 1970-1990, Robert Gayr of Gayree 1990-1996, Terence Mac Carthy „MacCarthy Mór" 1996-1999, Pier Felice of Umberti 1999- től. (Legitimicy and.. http://, International… http://)

Az ICOC szorosan együttműködik az UNESCO-val.

Meg kell azonban jegyeznem, hogy az ICOC a Szent Lázár Rendet 2001-ben törölte az általa elismert rendek sorából. Ennek oka, hogy az 1831-es francia királyi betiltástól kezdve a rendet megszűntnek tekintik, és emiatt, felülbírálták az 1962/64-es döntésüket. Annak ellenére, hogy a rend a 19. században is tovább müködött, azt új keletű szerveződésnek tekintik. (Nem ismerik el a melkita pátriárka fons honorum jogát, továbbá azt a tényt, hogy bár a francia uralkodó országában betiltja a lovagrendet, de nem oszlatja fel.) Továbbá nem tekintik uralkodói és annak koronája által védettnek sem, ami bizonyos keretek között nem is igaz, hiszen például a spanyol uralkodó mind a mai napig tagja a máltai obidenciának, hanem a lovagrendet magánalapításként kezelik. Azt ellenben el kell fogadni, hogy a védnökként megjelölt Francia Korona, a valóságban 1831 óta már nem védelmezi. Ebből adódóan az ICOC szerint nem illeti meg a félszuverén és nemzetközileg elismert státusz. Azonban elismerik a szervezet kimagasló karitatív tevékenységét. Ez azonban kevés az ICOC tagsághoz. A törlésben nagy szerepe volt a pápaság elutasító magatartásának, mivel az 1489- es rendeletét még mindig nem vonta vissza, továbbá a rend két ágának egymás elleni harcának. Viszont a Szent Móric és Szent Lázár Rendet, mint dinasztikus rendet továbbra is elismeri az ICOC az ősi Szent Lázár Rend jogfolytonos folytatásának. (http://www.icocregister.org/premise.htm)

Itt kell szólnom **Vajay Szabolcs** professzornak a budapesti Közép-európai Egyetemen megtartott előadásáról. A professzor a heraldika és lovagrendi kérdések egyik legnagyobb szaktekintélye a világon. Az ICOC 2001-es állásfoglalásakor véleménye sokat nyomott a latban. Ő három nagy szentföldi rendet ismer el jogfolytonosnak, ezek: máltai és ennek protestáns johannita ágát, továbbá a Szent Sír Rendet. Ugyanígy jogfolytonosnak elismeri a reconquista alatt keletkezett három spanyol rendet, az Alcantra, Calavatra és Santiago rendeket. A Baltikum megtérítésében részt vevő Német Lovagrendet, továbbá több uralkodói alapítású szervezetet, mint például az Aranygyapjas Rendet, az angol Térdszalagrendet vagy a savoyai Annunziata Rendet. Több katonai és polgári rend folyamatos fennmaradását is elfogadja, mint például a francia Becsületrendtét. Ez a felosztás lényegében tükrözi az ICOC saját felosztását is. Előadásában kiemelte, hogy sok régi patinás rend az idők során megszűnt, mint például a **Templomos Rend**, a **Sárkányos Rend** stb. Előadásában hangsúlyozta, hogy ezen egykoron felszámolt rendek most időről időre újjáalakulnak. Megemlítette azt is, hogy számos új „lovagrend" alakul világszerte, mint például a **Szent György**, **Szent László**, stb. Kiemelte, hogy ezen újjáalakult és új keletkezésű „rendeket" nem lehet rendeknek tekinteni. Először is azért, mert hiányzik a jogfolytonosságuk, másodszor, mert olyan személy hozta őket létre, akinek nincsen fons honorum joga, tehát nincsen rendalapítási uralkodói joga. Ennek hiányában pedig nem jöhet létre klasszikus értelembe vett lovagrend. Az előadó a Szent Lázár Lovagrendet a fons honorum jog hiányában az újjáalapított szervezetek közé sorolta.

A jogfolytonosság nélkül létrejött „lovagrendek" és az új keletű rendekről és tagságukról az előadó kemény bírálatot mondott. Meglátása szerint ezen szervezeteket főképpen pénzügyi célok vezérlik. Kihasználják az emberek tudatlanságát, sznobizmusát és unintelligenciáját.

Ez sokesetben valóban így is van – a szerző megjegyzése.

Ezen szervezetek mögül hiányzik a legális bázis. Látványos szertartásokkal, fantasztikus egyenruhákkal, rangokkal és érdemrendekkel kápráztatják el mindazokat, akiket a lovagi köpenyeg megbűvölt.

Mi tagadás, súlyos szavak ezek. De látni kell, hogy Európa azon részén, ahol a nemesi rendet a kommunizmus igyekezett teljesen eltüntetni, az emberekben a nemesség utáni vágy

igen gyakran feléledt. Mivel pedig a lovagrendek egykoron nemesi szervezetek voltak, a jelentkezők a tagság megszerzésével, az egykori nemesi rendhez egyenrangúnak képzelik magukat. Lovagnak titulálják magukat, holott a lovagi rang, ha valaki rendlovag volt, nem adott sohasem nemességet. Attól az időtől kezdve, amikor polgárok is bekerülhettek a klasszikus lovagrendekbe, mindig csak másodosztályú tagok lehettek. A nemesség születési előjogát vagy uralkodói felemelését a polgári származású rendtagok soha nem érhették el. De ezt, főleg Kelet-Európában, az emberek nem értik meg. Őket tényleg elbűvöli a sok csillogás, amit ezen szervezetek felmutatnak. Arról már ne is beszéljünk, hogy a professzor által hamis rendeknek minősített szervezetek még működésükben sem felelnek meg a lovagrendi követelményeknek, hiszen leggyakrabban egyesületekként tevékenykednek. Az egyesületet köz- vagy küldöttgyűlés irányítja, tehát demokratikus szervezet, míg a lovagrend egy felülről irányított, uralkodói jellegű, hierarchikus szervezet. Ebből adódóan egy egyesület sohasem lehet lovagrend.

Az egykor volt, de az idők folyamán megszűnt lovagrendek felújítói igen furcsa érvekkel próbálják magukat legitimizálni. Erre jó példa a magyarországi "Szent György Lovagrend". Ennek tagjai azt mondják, és szívvel - lélekkel hiszik is, hogy ez a világ legrégebbi világi lovagrendje, mert 1326-ban, vagy még előbb, 1324-ben alapította őket **Anjou Károly Róbert**, magyar király, és a lovagrendet azóta senki nem oszlatta fel. Tehát a tagok felfogása szerint a lovagrendjük azóta létezik, ők nem újjáalapították, hanem felújították, mi által őket az 1326-os jogok és szabályok teljes joggal megilletik. Alapítójuk pedig a magyar király.

Itt csak mellékesen jegyzem meg, hogy mára a történészek azt is kétségbe vonják, hogy a lovagrend a XIV. sz-ban egyáltalán létezett- e. Ennek oka, hogy az alapító oklevélen kívül semmi nyoma a szervezetnek, egyetlen más oklevélen sem fordul elő, és egyetlen tagja sem ismert. Ezért feltételezik, hogy csak egy lovagrendalapítási kísérletről lehetett szó. Igaz, ez ellen szólhat a Sárkány Rend alapító oklevele 1408-ból, amely alapján egy már korábban létező lovagrendre is lehet gondolni, de nincsen az megnevezve. Viszont az szinte biztos, hogy a Szent György Lovagrend akkor már nem létezett, tehát az 82/84 év alatt mindenképpen elenyészett, ha egyáltalán létezett.

A teljes korrektséghez hozzátartozik, hogy pár kutatónak talán sikerült 1-2 középkori Szent György lovagot azonosítania, ami a lovagrend középkori tényleges volta mellett szólhat. De az azonosítás a szakirodalomban még nem elfogadott.

Tegyük fel, hogy a középkorban a Szent György Lovagrend tényleg létezett. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a XX. századi "Szent György Lovagrend" a középkorinak jogfolytonos utóda, még akkor sem, ha azt a középkorban nem oszlatták fel. Ennek oka, hogy a történelmi jogfolytonosság nem áll fenn. Ez több módon létezhetne. 1/ A lovagrend nagymesterei folyamatosan követik egymást, 2/ ugyanaz a joghatóság újítja fel, amely megalapította, a fenti esetben a magyar király vagy a kormányzó, esetleg a nádor. - A felújításra jó példa az annami vagy vietnámi Sárkány Rend, amit 1886-ban alapított a Nguyen Phuoc uralkodóház. A rendet a franciák betiltották, de azt az alapító uralkodóház 2002-ben felélesztette. De ugyanez a helyzet a Jeruzsálemi Szent Sír Lovagrendnél is, amit a pápaság alapít, megszüntet, majd felújít a középkor folyamán. Ezen esetekben a jogfolytonosság fennáll. – 3/ A rendlovagok az évek, évszázadok folyamán, mindig újabb és újabb tagokat fogadnak maguk közé és esketnek fel, esetleg függetlenül attól, hogy a nagymesteri poszt betöltött e, hiszen erre a rendi magisztrátusnak különleges esetben joga van. Így a lovagrend a rendtagok akaratából él folyamatosan tovább. Erre jó példa a Jeruzsálemi Szent Lázár Lovagrend. De ez esetben nem lehet olyan időszak, amikor egyetlen rendlovag sem él.

Tehát egy lovagrend nem csak feloszlatás által szűnhet meg, hanem a fenti három feltétel megszűnte esetében is. Viszont ezek egyikének megléte esetén még hivatalos feloszlatás ellenére is tovább élhet jogilag.

Ha a fenti három pont közül egyik sem áll fenn, akkor nem beszélhetünk jogfolytonosan fenálló, felújított, újraélesztett lovagrendről. Csak újjáalapított

“lovagrendről” beszélhetünk, amely nem rendelkezik a névelőd jogaival és múltjával, de ha ez nem felel meg a lovagrend- alapítási szabályoknak – uralkodó vagy uralkodói jogú személy, állam vagy kormányfő alapítja, nem az egyesületi jog alá tartozik, hanem bejegyzése önálló törvényen vagy rendeleten áll alapításakor - akkor nem beszélhetünk valós, történelmi értelemben vett rendről vagy lovagrendről. Akkor egyesületről, társadalmi szervezetről beszélhetünk csak. Ezek nem valós, hanem álrendek vagy- lovagrendek. Tagjaik nem lovagok, avagy nem rendlovagok történelmi értelemben. És itt visszatértünk Vajay Szabolcsnak az előadásában meghatározott háttérhez.

2004. júniusában Balatongyörökön egy nagysikerű és igen magas színvonalú bemutató után beszélgettem a “Szent György Lovagrend” tagjaival. Ekkor elhangzott egy meglepő gondolat, ami rávilágíthat a mai lovagrendi reneszánszra. Ez pedig az, hogy az, akit lovaggá ütöttek, olyanná válik, mint a középkori nemes. Kvázi, a rendlovagságot a nemesség elérésének vagy rangemelésnek tekintik sokan. Ezért is írják igen gyakran a nevük elé azt, hogy lovag, mintha az tényleges nemesi cím lenne. Erről később részletesebben írok.

De itt mindenképp meg kell állni pár gondolat erejéig. Magyarországon a nemességadományozás joga a királyt, bizonyos esetben a kormányzót (Hunyadi János), az erdélyi fejedelmeket, a nádort vagy a nádori helytartót illeti meg. Ezen kívül még magyar területen egy időben az Odescalchi szerémi hercegi és az Eszterházy hercegi házak bírtak nemesítési joggal. 1696. december 15-én I. Lipót német-római császár és magyar király a Magyar Királyság területén lévő szerémi hercegséget adta az Odescalchi családnak, a következő fejedelmi jogokkal: pallósjog élet és halál felett minden akkori és az után szerzendő házában és birtokán, továbbá megkapták a pénzverés jogát, a törvénytelenek törvényesítési jogát, a doktorrá avatás jogát, továbbá évi hat nemes, hat lovag valamint hat gróf kinevezési jogát. Az általuk kinevezett grófok a Lateráni Szent palota és a császári udvar és tanács rendes és törvényes grófjaivá váltak, és élvezhették a palapinusi grófok jogait. Ezt a magyarországi birtokra kiadott privilegum levelet 1714-ben III. Károly magyar király is megerősítette. Mária Terézia ezt a privilégiumot ugyan nem erősítette meg újólag, de el sem törölte.

1712-ben az Esterházy család, mint Edelsheim fejedelmi grófjai kaptak nemesítési jogot III. Károlytól. Megjegyzendő, hogy utóbb ezt is vitatta Mária Terézia, de ez sem lett visszavonva. Az is tény, hogy tudomásom szerint a nemesítés jogával ténylegesen se az Odescalchi, se az Esterházy család nem élt.

A főpapok egyházi nemesítéséről most itt nem kell megemlékezni, mert ők nem országos, hanem helyi nemesítéseket tettek, amely nemesítések minden esetben folyamatos egyházi szolgálatban álláshoz voltak kötve, és ha az illető abból kilépett, egyházi nemesi státusza is elveszett, nem úgy, mint a fenti két család által esetlegesen kiadható nemesítéseknél, amik elvben akkor sem vesztek volna el, ha az illető elhagyja megnemesítője szolgálatát.

Ezek fényében nézve a nemesítés kérdése így néz ki: Magyarország utolsó koronás királya **Boldog Habsburg IV. Károly** 1922.04.01-én elhunyt. Ettől kezdve szünetel a királyi nemesítési jog Magyarországon. Az 1920-1946 között fenálló Magyar Királyságban az ország vezetőit a nemesítési jog nem illette meg. Az Odescalchi és az Eszterházy hercegek pedig soha nem éltek nemesítési jogukkal, és azt formálisan **Mária Terézia** királynő tilalmazta is nekik. Megjegyzendő azonban, hogy a magyar történelmi jog értelmében azon megszerzett jogok, amik a Magyar Szent Koronából fakadnak, soha nem évülnek el, azok joggyakorlását csak átmenetileg lehet korlátozni az erősebb elve alapján. Az egyszer megszerzett jog nem évül elvet mára már a nemzetközi joggyakorlat is elismeri. (Ezt a jogelvet többek között az 1802-es amiensi békében mondták ki. E szerint a jogelv szerint az egyszer megszerzett jog akkor is létezik, ha közben a joggyakorlás folyamatosságában szünet állt be.) 1946 után hazánk szocialista népköztársaság, majd köztársaság, mi által az ország vezetőinek nincsen továbbra sem joga a nemesítésre, mert a nemesítés monarchikus államformát kívánna meg.

A nemesség saját soraiból választott nádornak – mivel nádor csak született nemes lehet, mert a nádori jogkör eredetileg nemességhez kötött monarchikus jogokat ölelt fel-, vagy nádori tanácsának jogköre jelenleg még nem kidolgozott.

Ezekből következik, hogy a mai Magyarországon nem lehet nemesíteni, miből adódik, hogy teljesen téves az a gondolat, hogy azok, akiket akár a történelmi, akár az új keletű lovagrendek lovaggá ütnek, a nemesekhez válnak hasonlatossá. Ki kell mondani, hogy **a lovaggá ütés nem nemesít!!** Arról az apróságról nem is szólva, hogy a XIII. századtól kezdve egészen a XX. század közepéig eleve csak nemeseket ütöttek lovaggá. A XX. század közepétől vesznek fel a történelmi rendek nem nemeseket is soraikba "lovagnak", de ezen személyek nem válnak nemesekké, és a magukra adó történelmi rendekben nem is egyenrangúak a nemesi származásúakkal.

A fenti érvemnek ellene mondhatnák, hogy igen, de a lovagrendek nagymestereinek volt nemesítési joga. Igen, volt, ha azt neki egy uralokodó privilégiumlevélben adományozta, vagy a nagymester eleve uralkodó volt. Tehát lényegében uralkodói adomány nélkül a lovagrendek nagymesterei nem nemesíthettek. Jelenleg, ha jól tudom, egyedül a Máltai Lovagrend nagymesterének van nemesítési joga azon lovagrendek között, amelyek élén nem egy monarchia feje áll. Bár lényegileg a Máltai Lovagrend feje is egy monarcha, hiszen a rend önálló állami jogokat élvez. A történelmi magyar lovagrendek élén a Szent György és a Sárkány Rend esetében, azok élén mindig a király állt. Így volt csak joga nemesíteni a lovagrend nagymesterének. Bár a fent nevezett két rend esetében persze nemesítés szóba se jöhetett a gyakorlatba, mivel csak nemeseket vettek fel soraikba, feltéve, ha mindkettő működött lovagrendként. A nemesítési jog a királyt és nem a nagymestert illette meg. Tehát, ha a fenti két lovagrend a történelemben fennmaradt volna, és az élén nem a király áll, akkor privilégiumlevél hiányában a nagymester nem nemesíthetne. Megjegyzendő, hogy nemesíteni csak azon lovagrendek nagymesterei nemesíthettek, amely lovagrendek erre külön privilégiumot kaptak egy uralkodótól, mi által az adott lovagrend nagymestere uralkodóvá vált és egyenrangú lett a királyokkal, az uralkodói jogú hercegekkel vagy uralkodói jogú grófokkal.

A "Szent György Lovagrend" tagjaival beszélgetve azonban bennem is felmerül, sokakhoz hasonlatosan az, hogy a történelmi lovagrendek szinte teljesen eltávolodtak a történelmi lovagi múlttól, történelemtől és kultúrától, míg például azt a "Szent György Lovagrend" igyekszik megőrizni. Kutatják a középkori múltat levéltárakban, régészeti ásatásokon, múzeumokban. Elkészítik a régi ruhákat, és hűen igyekeznek bemutatni a középkori életet, ami nemcsak a harcból állt. A rend tagja szinte szabadkozva mondta, hogy azért kopottas a ruhája, mert a középkorban is ilyet viseltek. A filmek csillogása és az ott bemutatott csatajelenetek igen gyakran téves képet adnak a múltról. És ebben teljesen igaza van. Múltelevenítő munkájuk pedig nem öncélú, mert azt igyekeznek a nagyközönségnek és különösen a fiataloknak továbbadni, gyakorta minden ellenszolgáltatás nélkül. Képviselik hazánk kultúráját Nyugat-Európában. Elmondták, hogy nemrég volt egy nemzetközi Anjou kiállítás, ahonnét majdnem kimaradt Magyarország. Ennek oka, hogy Nyugaton nem ismerték az Anjouk magyarországi birodalmát. Ez igen megdöbbentő tény, de nem lep meg, hiszen én is tanúja voltam annak, amikor egy svájci régész, máskor pedig egy prágai tanárnő nem ismerte Trianon magyarokat sújtó hatását, a magyarság szétszakítását. Ezek után az Anjouk elfeledésén már nem lepődtem meg. A "Szent György Lovagoknak" nagyban volt köszönhető, hogy középkori történelmünk ismét nagyságában jelenhetett meg a nyugati szemlélő előtt. És ami igen fontos, nekik hosszú évekig tanulni és vizsgázni kell a középkor kultúrájából, a lovagrendiségből stb. Nekik ismerni kell a lovagi múltat. Így ott nem fordulhat elő, mint például az előfordult a Szent Lázár Lovagrendben, hogy volt olyan lovagjelölt, aki az avatása előtt kérdezte a szomszédjától, hogy most hová is vesznek fel. Igaz az illető már korban igencsak előrehaladott volt.

Tehát itt a dilemma, hogy hol is őrzik tulajdonképpen hitelesen a középkori lovagi múltat. Jogfolytonosan a történelmi rendek, de szellemiségükben igen gyakran a "Szent György

Lovagrendhez" hasonlatos szervezetek. Azt hiszem, hogy a történelmi lovagrendek igen sokat tanulhatnának tőlük.

Ennyi kitérő után, nézzük meg, hogy a Szent Lázár Lovagrendre Vajay Szabolcs elmarasztaló ítélete ráillik-e? Szerintem a fons honorum kérdésében a helyzet erősen vitatható. Ez mutatkozik meg az 1962-es és a 2001-es ICOC döntés hátterében is. A tagságra legitimációs voltának hiánya sem illik rá a Szent Lázár Lovagrendre, hiszen királyok, államfők, miniszterek voltak és vannak mind a mai napig a tagjai között, különösen a máltai obidenciában. A pénz és sznobizmus kérdése már igen ingoványos talaj, ami főleg Közép-Európában fenyegeti a rendet. Ennek okairól korábban már szóltam. Sajnos egyes rendi vezetőknek fogalmuk sincs a rend történetéről, és a mítoszok világában élnek, csak azért, hogy a rendet patinásabbnak tüntethessék fel. Evvel gyakorta válnak nevetség tárgyává, még saját rendtagjaik körében is. Előfordult, hogy a rendet propagáló előadáson a rend története helyett a lazarénus szerzetesrend történetét mutatták be, mert ennyire nem ismerték saját szervezetük múltját. Példa volt arra, hogy prominens egyházi vezető olyan kitüntetést kapott, ami a legendákon alapszik, és a kitüntetésnek messze köze sincs a valósághoz. Márpedig egyházi kérdésben egy főpap hamar észleli azt, ha ott valaki komolytalanul jár el. Az ilyen kitüntetések aláássák a rend tekintélyét. Egyes elöljárók arrogáns viselkedése szintén nem segíti elő a szervezet tekintélyének megőrzését. Továbbá az sem segíti elő a rend becsületének megőrzését, ha egyes vezetőinek kikezdhetetlenségében és becsületében nemzetközi szinten kételkednek. Az ilyen vagy tisztázza magát, vagy ha ezt nem vállalja, távozzon a posztjáról! A „lovag pedig csak az lehet, aki fizet érte" kijelentés pedig egyenesen kétségbeejtő. Hiszen pénzen mérik le, avagy árusítják a lovagságot. Holott a lovagság és a lovagi erények nem pénzben mérhetőek. Ezen pénzalapú lovagi sejtek szinte mindenkit felvesznek, aki hajlandó fizetni. Mi több, akár „szaporodnak is" szétszakadások által, csakhogy minnél többen hasznot tudjanak húzni belőle. Mivel a felvettek jó része pénzért veszi a rendtagságot, a rendjelet stb., gyakorta sznobizmusból, az avatás után általában el is tűnnek. Ezért a nagy létszám ellenére mindig újabb és újabb tagokat kell felvenni. Ez az eljárás tényleg aláássa a lovagi eszmét és a Szent Lázár Lovagrend tekintélyét. Nem csoda, hogy 2001- ben az ICOC törölte a rendet a soraiból, annak ellenére, hogy munkáját pápai elismerés is jutalmazta.

Én úgy vélem, hogy ha a rend saját sorain belül rendet teremtene, az ICOC elismerést visszaszerezhetné. Ebben az is sokat segítene, ha a spanyol uralkodó koronájának védelmébe helyezné a lovagokat.

A fentebbi elmarasztaló sorok után azonban nem feledhetjük el, hogy a lovagrend tajai általában igen nagy jelentőségű karitatív munkát végeznek. A rend egészére, szerencsére, a fenti elkeserítő helyzet nem igaz, és azért a szervezet meg tudta és tudja őrizni 900 éves történetének kimagasló hagyományait és szellemiségét.

A „fizetős" rendi csoportok mentségére talán felhozható, hogy azok vezetői általában idegen környezetben mozognak. Néha még az adott ország nyelvét, történelmét és kultúráját sem értik. Gyorsan akarnak sikert felmutatni, ezért egyszerre nagy embertömeget vesznek fel. Viszont ezek között kevés azok száma, akik értenek a szervezési feladatokhoz. Ezek hiányában viszont a működési és egyéb költségeket a tagdíjakból tudják csak fedezni. Idővel azután talán létrejön egy szervezőképes csoport, amely szponzorok és rendezvények stb. által tudja biztosítani a működés anyagi hátterét. Ez esetben a pénzért árusítás korszaka az adott térségben véget érhet. Azt természetesen elismerem, hogy minden rendtag köteles támogatni a rendet, ha ezt anyagiakban tudja megtenni, ám tegye úgy. De ne ez legyen a felvétel kritériuma!

Vajay Szabolcs új keletű lovagi világának bírálatához László András is csatlakozik. Ő kiemeli azt, hogy a lovagi transztendenciális és spirituális lét lényegében megszűnt. A mai lovagrendek főként karitatív tevékenységre korlátozódnak, ami önmagában dicséretes dolog, de szeretetcsomagokat lényegében bárki ki tud osztani. A lovagi eszmék pedig teljesen eltűntek, hiszen a lovagok az összejöveteleken megjelennek aztán hazamenve eltompult életüket élik tovább, mert se az összejöveteleket, se a lovagok mindennapjait nem hatja át Krisztus spirituális,

transzcendentális léte. Így a mai lovagrendek az eredeti lovagi értékeknek csak igen csekély részét őrizték meg. (László András előadása) Az értékrend eltolódását az ökumené is elősegítette meglátásom szerint. Így a tiszta katolikus vagy protestáns rendek az eredeti lovagi, spirituális léthez sokkal közelebb állnak, mint az ökumenikus lovagrendek, ahol lényegében „tiszta" vallási élet, szertartásosság nem jöhet létre a különböző felekezetű tagság miatt.

1960 (1961) -ban az angol *Robert Gayre of Gayre and Nigg* megalapította a Szent Lázár Lovagrend nagy-britanniai nagyperjelségét, ahol már nem katolikusokat is befogadtak a rendtagok közé. A párizsi adminisztráció azonban ezt a lépést nem nézte jó szemmel, mert attól tartott, hogy **Gayre** a protestáns Johannita Renddel kíván vetélkedni. (James J.Algrant http://www.) Evvel különleges helyzetet teremtett a rend életében, hiszen az eddig csak a katolikusok részére állt nyitva. **(Az angliai rendtartomány tagja a canterburyi érsek és a westminsteri érsek, az angol egyház feje, továbbá Richmond és Gordon hercege.)** (The Grand Priory Page http://www.) 1962- ben csatlakozott az angol lovagokhoz **Lord Mowbray**, a 12. században Burtont megalapító **Roger de Mowbray** leszármazottja, aki angol nagyperjel lett. (R.Bagdonas 27. old.)

Ekkor került felállításra a **skót nagyballiatus** (**Lord Borthwick** és **Alexander Ramsay** kapitány), **a Linlithgew örökös kommenda**, az **angol nagyballiatus**, a **burtoni örökletes kommenda**, az **írországi** (**Lord Dunsani** nagyperjel 1962.)**, kanadai** (1963. április 9- én 20 lovaggal)**, dél-afrikai, máltai** és az **új-zélandi balliatus.** Delegáció lett felállítva **Rhodesiaban** és **Ausztráliában**, **Robert Gayre of Gayre and Nigg** fáradhatatlan munkájának eredményeként.

Egy leprakutató bizottság kezdte meg munkáját Oxfordban. A munka **Etiópiában, Tanzániában, Indiában** és **Thaiföldön** is megkezdődött. (v. Dr. Kézdy Vásárhelyi kézirat I. és R. Bagdonas 27. old, és James J. Algrant http://www.)

A skót rendtartomány kiemelkedő tagja lett **Nigel Trantor** író. (R. Bagdonas 27. old.)

Az anglikán egyház tagjait azért vették fel a lovagrendbe, mert úgy tekintették őket, hogy azok a katolicizmus egy önálló ágát képviselik, így lényegében a katolikus egyházhoz tartoznak.

Az anglikán egyházat 1533/34- ben **VIII. Henrik** (1509-1547) angol király, a hit védelmezője hozta létre az Anglia területén működő római katolikus püspökök nagy részének egyetértésével.

A kereszténység viszont azt vallja, hogy Jézus Krisztus az egyház tanítását az apostoloknak adta át. A tanítást az apostolok a püspököknek adták tovább. Így a jogszerűen felszentelt püspök a keresztény tanítás teljes jogú letéteményese. Így ha felszentelt katolikus püspök szakad el a pápaságtól oly módon, hogy a Szentháromságot és az átváltoztatást nem kérdőjelezi meg, benne és általa az egyetemes egyház él tovább. Márpedig Angliában 1547-től kezdve a fenti lényegi tételeket törvény rögzíti.(Révay Nagy Lexikona 1. köt.)

A püspökök ülését ez a felfogás közzsinatnak nevezi, és felette áll a pápai hatalomnak. Ezen szellemben ülésezett 1409-ben a pisai, 1414-1418- ig a konstanci és 1431-1443 között a baseli zsinat. A konstanci zsinat 5. határozata kimondta a zsinat felsőbbségét a pápa felett.

Az 1545-1563 között ülésező tridenti zsinat elkerülte a püspökök és a pápa viszonyát szabályozó kérdést. Bár ez a zsinat az egyházfegyelmi kérdéseket a pápa alá rendelte. Majd csak az I. vatikáni zsinat (1869-1870.) fogja a püspököket joghatóságilag a pápa alá rendelni. (Révay Nagy Lexikona 6. köt.) De a püspökök hit letéteményesi volta már jóval régebbre nyúlik vissza, mint a XV. század.

Az ősegyház a keresztény világot öt pátriárkátusra, a rómaira, a bizáncira, a jeruzsálemire, az antiochiaira és az alexandriaira bízta. Ezen pátriárkátusok a hit egyenrangú letéteményesei voltak. Róma csak idővel emelkedik ki közülük. Ezen patriárkátusokból több „egyház" jött létre, így például a görögkeleti, az örmény, a kopt, az abesszin, és Szíriában a jakobita egyház.

Az utóbbi négy egyház ráadásul monofizita egyház, avagy Jézust istennek fogadják el, tagadva ember voltát. De mivel püspökök, avagy apostolutódok hozták őket létre, az egyetemes egyház részét képezik, és ha van mód rá, Róma igyekszik visszahívni őket a „nagy egyház" kebelébe.

Így jöttek létre idővel a Rómával egyesült egyházak, mint például a görög katolikus, az egyesült örmény vagy éppen az egyesült kopt egyház. És ezen analógiával kell az anglikán egyházat is az egyetemes egyház, avagy a római katolikus egyház részének tekinteni. Ugyanígy kell kezelni például a svéd egyházat is.

Nem véletlen, hogy Róma és Caterbury között az egyesülés kérdésében a tárgyalások, igaz csak félhivatalosan, már az 1920- as években megkezdődtek a belgiumi Malines-ben. (Máthé E: Magyar Szemle 1929) Majd az 1980/90- es években folytatódtak, de ekkor már hivatalos keretek között.

A tárgyalásokba a svéd egyház is bekapcsolódott. Azonban jelenleg az egyesülés azért nem jöhet létre, mert Róma nem ismeri el a nők papi felszentelését, míg a másik két egyház igen.

Viszont ezen elv alapján nem tagja az egyetemes egyháznak az arianizmus, a református és kálvinista vallás, továbbá az unitáriusok stb.

Mivel pedig az anglikán egyház a római pátriárkátusból szakadt ki, lényegileg a római katolicizmus egy ágát képezi, annak ellenére, hogy a pápaságot nem ismerik el.

Az anglikán egyháznak a katolikus egyházhoz való hasonlóságát a legjobban talán az fejezi ki, hogy azon anglikán vallásúak, akiknek felesége katolikus, és gyermekeiket is katolikusnak keresztelték, a nagy-britanniai katolikus püspöki kar engedélyével, ha ezt kérik, a katolikus miséken áldozhatnak. Ezen eljárást a pápaság is elismeri. (Rosdy)

Az angol nyelvű nagyperjelség kiépítésével egy időben kezdődött el a munka **Skandináviában** is az 1960- as években.

Ebben az évben (1960) hunyt el **Marqusis de Cardenas de Montehermoso**, aki a rend legfőbb előadója volt, akinek feladata volt, hogy a renden belüli ügyekben döntőbíróként lépjen fel.

Ekkorra már egyre többen kezdték követelni, hogy a rend adminisztratív irányítása és a nagymesteri szék egy helyre kerüljön a jobb közigazgatás miatt.

Cardenas de Montehermoso utódát majd **Nemours** herceg fogja kinevezni 1969- ben, **Lt. Col. Robert Gayre of Gayre and Nigg** személyében.

XXIII. János (1958–1963 pápa) a rend emberbaráti tevékenységét, pápai érdemrenddel ismerte el, de a lovagrend pápai megerősítése ekkor is elmaradt. (History (World) http://www., Paul Bertrand 160. old.)

1966-ban megkezdte a rend lengyelországi tevékenységét. (von Erich Feigl 230. old.)

A II. világháború után számos probléma adódott abból, hogy a nagymester Spanyolországban élt, míg az adminisztrációt Párizsból irányították, mint ahogyan azt már fentebb is jeleztem. Hogy ezen problémáknak véget vessenek, 1967-ben don Francisco Enrique de Borbon y de Borbon nagymestert puccsal lemondatták azért, hogy a teljes ügyintézés Párizsba kerülhessen át. **Így a r*end 46. nagymestere, a Franciaországban élő Bourbon család orleans- i ágából való Charles Phillip of Orleans, Nemours (1967-1969/70) hercege lett.***

Don Francisco Enrique de Borbon y de Borbon lemondatása azonban nem volt zökkenőmentes, és jogszerűségéhez is kétségek fűződnek.

Ugyanis 1967- en a Párizsban működő adminisztráció a nagymestert avval vádolta meg, hogy feladatát nem látja el kellőképen. (A nagymester ebben az időben aktív katonatiszt volt.) Így az adminisztráció összehívta a rend generális káptalanját avval a szándékkal, hogy letegyék a nagymestert. Az angliai és skóciai rendi elöljárónak sikerült elérnie, hogy a nagymester a nyugalmazott nagymesteri címet megkapja, továbbá megkapta a spanyol nagyperjeli rangot. Ugyanis a nagymestert élethossziglan választják meg. És pontosan ez az, ami jogilag kétségessé

tette ezt az aktust. Éppen ezért, ezt a döntést a spanyol nagyperjelség nem ismerte el, és megtagadta az engedelmességet az új nagymesternek.

Így a rend kettészakadt egy francia és egy spanyol ágra. Mindkét ágazat élén egy francia herceg állt. (v. dr. Kézdy Vásárhelyi kézirat I.)

Időközben **Nemours** herceg, akit 1967. május 20-án választottak meg a rend nagymesterének, egyre inkább a magáévá tette az ökumené gondolatát, amiben nagy szerepe volt feleségének, az USA Virginia államából származó **Margaret Watsonnak**. Ez viszont kiélezte a helyzetet **Brissac** hercegével, az adminisztráció vezetőjével. Tovább élezte az ellentéteket a rendi alapszabály módosítása körüli vita. 1968 januárjában felkérték a nagymestert, hogy aláírásával erősítse meg a rendi szabályzatot a már előre jelzett módosításokkal együtt. Ezen módosítások: Az anglikán egyház tagjainak befogadása, továbbá a Companionato of Merit érdemrend bevezetése. Ezeket a rend kancellárja **Guy Coutant** szabályosan be is terjesztette.

Azonban a tényleges okiratban egészen másfajta változtatások szerepeltek. Ezen változtatások lényege az volt, hogy a lovagok tanácsát és a nagymestert megfosztották az 1948- as alapszabályban rögzített jogaitól, és a hatalom gyakorlását **Guy Coutant** kancellár, **Paul Bertrand** és **Brissac herceg,** mint nagyadminisztrátor kezébe tették le.

A nagyadminisztrátori tisztség azonban megszűnt **Nemours** nagymesteri kinevezésével. (v. Dr. Kézdy Vásárhelyi kézirat I.)

1967-ben **Brissac** hercege felkérte **Maximos V. Hakim** pátriárkát, hogy legyen a rend védnöke. A pátriárkával az ez irányú tárgyalások már 1960- ban megindultak. A pátriárka igent mondott, de később visszakozott. (von Erich Feigl 93. old., Paul Bertrand 155. old.)

Brissac véglegesen a saját számára a pátriárkátus védnökségét csak 1986- ban tudta megszerezni, bár kapcsolata a pátriárkátussal 1967 óta folyamatosan fennállt.

A Brissac herceggel kialakult ellentétek következtében 1969- ben **Nemours** fontolgatta, hogy lemond a nagymesteri rangról.

1969 februárjában **Nemours** levélben értesítette **VI. Pál (1963-1978) pápát**, hogy mint a rend nagymestere eltörli a lovagok közötti keresztény vallási különbségeket az anglikán és római katolikus egyház esetén, és felveszi az anglikán egyház tagjait is.

Ezenközben a párizsi párt Brissac vezetésével összehívott egy generális káptalan ülést 1969. február 10-én, ahol távollétében leváltották Nemours nagymestert, és helyére Brissac hercegét választották meg. Ez eleve jogtalan lépés volt, mert a generális vagy nagykáptalan ülése és határozatai csak akkor érvényesek, ha azon a nagymester jelen van. Így ezt a határozatot a nagymester nem fogadta el. Viszont ezek után a rend további megreformálását tűzte ki célul **Nemours** herceg. Ennek végső eredménye lett a későbbiekben az ökumenikus lovagrend. További változtatás volt, hogy a rend központját áthelyezte Máltára, és ezáltal véget vetett Madrid és Párizs vetélkedésének.

Időközben **Nemours** herceg Sevilla hercegében, az előző nagymesterben törekvéseihez támogatóra lelt. A lovagrend ökumenikussá való átalakulását **Nemours** herceg 1970- ben, halála évében tudta megvalósítani. Ebben közeli rokona, Párizs grófjának fia, **Michel d Orléans** volt leginkább a segítségére, aki a rend koadjutora volt, továbbá **Lt. Col. Robert Gayre of Gayre and Nigg** alezredes, aki a már régóta üresen álló legfőbb rendi bírói székbe került.

Az 1960-as évek végén került felállításra Edinburgh-ban a **Lochore örökletes kommenda**, továbbá ekkor kerül a rendhez az **edinburgh-i Szent Vince- templom** is. (v.Dr.Kézdy Vásárhelyi kézirat I.)

A rend ökumenikussá válását a különböző keresztény felekezetek főpapjai és papjai nagy örömmel fogadták. Közülük kiemelkedik: **Thomas Veitch** és **Hugh Mackay** a skót egyház részéről, **S. E. Mgr. Garabed Amadouni,** a francia örmény katolikusok feje, **Mgr. Joseph Nashrallah,** a francia görög katolikusok feje, **von Cabrol** francia evangélikus lelkész, **Nicolas Obolensky** ortodox keresztény elöljáró és **Mgr. Scolardi**. Továbbá Ausztriában támogatta az

ökumenét **S.G. Abt Bruno Heinrich**, **Dr. Mesrob Krikorian**, **S.D. Alain Rohan** herceg, **Edmund von Hammer** báró, és **Erich Feigl**, stb. Rajtuk kívül a következő személyekről kell még megemlékezni a fenti törekvések kapcsán: **S.E.Lienart**, Lille bíboros püspöke, **S.E. Mindszenti József** a kommunisták által egyházából száműzött hercegprímás, Esztergom bíboros érseke, **S.E. Goncalves Cerejeira**, Lisabon bíborosa, **S.E. Stephanos Sidauros**, az egyesült kopt egyház bíboros-pátriárkája, **S.S. Ignaz Peter XVI. Batanian** beiruti örmény katolikus pátriárka, **S.H I. Vazgen**, **S.H. I. Khoren**, **S.S. I. Deberian**, **S.S. Shnorkh Kaloustian** örmény katolikus főpapok, **S.E. Scanlan**, Glasgow érseke, **S.E. Bruno Heim** érsek, londoni nuncius, **S.E. Mgr. Norbert Calmels** premontrei generális, **S.E. Mgr. Sagni** szenegáli püspök, **S.E. Mgr. Plumey** kameruni püspök, **S.E. Mgr. Gérard Raymond** apát, **S.E. Mgr. Hans Fuglsang Damgaard** Koppenhága lutheránus érseke, **S.G. Gregor Joseph Manian** C.M.V. főapát, **S.H. de Cabrol**, **S.H. Regin Prenter** papok, **S.H. Puxley** kanadai kanonok, **S.H. Hoffmann** svéd pap és **S.H. Maerky** Szent Mauritius- i pap. (von Erich Feigl 95-97. old.)

Brissac és **Nemours** küzdelme során **Nemours** oldalán sorakoztak fel a következő területek lovagjai: Anglia, Írország, Skócia, Málta, Dél-Afrika, Svédország, Magyarország (exilben), Új-Zéland, Ausztrália, Rhodézia, Románia (exilben), Bulgária (exilben).

Brissac oldalára állt néhány angol, ír és skót kommenda, továbbá ideálltak a kanadai, ausztráliai és svájci kommendák közül jó néhányan.

A hollandiai lovagok semleges álláspontra helyezkedtek. (v. Dr. Kézdy Vásárhelyi kézirat I.)

A szakadás árnyékában is fejlődött tovább a lovagrend. Így Kanadában felállításra került a **Szent Triniti kommenda Pictouban**, a skót telepesek ősi településén. Az itteni rendház felújításához a kormány 23 000 dollár értékű segítséget nyújtott.

Továbbá, a **nagymester magát Boigny titulár parancsnokának tartotta, felállításra került egy francia delegáció, ahova francia lovagok csatlakozhattak.** (v. Dr. Kézdy Vásárhelyi kézirat I.)

Megindul a rend újbóli lepramissziója is Thaiföldön, Nigériában, Szíriában, Lengyelországban, Bulgáriában, Tanzániában és a Gaboni Köztársaságban. Továbbá Indiában, Libanonban, Madagaskáron, Kongóban, Kamerunban, Szenegálban, Egyiptomban (von Erich Feigl 101-106. old.)

Ezen lendületes munka Nemours nagymester 1970. március 10- én bekövetkezett halálával sem ért véget. A rend irányítását Michel de Orleans (France) herceg, mint koadjutor vette át. Ő jelezte, hogy a nagymesteri tiszt betöltése végett a nagykáptalan ülését kívánja összehívni.

Michel de Orleans tevékenységének időszakára esik a portugáliai és a németországi delegációk felállítása. Észak-Írországban 1972-ben került felállításra egy új kommenda. Ezen észak-ír kommendatúra kiemelt jelentőséggel bírt, mert az ott élő lakosság az tevékenykedő Máltai és Johannita Lovagrendekben nem bízott meg, és így az ökumenikus Szent Lázár Lovagrend felé fordultak. Ezen időszakra esik, hogy a rend átvette a Máltán lévő **Castell Lanzunt (Torri Ta Lanzun)**. Ettől kezdve ebben az épületben székelt a rend központja. (v. Dr. Kézdy Vásárhelyi kézirat I.)

1973-ban **Michel d Orleans** közreműködésével a francia és spanyol csoportok kibékültek.

A Bourbon család orleansi és spanyol sevillai ágának 1973- as kiegyezése azt is eredményezte, hogy az utolsó Bourbon francia királyt adó ág, az orleansi, a rend vezetésében, elismerte a sevillai ág főségét.

Ezek után 1973. március 27-én ült össze a rend nagykáptalanja.

Itt a koadjutor javasolta, hogy helyezzék vissza a rend élére **don Francisco Enrique de Borbón y de Borbon**t, Spanyolország nagyperjelét, a korábbi 45. nagymestert.

Lemondatását a spanyol rendtagok soha nem ismerték el. **Így 1973-1995-ig** mint **47. nagymester**, ismételten ő állt a rend élén.

Michel de Orleans továbbra is koadjutor maradt. **LT.Gayre and Nigg** alezredes nagyperjel lett **Marqula de Haro Union,** a spanyol grand referendador lett az egész Rend legfőbb bírája, és **Chevalier J. Amato-Gauci** lett kinevezve nagykancellárnak és kincstárnoknak. (v. Dr. Kézdy Vásárhelyi kézirat I.)

A rend legfőbb bírói székéből **Gayre** azért köszönt le, mert a rend nagymestere spanyolul és franciául beszélt, míg ő csak angolul tudott. Ezért a jobb ügyvitel érdekében vált meg addigi beosztásától. (James J.Algrant http://www.)

1976- ban **Michel d Orleans** kilépett a lovagrendből. („Revived" Order http://www..) Erre az időre esik, hogy a renden belül három hivatalos nyelv alakult ki, az angol, a francia és a spanyol. (A more measured http://www.)

Azonban ezt a választást Brissac herceg és követői nem fogadták el, és így a Renden belül ismét szakadás következett be.

Az 1973. évi nagykáptalani ülés hatására a **Suisse Romando nagyperjelség** elismerte a Bourbon herceg főségét és kivált **Brissac** táborából. Szintén következménye volt az ülésnek, hogy **Ausztráliában létrejött egy jelentős rendtartomány**.

1792 óta a rend most mondhatta el végre, hogy ismételten saját birtokai lettek. Ezek: ***Castell Lanzun Máltán, Szt. Vince- templom Edinburgh-ban, a kanadai Pictou-ban épületek, a Lochore- ház Máltán, továbbá 3 orvosi központ Skóciában, Írországban és Új-Zélandon.*** (v.Dr.Kézdy Vásárhelyi kézirat I.) Kanadában a párizsi obidenciának is van csoportja, de a fenti épületeket a máltai obidencia birtokolta.

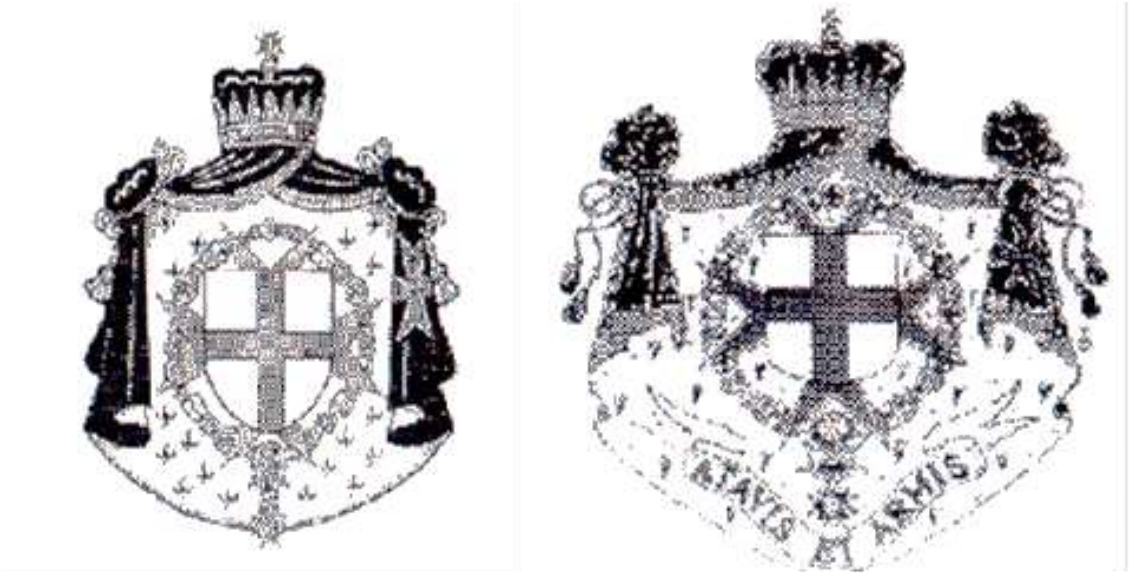

Szent Lázár Lovagrend máltai és a francia obidenciájának címere (Erich von Fegl: Memento – Der Militarische und Hosoitalische Orden des Hl. Lazarus von Jerusalem: 117. old.)

Fontos megemlíteni, hogy **LT.Gayre and Nigg**, a máltai obidencia egykori legfőbb bírája, aki ezen tisztétől 1973- ban vált meg, az 1970-es évek végén összekülönbözött a **Bourbon** nagymesterrel, minek következtében átállt **Brissac** párizsi obidenciájához, és később nagy szerepe lesz abban, hogy őket a jeruzsálemi melkita pátriárkátus elismerje. (James J.Algrant http://www.)

H. H. Don Francisco Bourbon de Bourbon, Seville hercerge, a rend 45. és 47. hercege

A lovagrend igyekezett jó kapcsolatokat kiépíteni a Vatikánnal is. Ennek eredménye volt, hogy a lovagrend képviselőit **II. János Pál (1978-2005) pápa** magánkihallgatáson fogadta. Ekkor a Szentatya köszönetet mondott a rend lengyelországi tevékenységéért.

A lovagrend világi védnökségét 1980. augusztus 4-e óta **János Károly** spanyol király látja el, aki ekkor uralkodói védelmébe vette a lovagrend spanyolországi nagyperjelségét, mi által a lovagrend egész „máltai ágazatát", később pedig ezáltal a vele egyesült részeket is védelmébe vette, hiszen a lovagok nagymestere Sevilla hercege. Ez ugyanaz az eljárás, mikor a középkor folyamán a francia királyok vették védelmükbe Boignyt és az ottani nagymestert. (L'ordre militare et hospitaler… http://www.mitropolis)

Az 1980-as évek végén és az 1990- es évek elején, a kommunista diktatúrák bukásával a rend ismét megjelenhetett Kelet – Közép – Európában. Így az eddig exile, avagy illegalitásban működő csoportok végre hazatérhettek. Ezt tették a magyar és a lengyel lovagok is. Ez utóbbiak élén előbb **Juliusz Nowina-Sokolnicki** (1978-1990), majd **Krzysztof Konstanty Radziwill** herceg állt. Központjuk a 14. században épült wroclawi Szt. Lázár- templom lett, de Krakkóban és Gdanskban is tevékenykedtek. (History of the Commandery of Poland http://www.)

1986-ban Confr. **Peter LaManna** lovag, megírta „Hymn to St. Lazarus" című egyházzenei művét, ami a lovagrend hivatalos himnusza lett. (Constitution… http://www..)

A Rend alapításának 900 és az osztrák rendtartomány működésének 25 éves jubileuma alkalmából 1999- ben, **Dr. Thomas Klestil** osztrák köztársasági elnök levélben elismerte a lovagok több évszázados kimagasló emberbaráti tevékenységét, és munkájukért minden lovagnak köszönetet mondott. (Greetings… http://www.)

A lovagrend, avagy a máltai obidencia 2002 elején 2800-3000 tagot számlált a világban. Más adatok szerint ez a szám elérte a 7000 főt.

Közülük 44-en élnek az USA-ban. (2 világi és 1 egyházi nagykeresztes GCLJ, 1 lovagparancsnok KCLJ, 7 lovag és lovagdáma DLJ, 1 idős káplán SChLJ, 4 káplán ChlJ, 8 kommander CLJ, 2 segédkáplán AChlj, 16 Officer OLJ, 1 világi és egyházi tag MLJ). A 2001- ben folyó karitatív programokra kifizettek és előirányoztak 75.750 dollárt, ami így oszlott meg: adományban részesült a Marquette Egyetem gyermekgondozó programja 2000 dollár/év, és az orvossegédképző programja 1.250 dollár/év, az Amerikai Orvosi Akadémia 3.000 dollár, a dél-floridai St. Petersburg Egyetem, amely az utóbbi 2,5 évben 19.000 dollárt vehetett át, továbbá ide terveztek még egy 50.000 dolláros alapítványt illetve adtak még ezen felül 500 dollárt. Továbbá támogatták a kenyai és tanzániai leprások megsegítését. A jeruzsálemi keresztény iskola 20.000

dollárt, az itteni gyermekklinika 20 000 dollárt, a mexikói lepramisszió 50.000 dollárt, 12 szentföldi keresztény iskola és kollégium 20.000 dollár értékben kapott adományt. Ezen felül elköltöttek még különböző karitatív célokra 60.000 dollárt fordítottak. (Military and Hospitaller http://) A csoportot **Mr Roger Carloton Sherman, Castelmore bárója** vezeti.

A rend zöld keresztjét ma is igen sok főúri család tagja viseli. Például a **Romanov**, **Hohenzollern-Sigmaringen** és a **Mecklemburg**- uralkodóházak, a **Luynes**, **Maillé**, **Bauffremont**, **Audiffret-Pasquier** és **Polignac** hercegi (duk) családok, a **Radziwill** és **Schwarzenberg** hercegi (princ) házak tagjai. Továbbá a **Montesquiou**, **Fezensac** és **Huntly** márki családok viselik azt.(The Order of Saint Lazarus http://www.) Magas tisztséget töltött be a rendben **Irakly Bagration de Moukhrani** herceg. A magyar családok közül a **gróf Nyáry**, **báró Apor** és **báró Neuenstein** családok tagjai viselik a zöld keresztet. A főpapok közül pedig többek között **Vicente Enrique z Taracó** bíboros, **Dr. Thomas Joseph Winning** bíboros, **Silvio Oddi** és **Vincenzo Fagiolo** bíboros vagy éppen **Tempfli József** nagyváradi püspök.

A rend jelenleg legkiemelkedőbb tagjai: **János Károly** spanyol király, **I. Mihály** száműzött román király és **II. Simeon**, trónjától megfosztott bolgár cár, aki ennek ellenére egy rövid ideig a XX. század végén Bulgária miniszterelnöke lett.

Mint a középkorban és az újkorban egyaránt volt, bizonyos rendtagságok kizárják egymást. Így a Francia Korona védelmében álló Szent Lázár lovagrendi tagság kizáró okot jelent a Francia Becsületrend és a Szuverén Máltai Lovagrend tagjainak sorából. (Vajay Szabolcs 706. old.)

Meg kell azonban jegyeznem, hogy bár a máltai lovagrendi tagság és Szent Lázár lovagrendi tagság elvben kizárja egymást, a gyakorlatban volt példa arra, hogy valaki mind a két lovagrendnek a tagja volt, például **Dr. Kézdy-Vásárhelyi Kézdy Béla**. Sőt, például **MacCarthy Mór**, Desmond hercege egyszerre viselte az olasz Szent Móric és Szent Lázár Rend, valamint a Jeruzsálemi Szent Lázár Rend keresztjét. Tehát egy időben volt tagja két Szent Lázár Rendnek is, olyanoknak, amelyek valaha egyek voltak.

A kettős, kölcsönös tagság a máltai és a párizsi obidenciák esetében nem megengedett, mert kölcsönösen vitatják egymás szervezetének jogosságát. Azonban egyik obidenciából a másikba át lehet lépni, méghozzá oly módon, hogy az illető megőrzi az elhagyandó obidenciában elért rangját és kitüntetéseit, sőt előfordul, hogy az átlépéskor még rangemelést is kap. Erre az utóbbi időben Magyarországon volt számos példa, ahol a párizsi obidenciából többen kérték átvételüket sikerrel a máltai obidenciába. Az ilyen átlépések azért érdekesek és vitathatóak, mert a világ több pontján perekkel fenyegette egymást a két csoport. Az is igaz viszont, hogy például Észak-Írországban a két obidencia közösen látja el emberbaráti feladatait. A fenti esetekből kitűnik, hogy a máltai és a párizsi obidenciák egymáshoz való viszonya igen képlékeny és helyzetspecifikus. / Obidence of Málta- Ranks… http://www./

A lovagrend területei történelmi múltjuk, méretük vagy taglétszámuk alapján különböző területi igazgatási egységekre vannak felosztva. Ezek: nagy bailiff vagy „nagy kerület", nagyperjelség, nagy parancsnokság, kerület, perjelség, parancsnokság, delegáció és az örökletes parancsnokságok.

Örökletes parancsnokság például **Boigny** (francia)**, Burton Lazar** (angol)**, De la Motte des Courtilis, Saint Francisco de Bailleu** (francia parancsnokságok)**, Askely-Kolster** (svéd) és még sok más parancsnokság. Új örökletes parancsnokság létrehozását szigorú feltételek mellett a nagymester engedélyezi. (Constitution… http://www….)

A rend a következő államokban tart fenn szervezeteket Ausztrália, Ausztria, Belgium, Bolívia, Brazília, Kanada, Horvátország, Csehország, Finnország (drogmisszió), Franciaország, Új-Kaledónia, Németország (a benini, horvátországi, magyarországi, oroszországi és szlovéniai perjelségeket segíti), Honkong, Magyarország, Írország, Olaszország, Luxemburg, Málta, Mexikó, Hollandia, Új-Zéland és Nyugat Samoa (lepramisszió), Panama, Lengyelország, San Marino,

Szlovákia, Spanyolország, Svédország, Svájc, Nagy-Britannia és Észak Írország (a rosszindulatú fekete daganat kezelése és a lepramisszió Kenyában, továbbá koszovói segítségnyújtás), USA (a mexikói és kenyai lepramissziókat segítik a romániai gyermekgyógyítási program mellett), Románia, Szerbia, Dominikai Köztársaság, Haiti.

Az **elzászi nagyperjelség** a kameruni lepramisszióban vesz részt. A rend Tanzániában is küzd a lepra ellen. Orvosi klinikát üzemeltet Bethlehemben. / Obidence of Málta- Ranks… http://www./

A **máltai obidencia** tagja az úgynevezett **NGO** szervezeteknek 1999-től kezdve. (Constitution http://www…) Az NGO az angol **Non-Governmental Organizations** rövidítése. Az NGO- kra egyaránt érvényes a nonprofit szektor, a harmadik szektor, a nem kormányzati szervezet elnevezés. Az illető szervezetek tevékenységének célja nem a szétosztható nyereség növelése, avagy nonprofit szervezetek. A szervezetek működése közhasznot szolgál, és tagjaik munkájukat általában önkéntes alapon végzik. Magánszemélyek vagy kollektívák által szabadon alkotott csoportok. Formájuk lehet alapítvány, egyesület, közhasznú szervezetek, akár önkormányzatok is. Nem személyes haszonszerzés végett alakulnak, bár lehetnek fizetett alkalmazottaik, és végezhetnek jövedelemszerző tevékenységet, ha a profit vagy többlet nem kerül felosztásra a tagok vagy a vezetőség között.

Nem a legszerencsésebb megnevezésük amerikai terminus után, hogy „nem kormányzati szervezetek". Ez ugyanis a témában járatlanoknak azt sugallja, hogy a kormányzati szervezeteken kívül, minden más szervezet ide tartozik. Márpedig az NGO- k körébe csak szigorú szabályoknak megfelelő szervezetek kerülhetnek be. Ezek lehetnek helyi jellegű szervezetek, nemzeti vagy nemzetközi szervezetek. Tény azonban, hogy függetlenek a kormányoktól és az állami intézményektől, politikai pártoktól és gazdálkodó szervezetektől. Talán jobb az a definíció, ami az NGO- kat így definiálja: Az egyéneket egy közös ügy szolgálatára összefogó szervezet. Tagságuk nyílt, faji és nemi diszkriminációtól mentesek, vezetésüket szabadon választják meg, és működésük a tagok felé nyilvános. Ez a szervezeti forma több, mint 50 éve jött létre. Ide tartozik az ENSZ és a Világbank is. Igen sok egyházi szervezet is fellelhető köztük. Olyan szervezetekről van szó, amelyek tevékenységük során sajátos státuszt foglalnak el. Ez általában speciális adózást vagy adókedvezményeket jelent. Sajátos a viszonyuk a különböző szintű állami szervekhez is. Működhetnek akár egy - egy ország kormányzati szerveitől függetlenül is. Általában rendelkeznek alapító okirattal, vagy más célokat és tevékenységet meghatározó okirattal. Tagjaik felé elszámolással tartoznak. Működésük szerint ismerünk szolgáltató vagy érdekvédő NGO- kat. Az Európai Unió intézményei közül az NGO- kkal a következők állnak szorosabb kapcsolatban: Európai Bizottság, Európai Parlament, Gazdasági és Szociális Bizottság és a Régiók Bizottsága. Az NGO- k munkájuk elősegítésére és összehangolására, szervezetekben tömörülnek. Jelenleg közel 1 milliárd eurós támogatást kapnak ezen társadalmi szervezetek összességükben az Európai Bizottságtól. Közvetlen támogatást kapnak külügyi, kutatási, oktatási stb. területen. (Mik azok az NGO- k? http://www., Sipos Katalin, Szabó Máté: Civil társadalom…http://www.)

A lovagrend tevékenységét az ENSZ-szel és az Európa Tanáccsal összehangolva végzi.

A francia csoport, avagy a párizsi obidencia 1969-2004 között (Szent Lázár Kórházosai)

1969. február 10-én a Szent Lázár rendből **Pierre de Cosse, Brissac hercege** vezetésével kivált egy csoport, amely nem ismerte el a megválasztott Bourbon nagymesterket.

A kiválás oka az ökumené volt. **Brissac és követői a rendet kizárólag katolikus szervezetként kívánták fenntartani.** (Sajnos a kiválás pontosabb okát nem sikerült felderítenem. Egyes rendtagok azonban azt mondták szóban, hogy a kiválás oka az volt, hogy a Bourbon- ház egy kiskorú gyermeket kívánt a rend élére állítani, és **Brissac** vezetésével több lovag ez ellen lépett fel. Úgymond, „a rend érdekében", ezért vette vagy szerette volna átvenni a hatalmat **Brissac** mint a rend második embere.)

Azonban **Brissac** és követői nem nyertek elismerést az európai monarchiák körében, így a legitimációnak híján voltak egészen 1986-ig.

Sőt 1972-ben még a francia törvények szerint is névbitorló és illegális szervezetnek minősültek.

Ezért 1980-ban **Brissac** megváltoztatta a „rend" nevét, oly módon, hogy a megnevezésből kihagyta a rend szót. Így csoportja a **Szent Lázár Kórházosai (Hospitallers of Saint Lazarus)** nevet vette fel. Így már a francia törvények szerint működhettek. (The Order Today http://www.)

1969-ben egy francia napilapban megjelent ugyan, hogy az 1969- es „választás" jogszerű volt, és azt az uralkodóházak elismerték, így **II. Umberto** olasz királyi fenség, **Michel de Orleans**, **Baudoin** belga király, a **liechtensteini** nagyherceg, **II. Erzsébet** angol királynő illetve a **Máltai Lovagrend nagymestere**. Azonban utóbb kiderült, hogy csak kötelező udvariassági válaszlevelet küldtek **Brissac**nak. Ugyanis a diplomáciában szokás, hogyha valaki bejelenti megválasztását, arra formális választ adnak. De egyetlen diplomáciai testületnek sem feladata, hogy egy szuverén szervezet, jelen esetben a Szent Lázár Lovagrend hivatalos bejelentését felülbírálja. Így nem elismerésről, hanem diplomáciai udvariassági gesztusról volt csak szó. (v. Dr. Kézdy Vásárhelyi kézirat I.)

1986-ban tárgyalások folytak a **Bourbon-** és **Brissac** féle csoportok között az egyesülésről, de ez végül nem következett be.

*A korona védelmének hiánya – hiszen francia bíróság mondta ki, hogy jogsértően használják a lovagrend nevét -, és ezáltal a legitimáció hiánya vezette **Brissac** herceget akkor, amikor az elismerést a jeruzsálemi pátriárkátustól kérte*. (A pápaság ugyanis, hivatkozva az 1489. évi bullára, nem ismerte el egyik Szent Lázár Rendet sem, kivéve a Szent Móric és Szent Lázár savoyai rendet.)

*1985-ben Oxfordban **Brissac** hercege lemondott a párizsi obidencia vezetéséről a fia, **Francisco de Cossé márki** javára.* Ekkor többen javasolták, hogy a márki helyett **don Franciscot** vagy **Lippe hercegét** válasszák meg, hogy az egység helyreálljon.

Az egyházi elismerés 1986- ban, **Maximos V. Hakim (1967-2000/2001)** jeruzsálemi melkita pátriárka által következett be, hivatkozva a rend történelmi múltjára és a pátriárkák abban betöltött szerepére. (The Order Today http://www.)

1986-tól a Brissac és követői ismét használhatták a jeruzsálemi elnevezést. A Szent Lázár Lovagrend eredetileg azért „jeruzsálemi", mert alapítása Jeruzsálemben történt. Most pedig a francia csoport azért lett „jeruzsálemi" mert egyházi védnökük a jeruzsálemi melkita pátriárka. ***A Szent Lázár Rendnek így két ága jött létre a középkori francia rendtartományból. Egy máltai - spanyol és egy francia - jeruzsálemi csoport.***

A pátriárka általi elismerés ellen don Francisco hivatalosan tiltakozott.

A francia obidenciának több katolikus főpap is tagja lett, így például **Ernesto Corripio Ahumada**, Mexico City bíborosa és **Luis Aponte Martinez** bíboros, akik a szervezet spirituális tanácsosai. („Revived" Orders... http//www.)

A rend ezen ága a következőképpen épült fel az 1970-es években:

Történelmi jogalapnak **Fülöp** francia király 1308. júliusi nyilatkozatát tekintik.

A rend ezen ága az ezt megelőző időszakát csak, mint előzményt fogadja el, de nem mint ősi jogalapot.

Ettől számolják a rendi statútumokat is. A legrégebbi teljes rendi statútumot a seedorfi statútum tartalmazza, amit 1314- ben szerkesztettek. 1578- ban **Francois Salviati** nagymester a rendi szabályzatot megújította, majd 1648- ban az egész regulát átdolgozták. Ezen változat 1929- ig volt érvényben, apróbb 18. és 19. századi változtatásokkal. 1969- ben ismét átalakították a rendi szabályzatot. (von Erich Feigl 109-110. old.)

A lovagok spirituális protektor a jeruzsálemi melkita pátriárka, „**Maximos V. Hakim"**, hivatkozva elődei védnöki múltjára.

A rend legfőbb elöljárója (általános helynöke) a **nagymester**, **Brissac** hercege. A nagymestert minden esetben a rend főkáptalanja választja meg a hatályos regulák szellemében. A főkáptalant a főkancellár hívja egybe a választás alkalmára. A nagymester a rendi alkotmányra esküszik fel. A lovagrendet a központi tisztségviselőkkel közösen irányítja. Minden kormányzati döntés érvényességének alapfeltétele, hogy a nagymester azt aláírja. (von Erich Feigl 110-111. old.)

Őt követi rangban a **nagyadminisztrátor**, avagy a rend általános kormányzója. Őt a központi kormányzat egyhangú szavazással választja meg, és a választást a nagykáptalannak jóvá kell hagynia. Ő is a rendi alkotmányra esküszik fel. Feladata, hogy segítse a nagymestert feladatai ellátásában, illetve annak akadályoztatása esetén azt helyettesíti. Ekkor a jogköre hasonlatos a nagymesteréhez.

Alájuk van rendelve a **rend központi kormányzata**. Ennek tagjai: **nagykapitulár Paul Bertrand** és a **nagykancellár**, **S. E. Guy Coutant de Saisseval**. Mindkét tisztségviselőt a nagymester, vagy ennek akadályoztatása esetén az általános helynökkel összhangban a nagykáptalan választja meg. (von Erich Feigl 111-112. old.)

Rangban utánuk következnek a rend főbb tisztségviselői: **spirituális nagyperjel, S. E. Mgr. Joseph Raya,** Haifa, Akkon, Názáret és Galillea melkita érseke, a főelőadó, a **nagykórházas** és a **fővizitátor, S. E. Edmund von Hammer** báró. A nagykórházast a nagymester a központi irányítás tagjaival együtt nevezi ki. Feladata a kórházak felügyelete, s ha kell, azok munkájának összehangolása. A fővizitátor vagy főszemlélő feladata, hogy látogassa a rend különböző csoportjait. Ott, ahol a rend még nincsen képviselve, megszervezi a helyi képviseletet. Szervezési téren abszolút hatalommal rendelkezik. A lovagrend központi kormányzata, a nagymagisztrátus nevezi ki. Ezen személyek után következnek a **rend fő és magasabb tisztjei**. Ezek a **kincstárnok** és a **herold**. Őket szintén a nagymagisztrátus nevezi ki. A lovagrend következő irányítási egysége a **legfőbb rendi tanács**. Ennek tagjai a központi irányítás tagjai, s azok, akiket közvetlenül ők neveznek ki. Ezen tanács a szervezet legfőbb tanácsadó testülete. Feladatuk, hogy a nagymagisztrátus és a közgyűlés által előterjesztett kérdéseket megvitassák, és azokat szükség esetén jóváhagyják. A rend igen fontos szerve az **alkotmánnyal foglalkozó tanács**. Ezen tanács jogászokból és történészekből áll. Feladatuk, hogy tanulmányozzák a rendi alkotmányokat, szabályokat, szokásjogokat és hagyományokat, hogy ezáltal megvédjék a lovagrendet tévutaktól. Ezen tanácsot a nagymester hívja össze, rendi alkotmányi és szabályzati kérdésekben. Szükség esetén az alkotmányi tanács képviseltetheti magát a legfőbb rendi tanácsban is. A rend egészét érintő ügyeket a **nagy vagy főkáptalan** tárgyalja meg, annak ellenére, hogy a rend hierarchikus felépítésű. A főkáptalan kezdeményezhet rendi változásokat. A főkáptalan tagja elvben minden lovag, aki a jogi, avagy az igazság lovagjai, illetve akik a kegyelem lovagjai, akik elnyerték a nagykeresztet; vagy parancsnokai a lovagoknak, továbbá a rendi papság egyes tagjai. Nem tagjai a főkáptalannak, akik kisebb rangú rendtagok – nem lettek még például lovaggá avatva mert nem érték még el a KLJ rangot-, a befogadottak, a segítő testvérek, valamint a rend női tagjai. A főkáptalant a nagymester/általános helynök/, vagy ennek nemléte esetén a főkancellár hívja össze. Az ülésére az egyes rendtartományok küldöttségeket delegálnak a gyorsabb ügyvitel kedvéért. Legfőbb feladata a főkáptalannak a nagymester vagy az általános helynök megválasztása.

Továbbá szólni kell még a rend nagypriorátusairól (nagyperjelségeiről), magas udvari tisztségviselőiről és delegátusairól. A lovagrend nagymagisztrátusa állapítja meg a szervezet területi felosztását a történelmi hagyományok figyelembevételével. Így nem veszik figyelembe a speciális földrajzi helyzeteket, és államhatárokat. Az így kialakított területi szervezeti egységek adják a nagyperjelségek területi határait. Ezek élén áll a **nagyperjel**. Amíg egy nagyperjelség nem áll fel, addig az adott területen a rendet úgynevezett delegáció képviseli. A rend módot ad arra, hogy a rendi szervezeti egységek saját maguk számára elnevezést választhassa-

nak. Lehetőség van továbbá arra, hogy ezen csoportok ott, ahol működnek, hivatalosan bejegyeztessék magukat, és ezáltal munkájuk felügyeleti jogát lényegében a befogadó állam szerveire ruházzák át. A nagyperjelt követi a területi kormányzásban a **perjel**, és az **alperjel**. Utánuk következnek a **kommendádorok.** A rend többi tagjának nincsen területi irányítási jogköre.

Kivételes esetben mód nyílik arra, hogy valamely rendtag, ne csatlakozzék egyik nemzeti vagy területi szervezeti egységhez se. Ilyenkor a rendtag közvetlenül a Rend központi kancelláriája alá van rendelve. (von Erich Feigl 110-116., 153. old.)

A **Cosse család**ról tudni kell, hogy 1488 óta játszik jelentős szerepet Franciaország történelmében. Ezen évben, az addig szegény nemesi családban élő **René de Cossé** kiszabadította a fogságból **Louis d Orléans**- t, a későbbi XII. Lajos francia királyt. René 1502- ben vette meg a Loire völgyében elterülő Brissac kastélyt. Egyik utóda, Charles, öt éven át a katolikus liga egyik vezetője volt, s 1594- ben elősegítette IV. Henrik bevonulását Párizsba. **Charles de Cossé** ezért marsallbotot kapott IV. Henriktől, majd XIII. Lajostól a hercegi rangot nyerte el.

A Cossé–Brissac család az évszázadok során négy marsallt és tizenkét pairt adott Franciaországnak. (Lindner L. 214. old.)

A francia obidencia ugyanúgy kiépítette világméretű hálózatát, mint a spanyol – máltai obidencia. Gyakori, hogy egy adott területen mind a két zöldkeresztes karitatív szervezet jelen van, sőt Észak-Írországban az elsősegélynyújtó helyet közösen tartják fenn.

1984-ben **don Francisco de Borbón y de Borbón** és **Brissac márki** Washingtonban személyesen is találkozott egymással, de a tárgyalások még sok kérdést nyitva hagytak.

1997-ben **Mr Roger Carlton Sherman báró**, a „sevillei" obidencia (spanyol–máltai obidencia) amerikai vezetője, levélben hívta fel a lovagok figyelmét a közös munkára.

1999-ben Angliában a francia ág angliai nagyperjele, **Westminster** herceg és a máltai ág „sevillei obidencia" angliai nagybailiwiekje, **Atrhur Croddock** szintén tárgyalásokat folytatott a közös munkáról. („Revived" Orders.. http.//.www.)

2003. nyarán Sevilla hercege és Brissac herceg között eredményes tárgyalás zajlott le a Rend újbóli egyesítéséről. Ezen eseményről a spanyol obidencia magyarországi nagyperjelsége adott ki tájékoztatót. ***Sajnos a hír túl szép volt ahhoz, hogy igaz legyen. A valóság az, hogy*** *Brissac* ***herceg 2004. februárjában visszavonult az általa vezetett csoport éléről azért, hogy lehetőség nyíljon a két obidencia egyes-lésére. Azonban a párizsi obidencia számos tagja nem látta időszerűnek az egyesülést és ezért, fenntartva a különállást új nagymestert választottak.***

Az új nagymester **Orleans Károly Fülöp** hercege lett, akit tisztébe 2004.09.12-én iktattak be, bár ezt a párizsi obidencia több egykori tagja nem ismerte el.

A lovagrend életében az Orleans hercegi ház igen kétes történelemmel bír. Amikor az orléansi herceg, a rend vezetője 1742- ben kolostorba vonult, a rend gyakorlatilag vezető nélkül maradt, egyszerűen magára lett hagyva. **Orleans Lajos Fülöp** az, aki 1830-ban királyi rendelettel tiltotta ki a rendet Franciaországból, mi által lényegében azt a Francia Királyság részéről feloszlatta, bár a feloszlatást nem mondta ki.

Nemours hercege szintén az orleansi házból származott, és kétségtelen hogy jobbító szándékkal reformálta meg a rendet, mégis ez vezetett a Szent Lázár Lovagrend máltai - spanyol és párizsi obidenciákra való széteséséhez.

Egy újabb orleansi herceg feltűnése a rend életében az évszázados Bourbon–Orleansi ellentétet ismét kiélezheti. Az évszázados Bourbon–Orleansi-i szembenállás oka, hogy az orleansi család kiszorult a trónutódlásból. A Bourbonok orleans-ii ágát Fülöp herceg,

XIV. Lajos öccse alapította meg. Mint a király fiatalabb testvére se ő, se utódai nem örökölték a francia trónt, de a spanyol trónt sem ák kapták meg. Később pedig nem nekik jutott Nápoly–Szicília, Párma és Luxemburg trónja. Ez utóbbi trónt még 2008-ban is a spanyol Bourbonok egyik ága birtokolja.

Ezért mindent elkövettek a hatalom megragadásáért. **Orleans Fülöp** 1705-ben a szabadkőművesek nagymestere, majd 1715-ben lefizette a Párizsi Parlamentet, és ezáltal a kiskorú

XV. Lajos uralkodásának első 8 évében ő lett a régens. Igaz, az országban átmeneti békét tudott teremteni, bár uralmát az istentelenség és erkölcsi bomlás korának mondják.

Ennek a történelmi ellentétnek lett áldozata egykoron **XVI. Lajos** francia király, hiszen Orleans hercege **Égalité Lajos Fülöp** (1747-1793) 1789.06.17-én a forradalmárok oldalára állt, remélve, hogy ezáltal majd ő jut trónra. Reményei a guillotin alatt értek véget. És ezen ellentét áldozata **Bourbon X. Károly** francia király, akit Orleans hercege, a későbbi **Lajos Fülöp** király puccsal taszított le a trónjáról. Lényegében ez az ellentét vezetett a lovagrend 1830-as francia detronizálásához is.

Néhány szabadkőművességgel foglalkozó írásban az áll, hogy Orleans hercege, a Szent Lázár Lovagrend nagymestere egyben szabadkőműves mester is. Ezen állítás téves, alapja mindössze annyi, hogy **Égalité Lajos Fülöp**, aki nem volt a lovagrend nagymestere, valóban a francia egyesített szabadkőműves nagypáholy és grand orient nagymestere 1771-től és elődje, a régens herceg is szabadkőműves nagymester volt. **Égalité Lajos Fülöp**nek, mint nagymesternek feltehetőleg nagy szerepe volt a francia forradalom kirobbantásában, hiszen a közel 600 fős rendi gyűlésnek 184 vagy 187 szabadkőműves tagja volt, köztük Danton, Fouche, Marat, Robespierre, stb.(Kiszeli Gábor 81-84.old.) Később azonban Orleans hercege nem tudta kordában tartani az általa is kieresztett szellemet, és ez őt is elpusztította. A történethez hozzátartozik, hogy a Bourbon- uralkodóház több tagja is hosszabb- rövidebb ideig kapcsolatot tartott fenn a szabadkőművesekkel, de ott vezetővé sohasem váltak, továbbá tudni kell, hogy ekkoriban a szabadkőművességnek igen sok ágazata volt, amelyek között volt radikális és kevésbé radikális.

A szabadkőművesek templomos rendi ágának nagymestere volt **Cossé-Brissac**, akit 1792-ben lefejeztek. (Nagy Páholy Korszaka http://www...) **Égalité Lajos Fülöp** és **Cossé-Brissac** esete azt mutatja, hogy a főnemesek számára még a szabadkőművesség sem volt mentsvár, mert az alsóbb és felsőbb néprétegek közötti különbséget még itt sem tudták áthidalni, noha névleg törekedtek erre.

A szabadkőművesség a „felvilágosodás" korának egyfajta sikkjének számított ekkoriban, és kevesen gondolták akkor, hogy az majd titkos társasággá válván milyen célokat is tűz ki maga elé.

Megjegyzendő, hogy Orleans hercegei, ha saját családi hatalmukról volt szó, mindig Orleans hercegeként szerepeltek, lásd **Orleans Lajos Fülöp** francia király, de akkor, amikor azt a Bourbonoktól kell elvitatni, mindig Bourbon- orleans-i hercegként szerepelnek.

A francia obidencia igen sok kiemelkedő személyt tudhat és tudhatott sorai között, például: **Gayre of Gayre and Nigg** Lochore bárója, aki a máltai obidenciából állt át, **Ernst August zur Lippe** herceg, **Willy of Tour and Taxis** herceg, **Edmund von Hammer** báró, **David Lumsden of Cushnie** báró, **Ernesto Corripio y Ahumada,** Mexikó bíboros-prímása, **Michel of France** herceg, **Habsburg Leopold** toszkán herceg, osztrák nagyherceg, **Metternich Pál** herceg, **Odescalchi** herceg, **Lord Mowbray** és **Stourton** bárója, **Radislav Kinsky of Wchynic** és **Tetov** grófja, **Schack of Schackenborg** gróf, stb. (R.Bagdonas 47-48. old.) Továbbá **Wesminster** hercege, a **canterbury**i érsek, **Westminster** érseke, stb. Valamint **Fülöp Albert,** Luynes és Chevreuse stb. hercege, **Armand von Arenberg** herceg, **Schwarzenberg Károly** herceg, **Alain von Rohon-Rohon** herceg, **Antoine von Lévis-Mirepoix** herceg, **Charles Stourton,** Mowbray bárója, **Hanno von Auersperg** gróf, **Don Felipe de Caso y Bercht** báró Mexikóból, **Bertram von Castell-Rüdenhausen** gróf, **Schaffalitzky von Muckadell** báró, **Christian Poninsky** gróf, **Duarte de Albuquerque** gróf, **Zichy Aladár** gróf, **heceg Dimitri Djordjadse** Grúziából, **Vedat Tüten** melkita török főpap stb. (von Erich Feigl 153-154.,230. old.)

Ez az állapot a 2004/05- ös egyesítési kísérlet előtt volt.

A következő országokban képviseltetik magukat:

Nagyperjelségek: Amerika (USA), Csehország, Horvátország, Anglia és Wales, Magyarország, Norvégia, Ausztrália, Brazília, Franciaország, Hollandia, Lengyelország, Ausztria, Kanada, Svájc, Olaszország, Új-Zéland.

Nagybailiatusok: Dánia, Írország, Svédország, Németország, Dél-Afrika, Skócia. **Perjelség:** Görögország, Zimbabwe.

Parancsnokságok: Liechtenstein, Man sziget és az Európai Humanitárius Parancsnokság.

Rövid példa a karitatív tevékenységükre:

Talán a legaktívabb csoportjuk a **németországi nagybailiatus**. Ennek élén **Metternich-Winneburg hercegné** áll, aki férjétől, **Pál** hercegtől vette át ezt a tisztséget.

Erdélyben, a németországi nagybaliátus Csíkszeredán nyitott központot 2002- ben. Itt AIDS- es és más fertőző betegek gondozását kívánják ellátni. Továbbá a romániai lepratelepek (Duna deltában) felszámolásában is részt kívánnak venni. Ezen kívül Kárpátaljára, Szlovákiába és Romániába számítástechnikai, orvosi és egyéb eszközöket juttatnak el. Ezek jó része külhoni magyar szervezetek adományai. Továbbá a volt magyarországi térségekbe magyar nyelvű könyveket visznek a magyarországi rendtagokkal együttműködve. Hasonlóan a Máltai Lovagrendhez mentőautót üzemeltetnek, amivel a Szent Lázár ambulanciát tudják ellátni.

Az 1980-as évek során a libanoni keresztényekhez 15.000 márkányi segélyt juttattak el. Az éhező és elszegényedett Lengyelországba 52 tonnányi segély jutott, mintegy 300.000 nyugatnémet márka értékben. Támogatják a Sierra Leone- i kórházat, de adományaik eljutottak a harcoktól sújtott Libanonba is.

De orvosi műszereket is adományoznak a rászoruló intézményeknek. Így 1997-ben műtétek alatt is használható röntgengépet juttattak a SOTE Szív és Érsebészeti Klinikájának Magyarországra az ottani rendtagok közreműködésével. Aktívan együttműködnek a Magyarországon is működő lepramisszióval.

Ausztráliában 1979. novemberében kezdték meg működésüket **Alderman Ray Bagdonas** parancsnoksága alatt. 1980. március 15-én alakult meg hivatalosan is az ausztráliai rendtartomány. Most álljon itt röviden a rendtartomány 1979-88- as tevékenysége. 1980. május 25-én létesült az *új-gél-walesi kommenda*. Ők két Szt. Lázár házat tartanak fenn, egyet Campnelltownban és egyet Bankstownben, továbbá részt vesznek a bhutani leprások gyógyításában. Továbbá 3000 dollár értékű sebészeti és 8000 dollár értékű egyéb orvosi felszerelést juttattak el különböző rászorulóknak. 1982. december 5- én létesült a Victoria kommenda. Ők hajléktalanok gondozásával foglalkoznak. Céljaik elérésére egy 70.000 dolláros projectet kezdtek meg. A *queenslandi kommenda* 1983 novemberében létesült. Ezen parancsnokság tagjai Etiópiába kisbuszt juttattak el, továbbá 3000 dollár értékű egyéb adományt. 1984. május 11- én jött létre az *ausztrál „központi" kommenda* (Australian Capital Territory) Ezen csoport a Fülöp szigetvilág leprásait segíti. A *dél-ausztráliai kommenda* 1984. október 9- én alakult meg. Ők az Adelaide- i egyetem teológiai karával együttműködve látnak el karitatív feladatokat, továbbá lepramisszióban vesznek részt. A *nyugat–ausztráliai kommenda* 1986. augusztus 27-én létesült és két év alatt közel 340.000 dollár értékben segítette a drogosok, alkoholisták kezelését stb.

Ezen nagyperjelségen belül az anglikán és katolikus vallásúak szorosan együttműködnek egymással a közös karitatív célok érdekében. Az ausztráliai rendtagok ezenkívül megsegítették a libanoni polgárháború áldozatait, továbbá támogatják a Fülöp-szigeteki szegényeket stb. (R. Bagdonas 29-35. old.)

Az ***USA nagyperjelség***be közel 650-en élnek közülük. A 2001-es költségvetési keretük itt 170 000 USA dollár volt. Ők többek között a mexikói leprásokat segítik, valamint egy jeruzsálemi gyermekkórházat, továbbá 12 keresztény iskolát Galileában. Kórházat működtetnek Lengyelországban, Nowa Hutan, Krakkó közelében, és segédkeznek a polgárháború sújtotta Horvátországban is.

Az 1980-as években Mexikónak 11.000 USA dollárt juttattak. A jeruzsálemi Szent Lázár Egészségügyi Centrum 1986- ben 105.000 USA dolláros támogatást kapott tőlük. Dél-Amerika lepramissziói számára 1986/88-ban 98.000 USA dollár gyűlt össze. Szállítmányokat küldtek Libanonba is. Ezenkívül orvosi és karitatív célokra 1986/88-ban még 91.100 USA dollár gyűlt össze.

Támogatásukkal 1995. február 4-én nyitotta meg kapuit a mexikói Moreliaban a Szent Lázár Lepraklinika. Mexikó egész területéről jönnek ide a betegek. Ezen országban Guanajuatoban is megkezdte szolgáltatásait a rend. Mexikóban közel 2000 beteget ápolnak.

A jeruzsálemi Spafford Gyermekközpont megalapításában is nagy szerepe volt az amerikai rendtagoknak. (America http://www.)

Az ***osztrák nagyperjelség*** élén **Habsburg Leopold** főherceget, toszkán herceg áll. Központjuk a bécsi St. Vincent de Paul ház. A rendtartomány 1967/70-ben jött létre. Meg kell azonban jegyezni, hogy a rendtartomány megalakulása előtt is többen beléptek a Szent Lázár Rendbe. Így lett a rend tagja többek között **Leopold Salvator** (1863-1931 főherceg) a család toszkániai ágából és az ő felesége **Bourbon Blanka**, kasztíliai hercegnő, **Bourbon VII. Don Carlos**, Madrid hercegének a lánya, valamint **Habsburg Lactitia** főhercegnő, toscan hercegnő is.

1982-ben a libanoni polgárháború áldozatait 8.000 frankkal támogatták. Az 1980-as években **König bécsi érsek** segítségével 100.000 schillinget juttattak el Kelet-Európába. Ugyanezen időben a Fülöp-szigeteki leprások részére 300.000 schilling lett felajánlva. Lengyelországba pedig 1,2 millió schilling értékben küldtek élelmiszert és más adományokat.

Adományokat juttattak el Szíriába és Jordániába is. (von Erich Feigl 177-181.,193, 259. old.)

Az 1970-es évek elején Bécsben avatták a rend lovagjává **Mindszenty József** hercegprímást, esztergomi érseket.

A ***belga nagyperjelség*** élén **Oliver de Croy** herceg áll. Az 1980-as években 100.00 belga frank értékben segítették a zairei és 950.000 frankkal a kenyai kórházakat. Adományaikban voltak orvosi műszerek, gyógyszerek stb. De küldtek adományokat Indiába is, ahol Teréz anya misszióját segítették. Libériába 1 millió frank értékű adományt juttattak el.

A ***cseh nagyperjelség*** 1973- ban éledt újjá. Élén **Schwarzenberg Károly** herceg áll. Ők Lengyelországba küldtek gyógyszereket az 1980-as években. Egyéb célokra pedig 2.700 német márkát tudtak adományozni. (R.Bagdonas 37-41. old. és von Erich Feigl 220. old.)

Brazíliában a nagyperjelség tagjai a Sao Paolo közelében lévő lepraállomást segítik legfőképpen. Itt a rendet az 1970-es években **J.H. Yamewicki** képviselte.

A ***kanadai nagyperjelségben,*** ami 1963. április 9- én jött létre, közel 600 rendtag tevékenykedik. Ők a világ leprásainak gyógyításában segédkeznek például Kelet-Európában (Románia), Peruban és Senegálban. De segítik a jeruzsálemi és damaszkuszi gyerekeket is. (Order of St. Lazarus: The military and Hospitaller...http://www.) Az 1970- es években **J. Guy Gauvreau** tábornok volt a nagyperjelük. (von Erich Feigl 241. old.)

A Montrealban folyó leprakutatásokra az 1980- as években 2.000 kanadai dollárt tudtak fordítani. Mangoban az anglikán templomot és a hozzá tartozó kórház fenntartásában vettek részt. A libanoni háború áldozatait 14.740 dollárral tudták támogatni. Segítik a bruyerei Erzsébet Kórházi Centrumot. A fentiekre, a libanoni kiadást beleszámítva, az 1980- as évek során 40.000 kanadai dollárt költöttek el. Ezenkívül 1985/86- ban 70.000 kanadai dollárt gyűjtöttek perui és brazíliai leprások számára és egyéb célokra. A nagyperjelség a következő kommendákra oszlik: **Quebec**, ahol 1982 és 1986 között 16.000 dollárt adományoztak a rendtagok, **Ottawa**, ahol 1987- ben 10.000 dollárt tudtak karitatív célra befizetni a lovagok, **Calgary, Toronto** és **Edmonton**, valamint **Brit Kolumbia**. Ez utóbbi tagjai 5.600 dollárral támogatták a vancouveri gyermekkórházat.

A segítségnyújtás jobb lebonyolítása végett a lovagok két csoportban, az egészségügyi és a karitatív munkacsoportban tevékenykednek. Az 1990- es évektől támogatják Indiában a Kis Virág Kórházat Biharban, a Nini Kórházat Uttar Pradesh- ben. Mind a két helyen lepramissziót fejtenek ki. Továbbá a libanoni melkita templomon keresztül továbbra is segítik az ottani szegényeket és hajléktalanokat. A fent megnevezett kommendákon kívül, létrejött még időközben

az **Acadia**, a **Manitoba**, a **Thunder Bay**, és a n**yugat-ontario**i parancsnokság.(Our History http://www.)

A ***dán bailliátus*** élén kezdetben **báró Carl Adolf Schaffalityky de Muckadell**, majd **Schack of Schackenborg** gróf állt. A dániai lovagok 1968- tól kezdve tevékenykedtek. 1971. március 7- től nagyballiátus. Központja Koppenhágában van. Kiemelkedő támogatójuk **Heinrich dán herceg**.

A dániai lovagok sudani kórházakat és a senegáli djifongori lepraközpontot támogatják. Az 1980- as években az indiai Baptala lepramissziójához 35.000 dán koronát juttattak el. Lengyelországnak 1 millió dán koronás segélyt tudtak nyújtani, továbbá ide még eljuttattak ezen felül 260.000 dán korona értékben orvosi felszereléseket is. Segélyszállítmányt küldtek 1985- ben Bolíviába.

A jeruzsálemi Hadassah Kórházat 20.000 koronával támogatták. Mogadiscioba 250 kórházi ágyat juttattak el. (R.Bagdonas és von Erich Feigl 228. old.)

Az ***angol nagyperjelség***. **Westminster hercege** az angliai nagyperjelség vezetését **Lord Mowbray**-től vette át. A herceg közreműködésével a rend tagja lett a **westminsteri bíboros-érsek** és a **canterburyi érsek**. (The Order of Saint Lazarus http://www.) A canterburyi érsek a királyság első „peer"-je, Anglia prímása és az anglikán egyház legfőbb egyházi feje.

Így azonban a „francia csoport" elveszítette kizárólagos katolikus voltát, ráadásul éppen azon anglikán egyház tagjai által, akik miatt a renden belüli szakadás bekövetkezett.

Az 1980- as években a nagyperjelség élén **Sir Bernard Braine** állt. Az itteni rendtagok az indiai lepramissziókat támogatták, továbbá az oxfordi gyermekkórházat és a londoni homeopatiás kórházat.

A nagyperjelséghez tartozó walesi kommendához 2001- ben 30 lovag és 14 tiszteletbeli tag tartozott.

A ***franciaországi nagyperjelség*** élén **Brissac** hercege a francia- obidencia visszavonult egykori nagymestere állt. A rend tagjai segítik a boignyi orvosi központot, a senegáli lepramissziót. Továbbá a Wadi-El-Arayech- i, a Zahle- i és a libanon i klinikát. Támogatják a kairói orvosi központot és a szíriai Marmaritában lévő orvosi intézményt. Több franciaországi kórháznak is juttatnak adományokat. Elősegítik a benini és a Srí Lanka- i lepramissziók működését. De tevékenykednek Libanonban és Örményországban is. Lengyelországot az 1980- as években 2.664 kg- nyi gyógyszerrel tudták támogatni. Szívükön viselik a lourdesi zarándokhely betegeit is. 1986/87- ben a kiadásaik 2.747.125 francia frankot tettek ki. 1999/2000- ben 10 tonna orvosi felszerelést és gyógyszert tudtak adományozni különböző orvosi intézményeknek. Beninben közel 20 ezer rászoruló kapott valamiféle támogatást a lovagoktól. Lamabréné kórházának Togóban mikroszkópokat és klinikai laborfelszerelést adtak. Koszovóba 12 tonnás segélyszállítmányt juttattak el. Továbbá a 3500 lakós és a balkáni háborúban lerombolt Malishave falu újjáépítésében is részt vettek. A térségbe mentőautót is üzemeltetnek. Corfu szigetére szobabútorokat is szállítottak a Platytera Orvosi Centrum számára. Itt a Máltai Lovagrenddel működtek együtt. 1999/2000- ben összesen 1,3 millió USA dollár értékben tudtak segítséget nyújtani a rászorulóknak. (Our History http://www.)

Az ***ír nagyperjelség*** élén **Lord Dunsany** állt az 1980- as években. Az itteni lovagok a 20. század 80- as éveiben 500 angol fontot fordítottak az országon belüli lepramisszióra, továbbá 2000 angol font jutott a nigériai Abakiliki Leprakórházának. Segélyezték a senegáli lepramissziót is, valamint az afrikai és ázsiai leprásokat.

Észak-Írországban a spanyol obidenciával közösen látnak el elsősegélynyújtó helyet.

A Rend ***Japánban*** élő tagjai a lepramissziókat segítik. Az 1973- ig **prof. Wilhelm Schiffer** látta el a rendi képviseletet. Itt a rendtagok közé került **Hides Kojijama** admirális és **prof. Tamatsu Ito**. (von Erich Feigl 232. old. és R.Bagdonas)

A ***mauritániai bailliátus*** tagjai az ország rákbetegein igyekeznek segíteni.

A ***perui*** rendtársak az abancani lepratelepet támogatják, továbbá a limai gyermekkórházat.

Mexikóban az ottani lovagok a helyi rászorulók helyzetén kívánnak javítani. Itt **Vakant**, **Don Felipe de Caso z Bercht**, **Don Salvador Madrazzo y Sarrano** és **Don Manuel Madrazzo y Sarrano** stb. képviselte a lovagok érdekeltségeit. (von Erich Feigl 243- 244. old.)

A ***hollandiai*** lovagok 1981- ben 15.500 holland forintot költöttek a lepramissziók segélyezésére. (R.Bagdonas)

A ***skóciai nagybailiátus*** élén **Lord Borthwick** állt az 1980- as években. Az ide tartozó lovagok 13.200 pár speciális gyógybetétet tudtak adományozni. A lochorei kommenda az észak-írország i lepramisszióban vesz részt.

A lovagrend *Dél-Afrikában* tevékenykedő tagjai a pretoriai leprakórházat segítik.

Svédországban a Rend nagybailliátusa működik. Ők az 1980- as években a senegáli leprások megsegítésére 60.000 francia frank értékben juttattak el adományokat. Mozambikba 25.000 svéd korona értékben küldtek vitaminokat. Lengyelország pedig 490.000 svéd korona értékben kapott tőlük segélyt. De küldeményeket juttattak el Libanonba is, valamint a kameruni Yarunde- i Egyetemi Kórház részére is tudtak 4000.000 francia frank értékben adományt adni.

A ***svájci*** rendtagok a zairei Szent Lázár kórházat támogatták Mbata-Mb-engeben. (R. Bagdonas 37-41. old.)

Zimbabwében a lovagok nagybailliátusa található. Az itteni lovagok a helyi lepramissziót és a trópusi betegségek gyógyítását támogatják. (R.Bagdonas 37-41. old.)

Egyiptomban **Bernhard von Stillfried és Ratenitz**, **Szenegálban Robert Delmas-Guichenné, Sagna** ziguinchori püspök stb., **Kamerunban Plumey** garouai püspök, **Szent Mauriciuson Alfred de Simard de Pitray** képviselte a rend érdekeit az 1970- es években.

Etiópiában **I. Abuna Basilios** etióp ortodox püspök karolta fel a lovagokat. (von Erich Feigl 245. old.)

1989-ben jelent meg *Magyarországon* az úgynevezett francia obidencia vagy csoport.

Első kommendájuk Egerben jött létre. Ezt követte a budapesti, nyíregyházi, szarvasi, mosonmagyaróvári kommenda megalapítása.

1993. augusztus 18-án a Magyar Köztársaság kormánya és a francia csoport között létrejött megállapodás eredményeként nagykövetséget működtethetnek Budapesten.

1997-ben a francia csoporthoz 32 lovag tartozott. (Puskely M. 1202. old.)

Addig, amíg Magyarországon kommunista diktatúra volt, a magyar rendtagok külhonban tevékenykedtek. Itt a rendtagok sorában található **Mindszenty József** hercegprímás, esztergomi érsek, **gróf Apponyi Alfréd**, **gróf Zichy Aladár**, **Otto von Czermőy-Schneidt**, **gróf Franz Alberi von Enno** stb. (von Erich Feigl 228. old.)

A francia ágazat fohásza: „Isten és a Szent Szűz nevében és védőszentünk, Szent Lázár vezetésével”. (Puskely M. 1202. old.) Magyarországon **dr. Paskai László** bíboros, nyugalmazott Esztergom-Budapest- i érsek védnökségét élvezték 2004- ben. Korábban **Seregély István** egri érsek is támogatta őket, de ő idővel eltávolodott a lovagrendtől.

A svájci rendtársak adományozták a Magyarországon található Sarkad falu templomának az új orgonát. Az orgona megvalósulásában a magyar rendtagok is részt vettek. A francia-csoport magyarországi nagykövete **Dr. Deák László**. A magyar lovagok 1991 és 2001 között 178 külhoni szállítmányt, körülbelül 4260 t- t osztottak szét a rászorulóknak. Ennek értéke 71.685.940 német márka. Magyarország, mint elosztó állomás tevékenykedik legfőképpen Románia, Ukrajna (Kárpátalja), Moldva, Szerbia, Horvátország, Bosznia, Bulgária és Albánia felé. Ezen szállítmányokból magyar intézmények is részesültek úgy, mint az ótemplomi gondozási ház, az újtemplomi szeretetotthon, a gyomaendrődi református szeretetotthon, a békéscsabai evangélikus gimnázium stb. (900 éves http://www.) 1999- ben 110.000 Ft pályázaton nyert összeget tudtak a rászorulók megsegítésére fordítani, továbbá részt vesznek a romániai lepramisszióban. (Missziós Magazin)

A magyar lovagok évente megrendezett jótékonysági báljának bevételéből minden karácsonykor 150 nagycsaládot és rossz szociális helyzetű idős embert ajándékoznak meg.

Ezenkívül a krízishelyzetbe jutottaknak rendszeresen juttatnak tüzelőt, fizetik a gyógyszereiket és egyébb számláikat, bevásárlásokban segédkeztek stb.

2002-ben a tiszavasvári árvízkárosultakat a rend 2 kamion bútorral, építési anyaggal és pénzzel segítette meg. Máskor rászoruló óvodások hétvégi étkeztetését oldották meg.

Halásziban és Bezenyében erdélyi, míg Mosonban kárpátaljai gyerekeket fogadtak és láttak vendégül. Rendszeresen segítik a kárpátaljai Mezőkaszony s Tiszavasvári településeket.

A hajléktalanoknak kenyeret, teát és cukrot osztanak a meleg étel mellett. (A Szent Lázár Lovagrend Mosonmagyaróváron http://www.communio.hu/hitvallás/...)

2003.10.11-én 17 új lovag lett felavatva Magyarországon.

Örményországban **Christian Deberian herceg** látja el a képviseletet az 1970- es években. Itt a rendtagok között találjuk ekkor **I. Vasgent,** Edscmiadsin örmény püspökét, **I. Khorent** Antelias örmény püspökét, **XVI. Ignaz-Peter** bataniani pátriárkát, **Shnorkh Kaloustiant,** isztambuli örmény püspököt, és támogatja őket a jeruzsálemi örmény pátriárkátus is. (von Erich Feigl 231. old.)

Irakban és ***Iránban*** az 1970-es években **báró Bernhard von Stillfried és Rathenitz** képviselte a lovagokat. Iránban dolgozott még **Dr. Medhi Rouhani**. (von Erich Feigl 232. old.) Ezek a delegációk a királyság és a sah bukásával megszűntek.

Indiában a lovagok először a 18. században tűntek fel. Az 1970- es években itt tevékenykedett **Pilavoine**, **Amrit Kaur** hercegnő, **Maurice Goddard** és **Pondichéry**. Felvették a kapcsolatot a **14. dalai lámával is.** (von Erich Feigl 232. old.)

Bolíviában **Don Luis Aranibar Urquidi** képviseli a rendet az 1970- es években, míg ugyanekkor **Guatemalaban prof. Dr. Don José Francisco Garcia Bauer**. Ugyan ezen időszakban **Don Ricardo Garcia Mac Dougall Argentínában, Don Jaime de la Guardia Panamában, Don José Gabriel Navarro Ecuadorban, Don Angel Alamo Zbarra Venezuelában,** míg **Don Emirto de Lima Kolumbiában** tevékenykedett. (von Erich Feigl 242- 243. old.)

Lepramisszióik a következő helyeken működnek:

Senegálban található Djifongorban a Szent Lázár Lepraközpont. **Beninben** hozták létre a Szent Angyal Lepratelepet Ouidahban. **Srí Lankán** Nidhanban és Colomboban működik lepraállomásuk. Az **indiai** Colachelben kezelik a leprásokat, továbbá Muzaffarpourban és Anand Gramban. Továbbá Új-Delhiben és Baptalában is várják a rászoruló leprásokat. A **brazíliai** Madidas településen található a Szent Angyal Állomás Sao Paolo közelében. **Nigériában** Nbo-ban és Abakilikiben működik a lepraközpont. **Kanadában** Montreálban hoztak létre leprakutatással foglalkozó intézetet. A **Fülöp-szigeteken** Cebuban lehet őket fellelni. Az **ausztráliai** Darwin Kórház szintén a lovagok támogatásával foglalkozik a lepra gyógyításának kutatásával. De bekapcsolódtak **bhutani** leprások ellátásába is, továbbá **Peruban** létesítették a San Pablo Lepratelepet. **Írországban**, Belfastban működik leprás intézményük. (R.Bagdonas 36. old.)

A rend lepramissziója igen fontos, mert például az Egészségügyi Világszervezet felmérése szerint 1965- ben 10 786 000 leprás élt a világban. Közülük 3 872 000 voltak közülük kisebb-nagyobb mértékben nyomorékok, illetve munkaképtelenek. A leprások ekkor a világon így oszlottak meg: Afrika 3 868 000, Amerika 358 000, Ázsia 6 475 000, Európa 52 000, és Óceánia 33 000 fő. 1970- ig több mint 500 000 újabb megbetegedést regisztráltak a világ 75 országában. A gyógyultak és elhunytak, valamint az újabb megbetegedések száma közel azonos, így a számok szinte állandónak mondhatók.

Bár a fentebb felsorolt tevékenységek legtöbbje az 1980- as években történt, arra azonban kiválóan jók, hogy rajtuk keresztül a francia csoport kiemelkedő munkájáról képet alkothassunk. Sajnos újabb adatokat alig tudtam fellelni, de például az USA esetében azért kimutatható, az 1980- as évekhez képest a munka intenzitása lényegében nem csökkent.

Lehet, hogy az olvasó ezt a hosszas felsorolást és az igen sok nevet feleslegesnek véli, de azért került be a munkámba, mert a máltai és a párizsi obidenciák között állandó presztizsharc

dúl azért, hogy kié a tekintélyesebb szervezet. Természetesen a felsorolás messze nem teljes a kiemelkedő személyiségek terén sem itt, sem a máltai obidencia esetén.

2002 elején a párizsi obidencia 2200 - 2500 tagot számlált a világon. (Más adat szerint ez a tagság eléri a 3000 - 5000 főt.)

A spanyol–máltai obidencia története

Magyarországon a XX. században és a XXI. század elején 2004 áprilisáig

Miután a török időkben a rend elhagyta hazánkat, újjászervezésének gondolata a XX. századig nem vetődött fel. 1922- ben azonban hazánkban ismételten megjelentek a zöld keresztes lovagok. Kórházak létesítése és felszerelése kapcsolódik hozzájuk. Azonban 1945- ben a rendtagok legtöbbje kénytelen volt elhagyni Magyarországot. (Puskely M. 1202. old.)
Egyik legfőbb támogatójuk **IV. Károly** (1916-1918/22 magyar király **I. Károly** néven osztrák császár) volt. Az uralkodót a Szt. Lázár lovagok példaképüknek tekintették. Ezért halála után a következő imádságot vezették be:

„Könyörögjünk!

Istenünk, Teremtőnk, menny és föld ura, minden igazságos rend alkotója:
a Jeruzsálemi Szent Lázár Lovagrend tagjai Isten Szolgájának, a Habsburg család sarjának, Károlynak, mint szószólónknak imáiba ajálnjuk magunkat.

Benne, Jeruzsálem királyában, látjuk lovagi példaképünket:
tedd Szt. Lázár lovagjait erőssé, hogy példaképünkhöz méltókká lehessünk.
Adj a népeknek igazságos, tartós békét.
Mindazoknak, akik a béke ügyén fáradoznak, adj kitartást és sikert.
Őrizd meg Szt. Lázár lovagjait, tartsd távol minden jószándékú embert a szószegéstől.
Erősítsd Szt. Lázár lovagjait, amikor jót cselekszenek.
Legyenek állhatatosak a betegek szolgálatában, tegyenek értük többet a kórházakban.
Legyenek erősek a lovagi erények gyakorlásában.
Legyenek készek a megbocsátásra: nézz elsősorban az osztrák, magyar és cseh rendtagokra.
Viselj gondot a földkerekség bármely pontján élő Lázár – lovagokra, segítő társaikra és barátaikra.
Bocsáss meg ellenségeiknek.
Fordítsd figyelmed a bélpoklosokra, bárhol is éljenek, nézz a betegekre és az üldözöttekre.

Nézz, Istenünk kegyesen Isten Szolgájára, Habsburg Károly családjára és minden leszármazottjára: áld meg és védelmezd őket.

Add, hogy Habsburg Károly Szolgád boldoggáavatása mielőbb megtörténjék.
Legyen ő ezáltal minden államférfi ragyogó példaképévé

Mindenható Istenünk, Te azt akartad, hogy a világ minden népe eljusson evangéliumod fényességére, megismerjék az igazságot és békében éljenek.

Dicséret Neked és dicsőség mindörökké!” (Erich Feigl 151. old.)

A rendtagok imái 2004. október 3-án találtak végső meghallgatásra, amikor is Őszentsége **II. János Pál** (1978-2005) pápa az utolsó magyar királyt a boldogok sorába emelte. EzáltalMagyarország lett az egyetlen olyan állam, amelynek első királya **Szent István**, és utolsó királya **Boldog IV. Károly** egyaránt a kanonizált uralkodók sorába lépett.

Boldog IV. Károly, honfoglaló **Árpád** magyar fejedelem 33. leszármazottja, és **Anjou Szent Hedvig** 15. leszármazottja.

Az 1930-as évekből a következő magyar rendtagok neve ismert: **Montagnac-Veöreös Amadé báró** (1930), **Csudnay Emil** konzul (1930), **Gyurkovich Béla** (1932), **Dr. Tapay-Szabó László** professzor (1933).

A magyar jog és szokásjog a Magyar Királyságban meghatározta, hogy kit milyen megszólítás illet meg, és ezáltal milyen társadalmi osztályba tartozik az illető. Ezen címek a következők: **Felség** (császár és király és mindenkori hitvese), **Szentséges** (pápa), **Fenség** (királyi ház tagjai, fejedelmek, tényleges és volt fejedelmi házak tagjai), **Főméltóságú** (az ország kormányzója, hercegek, uralkodóházakkal egyenrangú grófok), **Főmagasságú - Eminenciás** (bíborosok, Máltai Lovagrend nagymestere), **Nagyméltóságú - Kegyelmes - Exelenciás** (titkos tanácsos, miniszterelnök, miniszterek, az országgyűlés két házának elnöke, katonatisztek altábornagytól fölfelé, kiemelt köztisztviselők bírák és ügyészek, katolikus érsekek és püspökök, stb.), **Méltóságos** (őrgrófok, grófok, bárók, székely primorok, államtitkárok, főispánok és alispánok, felsőházi tagok, katonatisztek ezredestől felfelé, máltai és johannita lovagok, kamarások, udvari tanácsosok, alapítványi hölgyek, főtanácsosok, protestáns püspökök és egyházkerületi főgondnokok, görögkeleti érsekek és püspökök, katolikus nagyprépost, főapát, pápai prelátus, követek), **Nagyságos** (országgyűlési képviselők, alezredesek, királyi tanácsosok, kormánytanácsos, kanonokok, prépostok apátok, pápai kamarások, esperesek, protestáns egyházmegyei gondnokok, stb.), **Tekintetes** (nemesek, katonatisztek, felsőfokú végzettségűek, állami köztisztviselők, katolikus papok), **Nemzetes** (A Vitézi Rend tagjai).

További címzések: **Főtiszteletű** (protestáns püspökök), **Főtisztelendő** (görögkeleti és izraelita lelkészek és egyházközségi vezetőktől felfelé), **Nagytiszteletű** (protestáns lelkészek egyházközösségi vezetőktől felfelé), **Tisztelendő** (protestáns lelkészek).

Mindenkit az a legmagasabb címzés illet meg, amit élete folyamán egyszer elért, függetlenül aktuális státuszától.

Miért ez a hosszas felsorolás? Csak avégett, hogy bemutassam a Szent Lázár Lovagrend jogi tagjait ez alapján hová kellene sorolni. Mivel a máltai és johannita lovagok az őspróbák (4, 8, 16) alapján, illetve a rendek ősisége alapján kerültek be a felsorolásba, ezt kell alapul venni. A Szent Lázár Lovagrend a Máltai (Johannita) Rendből nőtt ki, és ezen lovagrend szintén megköveteli az őspróbát jogi lovagjaitól, avagy az igazság lovagjaitól jogosan e csoporthoz kell annak tagjait sorolni. (Igaz a 4 generációs őspróba csak az apai ágra terjed ki, az anyaira nem.) Tehát az igazság lovagjainak 4 nemesnek született apai őst kell felmutatniuk, ami a gyakorlatban 5-6 nemes apai őst jelez, hiszen a nemességet szerző/szerzők bár nemesek, nem tekinthetők nemesnek születettnek. Így közel 200 éves nemességet kell bizonyítani. Ez alapján a rend jogi tagjait, illetve nemes származású minimum KLJ rangjú lovagjait, a **Méltóságos** címzés illetné meg, függetlenül társadalmi, vagyoni és egyéb állásától. Természetesen a nem jogi lovagokra, azaz a kegyelem lovagjaira ez nem vonatkozik, mert ők nem rendelkeznek a szükséges nemes ősökkel.

A lovagrendi őspróbák esetében mint fentebb írtam, van ahol az apai és anyai ágat vizsgálják együtt, míg máshol csak az apait. Ez azért van, mert ott ahol a német vonal és ősiségi elv érvényesül, a tiszta vérvonalat apai és anyai ágon nézik, míg ott ahol a francia és mondjuk magyar vagy lengyel történelmi jogértelmezés él, ott elég az apai ág nemességének bizonyítása. A német és Habsburg felfogás szerint csak az apai ágon „hibátlan” nemes, tehát akinek anyai ágában nem nemesek is bekerültek, ugyan nemesek, de nem juthatnak be a csak „tiszta” vérvonalú nemesek részére fenntartott szervezetekbe, így bizonyos lovagrendekbe, nem udvarképesek stb. A francia, magyar és lengyel felfogás szerint, elég ha csak az apai vonal nemes ahhoz, hogy az illető teljesen jogképes legyen. A két felfogás között természetes volt az összeütközés ott, ahol a nemzeti hagyomány ütközött a külhoni eredetű uralkodóház felfogásával, mint pél-

dául Magyarországon, ahol a vármegyék által teljes jogú nemesként nyilvántartott személy például nem volt udvarképes a Habsburg udvarképesség értelmezése miatt, mert mondjuk egyik felmenője polgári származású volt.

A Magyar Királyságban a következő nemesi rangok éltek: királyi herceg (főherceg), herceg, őrgróf, gróf, báró, székely primor, lovag, nemes.

Itt kell megjegyeznem, hogy manapság rendre jelennek meg olyan névjegyek, amin ez áll: lovag XY. Csakhogy ezen névjegyek igen gyakran valótlanságot állítanak. Ugyanis a fent nevezett XY nem lovag nemesi értelemben, hanem csak egy lovagrend tagja. Márpedig a lovagrendi tagság senkit nem jogosít fel arra, hogy neve elé illessze a lovag szócskát. Mert ha a lovag szó elől áll, akkor mindenki az illető nemesi rangjára asszociál. A rendlovagok használhatják a lovag megnevezést, de csak nevük után pl: XY, a Szent György Lovagrend lovagja.

Természetesen a lovagrendi gyűléseken meg lehet úgy szólítani egymást, hogy lovag XY, mert evvel jelzik, hogy az illető a rend lovagja, nem pedig külsős tagja, ha lovaggá ütötték.

A történelem azonban tud olyat, hogy bizonyos nemesi, és hangsúlyozottan csak nemesi csoportok, esetén a lovag, mint nemesi fokozat úgy is létrejöhet, hogy azt külön személyes adomány nem előzi meg. Ilyen eset például Csehországban van, ahol egy régi királyi rendelet szerint minden 300 éves vagy annál régebbi nemes család autómatikusan lovagi rangúvá válik. Franciaországban pedig a 15. századtól kezdve előfordult, hogy parasztcsalád, ha nagyobb birtokot vásárolt, és avval hűbéresként egy nagyúr szolgálatába állt, királyi beavatkozás nélkül nemessé vált. (Jonathan Dewald: Az európai nemesség….31. old.) Viszont a Szent Lázár Lovagrend esetében a Chevalier megnevezést nem lehet lovagnak fordítani, mivel az a francia nemesi gyakorlatban, ha azt nem uralkodó adta kifejezett nemesi rangként, akkor az csak annyit jelent, hogy az illető egy lovagrend tagja, de nemesi értelemben nem lovag. Így a lovag fordítás helytelen, sőt, mivel speciális francia gyakorlatról van szó, a Chevaliert nem szabad lefordítani. Mivel a francia gyakorlat a Chevalier (Chev) megjelölést a családnév előtt használja, azt ott kell feltüntetni. Például így, nemes Chev. XY.

A magyar rendtartományt 1962- ben külhonban szervezte újra **Dr. Kézdy-Vásárhelyi Kézdy Béla** történész-genealógus, máltai lovag, aki a Constantine St.George nápolyi rendnek is tagja volt. Az általa Dél-Afrikából újraszervezett magyar perjelség hamarosan nagyperjelség rangjára emelkedett. A magyar lovagok, közel 60 fő, a világ különböző pontjain éltek. Közülük többen Magyarországon. A kommunista megszállás alatt igen sok külföldi segélyt hoztak az országba. Továbbá a magyar jezsuitákkal közösen, Taiwanban egy sérült gyerekek részére felállított gyermekotthont üzemeltettek. Mivel hazánkban a nagyperjelség hivatalosan nem tudott a kommunizmus miatt működni, „exilben”-nek nevezte magát.

A rend **Dr. Kézdy-Vásárhelyi Kézdy Béla** vezetésével tért vissza hazánkba. (Kézdy-Vásárhelyi Kézdy Béla: kézirat II.)

Őexcellenciája külföldről szervezte a Magyarországra irányuló segélyszállítmányokat. Továbbá jó kapcsolatokat épített ki a Taiwanban élő magyar jezsuitákkal. Itt egy sérült gyerekeket gondozó otthon fenntartásában vesznek részt a Lázár- lovagok. Természetesen a nagyperjelség hazatérte után ez a jelző megszűnt.

Hazánkban elsőként a salgótarjáni kórház kápolnáját újította fel a rend, továbbá ide Németországból jelentős kórházi szállítmányokat is irányítottak. Svédországból egy mentőautót hozott be a rend. Elsőként a Szent Lázár Szeretetszolgálat lett felállítva, ahol a rend vcivil segítői végzik munkájukat, majd mikor ez már jól működött, akkor kezdett kiépülni a tulajdonképpeni lovagrend is.

A magyar nagyperjelség a magyar jezsuita tartományfőnök lelki protektorátusa alatt áll.

A nagyperjelség hazatelepülésekor ezt a tisztséget pater **Dr. Nemesszeghy Ervin** SJ,ChLJ töltötte be. Ugyanekkor az egész lovagrend lelki protektora **Silvio Oddi** curiai bíboros volt. (gr.Bolza-Kézdy Astrid kézirat)

1990. október 27-én a keszthelyi karmelita templomban történő lovagavatással kezdte meg működését Magyarországon a rend úgynevezett francia obidenciája, akik 1993.08.18- a óta diplomáciai elismerést is nyertek Magyarországon. (Bankó)

Svédországból a máltai obidencia egy mentőautó is kapott, amit a salgótarjáni kórházhoz juttattak el.

Ezek után Budapesten került felállításra a nagyperjelség központja is.

A magyar rendtartomány lelki elöljárója (protecturatusa) kezdetekben **Dr. Nemesszeghy Ervin** SJ, ChLJ jezsuita tartományfőnök volt. (Bolza-Kézdy: kézirat)

1995-től 2004-ig ***Őexcelenciája Dr. Allan Inovius*** *lovag állt a nagyperjelség élén.*

Őexc. Dr. Kézdy Vásárhelyi Béla ekkor már a 87. életévében járt, és ezért lett helyére új nagyperjel beiktatva.

1993. augusztus 18-a óta a Szent Lázár Lovagrendnek szerződése van a Magyar Köztársasággal, hogy Magyarországon önálló rendi diplomáciai képviseletet állíthat fel.

A magyarországi képviselet körül azonban jogi bonyodalom alakult ki, amit az ún. francia csoport vagy obidencia okozott, mivel az állami elismerés és diplomáciai státusz ekkor őket illette kizárólagosan meg. Róluk az általános részben már írtam. Magyarországon a rend működtetését a franciacsoport kizárólag magának kívánta fenntartani, azonban se **Őexc. Dr. Kézdy Vásárhelyi Béla** lovag, se **Őexc. Reginald Attard**, a lovagrend (máltai obidencia) nagykancellárja nem fogadta ezt el. Ugyanígy elutasította ezt **Őexc. Dr. Allan Inovius** is.

Ennek következtében hazánkban 1993 óta a Szent Lázár Lovagrend mindkét ága működik.

A nagykövetség körüli vita még 2004-ben is folyt.

Én a magam részéről a szakirodalomban máltai vagy spanyol obidenciának nevezett ágazatról írok a továbbiakban bővebben, az úgynevezett francia obidenciáról pedig csak érintőlegesen.

Amint az általános részben már írtam, a máltai - spanyol obidencia nagymestere mindig a Bourbon családból került ki.

A máltai obidencia, továbbiakban Szent Lázár Katonai és Ispotályos Lovagrend /JSzLkIL/ keretében Magyarországon 1995. február 28- án 22 lovag felavatására került sor. ***Alperjelnek Őexc. Margitay Zoltán*** *lett megválasztva.*

A rend hazánkban fokozatosan épült ki. 1998- ra megközelítőleg 140 tagja lett, és közel 400 szimpatizáns segítette a munkáját.

Kiépült és folyamatosan kiépül a szervezeti felépítése is.

Így megalakult a **Szent István kommenda Budapesten**. Parancsnoka, **Őexc. Dr. Allan Inovius nagyperjel úr**. Ezen kommenda egyben a magyarországi nagyperjelség főkommendája is.

Salgótarjánban került felállításra a Szent Ilona kommenda. Parancsnoka **Sípos Marietta** úrhölgy DLJ.

Zalaegerszegen létesült a Szent László kommenda. Parancsnoka **Góza Balázs** OLJ, majd **Bednarik József** lovag.

Devecserben hozták létre a Szent Márton kommendát. Parancsnoka **Lili Madeleine Inovius** CLJ.

Győrben szerveződött meg a Szent Imre kommenda. Parancsnoka **Chev. dr. Szabó János.** Itt található a nagyperjelség központi karitatív adományokat fogadó raktára.

Tiszakécske Szent Mihály kommenda. Parancsnoka **Dr. Faludi László** OLJ

Debreceni Szent Donát kommenda. Parancsnoka **Dr. Koháry György**.

Nagyváradi Szent László kommenda. Parancsnoka, **Tempfli József** megyéspüspök ChLJ

A rend erdélyi szervezését nagyban gátolja a pápaság azon megnyilvánulása, hogy ugyan katolikus papok a rendnek tagjai lehetnek, ott tevékenykedhetnek, de aktív szervező és tagtoborzó munkát nem végezhetnek.

Továbbá Jugoszláviában, azon belül a szerbiai Vajdaságban került felállításra a Szent János kommenda. Parancsnoka **Bacskulin István** OLJ.

A magyarországi nagyperjelséghez tartozik még a **brazíliai Sao Francisco de Assis kommenda is.** Parancsnoka **César Amorim Krieger** CLJ.

A **Paraguay Köztársaságban lévő kommenda** és az **argentínai Szent János kommenda.** Parancsnoka **Dr. Sütő Gyula** OLJ

A Kárpátalján létesült kommenda parancsnoka **Beregszászi Olga**.

Ebből is kitűnik, hogy a magyarországi nagyperjelség nemcsak a mai Magyarország területét foglalta magában, hanem az egész Szent István-i birodalmat, sőt, a tengerentúlra is kiterjedt.

A helyettes perjel **Dame Dr. Kosza Ida** DLJ lett, aki a Magyar Nőegylet elnöke is egyben. A romaügyek fő koordinátora pedig **Dr. Kertész László** OLJ.

A lovagrend a nagyperjelségen belül több, mint 70 ruhaelosztó hellyel rendelkezett, amelyeket adományokból tart fenn. (Ezen adatot azomban a szerző erős túlzásnak tartja!) Ezeken keresztül folyamatosan látja el a kis falvakat és iskolákat ruhaneművel. Továbbá a rászorulóknak juttat élelmet, bútorokat, háztartási eszközöket, híradástechnikai felszerelést stb. Koszovóba 5 t bébiételt juttattak el mint közvetítők a rendtagok.

Minden karácsonykor több száz ajándékcsomagot osztottak ki a hajléktalanok között. A Szent István kommenda csomagjai a következőket tartalmazták ekkor: 1 üveg 1994- es évjáratú Somlói Juhfark bor a nagyperjel úr pincészetéből, kolbász, keksz, szaloncukor, gyümölcs, konzerv, szalonna, cukor, kenyér, továbbá karácsonyi üdvözlőlap és egy kis könyv.

A magyar rendtartomány jelentős segítséget kap adományok formájában Svédországból, Hollandiából, Németországból és Ausztriából.

Természetesen a betegápolásról sem feledkezik meg. Így jelentősen hozzájárult a salgótarjáni kórház műszerezettségének felújításához. Nagy értékű orvosi műszereket juttatott a sümegi és a pomázi kórháznak. Ugyanígy, orvosi műszerrel segítette meg a piliscsabai Leányanya Otthont. Nagy mennyiségű tolókocsi behozatalával nagyban hozzá tudott járulni a rászorulók megsegítéséhez.

A lovagrend magyarországi tevékenységét nagyban elősegíti **báró Hessenthal**, aki az **Albert Schweizer Alapitvány** adományait juttatja el hazánkba.

Az alapítvány jóvoltából 2003- ban hazánkba érkezett egy EKG gép, operációs lámpák, 1 láda mikroszkóp, 6 vérnyomásmérő, ruhák, lepedők, takarók, gyógyszerek, labor centrifuga, meleg csíráztató, víz alatti masszázsgép, vizsgáló és operációs ágyak.

Bizonyos értelemben ide tartozik a hajléktalanok ellátása is. Példa erre Győrben, a Bárka egyesülettel való együttműködés. Itt a rendtagok saját erőből 100 ezer forintos adományt is tudtak adni.

A rend Isten szolgálatáról sem feledkezett el. Így a salgótarjáni kórház kápolnáját a rend és **Dr. Buzády Tibo**r adományából állították helyre. **Őexc. Dr. Allan Inovius** nagyperjel úr pedig a Somló hegyén lévő Szent Márton kápolnát hozatta rendbe. A kápolna külön értéke a 12 m2-es Szent Mártont ábrázoló oltárkép. Jelenleg a Budapest I. kerületében található, Szent Lázár templom romjainak megóvásán fáradoznak a rendtagok.

Az oktatás és kultúra terén is kiemelkedő munkásságot folytatnak a rendtagok. Itt legfőképpen a romák kulturális felemelését tűzte ki célul a rend. Ezért úgynevezett roma kulturális központok felépítését tűzte ki célul az ország több pontján. Ilyen központ van kialakulóban, például Hugyagon, Kunmadarason és Szolnokon. Itt a roma kultúra megóvása mellett oktatómunka is folyik majd. Mivel ezen intézmények az ország elmaradottabb térségeiben létesülnek, az ott élők részére egyben munkalehetőséget is teremtenek. Az itteni létesítményekben speciálisan képzett oktatók dolgoznának, akiknek a képzését a rend az Oktatási Minisztériummal közösen oldaná meg.

A budapesti Műszaki Egyetemen a romák részére számítógép-kezelői tanfolyamot indított, de ezen tanfolyam nem lett tartós.

2001. májusában a jugoszláviai Horgoson társadalmi összefogós által létrejött teleház került átadásra, amelynek értéke 15 000 dollár. Az itt elhelyezett számítógépek segítségével a település lakói bekapcsolódhatnak az internetes világhálóba. De helyet kaptak itt nyomtatók, digitális kamerák stb.

Ugyanezen térségből fiatal romáknak teszik lehetővé, hogy Budapesten tanuljanak nyelvet, informatikát és roma mesterségeket. Ez kétéves képzés, aminek keretében évente 1 főt tudnak fogadni. A diák 3-as átlaga esetén ösztöndíjban is részesül. Továbbá a körzet 4 településén, Horgoson, Adorjánon, Tornyoson és Csantavéren a cigány gyerekeknek heti egy napon, cigány nyelvű pedagógiai foglalkozást tartanak. Harmadik programként ezen a vidéken egy kulturális klub létrehozósa szerepel a romák számára, Romák és Barátaik néven.

A negyedik program a térség lakosságának nőgyógyászati felvilágosítását tűzi ki célul a rákos és egyéb daganatos megbetegedések megelőzésére.

Népfőiskolai együttműködés keretében a rend támogatja a tiszaburai Kulturális és Oktatóközpont létrehozását.

Évek óta részt vesznek, főleg a rend lelkészei, a börtönökben lévők oktatását elősegítő programokban.

2003- ban **Dr. Haranghy Sándor**, a romániai gimesfelsőlaki Szent Erzsébet Katolikus Gimnázium részére 5.000.000 Ft- ot adományozott.

A Szent Lázár Rend szorgalmazta hazánkban az úgynevezett „Szent Zöldek" összefogását. Ebben a zöld keresztes mozgalmak vettek volna részt, avagy a Szent Lázár Lovagrend, a Lazarista Szerzetesrend, avagy a Páli Szent Vince társaság és a Zöld Szeretetszolgálati Nővérek Rendje.

A lovagrend magyar taglétszáma 1998- ban 140- fő, 2001- ben pedig 220 „lovagja" és jelöltje volt, továbbá közel 400 tevékeny támogatója. 2002- ben közel 60 fő lett lovaggá ütve, míg 2003- ban újabb 17 lovag lett felavatva. Így 2003-ban már közel 320 lovaggal és mintegy 400 szimpatizánssal rendelkeztek.

Az ő rendes évi hozzájárulásuk a rend tevékenységéhez közel 2,5 millió forintot tenne ki, ha mindenki befizetné a hozzájárulási költséget, nem számítva ide a nem pénzbeli adományokat. Továbbá rendre kapnak különböző támogatást a magyar minisztériumoktól. Így például 2000. október 30- án a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma utalt át a rendnek 500 ezer forintot. Az adók 1%- át is megkapják, ha valaki nekik ajánlja fel. Ez az összeg 2003-ban 250 000 forint volt.

A szervezet fentebbi tevékenységét annak belső levelezéseiből lehetett megismerni. Sajnos megállapítható azonban, hogy a sok és szép cél közül alig valósult meg valami.

Tárgyalások a máltai és a párizsi obidencia teljeskörű egyesítésére 2003/2007-ben és ezek következményei

Az ezen részben bemutatott egyesítési folyamat 1997-ben vette kezdetét. Ekkor **Mr. Roger Carlton Sherman** Costelmore bárója, a máltai ág USA nagybailife, kiadott egy levelet 1997.07.30-án, amelynek a lényege a következő volt:

„Drága Testvérek és Nővérek, a lovagrend történetének nagyon fontos szakaszához érkeztünk, mivel oly sokévi széthúzás és szakadás után lehetőség nyílt számunkra arra, hogy újra egyekké váljunk. Noha több megbeszélnivaló kérdés adódik, igaz testvéri érzéssel és kompromisszum készséggel, valamint nyitottsággal lépünk ebbe a szakaszba. Imádkozunk azért, hogy a párizsi ág egyenrangú vezető személyei is így éreznek irányunkban." (Guy Stairs Sainty: Burkes'Peerage and Gentry…)

Beszámoló a 2003.05.8-11 között a hollandiai Vaalsban megtartott (máltai-spanyol obidencia) nagymesteri találkozóról

A találkozón a következő vezető személyek vettek részt a máltai obidenciából:

H.R.H. Don Francisco de Borbon y Escasany, Seville herceg, mint nagymester, **H.E. Chev.Dr. Jose casajuana-Gibert** GCLJ, **H.E. Chev. Reginald Attard** GCLJ nagykancellár, **H.E. Dr. Friedrich Schuberth** GCLJ helyettes nagykancellár, **H.E. Chev. Dr. Kenneth Moritsugu** GCLJ, ellentengernagy nagykórházas, **H.E. Chev. Joaquin Cayuela Vergés** GCLJ nagymarsall, **H.E. Major Chev. David James** GCLJ, nagytitkár, **H.E. Chev. Angus Stevenson** GCLJ, a jelvények főfelügyelője, **Chev. Xavier Bastard d`Andeville** KLJ és **H.E. Chev. Roger Sherman of Castlemore** GCLJ, az archívum őre és a rend történésze.

Továbbá tartományok képviseletében: **Wolfgang Schuberth** KCLJ, ausztria helyettes kancellárja, **Chev,DDR. Freddy Hamerlinck** KLJ, Belgium perjele, **Chev. Peter Gardner** KCLJ, Kanada bailiffje, **Chev. Vilem Aster** KCLJ, a Cseh Köztársaság bailiffje, **H.E. Chev. Arthur Craddock** GCLJ, Anglia és Írország bailiffje, **Chev. Dr. Aarne Kiskimies** KCLJ, Finnország perjelje, **H.E. Chev. Ding. Günter Bernold** GCLJ Franciaország, képviseletében, **H.S.H. Christa Prinzessin zur Lippe** DGCLJ, Németország nagyperjelasszonya, **Cdr. Michael Ciavola** CLJ, a máltai jurisdiuctió vezetője, **H.E. Chev. Dr. Ron Nendriks** GCLJ, Hollandia bailiffje, **H.E. Chev. Joaquin cayuela Vergés** GCLJ, spanyol kancellár, **H.E. Chev. Björn Petterson** GCLJ, svéd kancellár, **H.E. Chev. Raphael Doria** GCLJ, Svájc nagyperjele, **H.E. Thomas Westgaard** kapitány GCLJ, az USA nagybailiffje. Ezenkívül még több jurisdiction képviseltette magát az összejövetelen.

A találkozón a párizsi obidencia képviselői is megjelentek: **Chev. Lic. Walter Schappi** KCLJ,általános hivatalvezető, **Chev. Dr. M.H.M. Herpres** KCLJ, Hollandia marsallja és **H.E. Chev. DVwt. Klaus-Peter Pokolm** GCLJ Németországból.

Az ülésen beszámolót tartott a rend helyzetéről **Dame Helen Meli Attard** DCLJ, főgondnok és **Chev. Buttigieg De Piro** KCLJ márki. Tárgyalásra kerültek a meghatalmazások, a ***kibékülés a két obidencia között***, a taglétszám és a rend financiális helyzete, stb. Kidolgozták a máltai obidencia 2005-2007-ig terjedő cselekvési tervét.

Ismertetésre került **Sevilla** hercegének és **Brissac** hercegének 2002.09.05-én Dublinban kelt megállapodása, amely kimondta, hogy az egyesítési tárgyalásokat Londonban 2003.01.19-én folytaják. A 2002. évi megállapodásnál tanúként volt jelen **Gregory III. Laharn** pátriárka**,** a párizsi obidencia spirituális protektora. A vaalsi találkozón már a londoni megbeszélés eredményeit is meg tudták vitatni.

A találkozó végén kihirdették az új kinevezéseket: **Dame Helen Meli Attard** DCLJ főgondnoki megerősítése, **H.E. Major Chev. David James** GCLJ nagymarsall, a nagykancellár nemzetközi delegációvezetője Angliában és Walesben, **H.E. Chev. Joaquin Cayuela Vergés** GCLJ, spanyol kancellár lett, **Chev. Buttigieg De Piro** márki KCLJ máltára a központba kapott beosztást, **Chev. Xavier Bastard d`Andeville** KLJ hadbíró lett Franciaországban.N(Grand Magisterial Council Meeting 2003 – Report http://www.st-laza-rus.net/maltao/gmcm03_report.htm)

A párizsi obidencia eseményei

2004.03.4-5-én Torontóban a párizsi obidencia legfőbb káptalanja nagymesterré választotta **Don Francisco de Borbón y de Escasanyt**, Seville hercegét 542 szavazattal, **Brissac** herceg támogatása mellett, aki visszavonult a párizsi obidencia nagymesteri posztjáról. Így az eddigi két ágazat formai egyesítése megtörtént. **Brissac** herceg az ügyek jogi rendezéséig mint "Acting Grans Master", avagy ügyvezető nagymester a helyén maradt, alávetve Sevilla hercegének, és kizárólagosan csak az egykori párizsi obidencia ügyeiben járhatott el. Ekkor a nagymesteri posztért indult még **Charles Philipp** orleans-i herceg is, de ő csak 47 szavazatot kapott. **Brissac** hercege visszavonta 2004.03.04-i dátummal **B. Schaffalizky de Muckadell** báró, dániai, **Lt.Gen. Kent Harskog** svédországi, **Vaclav Borek-Dohalsky** gróf csehországi,

Josef-Roman Widmer svájci, **Alfréd**, Spernbour grófja, ausztriai, **Jaap Kraaijenhagen** hollandiai, **Gweneth Halford-Bell** új-zélandi, **dr. Deák László Zoltán** magyarországi és **M. Hasler** márki liechtensteini rendi elöljárók megbízatását. Ők eddig a párizsi obidenciát képviselték, mivel ők 15 ország képviseletében a választás után, tiltakozva annak eredménye ellen, elhagyták az üléstermet, és később sem fogadták el az ottani eredményt. Leváltásukat **III. Gergely** jeruzsálemi melkita pátriarka a párizsi obidencia egyházi vezetője is elfogadta és azt aláírásával meg is erősítette. Ugyanekkor a máltai obidencia részéről Magyarországon leváltásra került őexcelenciája **dr. Allan Inovius**.

A leváltott elöljárók helyére közösen választott vezetők kerültek. Magyarországon ezután az egyesített Szent Lázár Lovagrendet **Chev. Dr. tordai Simóka Tamás** nagyperjel, **Prof. Dr. gyulafalvi Váralljai Csocsán Jenő** balieff (perjel), valamint egy 9 fős tanács képviseli jogerősen a rend részéről.

Természetesen ezen megállapodásnak **Orleans Károly Fülöp** herceg visszavonulását is eredményeznie kellene. Ez azonban nem következett be.

A máltai obidencia eseményei

2004.04.17-én Madridban ült össze a máltai obidencia Supreme Councilja, ahol elhatározták, hogy folytatják a párizsi obidenciával megkezdett egyesítési folyamatot. Ezen találkozó utána máltai obidencia minden olyan tisztségviselője, aki valami módon a nagymester vagy a párizsi obidencia felé kompromittálta magát, felszólítást kapott arra, hogy kérjen bocsánatot azoktól akiket megsértett, ellenkező esetben törlésre kerülnek a Szent Lázár Lovagrendből. A felszólítást nemcsak az érintettek kapták meg, hanem azon országok egyházi elöljárói is, akik egyházjogi területén az illető tevékenykedik. Így 2004.04.22-i keltezéssel a **Sevilla hercege** által kiadott levélben kapott bocsánatkérésre felszólítást **Dr. Innovius Allan** is. A felszólító levelet másolatban megkapta **Dr. Erdő Péter** bíboros-prímás, Esztergom-Budapest érseke is. Ott, ahol a felszólított tisztségviselő a felszólításnak nem tett elegett a rendből való kizárása megtörtént – **Dr. Innovius Allan** esetében 2004.04.29-én nagymesteri határozat által -, és ezáltal tisztsége és minden Szent Lázár rendi képviseleti joga is megszűnt. Ezt **Dr. Innovius Allan** nem vette tudomásul, és továbbra is önmagát tekintette a magyarországi perjelség fejének.

Sajnos azonban a két obidencia vezetőinek egyesítési szándéka kudarcot vallott a hatalmukhoz kölcsönösen ragaszkodó nagyperjelek és részben Orleans hercege miatt. Ezáltal, egység helyett, most már két rész helyett, három részre esett szét a Szent Lázár Lovagrend. Létrejött az egyesített máltai – spanyol - francia Bourbon obidencia Sevilla hercegének fősége alatt, Orleans hercege vezetésével a „párizsi obidencia“, valamint kivált egy harmadik csoport a máltai - spanyol obidenciából.

Ezen harmadik csoport, akiket ettől kezdve **„máltai csoportnak“** kell neveznünk az egyszerűség kedvéért, 2004. május 8-án jött létre Bécsben. Itt a korábbi máltai obidencia 34 nagyperjelségéből 24 megtagadta az engedelmességet Sevilla hercegének, és önállósította magát. Kijelentették, hogy a nagymester nem válthatja le a nagyperjeleket, de ők leválthatják a nagymestert. A nagyperjelek eljárása jogtalan volt, mert a lovagrend egy katonai felépítésű szervezet, ahol a nagymester bárkit leválthat. További hiba, hogy a koadjutor öröklési joggal bír a nagymesteri posztra. Tehát ha Sevilla hercege lemond, vagy esetleg lemondatják, akkor is a koadjutor, jelen esetben a fia követheti őt jog szerint a nagymesteri székben. De a lázadó nagyperjelek, élükön **Reginardt Attard** nagykancellárral, nem a koadjutort választották új vezetőnek, mi által lényegében kiváltak a Szent Lázár Lovagrendből. És itt érte utol a lovagrendet az a balszerencse, hogy nem államilag és uralkodóilag védett szervezet – bár a spanyol király védelmébe vette-, nem védik állami törvények. Ugyanis a nagyperjelek azt hangoztatják, hogy adott országokban a rend, mint egyesület, társadalmi szervezet, közhasznú társaság, stb. van

bejegyezve, amely élén bíróságilag a nagyperjelek vannak elismerve. Ők azt hangoztatják, hogyez által az adott országban nekik van kizárólag joghatóságuk Szent Lázár lovagrendi ügyben, és ezáltal nem függnek senkitől, tehát a nagymestertől sem. Ezt a felfogást viszont nem lehet lovagrendi, pláne nem jogfolytonos felfogásnak elfogadni. Tehát mindazokat, akik magukat az egyes országok bejegyzése alapján önállósították, a továbbiakban jogilag nem lehet a történelmi Szent Lázár Rend részének, jogutódjának tekinteni. Ezek nem mások, mint egyesületek, amik joghatóságai csak egy országra terjednek ki. Példa legyen a magyar nagyperjelség. Ide magyarországi, romániai, szerbiai és Egyesült Államok-béli részek tartoztak. De miután kivált a bejegyzett szervezet a lovagrendből, **Dr. Allan Inovius** vezetésével, ez már csak Magyarországon működhet, mivel bejegyzése csak ide szól. Röviden, ettől kezdve a magyar határokon kívüli részek nem tartoztak hozzá. A zendülő és az eredeti máltai obidenciából önként kiválók összefogását és a tisztségek megerősítését **Reginardt Attard**, Sevilla hercege által leváltott egykori nagykancellár végezte el. Sajnos az ilyen forgatókönyvű szakadás a Szent Lázár Lovagrenden belül igen ismert, hiszen a **Brissac** csoport vagy párizsi obidencia egykori kiválása épp ezen forgatókönyv alapján ment végbe.

A lovagrendtől elszakadt, állami bejegyzéseit hangoztató egyesületek, társadalmi szervezetek nem alkotnak tovább lovagrendet, csak társadalmi szervezetek szövetségét. De ennek így már semmi köze, a néven és az insigniákon kívül a történelmi Szent Lázár Lovagrendhez. Lovagrendi és történelmi értelemben hamis „lovagi“ szervezetté váltak. Igaz, hogy mivel ezen csoportokat egykori rendlovagok hozták létre, a lovagrend hagyományai továbbélnek, mi által bármikor visszaléphetnek a lovagrend kötelékébe.

A fentieket felismerve az egykori máltai – spanyol obidencia magyar nagyperjelségének igen sok vezető tisztségviselője és lovagja elhagyta ezt a csoportot, és megmaradt Sevilla hercegének, a rend tényleges nagymesterének a hűségén. Evvel természetesen a fentebb, 2004. áprilisáig, ismertetett magyarországi szervezeti beosztásban és annak vezetésében is változások történtek.

A párizsi obidenciából kiváló csoport, akiket párizsi–orleans-i csoportnak kell ezek után neveznünk

Orleans-i Károly Fülöp de Burbon lett 2004.02.22-én Esztergomban a Szent Lázár-templomban **Paskai László** bíboros jelenlétében országos mesterré megválasztva. Az avatáson 9 ország nagypriorja vett részt. Felvételre került a lovagrendbe **Tőkés László** püspük engedélyével **Fazekas Csaba** református esperes. A királyi herceg, **Károly Fülöp** lovaggá avatása is ekkor történt meg a rend 2003.09.14-i Celles-les bordes-i határozata alapján. Azonban Orleans hercegének felavatása és beiktatása igen sokak szerint nem volt jogszerű, mert az több pontban is sérthette a lovagrend alapszabályát.

Felavatása után a rend 1253-ból való alapszabályára, a magyar koronázási jelvényekkel ékesített zöld lovagkeresztre esküdve letette az országos mesteri esküt.

Ez az esemény ekkor már lényegébe az önálló útra tértek elszakadását készítette elő.

A torontói spanyol–párizsi közös ülés 2004. március elején eredménytelen volt szerintük, mert **Seville hercege** rendezetlen családi viszonyai miatt nem választható meg az egyesült lovagrend élére, más személy pedig erre a posztra nem lett jelölve. Ezért szerintük 180 nap múlva lehetséges új nagymester beiktatása.

Az új „nagymester” jelölt ***Charles-Philippe*** **Marie Louis *d' Orleans*** (**Orleansi Károly Fülöp**) hercege, **Michel Joseph Benoit Marie d'Orleans** herceg fia. Mihály herceg a lovagrend egy régi, de inaktív tagja. **Charles-Philippe Orleans** hercegének jelölése meglepő volt, mivel ő egyszer már lovagrendi ügyekben kényes helyzetbe került, amikor egy kétes hírű „rend” tagjává vált, amely „rendet” egy magát ukrán hercegnek kiadó személy vezetett. Ekkor, Orleans

herceg, mint a francia hadsereg tartalékos tisztje, szembe került a francia állami törvényekkel, de a katonai törvényekkel is.

Charles-Philippe Orleans hercegének fellépésére **Brissac** herceg nagyon bosszús volt, mivel tönkretette az új aspiráns az ő gondosan előkészített egyesítési tervét, és kijelentette, hogy azokat, akik Orleans hercege mögött állnak – főleg németországi, ausztriai, olaszországi, francia és angliai rendtagok- kizárja illetve felfüggeszti a rendtagsága alól. Természetesen Brissac hercege ezt csak a párizsi ágbéli lovagok felé tehette meg, mivel a máltai ágazatban neki nem volt joghatósága.

Brissac szigorú fellépése ellenére **Charles-Philippe Orleans** megválasztására irányuló törekvések tovább folytatódtak, és meghívókat küldtek szét, amelyben használták a lovagrendre utaló kifejezéseket és tisztségeket – rend, lovag, nagymester stb.- amelyek használatától Brissac hercege, mint a Becsületrend nagykancellárja nem engedélyezett a számunkra. A választás szervezői odáig mentek, hogy a Becsületrend nagykancelláriájához is írtak levelet, jelezvén terveiket. Innét azonban, törvényszegés miatt hamar elutasító választ kaptak egy jelképes, 90 eurós büntetés formájában. – A nagymesteri választáson Orleans hercege is elindult Sevilla hercege ellen – ez utóbbit ekkor már segítette a pátriárka-, de a választáson alul maradt. **Charles-Philippe Orleans** hívei azonban továbbra is eltökéltek voltak, és figyelmen kívül hagyva a francia jogi rendelkezéseket. (Guy Stairs Sainty: Burkes'Peerage and Gentry…)

2004.05.15-én Johannisbergben a Metternicht- kastélyban Tatjana Metternicht Winneburg nagyhercegnő látta vendégül a rend kormányzótanácsát. Itt kimondták, hogy 2004.09.9-12 között Blois-ba közgyűlést hívnak össze, ahol **Orleans-i Károly Fülöp de Bourbon** herceget a párizsi-orleansi obidencia avagy a Nemzetközi Jeruzsálemi Katonai és Kórházi Lovagrend nagymesterévé választják. Ez a nagymesterválasztás az orleansi Szent Kereszt- katedrálisban **Dr. Paskai László** nyugalmazott bíboros jelenlétében 2004.09.12-én meg is történt. Így **Orleansi Károly Fülöp** mint 49. nagymester szerepel a visszavonult **Brissac** herceg utódaként.

Ezen a beiktatáson részt vett **Henrik d'Orleans**, Párizs grófja is, aki a francia uralkodóház (Bourbon) Orleansi ágának a feje. Ő rövid beszédében köszöntötte a résztvevőket. Párizs grófja a francia uralkodóház főségére tart igényt (VII. Henrik „királyként"), így jelenléte új találgatásokra adott okot, mely szerint ezen lépéssel bejelentette igényét formálisan a francia trónra. – Ez azért érthető így, mivel a Szent Lázár Lovagrend mindig a trónhoz volt kötve, és protektora a mindenkori francia uralkodó volt. És valóban, az Actian Frances-ben megjelent egy olyan nyilatkozat, amelyben Párizs grófja kijelentette, hogy ő a lovagrend protektora. A trón megszerzésére irányuló törekvés nem meglepő az Orleansi házban, hiszen **Charles-Philippe** nagyapja ***Henri* Robert Ferdinand Marie Louis Philippe d' Orleans** (1908-1999), 1940-ben **VI. Henrik** „királyként" trónkövetelőként lépett fel. (Guy Stairs Sainty: Burkes'Peerage and Gentry…)

Itt kell megjegyezni, hogy nagymestert a Szent Lázár lovagrend akkor érvényes Rendi Alkotmányának VIII. paragrafusának 1. cikkelye szerint csak a rend lelki spirituális elöljárója, a pátriárka, mint lelki fŐvédnök iktathat be, vagy a beiktatásnak a lelki nagyperjel megbízásából kell megtörténnie. Mivel ezek közül egyik se **Dr. Paskai László**, a nagymester beiktatása a rend előírásaiba ütközik, így a beiktatás jogilag szabálytalanul történt meg.

Ugyanis a fent hivatkozott alkotmány szerint a lovagrend lelki fővédnöke Őboldogsága Antiochia, az egész Kelet, Alexandria és Jeruzsálem görög melkita pátriárkája, lelki nagyperjelje pedig a melkita görög papság magas rangú tagja, akit erre a lelki fővédnök kinevez. **Dr. Paskai László** bíboros úr azonban sem nem jeruzsálemi görög katolikus pátriárka, sőt soha sem volt pátriára, és soha nem tartozott a görök katolikusok közé, sem pedig a melkita görög papság közé. Mi több, a pátriárka nem nevezte ki lelki nagyperjellé. Ennek következtében **Dr. Paskai László** bíboros úr semmilyen nagymestert nem avathat fel, és iktathat be a Szent Lázár lovagrend számára. Ezért az orleans-i "nagymesteravatás és beiktatás" teljesen jogszerűtlen cselekedet volt a rend történelmi joggyakorlatának értelmében.

Orleani Károly Fülöp (internetről való a kép)

<u>Orleani Károly Fülöp leszármazása:</u>
Orleans Lajos Fülöp (1830-1848 francia király)
Marie Amalia szicíliai hercegnő
_____/_____
/ / /
Ferdinand Philippe (Orleans1850-1894 her.) Orleani Francois (Jounville her.) Antoine
Helene of Mecklenburg-Schwerin Francisca brazil hercegnő Montpensier
____/_____ / hercege
/ / / Luisa Fernanda
/ Philippe (Párizs grófja) / spanyol hercegnő
Robert (Chartes hercege 1810-1910) Marai Isabella d'Orleans ____ /_____/
Francois of Orleans_____/_____/
/ /
Jean (Guise hercege 1874-1940) /
Izabella of Orleans_____/
/
I. Henrik (Párizs grófja 1908-1999) VI. Henrik néven trónkövetelő 1940-ben
___/_____
/ /
Henri d'Orléans Michel Joseph Benoit Marie d'Orleans
Párizs grófja /
(VII. Henrik néven trónkövetelő) **<u>Charles-Philippe</u>** Marie Louis **<u>d' Orleans</u>**

2004 szeptember 12-re azonban már a Szent Lázár lovagrend négy részre esett szét.

1/ Jeruzsálemi Katonai és Kórházi Lovagrend (máltai–spanyol és párizsi egyesített obidencia), ***Sevilla*** *hercegének nagymestersége* alatt, ahová hamarosan 24 ország 5600 lovagja

csatlakozott. Csatlakozott területek pl. USA, Németország, Franciaország, Ausztria, Magyarország, Japán, Hongkong, Csehország, Brit-Kolumbia, Jearsey stb.

2/ Nemzetközi Jeruzsálemi Katonai és Kórházi Lovagrend az egykori párizsi obidencia részei **Orleans-i Károly Fülöp** herceg nagymestersége alatt, akiket **párizsi - orleans-i csoportnak nevezünk**. Itt 21 ország 1200 lovagja képviselteti magát.

3/ A máltai-spanyol obidenciából kivált önálló csoport (egyesületek szövetsége), avagy **„máltai csoport“** nagyvicar generálissá választották **Reginald Attard**ot. Kimondták, hogy 2004 szeptemberben új nagymestert választanak, lehetőleg a spanyol Bourbonok közül. Erre a tisztségre Sevilla hercegének nagybátyját kívánják megnyerni. Az „egyesületek szövetsége“ saját központjának a máltai Castello Lanzunt jelölte meg,

Reginald Attard 2004 augusztusában minden rangjáról lemondott, amit a Szent Lázár Lovagrendben betöltött és, nyugállományba vonult.

Ugyanekkor **Inovius Allant** nagyvikáriussá léptették elő. **Innovius** úr 1962-ben lépett be a lovagrendbe.

Magyarországon mint Pannoniai Önálló Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrend tünteti fel önmagát a kiszakadt csoportosulás. Részlet a szervezet egy iratából: *„...a Pannóniai Önálló Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrend visszanyerte azt a dicsőségét, hogy 1100 éve szolgálja a Pannóniai törvényeket, a Magyar Királyságot és a Magyar Köztársaságot.”* A fenti idézet szépséghibája, hogy 904-ben még meg sem alapították a Szent Lázár Lovagrendet, és azt se feledjük, hogy közel 100 évig még nagyrészt pogány ekkor a magyar nemzet.

Egyes adatok szerint azonban a pannóniai Lázár Lovagrend független, senki által nem elismert csoport. Ekkor ez is a renden belüli bizonytalanság egy megnyilvánulása. A történeti hűséghez hozzátartozik, hogy **Inovius Allan** olyan iratokat mutatott fel, ami szerint ő továbbra is jogosult a lovagrendet hazánkban képviselni nemzetközi felhatalmazás alapján. Ember legyen a talpán, aki ebben a kialakult zűrzavarban tisztán tudott látni. Utóbb ezen szerveződés mind Orleans, mind Sevilla hercegétől eltávolodik és teljesen önálló útra lép 2005-ben.

2006. november 17-én autóbalesetben elhunyt Dr. Inovius Allan, Magyarország egykori nagyperjele.

A “máltai csoportban” 19 ország 2000 lovagja képviselteti magát.

Itt 2005 januárjában még nincsen nagymester. A koadjutor **H.H. Don Enrique de Borbon y Garcia Lobez**., a legfőbb tanács elnöke, **J Casajuana Gibezt**, **Reginard Attard** nagykancellár közben lemondott. Ezen csoport vezetőségi tagja még **Dr. Fred Reinetz**, kórházi előljárójuk **Agata Reinertz**. (http.//saint.-lazarus.org/index...A JSzLKIL Magyarországi Nagyperjelsége...)

4/ Egy mindenkitől független úgynevezett **egyesített priorátus** is létre jött ekkor, luxemburgi központal. Itt 4 ország képviselteti magát pár száz lovaggal.

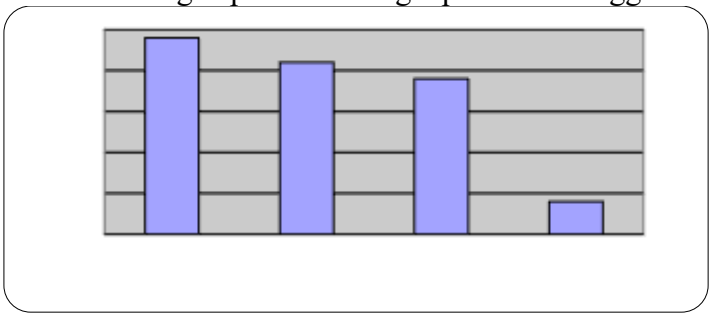

A négy csoport országonkénti megoszlása diagramon a 49. nagymesterek megválasztása előtt

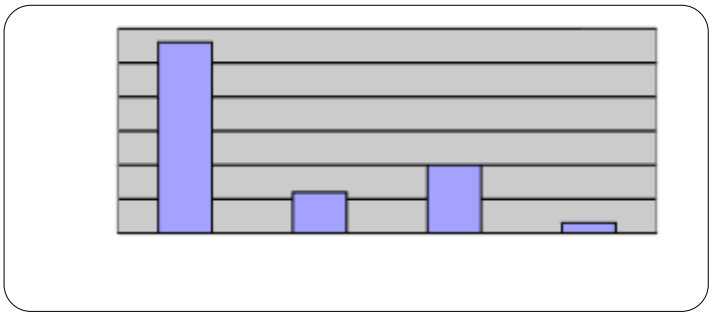

A négy csoport számaránya a tagságot nézve diagramon a 49. nagymesterek megválasztása után

Meg kell jegyeznem, hogy jogilag a Szent Lázár Lovagrendet a továbbiakban csak a máltai - spanyol és párizsi egyesített rend viszi tovább, amely élén Sevilla hercege áll, hiszen itt egyesül a máltai-spanyol ágban eddig is meglévő folyamatos jogfolytonosság, és a francia ág új keletű jeruzsálemi megerősítése. Ezt a jogfolytonosságot erősítette meg a berni bíróság egy jogerős határozata is. Ezen bíróság előtt Piccapietra úr, akit 2004. januárjában kizártak az egyesített lovagrendből, megkísérelte jogi úton megszerezni a lovagrend irattárát és titkársági anyagait.

A per során Piccapietra úr nem tudta bizonyítani, hogy tagja még a Szent Lázár Lovagrendnek, mivel a bíróság kizárását elismerte. Ebből kifolyólag a bíróság szerint nincs jogosultága a Szent Lázár Lovagrend közös tulajdonának őrzésére, arra senki hiteles személytől felhatalmazást nem kapott. A bíróság nem ismerte el a rend hivatalban lévő főtitkárának. Evvel lényegében a bíróság elvetette Orleansi Károly Fülöp herceg kinevezési jogát. Evvel szemben Schäppi lovag az egyesített máltai – párizsi Szent Lázár Lovagrend főtitkára bizonyítani tudta jogszerű fellépését Piccapietra úr ellen. A per során főtitkári posztján Schäppi lovag utóda, Georges N. Parentt is megerősítést nyert. A 14 oldalas ítélet szövege kimondja, hogy „az lehetetlen, hogy a 15 (elszakadt) ország társulata csak úgy megtestesítse a Lázár Rendet, amely addig létezett, és a felperes képtelen erre igazolást szolgáltatni....ami világos mégis, hogy a Lázár Rendet nem alkotják ugyanezen 15 ország társulatai, és hogy a kormányzó tanács és az általános káptalan határozatait alkalmazni kell a Lázár Rendre" („Nevertheless it is impossible, just like that, for the 15 country associations to embody the Lazarus Order as it existed up to then, and the petitioner is unable to present any justification for it...What is clrear howover, is that the Lazarus Order is not constituted all of a sudden of these same 15 country associations and that the decisions of the Governing Council and the Chapter General pursuant to the protocols AB4 and 5 are applicable to the Lazarus Order..") „Az általános káptalan határozatai azért érvényesek és kötelezőek az egész rendre, mert Sevilla hercegét választották új nagymesterré 542 szavazattal az alkotmány (rendi) 12. cikkelye értelmében, amíg Orleans hercege csak 47 szavazatot kapott." („The decisions of the Chapter General were therefore valid and biding for the entire order, i.e. the Paris Obidence. The Duke of Seville was elected new Grand Master with 542 votes in accordance with Art. 12 of the Constitution, while the Prince of Orleans captured only 47 votes.") (részletek a bírósági határozatból)

Ezek után a többi "Szent Lázár lovagi szervezet" csak mint igen kiemelkedő karitatív és jószolgálati munkát végző szervezet veendő figyelembe.

III. Gergely Antiochia és az egész Kelet, Alexandria és Jeruzsálem melkita görögkatolikus pátriárkájának levele:

„***A Jeruzsálemi Szent Lázár lovagi és ispotályos Rend minden tagjához!***

Kedves Testvérek és Nővérek, a Jeruzsálemi Szent Lázár Rend Lelki Fővédnökeként a következő megállapításokat szeretném tenni.

1/ Legjobb tehetségem szerint igyekszem megoldani azokat a problémákat, melyek 2004 márciusában, a torontói általános káptalan során fölléptek.

2/ Én csak egyetlen Szent Lázár Rendet ismerek el, amelynek én vagyok az egyedüli lelki fővédnöke, amelynek megválasztott nagymestere Sevilla hercege, és amelynek az ügyvezető nagymestere Brissac herceg.

3/ Sevilla hercegét csak házasságának végleges semmissé nyilvánításától tudom beiktatni.

4/ Legjobb tehetségem szerint megkíséreltem tisztességes (fair) úton megoldani a rend problémáit.

5/ A Szent Lázár Lovagrend mindazon tagjai, akik nincsennek egységben velem, a megválasztott nagymesterrel Sevilea hercegével, és az ügyvezető nagymesterrel, Brissac hercegével, számomra elpártolók.

6/ 2004. márciusi általános káptalan után és azóta, az elpártoló csoport hozzájárulásom ellenére müködik. A csoport nem vette figyelembe kívánalmaimat, és azok ellenében, helytelen és tiszteletlen vádaskodásokkal válaszolt.

7/ Károly-Fülöp orleans-i herceget megválasztó úgynevezett általános káptalanban, és annak beiktatásán nem vettem részt. A herceg sohasem lépett velem kapcsolatba. Semmiféle részt nem vettem "állítólagos meválasztásán", sem pedig állítólagos és érvénytelen beiktatásán!

8/ Ezúttal követelem, hogy az elpártolt csoport, valamint Károly-Fülöp orleans-i herceg minden, és bármely cselekményükkel kapcsolatban hagyjon föl, nevem, képem vagy ábrázolásom használatával és azt hagyja abba.

9/ Folyamatosan üdvözlöm és ölelem a Lázár Rend azon tagjait, akik hűségesek törvény szerinti följebbvalóikhoz, és akik támogatják a Jeruzsálemi Lovagi és Ispotályos Szent Lázár Rend egységét, lelki fővédnökségem alatt.

10/ Minden tagot egységre és szeretetre hívok,imákkal a mi drága rendünkért és apostoli áldásommal

III. Gergely pátriárka sk."

Az egyesítés után a pátriárka lett az egyesített máltai – párizsi Szent Lázár Lovagrend lelki fővédnöke.

A négy ágazat közé nem soroltam a következő csoportosulást, mivel önmaga azoktól teljesen függetlennek tekinti magát úgy szervezetileg, mint identitásilag, de még is gyökerei alapján a Szent Lázár Lovagrendhez tartoznak, mint annak egy speciális ágazata. Ezen csoport a lovagrend egyesítési törekvéseinek nehézségét és kudarcait látva, egy sajátos csoportosulásként tűnt fel a színen, saját nagypriorjuk vezetésével. Ezen csoport lemond az ősiség iránti igényről és a Szent Lázár Lovagrendet a lovagi intézmény 1935-ös és saját 1995-ös alapítási okirataiban lefektetettek alapján kívánják tovább vinni. A nemzetközi lovagrendek és az ICOC ezt az utat látja a legjobb járható útnak. Ezen, angliai csoport 1995 januárjában jött létre az angol lovagok testvériségeként, akik a hoszpisz gondoskodásra szorulók megsegítését tűzték ki célul maguk elé. A testvériség az ősi lovagi hagyományokra épít, a történelmi rend fontosságát elismerve. Ez a testvériség úgy jeleníti meg magát, mint praktikus és tevékeny lovagi társaság, mely sokkal inkább alkalmas a mai világ humanitárius kihívásainak az ellátására, mint a történelmi múltban elmerülő és saját magával is küzdő lovagrend. Ők nem tartanak igényt a régi rendből való leszármazásra, sőt, a lovagi nagyravágyást is elkerülik. Ezért nem tartanak kapcsolatot más Szent Lázár lovagrendi csoporttal.

Az ICOC értékelése szerint a megosztott Szent Lázár Lovagrend jóllehet dicsérendő karitatív munkát végeznek – például Németországban – nem szükséges, hogy fenntartsák annak a látszatát, hogy olyan történelmi kontinuitásba tartoznak, amely megalapozatlan. Hogyha egyesülnének az ágak és magántársaság jellegét vennék fel és nem utánoznák az ősi rend tradícióit, akkor egy ilyen szervezet el tudna fordulni a széthúzástól. A lovagrendek hiányolják a jogfolytonosságot – pápai feloszlatás miatt, és nem veszik figyelembe a francia királyok és a pátriárka tevékenységét-, továbbá sérelmezik a belső megosztottságot is az elismert lovagrendek. Ezeken

kívül kifogásolják, hogy a rend vezetői nem tartják tiszteletben a régi rend irányvonalát. Ezért az ICOC az angliai példát támogatja (Guy Stairs Sainty: Burkes'Peerage and Gentry…)

Jómagam azonban úgy látóm, hogy a Szent Lázár Lovagrend 900 éves története folyamán mindig bírt jogfolytonossággal, ami soha sem szakadt meg, aminek következtében az angol példát kényszer szülte megoldásnak vélem, amelynek lényege, hogy a lovagi erények ne a belharcokban, tagdíjakon, tisztségért való küzdelmekben stb. emésztődjenek fel, hanem a lovagi munka tényleg a rászorulók érdekeit szolgálja.

Mivel az egyesítési kísérlet nem vezetett sikerre, mint látni fogjuk az egyesítés később sem sikerült, ennek kellemetlen hozadéka lett a különböző országokban meginduló pereskedések sora. Magyarországon például ez 2009-ig tartott. A perek értelmezésébe, az azokban foglalt állításokra nem kívánok kitérni. Én a jogfolytonosság kérdésében mindig a történelmi hátteret és lovagrend eredeti szabályzatait tekintem mércének. Ezért sem kommentálom a perek tömegét. A lovagrend tekintélye és belső békélje talán akkor állhatna helyre, ha a különböző csoportok kiegyeznének egymással, kifelé egységes képet mutatnának, miközben befelé élnék saját életüket, hasonlóan a máltai lovagrendhez.

Az egyesített máltai–párizsi Szent Lázár Lovagrend eseményei

2004 októberének elején Rómában a Szent Péter-bazilikában **Sevilla hercege, Brissac herceg feleségének** jelenlétében felavatta az új lovagokat, és beiktatta tisztségébe az új rendi elöljárókat, így magyarországi nagyperjelnek **dr. tordai Simóka Tamást** és perjelnek **prof. dr. gyulafalvi Váralljai Csocsán Jenőt**. A szentmisét **Magnoli** bíboros, nuncius celebrálta.

III. Gergely jeruzsálemi melkita pátriárka Sevilla hercegét támogatta, de a párizsi – orleans-i csoporttal is kapcsolatot tartott fenn. **Sevilla hercege** ígéretet tett arra, hogy családi helyzetét rendezi.

Magyarországon igen sok lovag csatlakozott az egyesített lovagrendhez minden irányból, így igen nehéz megmondani, hogy ki hol is áll.

Sajnos, a jó szándék vezérelte egyesítés nem a kívánt közeledést és egyesülést érte el, hanem az amúgy is szétszakadt Szent Lázár Lovagrendet még tovább aprózta. Csak bízni lehetett abban, hogy ez az egykor patinás, egységes és igen tekintélyes lovagrend a jövőben talán mégis egyszer egységessé és egy fő által vezetetté válik.

Addig azonban csak remélni lehet, hogy a szétszakadás által létrehozott helyzet, olyan egészséges versenyt fog indukálni a különböző ágak között, amelyek összességében öregbíthetik a Lázár- lovagok hírnevét és az emberiség és a krisztus-i hit hasznára válnak.

Ebben a magyarországi lovagok élen járnak. Felvállalták Kétpó község támogatását. A falu lakossága elöregedett, sok a munkanélküli, továbbá itt egy halmozottan sérülteket foglalkoztató intézmény is működik. A lovagok nekik kívánnak segíteni. De adományaik eljutnak Salgótarján és Örményes térségébe is. A lovagok Örményesen szeretnének részt venni egy keresztény/keresztyén ökumenikus templom felépítésében is. De természetesen a már korábban megkezdett munkákat sem hagyják abba.

Az egyesített Szent Lázár Lovagrend – bár a máltai és párizsi ág egyesítése még gyakorlatilag ekkor nem történt meg - életében kiemelkedő jelentőséggel bír, hogy **Sevilla** hercegének nagymesteri beiktatására az egyesített lovagrend élére 2005.05.14-én került sor Sevillában, a város katedrálisában. Evvel megszűnit a rend élén lévő kettősség, hiszen Brissac herceg ezen alkalommal visszavonult ügyvezető nagymesteri tisztéből. Evvel formálisan is véget ér az egykori két nagy ágazat egyesítése. A tényleges összeolvadás azonban még több időt vesz igénybe – hisz még mindig két nagykáptalan működik ekkor -, és igen jó volna, hogy az időközben kiszakadt csoportok is végre az egyesülés útjára lépnének. A május 12- től 16-ig tartó „Grand Magistral Council Meeting"-en, amelynek keretében a nagymesteri beiktatás is történt, 18 ország képviseltette magát.

Az egyesített rend főbb tisztségviselői 2005 elején:
Gregory III. Laham pátriárka, a Rend spirituális elöljárója
Don Francisco de Borbion y Escasany, Sevilla 7. hercege, az egyesített rend nagymestere
Chev. Francois de Cossé, Brissac 13. hercege, ügyvezető nagymester 2005.05.14-ig
C. Thomas Yarington nagykórházas
Schalk Williem Visser tresauer
Prof. Dr. Hans von Leden alamizsnaosztó
Chev. Bruno Boutry grand capituler
Col. Jean-Claude Duduc észak-amerikai ügyvezető
Ferdinand Mencik of Menstein észak-európai kancellár
Ambassador Nicolas Salga, a rend általános ügyvéde

KÖZPONTI TITKÁRSÁG címe és vezetője:
Chev. Georges N. Parent, KCLJ, GOMLJ (Canada)
Suite 100
1435 Caledon Place
Ottawa, Canada K1G 3H3

GOVERNING COUNCIL – Irányító Tanács
(Consisting of the heads of the national jurisdictions)
Elnöke:
H.E. Anthony Sallmann, AO, LVO, GCLJ (Australia)
Elnökhelyettese:
H.E. Lady Potter, AC, DGCLJ, GCMLJ (Australia)
Titkára:
N.N.

A Lovagrend joghatósággal bíró területi elöljárói:
H.E. Dr. Hans von Leden, GCLJ, GCMLJ (Amerika)
H.E. Lady Potter, AC, DGCLJ, GCMLJ (Ausztralia)
H.E. Dr. Radislav, Count Kinski, GCLJ (Csehország)
H.E. Robert Vandewater, GCLJ, CMLJ (Kanada)
H.E. la Duchesse de Brissac, GCLJ (Franciaország)
Dr. Pierre Vittouri (Görögország)
H.E. Dr. Simóka Tamás, GCLJ (Magyarország)
H.E. Clement Parker, GCLJ (New Zealand)
H.E. Dr. Julian Dutka, GCLJ (Lengyelország)
H.E. The Lord Kinross, GCLJ (Skócia)
H.E. Schalk Willem Visser, GCLJ (Dél-Afrikai Köztársaság)
H.E. H. de Roebeck, GCLJ (Zimbabwe)
H.E. Klaus-Peter Pokolm, GCLJ, GCMLJ, GMLJ (EHC)

CONSTITUTIONAL COUNCIL – Alkotmányozó Tanács
Elnöke:
H.E. Mitchell Lathrop, Capt. USNR, GCLJ (USA)

Titkára:
Dr. Michael White (Australia)

REUNIFICATION COMMISSION – Újraegyesítési Bizottság
Elnöke és egyben a lovagrend nagykancellárja:
H.E. Bruce M. Harrington, GCLJ, KMLJ (USA)
Grand refrendy
H.E. Robert Vanderwater, GCLJ, CMLJ (Canada)
H.E. Lady Primrose Potter, DGCLJ (Australia)

PUBLIC RELATIONS COMMISSION – Nyilvános Kapcsolattartó Bizottság
Elnöke:
H.E. Klaus Peter Pokolm, GCLJ, GCMLJ (EHC)

INTERNET-AFFAIRS AS SUB-COMMISSION – NEMZETKÖZI BIZOTTSÁG Msgr.
Anthony Toms, JChLJ (Ausztralia)
Chev. William J. Cox, KLJ (USA)
Cfr. Andreas Schönberg, OLJ (EHC)
Chev. Jacques Houtmann, KLJ (Franciaország)

A két ágazat között a tárgyalások sikerrel folytak tovább. Így 2006. március 18-án Menchesterben a máltai ág nagykáptalanja elfogadta az egyesített rend alapszabályát, amit 2006. április 24 és 27 között Badenben a francia ág nagykáptalanja is elfogadott. Brissac herceg ettől kezdve emericus nagymester és a lovagrend élén ettől kezdve Sevilla hercege áll egyedül. A hivatalos egyesítési ünnepséget 2006. november 1-re tűzték ki. Azonban erre az eseményre közel egy hónappal korábban került sor, mint az tervezve volt.

A Jeruzsálemi Szent Lázár Lovagrend életében különleges ünnepnap 2006. október 12-e, amikor is ténylegesen is megtörtént az úgynevezett egykori máltai (Sevilla hercege) ág és a párizsi ág (Brissac herceg) egyesülése. Az ünnepélyes egyesítési szertartásra és a dokumentumok aláírására Houstonban (USA-Texas) került sor. Ezen ünnepi aktussal egy 70 éves szakadás ért véget, és lényegében a Szent Lázár lovagok 80%-a ismét egy táborba tartozik. Megszűnt a két adminisztrációs hálózat és a rendi adminisztráció egyszerűsítése is megtörtént. Az egyesített rend 48. nagymestere Don Francisco de Bourbon y Escasany, Sevilla hercege lett, kinek világi beiktatása meg is történt. Egyházi beiktatásának három éven belül kell megtörténnie. Az egyesülés alkalmából kiadták a rend új alapszabályát is. Ebből idézek néhány részt.

A lovagrend hivatalos neve és jogi bejegyzésének helye: „The Military and Hospitaller Order os Saint Lazarus of Jerusalem (International)", (Company No. 5387048), by the Registrar of Companies for England and Wales as a Company Incorporated under the Campanies Act 1985.

A rend a következő szervezeti egységekből épül fel: delegációk (15 fő minimum), kommendák, bailiwick-ek és nagybailiwick-ek (igazgatási területek), perjelségek és nagyperjelségek.

Nincs megkülönböztetés a nagyperjel és a nagybailiwick között, és nincs megkülönböztetés a perjel és a bailiwick között, mivel ezen elnevezések történelmi elnevezések, de lényegében ugyanazt jelentik. Ettől kezdve ezért a hivatalos elnevezésük bailiwick és nagybailiwick. Ennek ellenére az elterjedtebb megnevezés a perjel vagy nagyperjel. A rend ezen szervezeti felépítését, illetve a nemzeti csoportok felügyeletét a Grand Officernek rendelik alá, akit a nagymester nevez ki.

A rend ünnepségein kötelezően jelen kell lennie az adott állam nemzeti lobogójának, a lovagrend lobogójának, a ceremoniális pallosnak, és zöld párnán kell hordozni a rendi jelvényeket és kitüntetéseket. Mivel a rend keresztény ökumenikus renddé alakult át, ceremóniáin is törekedni kell az ökumenére, ha erre van igény.

Megmarad az örökletes kommendádori cím ott, ahol eddig is volt, de ott, ahol ez a cím nem öröklődött eddig a családon belül, a rendi elöljáró megbízatását 10 évben korlátozták. Így megszűnik az élethossziglani megbízatás ott, ahol nincs „családi hitbizományban" ez a tisztség. Az örökletes kommendádori címet jóvá kell hagynia a nagymesternek vagy a nagykommendádornak, egy alkommendádornak és a kancellárnak.

Az új szabályzat meghatározza a lovagok rangsorát és a felvételi követeményeket.

A lovagrendbe jelentkezőnek kereszténynek kell lennie, és a jelentkezőt két lovagnak (KLJ rang, vagy afölötti rangú rendtag) vagy egy lovagnak és két kommendádornak kell ajánlania. Ahhoz, hogy valaki postulant, avagy várományos lehessen, be kell töltenie a 20 életévét. Azonban a rendi életben már 16 éves kortól részt lehet venni, mint apród vagy fegyverhordozó (Esquire). A lovagok és dámák gyermekei azonban már 18 éves koruktól tényleges tagokká válhatnak.

A lovagrend ragsora:

Esquire (Esq) apród
Member (MLJ) tag
Officier (OLJ) tisztviselő
Commander (CLJ) parancsnok
jogi vagy kegyelmi lovag illetve dáma (KLJ, DLJ
jogi vagy kegyelmi lovagparancsnok illetve lovagparancsnok dáma (KCLJ, DCLJ)
jogi vagy kegyelmi nagykeresztes lovag vagy dáma (GCLJ, DGCLJ)

Ezáltal ugyan formailag megszűnt a jogi, illetve kegyelmi lovagok közötti különbség, ami nemesi voltukból adódott, de formálisan a besorolásuk által fennmaradt.

Megváltozott a megszólítások hierarchiája:

Esq, MLJ, OLJ és CLJ = Confrere
KLJ és KCLJ = Chevalier (lovag)
DLJ és DCLJ = Dame (Úrhölgy)
GCLJ = Ő Excellenciája lovag…
DGCLJ = Ő Excellenciája úrhölgy …

Ez által a CLJ a korábbi Chevelier megszólítást elvesztette, teljes joggal, mivel ezen rangban az illető még nincsen lovaggá ütve.

Az egyházi rangok pedig így alakulnak:

segédlelkész (AChLJ), ami OLJ-nek felel meg,
lelkész (ChLJ), ami CLJ-nek felel meg,
idősebb lelkész (SChLJ), ami KLJ vagy KCLJ-nek felel meg,
egyházi nagykeresztes lelkész vagy főpap (EGCLJ), ami GCLJ-nek felel meg.

Ez utóbbi rangot csak érsekek, pátriárkák, püspökök és segédpüspökök, valamint apátok érhetik el.

Az AChLJ megszólítása: tiszteletreméltó, a ChLJ megszólítása: igen tiszteletreméltó, az SChLJ megszólítása: legtiszteletreméltóbb, és az EGCLJ megszólítása: Ő Exccellenciája vagy Ő Eminenciája.

A lovagrend kiérdemesült vezetői részére a nagymester és a Legfelsőbb Rendi Tanács (Grand Magistral Council) adományozhatja az emeritus (nyugalmazott) címet az elért legmagasabb beosztása mellé emeritus lehet: nagymester, a nagyofficer, a perjel és a bailiff. Az emeritus nem tagja a rend tényleges vezetésének, de protokolláris feladataik vannak. Az emeritus rang élethossziglan szól. Emeritus nagymester lett például Brissac hercege.

Azon rendtagok számára, akik nem tudnak a rendi életben részt venni aktívan, létezik a nem aktív tagság jogállása. Ekkor a rend tagjai maradnak, de a rendi díjakat nem fizetik, viszont

rangjukat átmenetileg felfüggesztik. Viselhetik a rend keresztjét, de rangjelzéseit ezen idő alatt nem. Ezen státuszukat a helyettes nagykancellárnak kell bejelenteni. Akkor, amikor ismét aktívvá válnak, visszakapják rangjelzésüket, amit a nagykancellárián kell bejelenteni.

Létezik a lovagrendet támogatók státusza is. Ők nem rendtagok, de a rendi munkát anyagi hozzájárulásukkal támogatják.

Amint láthatjuk, a lovagrendben ismét hangsúlyt kap a középkori felépítés, ami azt jelenti, hogy vannak apródok (Esq avagy posztuláns vagy várományos), vannak fegyvernökök (MLJ, OLJ, CLJ), és vannak a tényleges lovagok KLJ rangtól kezdve. Természetesen ez a tagolódás az egyháziak esetében is fennáll. Jómagam 1999 óta számos avatási szertartáson vettem részt, és azt kellett tapasztalnom, hogy azokról formai okok miatt számos rendtag távozott úgy, hogy azt hiszi, hogy lovaggá lett avatva, holott valójában nem lett lovag. Miből adódik ez a formai hiba? Abból, hogy az MLJ – OLJ – CLJ rangban felvetteket nem szabad az Atya, Fiú, Szentlélek nevében karddal felavatni, és lovaggá ütni. Az ő esetükben, a rendbe való felvételkor csak a rendi köpenyt szabad rájuk adni, mivel ők ugyan rendtaggá válnak ekkor, de még nem lesznek lovagok. Akkor sem tekinthetőek lovagoknak, ha őket formálisan lovaggá ütötték. Lovaggá csak a KLJ rang elérésekor válik a rendtag.

A két nagy rendi ágazat egyesítése után a lovagrend továbbra is megőrizte keresztény jellegét, de már a katolikus és protestáns felekezetű különállás megszűnt. Ennek, hasonlóan a középkori joggyakorlatokhoz (minden embert aszerint kell megítélni, milyen jog szerint él, pl.: római jog, germán jog, száli frank jog stb), azt kellene jelentenie, hogy minden rendtagra a saját felekezetére vonatkozó követelmények a kötelezőek. Például, protestánsoknál szabad a válás, míg a katolikusoknál elvben tilos (csak egyházi feloldozással lehetséges, amikor kimondják, hogy a házasság eleve érvénytelen volt). Egyik felekezet sem nézi jó szemmel a vadházasságokat, ide értve a nem egyházi és nem keresztény esküvőket is. Azonban ezen egyházi szabályok alól egyre többen húzzák ki magukat, ami joggal jelent sérelmet azok részéről, akik ragaszkodnak az egyházi előírásokhoz. Továbbá ez a szabados viszonyulás a vallási előírásokhoz rontja a lovagrend helyzetét a katolikus egyház és a keresztény lovagrendek viszonylatában, ezek közül is leginkább a Máltai Lovagrend viszonylatában. A lovagrend tekintélye nagyban erősödne, ha tagjai megfelelnének saját keresztény felekezetük előírásainak. Azáltal, hogy a Szent Lázár Lovagrend a XXI. század elejére erősen polgárosult, értve ezalatt, hogy abban egyre kevesebb nemesnek született személy vesz részt – a lovagrendek eredetileg nemesi szervezetek! – szintén egyfajta tekintélyvesztést szenved el azon történelmi lovagrendekkel szemben, amelyek megőrizték eredeti nemesi szervezetüket, illetve azokkal szemben, amelyekben sok nemes személy találja meg életeszményét. Azonban a fent említett vallási szabadosság és polgárosodás okozta tekintélycsökkenés bármikor orvosolható, csak akarat és a keresztény vallási erkölcsök és előírások betartatása kell hozzá. A lovagrend egykori párizsi és máltai ágának párharca az egyházi lelki élet kárára is volt, továbbá a két csoport taglétszámának emelésére tett nagyfokú törekvések a rendet az anyagiak, a pénz útjára terelték. Értem ezalatt, hogy már nem a jelentkező személye számított, hanem az, hogy mennyit tud fizetni. Elhatalmasodott az a szemlélet, hogy annyit érsz, amennyi pénzed van. A renden belül az vagy, és az lehetsz, amit meg tudsz fizetni. Ha nem tudsz fizetni, elmehetsz. Ezáltal elveszett a lovagi szolidaritás (egykoron pedig éppen ez tartotta össze a rendet, és adott biztonságot tagjainak), és az emberi érték helyébe a pénz lépett. Ezt is igen sokan sérelmezték, és ezek miatt több külső támadás is érte a rendet. Azonban az egyesítési folyamat során, mivel a két főág harca megszűnt, a lovagrend is lassan elindult a régi értékek mentén. Ismét megülik a főbb egyházi ünnepeket, lelkiséggel van feltöltve a lovagavatás szertartása, ami már az előírás szerinti 2-3 napos egyházi esemény, szemben a tagtoborzós évenkénti két – három „avatás" 1-2 órás futószalag mechanizmusával. A **Francisco de Paula de Bourbon y de Escasany, duque de Sevilla** nagyhercege által vezetett lovagrend drasztikusan csökkentette a központnak járó befizetések összegét, evvel megteremtve az elszabadult tagdíjak – hozzájárulási összegek – mérséklésének a lehetőségét. Remélhetőleg ezt a

folyamatot a nagyperjelségek is átveszik, és a rendi egységek működtetését nem csak kizárólag a tagság hozzájárulására alapozzák a jövőben, hanem megfelelő marketing tevékenységgel és önkéntes hálózattal tartják fenn magukat. A rendi szolidalítás jele a „nem aktív tagság" bevezetése. Ezáltal azon rendtagok is a lovagrend kötelékében maradhatnak, akik anyagilag megszorultak. Igaz, talán igazságosabb lenne, ha rangjuk is megmaradna, és csak szavazati joguk szünetelne. Röviden, az eltelt időszak negatívumai után végre talán a megtalált jó úton fog továbbhaladni a lovagrend.

A 2008. év elején **Francisco de Paula de Bourbon y de Escasany, duque de Sevilla** bejelentette, hogy visszavonul a lovagrend nagymesteri tisztségéből a 2008 év végén. Döntését **III. Georgios** pátriárka, a lovagrend spirituális protektora elfogadta. Az új nagymester megválasztására a Nagymesteri Tanács 2008. szeptemberére összehívja az általános káptalant.

III. Georgius Antiochia és az egész Kelet, Alexandria és Jeruzsálem Patriarkája (http://www.saint-lazarus.org/index_order_hu.php)

Sevilla hercegének visszavonulása a nagymesteri tisztségből talán új utakat is megnyithat, és általuk a lovagrend esetleg közelebb juthat a hőn áhított teljes egyesüléshez, és a külön ágak ismét egyek lehetnek, vagy legalább egymás szövetségesévé válhatnak, és megszűnhet a külső harc egymás között. Mert bár a teljes jogfolytonosságot csak az az ág képviseli, amelynek élén 2008 végéig **Francisco de Paula de Bourbon y de Escasany, duque de Sevilla** áll, azt nem feledhetjük, hogy a többi ágazatot is a rend egykori lovagjai hozták létre, mi által ezért ezen ágazatokban is ott él a Szent Lázár Lovagrend történelmi hagyománya és szellemisége, soha nem lehet róluk megfeledkezni, ha a Jeruzsálemi Szent Lázár Lovagrend továbbéléséről beszélünk.

Francisco de Paula de Bourbon y de Escasany, duque de Sevilla és Carlos Gereda de Borbon

Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrend
CHAPTER GENERAL
Tájékoztató
Manchester 2008. szeptember 12 - 14.

Manchesterben a St. Mary, St. Denys, St. George Katedrálisban III. Gregorios Patriarka, Spirituális Protektor ünnepélyes keretek között beiktatta az új Nagymestert H.E. The Chevalier Don Carlos Gerada y de Borbón, Marquis de Almazan személyében. Ezzel egy időben ünnepélyes keretek között búcsúztatták HRH Prince Don Francisco de Borbon y Escasany Duke of Seville, Emeritus Nagymestert. Részt vett Duke of Brissac herceg felesége, valamint 36 ország képviseltette magát és 300 fővel volt jelen az ünnepség sorozaton.

A nemzetközi Lovagrend 49. Nagymestere: Őeminenciája, Chevalier Don Carlos Gerada y de Borbón, Marquis de Almazàn marquis de Almazán, a Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrend 49. nagymestere

Magyarországot H.E. The Chev. Dr. Simóka Tamás GCLJ Nagyperjel, Dama gróf Nyáry Éva DCLJ főtanácsadó és Chev. Lipták Barnabás Marshall és Budapesti parancsnok képviselte.

A leköszönő Emeritus Nagymester Prince Don Francisco de Borbon y Escasany herceg nagy örömmel átvette a magyar küldöttségtől a számára készített személyes bélyegblokkot, melyet Chev. Dr. Simóka Tamás adott át hálánk és megbecsülésünk jelképeként.

Számunkra nagy megtiszteltetés, hogy a - Norwich - Group csatlakozott Lovagrendünkhöz (9 országal) az élén H.E. The Rt. Hon. Earl Ferrers, PC, GCLJ Az Agreementet szeptember 13.-án írták alá Manchesterben. Így a Lovagrend most 42 országban van jelen.

Maria de la Nieves de Castellano Baron, Marquesa De Almazán

/

Maria Luisa de Borbon Pinto_____
1918.08.06-
Bicolas Gerada de Bustamante

/

Alberto de Borbon d' Ast de Novelé**,** Duque de Santa Elena
1883.02.12-1959.12.01.
Maria Luisa Pinto de Lacanda
1887.04.30-1976.12.13.

/
/
/

Alberto de Borbon de Castellvi, Duque de Santa Elena
1854.02.22-1939.01.21.
Marqueire d'Ast de Novelé
1855.06.27-1915.08.12.

/

Enrique de Borbon y de Borbon, Duke of Seville
1823.04.17-1870.03.12.
Elena Maria de Castellvi y Shelly
1821.10.16 - 1863.12.29.

/

Francesco de Paula, Spanyol infáns
1794.03.10-1865.06.24.
Luisa des Deux-Siciles
1804.10.24-1844.01.29.

/
/
/

IV. Carlos
1748.11.12-1819.01.19
(Naples) roi d'Espagne
(1788-1808)
Maria Luisa de Parma_____
1751.12.09-1819.01.02

/

III. Carlos
1716.01.20- 1788.12.14
(Madrid) duc de Parme (1731-1737),
roi de Naples et Sicile (1734-1759),
roi d'Espagne (1759-1788)
Maria Amalia de Saxe
24/11/1724.11.24-1760.09.27.

/_____/

/
/
/
/
/
/
/
/

Philippe de France (Felipe V)
1683.12.19-1746.07.09
Anjou hercege, Spanyol király (1700-1746)
Elisabeth Maria Farnese
1692.10.25-1766.07.11

/

/

Louis de Bourbon «Le Grand Dauphin»
1661.11.01-1711.04.14
Maria Anna von Bayern

/

/
/

Filippo de Borbon, duc de Parme,
infant d'Espagne,
1720.03.15-1765.07.18.
/ **Louise Elisabeth** de France
/ 1727.08.14- 1759.12.06.
/ /
/ **XV. Louis** de France
/ 1710.02.15. – 1774.05.10.
francia király 1715–1774
Maria Leszczyńskára
1703.06.23-1768.06.24.

/
/
/
/

Louis de France
1682-1712
Mária Adelheid de Savoya
1685–1712

/
/

/_____/

XIV. Louise de France
1638.09.05-1715.09.01.
Franciaország és Navarra királya (1643-1711)

Carlos Gereda de Borbon főségét 2009-ben 43 országban ismerik el teljesen, vagy részben.

Az egyesítési folyamat egyik következménye volt, hogy megszüntették azt a gyakorlatot, miszerint a területi nagyperjelek nagymesteri felhatalmazás útján, maguk avatnak KLJ vagy a feletti rangban lovagokat, mivel ez esetenként visszaélésekre adhatott módot. A nagyperjelek MLJ, OLJ és CLJ rangban saját hatáskörben vesznek fel rendtagokat, amit a nagymesternek kell jóváhagynia. A tényleges lovagok felavatására, KLJ rangtól kezdve azonban csak akkor kerülhet sor, ha az avatáson egy másik joghatóság nagyperjele, vagy inkább a központi vezetés egy magas rangú tagja is részt vesz.

Chev. Ron. H.M. Hendriks helyettes nagykancellár a kötet szerzőjét KLJ rangú lovaggá avatja Máriapócson 2007-ben. A háttérben vitéz Chevalier Kovács László KLJ, magyarországi kancellár látható. (Bea István OLJ felvételének részlete)

Ekkor ezen más joghatóság képviselője avatja a KLJ vagy attól fölfelé levő rangban felvett lovagokat, a területi nagyperjel jelenlétében. Ez két ok miatt fontos. Először is, a rend tényleges lovagjai KLJ rangtól kezdve bírnak szavazati joggal a rend központi ügyeiben, így például a nagymester megválasztásában. Másodszor, evvel elejét lehet venni annak, hogy valamely elöljáró „magának” avasson lovagokat, vagy egyes területen a tényleges lovagok száma túlságosan megnőjön, ami devalválná a KLJ vagy a feletti rangok értékét. Ettől kezdve fokozatosan ügyelnek arra is, hogy a KLJ rang alatti felvételek esetén az ünnepélyes felvételkor az illetőt kézrátétellel, vagy marsallbottal vegyék fel, és kardot csak a tényleges lovaggá ütésnél, KLJ rangtól kezdve használjanak.

Magyarországon az új rendszer 2007 október 13-án lett bevezetve, amikor is Máriapócson volt a lovagavatás. Itt a rend központi vezetését Chevalier drs. Ron. H.M. Hendriks GCLJ,

GCrLJ, KMLJ helyettes nagykancellár képviselte. 2009 elején **Carlos Gereda de Borbon** főségét Magyarországon 13 MLJ, 28 OLJ és 7 CLJ rendtag, továbbá a lovagok közül 5 KLJ, 3 DLJ, 2 KCLJ, 1 DGCLJ és 1 GKCLJ lovag ismeri el. Ide tartozik még 2 KLJ, 2 CHLJ és 3 SCHLJ egyházi személy, valamint 1 OLJ, 1 CLJ, 1 KLJ és 1 EGCLJ nyugalományú rendtag, továbbá 2 KLJ passzív lovag. Ez összesen 71 fő.

Zöld- keresztesek és betegápolók

Akiknek azonban semminemű köze nincs a Szent Lázár Lovagrendhez a közös emberbaráti szereteten kívül.

Bár a Szent Lázár Lovagrendnek voltak női tagjai is, a „Lázár- nővérek", azonnal el kell oszlatnom egy eléggé elterjedt tévhitet, miszerint az ugyancsak zöld keresztes- lazarista rendnek bárminemű köze lenne a Szent Lázár Lovagrendhez.

A két rendnek semminemű köze nincs egymáshoz, leszámítva a zöld keresztet és nevük hasonlóságát.

Páli Szent Vince 1617-ben alapította meg a szent testvérület egyesülést szegény sorsú betegek gondozására.

1625-ben az alapítás missziós papi tevékenységgel bővült ki. Ebben három társa volt segítségére. A missziós tevékenységet szerzetesek és szerzetesnők számára hozta létre. Azonban a betegápolással sem hagytak fel. Talán ez utóbbi tevékenységük is közrejátszik abban, hogy gyakorta keveredik a köztudatban a lovagrend és a missziós rend, és olvasztják azokat eggyé a témában kevésbé járatosak. Páli Szent Vince és társai 1632- ben megkapták a párizsi Szent Lázár házat és kolostort. Ez a ház valamikor a leprások háza volt. Alapítása később erről a kolostorról vette a nevét. Szervezetének tevékenysége ekkor kibővült az elmebetegek ápolásával, valamint az elhagyott gyerekek gondozásával. (Puskely Mária: Szerzetesek, 70-71. oldal és Gömbös Tamás 112 - 114. oldal.)

A jelképek igen fontosak a rendek és mozgalmak életében. Továbbá vannak univerzális motívumok is, amelyek az azonos célokért küzdők körében rendre felbukkannak. Ilyen univerzális jelkép a reményt és keresztényi szeretetet sugárzó zöld kereszt is. Attól azonban a zöld keresztes mozgalmak még nem válnak eggyé, hogy azonos jelképet viselnek.

A nemzetközi áttekintésben már megemlítettem a Lazarénus Rendet, mint szerzetesrendet, amely teljesen független szerveződés a Szent Lázár Lovagrendtől.

Most egy másik, speciálisan magyar szervezetről, a Zöld Keresztes Mozgalomról kell szólnom. Ezen felebaráti szeretetet megtestesítő mozgalom az 1930- es évek elején jött létre Magyarországon. Célja „a magyar föld, a magyar föld népének, a falu népének szeretete, megbecsülése, segíteni akarás ott, ahol a magyar élni akarás gyökerét keressük. Összefogása a modern tudományos higiénének és szociológiának a tapasztalattal, a társadalomnak a közigazgatással, a városnak a faluval". Célja a falu népének erősítése, egészségügyi helyzetének javítása a megszületéstől az idős korig. Egészségházakat hoztak létre, anya és csecsemővédelmi szervezetet állítottak fel, avagy védőnői munkát végeztek. A kerekes kutakat artézi kutakra cserélték le, biztosítva a jobb ivóvízellátást. Lényegében megoldották a falu egészségügyi ellátását. (Búvár folyóirat 1936. december II. évfolyam 12. szám.)

Tehát mint kitűnik, a magyarországi Zöld Keresztes Mozgalomnak semmi köze nem volt a Szent Lázár Rendhez.

A jelképek mellett a nevek is lehetnek megtévesztőek, különösen akkor, ha hasonló feladatot ellátó intézményekről van szó. Ha például valaki Sopron történetét olvasgatja, igen hamar rátalálhat a lazarétumra. A lazarétum nem más, mint katonai kórház. De még mielőtt bárki is a Szent Lázár Renddel hozná kapcsolatba, ki kell jelenteni, hogy ahhoz semmi köze nincs.

A lazarétumok (katonai kórházak) felállítása, a 15 éves háború nagyszámú katonasérültjeinek részére Rudolf császár és király 1597- es rendelete alapján történt. Így hoztak létre lazarétumot Pozsonyban, Sopronban, Nagyszombaton, Bruckban és Hainburgban. (Egerváriné F.K. http://www.)

Ugyanígy, a budai Tabánban állt 1710-1810- ig a ragálykórház, avagy a lazarétum. Ezt az 1710- es pestisjárvány idején hozták létre, és 1749- ben bővítették tovább. Ez az új épület a Duna-soron délről észak felé menve az első ház volt, a városi fogadó. 1749- től járványkórház, mellette volt a lazarétum, majd ezt követte a Szűz Mária- kápolna és a Sáros fürdő. Itt volt a Lazaretum- kápolna is.(Brüll Klára 53.) De ezen lazaretumnak sem volt köze a Szt. Lázár Lovagrendhez, annak ellenére, hogy az egykori Szt. Erzsébet Ispotály közelében állt.

A Jeruzsálemi Szent Lázár Lovagrendbe beolvasztott rendek

A Jeruzsálemi Salamon-templomról elnevezett Krisztus Szegény Lovagjai vagy másképpen **Templomos Lovagok** 1099-ben Jeruzsálemben létrejött a Szent Sír papsága. Ezen papok 1114- ben Arnulf pátriárka parancsára kanonokrenddé szerveződtek. Ezen kanonokrendhez csatlakozott 1118/19- ben 8 francia lovag a burgundi származású Hugues de Payens vezetésével. Ők a hármas szerzetesi fogadalom mellett vállalták a zarándokok és a Szentföld védelmét is. II. Balduin jeruzsálemi király Salamon egykori templomának közelében szállásolta el őket. Innen ered a nevük. Az első időszakban Szt. Ágoston reguláját követték. 1128- ban a troyes-i zsinaton nyertek pápai megerősítést. Ekkor szerkesztette meg végleges szabályzatukat Clairvauxi Szent Bernát, André de Montbard lovag unokaöccse. A rend második nagymestere, Robert de Craon 1139- ben II. Ince pápától kieszközli azon kiváltságokat, amik a rend európai elterjedését is elősegítették.

Mentesség a püspöki joghatóság alól, a tizedfizetés alól, templomokat építhetnek és oda is temetkezhetnek. Akkon 1291- es eleste után Ciprusra, majd innét Franciaországba került át a rend központja.

Jelentős birtokokat bírtak a lovagok Franciaországban, Angliában, Portugáliában, Spanyolországban, Németországban és Magyarországon.

A rend fénykorában közel 20 000 tagot számlált, és a muzulmánok félelmetes ellenfele volt.

A rend jelentős vagyonra tett szert birtokai és banki tevékenységei által. A Szentföld elvesztése után azonban elsődleges feladatának a hitetlenek elleni harcnak már egyre kevésbé tudtak megfelelni. Ezt a szerepkört szinte teljes egészében a Johannita és a Német Lovagrend töltötte be. Mivel nem tudtak a templomosok önálló államot kiépíteni, de jelentős vagyon felett bírtak, egyre több uralkodó igyekezett rátenni birtokaikra a kezét. Ráadásul a Johannita Lovagrenddel összekülönbözött. Az uralkodók közül legjobban IV. Szép Fülöp (1285-1314) francia király tűnt ki kapzsiságával. A francia király törekvéseinek V. Kelemen (1305-1314) pápa megpróbált ellenállni oly módon, hogy a Templomos Rendet be kívánta olvasztani 1307- ben a Johannita Rendbe. Azonban ennek Jaques de Molay templomos nagymester ellenállt.

1307. október 13-án koholt vádak alapján a francia király parancsára letartóztatták a francia templomos lovagokat. A pápa ezen lépés ellen tiltakozott. Erre IV. Fülöp megkérdőjelezte V. Kelemen alkalmasságát a pápai trónusra. Így **1307. november 22-** én pápai bulla szólította fel Európa uralkodóit a templomosok letartóztatására. A rendeletet szinte mindenhol másképpen hajtották végre. A Német Birodalomban élő lovagok többsége csatlakozhatott a Német Lovagrendhez, a birtokok jó részét különböző szerzetesrendek és a johanniták nyerték el. Az angliai lovagok többsége Skóciába menekült. Itt belőlük jött létre a **Bogáncs Rend**. Spanyolországban letartóztatták őket, birtokaik jó részét pedig a Calatrava Rend és a johanniták kapták meg. Portugáliában nem tartóztatták le őket, hanem belőlük alakul meg a **Krisztus Rend**.

A templomosok ügye akkor vált kritikussá, amikor V. Kelemen pápa székhelyét Rómából Avignonba helyezte át. Így gyakorlatilag francia fennhatóság alá került a pápai hatalom, noha a pápa jogilag saját birtokán tartózkodott. 1311. márciusában vette kezdetét a viennei zsinat. Itt **1312. április 3- án kimondták a rend feloszlatását**. 1314. március 18- án máglyahalált halt a rend utolsó nagymestere, Jaques de Molay és három társa.

A közhiedelem szerint a templomosok birtokait a johanniták nyerték el. De már a fentiekből is kitűnik, hogy ez nem felel meg a teljes igazságnak.

Magyarországon 1310/12-ig működött a rend. Ezt követőleg birtokaik jó részét a johanniták vették át. A megmaradt magyarországi templomosok a Zágráb melletti Szent János rendházban kaptak elhelyezést, de talán kerültek Esztergomba és Vranaba is.

Azonban több magyarországi birtokukról kiderült, hogy egyáltalán nem biztos a johannita átvétel, de lovagrend vette azokat át. És igen valószínű, hogy az átvevő lovagrend a Szent Lázár Lovagrend volt. Ha pedig ez Magyarországon így volt, akkor Európa többi államában is előfordulhatott. Így igen valószínű, hogy a templomosok egy része a Szent Lázár Lovagrendbe került át.

Az **Our-Lady of Bethleem Rendet** (Bethelemita Rend) 1459. január 18- án alapította **II. Pius** pápa a török elleni harc céljából. (Nem azonos az 1257- ben alapított angol renddel.) A rend a johanniták mintájára szerveződött katonai és kórházi lovagrenddé. Székhelye az égei- tengeri Lemnosz szigetén volt. A sziget hossza 34, míg szélessége 30 km, avagy 454 négyzetkilométer. A szigeten működött a lemnoszi vagy Kasztro püspökség. A lovagrend központja 1478- ban a törökök kezére került, mert elmaradt a velencei segítség. Ez után a rend megmarad birtokai a Szent Lázár Rendhez kerültek. („Revived"… http://www.)

A **montpellieri Szentlélek Rendet** 1160/1190/98- ben alapították, 1643- tól a Szent LázárRend nagymestere a felügyelője, amit 1672- ben megerősítettek, majd 1711- ben a Szt. Lázár Lovagrendnek lett teljesen alárendelve.

A rend alapítása a **Bourbon** család nevéhez fűződik. Főleg betegápolással foglalkozott és hazánkban is volt ispotálya. A rend kanonokrendként működött. 1198- tól már katonai rend is. 1204- ben nyert pápai megerősítést **III. Ince** (1198-1246) pápától. 1252- től regulájuk a johannitákéhoz volt hasonló. A rend a XV. sz- ra elvilágiasodott, és kizárólagosan francia renddé változott. Így a római központ is Franciaországba került át.

Idővel ezen francia rendbe csak az juthatott be, aki előzőleg már bejutott az 1469- ben alapított Szent Mihály Rendbe. (A **Szent Mihály Rendet** 1469. augusztus 1- jén alapította XI. Lajos (1461-1483) francia király. Kezdetben 36 fő részére, 1565- től 50, majd 1665- től 100 tagja lehetett egy időben. 1574- ben azonban a rendtagok száma elérte a hétszázat. 1643- től a Szent Lázár Lovagrend nagymesterének van alárendelve.) A Szentlélek Rendet 1578. december 31- én **III. Henrik** francia király megreformálta, annak emlékére, hogy 1551 pünkösdjén született, míg ugyanezen a napon 1573- ban lengyel, 1574- ben pedig francia király lett. További célja volt az uralkodónak, hogy az időközben tekintélyét vesztett Szent Mihály Rend helyébe egy új, elit rendet hozzon létre. (A Szt. Mihály Rend tekintélyvesztésének fő oka, hogy oda nem nemeseket is felvettek egy idő után. A két rendet együttesen *les ordres du Roi*-nak nevezték.) (The Order of Saint Michael (France) http://www.) A rend nagymestere ettől kezdve a francia király. A szervezet 100 tagot számlálhatott egyszerre. Csak olyan személyt fogadhattak be, aki római katolikus vallású volt, 4 nemes generációval bírt, és betöltötte 36. életévét.

IV. Henriktől kezdve külföldiek is elnyerhették a rendtagságot**. XIII. Lajos** francia király 1624- ben minden rendtag részére 1000 tallért utalt ki a királyi kincstárból. **XIV. Lajos** francia király 1672- ben megpróbálta felszámolni, de 1693- ban helyreállította a rendet. (Orders of Chivalry in France http://www.)

1711- től a Szent Lázár Lovagrendnek lett alárendelve. 1790. június 20- án a Szentlélek Rendet hivatalosan megszüntették. 1814 - 1830 között a rend ismét önállóan működött, majd megszűnt. A XX. században több országban megpróbálkoztak az újjáélesztésével.

A rend jelképe egy máltai kereszten lévő, lefelé fordított és kitárt szárnyú galamb. A kereszt szárai közt pedig Anjou- liliomok helyezkednek el. (Révay Nagy Lekszikona)

A rend jelmondata: *Duce et auspice.*

A **Szent Sír Rendet** a keresztes hadjáratok alkalmával alapították. Csak feltételezés, hogy alapítója **Bouillon Gottfried** (1099-1000) jeruzsálemi király volt 1099- ben. 1114- ben Arnulf pátriárka parancsára kanonokrenddé szerveződött. Kezdetben a tagjait a Szent Sírnál ütötték lovaggá. Európában II. Henrik angol uralkodó honosította meg 1174- ben. Franciaországban **Louis de Borbon** (1270 - 1342), Bourbon hercege által 1317- ben jelent meg ezen rend. A herceget kétszer nevezték ki tervezett, de soha meg nem valósított keresztes hadjárat vezetésére. A rend meghonosítása talán ezzel lehetett összefüggésben. A Szent Sír Rendet 1484/89- ben **VIII. Ince pápá** beolvasztotta a Johannita Lovagrendbe. Majd 1496-ben **VI. Sándor** (1492 - 1503) pápa megreformálta, és a pápaság felügyelete alá vonva helyreállította a rendet. Minden valószínűség szerint azonban az 1317- ben alapított francia ága a rendnek nem került pápai főség alá, és a johannitáktól is megőrizhette függetlenségét. (Révay Nagy Lexikona) Ez az ág 1672- től a Szent Lázár Lovagrend alárendeltségébe került. (Order of Saint Lazarus http://www.)

A **Remete Szent Antal Betegápoló Rend (Antonita szerzetesrend)** nem volt lovagrend, hanem betegápoló szerzet volt. Alapítása egy **Gaston** nevű nemesember és fia, **Guerin** nevéhez fűződik. Guerin Dauphinében a St. Didier de la Moth templomban, Szt. Antal ereklyéjénél imádkozva kigyógyult a Szt. Antal tüze nevű betegségből. Ezért hálából kórházat és testvérületet létesítettek. A testvérület eredetileg laikusokból állt. II. Orbán pápa 1095- ben erősítette meg szabályzatukat a clermont-i zsinaton. A rendtagok fekete ruhát viseltek, fehér alakú Szt. Antal, avagy **T** (tau) alakú kereszttel. 1218- ban **III. Honorius** pápa megengedte, hogy a rendtagok szerzetesi fogadalmat tegyenek. **VIII. Bonifác** pápa pedig szabályozott kanonokrenddé szervezte át őket, Szt. Ágoston szabályai szerint. A rend igen nagy vagyonra tett szert. Így hazánkban is jelen volt. 1502- ben **I. Miksa** (1493 - 1519) császár engedélyezte számukra, hogy **T** címerüket a fekete, koronás, császári kétfejű sas mellrészére helyezzék. 1616- ban megreformálta a rend általános gyűlése a szerzetet. Egy része 1777- ben a Máltai Lovagrenddel egyesült, míg franciaországi vagyona a Szent Lázár Rendhez került.

Az antoniták kiváltsága volt, hogy a betegeknek tett szolgálatok fejében csengettyűvel ellátott sertéseiket szabadon és bárhol legeltethették. Szt. Antal napján, január 17- én pedig 1 sertést mindig a szegényeknek adtak.

Az antoniták nemcsak a Szt. Antal tüzében szenvedőket, hanem a pestises betegeket is ápolták. (Pallas Nagylexikona, Seibert, Jutta)

A középkor folyamán két hasonló tünetű, de valójában különböző betegséget neveztek Szent Antal tüzének. Az egyik betegség volt az **orbánc**. Ez egy sebfertőzés, amely 15-60 óra lappangás után rázóhideggel és 38-40 fok feletti lázzal kezdődik. Émelygés és hányás kíséri.

A testen pedig piros, virágágyszerűen kiemelkedő fájdalmas, terjedő folt jelenik meg. A betegség átlag 6- 10 napig tart, és igen gyakran vezet halálhoz, különösen eleve legyengült szervezet esetén. (Révay Nagy Lexikona)

A másik betegséget az **anyarozs** okozza. Ez a rozs gabonanövény gombafertőzése eredetileg. Ez az emberi szervezetre kisebb dózisban gyógyítólag hat, de nagy adagban fertőző.

A gabonaszemek tisztítatlansága miatt a kenyér által tömeges fertőzéseket okozott a középkorban. Bőrelhalást és egyéb görcsös testi elváltozásokat okozott. Néha a végtagok megcsonkítását is eredményezte. (Új idők lexikona) A betegség lefolyása igen gyakran végződött halállal.

A Karmelhegyi Boldogasszony Rendet 1604. október 8- án alapította a francia uralkodó.

A rend 1608 és 1956 között a Szent Lázár Lovagrenddel perszonális viszonyban állt.

A somporti Szent Katalin Rend 1669- ben **Alekszej Mihajlovics Romanov** (1645-1676) orosz cár uralkodása alatt jött létre orosz földön. Első nagymestere **Dimitrij VII. Dimitrevic**

nagyherceg lett. A francia perjelség központja Somportban lett felállítva. Azonban ezen rendtartománya 1671/1672- ben be lett olvasztva a Szent Lázár Lovagrendbe.

A lovagrend alapításakor az orosz uralkodó az egykori Bizánci Birodalom feletti jogigényét kívánta megerősíteni. Ennek jogalapja a Rurik - Romanov dinasztia szemében, hogy Bizánc 1543. május 29- i eleste után a Bizánci Birodalom megszűnt. 1472- ben pedig Zoe (Sofia),

XI. Konstantin (1448-1453) bizánci császár unokahúga házasságot kötött III. (Nagy) Iván Vasziljevics (1462-1505) orosz cárral. Ezáltal az egykori Bizánci Birodalom területei feletti politikai és egyházi jogigény átszállt a mindenkori orosz cárra. (Ordo Byzantinus Sancti Sepulchri: http://www.)

A Boldogasszonyunk német ispotályosai Jeruzsálemben (Német vagy Teuton Lovagrend) francia rendtartományai 1672- ben lettek beolvasztva a Szent Lázár Lovagrendbe.

1189. március 5- én az Akkont ostromló keresztesek táborában létrejött a német Szent Mária Ispotály, amit **Frigyes,** Schwaben hercege (VI. Henrik császár fivére) egyházi rendként erősített meg. 1190/91- ben Akkon környékén tevékenykedett a rend, majd 1192. február 19- én III. Celestin pápa megerősítette szabályzatukat. A rend központja Akkonban volt 1291- ig. A rend első mestere **Heinrich Waldpot von Bassenheim** lett. A német ispotályosok közvetlen felügyeletét a johanniták nagymestere látta el, éppúgy, mint ahogyan felügyelte a Szent Lázár Rendet is. 1226- ban függetlenedtek a johannitáktól, mert ettől kezdve a Német - római Császárság oltalmába kerültek. A XIII. sz- ra a rend kiépítette görögországi, spanyolországi, itáliai, franciaországi és németországi rendtartományait. 1211-1225 között az erdélyi Barcaságban is megtelepedtek, majd innét porosz földre távoztak, ahol végül kiépült a lovagrend állama. Egyik legfőbb patrónusuk Árpád házi Szent Erzsébet volt, aki a marburgi ispotályt nekik adományozta. A lovagok a Szentföld elhagyása után székhelyüket Velencébe tették át, majd 1309- től Marienburg lett a központjuk. A rend hanyatlása az 1410. július 15- án vívott tannenbergi csata után kezdődött, ahol a lengyel - litván hadaktól szenvedett katasztrofális vereséget. 1466- ban a lengyel uralkodó nagymestere birodalmi herceg lett. A székhelye Mergentheimbe került át.

A XVI. században elveszíti itáliai birtokait a rend, továbbá elvésznek a protestáns területeken lévő birtokok is. XIV. Lajos francia király pedig 1672. decemberében vette el a rend franciaországi birtokait és juttatta azokat a Szent Lázár-lovagoknak.

A boucheraumonti Szent Lajos Rend 1672. decemberében lett beolvasztva a Szent Lázár Lovagrendbe. 1525- től világi renddé változott, és államuk hűbérese lett a lengyel koronának. 1526 után V. Károly német császár támogatásával a rend visszanyerte függetlenségét.

Kardos Szent Jakab Rend (Santiago Rend - Santiago de Compostela -i Kardos Szent Jakab Rend). 1170- ben 13 spanyol nemes alapította a Szent Jakab ereklyéihez zarándoklók védelmére. A rend jelvényét bal mellükön viselték, ami egy vörös, kard alakú kereszt volt. A rendet 1171- ben Jacinto bíboros, a későbbi III. Celestin pápa erősítette meg, aki III. Sándor pápa spanyolországi legátusa volt. 1175. július 5- én pápai megerősítést nyert a rend. A szervezet birtokokat szerzett Portugáliában, Franciaországban, Itáliában, Magyarországon és Palesztinában. Kasztília és Aragónia egyesítése óta a Spanyol Korona védnöksége alatt áll.

1672. decemberében franciaországi birtokai a Szent Lázár Lovagrendbe lettek beolvasztva. (Catholic Encyclopedia: Order of Saint James… http://www..)

A Szent Ruffo Kanonokrend 1772. december 10- én egyesült a Kármelhegyi Boldogasszony és Szent Lázár Lovagrenddel.

A kanonokrend tagjai közös életet és háztartást vállaltak egymással. Életüket Szent Benedek és Szent Ágoston szabályzatai határozták meg. Leginkább lelkipásztorkodással foglalkoztak, és így tagjaik felszentelt papok voltak.

Bourbon családfa egy része

IV. Henrik francia király (1589-1610)
A Rend Protektora

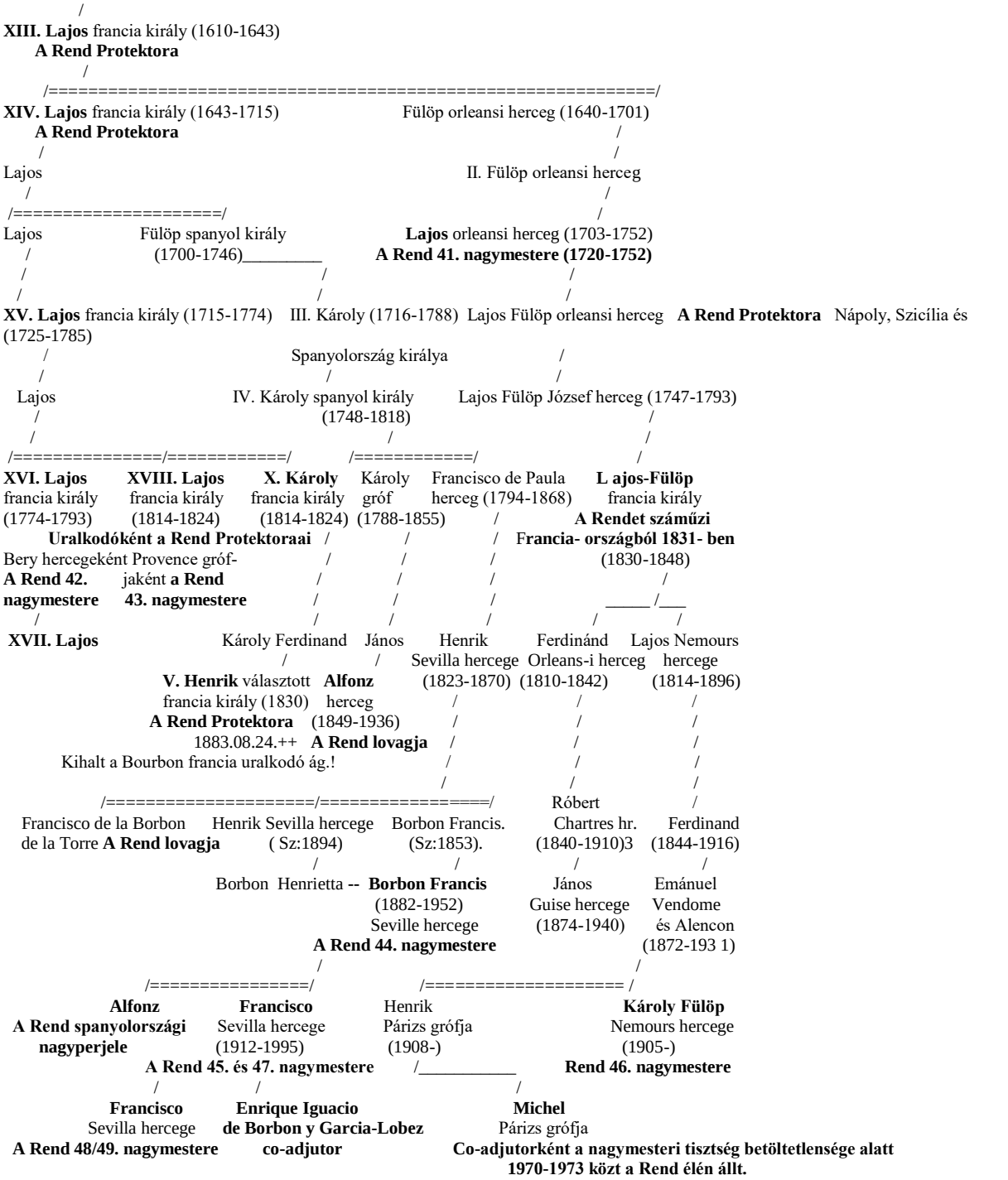

A Bourbon család **Capet IX. Lajos** francia király (1226-1270) hatodik fiától **Capet Róbert**tól (1256-1317) és annak feleségétől, **Bourbon Beatrix**tól származik. Így lényegében a Bourbon család a Capet- ház egyik ága.

Élő heraldika és a rend jelképei, egyenruhái

A máltai obidenciáé, de ezek sok esetben azonosak a francia obidenciában is. A két ág egyesülése után a elképek keverednek a lovagrenden belül.

A Szent Lázár Lovagrend a több mint 900 éves hagyományait híven megőrizte. Ezek közé tartozik a mindmáig élő heraldika is. A rendtagok eredetileg mind nemesek voltak, így rendelkeztek címerrel, amin az idők folyamán megjelentek a lovagrend jelképei is.

A renden belül, eredetét nézve háromféle címert ismernek vagy fogadnak el és vezetnek be a rend könyveibe.

1/ Nemesi címerek: Ezek ősi és örökletes címerek, vagy újólag, uralkodók által lettek adományozva. Esetleg megkoronázott, de ténylegesen az adományozáskor nem uralkodó személy által lettek adományozva.

2/ Polgári címerek: Ezen címer lehet uralkodó által adományozott oly módon, hogy nemességet nem adományozott hozzá, vagy lehet régi és elfogadott, bejegyzett polgári címer. Ez utóbbit egy polgárcsalád önmaga számára mint „védjegyet" készíttette, és használta évszázadokon keresztül.

3/ Újólag felvett címer, amit senki nem adományozott, és a címer bejegyzésére hivatott geneológiai szerv nem jegyzett be.

Ez lehet olyan polgári címer is, amit a család régen használt, de bejegyezve hivatalosan nem lett, vagy lehet újólag készített címer saját használatra. Az újonnan készített címernek a következő feltételeket kell kielégítenie:

a/ Feleljen meg a heraldika szabályainak,

b/ Nem hasonlíthat más címerére,

c/ Nem lehet nemesi címernek kezelni.

d/ Nem örökölhető, kivéve, ha az örökös is a rend tagja.

e/ Nem tartalmazhat nemesi rangjelzést, de más rangjelzést tartalmazhat.

Az ezen kategóriába tartozó címereket csak a lovagrenden belül lehet használni. (Heraldic Regulations - Magisterial Decree http://www.)

Most pedig ismerkedjünk meg a rend rangjelölő rendjeleivel és azok viselésével nem rendi egyenruhán:

Az MLJ rangban lévők a rend keresztjét sima zöld szalagon a szívük fölött viselik.

Az OLJ rangban lévők a rend keresztjét domborítással (rozettával) ellátott zöld szalagon viselik a szívük fölött.

A hölgyek a rend keresztjét úgynevezett női szalagon viselik, ami egy kokárdát (csokrot) formáz meg, a szívük fölött.

Az AChLJ rangban lévő egyházi személyek az OLJ rangúak keresztjét viselik az ott leírtaknak megfelelően.

A CLJ rangban lévő férfiak a rend keresztjét, zöld színű szalagon a nyakukban viselik, amit kiegészít a bal oldalon viselendő ezüstcsillag.

A hölgyek a rend keresztjét továbbra is női szalagon a szívük fölött viselik és ezt szintén kiegészít az ezüstcsillag.

A ChLJ rangú egyházi személyek a CLJ rangú férfiak rendjelét viselik.

A KLJ rangban lévők a rend hadiékítményes keresztjét katonai hadidíszítményes szalagon nyakban viselik, amit kiegészít a bal oldalon viselendő aranycsillag.

A DLJ rangú hölgyek női rendszalagon a szívük fölött viselik a tögyfalombos koszorúval és hadiékítménnyel díszített rendi keresztet és az aranycsillagot.

Az SChLJ rangú egyházi személyek nyakszalagon viselik a tölgyfalombos koszorúval ékesített rendi keresztet, és ezt egészíti ki náluk is az aranyszínű csillag.

A KCLJ és DCLJ rangú rendtagok vállszalagon viselik a rend lovagkeresztjét, amit szintén kiegészít az aranyszínű csillag.

A GCLJ és DGCLJ rangú rendtagok vállszalagon viselik a rend nagykeresztjét, amit szintén kiegészít az aranyszínű csillag.

Ezt miniszterelnökök és államminiszterek, kormányzók, tábornokok stb. nyerhetik el, továbbá a rend Legfőbb Tanácsának a tagjai és a jogszolgáltatás vezetője.

Az EGCLJ rangú egyházi személyek vállszalagon viselik a rend egyházi nagykeresztjét (bíborosok, érsekek, püspökök és apátok).

A „Nagygallérosok” a hadiékítményes rendi keresztet rendi láncon viselik. Ők a Legfelső Tanács tagjai.

Hivatali láncot visel például a kancellár, és a jogszolgáltatás feje, a rend titkára mint a Legfelső Tanács tagjai. [Obidence of Malta / Ranks and Insignia http://www.]

Szt. Lázár rendjelek (http://www.saint-lazarus.org/index_order_hu.php)

®	
MLJ / OLJ	**CLJ**
®	®
Crosso of Justice	**KLJ / KCLJ / GCLJ - DLJ / DCLJ / DGCLJ**

MLJ és OLJ kereszt a szalagon.

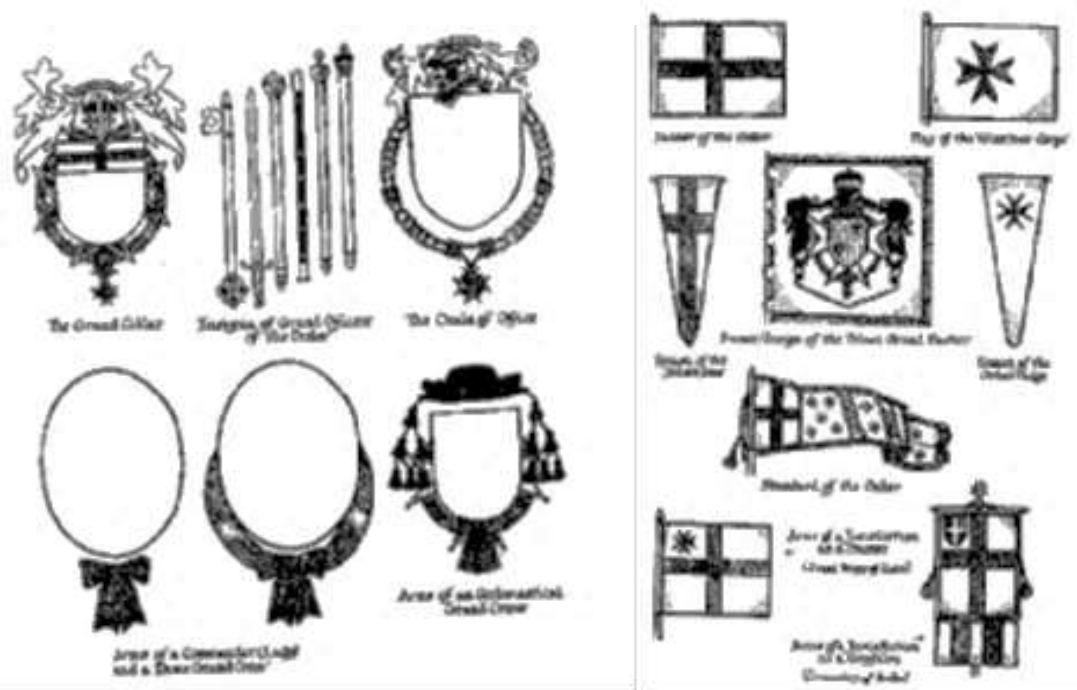

Női és egyházi címerpajzsok és a Rend legfőbb elöljáróinak rangjelzései valamint a Rend lobogói (Obidence of Malta–Ranks and Insignia http://www.st-lazarus.net/maltao/ranks.htm)

A főkincstárnok heraldikai rangjelzése: két kulcs a pajzs mögött, andráskerszt formában elhelyezve.

A nagykancellár heraldikai rangjelzése: két jogar a pajzs mögött, andráskerszt formában elhelyezve.

A főparancsnok (katonai fővezér) heraldikai rangjelzése: kard és jogar a pajzs mögött, andráskereszt formában elhelyezve.

A koadjutor heraldikai rangjelzése: pálca és jogar a pajzs mögött, andráskerszt formában elhelyezve. (Heraldic Regulations - Magisterial Decree http://www. és Constitution…http://www.)

Miniszterek és a Supreme Counsol számára rendszeresített (balra) és a Supreme Council tagjai, a nagy Secretaries és a területi egységek vezetői (nagyperjelek) és a nagykancellár számára rendszeresített rendi lánc (jobbra).

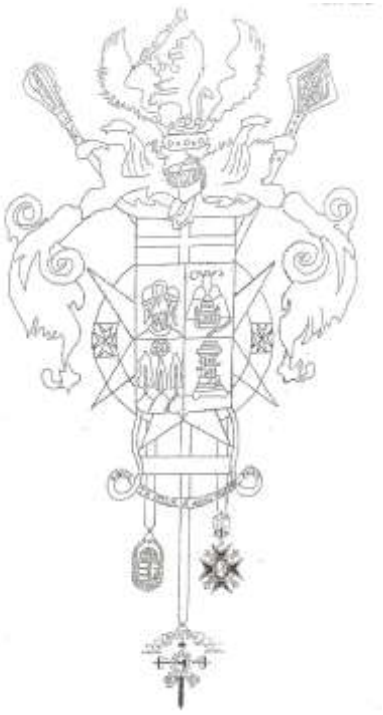

Rendi és lovagrendi jelképek, köztük a Szt. Lázár lovagrend jelképeinek megjelenése a mai heraldikában: A pajzs két oldalán felül látható két buzogány a Vitézi Rend ügyvezető törzskapitányi rangjára utal, ami átkonventálva vitézi rendi vezérezredesi rangnak felel meg, amit a buzogányon lévő 4 csillag is mutat. A címerpajzs megnövekedik és a családi címer fölé bekerül a Szt. Lázár lovagrend fehér alapon lévő zöld kereszje. A címerpajzs alatt a Szt. Lázár lovagrend koszorúval övezett „máltai" kereszje kerül. A lelógó szalagokon a lovag jelmondata látható: „Vincere te ipsum ut alios vincere passit". A címerpajzs alján lógó jelképek balról jobbra: Vitézi Rend címerpajzsa (bár nem szalagon viselik), a portugál Szent Mihály Szárnya rend lovagkeresztje és a Szt. Lázár lovagrend KLJ lovagkersztje.

A lovagrend keresztjének megjelenése egyházi címeren. Van, hogy az egyházi címeren nem jelenik meg a nyolcágú kereszt, és a lovagrendhez való tartozást csak a papi kalap zöld színe jelöli.

A rendet támogató nem rendtagok munkájuk elismeréseként különböző kitüntetésekben részesülhetnek:

Ezüst lovag és dáma érdemkereszt MMLJ (MLJ szintű elismerésnek felel meg)
Arany tisztikereszt OMLJ (OLJ szintű elismerésnek felel meg)
Ezüst parancsnokikereszt CMLJ (CLJ szintű elismerésnek felel meg)
Arany nagy tisztikereszt KMLJ/DMLJ (KLJ/DLJ szintű elismerésnek felel meg)
Nagykereszt GCMLJ (GCLJ/DGCLJ szintű elismerésnek felel meg)
Egyházi nagykereszt EGCMLJ (EGCLJ szintű elismerésnek felel meg)

Ezeken a kitüntetések keresztje az ősi lóherés Szent Lázár rendi keresztet formálja, aminek a közepében feltűnik a nyolcágú rendi kereszt. A nőknek adományozott kitüntetésekről hiányzik a katonai jelleget jelölő két kard. Az egyházi tagok kitüntetésén szintén nincsen kard, de náluk az érdemérem színe is eltér. A kitüntetéseket a nagymester adományozza, a területi elöljárók javaslatára, amit azok a nagykancellárhoz terjesztenek elő. A kitüntetéssel azonban nem jár rendi tagság és lovagi rang, miből adódóan nem viselhetik a rendi köpenyt sem.

	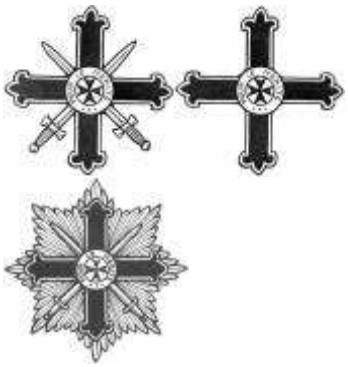	
MMLJ (silver) **OMLJ** (gold)	**CMLJ** (silver) **KMLJ** (gold)	**GCMLJ**

kitüntetések

További kitüntetések és emlékérmek:

Érdemkereszt. Ezt kizárólag csak a rend tagjai kaphatják kiemelkedő cselekedetekért. Az érdemkeresztnek három fokozata van: 1/ Bronz (BCrLJ), 2/ Ezüst (SCrLJ), 3/ Arany (GCrLJ).

Érdemérem. Ezt rendtagok és külső támogatók egyaránt elnyerhetik a rendnek tett kiemelkedő szolgálat elismerésére. Az érdemérem szintén három fokozatra van felosztva: 1/ Bronz (BMLJ), 2/ Ezüst (SMLJ), 3/ Arany (GMLJ).

Donátorkereszt. Ezt a keresztet azok nyerhetik el, akik nem tagjai a lovagrendnek, de azt jelentős pénzügyi támogatással vagy más kiemelkedő módon segítik. A donátorkereszt egy 6 ágú „máltai" kereszt, amelynek a felső szára hiányzik. A donátorkereszt három osztályra tagolódik:

1/ Első osztály (Don1LJ), 2/ Másod osztály (Don2LJ), 3/ Harmadosztály (Don3LJ). Ezen kereszt tulajdonosai nem lovagok, de viselhetik a rendi köpenyt a donátor kereszttel.

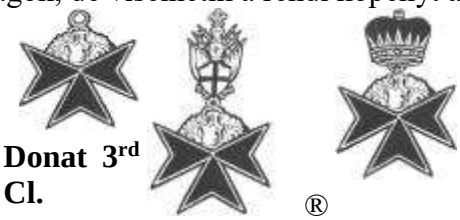

Donat 3rd Cl. **Donat 2nd Cl.** ® **Donat 1st Cl.**

Szolgálati érdemérem (MSDLJ). Ezt az érdemérmet 1984- ben D. Francisco de Borbon y de Borbon nagymester alapította. Ezt az érdemérmet 20 évi rendi tisztségviselés és szolgálat után lehet elnyerni. Az érdemérem pusztán azért, mert valaki 20 éve tagja a lovagrendnek, még nem jár.

Keresztes vitézek medálja vagy zarándok kagyló (PSLJ). A rend tagjai, illetve segítői kaphatják meg ezt a tradicionális medált annak elismeréséül, hogy elzarándokoltak a Szentföldre vallásos indíttatásból, és ott felkeresték a legfőbb zarándokhelyeket pl: Jeruzsálem, Olajfák hegye, Gethsemani kert, via Dolorosa, Szent Sír, Szent Lázár templom és síremlék Betánia környékén, Betlehem, Názáret és Akkon. Ez a kagyló alakú „medál" szövetből készül, közepén a rend keresztjével.

A kagyló színe ezüst, de azok, akik Jeruzsálemben végigjárják Jézus Krisztus keresztútját, aranymedált kapnak. Korábban a zarándok kagylót egy aranykereszt is kiegészítette, de ezt az utóbbi időkben már nem adományozzák hozzá. A zarándok kagylót nem az egyenruhán, hanem a rendi köpenyen kell viselni a köpenyen lévő zöld kereszt közepére illesztve.

Területi egységek vezetői által adományozott egyéb kitüntetések:

Ezeket kaphatják a rend tagjai, illetve annak segítői, továbbá adományozhatók a renddel kapcsolatban nem lévő személyeknek kiemelkedő vallási és társadalmi munkájuk elismeréséért.

Emlékérmek különböző rendi eseményekhez kötve: Pl: Castello Lanzun 1973-as felavatása (Málta), 1974- es skóciai nagymesteri látogatás és nagymesteri találkozó Edinburgban, 1979- es salszburgi nagymesteri találkozó, 1981- es harangadományozás Salzburg-Guggenthalban, 1984- es nagymesteri találkozó Washington D.C.- ben, 1988- as nagymesteri tanácsülés és találkozó Bécsben, 1990- es nagymesteri találkozó Salzburgban, 1999- es nagymesteri találkozó St. Poltenben stb.

Malta 1973 Scotland 1974

Salzburg 1979 **Salzburg 1981** **Washington 1984** **Vienna 1988** **Salzburg 1990** **St. Poelten 1999** **Vaals 2003**

Obverse-Reverse always the same

Riccione 2001

2005 november Málta

*2006. június 16-i találkozó emlékérme (*http://www.st-lazarus.net/mal-tao/gmcm03_report.htm**)**

Az emlékérmeket a rendtagok szalagon a kitüntetések mellett viselik a zakójukon.

MLJ ***rang esetén a rangjelölő rendjel zöld, rozettás szalagon a pajzs alatt függ,***

OLJ ***rang esetén a rangjelölő rendjel zöld, sima szalagon a pajzs alatt függ,***

CLJ ***rang esetén a pajzs döntött és a szélein körbefutó zöld szalagról függ le a rendi csillag,***

KLJ ***rang esetén, a pajzs felső egyharmadában fehér alapon, zöld színű latin kereszt látható, a pajzs alatt a „máltai" kereszt hat csúcsa tűnik elő, míg a rangjelölő kereszt a pajzs alján, a pajzsot körbefutó zöld-fehér szalagról (koszorúról) függ alá,***

KCLJ ***rang esetén, a pajzs felső egyharmadában fehér alapon zöld színű, latin kereszt látható, a pajzs alatt a „máltai" kereszt hat csúcsa tűnik elő, míg a rangjelölő kereszt a pajzs alján, a pajzsot körbefutó zöld-fehér szalagon (koszorún) van, amely kétágú masniban végződik,***

GCLJ ***rang esetén, a pajzs felső egyharmadában fehér alapon zöld színű, latin kereszt látható, a pajzs alatt a „máltai" kereszt hat csúcsa tűnik elő, míg a rangjelölő kereszt, a pajzs alján, a pajzsot körbefutó zöld-fehér szalagon (koszorún) van, amely egyágú masniban végződik,***

A lovagparancsnokok**,** nagykeresztesek és azok, akik a rendi láncot viselik ***a pajzs felső egyharmadában fehér alapon zöld színű, latin kereszt látható, a pajzs alatt a „máltai" kereszt hat csúcsa tűnik elő, míg a rangjelölő kereszt a pajzs alján, a pajzsot körbefutó rendi láncról, zöld szalagon függ alá.***

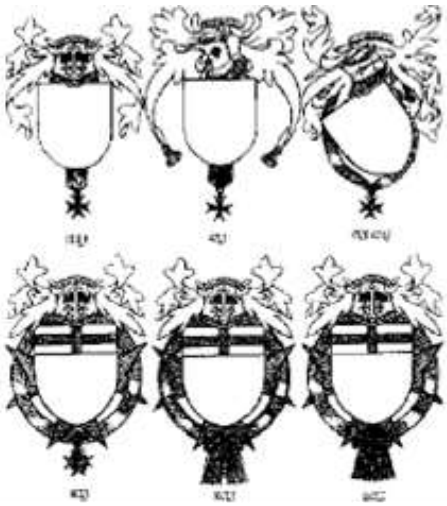

Rangjelzések megjelenése a címereken

Rendi pecsétek:

A nagymester pecsétjének a körirata: „The Military and Hospitaller Order of St. Lazarus of Jerusalem Grand Master."

A koadjutor pecsétje: „The Military and Hospitaller Order of St. Lazarus of Jerusalem Coadjutor."

A Legfőbb Tanács pecsétje: „The Military and Hospitaller Order of St. Lazarus of Jerusalem" kiegészítve annak a tisztségviselőnek a megnevezésével, aki a dokumentumot kiállítja.

Területi elöljárók pecsétjei: „The Military and Hospitaller Order of St. Lazarus of Jerusalem" kiegészítve a tisztségviselő rangjával, pl: nagyperjel, nagy bailiff avagy tartománynagy, perjel, bailif, parancsnok, meghatalmazott, örökletes parancsnok.

Dr. Inovius Allan egykori nagyperjel pecsétjének köriratai a következő volt: "H.E. Chev. Dr. Inovius Allan Magyarország nagyperjele – A Szent István Kommenda parancsnoka Reg. Szám: 5498 – A Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrend – Magyar Nagyperjelség. A pecsét közepén a rend 8 ágú „máltai" keresztje látható."

A lovagrend egyenruhái

A rend uniformisai a következők:

Teljes díszegyenruha, amelyet minden rendtagnak, ha viselni kívánja, a spanyol rendtartomány rendi öltözékének mintájára kell elkészíttetnie. Ez áll egy nadrágból és egy hosszú, fehér, magas galléros, mellényes kabátból. A kabátot derékrészen öv fogja össze. A vállrészen váll-rojtos váll- lap található rangjelzéssel, míg a kabát ujját 2-2 csíkozás díszíti. A kardtartó vállpánt a jobb válltól indul, és a bal csípő alatt ér véget a kard rögzítő karikájánál, miután áthaladt az öv alatt.

Díszegyenruha nappali viseletre. Ez áll fehér, vágott, katonai felöltőből, amely egysoros gombolású. Hajtókái és mandzsettái sötétzöldek. A kabát ujját 4 széles csík is díszítheti.
A vállakon váll-lap van, amin viselőjének rangjának megfelelő rangjelzés található. A kabátot 4 nagyméretű gomb fogja össze. A kabátujjakon 3-3 kicsi gomb van. Ezt a felöltőt fekete csokornyakkendővel kell viselni.

Lovagok rendi öltözékben. A képen látott kalap az egyenruhához van rendszeresítve. (http://www.saint-lazarus.org/index_order_hu.php)

A kép két szélén álló lovag nappali díszegyenruhát, míg a középső személy teljes díszegyenruhát visel. (http://www.saint-lazarus.org/index_order_hu.php)

Az esti étkezési és estélyi ruha, sötétzöld Mess-Jacket, avagy rövid felöltő fehér hajtókával, zöld váll-lapok aranybeszegéssel, fekete mellény. A felöltőt 3 aranyozott gomb fogja össze. A mandzsettát 6 nagy és két kicsi aranyozott gomb díszíti. Fekete csokornyakkendőt való hozzá viselni.

Ennek a ruhának van fehér alapszínű változata is sötétzöld hajtókával és fekete mellénnyel.

A nadrág feszes katonai lovaglónadrág, vagy fekete, 1 ¼ cm széles aranysávval. Este lehet sima fekete nadrág.

Az egyenruhát aranyszínű sarkantyú is kiegészítheti.

Mint már említettem, a lovagok kardot is viselhetnek. Ez lehet hegyestőr, a skótoknál pallós. Ez utóbbit a háton keresztbe felkötve viselik. A kard hüvelye zöld és fehér, míg a kardbojt színe zöld.

A kép közepén álló lovag, a renden belül gyakran használt fekete ünnepi öltözetet viseli, bár ez nincsen hivatalosan rendszeresítve. (http://www.saint-lazarus.org/index_order_hu.php)

A fejfedő fekete, háromszögű kalap, amit a főtisztségviselők és a területi legfőbb elöljárók tollakkal díszíthetnek. A zöld baszksapka a rend zöld zománckeresztjével viselendő az esti uniformishoz.

A kardtartó keresztöv vagy vállpánt viselése kötelező a teljes díszegyenruha viselésekor, de viselhető a díszegyenruhához is. Azonban tilos viselni az esti egyenruhákhoz.

Az egyenruhákat természetesen gombok és jelvények díszítik. Ezek alapján is pontosan megállapítható az egyenruha viselőjének a rangja.

A lovagok közismert fekete köpenyegét (kukulla) a nyolcágú zöld selyemkereszttel csak a beiktatott rendtagok, avagy a lovagok viselhetik. Az MLJ és OLJ tagoknál a kereszt szélét ezüstszínű csík szegélyezi, míg az e fölötti rangban lévőkét aranycsík szegélyezi. A kukulla gallérrésze sötétzöld. A köpenyt aranyozott kapocs és lánc fogja össze. A donátorok fekete köpenyét hatágú zöld csonkakereszt díszíti. Mindkét esetben a rendi kereszt a köpeny bal oldalát díszíti. A köpenyt kizárólag egyházi szertartásokon lehet viselni, bár néha annak viselete elfogadott megemlékezések alkalmával is.

A hölgyek öltözéke hosszú ujjú fekete ruha, vállra hulló csipke fejkendővel. Más esetben viszont a hölgyek fehér ruhát viselnek.

A fentieken kívül a lovagrendben léteznek még különböző egyenruhák, illetve viseleti eltérések.

Ilyen a nagymester teljes díszegyenruhája, amit reprezentatív alkalmakkor visel. Ilyen alkalom például a lovagavatás vagy kiemelkedő fogadások stb.

A tisztségviselők esti vagy délutáni viselete is változhat. A teljes díszegyenruhához, a díszegyenruhához és esti öltözékhez van, ahol fehércsokornyakkendőt viselnek a fekete helyett naplemente után a melegvacsoránál.

A rendi köpenyt egyházi alkalommal, felvonuláson (körmenet), beiktatáskor (lovagavatás), a rendtagok temetésekkor stb. lehet civil ruhán is viselni. A felvételre jelölt, de még fel nem avatott lovagok is viselhetik a köpenyt, de ők azt nem kapcsolhatják össze.

Különleges viselete van néhány skót lovagnak, akik skót szoknyát vagy skót kockás nadrágot viselnek.

Példa a női viseletre (http://www.saint-lazarus.org/index_order_hu.php)

*A rend keresztjének megjelenáése püspöki öltözéken (*http://www.saint-lazarus.org/index_order_hu.php*)*

Katonai/rendi váll-lapok:

MLJ: Ezüst váll-lap SL betűkkel és egy gombbal.

OLJ: Ezüst váll-lap, amin egy zöld kereszt van az SL betűkkel és egy gombbal.

CLJ: Ezüst váll-lap, két zöld kereszt az SL betűkkel és egy gombbal.

KLJ: Arany váll-lap, amin egy zöld kereszt van az SL betűkkel és egy gombbal.

A fentivel megegyezik a **lovagparancsnok (KCLJ)** rangjelzése.

GCLJ: Arany váll-lap, amin két zöld kereszt van az SL betűkkel és egy gombbal.

Rendi kormányzati egységek vezetői: Arany váll-lap, amin három zöld kereszt van az SL betűkkel és egy gombbal.

A **Legfőbb Tanács tagjainak** rangjelzése: Arany váll-lap, amin egy korona van az SL betűkkel és egy gombbal.

A **nagykancellár** és a **rend legfőbb bírójának** a rangjelzése: Arany váll-lap, amin egy korona és egy zöld kereszt van az SL betűkkel és egy gombbal.

A Nagyperjel és a **Legfőbb Tanács Elnökének** rangjelzése: Arany váll-lap, amin egy korona és két zöld kereszt van az SL betűkkel és egy gombbal.

A **koadjutor** rangjelzése: Arany váll-lap, amin egy korona és három zöld kereszt van az SL betűkkel és egy gombbal.

A **nagymester** rangjelzése: Arany váll-lap, amin egy korona és négy zöld kereszt van az SL betűkkel és egy gombbal.

A többi rangot a rendtag által viselt rendjelekből lehet megállapítani.

A rendjelek viselésének szabályai egyenruhán:

Mindenki csak a neki megítélt, rangjának megfelelő kitüntetést vagy medált viselheti.

A rendszalagot és a nyakban viselt rendjelet egyszerre tilos viselni, kivéve a teljes katonai díszruhán. Ekkor két nyakban viselt rendjelet is lehet hordani.

A rendláncot vagy nagygallért nem lehet mindig hordani, mert azt csak meghatározott alkalmakkor lehet viselni.

A rendi köpenyen tilos bármit is viselni, kivéve a rendi láncot és a jerüzsálemi zarándoklatra utaló kagylót.

A rendjeleket a rendi uniformison vagy más megfelelő öltözéken kell viselni.

A nők a rendjeleket az esti ruházaton keresztbe vetett rendszalagra rögzítve, a csípőjüknél viselik.

A nyakban viselhető rendjelet és a mellen viselendő rendjeleket egyaránt csokor formájú szalagon viselik, kivéve a rendi csillagot. A rendi csillagot a többi rendjellel együtt viselhetik az esti ruházatukon, illetve a teljes rendi öltözéken, de a nappali viselet során csak egy rendjelet viselhetnek.

Abban az esetben, ha a hölgy férfi szabású egyenruhát visel, akkor rá is a férfiakra vonatkozó rendjelviselési szabályok az érvényesek.

A rendjelek kicsinyített másai is viselhetők gálaruhán, vacsoránál stb.

A hétköznapokban a rend zöld keresztjét viselik a rendtagok és a segítők egy kicsi, zománcozott kerek kitűzőn a ruha hajtókáján.

MLJ: fekete szélű gomb, benne fehér alapon zöld színű nyolcágú kereszt,

OLJ: Ugyanaz a gomb, mint az MLJ- é, hozzáadva egy hullámos ezüstszínű fonál (csík), ami körülveszi a gomb belső részét,

CLJ: Ugyanaz a gomb, mint az MLJ- é, hozzáadva két hullámos ezüstszínű fonál (csík), ami körülveszi a gomb belső részét,

KLJ/KCLJ: Ugyanaz a gomb, mint az MLJ- é, hozzáadva egy hullámos aranyszínű fonál (csík), ami körülveszi a gomb belső részét,

GCLJ: Ugyanaz a gomb, mint az MLJ- é, hozzáadva két hullámos aranyszínű fonál (csík), ami körülveszi a gomb belső részét.

A rendtagok viselhetik a rangjukat jelölő kicsinyített rendjelet is a ruha hajtókáján. A fenti jelekből könnyedén megállapítható a lovag rangja.

Használják még a tradicionális gomblyuk kitűzőt is. Ez hagyományosan fekete, amin a rend nyolcszögű zöld keresztje látható. Ez két változatban készül. Egyformát viselnek az MLJ, OLJ és CLJ tagok, míg a másik típust közösen hordja az összes többi rangban lévő lovag.

A női rendtagok kicsinyített rangjelölő kitűzőjüket kis szalagon viselik.

A lovagrend szabályozza az *önkéntes segítőknek adható kereszteke*t és *medálok*at is területi egységenként.

Ezeket orvosok és a rend egyéb segítői kaphatják, pl: mentősök, nővérek és mindazok, akik aktív szolgálatot vállalnak.

1982-ben **D. Francisco Enrique de Borbon** nagymester alapította az ausztriai segítők számára az első és másodosztályú arany érdemkeresztet és a sima arany érdemkeresztet. Az arany latinkereszt közepén fehér körben a zöld színű „máltai" kereszt látható. Ugyanezen kereszt első és másodosztálya, valamint sima keresztje, amelyek ezüstből készültek, alkotják a becsületrendi kategóriát.

Ugyanő hozta itt létre a több fokozatú érdemérmet is. Ez áll bronz, ezüst és arany érdeméremből, valamint különleges esetekben adható vörösréz érdeméremből és az ugyancsak rézmedálból, amelyet katasztrófák során kimagaslóan helytállók nyerhetnek el. Ezen érdemérem-nek van becsület kategóriája is, amely bronz, ezüst és arany fokozatra tagolódik.

D. Francisco Enrique de Borbon nagymester 1984-ben alapította a német lovagok segítői részére a bronz, ezüst és arany érdemérmet, amelynek van bronz, ezüst és arany becsületi fokozata is.

Ide tartozik még a lengyel ezüst elismerő érdemérem. (Az érdemérem elismerési szinten megelőzi a becsület fokozatot.)

A segítők sajátos uniformist viselnek. Ez sötétzöld nadrág és zubbony, fekete főkötővel vagy baszksapkával. De ettől el lehet térni, ha ehhez a területi elöljáró a hozzájárulását adja. Az eltérő uniformisoknak azonban minden esetben a központi nyilvántartásban szerepelniük kell.

A segítők általános jelvénye egy sima zöld „máltai" kereszt fehér mezőben. (Constitution… http://www….)

A JERUZSÁLEMI SZENT LÁZÁR KATONAI ÉS KÓRHÁZI LOVAG-REND ALKOTMÁNYA

Fordította: Gyulafalvi és Váralljai Chev. Csocsány Jenő GCLJ

1. CIKKELY

1.1 A REND JELLEGE

A Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Rend a keresztény lovagságnak nemzetközi, ökumenikus Rendje. Az, mind a könyörületnek Katonai Rendje, mind pedig Kórházi (Ispotályos) Rend, elkötelezett a betegek és a szegények gondozására, megsegítésére, valamint a keresztény hit és hagyományok, valamint a keresztény lovagság elveinek támogatására és védelmére.

2. CIKKELY

2.1 VALLÁS

A rend minden tagja elismert keresztény hitgyakorló kell legyen, és elkötelezett arra, hogy a keresztény eszméket megtartsa élete, vagyona és becsülete árán. Azok, akik nem tagjai a keresztény hitnek, társulhatnak e Renddel, mint társak.

3. CIKKELY

3.1 A REND CÉLJAI

The aims of the Order are:

- A keresztény hit fenntartása és védelme;
- A keresztények történelmi támogatásának fönntartása a Szentföldön;
- A szegények a betegek rászorulók segítése, támogatása és segélyezése, különösen azoké, aki leprában és hasonló betegségekben szenvednek;
- A keresztény lovagság eszméinek előmozdítása és fenntartása;
- A keresztény egységért való munka;

A jótékonysági, emberbaráti, egészségügyi és oktatási területen a Rend arra törekszik, hogy támogassa az Egyesült Nemzetek Kartája, nemkülönben az Európai Unió szabályzata céljainak és elveinek eredményeit.

4. CIKKELY

4.1 A REND KERESZTJE

A Rend keresztje a hagyomány szerint zöld színű nyolcágú, általában "máltainak" mondott kereszt

5. CIKKELY

5.1 A REND CÍMERE

A Rend címere: ezüst mezőben zöld nyolcágú kereszt, kereszten körülvéve a Nagy Nyaklánccal, fekete, baloldalán nyolcágú zöld keresztet viselő arany bojtos és díszítésű palástón. Felül a Rend Keleti Koronája, mely feketébe vonva arany keresztet és országalmát visel. Alatta a Rend jelszava: "Atavis et armis."

5.2 A REND PECSÉTJE

A Rend pecsétje a Rend címeréből áll a "S. Ordinis Sancti Lazari in Jerusalem" fölirattal.

5.3 A REND JELSZAVA

A Rend jelszava latinul van: "Atavis et armis."

6. CIKKELY

6.1 FOHÁSZ

A Rend minden hivatalos cselekményét a hagyományos fohász előzi meg: "Istennek, Szűz Máriának és Szent Lázárnak nevében", vagy a fohász: "Az Atyának és a Fiúnak és a Szentléleknek nevében" vagy valami lényegében hasonló fohász.

7. CIKKELY

7.1 A REND SZÉKHELYE

A Rend székhelyei a következők:

- A Címzetes Székhelye a Rendnek egymást követően: Jeruzsálem, majd Akkon Szent János, majd pedig Franciaországban Boigny vára, melynek romja és a jelenlegi kastélya marad a Címzetes Székhely.
- A Rend Nagymesteri székhelye az a hely, amelyet a nagymester ilyennek kijelöl.
- A Rend közigazgatási székhelye a Rend Nagykancelláriájának kijelölt helye.

8. CIKKELY

8.1 A REND KORMÁNYZÁSA

A Rend kormánya áll:

- a Nagymesterből
- az Általános Káptalanból
- a Nagymesteri Tanácsból
- a Nagy Végrehajtó Bizottságból
- a Nagytanácsból
- a Nemzeti Joghatóságok Fejeiből

8.2 A NAGYMESTER

A Nagymester a Rend legfőbb vezetője, akinek átadták az Általános Káptalan minden hatalmát és tekintélyét, hacsak ezen (okirat) máskép nem rendelkezik. Az Általános Káptalan választja meg, a Rend aktív tagjának kell lennie, valamint uralkodó család tagjának, illetve, korábban uralkodó család tagjának, vagy olyan egyénnek, aki a főnemesség öröklött címét viseli.

A Nagymesteri méltóságra élethossziglan nevezik ki; mégis az alábbiakban megjelölt hivatali esküjének megtételekor beleegyezik, hogy a Rend legfőbb vezetőjének hivatalában eltöltésre kerülő időszak addig tart, amíg nyugalomba nem vonul, lemond, vagy eléri a hetvenöt (75) évet, vagy cselekvőképtelenné válik.

A hetvenöt éves (75) kor elérésekor a Nagymesteri Tanács újra kinevezheti további, nem több mint öt évre. Cselekvőképtelenné válása esetén a Nagymesteri Tanács összehívhatja az Általános Káptalant, amely elhatározhatja, hogy utódot választ. Amikor és azután, hogy a Nagymester, a Rend Nagymestereként való működése megszűnik, a Kiérdemesült Nagymesteri méltóságot kaphatja.

Azelőtt, hogy beiktatnák a Rend fejéül, a Nagymesternek a következő esküt kell tennie a Lelki Fővédnök jelenlétében az Általános Káptalan, vagy a Nagymesteri Tanács ülésén:

"Én, ünnepélyesen megígérem, a Mindenható Isten előtt, hogy tisztelem, megtartom és betartom Szent Parancsait minden időben, és biztosítom, hogy azokat megtartsák, tiszteljék és betartsák, amennyiben hatalmamban áll; hogy a Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrendet őszintén és hűségesen igazgatom és kormányzom, amint az a Nagymester kötelességéhez és méltóságához illik; és hogy megtartom a Rend jogszabályait, szabályait, határozatait

és szokásait, és biztosítom, hogy ugyanezeket a Rend minden tagja megtartja és betartja; Isten engem úgy segéljen."

8.2.1 A KISEGÍTŐ

A Kisegítő a Rendben az első méltóság a Nagymester és a Kiérdemesült Nagymester után, amennyiben van olyan.
A Kisegítő, a Rend tagja kell, hogy legyen, valamint uralkodó családnak a tagja, illetve korábban uralkodó család tagja, vagy olyan egyén, aki a főnemesség öröklött címét viseli. A Nagymester nevezi ki a Nagymesteri Tanács tanácsára és hozzájárulásával, hogy addig szolgáljon, amíg a Nagymester hivatalban marad. A Kisegítő veszi a Nagymester helyét, amikor a Nagymester beteg, cselekvőképtelenné válik, vagy másképen időlegesen nem tudja ellátni hivatalának föladatait. A Nagymester hosszas vagy állandósult cselekvőképtelensége esetén, amint azt a Nagymesteri Tanács megállapítja, halála, vagy lemondása esetén a Kisegítő Időközi Nagymesterré válik, amíg az Általános Káptalan megválasztja a Nagymester utódját. Erre a hivatalra a Nagymesteri Tanács hozzájárulásával, jelöltté válik.

8.2.2 A NAGYMESTERI ÉS A KISEGÍTOI HIVATAL MEGÜRESEDÉSE

Abban az esetben, ha a Nagymester nem képes hivatalát ellátni, a Rendet a Kisegítő fogja kormányozni, addig, amíg a Nagymester [ismét] képessé válik, hogy hivatalát ellássa, vagy amíg új Nagymestert választanak. Azon esetben, ha a Kisegítő hivatala is megüresedett, és csak abban az esetben, a Nagy Végrehajtó Bizottság fogja a Rendet kormányozni, amíg [új] Nagymestert választottak

8.2.3 KIÉRDEMESÜLT NAGYMESTER

Az a Nagymester, akinek a Kiérdemesült Nagymester méltóságát adták, ezt a méltóságát élete végig megtartja. A Kiérdemesült Nagymester szertartási elsőbbséggel rendelkezik, amiben csak a Nagymester előzi meg.

8.2.4 A NAGYMESTER ÁLTAL TÖRTÉNT KINEVEZÉSEK

A Nagymester nevez ki minden Nagy Tisztségviselőt, és a Nagymesterség minden más tagját [amiben] pusztán az itteni 9. cikkelyben foglalt föltételek korlátozzák. O hagyja jóvá minden Nagyperjel, Nagybailiff (Nagyispán), Perjel, Bailiff (Ispán) és a joghatóságok más fejeinek a kinevezését. O az egyedüli hatóság a nagykeresztes lovagok, nagykeresztes dámák, egyházi nagykeresztek rangjának adományozására a Rendben, és hasonlóképen a Rend Érdemi Társaságában ugyanezen rangok adományozására.

8.2.5 A HATÓSÁG ÁTADÁSA

A Rend ügyeinek és munkájának az intézése, megkönnyítésére a Nagy Végrehajtó Bizottság tanácsára, és hozzájárulásával a Nagymester átruházhatja olyan kötöttségekkel melyeket megjelöl, olyan módon, amilyent megfelelőnek talál, [de] az Alkotmánnyal valamint a szabályzatokkal összhangban, bármely hatalmát és hatóságát a Rend napról-napra való működése végett a Rend bármely hivatalnokának, amint [azt] meghatározza.

8.2.6 ELLENVETÉS A FÖLVÉTELHEZ

Senkit nem vesznek föl a Rendbe tagnak, illetve társítanak a Renddel, mint társ, a Nagymester ellenvetése ellenére.

8.2.7 KIZÁRÁS ÉS LEFOKOZÁS

A Nagy Végrehajtó Bizottság kizárhat a Rendből tagokat, ha áthágja a Rend céljait, rendeltetését, magatartási normáit és jellemtisztaságát, vagy másképen nem teljesíti a tagsággal járó kötelezettségeket és felelőséget, illetve a Rendhez való hűséget.
A Nagy Végrehajtó Bizottság elmozdíthat bármely hivatalt, vagy méltóságot tartó tagot abból a hivatalból vagy méltóságból, ha úgy dönt saját kizárólagos joghatóságában, hogy az ilyen határozta a Rend legjobb érdekében áll.

8.2.8 A KINEVEZÉSEK IDOTARTAMA

A Rend minden tagja, akit a Rendben hivatalra vagy méltóságra neveztek ki, a Nagymester tetszése szerint szolgál az ilyen hivatalban vagy méltóságban, az előírt időtartamra vagy időtartamokra, föltéve mégis, hacsak [ezen okiratban] másképen nincs megjelölve, hogy egyetlen kinevezés időtartama sem terjedhet tíz éven túl. A Nagymester a Nagy Végrehajtó Bizottság tanácsára és egyetértésével kiterjesztheti, bármely hivatal vagy méltóság időtartamát egy időszakra, vagy időszakokra, amelyek azonban nem léphetnek túl az öt évet.

8.3 AZ ÁLTALÁNOS KÁPTALAN

A legfőbb kormányzó testület, és minden hatalom forrása a Rendben az Általános Káptalan, amikor összejön. Amikor az Általános Káptalan nem jött össze, ez a hatalom a Nagymesterre hárul, ha csak azt [ezen okiratban] másképen nem határozták meg. Az Általános Káptalan a Rend minden jó becsületű lovag, vagy dáma rangú tagjából áll. Jó becsületét, annak a nemzeti joghatóságnak feje erősíti meg írásban, amelyhez tartozik. Az Általános Káptalan minden cselekménye elhatározóan érvényes lesz, amikor ugyanazt helybenhagyó szavazattal, a személyesen vagy meghatalmazottak révén jelenlevő szavazásra jogosultak kétharmada megszavazta.

A Nagyelőadó hívja össze az Általános Káptalant a Nagymester utasítására, illetve a Nagymester halálakor, vagy a Nagymesteri Tanács rendeletére. Bármikor Általános Káptalant hívnak össze legalább százhúsz (120) nappal korábban az összehívását, és napirendjét a nemzeti joghatóságok fejeinek tudomására kell hozni.

8.4 A NAGYMESTERI TANÁCS

A Nagymesteri Tanács a Rend fő terv alakító szerve, és az hagy jóvá minden Nagymester- és vagy Kisegítő jelöltet. Áll minden Nagytisztségviselőből. Találkozik, nem kevesebb mint egyszer minden két évben, amint azt összehívja a Nagyelőadó, a Nagymester vagy a Nagy Végrehajtó Bizottság utasítására. Legalább kilencven (90) nappal az ülés előtt értesítést és napirendet, kell küldeni tagjainak. A Nagymester, vagy a Nagymesteri Tanácsnak általa kinevezett tagja elnököl a Nagymesteri Tanács ülésén.

8.5 A NAGY VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁG

A Nagy Végrehajtó Bizottság a fő kormányzó testülete a Rendnek, amely felelős, hogy felülvizsgálja, és összehangolja a Nagymesteri Tanács által elfogadott terv végrehajtását, valamint olyan más feladatokat, melyekkel a Nagymester, illetve a Nagymesteri Tanács megbízza, vagy amire kijelöli. A Nagy Végrehajtó Bizottság a Fő Tisztségviselőkből áll, [valamint] nem kevesebb, mint két nemzeti joghatóság fejéből és más olyan Tisztségviselőkből, akiket a Nagymesteri Tanács kinevez. A Nagymester hivatalból tagja. A Nagy Végrehajtó Bizottság összejön a Nagymester, a Rend Nagyparancsnoka, vagy a Rend Nagyperjele utasítására.

8.6 A NAGYTANÁCS

A Nagytanács feladata azoknak az ügyeknek a vizsgálata és döntőbíráskodása, melyek a tervekből való eltérésekből keletkeztek [nemkülönben] a Rend Alkotmányának, jogszabályainak és szabályainak, valamint a Nagymesteri határozatok előírásainak értelmezése. A Nagytanács öt tagból áll: a Nagy Végrehajtó Bizottság két tagjából, a Nemzeti Joghatóságok két fejéből és a Rend Nagyparancsnoka, a Rend Nagyperjele, vagy a Nagy Végrehajtó Bizottság, más tagja elnököl. Minden tagot a Nagymester nevez ki. A Nagytanács a Nagy Végrehajtó Bizottság utasítására jön össze.

8.7 A NEMZETI JOGHATÓSÁGOK FEJEI

A Joghatóságok Fejeinek összejövetelét nem kevesebb, mint minden két évben egyszer tartják, és minden Nemzeti Joghatóság fejéből, illetve azok kijelölt képviselőjéből, valamint a Nagymesteri Tanácsból áll. Az összejövetelt a Nagymester meghívására tartják. Legalább kilencven (90) nappal előzetes értesítést, és napirendi pontokat kell küldeni a Nemzeti Joghatóságok fejeinek és Nagymesteri Tanács tagjainak. A Nagymester vagy a Nagymesteri Tanács egy általa kinevezett tagja elnököl a Nemzeti Joghatóságok Fejeinek összejövetelén.

8.8 SZAVAZÁS MEGHATALMAZOTT RÉVÉN

Meghatalmazott révén való szavazás nincs engedélyezve semmilyen más összejövetelen, mint az Általános Káptalanon, amint azt az Alkotmány 8. Cikkelye a 8.3 szakaszban előírja.

8.9 SZAVAZÁS

A szavazás a Rendben a következőképen folyik:

- Az Általános Káptalanon: Szavazás az Általános Káptalanon az Alkotmány 8. Cikkelyének a 8.3 szakaszában előírtak szerint folyik.
- A Nagymesteri Tanácson: a Nagymesteri Tanács mindenegyes tagjának egy szavazata lesz minden egyes szóba kerülő ügyben.
- Nagy Végrehajtó Bizottságban: A Nagy Végrehajtó Bizottság mindenegyes tagjának egy szavazata lesz minden egyes szóba kerülő ügyben.
- Nagytanácsban: A Nagytanács mindenegyes tagjának egy szavazata lesz minden egyes szóba kerülő ügyben.
- Joghatóságok Fejeinek Összejövetelén: A Nemzeti Joghatóságok mindenegyes feje, vagy távollétében meghatalmazott képviselőjének egy szavazata lesz mindenegyes szóba kerülő ügyben.

9. CIKKELY

9.1 A FO NAGYTISZTSÉGVISELOK

A Nagymester nevezi ki a Rend Fő Nagytisztségviselőit, és határozza meg működésüket, hatóságukat és feladatait. A Rend Fo Nagyisztségviselői: a Rend Nagy Parancsnoka, a Rend Nagyperjele, a Rend Egyházi Nagyperjele, a Nagykancellár, a Nagyelőadó, a Nagyispotályos, a Nagyjogász, a Közigazgatási Helyettes Nagy-kancellár és a Pénzügyi Helyettes Nagykancellár. A Nagymester a Nagy Végrehajtó Bizottság tanácsára, és egyetértésével kinevezhet további Nagytisztségviselőket olyan hatósággal és feladatokkal, amilyenek szükségeseknek és megfelelőknek ítélnek.

9.1.1 A REND NAGYPARANCSNOKA

A Rend Nagyparancsnoka a Nagymester megbízásából, mint a Rend Fő Végrehajtó Tisztségviselője működik és felelős a Rendnek mind a Működési-, mind a Közigazgatási- mind pedig a Pénzügyi Osztályán, a terv végrehajtásáért.

9.1.2 A REND NAGYPERJELE

A Rend Nagyperjele a Rend Fő Működési Tisztségviselőjeként működik, és felelős a Rendnek, mind a Működési, mind a Közigazgatási mind pedig a Pénzügyi Osztályának teljesítményéért, a Rend Nagyparancsnokával való szoros együttműködése révén.

9.1.3 A REND LELKI NAGYPERJELE

A Rend Lelki Nagyperjele, a Lelki Tanácsadó Tanács segítségével a Nemzeti Joghatóságoknak tanácsot és támogatást nyújt, és tanácsot ad a Nagymesternek és a Nagymesteri Tanácsnak a Rend minden egyházügyi és lelkiségi kérdésében. Az Egyházi Nagyperjelt Nagymester nevezi ki a Lelki Fővédnökkel való tanácskozás után.

9.1.4 A NAGYKANCELLÁR

A Nagykancellár a Rend Pénzügyi és Közigazgatási Osztályát felügyeli és végrehajt más olyan feladatokat, amelyekkel megbízzák.

9.1.5 A NAGYELŐADÓ

A Nagyelőadó felügyeli a szabályos eljárási formalitások előkészítését és megtartását a Rend minden, formális összejövetelén. Amikor szabályosan fölszólították, o a felelős, időben kibocsátani a fölszólításokat, Általános Káptalanra és a Nagymesteri Tanács összejöveteleire éppúgy, mint a szavazók listájának, valamint a Nemzeti Joghatóságokból történt megbízások ellenőrzésére és elfogadására.

9.1.6 A NAGYISPOTÁLYOS

A Nagyispotályos a Rend legfőbb orvosi tisztségviselője és felelős a Rend ispotályos tevékenységét illetően tanáccsal látni el a Nagymestert, a Nagymesteri Tanácsot és a Nemzeti Joghatóságokat, és velük arról tanácskozni.

9.1.7 A NAGYJOGÁSZ

A Nagyjogász jogi végzettséggel, a Rend legfőbb jogi tisztségviselője. O felelős a Rend jogi ügyeiért, és a Rendet érintő jogi ügyeket illetően tanácsot ad a Nagymesternek, a Nagymesteri Tanácsnak, a Nagy Végrehajtó Bizottságnak és a Nemzeti Joghatóságoknak.

9.1.8 A KÖZIGAZGATÁSI HELYETTES NAGYKANCELLÁR

A Közigazgatási Helyettes Nagykancellár a Rend fő közigazgatási tisztségviselője és a közigazgatási ügyekért felelős.

9.1.9 A PÉNZÜGYI HELYETTES NAGYKANCELLÁR

A Pénzügyi Helyettes Nagykancellár a Rend fő pénzügyi tisztségviselője és a pénzügyi ügyekért felelős.

10. CIKKELY

10.1 A REND LELKI FOVÉDNÖKE

Ősi hagyomány szerint a Rend Lelki Fővédnöke, O Boldogsága, Antióchia és az Egész Kelet, Alexandria és Jeruzsálem Melkita Görög Katolikus pátriárkája. Lelki épségünk őre. A Lelki Fővédnök lelki támogatást és irányítást ad a Rendnek, az Egyházi Nagyperjellel együttműködésben, és annak segélyével. A Lelki Fővédnök képtelensége vagy távolléte esetén, az Egyházi Nagyperjel veszi át feladatait.

11. CIKKELY

11.1 A REND KÖZIGAZGATÁSA

A Rend Nagymestere, Nagymesteri Tanácsa és Nagy Végrehajtó Bizottsága kihirdethet ezen Alkotmány előírásaival nem ellentétes jogszabályokat és szabályokat, melyek szükségesek vagy kívánatosak lehetnek a Rend kormányzatára

11.2 A REND JOGSZABÁLYAI

A Rend Nagymesteri Tanácsa kihirdethet, ezzel az Alkotmánnyal nem ellentétes, a Rend kormányzatára szükséges vagy kívánatos jogszabályokat és azok helyesbítéseit. Az ilyen jogszabályok vagy helyesbítések elfogadásához a Nagymesteri Tanács jelenlevő tagjainak nem kevesebb, mint kétharmad helybenhagyó szavazata szükséges. A Nagy Végrehajtó Bizottságot a Nagymester jóváhagyásával össze lehet hívni, hogy a Rend jogszabályaihoz hozzáadjon, azokból töröljön, vagy azokat helyesbítse. Ezen helyesbítéseknek azonnali hatályuk van, és a tagság számára kihirdetésre kerülnek. Ezek azonban a Nagymesteri Tanács következő ülésén megerősítésére szorulnak, és érvényüket vesztik, ha nem kerülnek merősítésre. A Közigazgatási Helyettes Nagykancellár minden jogszabályról és helyesbítéséről olyan másolatot tart, melyen kihirdetésük időpontja szerepel.

11.3 A REND SZABÁLYAI

A Rend Nagy Végrehajtó Bizottsága kihirdethet ezzel az Alkotmánnyal és a Rend jogszabályaival nem ellentétes, a Rend kormányzatára szükséges vagy kívánatos szabályokat és azok helyesbítéseit. Az ilyen szabályok vagy helyesbítések elfogadásához a Nagy Végrehajtó Bizottság jelenlevő tagjainak nem kevesebb, mint kétharmad helybenhagyó szavazata szükséges.
A Közigazgatási Helyettes Nagykancellár minden szabályról és helyesbítéséről olyan másolatot tart, melyen kihirdetésük időpontja szerepel.

11.4 NAGYMESTERI HATÁROZATOK

A Nagymester hoz nagymesteri határozatokat a Nagytisztségviselőknek, a joghatóságok fejeinek kinevezésére, és más aktusokra, melyek a Nagymester működésének végrehajtására szükségesek lehetnek. A Nagymesternek egyetlen határozata sem lehet összeférhetetlen a Rend Alkotmányával, a jogszabályaival és szabályaival és azokat nem írhatja fölül.

12. CIKKELY

12.1 A REND NEMZETI JOGHATÓSÁGAI

A Rend Nemzeti Joghatóságait a Nagymester állítja föl a Nagy Végrehajtó Bizottság tanácsára és hozzájárulásával. Nemzeti Joghatóságnak nem lehet kevesebb, mint harminc (30) tagja.

12.2 A NEMZETI JOGHATÓSÁGOK ALKOTMÁNYA, JOGSZABÁLYAI ÉS SZABÁLYAI

A Rend bármely joghatósága elfogadhat Alkotmányt, és olyan jogszabályokat és szabályokat, melyek a sajátos joghatóság működéséhez és kormányzásához tanácsosak vagy szükségesek. Bármely alkotmány, amelyet ezen előírás nyomán elfogadnak, nem lehet összeférhetetlen a Rend Alkotmányával, nem különben a Rend egyetlen jogszabályával vagy szabályával, illetve a Nagymester bármely határozatával sem.

13. CIKKELY

13.1 AZ ALKOTMÁNY HELYESBBÍTÉSE

A Rend Alkotmányát helyesbíteni vagy másképen módosítani lehet az Általános Káptalanon a személyesen vagy a megbízás révén jelenlevő szavazásra jogosult tagok nem kevesebb mint kétharmadának helybenhagyó szavazatával föltéve, hogy az ilyen helyesbítést vagy javítást bejelentették, amint azt a 8. Cikkely 8.3 szakasza előírja.

NYELV

Ezt az Alkotmányt a Rend hivatalos nyelvein, angolul, franciául, németül és spanyolul hirdetik ki. Amennyiben az Alkotmány értelmezésre szorul, az angol lesz a kormányzó nyelv.

13.2 SZÁM ÉS NEM

Bármikor, amikor egyes számot használ ezen alkotmány, és a szövegösszefüggés azt megkívánja, az egyes szám magában foglalja a többes számot is és fordítva. A hímnem, a nőnem és a semleges nem magában foglalja a többi nemet.

A Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrend Jogszabályai

A jogszabályok részletezik és leírják a Rendnek az ***Alkotmány*** által megkívánt szabályait

Fordította: Chev. Prof. Dr. Gyulafalvi és Váralljai Csocsány Jenő EGCLJ.

1. BEVEZETÉS

1.1 A jogszabályok érvénybe lépése.

A jogszabályokat az Alkotmány 11. Cikkelyének 11.1 paragrafusának megfelelően a ---/06 számú Nagymesteri határozat teszi érvényessé és bocsátja ki.

1.2 A jogszabályok helyesbítése.

A jogszabályokban való bármely változtatást vagy hozzáadást a Nagymesteri Tanácsnak kell jóváhagyni, amint azt az Alkotmány 11. cikkelyének 11.2 paragrafusa előírja.

2. A REND SZERVEZETE

2.1 A Rend jogi alakja.

A Rend jogi személyiségét „A (Nemzetközi) **Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrend**”, (No. 5387048 számú Társaság), néven nemzetközileg Angliának és Walesnek Társaságokat Lajstromozója hozta létre, mint bekebelezett Társaságot az 1985-ös Társasági Törvény alapján.

2.2 A Rend Küldöttségekre, Parancsnokságokra, Bailiwickekre (Ispánságokra) és Nagybailiwickekre (Nagyispánságokra), Perjelségekre és Nagyperjelségekre oszlik. Nincs különbség Nagyperjelség és Nagybailiwick (Nagyispánság), Perjelség és Bailiwick (Ispánság) között, minthogy ezek a nevek történeti okok miatt léteznek.

Ezen okmány további részé amikor a Bailiwick (Ispánság), illetve Nagybailiwick (Nagyispánság) kifejezést használja, úgy lehet venni, hogy az a Perjelségre, illetve Nagyperjelségre is vonatkozik.
A Nemzeti Joghatóságok szerkezetét a Nagymester által kinevezett Nagy Tisztségviselők központi egysége támogatja, akiknek a tervek ellenőrzésére és a program-támogatására illetőleg meghatalmazásuk és felelőségük van a Rend működési programját, közigazgatását és pénzügyeit illetően.

2.3 Nemzeti Joghatóságok

Nemzeti Joghatóságokat a Nagymester hatalma állít föl, illetve erősít meg. Nagymesteri határozattal. Csak az ilyeténképpen szabályosan fölállított Nemzeti Joghatóságok használhatják a Rend nevét, kitüntetéseit és jelvényeit. Meg kell jegyezni, hogy a Rend neve, jelvényei és jellege törvény által védett lajstromozott védjegyek.
Nemzeti Joghatóságoknak el kell számolniuk a Nagymesternek, és azokat Nagybailiwicknek (Nagyispánságnak) vagy Bailiwicknek (Ispánságnak) nevezik.
A Nagybailiwick (Nagyispánság) vagy Bailiwick (Ispánság) rendesen kisebb parancsnokságoknak nevezett joghatóságokra oszlik, de azoknak nincs független statusok Nagybailiwickükön

(Nagyispánságukon) illetve Bailiwickükön (Ispánságukon) kívül. A parancsnokságok fölállítását és elnevezését a Joghatóság feje javasolja, de a Nagymesternek kell jóváhagynia.
A küldöttség a Rend tagjainak kevesebb, mint tizenöt főből álló társulta.

2.4 **A Joghatóságok fejei.**
A Joghatóságok fejeit a Joghatóságok ajánlják a Nagymesternek jóváhagyásra és kinevezésre.
A Rend kormányának közvetlen képviselőiként működnek Joghatóságukban.
Egyedül ők felelősek és elszámoltathatók a Nagymesternek minden hivatalos és nem hivatalos ügyről és tevékenységről, a pénzügyekről és tagságról mind a Nemzeti Joghatóságukon belül mind pedig a függő Al-joghatóságokért a Rend Alkotmánya, jogszabályi és szabályai szerint.
Megbízhatják, amint szükséges vagy kívánatos, helyettesüket vagy Kancellárukat.
Joghatóságuk minden tagja számára Évi Közgyűlést kell tartaniuk. A közgyűlésen való szavazásra más eljárásokra vonatkozó előírásokat a joghatóságok jogszabályai tartalmazzák

2.5 A joghatóságok jogszabályai.

Mindenegyes Joghatóság jogszabályainak hiteles angol fordítását be kell nyújtani a Nagykancelláriának jóváhagyásra.
A joghatóságok fejei felelősek arra, hogy fönntartsák Joghatóságuk jogi statusát országuk törvénye szerint. A Joghatóságoknak a Rend folyó lajstromán kell állniuk.

2.6 **A Joghatóság Tisztségviselői**
A Joghatóságok fejei a Nagymesternek egyén(eke)t fog ajánlani, hogy Helyettes Bailiffnek (Helyettes Ispánnak) és/vagy Kancellárnak kinevezzék.
A Joghatóság fejeinek a Nagymestertől átruházott hatalma van arra, hogy főtitkárt, főpénztárost, Ispotályost, Alamizsnást, az Al-joghatóságok fejét, és olyan további helyi tisztségviselőt nevezzen ki, amint az szükséges.
A Joghatóságok fejei, Joghatósági főkáplánt fognak kinevezni a különböző egyházi tagokból. ((Lásd 5.4)
A közigazgatási kinevezésekre használt összes elnevezésnek tükröznie kell a tisztség feladatait, és meg kell felelnie azoknak, amelyeket máshol használ az Alkotmány, a jogszabályok, vagy az Általános Szabályok.
A Szertartásokra vonatkozó kinevezéseket az Általános Szabályok tartalmazzák.
A korábbi Nagymesterek által jóváhagyott minden más elnevezés érvényes marad, amíg ezek az elnevezések természetesen kihalnak.

2.7 **A joghatóság fejeinek a változása.**
A Joghatóság vagy Áljoghatóság fejének változásával, azoknak minden nem a Nagymester által kinevezett tisztségviselője újra kinevezés alá kerül. Kinevezésüket tíz évre kapják a Joghatóság fejének tetszése szerint.

2.8 **Al-joghatóságok**
Al-joghatóságok nem alkotják a Rend kormányának részét, de azok minden tisztségviselője ugyanolyan határidővel és feltételekkel megy nyugalomba, mint a Rend kormányának tagjai.

2.9 **A Joghatóságok szertartási hagyatéka**
Minden Joghatóság rendelkezik ugyanolyan nagyságú és anyagú nemzeti lobogóval és rendi lobogóval körmeneti kereszttel (máltai kereszttel) szertartáshoz való karddal, és zöld bársony párnákkal a kitűntetések viteléhez.

2.10 **Örökletes parancsnokságok.**
Számos örökletes parancsnokság létezik, melyek közvetlenül a Nagymestertől függenek, melyeket ő iktat be, s melyek nincsenek alávetve azoknak a helyi Joghatóságoknak, melyeknek földrajzi területén léteznek. Kivételesen további örökletes parancsnokságokat állíthat föl a Nagymester bizonyos föltételekkel, amelyeket Nagymesteri Határozat állapít meg.
Az Örökletes Parancsnok kinevezhet a Nagymester, illetve a Nagyparancsnok írott jóváhagyásával egy Helyettes Parancsnokot és egy Kancellárt. A tagoknak több mint 50 %-a az Örökletes Parancsnok családjából kell, hogy származzék. Az ilyen parancsnokságok kötelezettségeit és munkáját a Kinevezési Határozat szabályozza.
AZ Örökletes Parancsnok halála vagy nyugalomba vonulása esetén minden tagnak utódot kell választani ugyanabból a családból. A javaslatot ekkor a Nagykancellárnak kell küldeni megfontolásra és elintézésre. A Nagymester előjoga, hogy elfogadja, vagy elvesse az ilyen javaslatot.

2.11 **Nemzetközi Nagybailiwick (Nagyispánság)**
Korábban azok a tagok, akik nem akartak vagy nem tudtak Nemzeti Joghatóságokhoz tartozni, „In Gremio Religionis [= a Rend kebelében]" statust kérhettek, amelyben közvetlenül a Nagykancellárnak jelentettek. Ennek helyébe most Nemzetközi Nagybailiwick (Nagyispánság) került fölállításra, amelybe jelentkezhetnek belépésre az ilyen tagok, és azok a tagok, akik jelenleg In Gremio Religionis tartoznak.

3. KÖZIGAZGATÁS

3.1 **A Nagymester részvétele az összejöveteleken**
A Nagymester, vagy megbízott képviselője részt vehet a Rend bármely összejövetelén hivatali minőségében.

3.2 **Más joghatóságok tagjaival való kapcsolat.**
Jól lehet intézkedések vannak a tagok közötti nemzetközi párbeszédre formális szinten, a Rend céljainak és szándékainak elérésére irányuló tevékenység végett a Rend egyes tagjai közötti nemzetközi párbeszédet bátorítjuk. Az egyéni természetű ilyen kapcsolatoknak a tag saját Nemzeti Joghatóságának teljes jóváhagyásával kell történjék, és minden alkalommal gondoskodni kell arról, hogy biztosítani lehet azt, hogy az ilyen kapcsolatokban résztvevőknek mind tisztességes szándékú tagsága van.

3.3 **Megbízott útján való szavazás.**
A Renden belül minden szavazás személyesen kell, hogy történjék. Semmiféle megbízott útján történő szavazást nem lehet elismerni, kivéve amit az Alkotmány" Általános Káptalant illető 8.3 [számú] esete megenged.

3.4 **A Nemzeti Joghatóságon kívül élő tagok.**
Azok a tagok, akik időlegesen attól az országtól eltérő országban élnek, mint amiben rendesen laknak, rendes lakóhelyük országa Joghatóságának fejének hozzájárulásával annak a Nemzeti Joghatóságnak a tiszteletbeli tagságért folyamodhatnak, amelyben élnek. Elvárják tőlük, hogy részt vegyenek annak a Joghatóságnak minden munkájában és gyülekezetében, de nincs joguk arra, hogy szavazzanak abban a Joghatóságban. Tagok, akik olyan országban élnek, ahol jelenleg nincsen Nemzeti Joghatóság, folyamodhatnak arra, hogy csatlakozhatnak a Nemzetközi Bailiwickhez (Ispánsághoz).

3.5 **Évi jelentés és pénzügyek.**
A Rendben az év január elsejétől december 31-ig tart minden évben, a pénzügyi év is ugyanilyen.
Szükséges, hogy a Nemzeti Joghatóságok pénzügyi jelentését számvizsgálók ellenőrizzék. A Rend bankszámláját tilos egyén, illetve egyének nevében tartani.
A Nemzeti Joghatóságoknak jelenteni kell a Pénzügyi Helyettes Nagykancellárnak a részleteit minden bankszámlának, és a számvizsgálójuk nevét és címét.
A Nemzeti Joghatóság „számvizsgálói" kifejezés a Nemzeti Joghatóság minimum két tagjára vonatkozik, akik nem tisztségviselők a joghatóságban, akik megfelelően képzettek, és elégséges tapasztalatuk van a Rendben, hogy jól értesült ítéleteket alkossanak a számlákról.
A Nemzeti Joghatóságoknak évi jelentést kell tenni a Pénzügyi Helyettes Nagykancellárnak, hogy az hozzá érkezzék az évet követi március 31-ig, amely az általa megkövetelt formában részletezi:
- a tagokat rang szerint az év elején és végén;
- az év folyamán belépett tagjelölteket az adományozott rang szerint;
- az előléptetések számát, rangját és GC számát;
- azoknak a tagoknak nevét, akik meghaltak vagy lemondtak;
- a Rend Nagykancelláriájának számlájára átutalt pénzek tétel szerinti részletezését;
- évenkénti számvizsgált jelentést.

3.6 **Tagdíjak és belépti díjak.**
A Rend tagságának követelménye, hogy mindenegyes tag, fizesse ki előre a belépti díjat, évi tagdíjat és szállítás díjat (előléptetési díjat), amint azt időről időre a Nagy Végrehajtó Bizottság maghatározza.
Amíg a Nemzeti Joghatóságnak az ilyen befizetéseket meg nem teszik, a megszerzett tagság, illetve rangra vonatkozóan nem lehet kibocsátani a tagságról, illetve előléptetésről szóló okiratot.
Minden [szóban forgó] díjat egyenesen a Nemzeti Joghatóságnak kell fizetni. A [szóban forgó] díjaknak azt a részét, ami a Nagykancelláriának jár, március 31-ig, kell a Pénzügyi Helyettes Nagykancellárnak elküldeni.
A Renden belül a különböző Joghatóságok fejei, a Pénzügyi Helyettes Nagykancellár tanácsára a Nagymester jóváhagyásával felfüggesztheti, elengedheti, illetve megváltoztathatja az ebben a szakaszban [foglalt] követelményeket egyes esetekben.

3.7 **A Nagykancellária jelentése.**
A Pénzügyi Helyettes Nagykancellárnak számvizsgált számlákat kell őriznie a Kancellária minden bankszámlájáról és évi jelentést kell beadnia, hogy az a Nagy Végrehajtó Bizottsághoz érkezzék a következő évben március 31-ig, ami részletez
- minden pénzt, ami a Nagy Kancellária számláira befolyt;
- számvizsgált számlákat az évnyitó és évzáró jelentéssel;
- a Kitűntetések Nagyőrének számláit;
- a Rend tulajdonában vagy birtokában levő javakat.
Ezenkívül:
- a Pénzügyi Helyettes Nagykancellár beterjeszti a működő büdzsét jóváhagyás végett a Nagymesteri Tanácsnak minden év őszén.
- A Nagykancellária bankszámláit a Nagy Végrehajtó Bizottság által három évre kinevezett hivatásos számvizsgáló cég fogja számvizsgálni. Az ilyen kinevezést meg lehet újítani további hároméves időszakra ugyanolyan engedéllyel.

- A Nagykancellária számláinak a jóváhagyásukat követően a Nagy Végrehajtó Bizottság a Pénzügyi Helyettes Nagykancellárt ellátja jóváhagyásuk írott megerősítésével és a fölmentésével, minden pénzügyi felelősség alól, amely a számlákból fölmerülhet.
- A Pénzügyi Helyettes Nagykancellár egybefoglalja a Joghatóságok fejeinek évi jelentését a Kancellária számláinak jelentésével együtt a Rendre vonatkozó teljes jelentéssel, amelyet jóváhagyásra benyújt a Nagy Végrehajtó Bizottságnak azon év szeptemberének vége előtt. Jóváhagyásuk után a Nagy Végrehajtó Bizottság szétosztja a jelentést a Joghatóságok fejeinek.

3.8 **Belső Számvizsgálás.**
A Nagyfelvigyázó belső számvizsgálásokat végez a Rend, minden pénzügyi tevékenységéről tetszése szerint, de legalább évenként a Rend Nagyparancsnokával való tanácskozás alapján.

3.9 **Az ispotályos, jótékonysági és más tevékenység évi jelentése.**
A joghatóságoknak évi jelentést kell küldeni a Közigazgatási Helyettes Nagykancellárnak, hogy hozzá érkezzék a következő év március 31-ig, amely részletezi a joghatóságban végzett minden munkát és tevékenységet. Az ispotályos és jótékonysági munkákról szólót a Nagyispotályosnak kell küldeni.

3.10 **A Rend évi jelentése.**
A Rend Nagyparancsnoka a Végrehajtó Bizottsággal egyetértésben felelős a Rend évi jelentésének elkészítéséért, amely fölöleli annak pénzügyi, és jótékonysági ispotályos és ökumenikus tevékenységét.

3.11 **Az ügyvezetés felülvizsgálata.**
Amennyiben kellő ok van rá a Nagymesteri Tanácsnak, hatalma van arra, hogy utasítsa a Nagy Végrehajtó Bizottságot, hogy végezzen felülvizsgálatot valamely Nemzeti Joghatóság ügyviteléről. Ezt két vagy több a Nagy Végrehajtó Bizottság által kinevezett a felülvizsgálásra kerülő Nemzeti Joghatóságon kívülálló Rangidős Tisztségviselő végzi. A Nagy Végrehajtó Bizottságtól rájuk ruházott hatalmuk van, hogy megvizsgálják a felülvizsgálatra kerülő Nemzeti Joghatóság ügyvezetését és köztájékoztatási gyakorlatát és jelentsék a Nagyvégrehajtó Bizottságnak.

3.12 **Aláírások.**
A rend kormányzatára vonatkozó Nagymesteri Határozatokat a Nagymesternek, a Nagykancellárnak és a fő Nagytisztviselők közül egy másik tagnak kell aláírnia. Minden más Nagymesteri Határozatot és a Joghatóságok fejeit és a Rend tagságát illető Oklevelet, valamint a közigazgatásra vonatkozó ügyekben a Nagymesternek, a Nagykancellárnak vagy a Nagymesteri Tanács egy tagjának és a Nagyelőadónak kell aláírnia. Az előbb említett okiratok, hacsak nem viselik a jelzett aláírásokat minden esetben semmisek és érvénytelenek.

3.13 A Rend Levéltára.
A Rend Levéltárát Máltában a „ta Lanzun" kastélyban helyezik el.

3.14 **A Rend pecsétjei.**
A Nagymester és a Kisegítő *titkos pecsétjei*:
A Nagymester, illetve a Kisegítő teljes címere „Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrend" és „Nagymester" illetve „Kisegítő" a Rend valamely hivatalos nyelvén írott fölirattal körülvéve
A Rend *nagypecsétje*:

A Rend teljes címere körülvéve a „S. Ordinis Sancti Lazari in Jerusalem” fölirattal körülvéve. A Rend nagypecsétjét a Nagymester utasítása biztonságban helyezik el. A nagypecsétet a tisztség címének megkülönböztetésével használja még a Rend Nagyparancsnoka, a Rend Nagyperjele, az Egyházi Nagyperjel, és a Rend Nagykancellárja.
A *Nagymesteri Tanács tagjainak a pecsétjei*:
A nyolcágú kereszt körülvéve a Rend Láncával a Rend valamely hivatalos nyelvén írott „Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrend” és a tisztség, illetve működés föliratával körülvéve.
A *joghatóságok pecsétjei*:
A Rend címere a Rend valamely hivatalos nyelvén vagy a joghatóság országában beszélt nyelven írott **„Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrend”** a joghatóság neve és a tisztség, illetve működés föliratával körülvéve. Csak a Joghatóságok fejei (például a Nagyperjelek, Nagybailiffek (Nagyispánok), Perjelek, Bailiffek (Ispánok) Parancsnokok, Megbízottak, Örökös Parancsnokok) helyettesük és a Kancellárok jogosultak ilyen pecsét használatára.
A Rendben használt minden pecsétet lajstromozni kell a Rend Címerbírájánál és a Rend Nagykancellárjánál.

3.15 **Fölöttes tisztségviselő ellen panasz.**
Amennyiben alárendelt tisztségviselő vagy tagnak panasza van fölöttes tisztségviselője ellen panaszt emelhet a fölsőbb hatóságnak másolattal azon fölöttes tisztségviselőnek. A bepanaszolt tisztségviselőnek nincs hatalma arra, hogy megakadályozza az ilyen panasz lebonyolítását. Amennyiben nem a Nagykancellár kapja az ilyen panaszt, akkor neki is kell másolatot küldeni.
3.16 **A Rend hivatalos szertartásai.**
A Rend minden szertartását ökumenikus szertartásként kell végezni olyan módon, hogy az a résztvevők közül senkinek a keresztény hitét vagy szokásait meg ne sértse.

3.17 **A rend keresztjének használata.**
A Rend keresztjét használhatja maga a rend, a jóváhagyott joghatóságai, önkéntes testületei és az összes lajstromozott és működői, egyéni tagjai az MLJ rangtól fölfelé.

3.18 **A Rend címerének használata.**
A rend címerét mottóval vagy anélkül maga a rend és jóváhagyott joghatóságai használhatják, de egyéni tagjai nem.

4. TAGSÁG

4.1 **A rend tagsága.**
A Rend jogszabályainak és szabályainak megfelelően olyan jellemes hölgyeket és urakat lehet ajánlani a Rend tagságára, akik a Rend hitelét emelik, és küldetésére előnnyel járnak.

4.2 **A tagság föltételei.**
Minden személynek, akit a Rendbe felvételre ajánlanak a Keresztény Hit gyakorló tagjának kell lennie. Ép elméjűnek kell lenniük és olyan jövedelműnek, és helyzetűnek, amely megengedi, hogy tisztességesen éljen és hogy megtarthassa teljesen és szabadon a Rend törvényeit és határozatait és az abban való tagság kötelezettségeit.
Minden fölvételre jelöltet (tagjelöltet) kell, hogy két lovag ismerje, vagy egy lovag és két Parancsnok, akik személyesen kell, hogy ismerjék és kezeskednek a Rendbe való fölvételéhez.
A fölvételre jelöltek (tagjelöltek) keresztény hitűek, [és] jó jelleműek kell hogy legyenek, és alkalmasok arra, hogy a Rend tagságával járó kötelezettségeket és kötelességeket teljesítsék.

Minden fölvételre jelöltnek ki kell töltenie írásban a folyamodványt a Rend által előírt formában, és be kell nyújtani felülvizsgálatra életrajzot a keresztelési bizonylat másolatával. Ha a keresztelési bizonylatot nem lehet megkapni, azt helyettesítheti a jelölt Egyháza tisztségviselőjének nyilatkozata, amely tanúsítja, hogy a jelölt gyakorló keresztény.

4.3 **Kor a fölvételre.**
Kivéve azon eseteket, melyeknél a Nagymester Határozattal másképen határoz, és azon tagjelöltek esetét, akik belépésre való jogot az öröklési jog okán igényelik, senki tagjelöltet nem vesznek föl a Rendbe hacsak nem érte el a 24 évét avatásának idején, vagy tizenhat évet a Fegyvernök rangja esetében. A Fegyvernök rangú nem szavazhat a Joghatóságban és az csak addig érvényes amíg huszonegy éves korát eléri.

4.4 **A tagság, illetve a rang hatályos időpontja.**
A tagság akkor kezdődik és a rangok attól fogva hatályosak, amikor a vonatkozó tagsági, vagy rangemelési okiratokat aláírták.

4.5 **Tagok gyermekeinek örökletes fölvétele.**
Lovagok és Dámák és az azokon fölöttiek fiai és leányai folyamodhatnak a Rendben való tagságra örökletes jog okán, ha betöltötték a tizennyolcadik életévet. A Nagymester, ha megállapítja, hogy az ilyen tagjelölt máskülönben megfelel fölvételre, a tagjelöltet fölveszi, mint tagot illetve ilyen magasabb rangba, amilyenbe a Nagymester megfelelőnek ítél az adott eset körülményeinek megfelelően.
A jogi lovagok (dámák) fiai és leányai, akiket öröklési jog okán vettek föl, amint elérik a lovag vagy dáma rangját, újra bizonyítják a jogi osztályhoz való igényüket, vagy az ilyen bizonyíték hiányában a kegyelmi kategóriába nyernek fölvételt.

4.6 **Rangok a Rendben.**
Emelkedő sorrendben a rangok a Rendben [a következők]:
- Fegyvernök (Esq)
- Tag (MLJ)
- Tiszt (OLJ)
- Parancsnok (CLJ)
- Lovag vagy Dáma kegyelemből (KLJ, DLJ)
- Jogi Lovag vagy Jogi Dáma (KLJ, DLJ)
- Lovagparancsnok vagy Dámaparancsnok kegyelemből (KCLJ, DCLJ)
- Jogi Lovagparancsnok vagy Jogi Dámaparancsnok (KCLJ, DCLJ)
- Nagykeresztes Lovag vagy Dáma kegyelemből (GCLJ, DGCLJ)
- Nagykeresztes Jogi Lovag vagy Jogi Dáma (GCLJ, DGCLJ)

A nagykeresztes rang a legmagasabb kitűntetés jegye. Ez a rang, államfőknek, miniszterelnököknek és (állami) minisztereknek kormányzóknak tábornokoknak stb., a Nagymesteri Tanács tagjainak a Joghatóságok fejeinek és a Rend más kiváló tagjainak van fönntartva, akik a Nagymestert hűségesen és kivételes megkülönböztetéssel szolgálták.
A különböző rangokhoz szóló megszólítások:

Confrère Consoeur az Fegyvernöknek az MLJ-nek OLJ-nek és a CLJ-nek,
Lovag a KLJ-nek,
Dáma a DLJ-nek,
Lovag a KCLJ-nek,
Dáma a DCLJ-nek,
Nagyméltósága a Lovag a GCLJ-nek,
Nagyméltósága a Dáma a DGCLJ-nek.

A tagoknak nem szabad más, a rendre vonatkozó előtagot használni, mint azokat, melyek [éppen megelőzőleg] föntebb lettek előírva.

4.7 **A tagság osztályai.**
A Rendbe való fölvételnek két osztálya van a Lovagi rangban, és afölött, ezek a *kegyelemből,* illetve *jogból*. Rendesen egy tagjelöltet sem vesznek föl a jogi osztályba, hacsak nem felel meg az alábbi 4.8. paragrafusban meghatározott szempontoknak. Azok a tagok, akiket a jogi osztályban vettek föl, jogosultak a Rend Jogosság Keresztjének viselésére. Azokat a tagokat, akik nem tudnak örökletes nemességükről bizonyítékot nyújtani, ezen szempontoknak megfelelően, mindig a kegyelemből osztályba veszik föl.

4.8 **A jogi osztályba való fölvétel követelményei.**
A jogi osztályba jelentkezők benyújtják címerüket, és esküvel erősített kérvényt fölsorolván a jelentkező minden egyes fölmenőjét addig a fölmenőig, akinek a nemessége és rangját ésszerű kétség nélkül meg lehet állapítani.
A kérvényben fölsorolt minden nemzedéket, elégséges bizonyítékkal kell alátámasztani jelezvén a megnevezett személyek születésének házasságának és halálozásának (amennyiben fennforog) helyét és idejét.
A Renden belül mindenegyes Joghatóság [maga] határozza meg a saját szempontjait a jogi osztályba való fölvételéhez, és másolatot tesz le a Nagykancellárnál az ilyen szempontokról, melyeknek meg kell felelni a Nagymester által jóváhagyott minimális követelményeknek.
Ősi hagyomány szerint a Rend egyházi tagjait, akik a katolikus egyházban bíborosi rangjuk van, föl lehet venni a jogi osztályba, minthogy a protokoll őket a „Római Katolikus Egyház hercegeinek ismeri. Ez az előírás egyenlőképen érvényes más keresztény felekezetek egyenértékű méltóságaira.
A jogi osztály keresztje nem nyújt különös minőséget a tagnak, minthogy mind egyenlőek; ez egyszerűen a hagyomány jelképe és emlékeztető arra, hogy mi volt a Rend ősi történetének alapja.

4.9 **Papság.**
Minden papot és a keresztény hit lelkészeit, mint egyházi tagokat (a Rend Káplánjait) veszik föl. Tagjelöltek, akik papok vagy lelkészek a 4.2 paragrafusban előírt bizonylatokon kívül be kell nyújtaniuk saját egyházi följebbvalójától bizonyítékot, arról, hogy érvényesen fölszentelték és hogy jó becsületű lelkésze vagy papja saját felekezetének.
A papság ragjai az alacsonyabbtól a magasabb sorrendjében:
- Segéd Káplán (AChLJ) – egyenértékű rang OLJ.
- Káplán (ChLJ) egyenértékű rang CLJ,
- Rangidős Káplán (SChLJ) egyenértékű rang KLJ vagy KCLJ,
- Egyházi Nagykeresztes Káplán vagy Főpap Káplán – egyenértékű rang GCLJ.

Az Egyházi Nagy Kereszt szigorúan fönn van tartva minden keresztény felekezet bíborosainak, pátriárkáinak (érsekeinek) püspökeinek és apátjainak, valamint az Egyházi Nagyperjelnek.
A különböző rangoknak szóló megszólítások
- az AchLJ-nek Tisztelendő,
- a ChLJ-nek Főtisztelendő,
- a SChLJ-nek Nagyon Tisztelendő,
- a EGCLJ-nek Őnagyméltósága vagy Főmagassága.

Minden nemzeti joghatóságban a joghatóság feje, a Rend Egyházi Nagyperjelével kapcsolatban kinevez joghatósági főkáplánt. A papság minden kinevezését, az egyes Joghatóságokban a joghatósági főkáplánhoz kell küldeni jóváhagyás végett.

4.10 **A tagságért folyamodás eljárása.**
Jelöltek a Rend tagságára folyamodványukat a 4.2 paragrafusban előírt bizonylatokkal kísérve két példányban kell, hogy beterjesszék joghatóságuk Fölvételi Bizottságának, melynek [még] jóvá kell hagynia a jelöltet.
Az ilyen jóváhagyást követően a helyi Joghatóság Fölvételi Bizottsága átküldi a folyamodványt javaslatával a Joghatóság megfelelő, ehhez tartozó tisztségviselője révén a Nagykancelláriának.
A Rend Fölvételi Bizottsága dönti el a fölvételt, a rangot és az osztályt a helyi Joghatóság Fölvételi Bizottsága ajánlásától megfelelően irányítva, és ha jóváhagyja, átküldi a folyamodványt határozatával együtt a Nagymesternek, aki dönt a tagjelölt fölvételéről, és megerősíti a rangot és osztályt. A Nagymester döntése végleges, és semmi fellebbezésnek nincs helye.
A Nagymester átadhatja egészben vagy részben, ezen kötelezettségeit a Rend Nagyparancsnokának a Rend Nagyperjelének, a Rend Nagykancellárjának, vagy valamely Nemzeti Joghatóság fejének a Nagy Végrehajtó Bizottság tanácsára.

4.11 **Kiérdemesültek kinevezése.**
a Nagymester által történő Kiérdemesült rang adományozása tisztelet és megkülönböztetés jele és a Nagymesteri Tanáccsal való tanácskozás során történik.
-A nyugalomba vonuló Nagymestert, az Általános Káptalan választhatja meg Kiérdemesült Nagymesternek
- A nyugalomba vonuló Nagytisztségviselőt az Általános Káptalan választhatja meg, Kiérdemesült Nagytiszségviselőnek

A Joghatóság korábbi fejét a Nagymester Kiérdemesült Perjelnek vagy kiérdemesült Bailffnak nevezheti ki.
A kiérdemesült rangnak nincsen végrehajtó hatalma, hanem az, szertartásbeli, és a szertartásban csak a tényleges rangot viselő előzi meg.
A kiérdemesült rangot élethossziglan tartják.

4.12 **Jelvények.**
A tagoknak meg kell vásárolni Nemzeti Joghatóságuktól a rangjuknak megfelelő jelvényeket.
A Jelvények Nagyőre közzéteszi az árakat, melyekért hivatalától a Nemzeti Joghatóságok megvásárolják ezeket a jelvényeket, és azokat az engedélyezett árakat, amelyekért a helyi Joghatóságok eladhatják ezeket a tagoknak hozzáadva a helyi kiadásokat, mint amilyen a postaköltség és valuta árfolyam. Ezekhez az árakhoz szigorúan ragaszkodni kell, hacsak a Nagy Végrehajtó Bizottság engedélyezte valamely Nemzeti Joghatóságnak a fölmentést, hogy valamely jóváhagyott helyi szállítótól és hogy máshogyan számoljon föl. Ilyen fölmentést meghatározott időszakra adnak.

4.13 **Fölavatások.**
A Nagymester az egyetlen hatóság, hogy fölavasson valamely tagot beléptekor, előléptetésekor, illetve jutalom adományozásakor. Ezen hatalmát, átruházhatja a Joghatóságok fejeinek, vagy Fő Tisztségviselőknek hogy helyettesítsék és ilyen esetben a Fölavató Tisztségviselő egy ranggal kisebb rangba iktathat be, mint amilyen rangban ő maga van.
A Nagyparancsnokot értesíteni kell, kilencven nappal korábban a beiktatás szándékáról.
Amennyiben a joghatóság feje a Nagymestert vagy rangidős tisztségviselőt szándékozik meghívni, hogy jelen legyen a Nemzeti Joghatóság beiktatásánál, az ilyen meghívást a Nagyparancsnokon keresztül kell elküldeni.

4.14 **Nem működő tagok.**

Azok a tagok, akik elmulasztják, hogy részt vegyenek a Rend ispotályos, ökumenikus vagy más jótékony tevékenységében, és akik elmulasztják tagdíjukat fizetni, a nem működő tagok listájára kerülnek. Minden joghatóság évenként átvizsgálja a tagsági listáját és a Közigazgatási Helyettes Nagykancellárnak szóló évi jelentésben bennfoglalják azoknak a tagoknak a nevét, akik a nem-működő tagok listájára kerültek, ezen paragrafusnak megfelelően.
Nem működő tagokat nem kérjük többé, hogy a Rend munkájához hozzájáruljanak, és nem kapnak értesítést a Rend összejöveteleiről. Nem működő tagok pusztán csak a legmagasabb jutalmat viselhetik, amelyet az Érdem Társulatában kaptak, az Érdemérmet és az Érdemkeresztet.

4.15 **Áttétel a nem működő tagságból, a működő tagságba.**
A nem működő tagot visszatéríthetik a működő lajstromra, Nagykancellárt kérvényezve a joghatóság fején keresztül. Az ilyen kérvény írásban kell legyen, kifejtve az okokat amiért a működő tagsághoz való visszaengedést kérik és tartalmaznia kell a szóban forgó Nemzeti Joghatóság főpénztárosától bizonylatot arról, hogy a tag kifizette összes tagdíját a [kelt] napjáig attól a naptól, hogy nem működő lajstromra került.

4.16 **Fenntartott tagság.**
Kivételes esetben és a Nemzeti Joghatóság meggondolásától függően a tagok folyamodhatnak a Fenntartott Tagság osztályára, és abban megerősítésre kerülhetnek, ha pénzügyi nehézségeik vannak, de mégis a Rend működő részeként kívánnak maradni, és támogatni kívánják céljait és szándékait.

4.17 **Áttétel Joghatóságok között.**
Működő tag, kérheti áttételét az egyik Joghatóságból a másikba lakóhelye vagy főfoglalkozása változása miatt. Az ilyen áttételhez, mindkét szóban forgó Joghatóság fejének ajánlása kell és a Nagykancellár jóváhagyása.

4.18 **Lemondások.**
Minden parancsnoki rangban és az, az alatti rangban levő tag lemondhat. A parancsnoki rangban lévők és az a fölötti rangban lévők a nem-működő tagok lajstromára kerülnek.
Azok a tagok, akik lemondtak, nem viselhetik a Rend jelvényeit és az egyenruháját. Kívánatos, hogy a jelvényeket visszaküldjék a Joghatóság fejének.

4.19 **Kizárások.**
A tag kizárása vagy tisztségéből való eltávolítása megkívánja, hogy a Nagytó Bizottságnak juttassanak írott folyamodványt, határozott okokat megnevezve mindkét esetben. Támogató bizonylatok szükségesek, hogy ezeket igazolni lehessen. Minimumként a tag kötelességeinek, illetve tagsága, vagy tisztsége feladatainak áthágására vagy rosszul végzésére való lényeges bizonyítékot követel. Hasonlóképen ha valamely tagot bűnügyi vétségben bűnösnek találták, az szintén alapot szolgáltat kizárására vagy elmozdítására. Minden bizonylatot a Nagykancellárnak kell küldeni, aki fölülvizsgálja és elhatározza, hogy a kérvényt közvetlenül megvizsgálhatja-e a Nagy Végrehajtó Bizottság vagy az további vizsgálatot kíván.
A Nemzeti Joghatóságok tagjait illetően az ilyen folyamodványokat a Joghatóság fejének kell benyújtania, és a Nagymesteri Tanács tagjait illetően a Rend Nagyparancsnokának és/vagy a Rend Nagyperjelének. Abban az esetben, ha az ilyen folyamodvány a joghatóság fejére vagy más, magasabb tisztségviselőre vonatkoznék a Jogszabályok 3. [cikkelyében] a 3.15 paragrafus kerül alkalmazásra.
Azokat a tagokat, akik legalább két évig nem működő lajstromon vannak a Rend Nagyparancsnoka kizárhat a Rendből a Nemzeti Joghatóság fejének folyamodására.

Kizárt tagok nem viselhetik a Rend jelvényeit és egyenruháját. Jelvényeiket, a joghatóság fejének kell visszaküldeniük.

4.20 **Azok a tagok, akik nem-keresztényekké váltak.**
A Rend bármely tagja, aki megszűnik keresztény lenni, annak automatikusan megszűnik a Rendhez való tartozása. Amennyiben visszanyerik keresztény hitüket, a Nemzeti Joghatóságukon keresztül folyamodhatnak a Nagymesterhez, hogy helyezze vissza őket a Rendbe, és ha jó okot tudnak mutatni, és a Nagymester jóváhagyásával, visszahelyezhetők.

5. A REND LELKI ÜGYEI.

5.1 **Lelki Tanácsadó Testület.**
A Lelki Tanácsadó Testületnek szerepe, hogy támogatást nyújtson a Nemzeti Joghatóságoknak és tanácsoljon a Nagymesternek és a Nagymesteri Tanácsnak minden egyházügyi és lelki kérdésben.
A Tanács, felül fogja vizsgálni az avatási és virrasztás szertartásokat és egyházi eljárásokat avégett, hogy jó gyakorlat folyjék az egész Rendben.
A Tanács tagsága.
a) A Tanács tagsága a Rend Egyházi Nagyperjel e tanácsára a Nagymester meghívására történik.
b) A Tanács tagsága nem fog meghaladni tizenkettőt, de hasznosnak tekinthetnek hivatalból nem-szavazó kinevezéseket tenni, hogy meghatározott munkában segítsenek.
c) A tapasztalat folytonosságának segítésére bizonyos tagokat kezdetben 5 évre neveznek ki, bizonyos tagokat 4 évre és bizonyos tagokat három évre. Ezek után a tagok 5 éves időszakig fognak szolgálni.
d) Tagokat fognak választani minden keresztény felekezetből, már amennyire az gyakorlatilag megvalósítható, hogy amennyire lehet, kiegyensúlyozott képviseletet hozzanak létre.
e) Az Egyházi Nagyperjel lesz a Tanács Elnöke.
f) A Lelki Fővédnök az Egyházi Nagyperjel tájékoztatni fogja minden találkozóról, és minden találkozás ügyrendjéről, jelentéséről és jegyzőkönyvéről.

5.2 **Az Ökumenikus Bizottság.**
Az Ökumenikus Bizottság egyike a Rend két állandó Bizottságának (a másik az Ispotályos Bizottság.) A Bizottsághoz tartozik az minden joghatósági főkáplán és az Egyházi Nagyperjel hivatalból vezeti. Az Egyházi Nagyperjel meghívására találkozik, de semmi esetre se ritkábban, mint minden Nagymesteri Tanács találkozásakor.
Az Ökumenikus Bizottság lesz a fő fórum, a Rend és a Rend Nemzeti Joghatóságai a lelki tevékenységének tervezésére ajánlására megvalósítására és kiértékelésére elismerve a Lelki Tanácsadó Tanács tanácsát.
Minden Joghatóságot, a Joghatósági főkáplánja fogja képviselni, vagy megbízott képviselője.

5.3 **Joghatósági főkáplán.**
Mindenegyes Nemzeti Joghatóság feje a Rend Egyházi Nagyperjelével való tanácskozás alapján ki fogja nevezni a Joghatóságból a Rendnek egy olyan tagját, aki a papságnak idősebb tagja Joghatóságának főkáplánjává. A Joghatósági főkáplán lesz felelős mindent átfogóan a Nemzeti Joghatóság lelki tevékenységének (a stratégiai és taktikai) tervezéséért ajánlásáért, megvalósításáért és kiértékeléséért összhangban a Rend keresztény és ökumenikus természetével.
Minden szervezési és közigazgatási szándékot illetően a Joghatósági főkáplán a napról-napra való működésben a Joghatóság fejének jelent és tervezési ügyekben az Egyházi Nagyperjelnek.

A Joghatósági főkáplán vagy megbízott képviselője részt vesz Ökumenikus Bizottság minden találkásán és cselekvőleg részt vesz az Egyházi Nagyperjellel való minden közlésben beleértve a Nemzeti Joghatóság lelki tevékenységéről szóló évi jelentés elkészítését

5.4 **A papság fölvétele a Rendbe.**
Avégett, hogy a Joghatóságokat segítsék a Lelki Tanácsadó Tanács fogja megvizsgálni a papok azon fölvételi kérelmét , amely további tanácsot vagy irányadást kíván és ajánlásokat ad a szóban forgó Joghatóság fejének az ilyen papoknak a Rendbe való fölvételét illetően. Vita esetén az ügyet a Rend Nagyparancsnokához irányítják fölülvizsgálatra, és a Nagymesternek adandó tanácsra, akinek a határozata végleges.

6 ISPOTÁLYOS KÖTELESSÉGEK, ÉS A REND KÖTELEZETTSÉGEI

6.1 **A tagok magatartása**
A Rend két alapvető alapelven alapul: erős ökumenikus lelki elhatározottság, és elkötelezettség a Lovagság alapelveire és jótékonyságra.
A Rend tagjaitól ezért elvárják, hogy személyes és hivatásos életüket, ezekkel az alapelvekkel összhangban vezessék.
Minden tag a Lovagi és más jótékonyság munkák teljesítésében tevékenyen vesz részt, amint az illik, és megfelel képességeinek, forrásainak és helyzetének. Az ilyen tevékenység összhangban kell, hogy álljon, a Joghatóság célsorrendjével és a Rend egészének célsorrendjével valamint céljaival. Ennek megfelelően, a Nagy Ispotályosnak és minden Joghatósági Ispotályosnak vezetést, irányítást, ellenőrzést és kiértékelést kell adnia az egyes tagok ezen tevékenységéről a Nagymesterrel, a Nagymesteri Tanáccsal és a Joghatóságok fejeivel összhangban.

6.2 **Ispotályos Bizottság.**
Az Ispotályos Bizottság egyike a Rend két állandó Bizottságának (a másik az Ökumenikus Bizottság). A Bizottsághoz tartozik minden Joghatósági Ispotályos és hivatalból, a Nagy Ispotályos vezeti. A Nagy Ispotályos meghívására találkozik, de semmi esetre se ritkábban, mint minden Nagymesteri Tanács találkozásakor.
Az Ispotályos Bizottság szolgál fő fórumként a Rend Nemzeti Joghatóságai és a Rend egésze Ispotályos tevékenysége tervezésére, ajánlására, megvalósítására és kiértékelésére.
Minden Joghatóságot az Ispotályosa képviseli vagy annak képviselője a Nagy Ispotályos jóváhagyásával.

6.3 **Joghatósági Ispotályosok.**
A Rend minden Joghatósága, a Nagy Ispotályossal való tanácskozással kinevezi a Joghatóságnak olyan tagját, aki hivatásos egészségügyi, vagy megfelelően képzett megfelelője a Joghatósági Ispotályosnak.
A Joghatósági Ispotályos lesz felelős mindent átfogóan a joghatóság fejével kapcsolatban a Nemzeti Joghatóság Ispotályos tevékenységének a stratégiai és taktikai tervezéséért, ajánlásáért, megvalósításáért és kiértékeléséért összhangban a Rend mindent átfogó stratégiai és taktikai céljaival összhangban.
A Joghatósági Ispotályos a Joghatóság fejének jelent a napról-napra való működésről.
A Joghatósági Ispotályos vagy a Nagy Ispotályos által jóváhagyott képviselője részt vesz az Ispotályos Bizottság találkozásain, és cselekvőleg részt vesz a Nagy Ispotályossal való minden közlésben beleértve az évi jelentést, ami részletezi a Nemzeti Joghatóság Ispotályos tevékenységét.
(A két fordítás a Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrend magyarnyelvű honlapján olvasható.)

Végezetül álljon itt a lovagrend himnusza:

A Szent Lázár Lovagrend himnusza

Jesus our Lord in whom we move, Through whom we find our rest, 'Tis him who healed the sick of pain, The Christ, our friend and guest. He came to heal and cure the lame, He gave new life they say. Too late for him' the sisters said, Our brother now decays. So Lazarus rose from the dead, To life by Christ alone. To serve the sick and poor he came, Freed from the dark gravestone. The sword of truth we follow now, The cross of Christ held high. To serve our Lord the crucified, Obedient' till we die. The Order works to aid the sick, To help those near and far. We stand behind the Maltese Cross, Led by the eight – point star.	Jézus a mi Urunk, ki mozgat minket, Benne van megnyugvásunk Ő a betegség és fájdalom orvoslója, A Krisztus, aki barátunk, a társunk. Eljött, hogy meggyógyítsa a sántákat, Állítják, új életet adott, Túl késő már – mondják a nővérek – A mi bátyánk már halott. De Lázár feltámadt a halálból Krisztus által egyedül. Ki azért jött, hogy szolgáljon beteget, szegényt S megszabadult a sírbolt sötétjéből. Az igazság kardját követjük most, Krisztus keresztjét emeljük fel, Hogy szolgáljuk megfeszített Urunkat Mindhalálig engedelmesen. Rendünk azért dolgozik, hogy Közel s távol segítse a szegényeket, A máltai kereszt mögött állunk S a nyolc ágú kereszt vezet. *(fordította: Triznay Zsuzsanna 2010)*

A középkori Magyarországon működő keresztesek birtokai

A Szent Lázár Rend történetét kutatva rá kellett döbbennem arra a tényre, amit már a bevezetőben is említettem. Történetesen, hogy hazánkban szinte kivétel nélkül minden középkori lovagrendi birtok johannita birtokként van kezelve. Holott ez nem így van a legújabb kutatások tükrében. Így megpróbálom azt a hatalmas birtokállományt, amit a johannitáknak tulajdonítanak, szétbontani a hazánkban működő rendek között. Persze, minden birtok pontos azonosítására én sem vállalkozhatom. Iránymutatóul a már többször idézett, 1999- ben íródott hazai munka, a „Máltaiak" című könyv birtokkatasztere szolgált.

Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Ispotályos Lovagrend (1181- től a XVI. sz-ig)

Abaúj vm.	*Kassa (XIV-XV. sz.)*
Baranya vm.	*Szent Lázár sziget (XIII. sz.)*
Beszterce vm.	Beszterce (ispotály 1295-1336), Aldorf-falu egyháza (1295-1336)
Bihar vm.	Nagyvárad (XIV-XV. sz.), Szent Lázár falu (?), *Sitér (XIII-XIV. sz.)*
Brassó vm.	Brassó (XIV-XV. sz.)
Esztergom vm.	**Esztergom** (rendház 1181), **Esztegom – Szent Lázár** falu és egyháza, **Dag** falu, **Csolnok-i** szőlőbirtok (1404)
Fejér vm.	Székesfehérvár (?)
Győr vm.	*Győr (XV. sz.)*
Heves vm.	**Eger** (XVI. sz-ig 1 leprakórház és ispotály, 2 ispotály és a Szent Mária Magdolna, valamint a Szent Megváltó templomok)
Hunyad vm.	*Déva (XIV-XV. sz.)*
Kolozs vm.	Kolozsvár (?)
Komárom vm.	**Örs** (1256), Füzitő – Ószőny (?)
Moson vm.	*Rajka (XIV. sz.)*
Nógrád vm.	Szente (?)
Nyitra vm.	**Pöstyén** (rendház, ispotály, templom és fürdő), **Koros** (birtok és egyház), **Nyitra** (ház és templom) 1567-től magyarországi tartományi székhely.
Pest vm.	**Budapest:** Logod falu és egyháza (I. kerület), Szent Lázár-falu (Krisztinaváros XII. kerület), Szent Erzsébet Ispotály, rendház, kápolna és fürdő (XI. kerület), Leprakórház (A budai hegyekben a mai Szép Juhászné vendéglőnél a XII. kerületben 1390), és esetleg a Margit-sziget egy része is kapcsolatba hozható a renddel.
Sáros vm.	Bártfa (XIV-XV. sz.)
Szászföld	*Segesd (XIII-XV. sz.)*
Szepes vm.	Lőcs (XIV-XV. sz.), *Dénesfalva (XV. sz.)*
Zala vm.	Szemenye (?)

Nem azonosítható: Borsa (Bihar vármegyei Borsafalva vagy, a Kolozs vármegyei Kolozsborsa).

Bártfán, Győrben, Kassán, Lőcsén és Nagyváradon Szentlélekről elnevezett ispotály állt, de ezek nem kapcsolhatók a Szentlélek ispotályos rendhez.

A vastagon szedett nevek oklevelesen bizonyíthatóan a rend birtokában voltak. A simán írottakról egyéb kutatás vagy forrás alapján lehet feltételezni, hogy a Szent Lázár lovagoké volt. A dőlt betűs neveket művészettörténeti okok miatt lehet valószínűsíteni rendi birtoknak.

„Jeruzsálemi" Szent István vagy Stefanita „Magyar" Kanonokrend

Jeruzsálem: Szűz Mária és Szent István Zarándokház és Ispotály (1150-1160-1187)
Akkoni rendház és ispotály (1256, 1286)

Esztergom– Szentkirály–Abony falu (1150-1160, 1187, 1233, 1301) perjelség és egyház birtokai

1171- ben Manfréd bíboros, pápai legátus megerősíti a Stefanita Rendet és Szt. Ágoston reguláját adja nekik. Ekkor veszi védelmébe a rendet III. Sándor pápa. 1192- ben, közvetlenül a pápa alá tartozik, amiért évi 1 uncia aranyat fizet.

Jeruzsálem: Szűz Mária és Szt. István Zarándokház és Ispotály (1150-1160-1187)
Akkoni rendház és ispotály (1256, 1286)

Bars vm.	**Csifárt (Szent János egyház**
Esztergom vm.	Utóbb önálló perjelség, amelyhez 6 Bars vm-i falut csatoltak 1235) Esztergom - Szentistván falu (1181,1187, 1272) Esztergom – Tapolcsány falu 1235-ig Tát (Szent György egyház 1295)
Fejér vm.	Dág (szőlőbirtok 1262)
Hunyad vm.?	Adony (Szent András egyház 1329)
Pest vm.	Karacs (Szent Kereszt egyház 1187) Felhéviz (Buda) (Szentháromság Ispotály és rendház. Később önálló perjelség 1187) Vejthe (Szent Miklós egyház 1187) Telki (1/3- része) 1194
Tolna vm.	Bille (Szent Margit egyház 1295)
Zemplén vm.?	Szokol (Szűz Mária egyház 1187)
Duna-Tisza közén vagy a Tisza-Maros szöge	Tarczal (Szent András egyház XIII. sz.) Charca (önálló ispotály lett Talán Harchaval azonos 1238)
Nem azonosítható helyen volt	Széplak (Szt. István egyház 1187) Tót (Szűz Mária egyház 1187) Zsidód (Szent Tamás egyház 1295) Kőrév-Tokaj (Szent Kereszt egyház XIII. sz.) Csuraszombat (Szent János XIII. sz.) Nenicha

Buda- Felhévizi perjelség – Szentháromság Ispotály (1187,1303) birtokai

Bihar vm.	Pocsaj
Esztergom vm.	Csév 1321
Gömör vm.	Baraca
Hont vm.	Keresztes 1312

	Rakonca 1321
Pest vm.	Buda – Kövesdmál (szőlő) 1303
	Budafelhévíz falu
	Buda – Bökény
	Óduda (szántó)
	Szentendre
Somogy vm.	Turbék
	Tóti-Újfalu
Trencsény vm.	Szemence 1324
	Alsóozor
Visegrád vm.	Visegrád (ház) 1331
Zemplén vm.	Karcsa
Ismeretlen helyen volt:	Földvár
	Pazádnok
	Pardau-Párdi
	Póeharasztja

A rend kedvezményei közé tartozik, hogy a hospesek vámmentességét élvezik, a pilisi erdőből naponta 5 szekér fát vihetnek az építkezésekhez és a Marosnál fürdőhellyel bírtak. Tordán részt kapnak a sóaknából (1177) és 12 hajót tarthatnak (1181). Talán ezen rend rektora volt Kán.nb. Göncöl, aki 1220 körül spalatói érsek lett.

Szentlélek Rend

1190/98-ban Montpellier-ben alapították a Bourbonok. 1204- ben nyert pápai megerősítést, 1252- től egyházi rend. A XIII. századtól regulájuk hasonlatos a johannitákéhoz. Nagymesterük Rómában él.

Baranya vm.	Pécs (Valószínűleg inkább a domonkos rendé ez a ház. 1497)
Barcaság	Földvár vára 1453
Beszterce vm.	Beszterce (Lehet, hogy a johannita rendé.1295)
Csanád vm.	Királynémeti – Baiersdorf 1519
Maros vm.	Azra
Nagy-Küküllő vm.	Marosvásárhely 1510
Pest vm.	Segesvár (Kétes értékű forrás szerint 1575)
Szeben vm.	Buda – Budafelhévíz (Szentlélek Ispotály 1330)
Udvarhely vm.	Nagyszeben (ispotály)
	Székelyudvarhely 1510

Bártfán, Beckón, Galgócon, Győrben, Gyulafehérváron, Kassán, Leleszen, Leibicben, Lőcsén, Pásztón, Szécsényben, Vácon és Nagyváradon Szentlélekről elnevezett ispotály állt, de ezek nem köthetők a Szentlélek Rendhez. (Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve 1982-1983. 207-220. oldal. A Szentlélekről elnevezett ispotályos rend búcsúlevele Esztergomban)

Jeruzsálemi Szent Sír Rend lovagjai

Körös vm. Horvátország	Glogonza (monostor, Boldogságos Szűz Mária prépostság 1175, 1207, 1538)
Sáros vm.	Komlós 1313 előtt, 1341
Szepes vm.	

Verőce vm.	Késmárk (Szent Erzsébet templom 1348 a késmárki polgárok adományából) Landek (kolostor és a Szent Miklós templom 1313, Rikolf fia Kakas és János cserélik el Komlós birtokáért) Alsó-Lapsa (templom) Hanusfalva (templom) Keresztfalva (templom) Nováki

Szent Antal Keresztesek

Egy Gaston nevű nemesember és fia Guerin alapította Dauphinében, miután St. Didier de la Moth-ban, Szt. Antal ereklyéinél meggyógyultak a Szt. Antal tüze (morbus sacer) nevű betegségből. l095- ben II. Orbán pápa erősítette meg ezen betegápoló testületet. A tagok fekete ruhát viseltek fehér alakú kereszttel. 1218- ban III. Honorius pápa lehetővé tette, hogy a rend szerzetesrenddé váljék, VIII. Bonifác pápa pedig szabályozott kanonokrenddé alakította át a rendet. 1616- ban megreformálták, majd 1777- ben beolvadt a Máltai és a Szt. Lázár Lovagrendekbe. (Pallas)

Nem azonos az 1382- ben bajor Albert által alapított és VI. Orbán pápa jóváhagyását bíró lovagrenddel.

Nagy-Küküllő vm.	Segesvár (XIV. sz.)
Pozsony vm.	Pozsony (hospital)
Szepes vm.	Szepesdaróc (templom és kolostor 1288)

A Jeruzsálemi Salamon templomának lovagjai

Templomos Lovagrend

1198- tól már biztosan jelen vannak hazánkban

Arad vm.	Stem (vár 1219) Thaucz Óbuda
Bács vm.	Felsőmonostor (Kecskemét mellett)
Baranya vm.	Nekcse (terra, 1230, Kán nb. Öreg Gyula és neje adománya) Okor Okriszentlőrinc (Szentlőrinc, terra és rendház 1235)
Bars vm.	Nádasd (feltételezett birtok)
Bihar vm.	Nagy-Mánya (feltételezett birtok)
Borsód vm.	Mező-Telegd Szentlélek (feltételezett birtok) Szent-Péter (feltételezett birtok)
Dubica vm. Horvátország	Szendrő (feltételezett birtok) Dubica (konvent, 1269 – utóbb a johannitáké – IV. Béla magyar király cserébe adta Gecskéért és Zenggért)
Esztergom vm.	Maladin (terra, 1239) Esztergom (Szent Kereszt és Szent Erzsébet egyház és konvent – utóbb a johannitáké -)
Gömör vm.	
Győr vm.	Rozsnyó (feltételezett birtok)

	Kóny
	Szőlős (terra 1248)
Komárom vm.	Győr-Világosvár (feltételezett birtok)
Kőrös vm. Horvátország	Bajót (feltételezett birtok)
	Glogonca vagy Glogovnica (terra, 1175 (1185) – Utóbb itt a Szent Sír rend is birtokos lesz, majd a johaniták kapják meg. Prodanus zágrábi püspök adta a lovagoknak.)
	Batha (terra, 1209, Imre magyar király adománya)
	Cramca (terra, 1209, Imre magyar király adománya)
	Gragena / Bocko (terra, 1209, Imre magyar király adománya)
	Jeseu (possessio, 1311)
	Szentmárton (terra és rendház 1209, II. András magyar király adománya)
	Zdelia (villa, 1201, Borisz boszniai bán adománya)
Liptó vm.	Zelnicha (terra, 1292)
	Névtelen birtok Vaska mellett (terra, 1230,
Nógrád vm.	Benedek szlavón bán adománya)
	Névtelen birtok Glogonca mellett (meta 1209)
Nyitra vm.	Szent-Márton
	Likava (vár, feltételezett birtok)
	Apafalva
Pest vm.	
	Pöstyén (fürdő, utóbb a Szt. Lázár lovagrendé)
Pozsega vm. Horvátország	Szent-Mária – Boldogasszonyfalva – Koros (utóbb a Szt. Lázár lovagrendé)
	Jókő (vár)
Pozsony vm.	Ócsa
	Hartyán – Váchartyán (possessio, 1227, Dénes nádor adta bérbe)
Pozsega vm.	
Sáros vm.	Bezenica (possessio és villa, 1284)
	Lesnica (terra és villa, 1226)
	Racessa (terra, 1250, Csépán nádor és bácsi ispán adománya)
Somogy vm.	
	Eberhard
Sopron vm.	Nagyszombat
	Daruvár
	Bártfa (utóbb a Szent Lázár lovagoké)
	Komlóskeresztes (vár)
	Csurgó (konvent, utóbb a johannita lovagoké)
Szatmár vm.	Somogyvámos (feltételezett birtok)
Temes vm.	

Torontál vm.	Damonya (villa, 1209, Szatmár fia Miklós adománya)
Trencsény vm.	Bő
Túróc vm.	Széplak (feltételezett birtok)
Ung vm.	Lócs (villa, 1239, , Szatmár fia Miklós adománya)
Varsad vm. Horvátország	Keresztény (konvent – utóbb a johannitáké)
	Salaysa (villa, 1239, Szatmár fia Miklós adománya)
Vas vm.	Vezend (feltételezett birtok)
	Hosszúszó (feltételezett birtok)
Verőce vm.	Aracs
Zagrab vm. Horvátország	Zolna
	Illava
	Szucsány (feltételezett birtok)
	Tótpróna (feltételezett birtok)
	Szerednye (vár, utóbb a pálos rendé)
	Beregszász
	Ivanec
	Béla – Bélavár – Bozsjakovina – Bossako
	Gór (konvent, utóbb a johannitáké)
	Léka (vár)
	Nováki
	Gora (terra, forum, ecclesia, curia, 1209, III. Béla magyar király adománya)
	Cuthina (terra, 1209 III. Béla magyar király adománya)
Zala vm.	
Horvátországi egyéb birtokok:	Haco (predium, 1209, Gutitemerus gorai comes adománya)
	Rasinja – Rasina, Szent Márton
	Kupa (villa, 1209, Wolchis comes adománya)
	Mogos (terra, 1210, Damaldus comes adománya)
	Novaki (terra, 1258)
	Pisina (villa, 1209)
	Vodicsa (terra és villa, 1210, István, goricai comes adománya)
	Névtelen birtok Kasina mellett (terra, 1217)
	Szent-Márton (feltételezett birtok)
	Gecske (Zengtől DK-re, terra és comitatus, 1219,
	II. András magyar király adománya)
Ismeretlen helyen lévő birtokok:	Klissza (vár, 1217, III. Béla magyar király adománya)
	Kaztanica (terra, 1272)
	Pozkaligna (terra, 1284)
	Rogova (terra és possessio, 1229)
	Tengerfehérvár (város, 1229)

	Sabenico (vár, 1255, II. András magyar király adománya) Tribuych (Szentmárton része, possessio, 1311, II. András magyar király adománya) Zablata (territorium és rendház, 1284) Zengg (város, rendház és templom, 1181-1185, III. Béla magyar király és Péter salonai érsek adománya) Vrana (vár és konvent, utóbb joahannitáké) Bukcha (predium, 1227, Sol comes adománya) Domus de Luz (ház, 1226, Luz adománya) Hresno (villa, 1209, Imre magyar király adománya) Odolla (terra, 1210, Odolla, Borisz bosnyák bán unokájának adománya) Soroud (piscaria, 1226) Tresina (villa, 1209 Wesice (terra, 1226) Péliszentföld Broztin (feltételezett birtok)

A Szent Jánosról elnevezett jeruzsálemi kórház ispotályos lovagjai (Máltai vagy Johannita Lovagrend)

Arad vm.	Asszonylaka 1238
Bács vm.	Becse 1238
	Curlach 1238
Baranya vm.	Aranyos (Pécsaranyos) 1193, 1326
	Cseredi 1450
	Farkasfalva 1453
	Krassó-Bonhida 1357-1361, 1506
	Krassó-Szentmiklós 1329, 1450
	Okor 1236 (templomosoktól vették át)
	Okri-Szentlőrinc XIII. sz., 1450
	Nekcse-Szentmárton 1320, 1315-1372, templomosoktól vették át
	Sebes 1453
	Szantannus 1495
Bihar vm.	Adony – Éradony 1238-1262
Bodrog vm.	Halász 1238
Borsód vm.	Keresztes-Nyárád 1238, 1323
Csanád vm.	Bocsár 1238
	Vasvár 1238
Dubica vm.	Bacsina 1376
	Dubica 1269, 1314-1383 templomosoktól vették át
Esztergom vm.	Valmot – Leányvár 1270, 1321
	Ebszőny 1193

Fejér vm.	Esztergom (Szent Kereszt Konvent 1226-1319) Esztergom (Szent Erzsébet Konvent 1404-1534) Agárd 1193, 1440 Bajonka 1193, 1434 Bakony 1193 Barc 1193, 1498 Bial 1193 Bodajk 1193, 1498 Boklár 1193 Concol 1193 Csór 1193, 1499 Csut 1358, 1498 Dus (Dius, Diós) 1193, 1441 Fehérvár (Szent István királyi prioratus) 1156-1543 Fetel 1193 Harta 1193 Ingovány 1416 Inota 1193 Iszka 1193-1475 Napad 1193 Nyék 1193 Petele 1193, 1434 Ság 1193 Szent Mihály-szigete 1454 Tevel 1193, 1469
Győr vm.	Tímár 1193, 1469 Újlak 1193
Keve vm.	Zaboka 1193, 1469 Zöld 1193, 1269
Körös vm.	Győr (Keresztelő Szent János konvent 1281-1551) Kóny 1228-1486 Halász 1193 Regy 1238 Csáktornya 1317, 1421-1495 Drávamelléke 1495 Lesnekhegy – Lesnik (praeceptoratus 1343, 1344) Majkovci 1486 előtt Peker 1278, 1357 Pakrac (praeceptoratus 1238, 1266) Rasosja 1361 Slatina 1495 Starca (praeceptoratus 1328, 1401) Szentiván – Glogovnica (praeceptoratus 1312, 1328, 1349, 1361, templomosoktól vették át)
Nógrád vm.	

Nyitra vm.	Szenzmárton – Bozsjákó 1312-1320, templomosoktól vették át Trscan 1495 Zdelja 1160, 1358
Pilis vm.	Rasinja 1334
Somogy vm.	Szirák 1274-1275 Szomolya 1274 Tolmács 1274 Gúg 1238 Maniga 1258, 1268 Zsúk 1258 Óduda (Nyulal szigete) 1278-1290 Bálványos 1431, 1536 Belk 1268-1536 Berény 1193, XV. sz. Berki 1536 Csege 1536 Csepel 1153 Csíz 1193, 1431 Csurgó (Szent Margit konvent 1193, 1226-1378) Dada 1275-1279 Ecsény 1193, 1476 Fejéregyháza 1193 Gadány 1193, 1326 Gány 1193, 1431 Iváncfalva 1454, 1498 Jákófalu 1454 Kapoly 1193 Karzsok 1276 Kér 1193 Kereki 1193 Kétnyár 1454, 1498 Lulya 1431 Lyba 1193, 1431 Malatka 1367, 1458 Marjad 1193 Matrica 1367, 1405 Megyer 1293 Mike 1466 Nagymarton 1367, 1472 Nyim 1193, 1431 Pósafalva 1454 Ság 1431-1447 Som 1431 Som- Berény 1193 Szemere 1454 Szenta 1338, 1488
Sopron vm.	Sziget 1431, 1545 Szőlős 1431

	Szulok 1193
	Tarany 1454, 1498
	Ugal 1193, 1431
	Urbánfalva 1545
	Várong 1193
	Vecsernya 1545, 1498
	Babót 1217
	Bő 1265, 1536
Szatmár vm.	Damonya 1483
Szerém vm.	Egyházasfalu 1384
Szörény vm.	Gyula 1265
Temes vm.	Keresztény 1264, 1500
Tolna vm.	Lipold 1238, 1265 Gyula néven
	Lócs 1483, 1487
	Ombus 1225, 1291
	Sopron (Keresztelő Szent János konvent 1250-1650)
	Vezend 1262
	Franciavilla 1193
	Szörényvár 1247
	Hatvan 1238
	Arcsa 1193-1489
	Debejsive – Benceháza 1480
Valkó vm.	Fadd 1192-1490
	Fir 1482
	Gyánt 1193-1490
Varsad vm.	Gerenyás 1410-1453
	Halapcs 1382, 1487
Zala vm.	Kesztölcs 1215-1226
Zágráb vm.	Zákány 1469
	Torda 1276-1360
	Keresztes 1288, 1297
	Dobsza 1263-1300
	Horváti 1238
	Nagyfalu 1238, 1244
	Szentjános 1361
Szászföld	Tüdő 1193
Székelyföld	Újudvar (konvent 1236-1382)
Dalmácia	Bélavár (vár 1277, 1340)
	Csicsano 1270-1275
	Gora 1208, 1314, 1361 templomosoktól vet-téket át
	Hreszta 1314
Bosznia	Moscenica 1361
	Rácsa 1361
Nem azonosítható helyen volt:	Zelina – Szentmárton 1268, 1361
	Talmács 1369
	Feketeügy 1247, a későbbi Orbaiszék
	Bosice 1377-1381
	Klissa (vár) 1388, 1434

	Vrana (Aurana vagy Szent György prioratus 1169, 1409 Zablace 1377-1381 Gradcac 1512 Mihajlovci 1512 Csősz 1193 Fényes vagy Fövényes 1193 Koboz 1193 Olkány 1193 Taplóca 1193

(Máltaiak: Török-Legeze 49. old. és Laszovszky 322-325 old.)

1247-ben IV. Béla nekik adományozta a Szörényi bánságot, János és Farkas kenézségével együtt, kivéve Litvoj vajda kenézségét. Továbbá megkapták Kunországot az Olton és az erdélyi hegyeken túl, kivéve Szeneszlaus román vajda földjét. Hátszeg jövedelme nem az övék, de Litvoj királyi adójának felét megkapták. A lovagok a tatárdúlás utáni népességhiányt telepítésekkel pótolni nem tudták, így hamarosan visszaadták a területeket a magyar királynak, mivel azok védelmét nem tudták megszervezni.

1999-ben a Máltai Lovagrend kutatói és a Laszlovszky szerkesztette könyv szerzői, a fenti birtokokat azonosították a rend birtokai között.

A Szent Szűz Máriáról elnevezett jeruzsálemi Teuton Lovagrend

II. Endre magyar király 1211- ben az ország délkeleti határainak védelmére, és a magyar hűbérbirtokokat képző havasalföldi kunok megtérítésére hívta őket az országba. E célból az erdélyi Barcaságban kaptak birtokokat. Azonban a Magyar Királyságtól való elszakadási törekvéseik miatt a magyar király 1225- ben fegyverrel űzte ki őket az országból.

Barcaság: Kreuzburg (Nyién - Nyén) vagy Cruzburg (Keresztesvár) kővára (épült 1222 előtt), Marienburg (Földvár) fa-kővára az Olt folyó partján (épült 1210-1220 között).

A lovagok többi várának helyét régészetileg nem sikerült eddig bizonyítani. Ezen várak: Feketehalom vára, Cetates és Naamtului várai, Fogaras, Törcsvár favára, Bodza - Királykó kővára(?),Barcarozsnyó favára, Brassó (Brassó-Cenk) favára. Birtoktest: Bodola falu.

Olyan lovagrendi birtokok, amelyek pontos besorolását nem tudom, de a keresztesek és ispotályosok birtokaként van nyilvántartva

(1999-ben, mint johannita birtokok, nem szerepelnek, de előtte oda sorolták őket.)

Bács-Bodrog: Dál
Baranya vm: Sebespuszta, Széplak, Vejthe, Chora, Csente, Cserdi, Szent-Lőrinc, Hokri
Bereg vm: Beregszász, Gelénes, Tarpa
Bihar vm: Biharszentjános - Szent János vár (Állítólag a Templomos Rendé volt.), Dusnok
Esztergom vm: Csolnok (Szűz Mária apácakolostoré, vagy a Szt. Erzsébet Johannita Rendházé.)
Fejér vm: Alcsur, Felcsut, Csőszi, Galoc-Kálóz, Diós, Szököd, Szentkirályföld, Tudeu
Heves vm: Hatvan, Végfalu
Komárom vm: Gug
Kőrös vm: Loga-Kalec, Szent István
Krassó vm: Bonahida vára
Máramaros vm: Máramaros
Nógrád vm: Bajon, Borosberény
Pest vm: Czirák, Halászi, Halász-Harcha, Adony, Diósd, Halász-Dúsnok
Pozsega vm: Pekrec-Pakrác vára, Bezsenica-Brezine, Mihogron, Szlatina-Zalatina, Petrice-Petriz, Orasowec erődje , Szlobastina

Sáros vm: Gibolth
Somogy vm: Aranyos, Igar (Lehet, hogy Fejér vm.), Beleg, Bocskad-Bacskad, Bodafalva, Mustintelek, Pápa, Pogyand-Pogánd, Sarkad, Selo, Somogyudvarhely, Veutse, Visse
Szabolcs vm: Apáti
Szlavóniában: Lesnekhegy, Tornya vára
Tolna vm: Aracsa, Bulla, Halász, Varung-Várung
Torontál vm: Becse-Óbecse,
Ung vm: Arad puszta
Varsad vm: Cserje, Csernec, Ivanec, Ponikva, Tuzsna (Lehet, hogy a Johannita Bélavár tartozékai.), Jurketinec
Verőce vm: Szent Márton
Veszprém vm: Eskü-Őskű, Gic, Szőlős
Zagrab vm: Goscha, Koszutie, Lecsenica, Mosnica, Otok (Lehet, hogy a Johannita Dubica várbirtoka.), Planina-Szt. György lovagház, Garics, Hreznó vára, Hrastovica, Jandrasevec
Zala vm: Zalaszentpéter - Szent Péter, Vasvár, Molnár
Nem azonositható: Császma, Poljana, Herczeg, Konkoly, Neeg-Négy, Matricza (Berencze vidéke), Mihogran (talán Vrana körzetében.), Podgradje-Poniza-Ponikva, Szent Miklós erőd

A fentebb felsorolt birtokok között feltehetőleg számos olyan föld is szerepel, ahol a Szent Lázár Lovagrend egykoron birtokos volt.

A Lovagrendek Nemzetközi Állandó Bizottsága által bejegyzett rendek és lovagrendek (1962/64- ben)

Független vagy szuverén lovagrend

Szent Jánosról elnevezett jeruzsálemi kórház ispotályos lovagjai (Máltai Lovagrend) (1098/1113/1170).

Elismert vagy félszuverén rendek vagy lovagrendek

1/ Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrend (1098/1256/1308) (Védnöke a Francia Korona) (2001- ben törölve!)
2/ Alcantra Rend Spanyolországban (1156) (Védnöke a Spanyol Korona.)
3/ Calatrava Rend Spanyolországban (1158) (Védnöke a Spanyol Korona.)
4/ Santiago Rend Spanyolországban (1170) (Védnöke a Spanyol Korona.)
5/ Szűz Máriáról elnevezett jeruzsálemi Teuton Rend (1199) (Védnöke a Szentszék.)
6/ A németalföldi Szűz Máriáról elnevezett Teuton Rend (1249/1518/1815) (Védnöke a Holland Korona.)
7/ Montesa Lovagrend Spanyolországban (1377) (Védnöke a Spanyol Korona.)
8/ A jeruzsálemi Szent Jánosról elnevezett tiszteletreméltó Lovagrend Poroszországban (Johannita Lovagrend) (1812/1852) (Védnöke a Porosz Királyi Ház.)
9/ A legtiszteletreméltóbb Szent János Lovagrend a Brit Birodalomban (1831/1888) (Védnöke az Angol Korona.)
10/ A jeruzsálemi Szent Sír - Rend lovagjai (1868) (Védnöke a Szentszék.)
11/ Tiszteletreméltó Szent János Rend Németalföldön (1909/1946) (Védnöke a Holland Korona.)
12/ Tiszteletreméltó Szent János Rend Svédországban (1920) (Védnöke a Svéd Korona.)
13/ Vitézi Rend (1920) (Védnöke a Magyar Szent Korona.) (2001- ben elismerve, de átsorolva más kategóriába 2002-ben. Meglátásom szerint azonban sohasem volt lovagrend a Vitézi Rend, hanem a Vitézi Rend a nemesi rendhez hasonlatos sajátságos magyar monarchikus rend, amely vér szerint öröklődik tovább.) Utóbb az ICOC törölte a lovagrendek közül, és egy külön státuszba helyezte.

Uralkodóházi vagy dinasztikus rendek

A Lovagrendek Nemzetközi Bizottsága 57 uralkodóházi rendet és 17 elismert nemesi-lovagi egyesülést tart nyilván.

Továbbá számos **katonai és polgári érdemrend** nyert még elismerést. (Karlai K.Károly 135-138.old.)

A középkor folyamán előforduló pénzek, ill. fizetésnél használt mértékek

Ezen rész ugyan csak érintőlegesen tartozik a munkámban foglalt rendtörténethez, de fontosnak tartom, mert igen gyakran lehet különböző szakirodalmakban találkozni a középkori pénzekkel. Ez vagy az ennyibe vagy annyiba került. De sajnos nem mondanak túl sokat ezek az információk a laikusoknak, mert jelenlegi értékre nincsenek átváltva. Márpedig egy ember a pénz értékét csak akkor tudja felfogni, ha azt kötni tudja a mindennapjaihoz.
A most következő átváltási értékek a XIV/XVI. századig érvényesek Nyugat - Európában és a XV. századig Magyarországon. Természetesen csak megközelítő értékről beszélhetünk minden esetben.

A számítás módja a következő: veszem a kiinduló értéket, azt átszámítom 1999- es évfolyamú német márkába, majd azt felszorzom a márka akkori forint értékével. Majd az így kapott összeget szorzom 2-300-zal. Erre a nemzetközileg elfogadott szorzóra azért van szükség, hogy megkapjuk a pénz tényleges mai vásárlóértékét. (A márka árfolyamot Günter Ogger: A Függerek császári és királyi bankárok: Európa Könyvkiadó, Budapest, 1999 -es könyve után számítom.)

Súlymértékek:

Magyar márka (gira): 233,35 g
Budai márka: 245,53 g (IV. László magyar király vezettette be.)
Magyar font: 560,06 g
Bécsi márka: 280,61 g később 233,89 g
Osztrák font: 560,06 g
Osztrák régi mázsa: 100 font
Londoni towermark: 233,35 g
Angol Avoir-dupois pound: 453,593 g
Kölni márka: 215,49 g később 233,81 g
Német font: 467,711 g
Párizsi -Troyesi márka: 244,75 g máskor 245,15 g
Francia livre: 489,506 g
Holland márka (Troy Mark): 246,084 g
Porosz márka: 233,85 g
Bajor márka: 233,95 g
Spanyol libra (font): 460,039 g
1 római font 327,4 g. (40 magyar dénár)
1 font 408,0 g (470 - 500 db féldénáros vagy obulus
1 firenzei font 339,008 g

Pénzegységek:	1999-ben márkában:	EURO 2002- ben:
1 rajnai arany gulden (3,25 g arany)	30 DM (1 DM - 130/132 Ft)	1 EURO - 2 DM
1 gulden - 1 rajnai arany		1 EURO - 252/255 FT

1 rajnai aranyforint(gulden) – 1,72 aranymárka
100 rajnai aranygulden - 112 aranygulden - 117 aranyforint (Ez a középkori árfolyam nem állandó.)

1 német aranydukát (3,49 g arany) 32 DM

1 magyar aranyforint (3,52 g arany) 33 DM
1 magyar aranyforint - 30 ezüst dénár
1 magyar aranydukát - 1 pensa - 1 magyar aranyforint
1 velencei arany dukát (Ft) - 1 magyar aranyforint

1 cseh garas / 3,59 g ezüst /
1 magyar garas / 3,19 g ezüst /

1 arany solidus (4,55 g arany) 42/43 DM
1 arany solidus - 30 ezüstdénár
1 ezüstdénár (1,53 g ezüst)

1 ezüstsolidus - 12 ezüstdénár 13 DM

1 bizánci arany solidus - 40 dénár 42 DM

1 troyes-i márka (245.15 g arany) 264 DM
1 troyes-i márka - 8 pensa arany - 240 ezüstdénár

1 firenzei aranyforint - 1/96 firenzei font (3.519 g arany)

Az 1892-es 10 aranykoronás 3,049 g tiszta aranyat tartalmazott. A középkori 1 magyar aranyforint 3,52 g aranyat tartalmazott. A két pénznem közötti körülbelüli váltóérték 14, avagy az aranykoronát 14- gyel kell osztani. Ez azért fontos, mert igen sok magyar szakmunka a középkori árakat 1892- es aranykoronában adja meg.
Az ezüst és az arany középkori értékarányára példa a következő: 241 000 márka ezüst = 44. 990.77 kg színezüsttel, ami 4. 499. 07 kg színaranynak felelt meg.

Munkámban igyekeztem mindenhol magyar viszonylatban egységesen aranyforintban számolni ott is, ahol még nem volt az forgalomban, mert az aranyforint viszonylag állandó értéket képezett. De azt sem feledhetjük, hogy azonos pénz értéke területenként és évenként is változhatott. Így például a livre tournois tényleges vásárlóereje közötti különbség az l585 és 1642 közötti időt figyelembe véve tízszerese vagy még ennél nagyobb is lehet. így számításaim csak közelítő értékek, amelynek célja, hogy hozzávetőlegesen bemutassa az említett költségeket avégett, hogy arról a mai kor olvasója fogalmat alkothasson.

Rövid időrendi táblázat

1048/1070-ben Maurus Amalfibéli kereskedő megalapítja Jeruzsálemben a Sancta Maria Latina Kórházat és szálláshelyet. A férfi szállás neve alamizsnás Szent János vagy Keresztelő Szent Jánosról vette a nevét. A női szállás neve Szent Mária Magdolna volt. Az intézményt ekkor bencés szerzetesek vezettek.

1099-ben Jeruzsálemet elfoglalták a keresztesek. Ekkor több lovag csatlakozott a bencés szerzetesekhez. Ez időben boldog Fra. Gerárd de Martigues állt az intézmény élén. Ő önálló regulát adott a szervezetnek Benedek rendi minta alapján. A kórház ekkoriban 2000 beteget tudott befogadni.

1113.02.15-én II. Pascal pápa megerősítette az Ispotályos vagy Johannita Rendet.

1118.08.03-án meghalt boldog Gerárd.

1118-ban Fra. Razmond du Puy került a Rend élére.

1120-ban II. Calixstus pápa a rendet lovagrendnek nevezte. Ebben az időben jött létre a Johannita Renden belül Fra. Roger Boyand vezetésével a Szent Lázár leprás szervezet. (Fra. Roger Boyand eredetileg a johanniták jeruzsálemi központi kórházának volt a vezetője addig amíg leprás nem lett.)

1134-ben a német rendtartományon belül megalakult a svájci provincia, ami 1314- től önálló rendtartomány lett.

1135-ben megalakult az angol rendtartomány.

1154-ben megalakult a francia rendtartomány Boigny központtal.

1180-ban az Angol Rendtartományon belül megalakult a walesi provincia.

1162/81-ben megalakult a magyar rendtartomány

1157/59-ben a Szent Lázár Rend 6. legfőbb elöljárója Fra. Raymond de Puy lett, aki a Johannita Rend vezetésétől a lepra miatt volt kénytelen megválni.

1187-ben, Jeruzsálem eleste után a rendi székhely vagy Tripoliba, vagy Margat erődjébe került át.

1191-ben a rendi székhely Akkonba került, ahol 1291-ig székelt.

1211-ben megalakult a nápoly - szicíliai /capuai/ rendtartomány.

1223-ban Árpád házi Szent Erzsébet Thüringiában a rend számára kórházat alapít.

1244- ben a lovagok részt vettek a gayai vagy másképpen La Forbie¬ i csatában.

1250/54 ben a Lázár lovagok IX. Lajos egyiptomi és szíriai hadjáratában vettek részt.

1254.04.11- én IV. Ince pápa függetleníti a Szent Lázár Rendet a Johannita Rendtől.

1256.08.05- én a Benedek rendi regulát Szent Ágoston féle regula váltja fel. A rend élén álló nagymester csak a pápának van alárendelve.

1257- ben IV. Sándor pápa elrendelte, hogy minden bélpoklos /leprás/ magát a Szent Lázár rend kórházában ápoltassa, kiközösítés terhe mellett. Vagyonát pedig köteles a rendre hagyni.

1264- ben IV. Orbán pápa megerősíti a rend szuverenitását.

1265- ben IV. Kelemen pápa megerősíti, hogy a leprások felügyeleti joga a Rendet illeti meg.

1291- ben elesett Akkon.

1291-1307/08 között a rendi központ Cipruson volt.

1308- ban az egyik legjelentősebb a központ Szicíliába került, majd innét a Nápoly melletti Capuaba költözött át. A másik központ Boignyben volt.

1310/12- ben bekebelezi több helyen a Templomos Lovagrend birtokait.

1320- ban az angol rendtartományon belül megalakult az ír provincia, és a skóciai rendtartomány is ekkor jött létre. A rend ez időben hozta létre a spanyol rendtartományt.

1478- ban beolvasztottak a Szent Lázár Rendbe a pápai alapítású Our~ Lady of Bethleem Rendet.

1489.04.05- én VIII. Ince pápa a Szent Lázár Lovagrendet egyesítette a Johannita Lovagrenddel.

1489 ¬1572

Szent Lázár Rend a Spanyol Korona fősége alatt:

VIII. Károly megerősíti a rend jogait.
V. Alfonz, Nápoly királya megerősíti a rendet. A központ Capua¬ ban van.

1514.04.16¬ án X. Leó pápa elismeri a rend jogfolytonos működését Itáliában.
1517. V. Habsburg Károly a rend vezetője és védnöke.

1557¬ ben a Spanyol Korona védelme alatt áll, pápai elismeréssel.

1567.02.07¬ én pápai beavatkozás miatt ez az ág kettészakadt

Szent Lázár Rend / Spanyol Korona védelme alatt /

1603.09.09¬ én VIII. Kelemen pápa a spanyol királyt kizárta a rend javaiból. Válaszképpen a király a rendet kitiltja országaiból.

1707¬ ben Bourbon V. Fülöp ismét kitiltja a rendet a Spanyol Korona országaiból.
1709¬ től a rend francia ága kezd működni Spanyolországban.
1757¬ ben XV. Lajos francia király felszámolta a rend spanyol érdekeltségeit.

1808¬ ban Bonaparte Napóleon eltörli a rend maradékait Spanyolországban.
1927¬ ben a „francia“ ágból fog megújulni.

1490.

Szent Lázár Rend a Francia Korona fősége alatt:

1505.07.15¬ én II. Gyula pápa ismét egyesíti a Johannita Renddel.

1540¬ re a francia ág két részre szakad:
Boigny baliatus (johanniták)
Boigny kommendatura (johannitáktól függetlenek)

1547¬ ben III. Pál pápa ismét alárendeli a Johannita Rendnek.
1557 ¬ 1604/08 között a két francia ág egyesült a johanniták fősége alatt.
1560¬ ban IV. Pius pápa megerősíti a rend johannitáknak való alárendeltségét.

Szent Móric és Szent Lázár Rend a Savoyai- ház védelme alatt 1572¬ től gyakorlatilag is.

Capua majd Torino lett a rend központja.
(Mind a mai napig is a Savoyai- ház fősége alatt áll.)

1608¬ ban elszakad a johannitáktól, Kármelhegyi Boldogasszony és Szent Lázár Rend néven működik tovább.
Boigny lett a rend központja.

1644 ¬ 1672 között a francia ág 173 kommendatúrával rendelkezett, továbbá jelentős hadiflottával.
1687 előtt felszámolódik a Boignyhez tartozó magyar rendtartomány.
1693¬ ra Franciaországban a rend már csak 13 kommendatúrát bírt.

1791.07.31¬ én a Francia Nemzetgyűlés feloszlatta a rendet.

1814.05.04¬ től ismét működhet a rend Franciaországban.
1815¬ ben XVIII. Lajos eltörli a nagymesteri címet.

1824.05.05¬ től a királyi ház körüli miniszter felügyeli a rendet
1825.03.12¬ én X. Károly király lett a rend protektora.
1831. 02.10¬ én Orleans Lajos Fülöp francia király betiltotta a rendet.
1841 ¬ 1930 között Alexandria, Antióchia és Jeruzsálem ortodox pátriárkája a rend protektora.
1930¬ tól Akkon érseke a rend protektora.

1935¬ től a Bourbon ház spanyol ága adja a rend nagymestereit.

1956.12.31¬ én szétvált a Szent Lázár Lovagrend és a Kármelhegyi Boldogasszony Rend. Ettől kezdve ismét teljesen önálló lett a Szent Lázár Lovagrend.
1960/62¬ től kezdve a Lovagrendek Nemzetközi Állandó Bizottságának a tagja.
1967¬ ben a nagymester személye körüli vita és vallási kérdések miatt a rend kettészakadz.

/
___/_____
/ /
Spanyol ág.
Don Francisco Enrique de Borubon y de Borbon¬ nak, a 45. nagymesternek a vezetése alatt állt.
/
/
/
Francia ág.
Nemours hercegnek, a 46. nagymesternek a főssége alatt állt.
1969¬ ben történt meg az anglikán egyház befogadása a rendbe.
/
1970¬ ben a rend ökumenikus szervezetté alakult át.
Ekkor ismét egyesült a francia és a spanyol ág.
1970 ¬ 1973.03.27¬ ig a rend élén Orleans-i Michel állt mint kodjutor.
1973.03.27¬ én ismét Don Francisco Enrique de Borbon y de Borbon került a nagymesteri székbe mint 47 nagymester.
Ekkor ismételten szakadás állt be a renden belül.
. _____/_____
/ /
Szent Lázár Lovagrend / Bourbon főség alatt áll./
/
/
/
/
/
Szent Lázár Kórházosai / Brissac herceg és követőinek befolyása alatt áll. /
1986¬ ban a jeruzsálemi melkita pátriárka lett a csoport védnöke.
/
/
2004-ben a spanyol és a francia ág egyesül, bár ezt több lovag nem ismerte el.
Így a következő csoportok jöttek létre:
_____/_____
/ / / / /
Egyesített spanyol-francia vagy máltai-párizsi Katonai és Kórházi Szent Lázár lovagrend. **Francisco de Paula de Bourbon y de Escasany, Duque de Sevilla** nagymestersége alatt. **Francisco de Cossé, Marquis later Duke de Brissac** ügyvezető nagymester átmenetileg
Nemzetközi Jeruzsálemi Katonai és Kórházi lovagrend orleans-i főség alatt **Orleans Károly Fülöp** herceg nagymestersége alatt.
„Máltai” csoport vagy egyesületek szövetsége, akik egy új Bourbon vezetőt szeretnének
Független prioratus luxemburgi központal
Egyesített Angliai szerveződés, amely nem tekinti magát az ősi lovagrend lovagrendi folytatásának, de elismeri a történelmi múltat.

A Szent Lázár Lovagrend a többi középkori harcoló szentföldi lovagrendhez viszonyítva

A keresztes hadjáratok után a Szentföldön négy jelentős lovagrend jött létre. 1048/1113-ban alapították meg a Johannita vagy Máltai Lovagrendet, 1118/19-ben jött létre a Templomos Lovagrend, míg 1190-ben német lovagok hívták életre a Teuton vagy Német Lovagrendet. A Szent Lázár Lovagrend történetét elolvasva láthatjuk, hogy alapítása szorosan összefügg a Johannita Lovagrenddel, így keletkezését vehetjük avval azonosnak, de látnunk kell, hogy teljesen önálló renddé csak 1254-ben vált. Tehát a negyedik szentföldi lovagrend a Szent Lázár Lovagrend. Megszerzett önállóságát viszont 1489-ben elvesztette, és azt csak 1608- ban tudta visszaszerezni. (Itt most nem említem a rend savoyai önálló ágát.)

Hiába az egyik legrégebben alapított lovagrend a Szent Lázár Lovagrend, alig van használható irodalma, és a köztudatban szinte teljesen elvész a Johannita, a Templomos és a Teuton Lovagrend mögött. Mi lehet ennek az oka?

Vizsgáljuk meg, hogy az említett lovagrendek mely területeken voltak jelen, nem a teljesség mértékében vizsgálva a kérdést!

Szt. Lázár Lovagrend	**Johannita Lovagrend**	**Teuton Lovagrend**	**Templomos Lovagrend**
Szentföld	Szentföld	Szentföld	Szentföld
Nápoly-Szicília	Provance Hercegség	Baltikum (Livónia, Poroszország)	Francia Királyság
Magyar Királyság	Auvernge Hercegség	Osztrák Hercegség	Magyar Királyság
Angol Királyság	Francia Királyság	Tiroli Hercegség	Portugál Királyság
Walesi Hercegség	Itália	Hesseni Hercegség	Aragón Királyság
Ír Királyság	Spanyol Királyság	Frankföld	Auvergne Hercegség
Skót Királyság	Angol Királyság	Westfalia	Provance Hercegség
Svájci kantonok	Német Császárság	Lotharingia	Flandria Hercegség
Thüringiai Hercegség	Svájc	Elszász	Németalföld
Osztrák Hercegség	Elszász	Utrecht	Itália
Norman Hercegség	Hollandia (Németalföld)	Szászföld	Szicília Királyság
Aquitanie Hercegség	Cseh Királyság	Szicília Királyság	Lotharingia Hercegség
Flandria és Hollandia	Osztrák Hercegség	Apulia	Német Császárság
Cseh Királyság	Magyar Királyság	Velencei Köztársaság	Angol Királyság
Lengyel Királyság	Portugál királyság	Magyar Királyság	Cseh Királyság
Spanyol Királyság	Dán Királyság	Francia Királyság	
Francia Királyság	Svéd Királyság	Spanyol Királyság	
Örmény Királyság	Norvég Királyság	Görögország	

A fenti táblázatból látható, hogy éppúgy mint, a többi középkori szentföldi lovagrend, a Szent Lázár Lovagrend is jelen volt Európa legjelentősebb államaiban. Tehát háttérbe szorulásuk nem magyarázható avval, hogy nem voltak ismertek az európai fejedelmi udvarokban.

Ezekután nézzük meg birtokaik mennyiségét, hátha így közelebb jutunk a megoldáshoz!

Johannita Lovagrend	**Teuton Lovagrend**	**Templomos Lovagrend**
Szentföldi várak és birtokok Csak a Magyar Királyság területén 1150-1543 között 29 praeceptoratus, 15 egyház (ebből 12 praeceptoratushoz kapcsolt), 9 vár (ebből 4 praeceptoratushoz kapcsolt) és 122 egyéb birtok 1307-1522-ig Rhodosz szigete, 1530-1798-ig Málta szigete az egyéb európai birtokok mellett.	Szentföldi várak és birtokok Legnagyobb birtokuk a baltikumi államuk volt, aminek hossza közel 900 km, és szélessége 100-400 km-volta 14. században. Itt 50 város volt fellelhető. Ezenkívül még számos európai birtokuk volt. Málta lakossága 1590-ben 32 000 fő	Szentföldi várak és birtokok 700 kápolna és egyház, 900 komtúrság vagy bailliatus és közel 40 000 egyéb birtok és haszonvételi jog.

(Török-Legeze: Máltaiak és Rendjelek és kitüntetések)

A fentiekhez viszonyítva a Szt. Lázár Lovagrend birtokállományát 1120-1489 között

Szentföldi birtokok 1120-1291 között:

Kharbet el Zeitha vára Nablus közelében, Madjel el Djemeriah vára Ascalon közelében, erődtornyok Jericho, Betánia, Caesarea közelében, Salones-erődkastély, templom és kolostor Caesareában, Akkonban erőd, kórház, kolostor és templom, továbbá Jeruzsálem közelében ispotály, Bethániában birtok és női ispotály, Örményországban 2 kórház, ezenkívül még 3 templom, birtokok Nazaret, Nablus, Ascelon, Beirut és Montmusard közelében.

Európai birtokaik:

Magyarországon: 4 ispotály, 4 bizonyított templom, 1 vár, 2 rendház, 2 fürdő és 20 valószínűsíthető birtok, **Anglia és Skócia:** összesen 220 leprás intézmény, amiből 90 kórház volt különböző időben, 6 templom, 1 rendház és számos birtok, **Wales:** 1 rendház, 6-7 kórház, 1 templom és 3 nagyobb birtok, **Franciaország:** 33 rendház, 2 nagy kórház, 800 lepratelep és számos birtok, **Spanyolország:** 1 rendház, 1 templom és 1 kolostor, valamint 5 kórház, **Svájc:** 6 rendház, 1 templom, **Thüringia:** 6-8 ispotály és 1 templom,

Lengyelország: 7 ispotály, **Normandia és Aquitania:** 4 rendház (commenda),

Flandria: 2 ispotály, **Csehország:** 1 ispotály, **Nápoly-Szicília:** 1 nagy perjelség kórházzal és több birtok.

A fenti felsorolás minden valószínűséggel nem tartalmaz minden birtokot, mert mindegyik felkutatása jelentős nemzeti kutatómunkák követelne meg. Így a felsorolás csak hozzávetőleges adatsor, ami arra jó, hogy a birtokmennyiséget nagyjából érzékeltesse.

Mint kitűnik, a másik három lovagrendhez mérten birtokállományuk eltörpül, mi által viszonylagos ismeretlenségük magyarázható, hiszen a többihez viszonyítva jóval kevesebb település tartja múltjukban nyilván őket. Ez pedig nagyban befolyásolja egy szervezet ismeretségét. Mivel 1254-ig lényegében a Johannita Lovagrend „fíliájaként" létezik, birtokszerzés terén óhatatlanul amögé szorult. További problémát jelentett az, hogy kezdetben szinte csak leprások

alkották a lovagrendet, és leprások ápolásával foglalkoztak, ami bizonyára nagyban befolyásolta birtokszerzéseiket. Az egészséges lovagok a renden belül csak 1234-1254 között jutnak többségbe. A rend élén pedig csak 1253 óta állhat egészséges lovag. Mire önállósodhattak és tényleges harcoló renddé válhattak a betegápolás mellett, jelentősen lemaradtak birtok és vagyonszerzési téren a többi lovagrend mögött.

Az is problémát okozott, hogy a Szent Lázár Lovagrend mögött nem állt teljes erejével egyetlen európai nagyhatalom sem. Hiszen a pápaság főleg a Johannita Lovagokat segítette, – erre a legjobb példa az 1489-es esemény – a Német-római Császárság a Teuton Lovagrendet, míg a Francia Királyság a Templomosokat támogatta. Más nagyhatalom pedig nem jelentkezett kifejezett támogatóként, hiszen a Szentföld birtoklásáért ezen három fő nagyhatalom versenyzett. Így a Lázár lovagok lényegében ki voltak szolgáltatva, a helyi fejedelmeknek. Lásd az angliai birtokok elvesztése az anglikán egyház keletkezésekor.

Akkon 1291-es elvesztése után a „keresztes" lovagrendek létjogosultsága nagyon megcsappant, és az uralkodók igyekeztek azokat korlátok közé szorítani. Ezen küzdelmekben vérzett el a Templomos Lovagrend 1307/1313-ban, hiszen fő nemzeti támaszuk, a francia király ellenük fordult, és a pápát is sikerült ellenük hangolni. Mivel a templomosok szentföldi harcai véget értek, és másutt nem volt égető szükség rájuk, vagyonuk megszerzése érdekében állt a francia királynak és a pápának. Az ő hírnevüket perük, amely alapján felszámolták őket, nagyban megerősítette.

A szentföldi lovagrendek előtt ekkor a fennmaradásnak szinte csak egyetlen lehetősége maradt, mégpedig önálló államot létrehozni. Ennek szükségességét először a Teuton Lovagrend ismerte fel, és tesz erre kísérletet 1217-1225- ben a Barcaságban, amely a Magyar Királyság fennhatósága alatti terület volt, de innét kapzsiságuk miatt távozniuk kellett. Majd virágzó államot hoztak létre a Baltikumban, amely 1228-1466/1559 között állt fenn. A másik sikeresen állammá átalakuló lovagrend a Johannita Rend volt. Első államuk Rhodoszon volt 1309-1522 között, majd második államuk Málta szigetén 1530-1798 között állt fenn. 1798-ban ugyan elvesztik Málta szigetét és így országukat, de az 1802-es amiens-i szerződés továbbra is biztosította számukra az állami szuverenitást. Ezen állami szuverenitásukat 1977-ben az USA- béli New York állam államügyészének bírósága megerősítette, és ismételten jóváhagyta. Így a Máltai Lovagrend az egyetlen olyan lovagrend a világon, amely területenkívüliséget és önálló állami jogokat bír mind a mai napig.

Míg a teuton lovagok a kereszténység terjesztése ürügyén tudtak maguknak „pogány" földön államot létrehozni a Német Császárság támogatásával, addig a johanniták a török elleni harc révén a pápaság és a császárság segítségével hozták létre országukat. És itt mutatkozott meg az a hátrány, hogy a Szent Lázár- lovagoknak nem volt igazi nemzeti protektora, ha nemzetinek veszem a pápaságot. Így nemcsak az 1113-1254 közötti 141 éves időszakban szorultak háttérbe birtok- és vagyonszerzés terén, ami e téren igen jelentős idővallum volt, hanem kimaradtak az 1291 utáni állammá válás folyamatából is. A fenti hátrányokat az 1267-es pápai bulla sem tudta ellensúlyozni, ami a leprások birtokait a rendnek adta. A Szent Lázár Lovagrend önálló álammá válása előtt igen későn, 1478-ban nyílt csak út, amikor a török elleni harc címén megkapták a 454 négyzetkilométeres Lemnosz szigetét. A sziget azonban már 1478-ban török kézre került, és így nem jöhetett létre az önálló Szent Lázár lovagrendi álam. Ezekután kész csoda, hogy 1489-ig függetlenségüket meg tudták őrizni. Az 1489-as pápai rendelet, amely alávetette őket a johannita lovagoknak a politikai háttér mellett a most leírtaknak is a következménye volt.

Ezt követően a lovagrend 1489-1608 között lényegében folyamatos politikai harcok áldozata. Rendtartományait és birtokait elvesztette, és közel jutott a teljes megsemmisüléshez.

1608 és 1830-ig viszont tevékenysége lényegében Franciaországra szűkült, mi által kikerült az európai politikai és gazdasági színtérről. 1830 és 1930 között igen kevesek tartják nyilván, és addigra neve szinte végérvényesen háttérbe szorult a Johannita, a Máltai vagy a történelmi Teuton és Templomos Lovagrend mögött.

Egy lovagrend ismertségét nagyban meghatározza az is, hogy hány tagot számlál. Itt a különböző lovagrendek terén csak becslésekre tudok alapozni.

Templomosok: Egyes adatok szerint egy időben 20 000 templomos lovag létezett. Szerintem ebben benne vannak a szolgáló testvérek is. Meglátásom szerint a lovagok száma egy időben maximum 800-900 fő körül mozoghatott, ha figyelembe veszem, hogy a rend fénykorában 333 lovag volt a Szentföldön, Angliában 135, Franciaországban számuk szintén 130 körül mozoghatott, és Európa többi államában lehettek még közel 200-an.

Teuton Lovagrend: A tannenbergi csata idején Poroszországban volt 200-220 lovag, majd későbbi adatok szerint Livóniában 350 lovag és a német területeken további 300. Így a lovagok együttes számát, figyelembe véve a többi európai birtokukat, szintén 800-900 körülre teszem egy időben.

Johannita Lovagrend: Rhodoszt 600 lovag védte majd később Máltát 500 lovag védte. Számukat így egy időben, a többi birtokot is figyelembe véve, maximum 7-800 főre teszem.

Szent Lázár Lovagrend: 1291-ben Akkont 25 lovag, közel 40 apród védte a rend zsoldosaival együtt. 1489 előtt Európában mintegy 80 ispotályt, kórházat és Szt. Lázár lovagrendi rendházat lehet azonosítani. A rendházakban igen kevés lovag élt. Burtonban, ami az egyik legjelentősebb rendház volt, mindössze 9 lovag lakott. Gyakori a középkor folyamán a többi lovagrendnél is, hogy rendházaikban 1-3 lovag él mindössze. Természetesen ezen számban az apródok és szolgáló testvérek, valamint a földműves nép nincsen beleszámolva. Ez alapján egy időben maximum 200 Szent Lázár- lovagot tudok feltételezni. Ezt erősíti meg az is, hogy 1564-ben számuk szintén 200 körül volt. Ekkor Franciaország összlakósága 18-19 millió fő körül volt.

Tehát a Szent Lázár Lovagrend birtok és vagyon mennyiségében, önálló államisági téren, nemzeti patrónusi téren és a lovagok számában egyaránt hátrányban volt a középkor folyamán a másik három szentföldi lovagrendhez képest. Viszont nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt sem, hogy a lovagrend

XIV. Lajos francia király uralkodása alatt, ha rövid időre is, de ismét felvirágzott. Birtokai jelentősen megnőttek, és hadiflottája révén jelentős katonai erőt is jelentett. Lényegében ezen felvirágzásnak köszönheti, hogy túlélte azt az időszakot, amikor a lovagrendek kezdtek ismét lehanyatlani. Hiszen ekkorra már a Teuton Lovagrend is szinte mindenét elvesztette, és a máltaiak fő bevétele is a kalózkodás lett. (Fodor Pál: Máltai kalózok...)

A Szent Láztár- lovagok védelmére meg kell jegyeznem, hogy mostanára a négy egykori szentföldi lovagrendből, lényegében csak kettő tudott úgy fennmaradni, hogy mindmáig kiemelkedő tevékenységet tud folytatni. Ez a két lovagrend a Máltai (katolikus) – Johannita (protestans) Lovagrend és a Szent Lázár Lovagrend. A templomosok megszűntek, bár most megpróbálják újjáéleszteni őket, míg a Teuton Lovagrend teljesen klerikus, avagy egyházi renddé alakult át.

Úgy vélem, hogy a fentebb leírtak némi magyarázatot adnak arra, hogy miért tűnt el a köztudatból a Szent Lázár Lovagrend, miért igen gyér és pontatlan a szakirodalma annak ellenére, hogy manapság közel 9000 ember viseli a zöld „máltaiú" keresztet és a Földgolyó szinte minden lakott kontinensén jelen van.

Az államiságnál említettem az amiens-i szerződést. Mivel ez egy igen fontos és precedens értékű jogi dokumentum, ami esetleg még a Szent Lázár Lovagrend életét is befolyásolhatja, röviden szólnom kell róla. Mint ismeretes, 1798- ban Bonaparte Napóleon hadai elfoglalták Málta szigetét elűzve onnét a lovagrend tagjait. A lovagok államuk visszaszerzése végett Európa nagyhatalmaihoz fordultak segítségért. Így azok 1802.03.27-én a lovagok kívánalmait is

belefoglalták az amiens- i szerződésbe. A szerződést Franciaország, Anglia, Spanyolország, Hollandia - Batávia és még két másik európai ország képviselője írta alá. A hatok által aláírt szerződés kimondja a Máltai Lovagrendre kifejezetten értelmezve, hogy a nemzetközi jog alapelve, hogy az egyszer megszerzett jog megtartásához nem szükséges a jogot megszerző erő folyamatos megléte. Ha egy jog szerződésben vagy más jogi okmányban elismerésre került, akkor a szerződés vagy jogi okmány hatályának lejárta az adott jogot nem semmisíti meg. Málta lovagjait 1308-ban a pápa mentesítette a többi állam függősége alól, megadta a hadseregfenntartás és hadviselés jogát. Ez alapján szereztek a lovagok 1310-ben Rhodoszon területi önállóságot. A fenti szerződés alapján a lovagok 1308-ban szerzett jogait Napóleon sem tudta eltörölni, annak ellenére, hogy államukat megsemmisítette. A szerződés Málta szigetét visszaadta a lovagoknak avval a feltétellel, hogy nem lehet annak angol vagy francia tagja, továbbá ekkor rendelkeztek más területek hovatartozásáról is. A szerződést utóbb nem tartották be, de az ott jogilag lefektetett jogelv fennmaradt. Ezt a jogelvet erősítette meg 1977-ben az USA béli New York állam államügyészi hivatala. De lényegében hasonló helyzet alakult ki a pápaság államisága esetében is 1870 és 1929 között, amikor a pápai államot Olaszország bekebelezte. Az Egyházi Állam államiságát végül az 1929.02.11- én aláírt lateráni egyezmény rendezte, amely a Szentszék és az Olasz Királyság között köttetett meg.

A fentiek értelmében érdemes volna a Szent Lázár Lovagrend 1256.08.05- én kelt pápai privilégiumlevelét és Lemnosz szigetének 1478-as megszerzésének jogi következményeit megvizsgálni.

A Rend legfőbb elöljárói

	1/ **Gérárd de Martigues** (***Gerard Tenque vagy Blessed Gerard)*** 108?–1118, aki egyben a Johannita vagy Máltai Lovagrend megalapítója is volt. (Boldog Gérard feltehetőleg provence- i származású volt. A francia történészek családnevét Tune, Tum, Tom, Thomsnak azonosítják.)
	2/ **Royant Roger** 1120–1131 (1120-ig a Szent János Rend jeruzsálemi központi kórházának volt a vezetője. Több Roger, Rosiers és Rousiers család ismert, de egyikhez sem köthető egyértelműen a személye.)
	3/ **Jean (Johannes)** 1131-1148
	4/ **Barthélémy** 1148-1153
	5/ **Itier** 1154
	6/ **Hughes de Saint-Pol** 1155 (Az artois-i grófságbéli Saint-Polból származott.)

	7/ **Raymond du Puy (Dupuis)** 1157–1159. (1118 – 1157- ig a Szent János Lovagrend legfőbb elöljárója volt.)
	8/ **Rainier** 1164
	9/ **Raymond** 1168
	10/ **Gerard de Montclar** 1169 (Auvergnéből származott.)
	11/ **Bernard** 1183-1186
	12/ **Gautier de Neufchatel (Neuenburg) or de Chateaunef** 1228 (Megválasztása előtt Burton kommendádora volt. Családja Burgundiában élt.)
	13/ **Raynaud de Flory** 1234-1254 (A Szent János ispotályos rend franciaországi priorja volt előzőleg. Családja a franciaországi Cambriából származik.)
	14/ **Jean de Meaux** 1267 (A rend Preceptor-Generálisa volt. IX. Lajos francia királytól kapta Meaux birtokát, ahonnét nevét vette.)
	15/ **Thomas de Sainville** 1277-1312 (A rend mestergenerálisa volt, mielőtt nagymester lett. 1281-ben székhelyét Boignybe helyezte át.)

	16/ **Adam de Veau** 1314
	17/ **Jean de Paris** 1342-1349
	18/ **Jean de Coaraze** 1354 (Nevét hol Coarezenek, hol Courasnak írják.)
	19/ **Jean le Conte** 1355
 	20/ **Jacques de Besnes or de Baynes** 1368-1384 (Francia származású.)
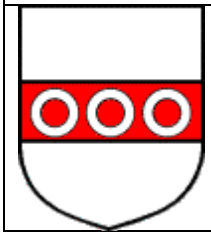	21/ **Pierre des Ruaux** 1413-1454 (Családja Orleans vidékéről a Puiseaux közelében lévő Boessesből való.)

	22/ **Guillaume des Mares** 1460 (Előzőleg a rend normandiai elöljárója volt.)
	G. Desmares ***Peter von Potier*** *1485*
	23/ **Jean le Cornu** 1469-1493
	24/ **Francois d Amboise** 1493–1500 (Aimery d Amboise- nek, a Szent János Lovagrend nagymesterének unokaöccse. Vezetése alatt 1489- ben a rend egy részét feloszlatta a pápa, másik része Itáliában független lett, míg a francia rendtartomány csatlakozott a Johannita Lovagrendhez.)
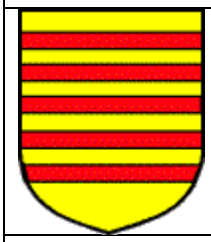	25/ **Agnan de Maruel** 1500–1519
	26/ **Francois de Bourbon Saint-Pot grófja** 1519–1521 (Boigny Commandere volt előzőleg. Később ő lett 1535- ben Duke d Estouteville)
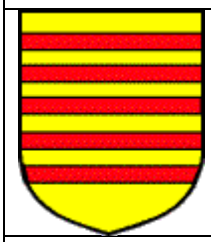	27/ **Claude de Maruel** 1521–1524 (Agnan de Maruel unokaöccse.)
	28/ **Jean Conti** 1524–1557

	29/ **Jean de Lavis** 1557–1564 (Eredetileg johannita lovag volt. Nagymesteri címet használt.)
	30/ **Michel de Seure** 1564 –1578 (Eredetileg johannita lovag volt. 1564-től kezdve Boigny a központ.)
	31/ **Francois Salviati** 1578–1586 (Eredetileg johannita lovag volt. Medici Katalin rokona és tanácsadója volt.)
	32/ **Michel de Seure** 1586–1593 (Nagymesteri címet használt.)
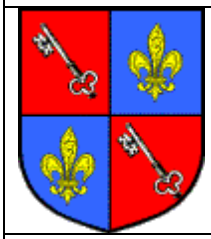	33/ **Armand de Clermont de Chastes** 1593–1603 (A Johannita Rend marsallja és Franciaország altengernagya volt eredetileg.)
	34/ **Charles de Gayand de Monterolles** 1603–1604 (Armand de Clermont de Chastes unokaöccse volt.)

	35/ **Philibert, marquis de Nerestang** 1604–1613/20 (1608-tól a Szent Lázár Lovagrend nagymestere, és így függetleníti magát a Johannita Lovagrendtől.)
	36/ **Claude, marquis de Nerestang** 1613/20–1639 (Philibert fia.)
	37/ **Charles, marques de Nerestang** 1639–1644 (Claude fia.)
	38/ **Charles–Achille, marques de Nerestang** 1645-1673 (Charles testvére volt)
	39/ **Francois-Michel le Tellier, marquis de Louvois** 1673– 691 (Előtte a rend Vicar-Generálisa volt.)
	40/ **Philippe de Courcillon, marquis de Dangeau** 1693-1720
	41/ **Louis, d Orleans, duc de Chartres, later duc d Orleans** 1720– 752 (1742-ben kolostorba vonul, és magára hagyja a rendet.)

	42/ **Louis de France, duc de Berry** 1757–1773 (Mikor trónörökös Dauphin lett, lemondott rendi tisztségéről. XVI. Lajos néven 1774- 1793 francia király lett.)
	43/ **Louis Stanislav Xavier de France, comte de Provence** 1773–1814 (XVI. Lajos testvére volt, és XVIII. Lajos néven francia király lett.)
	43/a **Charles-Francois le Prevost de Basserode** (A király megbízásából áll a rend élén 1814-ben, de nem viseli a nagymesteri címet.)
	43/b **M.de la Brousse** (A király megbízásából áll a rend élén 1814/1815- ben, de nem viseli a nagymesteri címet.)
	43/c **Louis Foy du Prat-Taxis** (A király megbízásából áll a rend élén 1822- ben, de nem viseli a nagymesteri címet.)
	General adminisztrátorok, míg a lovagrendnek nincsen nagymestere: Patriarcha Maximos III. Mazloum 1841-1855 Patriarcha Gregorius I. Youssef 1864-1897 Patriarcha Peter IV. Geraigiri 1898-1902 Patriarcha Cirill VIII. Ghea 1902-1910 Patriarcha Cirill VIII. 1910-1926 Patriarcha Ciril IX. 1926-1930
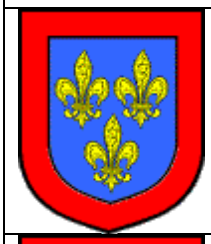	44/ **Francesco de Paula de Borbon y de la Torre, duque de Sevilla** 1930-1952 (Megválasztása előtt a rend spanyol nagybailiffe volt.)
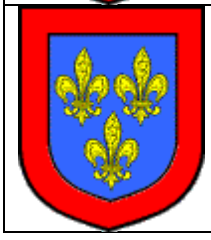	45/ **Francisco Enrique de Borbon y de Borbon, duque de Sevilla** 1952-1967 (Francesco de Paula de Borbon y de la Torre fia)

	46/ **Charles Philippe d Orleans, duc de Nemours** 1967-1970 (Lajos-Fülöp 1830-1848 francia király leszármazotta.)
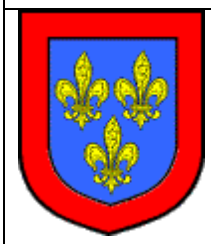	47/ **Francisco Enrique de Borbon y de Borbon, duque de Sevilla** 1973-1995 (Másodszor lett nagymesterré választva.)
	48/49 **Francesco de Paula de Bourbon y de Escasany, duques de Sevilla** 1995-2008 (Francisco Enrique de Borbon y de Borbon, duque de Sevilla fia.) 2004-től az egyesített spanyol-francia Szent Lázár lovagrend nagymestere, ezért 49. nagymesterként is szerepel.)

A capuai ág mestergenerálisai

1/ Angelus de Raimo 1226
2/ Alfonzo de Azzia 1237
3/ Simon de Aqua Mundula 1329
4/ Santiago de Azzia 1347
5/ Guillermo 1366
6/ Santiago de Benuto 1426-1440
7/ Giacomo del Balzo 1460
8/ Santiago de Azzia 1468-1498
9/ Santiago Antonio de Azzia 1498-1522
10/ Alfonzo de Azzia 1522-1548
11/ Muzzio d' Azzia 1548-1564

A capuai mestergenerálisok Boigny vetélytársai voltak és utóbb ők szerzik meg a pápaság támogatását Boigny ellenében.

A capuai ághoz kinevezett nagymester

1/ **Giannotto Castiglione (Jeannot de Castillon)** 1564-1571

A francia vagy párizsi csoport vagy obidencia vezetői:

	1/ **Pierre de Cossé, Duke de Brissac** (1969-1986) (1969-ben magát nyilvánította nagymesterré.)
	2/ (48.) **Francisco de Cossé, Marquis later Duke de Brissac** nagymester 1986-2004 (Pierre de Cossé fia.)

Az „új" Francia – Orleans-i csoport vagy obidencia vezetői:
(Önmagukat az előbbi csoport utódának tekintik.)

	Amíg ezen csoportnak nem volt nagymestere, addig helyettes generálisként őket **Reginald Saviour Attard** vezette 2004-ben.
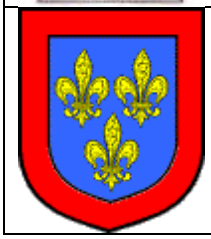	3/ (49.) **Orleans Károly Fülöp** herceg **(Charles-Philippe Prince d'Orleans, Duke of Anjou)** (2004.09.12-.)

A Jeruzsálemi Szent Lázár Lovagrend Egyesített Máltai és Francia csoportjának, avagy az egységes lovagrendnek a nagymestere:

	48/49 **Francesco de Paula de Bourbon y de Escasany, duques de Sevilla** 1995-2008 (Ezen tisztét 2004/2005-ben töltötte be.)

Szent Móric és Szent Lázár Lovagrend nagymesterei: A Savoyai hercegi ház dinasztikus rendje a Szent Móric és Szent Lázár Lovagrend vezetői

1/ Emmanuel Philibert	(1553-1580) savoyai herceg (1571-től áll a rend élén)
2/ I.Károly Emmanuel	(1580-1630) savoyai herceg
3/ I. Victor Amadeus	(1630-1637) savoyai herceg
4/ II. Károly Emmanuel	(1638-1675) savoyai herceg

5/ II. Victor Amadeus	1675-től Savoya hercege1713-1720) Szicília királya, (1720-1730) Szardínia-Savoya királya
6/ III. Károly Emmanuel	(1730-1773) savoyai herceg
7/ III. Victor Amadeus	(1773-1796) savoyai herceg
8/ IV. Károly Emmanuel	(1796-1802) savoyai herceg
9/ I. Victor Emmanuel	(1802-1821) Szárd királyság = Szardínia, Savoya, Piemont, Nice, Genoa
10/ Károly Félix	(1821-1831) szárd király
11/ Károly Albert	(1831-1849) szárd király
12/ II. Victor Emmanuel	(1849-1861) szárd király, (1861-1878) Itália királya
13/ I. Umberto	(1878-1900) Itália királya
14/ III. Victor Emmanuel	(1900-1946) Itália királya
15/ II. Umberto	(1946-1983) Itália királya (trónfosztott 1947- ben)
16/ Victor Emmanuel	(1983-) Itália trónörököse, Nápoly és Savoya hercege

A Johannita vagy másképpen Máltai Lovagrend azon nagymesterei, akiknek a Szent Lázár Lovagrend rendtartományai alá voltak rendelve

1/ **Boldog Gerarg**	1120. szeptember 3+	a Johannita és a Szent Lázár Lovagrend közös alapító őse.
2/ Pierre d Aubusson	*(1476 - 1503)*	
3/ Emery d Amboise	*(1503 - 1512)*	
4/ Guy de Blanchefort	*(1512 - 1513)*	
5/ Fabrizio del Carretto	*(1513 - 1521)*	
6 / Philippe de Villiers	*(1521 - 1534)*	*Csak formálisan rendelkeztek a Szent Lázár Rend felett.*
7/ Piero de Ponte	*(1534 - 1535)*	
8/ Didier de Saint-Jaille	*(1535 - 1536)*	
9/ Jean de Homedes	*(1536 - 1553)*	
10/ Claude de la Sengle	*(1553 - 1557)*	
11/ **Jean de la Vallette (or Valette)**	**(1557 - 1568)**	
12/ Pierre de Monte	(1568 - 1572)	
13/ Jean de la Cassiere	(1572 - 1581)	Tényleges hatalommal bírtak a Szent Lázár Rend egyes rendtartományai fölött.
14/ Hugues Loubenx de Verdala	(1581 - 1595)	
15/ Martin Garzez	(1595 - 1601)	
16/ Alof de Wignacourt	(1601 - 1622)	

Orvoslás a középkori Európában

Mivel a Szent Lázár Lovagrend ispotályokat, fürdőket és lepratóriumokat tartott fenn, közvetlen, illetve közvetve bekapcsolódott a középkori Magyarországon folyó gyógyító munkába. Ezért, ha csak röviden is, de érdekességképpen nézzük meg a középkor és így a középkori Magyar Királyságban folyó gyógyító munka mikéntjét! Mivel nem vagyok orvos, ezen fejezethez ***Hints Elek „A középkori orvostudomány"*** című munkáját hívtam segítségül. Ezért a fejezetben található hivatkozások az ő könyvére utalnak. Az orvostudományon keresztül pedig betekintést nyerhetünk a középkori emberek gondolatvilágába és betegségeik által a mindennapjaikba.

A betegségek okozójának a középkori ember a varázslatot és a boszorkányságot tartotta. Ide tartozott a jövendőmondás is. A rontások ellen és varázslatok ellen pedig imádsággal akartak gyógykezelni. Magyarországon ez a helyzet egészen Könyves Kálmán (1095-1116) uralkodásáig hivatalosan is elfogadott volt. (188. old) Azonban a nép még ez után is évszázadokig hitt a rontásokban. Az orvosláshoz igen gyakran hívták segítségül a misztikumot. Így abban szerepet kapott a mágia és az asztrológia is. Az orvosi beavatkozások idejét az asztrológiához kötötték. De felhasználták az alkímiát is, amivel főleg a domonkos szerzetesek foglalkoztak 1273-ig, míg el nem tiltották tőle őket, mivel kísérleteik a rend anyagi és erkölcsi kárára voltak. Magyarországon azonban az alkímia se az orvoslásban, se a gyógyszerészetben nem játszott jelentős szerepet. Viszont fontos szerepet kaptak a középkor során a gyógyításban az amulettek és a talizmánok, illetve a szentek ereklyéi és sírhelyei. (189-190. old) A tudomány fejlődésével azonban a betegségek okainak már igyekeztek tudományos magyarázattal szolgálni. Ezen tudományos magyarázat szerint az ember akkor egészséges, ha a négy kardinális nedv, ami benne találtatik, a szervezetben egyensúlyban van. Ha ezen nedvek minősége és mennyiségi összetétele megváltozik, akkor kialakul a betegség. A kóros nedvtöbblet felhalmozódik, és lerakódik a test különböző részeiben. A betegség anyagának kiválasztódásában részt vesz minden szerv, ezért minden váladékban benne van a betegség anyaga. Így az benne van a hányásban, vizeletben, köpetben, takonyban, izzadságban, vérben stb. Ezért arra törekedtek a gyógyítás során, hogy fokozzák a váladékképződést. A test megtisztítását pedig érmetszésekkel kívánták elérni. Így a gyógymód hánytató, hashajtó, vizelethajtó szerekből állt. De alkalmazták a gőzfürdőt, izzasztókúrát és a köpölyözést. Mások szerint a levegőnek, a „spiritusz"-nak mint éltető anyagnak a megváltozása idézte elő a betegséget és a lázt. De azt is feltételezték, hogy a lelki megrázkódtatás, ijetség, stb. szövettani elváltozást okoz, ami különösen női betegségeket idézhet elő. A fertőző betegségek okaként látták a klímát, hőmérsékletet, zivatart, földrengést, tűzhányók kitörését, a csillagok állását, stb. De betegséget okozhat a helytelen ruházkodás és a rossz táplálkozás is. De betegségek okozójaként tartották számon az ember temperamentumát is. A lázat önálló betegségként tartották számon. Azt hitték, hogy az, az ősi testmeleg kóros fokozódása. Ellene hidegborogatást és fürdőt alkalmaztak. (234-236. old.) Az itt felsorolt gyógymódok közül a népi gyógyászat sokat még ma is használ.

A diagnosztikát a fenti betegítő okok figyelembevételével végezték el. Így igen nagy hangsúlyt fektettek a testváladékok vizsgálatára. A leggyakrabban a vizelet színét (20 színt határoztak meg), sűrűségét és izét vizsgálták, de figyelték a széklet összetételét is. Figyelték a hányadékot is, annak, színét, szagát és emésztési állapotát. De sok betegségre a köpetből következtettek. De magának a vérnek a színét, olvadékonyságát és sűrűségét is gyakran tanulmányozták. A váladékokban magát a betegség anyagát vélték felfedezni. A fájdalomnál annak helyét és erősségét vették vizsgálat alá. A lázt tapintással állapították meg. A pulzus teltségét és gyorsaságát tapintással állapították meg, és ebből vontak le következtetéseket. De tapintással vizsgálták a töréseket, daganatokat, ödémákat, nyomási érzékenységet, de még a hólyagkövet is, amit végbélen át vizsgáltak. Kopogtatással a folyadékgyülemeket keresték, leginkább a hasüregben. A tompa hang a folyadékgyülemnek, míg a dobos hang a belek felfúvódásának jele volt. A hallgatózást csak a „Sucussio Hippocratis" megállapításánál használták. A tüdő és szívhangokat

nem ismerték. Nőgyógyászatban leginkább a meddőség érdekelte őket. Ezt úgy vizsgálták, hogy az ókorból átvett mintát követve a nő hüvelyébe fokhagymát dugtak, majd azt alulról gőzülték, miközben pokróccal letakarták a beteget. Ha ezek után a szájban fokhagymaszagot éreztek, kész volt a diagnózis. (237-240. old.)

A középkor embere leginkább a fertőző betegségektől retteget. Ezek ugyanis időről időre végigjárták Európa országait gyakorta megtizedelve a lakosságot. Ezek közül az egyik legismertebb a lepra volt.

A **lepra** az ókorban még csak helyi jelleggel bírt, és nem okozott különösebb járványokat. A középkor elején azonban már járványszerűen terjedt el Szíriából kiindulva, majd végighaladt a Földközi tenger partvidékén. Innét átterjedt az Atlanti-óceán partjára, Angliába és Norvégiába. Az idők folyamán a betegség mindjobban behatolt a kontinens belsejébe, aminek az volt az oka, hogy a leprásokat, vagy ahogyan akkoriban hívták őket, a bélpoklosokat, a fejlett tengerparti régiókból, a fejletlenebb, kevésbé kultúrált belső országrészekbe űzték el. A betegség terjedését elősegítette a középkor elején szokásos tisztátalanság, de talán a kórokozó virulentiája is akkoriban nagyobb fokú lehetett, mint a későbbi korokban. 523-ban már elterjedt Franciaországban ez a betegség. Európában elérte a Baltikumot és Olaszországot, és az 1300-as évekre szinte egész Európát sújtja ez a járvány. A bélpoklosság elleni védekezés mintáit a Biblia szolgáltatta. Ezek a szigorú mózesi szabályok előírták a betegek 7 naponkénti vizsgálatát, elkülönítését, kezelését, gyógyulás esetén a viselt ruhák elégetését, valamint a leprások által használt és megüresedett házak lebontását. Európában 583-ban korlátozták egyházilag mozgáskörzetüket, 644-től pedig mezítláb nyilvános utakon nem járhattak, az utcán kereplővel kellett jelezniük közeledtüket. Kesztyű nélkül nem mehettek ki az utcára, és semmiféle árut kesztyű nélkül nem érinthettek meg. Ha megtették, akkor azt meg kellett venniük. Ha egészséges emberrel beszéltek, akkor úgy kellett állniuk, hogy a szél feléjük fújjon. A templomba csak külön ajtón, külön helyre mehettek, és csak a nekik kitett szenteltvíztartót használhatták. A kór továbbterjesztésében a keresztes hadjáratok nagyban segédkeztek. 1000 körül létesültek az első lepratóriumok. Az 1179-es III. lateráni zsinat zsinat a leprarendeleteket még inkább megszigorította. Wirchov szerint a XIV. sz-ban 19.000 lepratórium volt Európában. Az 1400-as évek végére azonban a betegség jórészt visszahúzódott Nyugat-Európában, viszont Dél-Oroszországban ebben az időben kezdett nagymértékben elterjedni. Kezelésében az orvosok főleg az elkülönítést alkalmazták, de alkalmaztak fürdőt, gyógyitalokat és kenőcsöket is. Az 1488-as évtől kezdve a leprásokat egyre inkább borókával kezdték el kezelni. Ezért a lepratóriumokat naponta átfüstölték borókafüsttel. (190, 281, 311-316. old.)

A XIV. században tört ismét Európára az ókorban és a kora középkorban már megismert, de azóta elfeledett **pestis**, avagy a fekete halál. A tudomány a leprát kozmikus eredetűnek tartotta, és így nem tudta vele felvenni a harcot. Ezért csak igen későn kezdték a pestis esetén azon rendeleteket alkalmazni, amit a lepránál már sikeresen bevezettek. Gyakori volt, hogy a kór állatokról terjedt át az emberekre. Magyarországra Nagy Lajos itáliai hadjáratai alkalmával került a pestis, amikor is azt Itáliából a magyar katonák hazahurcolták. A betegség pár nap alatt végzett a szerencsétlen emberekkel. A megbetegedetteknek alig 1 százaléka gyógyult meg. A pestis ellen füstöléssel igyekeztek védekezni, mert úgy hitték, hogy az így megjavított levegő megvédi őket a betegségtől. A betegeket fürdővel, lázcsillapítással, gyógyszerekkel és a búbok megnyitásával igyekezték meggyógyítani. De gyakran alkalmazták az érmetszést is a test káros anyagtartalmának megtisztítása végett. Védekezésül 1364-ben Milánóban vezették be először a vesztegzárat úgy, hogy a város kapuit egy éven át zárva tartották. 1374-ben Velencében, majd 1377-ben Ragúzában vezették be a hajók számára a 30, majd 40 napos karantént. Bevezették a házak szellőztetését és tisztítását. Bevezették a beteg és ápolójának teljes elkülönítését. Az általuk használt dolgokat lemosták, amit pedig nem lehetett lemosni, azt elégették. (316-327. old.) Megjegyzendő, hogy a pestist igen gyakran a zsidóknak tulajdonították, így pestisjárvány alatt és után igen sokszor került sor zsidóüldözésre.

A harmadik legrettegettebb betegség a **himlő** volt. Kezelésére diétát, hideg italokat és fürdőt javasoltak. De alkalmaztak hashajtást és érvágást is. A hólyagokat pedig aranytűvel szúrták fel. A XII. sz-tól egyre többször alkalmazták az „oltást". Pontosabban, ekkor a gyermekeket olyan himlősökkel fektették egy ágyba, akiknél a betegség enyhébb lefolyású volt. (327. old)

A középkor jellegzetes betegsége volt az **ergotizmus**, avagy a Szent Antal tüze. A betegséget a gabonán képződött anyarozs idézte elő. A betegség egészen 1347-ig igen gyakori volt Európában. Ez ugyan nem fertőző betegség, hanem táplálkozás okozta probléma, de erről egészen 1771-ig nem tudtak. (327-328. old.) Ezeken kívül igen sok áldozatot szedett még a diphteria avagy a torokpestis, a malária, a veszettség, és 1387-től az influenza. De ezen járványokkal még messze nem soroltunk fel mindent. Nem is célom ez, hiszen csak szemléltetni szerettem volna a leggyakoribb középkori fertőző betegségeket.

Amerika felfedezése után kerül át Európába a **szifilisz**. Ez 1495 után lépett fel járványszerűen először Franciaországban, majd terjedt el Európában. Gyógyítására kezdetben hashajtót, tormával és ecettel kevert mandulatejet alkalmaztak. De általánosan használták ellene a Rozsnyón bányászott fekete antimon porát és a higanyt is. (283-285. old.)

Az orvosok igen gyakran találkoztak sebesülésekkel és törésekkel. Így röviden tekintsük át a sebészetet! A középkor elején a sebészet leginkább a sebek kezelésében, masszírozásban, fürdőkezelésben, és a gyulladt területek megnyitásában merült ki. A torokbaj, orbáncos gyulladás és anyarozs csomók esetén ökörganéj borogatást alkalmaztak. De sebészeti munka volt a megvakítás vagy a herék kiürítése is akkor, amikor a politikai ellenfeleket kellett félreállítani. A sérv ellen sérvkötőt használtak már a XIII. sz-ban is. A leggyakoribb sebészeti beavatkozás mégis az érmetszés volt. Magyarországon a budai zsinat 1279-ben eltiltotta a papokat a tüzes vassal és késsel végzendő műtétektől, mivel a műtétek igen gyakran sok kellemetlenséget okoztak a betegnek. Ennek leginkább a sebészek felkészületlensége volt az oka. Azonban a XIV. század elejéig nagyobb sebészeti beavatkozások nem történtek. Hisz az idegen testek (pl. nyilak) eltávolítása, a törések és ficamok kezelése, de még a végtagamputáció sem számított nagyobb és különlegesebb beavatkozásnak. A jelentős műtétek elmaradásai a fájdalomcsillapítás és a vérzéscsillapítás hiányának voltak köszönhetőek. A sebeket fertőtlenítés végett tüzes vassal égették ki. De az orr vérzésének csillapítására is tüzes vasat használtak. Volt, aki sebfertőtlenítőnek bort használt. Mások a sebeket disznó- és szamárganéjjal kenték be fertőtlenítés végett, és ezt használták a vérzés csillapítására is. Egyesek a sebek gyógyítására csodaitalokat adtak a betegnek. Két fő irányzat volt a sebkezelésben. Az egyik a gennyedés mielőbbi megszüntetésére törekedett, míg a másik a genny fokozódásában vélte a legjobb gyógymódot. Azt hitték az utóbbi irányzat követői, hogy a genny a sebből kimossa a fertőzést. Guy de Chauliac a XIV. szban végtagamputálás helyett a beteg testrészt szurokba mártott kötéssel szorította le, és megvárta, míg az magától lelökődik a testről. A XIV. század közepén már ismerték a mellkasi sérülések összevarrásának módját. Ekkorra ismerték fel az ópium és más növényi eredetű bódító szerek hatását, mi által narkózist tudtak előidézni. A törésekre tojásfehérjébe áztatott kötést alkalmaztak, hogy a gyógyulást a merevebb kötés jobban elősegítse. Természetesen a törött végtagot „sínbe" tették. A nyílt töréseknél ablakos kötést alkalmaztak a seb kezelhetősége végett. Combtöréseknél ismerték már a súlyokkal végzett nyújtókötést. Ekkor már végeztek bélsebkezelést és- összevarrást is. 1450-ben Arcolano a sebeket hajszállal varrta össze, míg mások selyemszálat, lenfonalat és bélhúrt használtak erre a célra. Ismerték a mandula- és orrpolyp műtétjét, a katéterezést, az emlőrák operálását, de néha alkalmaztak légcsőmetszést is. A XIV században vette kezdetét az orr- és fülplasztika. (192, 221-232. old.) Megjegyzendő, hogy a 4. lateráni zsinat 1215-ben az orvosokat eltiltotta a sebészeti tevékenységtől. Ettől kezdve a sebészetet a kirurgosok végezték, akik céhekbe tömörültek. Az orvosok tőlük elkülönülve pedig karokba tömörültek.

A szemészet terén az arab Alhazan fedezte fel 1038-ban a domború lencsét. Roger Bacon a XIII. sz-ban már Európában is ajánlotta a látás javítására. Armeti firenzei mester keretbe foglalta a lencsét, és elkészítette az első szemüveget. A szem betegségeit szemcseppekkel és porokkal igyekeztek gyógyítani. (192, 232-233. old.)

Fogászat terén a foghúzás volt a leggyakoribb. A fogfájásra a ganajpatika szereit alkalmazták. Így fogkihullás ellen a holló bélsarát adták, fogerősítésre levelibéka zsírját, míg fogfájás ellen az ajkakra néha piócát tettek. Foghúzás előtt hashajtókkal és beöntéssel tágították ki a beleket. A fogfisztulák tágítására tüzes vasat alkalmaztak. A ferdén nőtt fogakat lemetszették. Az 1480-as évektől használják a fogfúrókat, a tömést vékony arannyal végezték el. A XV. századtól ismert a fogkefe. A fog tisztítására pl. szarvascsontport használtak. (235-236. old.) Belgyógyászat terén a XI. században élt Avicenna (Ibn Sina) arab tudós írásai voltak az iránymutatóak még a XV. században is.

A szülészet és nőgyógyászat a XIV. századig gyermekcipőben járt. Az ilyen típusú betegségekre a gyógyírt az imától várták leginkább. Viszont ismerték már ekkorra a gátvédelmet és a nőgyógyászati sebek varrását. Halottakon már végeztek császármetszést. A születés után hátramaradott méhlepény eltávolítására azonban gyakran tüsszentőport ajánlottak. A szüléseket bábák vezették, mivel a nőket férfiak nem vizsgálhatták. A bábákat viszont néha orvosok oktatták. De igen gyakoriak voltak a sarlatánok is a bábák között. A XIV. században már alkalmaztak burokrepesztést. A magzat fekvését is ismerték, és rendellenes fekvésnél azon igyekeztek segíteni. (178-180, 252-259. old.)

A gyermekek gyógyításával viszont az orvosok nem igen foglalkoztak. A kicsiket leginkább a bábák gondozták, igen gyakran babonás alapon. Még a XIV. században is alig esik szó a gyermekgyógyászatról. A rómaiaktól viszont átvették, hogy a kicsit nyakig pólyába csavarták, gyakori a fürdetés, és ismerték a mesterséges táplálást. A XV. századtól a pólya viszont csak hónaljig tart, így a karok szabadon maradtak már. A dajkaság intézménye a XV. századi Franciaországban terjedt el leginkább. (259-264. old.)

A gyógykezelésre már számos példát bemutattam, így most csak a különösen gyakoriakat ismétlem meg. Ide értendő a szinte mindenre használt érvágás, ahol azt tartották, hogy a vérrel együtt távozik a betegség oka is. Alkalmazására szigorú szabályok voltak. Különböző hónapokban és órában más - más helyen volt tanácsos azt végrehajtani. Vérleszívásra alkalmaztak piócákat is. De gyakran e célt szolgálta a köpülyözés is. A tüzes vas volt az egyik legfőbb gyógyító eszköz. Az égetést alkalmazták elmebetegség ellen, vesebajnál, fejfájásnál, vérzéscsillapításnál (pl. orrban), de sebek fertőtlenítésére is. Máskor a betegen nyílt sebet égettek, hogy az így keletkezett seben át távozzon a beteg testéből a káros nedv. Az égetést érzéstelenítés és altatás nélkül végezték. Így a beteget a beavatkozás előtt igen gyakran lekötözték egy cölöphöz, padhoz, stb. Gyakran az égetéses gyógyításba a kovácsok is belekontárkodtak. De alkalmazták a diétát is arra, hogy a szervezetet a betegséget okozó anyagoktól megszabadítsák. Gyógyszerként izzasztó és vizelethajtó szereket alkalmaztak leginkább. De ezt a célt szolgálták a melegvizes fürdők is, amit mágiával egészítettek ki. Így tüdőbajosoknál teknősbékahús,-köszvényeseknél rókahúsfőzetet tettek a vízbe. De alkalmazták a hideg és meleg vizes leöntéseket is ülőfürdőknél. (171-176, 246-252. old.) Mérgezések ellen igyekeztek úgy védekezni, hogy több ízben is a szervezetet enyhe fokú mérgezésnek tették ki. Természetesen megpróbálkotnak a gyógynövények, a ganajpatika és az alkímia által előállított gyógyszerekkel is. A gyógyszertárak mintáját az európaiak az araboktól vették át. Az európai patikák 1267 körül jelentek meg, míg Magyarországon először 1303-ban Budán találunk ilyet. Megjegyzendő azonban, hogy a legnagyobb méregkeverők ekkoriban a patikusok voltak. (249-252. old.) De bizonyos rendeletekkel már a betegségek kialakulását is igyekeztek megelőzni. Így tiltották a savanyú ételek fogyasztását, mondván, hogy az sűrű vért eredményez, ami kedvez a fekélyek kialakulásának.

A betegségek megelőzését, illetve gyógykezelését szolgálták a tisztaság mellett a fürdők. Az ezredfordulón elterjedtek a szobafürdők mint tisztálkodási lehetőség. Ez nagyban javította a higiéniás lehetőségeket, de teret adott a hideg – meleg vízzel való kezelésnek is. Ezek általában fából készült, kétszemélyes fürdődézsák vagy fürdőkádak voltak. De készülhetett a fürdőkád bőrből és ezüstből is. A vendéglátás részévé vált lassan, így néha a kádban órák hosszat ültek, beszélgettek és a rajta átfektetett deszkáról étkeztek. Így egyfajta fogadószobává is vált. Így például Thurzó Györgynek 21 db aranyozott ezüst mosdómedencéje volt a vendégek részére. A nyilvános fürdők Európában a keresztes hadjáratok idején terjedtek el, az arab fürdőkultúra hatására. A nyilvános fürdők a közös szórakozás és gyógyulás helyei lettek. Magyarországon az első fürdő 1005-ben Pécsváradon létesült. A fürdőkben ápolók és fürdőszolgák dolgoztak. (113-115. old) A fürdőkben nők és férfiak, szegények és gazdagok együtt fürödtek. A városi közfürdőkben nem volt ritka, a XIV. – XVI. század között, hogy nők és férfiak otthon vetkőztek meztelenre, és így mentek azután végig a városon a fürdőbe. Ott ettek és szórakoztak az emberek. (117. old.) A gyógyfürdők szezonja májusban indult, mert úgy vélték, hogy a test a tavaszi megújhodással együtt fiatalodik meg. Ilyen gyógyfürdők voltak többek közt a Szent Lázár Lovagrend tulajdonában Pöstyénben és Budán, a Szent Erzsébet Ispotály mellett. A fürdőkúrához ivókúra párosult, méghozzá igen nagy mennyiségű víz elfogyasztásával. A gyógyfürdőkben az ivókúrán kívül hashajtást és vérlecsapolást is végeztek. Természetesen kihasználták a meleg víz jótékony hatását is. A pöstyéni fürdő igen híres volt. A fürdőket asszonyi terméketlenség ellen is ajánlották. A középkor vége felé azonban a fürdőházak mellett divatba jöttek a természetes fürdők. Ennek oka, hogy a különböző fertőző járványok, pl. kolera, pestis stb. éppen a fürdőházakból terjed tova. Később a szifilisz elterjedése vezetett a fürdőházak bezárásához. (119-121. old.) A Lázár- lovagok Szent Erzsébet Ispotálya melletti fürdő egy időben ezen utóbbi betegség kezelését vállalta fel.

Bár nem tudatosan, de a középkor embere életmódja és táplálkozási szokásai csökkentették a szív- és érrendszeri megbetegedések és a cukorbaj kockázatát is. A középkor embere ugyanis zsírszegényen táplálkozott, étrendje zöldségekben gazdag volt, amelyet gyenge sörökkel egészített ki. Bár nagy mennyiségű kalóriát fogyasztott naponta, ezt a napi tizenkét órai fizikai munka során le is dolgozta. Az átlagos középkori ember kalóriamennyiségét Roger Henderson brit táplálkozási szakértő számította ki. A középkorban a parasztok mindennap fogyasztottak két darab kenyeret, valamint 22-23 deka halat vagy húst, bőséges mennyiségű zöldséget (babot, fehérrépát és paszternákot), amelyet másfél liter sörrel öblítettek le. Ez az ételmennyiség napi 3500-4000 kalóriának felel meg. Ételeikben nagyon kevés finomított cukrot fogyasztottak, ami nem csak a cukorbetegségnek vette elejét, hanem a fogakat sem rongálta. A mai ember napi 2700 kalóriát fogyaszt, ám túl magas a zsírbevitele és nagyon sok finomított cukrot fogyaszt, amihez hozzászámítva a napi 20 percnyi intenzív fizikai munkát, sokkal egészségtelenebbül él, mint a középkor embere. A fenti középkori táplálkozási mód a Templomos Lovagrend Regulájában is visszaköszön. E szerint elég hetente háromszor húst enni. A húsmentes napokon pedig elegendő két vagy három fogás zöldségféle vagy főzelékféle. A napi étkezések számát pedig két főétkezésben osztják meg. Ezt egészíti ki a napnyugtakor adott uzsonna, amihez gyenge bort adtak. (A Templomos Lovagrend Regulája, 76-82. old.) Mivel a középkor embere egészségesen táplálkozott, fogazata sem romlott nagymértékben, noha fogat nem mostak. A fogakat védte a sok zöldség és gabonaféle fogyasztása, a minimális édesség mennyisége, és az, hogy ételeiket az elkészítés módjából adódóan sokkal többet kellett rágniuk. Ezek következtében jóval kevesebb fogbetegség alakult ki.

A középkor során az orvostudomány jórészt az egyház kezében volt. Így magától értetődő volt, hogy az egyes kórházak kolostorok és rendházak mellett jöttek létre. A szerzetesrendek mellett pedig megjelentek a betegápoló lovagrendek is, például a johanniták, vagy épp a Szent Lázár- lovagok. Természetes volt ekkor is, hogy rendházaik közelében létesültek kórházaik. Később azután megjelentek a szerzetesektől független városi körházak is. Magyarországon a

bencéseknek a XI. században 22, a XII. században 41, míg a XIII. században 64 apátsága és kolostora mellett foglalkoztak gyógyítással. De a ciszterciek, a domonkosok, a karthauziak és a többi szerzetesrend is bekapcsolódott a gyógyító tevékenységbe. A XIII. században a johanniták és a templomos lovagok 70 rendháza nyújtott gyógykezelést a rászorulóknak. Természetesen ez időben a magyarországi gyógyító munkából a Szent Lázár- lovagok is kivették a részüket. A kórházakat a rendek kiterjedt birtokaikból tartották fenn. Jövedelmüket egészítette ki a harangdíj és a perselyadomány. De legnagyobb jövedelmük a gyógyuló betegek adományaiból eredt. (183-185. old.) A Szent Lázár- lovagokról tudjuk, hogy a leprás betegnek a pápai rendelet értelmében a vagyonukat reájuk kellett hogy hagyiuk, avagy az lovagokat gazdagította az ellátás fejében. Igen gyakori volt, hogy per tárgyát képezte a város és a szerzetesrend között a kórház hovatartozása. Idővel sok rendi kórház került városi vezetés alá. Ez történt a Szent Lázár Lovagrend kórházával is Budán, igaz, az előbb a Sárkányos Lovagrend tulajdonába került át. Mivel a szerzetesrendek kórházai, ispotályai a rendház közelében létesültek, igen nagy valószínűséggel a gyógykezelésben a kolostori kert gyógynövényei nagy szerepet kaptak. A kerteket négy részre bontották általában. Így termesztettek dísznövényeket, amiket természetesen gyógyításra is felhasználtak. Hazánkban igen elterjedtek voltak a rózsafélék (Ross Gallicia – parlagi rózsa, Rosa Damascena – damaszkuszi rózsa, Rosa Arvensis – erdei rózsa), a fehér liliom, nárcisz, százszorszép, ibolya, viola, veronika, nefelejcs stb. A Juniperus Sabina, vagy másképp Boldogasszony ága a simaizmok összehúzódását segítette elő. A gyümölcsösben mandula, birs, naspolya, házi berkenye, körte, cseresznye, szilva, mogyoró (nem török mogyoró), dió, szelídgesztenye és füge fordult elő. A kert harmadik részét a zöldségek és saláták képezték. Persze itt is voltak többfunkciós növények. Ide sorolható a koriander, amely salátának igen kiváló, de magvából fűszert is készítettek, főzetéből pedig köhögéscsillapító, étvágyjavító, légcsőhurutot kúráló és vérnyomásjavító tea készült. De adták öblögető szernek is szájgyulladásra. A kert negyedik részét adta a herbakert. Itt a gyógy- és fűszernövényeket termesztették. A középkor embere úgy hitte, hogy minél erősebb illatú egy növény, annál jobb gyógyhatása van, így ezen növények jelentős illóolajjal bírtak igen gyakran. A római köményből frissítő és emésztésjavító tea készült, a kerti rutából pedig szemborogató szer. Megtalálható a kert ezen részében a fokhagyma, a kapor és a zsálya. A legtöbbet használt növény csak felsorolásszerűen álljon itt: ánizs, rozmaring, majoranna, sáfrány, bazsalikom, borostyán, cickafark, tavaszi hérics, orvosi ziliz, májvarózsa, harangláb, közönséges bojtorján, istenfa, fehér üröm, tárkony, bárány üröm, spárga, bakfű, boldogasszony tenyere, varádics, katánkóró, őszi kikerics, gyöngyvirág, odvas keltike, nagy ezerjófű, sárga árvacsalán, kereklevelű repkény, pirosló hunyor, izsóp, kék nőszirom, kakukkfű, télizöld metény, levendula, erdei mályva, borsos menta, illatos macskamenta, szurokfű, piros bazsarózsa, mák, rozmaring, kerti zsálya, muskotály zsálya, szürke cipruska, zöld cipruska, szappanfű stb. Igen gyakran pedig a kolostor növényeit szőlőművelés is kiegészítette. Ilyenről tudunk a Szent Lázár- lovagok esetében is.

A kórházakban a szerzetesek mellett igen gyakran találkozunk orvosokkal is. Ők Európa különböző egyetemein tanultak, úgymint Salernóban, Bolognában, Paduában, Montpellierben, Párizsban, Oxfordban, de működött orvosképzés Spanyolországban, Németországban és Nyugat-Európa több államában is. Magyarországon Veszprémben 1180-ban, Pécsen 1367-ben, Óbudán 1387-ben, míg Pozsonyban 1465 indult orvosképzés. (305. old.) Bizonyosra vehető, hogy a Szent Lázár- lovagok ispotályaiban is dolgoztak orvosok, de sajnos fennmaradt források híján nem tudni, hogy kik voltak ők, és honnét kerültek oda. Így sajnos azt sem lehet megmondani, legalábbis Magyarország esetén, hogy a rend orvosai melyik orvosi iskola irányzatát képviselték.

A X-XV. századi orvostudomány áttekintését azért tartottam fontosnak, mert a Szent Lázár Lovagrend amellett, hogy harcoló rend volt, komolyan kivette részét a gyógyításból is. A későbbi korok orvostudományát nemcsak nagyfokú szerteágazósága miatt nem kísérem nyomon,

hanem azért is, mert XV. század végétől a rend életében az orvoslás háttérbe szorult, és a lovagok egyre inkább a hadakozás felé fordultak.

A valódi és az ál-lovagrendekről

Ezen befejező fejezete kötetemnek, a Nobilitás 2007. évi számában megjelent írásom kicsit kibővített változata. Az olvasótól elnézést kérek azért, hogy alább, a kötetben már megismert pár gondolat újra előkerül, de ez szükséges a befejező rész teljességéhez.

A XX. század végén és a XXI. század elején a lovagrendek és a lovagi kultúra reneszánszát éli. Sorra alakulnak az önmagukat lovagrendeknek tituláló szervezetek, és egyre több névjegyen olvasható, hogy az illető lovag XY. Igen gyakran régi és nagyhírű lovagrendek jelennek meg újra a köztudatban, mint például a Szent György Lovagrend, a Sárkányos Lovagrend, vagy éppen teljesen új keletű néven szereplők, mint például Szent László vagy Szent Gellért Lovagrend. De tényleg a régi lovagrendek élednek újjá? Fennáll a jogfolytonosság? De ugyanígy megkérdezhetjük, hogy egy köztársaságban létre lehet e hozni valós lovagrendet, és az ilyen államforma vezetője megerősíthet vagy újjáalapíthat e régi lovagrendet lovagrendként. Mivel pedig igen gyakran püspökök védnöksége alá helyeznek új keletű lovagrendeket, azt a kérdést sem kerülhetjük meg, hogy van e joga püspököknek lovagrendet létrehozni.

A jogfolytonosan fennmaradt lovagrendek kérdésében igen sokat segít eligazodni a nemzetközi geneológiai és heraldikai világ egyik igen kiemelkedő szaktekintélyének, prof. Vajay Szabolcsnak a véleménye. Ő a Budapesti Közép Európai Egyetemen erről a témáról egy igen kimerítő előadást tartott, amelynek lényege a következő volt. A professzor három nagy szentföldi rendet ismer el jogfolytonosnak, ezek: Máltai és ennek protestáns Johannita ága ágát, továbbá a Szent Sír Rendet.

Jómagam az előadó felsorolását kiegészíteném még avval, hogy a jogfolytonosan fennmaradt szentföldi lovagrendek közé sorolom még a Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrendet is, amelynek nagymestere jelenleg Sevilla hercege (2008 év végéig).

A professzor úr jogfolytonosnak ismeri el a reconquista alatt keletkezett három spanyol rendet, az Alcantra, Calavatra és Santiago rendet. A Baltikum megtérítésében résztvevő Német Lovagrendet, továbbá több uralkodói alapítású szervezetet, mint például az Arany Gyapjas Rendet, az angol Térdszalag Rendet vagy a Savoyai Annunziata Rendet. Több katonai és polgári rend folyamatos fennmaradását is elfogadja, mint például a francia Becsület Rendtét. A jogfolytonosan fennmaradt lovagrendek és rendjelek nagy többsége a Lovagrendek Nemzetközi Állandó Bizottságába (I.C.O.C.) „ International Commission for Ordres of Chivalry" – tömörül. Az általuk jegyzett lovagrendekről és rendjelekről registert „Register of Orders of Chivalry" adnak ki. Ezen szervezetbe olyan rendek tömörültek, melyek bár jogfolytonosan fennmaradtak, de jelenleg szünetel az állami adományozásuk, így azokat leginkább az alapító uralkodócsaládok, vagy a lovagok tartották és tarják fenn, bár van köztük olyan is, ami pápai megerősítéssel működik mind a mai napig.

Vajay Szabolcsnak kiemelte, hogy sok régi patinás rend az idők során megszűnt, mint például a Templomos Rend, a Sárkányos Rend stb. Hangsúlyozta, hogy ezen egykoron felszámolt vagy kihalt rendek, most időről időre újjáalakulnak. Megemlítette azt is, hogy számos új „lovagrend" alakul világszerte, mint például a Szent György, Szent László, stb. Kiemelte, hogy ezen újjáalakult és új keletkezésű „rendeket", nem lehet rendeknek tekinteni. **Először is azért, mert hiányzik a jogfolytonosságuk, másodszor, mert olyan személy hozta őket létre, akinek nincsen fons honorum joga, tehát nincsen rendalapítási uralkodói joga**. Ennek hiányában pedig nem jöhet létre klasszikus értelembe vett lovagrend.

A jogfolytonosság nélkül létrejött „lovagrendek" és az újkeletű rendekről és tagságukról az előadó kemény bírálatot mondott. Meglátása szerint, ezen szervezeteket főképpen pénzügyi célok vezérlik. Kihasználják az emberek tudatlanságát, sznobizmusát és unintelligenciáját. Ezen szervezetek mögül, hiányzik a legális bázis. Látványos szertartásokkal, fantasztikus egyenruhákkal, rangokkal és érdemrendekkel káprázatják el mindazokat, akiket a lovagi köpenyeg megbűvölt.

Mi tagadás, súlyos szavak ezek. De látni kell, hogy Európa azon részén, ahol a nemesi rendet a kommunizmus igyekezett teljesen eltüntetni, az emberekben a nemesség utáni vágy, igen gyakran feléledt. Mivel pedig a lovagrendek egykoron nemesi szervezetek voltak, a jelentkezők a tagság megszerzésével, az egykori nemesi rendhez egyenrangúnak képzelik magukat. Lovagnak titulálják magukat, hol ott a lovagi rang, ha valaki rendlovag volt, nem adott soha sem nemességet. Attól az időtől kezdve, amikor polgárok is bekerülhettek a klasszikus lovagrendekbe, mindig csak másodosztályú tagok lehettek. A nemesség születési előjogát vagy uralkodói felemelését a polgári származású rendtagok, soha nem érhették el azáltal, hogy egy lovagrend tagjai lettek. De ezt, főleg Kelet-Európában az emberek nem értik meg. Őket tényleg elbűvöli a sok csillogás, amit ezen szervezetek felmutatnak. Arról már ne is beszéljünk, hogy a professzor által hamis rendeknek minősített szervezetek, még működésükben sem felelnek meg a lovagrendi követelményeknek, hiszen leggyakrabban egyesületekként tevékenykednek. Az egyesületet köz vagy küldöttgyűlés irányít, tehát demokratikus szervezet, míg a lovagrend egy felülről irányított, uralkodói jellegű, hierarchikus szervezet. Ebből adódóan, egy egyesület, soha sem lehet lovagrend.

Az egykor volt, de az idők folyamán megszünt lovagrendek felújítói, igen furcsa érvekkel próbálják magukat legitimizálni. Erre jó példa a magyarországi "Szent György Lovagrend". Ennek tagjai azt mondják és szívvel lélekkel hiszik is, hogy ez a világ legrégebbi világi lovagrendjének a tagjai – ebben alaposan tévednek-, mert 1326-ban, vagy még előbb 1324-ben alapította őket Anjoy Károly Róbert magyar király, és a lovagrendet azóta senki nem oszlatta fel. Tehát, a tagok felfogása szerint a lovagrendjük azóta létezik, ők nem újjáalapították, hanem felújították, mi által őket az 1326-os jogok és szabályok teljes joggal megilleti. Alapítójuk pedig a magyar király.

Itt csak mellékesen jegyzem meg, hogy mára a történészek azt is kétségbe vonják, hogy a lovagrend a XIV. sz-ban egyáltalán létezett e. Ennek oka, hogy az alapító oklevélen kívül, semmi nyoma a szervezetnek, egyetlen más oklevélen sem fordul elő, és egyetlen tagja sem ismert. Ezért feltételezik, hogy csak egy lovagrendalapítási kísérletről lehetett szó. Igaz, ez ellen szólhat a Sárkányos Rend alapító oklevele 1408-ból, amely alapján egy már korábban, létező lovagrendre is lehet gondolni, de nincsen az megnevezve. Viszont az szinte biztos, hogy a Szent György Lovagrend akkor már nem létezett, tehát az 82/84 év alatt (1326-1408), mindenképpen elenyészett, ha egyáltalán létezett.

A teljes korrektséghez hozzá tartozik, hogy pár kutatónak talán sikerült 1-2 középkori Szent György lovagot azonositania, ami a lovagrend középkori tényleges volta mellett szólhat. De az azonosítás a szakirodalomban még nem elfogadott.

A Szent György „Lovagrend" tagjai közül páran a jogfolytonos fenntmaradást igen furcsán indokolják. Szerintük a Zsigmond magyar király által alapított Sárkányos Lovagrand a Szent György Lovagrend megújítása. A sárkányos lovagok családjai, utódai pedig jogot kaptak arra, hogy a rend címerét és jelképét a saját címerükben örökletesen viseljék. Ilyen címer például a Báthory család címere. A címer általi rendjelvény öröklést egyesek úgy értelmezik, hogy a Sárkányos Rend tagsága örökletes. A nemes leszármazottak az újjáalapított „Sárkányos Rend" tagjai, míg a nem nemesek a Szent György „Lovagrend" tagjai. Ezen emberek sajnos nagy tévedésben élnek. A Sárkányos Lovagrend szabályzatai sehol sem írnak arról, hogy a rendtagság örökletes, amiből következik, hogy az nem örökletes tagság. A címereken való öröklődését a sárkányos jelképnek uralkodók engedélyezték pár családnak azért, hogy megőrizzék az egykori rendtagság és családi nagyság emlékét. Ez azonban nem jelenti a rendtagság örökletes voltát! Ráadásul a címerekben való fenntartása a Sárkányos Rend emlékének mindig csak az egyenes ági fiú leszármazókra élt, hiszen ők viselték az ősi címert, míg a leányági utódoknál a sárkányos jelkép átörökítése nem ismert, hiszen a leányági utódok a leány férjének státuszát és jogait öröklik. Ebből például egyenesen adódik, hogy a jelkép öröklési joga például a nem nemes utódokat eleve nem illette meg, hiszen nemesi címert nem

viselhetnek. Attól, hogy egy lovagrendi jelkép öröklődik egy címerben, az nem jelenti azt, hogy a lovagrendi tagság is örökletes, a nem nemes és nemes öröklődés fent említett megosztása pedig a monarchikus rendi hierarchiából adódóan eleve nevetséges és elképzelhetetlen. A lovagrendek története ugyan ismeri az örökletességet, mint például a Szent Lázár Lovagrend örökletes parancsnokságai, de örökletesség esetén arról mindenkor a lovagrend alkotmányának kell rendelkeznie. Ilyen örökletességi rendelkezés pedig nincsen se a középkori Szent György, se a középkori Sárkányos Lovagrend esetében.

A Szent György lovagrend példáján keresztül mutatnám be, hogy mikor lenne jogfolytonosan fennmaradt tényleges lovagrend, ha elfogadjuk, hogy a középkorban egykor tényleg létezett.

Ez azonban még koránt sem jelenti azt, hogy a XX. századi "Szent György Lovagrend" a középkorinak jogfolytonos utóda, még akkor sem, ha azt a középkorban nem oszlatták fel. Ennek oka, hogy a történelmi jogfolytonossága nem áll fenn. Mikor állna fenn a történelmi jogfolytonossága ezen és a többi hasonló cipőben járó lovagrendnek? Ez több módon is megvalósulhatna:

1/ A lovagrend nagymesterei folyamatosan követik egymást, akár a lovagok akaratából, – ügyvivő „nagymester" – akár uralkodói akaratból.

2/ ugyan az a joghatóság újítja fel, amely megalapította, a fenti esetben a magyar király vagy a kormányzó, esetleg a nádor. A felújításra jó példa az annami vagy vietnámi Sárkányos Rend, amit 1886 alapított a Nguyen Phuoc uralkodóház. A rendet a franciák betiltották, de azt az alapító uralkodóház 2002-ben felélesztette. De ugyanez a helyzet a Jeruzsálemi Szent Sír Lovagrendnél is, amit a pápaság alapít, megszüntet, majd felújít a középkor folyamán. Ezen esetekben a jogfolytonosság fennáll.

3/ A rendlovagok az évek, évszázadok folyamán, mindig újabb és újabb tagokat fogadnak maguk közé és esketnek fel – akár örökletességi alapon, ha erről a lovagrendi alkotmány rendelkezik eleve és azt egy teljes jogkörű és uralkodói elismerést bíró nagymester hagyta egykor jóvá- , esetleg függetlenül attól, hogy a nagymesteri poszt betöltött e, hiszen erre a rendi magisztrátusnak, különleges esetben joga van. Így a lovagrend a rendtagok akaratából él folyamatosan tovább. Erre jó példa a Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrend. De ez esetben nem lehet olyan időszak, egyetlen olyan év, amikor egyetlen rendlovag sem él, tehát a lovagrend tagjaiban nem halhat ki.

Tehát egy lovagrend nem csak feloszlatás által szűnhet meg, hanem a rendlovagok kihalása esetén is. Viszont, ha a fenti három pont közül egy is fennáll, a lovagrend akkor is jogfolytonosan fennmaradhat, ha azt az alapító fons honorum-mal bíró joghatóság fel is oszlatja. Abban az esetben, ha az adott lovagrendi tagságot foilyamatosan az alapító joghatóság nem adományozza, és a fenti három pont közül sem áll fenn egyik sem, akkor nem beszélhetünk jogfolytonosan fennálló, felújított vagy újraélesztett lovagrendről.

Ha pedig nem áll fenn a jogfolytonosság, mint például a Szent György Lovagrend esetében, hisz a lovagrend, ha létezett is, bizonyítottan kihalt, felújítását pedig nem a magyar király, kormányzó vagy nádor végezte, mint a magyar Megszentelt Korona mint a jogforrás fons honorum jogát bíró személy, nem beszélhetünk jogfolytonosan fennmaradt lovagrendről. De ugyan ez áll a külföldi lovagrendekre is hasonló esetben, hiszen esetükben is az ottani jogforrást kell figyelembe venni, azt, hogy a fons honorum birtokosa vagy jogutóda újítja e meg a rendet.

Ha pedig nem áll meg a jogfolytonosság, akkor minden esetben csak újjáalapított "lovagrendről" beszélhetünk, amely nem rendelkezik a névelőd jogaival és múltjával.

Ráadásul ha az újjáalapítás nem felel meg a lovagrend alapítási szabályoknak – uralkodó vagy uralkodói jogú személy, királyság állam vagy kormányfője alapítja, nem szuverén szervezetről hanem az egyesületi jog alá tartozó szervezetről van szó elsődleges jogforrásában – ez nem jelenti azt, hogy tényleges lovagrend adott esetben egy államban nem hozhat létre egyesü-

leti jog alá tartozó szervezetet, ha azt az adott állam gyülekezési vagy gazdasági joga megköveteli lásd pl.: Magyar Máltai Lovagok Egyesülete-, az alapítást törvény vagy kormányrendelet nem rögzíti, nem beszélhetünk valós lovagrendről. Ez esetben csak egyesületről, társadalmi szervezetről beszélhetünk, amelynek semmi köze sincs egy valódi lovagrendhez.

Az ilyetén létrejött egyesületi lovagrendek nem valós hanem ál rendek vagy lovagrendek. Tagjaik nem lovagok, avagy nem rendlovagok történelmi értelemben.

Vajay Szabolcs említette, hogy az újkeletű "lovagrendek" tagjai mekkora tévedésekben és sznobizmusban élnek. Ezt személyes tapasztalatomból is tudom. 2004. júniusában Balatongyörökön egy nagysikerű és igen magas színvonalú hagyományőrző harci bemutató után beszélgettem a "Szent György Lovagrend" tagjaival. Ekkor elhangzott egy meglepő gondolat részükről, ami rávilágíthat a mai lovagrendi reneszánszra. Ez pedig az, hogy az akit lovaggá ütöttek olyanná válik mint a középkori nemes. Kvázi, a rendlovagságot a nemesség elérésének vagy rangemelésnek tekintik sokan. Ezért is írják igen gyakran a nevük elé azt, hogy lovag, mint ha az tényleges nemesi cím lenne.

Pedig egy lovagrend tagja soha nem írhatja neve elé a "lovag" szót, ha amúgy a lovag nemesi rangállást nem bírja. A név elé írt kifejezések, úgy mint nemes, lovag, báró, gróf, őrgróf, márki, herceg, mind-mind uralkodók által adományozott nemesi rang. Ide sorolható még a vitéz rang is formailag, bár ez nem nemesi rangállást fejez ki, de egy monarchikus rendi állást jelöl, hasonlatosan a nemességhez.

A rendlovag, attól, hogy egy lovagrend tagja, még nem lesz nemessé. Ezt leginkább a történelmi lovagrendek régi szabályai tükrözik, amikor is a polgári származású, tehát nem nemesi eredetű rendlovag, ha felvételt is nyert a lovagrendbe, egyes magasabb tisztségeket nem érhet el, illetve a tiszteletbeli lovag kategóriából a jogi lovag kategóriába, ami a nemesi születésűeknek van fenntartva, nem léphet át.

Ki kell mondani, hogy a lovaggá ütés, lovagrendek esetében nem nemesít!! Az a személy, aki rendlovagként neve elé kiírja a „lovag" szót, címbitorlást követ el. Ezt pedig a Magyar Királyság a kihágási büntetőtörvény, az 1879. évi XL. törvénycikk 45.§-a szerint büntette egykor. A 45.§ szerint „A ki őt jogosan meg nem illető olyan címet vagy rangfokozatot használ, amely által a közönség tévútra vezettetik, úgyszintén az aki őt jogosan meg nem illető belföldi rend, vagy díszjeleket, vagy engedély nélkül külföldi rend, vagy díszjeleket nyilvánosan visel: 200 koronáig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő"- 1912-ben. Ez 2007-ben úgy 200 ezer forintos büntetési tételnek felel meg.

Egy rendlovag, ha lovagrendi tagságát fel kívánja tüntetni, azt mindig csak neve után teheti meg, mint például.: nemes és vitéz XY, a Portugál Szent Mihály Szárnya Arkangyal Rend tiszteletbeli lovagja, a Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrend KLJ rangú tagja stb.

A fenti érvemnek ellene mondhatnák, hogy igen, de a lovagrendek nagymestereinek néhány esetben volt nemesítési joga. Igen volt, ha azt neki egy uralkodó privilégium levélben adományozta, vagy a nagymester eleve uralkodó volt, esetleg fons honorummal bíró főpap volt. Ezért uralkodói adomány nélkül a lovagrendek nagymesterei nem nemesíthettek. Ráadásul azt sem feledhetjük, hogy a nemesítési joggal bíró nagymesterek, olyan lovagrendek élén álltak, amelyek önálló területtel, avagy államisággal bírnak. Például Máltai Lovagrend, Német Lovagrend, stb. Ők nem a lovagrend számára nemesítettek, hanem a lovagrendi állam számára. Az általuk nemesített személyek a lovagrendi államban kaptak nemesi kiváltságokat, megnemesítésük által nem lettek a lovagrend jogi tagjává.

Önálló terület nélkül a lovagrendek nagymesterei nem nemesítenek.

Arról az apróságról nem is szólva, hogy XIII. századtól kezdve egészen a XX. század közepéig, eleve csak nemeseket ütöttek lovaggá. Méghozzá csak olyan nemeseket, akik régi nemességgel bírtak, és 4-8-16 nemesnek született őst tudtak felvonultatni. Ez az úgynevezett őspróba, ami lovagrendektől függően és néha országonként is változik. Nemesnek született az a személy, aki születése pillanatában már nemes. A 4 nemesnek született ős esetén lehet, hogy

az illetőnek 6 őse is bírta a nemesi jogokat, de közülük csak 4 született eleve nemesnek. Így még a legrövidebb határidő is 140-200 éves nemesség birtoklását tételezi fel. Mi több, bizonyos lovagrendek ezt az őspróbát nem csak apai, hanem anyai ágon is megkövetelték. Ezért a lovagrendek nagymesterei lovagokat eleve nem is nemesíthettek! A XX. század közepétől vesznek fel a történelmi rendek nem nemeseket is soraikba "lovagnak", de ezen személyek nem válnak nemesekké, és a magukra adó történelmi rendekben nem is egyenrangúak a nemesi származásúakkal.

Jelenleg, ha jól tudom, egyedül a Máltai Lovagrend nagymesterének van nemesítési joga azon lovagrendek között, amelyek élén nem egy monarchia feje áll. Bár lényegileg a Máltai Lovagrend feje is egy monarcha, hiszen a rend önálló állami jogokat élvez.

Bár ma vannak olyan kétes jogalappal bíró lovagrend, amelyek szinte jobban őrzik a régi hagyományokat, mint a jogfolytonos lovagrendek, ez azonban nem változtat azon a tényen, hogy a nem jogfolytonos, vagy nem szabályosan alapított „lovagrendek" nem lovagrendek történelmi értelemben. Azok tagjai jogtalanul nevezik magukat lovagoknak és nemeseknek, vezetőik pedig igen gyakran minden jogalap nélkül használnak bárói vagy grófi rangot. Ez utóbbira példa lehet az Erdélyben működő „Sárkányos Lovagrend" vagy a "Szent György Lovagrend".

Honnét eredhet az a félreértés, hogy a rendlovagot nemesi értelemben vett lovagnak kezelik és a lovag szót a név elé írják? A lovag kifejezés a történelem egyik legrégebbi elit kategóriája. A régi rómaiaknál eredetét Romolusra vezetik vissza, aki három római törzsből három lovas centuriát állított fel. Servius Tullius, aki megreformálta a római „alkotmányt", a katonaságot is átalakította, amennyiben a római plebejus lakóságot is katonai szolgálatra kötelezte. Azokak akiknek a vagyona az általa felállított vagyoni osztályok legmagasabbikát meghaladta, 12 lovas centuriát kellett felállítaniuk. Később az itt felállított vagyoni cencus elérése adta a jogot a lovagi rendbe való belépésre. Így ez a pénzarisztokrácia, és így leginkább a kereskedők rendje lett a szenátori rend ellenében. Tehát a lovagi rendbe való tartozás már a régi Római Birodalomban is vagyonhoz és lovas katonai szolgálathoz volt kötve. Talán ez öröklődik át a középkorra akkor, amikor a nehézfegyverzetű lovasokat is lovagoknak „miles"-nek kezdik nevezni. A középkor elején a lovagi címhez nem kellett nemesi rang, hiszen ha az illetőnek volt pénze megvenni a lovagi fegyverzetet, vagyona és fegyverei által került az előkelők sorába. Ez a rendszer XII-XIII. században változik meg akkor, amikor a kialakulnak a szentföldi és uralkodói lovagrendek, hiszen ezekbe ezen időtől kezdve csak olyanokat vettek fel, akinek nemesi ősei voltak. Tehát ekkor már nem elég a fegyver és a vagyon a lovagrendi tagsághoz, és ettől kezdve csak azt tekintik lovagnak, aki elvben egy lovagrendnek tagja lehetne. Ezt pedig úgy érték el, hogy ekkor már csak nemeseket ütöttek lovaggá és a lovagság feltétele a lovaggá ütés aktusa. Tehát a páncélos vitéz ettől kezdve nem lovag automatikusan. A középkori lovagi hadviselés hanyatlása során, amit a lőfegyverek idéztek leginkább elő, kialakultak azon lovagi családok, amelyekben a lovagi hadviselés apáról fiúra szállt de a hadviselés módjának változása miatt már nem lovagként harcoltak de őrizték a régi hagyományt. Így a hagyomány alapján kialakult az igény a lovagi státusz örökölhetővé tételére, hisz az addig csak személyre szólt. Ezt az igényt az uralkodók is látták, és így létrejött a lovag mint nemesi rang, amely a köznemes és a bárói rang között foglal helyet. Idővel azt a rangot az uralkodók rangemelésként is kezdték adományozni. Erre jó példa Csehország, ahol egy uralkodói rendelkezésből adódóan, minden 300 éves nemességgel bíró családot automatikusan megillett a lovagi nemesi rangállás.

Evvel párhuzamosan azonban megmaradtak a klasszikus lovagrendek is. Ezekben egészen a XIX század végéig illetve a XX. század első feléig csak nemeseket vettek fel, és általában bizonyos rang elérése után avatták őket lovaggá. De ez a lovaggá avatási ceremónia nem rangemelés volt, hanem ekkor a középkori hagyományt idézik fel, aholis elismerték ez által a lovag katonai, vallási és egyéb erényeit.

Idővel az uralkodók is jutalmazni kívánták a középkori mintákra a nekik és az államnak tett szolgálatokat, de úgy, hogy az ne járjon rangemelési kötelezettséggel, bár járhatott annak

lehetőségével is, és létrejöttek a dinasztikus rendjelek, az érdemrendek egy formája. Ezek feje, avagy nagymestere az uralkodó. A rend saját rendi öltözékkel és szabályokkal bír, de ellentétben a középkori lovagrendekkel és azok utódaival, ezekben általában nem dominál az egyházi jelleg. A rendjel tulajdonosa automatikusan rendlovag, minden avatási ceremónia nélkül és örökös de nem örökletes lovagi méltóságot nyer általa a megadományozott. Ez azonban nem rangemelés. Az illető a nevét például így írja: tekintetes és méltóságos galántai Eszterházy Ferenc, Fraknó örökös grófja, a Szent István apostoli királyi nagykeresztes rend lovagja, vagy Szent István apostoli király jeles rendjének kanczellárja és a mondott rend nagy keresztes vitéze. A vitéz szó itt a lovag szinonimája 1764-ben.

Mind ezt azért hozom fel példaképp, mert utóbb igen gyakran nem írták már ki, hogy az illető a rend lovagja vagy vitéze, pusztán csak azt írták, hogy a rend kis, közép vagy nagykeresztjének tulajdonosa. De e mögött végig ott van a rend lovagja titulus megbújva.

A köztudatban a rendlovag titulus valószínűleg összemosódott a nemesi rangállással, hisz volt idő mikor lovag csak nemes lehetett, és ez a legáltalánosabb, és talán ezért írják sokan nevük elő a lovag szót, teljesen jogtalanul, amikor ők csak rendlovagok, feltéve, hogy valós rend vagy lovagrend tagjai. No és azt se feledjük, hogy sokan vágynak a nemesség után és a rangemelésre is.

Igen gyakran vezet félreértéshez a történelmi lovagrendeken belül is az, hogy ki számít lovagnak, mert sok rend esetében a rendtagság nem jelent a rendlovagi státusszal. Ez a helyzet leginkább a Szentföldön alapított, eredetileg egyházi lovagrendek esetében áll fenn, ide értve a Máltai, a Johannita, Teuton és Szent Lázár Lovagrendeket. Mivel ezen lovagrendek egykoron harcoló rendek voltak, a rend lovagi seregébe számos, esetleg nem nemest is felvettek a nemesek mellé. Ezen személyek voltak a szolgáló vagy fegyvernök testvérek. Viselték a rend ruháját, élvezték a rendi kedvezményeket, sőt tisztséget is viselhettek a lovagrenden belül, de ettől ők még nem váltak lovaggá. Lovaggá csak az rendtag vált, akit lovaggá is avattak. De ehhez bizonyos vagyon és megfelelő számú nemesi ős kellett, illetve megfelelő szolgálatokat kellett tenni a lovagrend részére. Ezen rendszer bemutatására álljon előttünk a Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrend ma is létező hierarchiája. A lovagjelölt 16 éves korától lehet apród, 18/21 éves korában jelölt (posztuláns) majd tag MLJ rangban. Ez után léphet elő a rendtag OLJ rangba, majd ezt követően CLJ, avagy kommendádor, azaz parancsnoki rangba. Mint CLJ rangú rendtag, bizonyos számú rendtag felett parancsnokolhat, kezelhet rendi vagyonokat, többedmagával tagfelvételre javasolhat személyeket, de önmaga még mindig nem rendlovag, mert még nem lett lovaggá avatva. Csak az ezt követő rangban, a KLJ rangban avatják az illetőt lovaggá és lesz tényleges rendlovag. Eddig igen gyakran 8-10 év is eltelik a belépéshez képest. Az ilyen típusú lovagrendeken belül a rendlovagi státuszt a rendtagoknak mindössze csak 10%-a éri el általában.

Ugyan ez a rendszer megvan az egyháziak esetében is. Ők sem lesznek automatikusan rendlovagok, hanem előbb segédlelkészek (AChLJ) majd lelkészek (ChLJ), majd ezt követően SChLJ, avagy idős lelkészként érhetik el a lovagi fokozatot. Ezt a rangsort csak a főpapoknak nem kell végigjárniuk. A fentiekből világosan kitűnik, hogy attól, hogy valaki tagja egy lovagrendnek, még nem lesz automatikusan rendlovag.

A világi, avagy uralkodói lovagrendek esetében más a helyzet. Mivel az uralkodók ezen lovagrendekbe eleve magas rangú nemeseket vagy katonatiszteket vettek fel, ők eleve megkapták a rendlovagi titulust. Az ilyen világi lovagrendek vagy egyfokozatúak, vagy több fokozatúak. Egyfokozatú például az Aranygyapjas Rend osztrák ága (Spanyolországban ma többfokozatú állami kitüntetésként adományozzák), míg több fokozatú például a Magyar Királyi Szent István Rend, amely nagykeresztes, középkeresztes és kiskeresztes fokozatokra tagolódik. Ez utóbbi esetben a rendlovag így címezhette magát: XY, a Magyar Királyi Szent István Rend középkeresztes lovagja. Az ilyen rendek esetében gyakorta elmarad a lovaggá avatás szertar-

tása, de ezen esetben a rendlovagi titulust a rend alapító okirata biztosítja a kitüntetettek számára. A rendjelek nem csak az újkorban tagolódtak osztályokra, ha nem a középkorban is. Erre jó példa a Zsigmond magyar király alapította Sárkányos Rend, amely alsóbb és felsőbb fokozatra volt tagolva. A felsőbb fokozat tagjai címerük körül használták a sárkányos motívumot egy keresztel, míg az alsóbb fok tulajdonosai kereszt nélküli sárkányt használhattak.

Bizonyos lovagrendek tagságának elnyerése vallási vagy nemzetiségi hovatartozáshoz van kötve. Ilyen például a Máltai és a Johannita Lovagrend, ahol vallási hovatartozás számít, vagy a Portugál Szent Mihály Arkangyal Szárnya Rend, ahol a portugál nemzetiség a döntő. Azonban előfordul, hogy ezen rendjeleket, lovagrendi tagságokat olyan személyek is elnyerik, akik amúgy azt nem kaphatnák meg. Ilyenkor ők a tiszteletbeli lovag, tb. kiskerestesztes, tb. nagykeresztes, stb. státuszt nyerik el. Tehát ők az adott rend tiszteletbeli tagjai lesznek. Így lett a protestáns vitéz nagybányai Horthy Miklós altengernagy, Magyarország kormányzója a Máltai Lovagrend tiszteletbeli tagja.

Sajnos a lovagrendek megítélésénél igen gyakran az erre hivatott szakmai szervezetek, nemesi csoportok és az ICOC is tévedhet. Így például 1998-ban még jogfolytonosan működő félszuverén lovagrendként ismerte el az ICOC az 1964-ben alapított/megújított Jeruzsálemi Szent János Kórházi Lovagrend jugoszláviai ágát, mint a Johannita Lovagrend egy önállósult ágát, melynek feje II. Péter jugoszláv trónörökös volt. 2000-re azonban kiderült, hogy a jogfolytonossága nem áll fenn, ezért törölték a jogfolytonos lovagrendek sorából. De ugyan így törlésre került az 1920-ban alapított és az ICOC tagok közé 1962/64-ben félszuverén lovagrendként felvett Vitézi Rend is. Igaz, ez utóbbit az ICOC nem végleg törölte, hanem átsorolta más, nem lovagrendi kategóriába. Az ICOC tagjai sorából törölte a Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrendet is 2002-ben, pedig ezen rend alapító tagja volt az ICOC-nak. Itt nem az eredeti jogfolytonossággal volt gond –bár erre hivatkoztak utóbb- hanem avval, hogy a lovagrend 1970 után több ágra esett szét, és a lovagrenden belül legitimációs problémák adódtak az egyes ágak esetében, ami által a jogfolytonosság veszélybe került, hisz több ága is a lovagrendnek legitimnek tartja magát, hol ott nincs igazuk. Az ICOC nem akart és nem tud a belső ellentéteken segíteni, így törölte a teljes Szent Lázár Lovagrendet.

Bár az ICOC egy igen nagy tekintélynek örvendő szervezet, azt azonban nem hallgathatom el, hogy jogi szempontból nem tekinthető az általa kiadott elismerés jogbiztosítéknak. Ennek oka, hogy az ICOC lényegében egy magánszemélyek által alapított szerveződés. Bár számos egykori uralkodó család tagja képviselteti magát az ICOC- ban, a szervezet maga még sem bír fons honorum, avagy uralkodói jogkörrel. Így jogi értelemben az ICOC egyetlen általa elismert szervezetnek sem adhat jogi biztosítékot jogfolytonosságára. Tehát az ICOC elismerés nem jelenti azt jogilag, hogy az adott szervezet tényleg jogfolytonosan fennálló szervezet, avagy lovagrend. És ugyan így az ICOC általi elismerés nem jelenthet jogalapot semmiféle szervezetnek, tehát egy megreformált, vagy újólag létrehozott lovagrendnek nem lehet jogalapja az ICOC elismerés. Az sem elhallgatható, hogy az ICOC- hoz hasonlóan más szerveződések is létrejöttek hasonló célzattal, de azoknak szintén nincsen jogi értelemben semmiféle jogalapjuk arra, hogy egykor létező, vagy újólag létrehozott, esetleg megreformált rendeket, lovagrendeket elismerjenek, vagy megerősítsenek. Az ilyen magánszemélyek által létrehozott egyesületek ugyan is nem rendelkeznek avval a monarchikus jogi háttérrel, ami szükséges ahhoz, hogy jogilag egy régi rendet vagy lovagrendet megújítsanak, megreformáljanak, vagy létezőnek ismerjenek el. Így állásfoglalásuk csak iránymutató, de annál többet nem jelent. Mivel pedig nem rendelkeznek a kellő jogalappal és megfelelő tudományos háttérrel, gyakorta követnek el tévedéseket, továbbá működésüket nagyban befolyásolják személyes és külső okok. Így egy-egy elismerés, vagy elismerés megtagadása mögött gyakorta igen különös okok állnak, mi által a fenti szervezetek - ide értve az ICOC-t is-, hitele igen csak megkérdőjelezhető. Éppen ezért a történelemtudomány tudományos világában a fenti szervezetek elismeréseit nem veszik figyelembe, azok tevékenységét gyakorta megtévesztőnek értékelik. Az ICOC-t és a hozzá hasonló szervezeteket

magánegyesületeknek tekinti a tudományos világ, olyan szervezeteknek, amit bárki létrehozhat, mi által lényegi súlyuk nincsen. A fenti szervezetek csak az általuk jegyzett szervezeteknek fontosak, azért, hogy elmondhassák, hogy ők milyen „lovagi" szerveződés tagjai. Valójában azonban ezen szervezetek megítélésem szerint nem adnak valódi jogbiztosítékot. Ma monarchikus alapon álló lovagrendet elismernie, megerősítenie csak Őszentségének a pápának és a monarchiáknak van, ide értve például a spanyol, az angol, a holland, a belga, a luxemburgi, a liechtensteini és a monacoi uralkodót, valamint a Máltai Lovagrend nagymesterét.

A Vitézi Rend példája igen jól szemlélteti, hogy mennyire vigyázni is kell a lovagrendek megítélésénél. Az ICOC a Vitézi Rendet félszuverén lovagrendként vette fel 1962/64-ben, hol ott a Vitézi Rend soha sem volt lovagrend. A Vitézi Rendet ugyan 1920-ban boldog

IV. Károly magyar király fons honorum jogával hozták létre a magyar törvények alapján, és ezt törvénybe is iktatták, még sem beszélhetünk lovagrendről. Mégpedig azért, mert nincsen a Vitézi Rendnek lovagrendi alapító levele, ahol a rendet lovagrendnek titulálják. A rendtagok állami földet kapnak örökletesen tartós használatra, ami felett az állami főség folytonosan megmarad. A lovagrendek esetében a lovag adja a földjét a rendnek és nem fordítva. Igaz használatra a lovag kaphat ez után az aktus után személyre szóló birtokot. A vitézi rang előbb első szülötti fiú ágon, 1957 után minden gyermek által örökölhető. Ez megint ellentétes a lovagrendiséggel, hiszen ott a rendtagság nem öröklődik. Az örökölhetőség csak bizonyos rögzített örökletes parancsnokságok esetében áll fenn, amely parancsnokságot eleve az azon földet a lovagrendnek adományozó család hozott létre és bír jogfolytonosan, illetve bizonyos rendeknél az öröklés joga a rendlovagi státuszúak utódait illeti meg. A vitézi rangot posztumusz, az elhunyt ős érdemei után is lehet igényelni. A lovagrendi tagságot azonban csak személyes érdemek alapján lehet elnyerni. Mindezek fényében bátran kimondhatjuk, hogy a Vitézi Rend soha sem volt tényleges lovagrend. Még akkor sem, ha belső hierarchikus szerkezete megfelel a lovagrendi szerkezetnek. A Vitézi Rend tagjai nem rendlovagok, pláne nem lovagok. A Vitézi Rend, avagy a Vitézi Telkek Intézménye az I. világháborús hősök jutalmazására jött létre. Később, amikor véglegessé vált, hogy a magyar trón boldog

IV. Károly angol és francia nyomásra történő száműzése után nem lesz betöltve, és a Főméltóságú Kormányzó Úr nem kapja meg a nemesítési jogot, tehát csak korlátozott fons honorum joggal bír, ez a szervezet lett az „új nemesség", pótolva a régiben történő előrelépést és rangemelést. A Vitézi Rend szerkezete és működése, tulajdonviszonyai pedig teljesen megfelelnek a magyar nemesi rendszernek (vármegyék-vitézi székkapitányságok, nemesi felkelés-vitézi „katonai" rangok és szervezés, vitézi birtokok államra háramlása – ősiség joga, vitézi rang öröklődése – nemi rang öröklése, vitézi kedvezmények – 1848 előtti nemesi kedvezmények, stb.) így a Vitézi Rend valójában egy monarchikus értelemben vett, önálló rendiséggel bíró rend, mint ahogyan az, az Új Idők Lexikonában 1942-ben le is lett jegyezve: „A vitézek lehetőleg vitézi telekben részesülnek és külön rendet alkotnak". Tehát a Vitézi Rend egy a nemességhez hasonlatos monarchikus rend, és nem lovagrend, vagy rendjel. És ezen a lovaggá ütéshez hasonlatos vitézé avatási szertartás sem változtat.

De mi is az, hogy rend? Pontosabban mik is a rendek, mert esetünkben a rend szó többes számú alakjából kell kiindulni. A Rendek az emberek bizonyos csoportja, amelynek tagjai bizonyos szabályok követését tűzik ki feladatuknak bizonyos célok elérése végett. Természetüket illetőleg három osztályra tagolhatók, úgy mint egyházi és világi rendek és a lovagrendek. A világi rendek az országos rendek, avagy a monarchikus rendiséggel bíró országos csoportok, úgy mint a nemesség, a szabad királyi városi polgárság és Magyarországon ide tartozik még a Vitézi Rend. Ezek tovább bonthatók főrendekre és közrendekre. Az egyházi rendek közé tartozik a világi papság és a szerzetesrendek. Míg a harmadik típusba sorolhatók a lovagrendek, amik között lehetnek egyháziak és világiak. Éppen ezért, ha egy rendet vizsgálunk, meg kell néznünk, hogy a három közül hová tartozik, avégett, hogy a tévedéseket elkerüljük és a rend szó ne vezessen minket tévútra.

A klasszikusan vett lovagrendek mindig monarchiához kötöttek, mivel azok eredendően nemesi szervezetek voltak. Így új lovagrendek nem monarchikus államban, tehát köztársaságban nem is jöhetnek létre, mivel a köztársasági államrend ellentétes a nemesi lovagrendi monarchikus állapottal. Éppen ezért egyetlen köztársaság sem újíthat meg egyetlen már megszűnt lovagrendet sem lovagrendként. Ha egy régi lovagrendet még is felújítanak egy köztársaságban, azt csak rendjelként és nem lovagrendként tehetik. Ezért, ha egy monarchikus rendjelet, lovagrendi státuszt egy köztársaság tovább adományoz, az elveszíti lovagrendi minőségét – kivétel a Francia Becsületrend - és puszta rendjellé, kitüntetéssé válik. Az ilyen rendjel és kitüntetés tulajdonosának nem ad rendlovagi státuszt. Ha azonban az illető állam utóbb ismét monarchiává válik, a köztársaság által fenntartott rendjel a jogfolytonosságnak jogalapja lehet.

A fentiek alapján nem tekinthető tényleges és valós lovagrendnek a francia királyok alapította, de időközben megszűnt „Fehér Asztal Lovagrend", amely egykoron a kiváló szakácsok számára alapíttatott, mivel az a történelem során megszűnt és felújítását nem monarcha, hanem a Francia Köztársaság miniszterelnöke végezte el.

Arra is van példa, hogy egy valós lovagrendet még egy monarchiában szüntetnek meg, vagyonát elkobozzák, majd a régi lovagrendet katonai érdemrendként adományozzák tovább. Ez történt 1835-ben, az 1161-ben Spanyolországban eredetileg lovagrendként alapított Compostellai Szent Jakab lovagrenddel. 1835-óta a lovagrend, mind rendjel él tovább, elveszve lovagrendi mivoltát.

Igen sok újjáalapított vagy új keletű „lovagrend" legitimátusát az egyház püspökei által kívánja önmaga számára biztosítani. Ennek alapja, hogy számos püspök és apát bírt egykoron fons honorum joggal. Ilyenek voltak például a Szent Német-Római Császárság egyházi választófejedelmei, vagy magyar viszonylatban például az esztergomi és a kalocsai érsek, az egri, a győri, a pécsi stb. püspök, illetve egyes szerzetesrendek apátjai, mint például a pannonhalmi főapát stb. Tehát az a gondolat, hogy az újjáalapított vagy új keletű lovagrendeket az egyházzal legitimáltassák, első látásra helyes gondolatnak tűnik. Azonban ez az eljárás még sem vezet célra és még sem ad lovagrendi legitimációt. Ennek oka, hogy

XII. Piusz pápa 1951-ben eltörölte a feudális eredetű világi címek és rangok használatát a katolikus egyházban. Ettől kezdve azon főpapok sem rendelkeznek fons honorum joggal, akiknek eddig volt ilyen joga. Így viszont a főpapoknak nincsen joga arra, hogy lovagrendet legitimáljanak.

A főpapok lovagrend alapítási illetve védnökségi tevékenységét a Szentszék teljes mértékben elutasítja, ezért olyan új egyházi védnökséget nem hagy jóvá, amelyben a lovagrend szó szerepel. A Vatikán jelenleg három lovagrendet ismer el. Ezek a Szuverén Máltai Lovagrend, a Szent Sír Lovagrend és a Teuton Lovagrend, amely utóbbi egyházi rendé lett átalakítva. Ezen régi és jogfolytonos lovagrendeken kívül a Vatikán más lovagi szervezetet nem ismer el, még akkor sem, azokban pátriárka, bíboros, érsek vagy püspök urak működnek. Ez azonban nem zárja ki annak lehetőségét, hogy a Szentszék elismerje az általa nem védnökölt és megerősített szervezetek munkáját, ha azok kimagasló karitatív vagy egyéb emberbaráti munkát végeznek. Ezen elismerésre példa lehet a Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrend.

A főpapok a Vatikán elutasító álláspontjával tisztában is vannak. Ezt legjobban a „Szent Gellért Lovagrend" esetén tudom bemutatni, ahol a vatikáni állásfoglalás az alapító okiratban is megjelenik. „*Tisztában vagyunk azzal, hogy a II. Vatikáni Zsinat óta egyházjogi értelemben lovagrend nem hozható létre, ezért egyesületünk egyházjogi státusza: apostoli élet társasága a Római Katolikus Egyház jogrendjében."* Ugyan ezen alapító okiratban szerepel a következő rész:" *..az Egyesülési jogról szóló 1989. évi II. törvény és a Közhasznú szervezetekről szóló 1997. évi CLVI. Törvény rendelkezései alapján - elhatározzuk, hogy Szent Gellért Lovagrend név alatt egyházi és világi jogi személyiséggel rendelkező egyesületet hozunk létre*". Ugyan ezen iratban olvashatóak a következő sorok is: „*Tisztában vagyunk továbbá azzal is, hogy a fent említett két civiljogi törvény sem ismeri a lovagrend státuszát. Ezért egyesületünk világi jogi*

személyisége mivoltában, - különösen a rászorulók megsegítésére végzett karitatív feladatok jobb ellátása érdekében - közhasznú szervezet." Ezek fényében teljesen anakronisztikus és nevetséges, a sznobizmus legjavát képviselve az, hogy a szervezetet „Szent Gellért Lovagrendnek" nevezik, lovagi köpenyt és jelképeket viselnek a tagok, és lovagavatásokat tartanak. Igen sajnálatos dolog, hogy ezen bohózatba az ország egyik érsekét is bevonták. Kérdezem én, miért nem jó ezen személyeknek az egyházi státuszuk: (1) apostoli élet társasága, amit a veszprémi érsek úr 7600-4/2004. szám alatt ismert el.(2) Az egyesület egyházi jogi személy. (3) Egyházi Főhatósága: a veszprémi érsek. Vagy így nem lehet elég procc mód az Úrhoz imádkozni és őt követni? De ezen „lovagok" még egy anakronizmust is elkövettek, álljon ez is itt az alapító okiratból: „ Az egyesület eszmei alapítója a kitűzött célokat illetően áldott emlékű Mindszenty József hercegprímás, bíboros, esztergomi érsek. Egyben Ő a Lovagrend örökös nagymestere". A lovagrendeknek soha nem volt örökös nagymestere, pláne nem olyan személy, aki nem is tud arról, hogy ő a „lovagrend" nagymestere, mivel, hogy annak munkájában soha sem vett részt.

A „Szent Gellért Lovagrend", amelynek alapszabályát és ceremóniáit, tagságával együtt az interneten leltem meg, tipikus példája a mai modern lovagrendesdinek, a mindenáron való sznobizmusnak és magamutogatásnak. De egyben bemutatja az emberi vágyat is, hogy elérjen valami olyat, amit másképp nem érhetne el. Ez hasonlatos a pénzhamisítóhoz, aki gazdagságát hamisítás illúziója által éri el.

A „Szent Gellért Lovagrenddel" egy sorba sorolom a „Szent István Lovagrendet", avagy a – „Stefanitákat" akiket 1993.08.20.-án egyházi védnökség alá az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye érseke vett, mint magántársulást. Ezen szervezet a középkori Stefanita Rend jogutódjának tartja magát, minden jogalap nélkül, hiszen a középkori rend az idők során megszűnt, felújítását pedig nem a magyar király végezte el. Meg kell azonban jegyeznem, hogy ezen szervezet pápai megerősítésére és jogszerű felújítására folynak tárgyalások a Szentszékkel. Jómagam igen örülnék sikerüknek és egy megerősítő pápai bulának, mivel a szervezet igen kiváló lelki és egyéb tevékenységet folytat.

Az egyház védnökölte szervezetek közé tartozik a „Magyarok Nagyasszonya Világ Győzelmes Királynője Szent Korona Lovagrend" is, amely szintén egyházi védnökség alatt áll, és amit 1998-ban hoztak létre minden vélt vagy valós jogelőd nélkül.

A fenti egyházi védnökséget élvező szervezetekben közös, hogy imádkozva, Krisztust követve kívánnak járni a magyarság boldogulását elősegítendő és evégett kívánnak jó példát mutatni. Ez dicséretes és követendő gondolkodásmód, de nagy kár, hogy ehhez olyan formát és szertartásrendet, valamit elnevezést választottak maguknak, ami nem illeti meg őket, pont azon történelmi jogok és kötelezettségek alapján, ami mentén életüket élni kívánják. Kár, hogy a jó ügy szolgálata a kivagyiságban és sznobizmusban elhalványul, ami a lovagavatásban nyilvánul meg, hisz így tagjaiknak valami olyat adnak, amit nem adhatnak. Hisz rendlovag csak ott lehet jogosan valaki, ahol valódi, a rendi hagyományoknak és formáknak, valamint jogoknak megfelelő lovagrend létezik. A nem valódi lovagrendek csak hamis címeket és rendjeleket adhatnak, amiknek a valódi rendi világban értékük nincsen. Az egyházi védnökségű ál lovagrendek sokkal közelebb jutnának Istenhez és céljaikhoz, és tisztességesebb úton is járnának, ha megmaradnának egyházi kegyes alapítványoknak, vagy apostoli élet társaságoknak. Ekkor nem érhetné őket a sznobizmus, kivagyiság és magamutogatás vádja, és nem válna tevékenységük kétes értékűvé az által, hogy valami olyat kínálnak, amihez nincsen joguk. Így viszont igen sajnálatos, hogy ezen furcsa szervezetekben a papság részt vesz, hisz ez által cinkosokká válnak az emberek megtévesztésében, még akkor is, ha jó ügyért küzdenek.

Az egyházi védnökségű lovagrendek sorába tartozik jelenleg a „Templomos Lovagrend" is. Sajnos, ezen patináns névre hallgató „lovagrend" esetében is igen kétséges a jogfolytonosság, ezért az ICOC nem is vette fel tagjai sorába. A rendet 1312-ben a pápa és a francia király oszlatta fel. Tagjai beolvadtak más lovagrendekbe, vagy más néven élt tovább a rend, mint például a portugál Krisztus Rend. Templomos Lovagrend név az 1750-es években jelenik meg

ismét, de jogfolytonosságát csak különböző okkult, illetve szabadkőműves szervezetek által tudta kimutatni.

A XX. században több, főleg angolszász szervezet alakult, mely a templomosok utódjának nevezte magát, ám ehhez egyik sem kapta meg a pápai engedélyt.

1979-ben Olaszországban Gróf Marcello Alberto Cristofani della Magione Clairvaux-i Szent Bernát „*De laude novae militiae*" című művének szellemiségét követve új szerzetesrendet alapított Templomos Lovagrend (*Militia Templi – Christi pauperum Militum Ordo*) néven, a jogutódlás követelése nélkül, de az ősi Rend reguláját alapul véve. 1979. szeptember 21-én polgárjogilag jóváhagytak, az akkori sienai érsek 1988. szeptember 8-án *Ordo Militiae Christi Templique Hierosolymitani* néven mint hívők magántársulatát hagyta jóvá. 1989. november 24-én ugyancsak ő erősítette meg az alkotmány néhány módosítását, 1990. november 18-án pedig Siena új megyéspüspöke hagyta jóvá a *Templomos Lovagrend Krisztus Szegény Lovagjai Rendjének Szabályzata* elnevezésű regulájukat, amely az ősi Rend szabályzatából ered, ám a jelen korhoz alkalmazkodik. 1989-ben II. János Pál pápa örök érvénnyel egy sor teljes búcsút engedélyezett a templomos lovagok életének különböző ünnepeire. A Lovagrend egyházi elismerését mutatja, hogy a „*Dizionario degli Istitut di Perfezione*" (Edizione Paoline, Roma 1997) című hivatalos egyházi kiadvány a „*Templomosok restaurációja*" című fejezetben ezt a lovagrendet ismerteti, mint az egyetlen legitim Templomos Lovagrendet. Az újjáalakult Rend jelenlegi bíboros patrónusa Edouard Gagnon kardinális.

Mint kitűnik, itt is egy hívő magántársulással van dolgunk, és nem tényleges és valós lovagrenddel. Viszont ezen szervezet kiemelkedő munkáját nem feledhetjük.

Az egyházi indíttatású szervezetek között az egyik legpatinásabb a világszerte elterjedt Szent László Társaság és Rend. A szervezetet 1861-ben alapították Pesten, avval a céllal, hogy Magyarország keleti határain lakó szegény népességet, de különösen a magyar katolikusokat iskolák és templomok építésével segítse, illetve a meglévők fenntartását támogassa. Ezen területekre papokat és tanítókat küldjön. Később ez irányú tevékenységét kiterjesztette a csángók földjére is. A szervezet jelentős egyházi támogatással jött létre, mely abból is látszik, hogy első elnöke Lonovics József csanádi püspök, későbbi kalocsai érsek volt. Alapszabályát a magyar királyi hatóságok is jóváhagyták. Azonban 1861-ben nem lovagrendet alapítottak, hanem társadalmi szervezetet. Az alapító oklevél még említést sem tesz a lovagrendi mivoltról. Azon pápai levél pedig, amelyben a pápa üdvözli a társaság munkáját és megalakulását, semmiféle lovagrendi jogot nem ad a rendnek, mivel ezen levél nem más, mint formális jókívánság nyilvánítás. Ugyan 1944-ben az országgyűlés tárgyalni kívánta, hogy esetleg a Szent László Társaságot lovagrendé alakítsa át, az ügyet végül is Szálasi hatalomátvétele miatt nem tárgyalta meg és így nem iktatta törvénybe sem.

Ezért a Társaság akkor, amikor arra hivatkozva vált „lovagrendé", hogy azt még a Magyar Királyság jogrendje szerint alapították, teljesen tévesen járt el. Így jelenleg eme igen patináns szervezetet is ál-lovagrendek között kell nyilvántartanunk.

Az egyházi indíttatású szervezetektől azonban nem tagadhatjuk el, hogy igen gyakran jelentős vallási, keresztényi, karitatív illetve nemzetvédő munkát végeznek.

A világi ál-lovagrendek közül már korábban szóltam a „Szent György Lovagrendről". A világi ál-lovagrendek sorát gazdagítja a Sárkányos Lovagrend, amelyet eredetileg Luxemburgi Zsigmond magyar király alapított, de a rend időközben kihalt, illetve egyes feltevések szerint külhonban maradt fenn. A külhoni fennmaradás úgy lehetséges, hogy voltak olyan tagjai a rendnek, akik a tagságot továbbadományozási joggal kapták meg, mint például Vitold (Vitautas) litván nagyfejedelem.

A Sárkányos Rend felújításával szinte egy időben többen is kísérleteztek, így 1992-ben Budapesten, majd 2001-ben Nagyváradon. Most ez utóbbi működik a nagy nyilvánosság előtt és vindikálja magának, minden jogalap nélkül a Sárkányos Rend jogfolytonosságát, de tudni

kell, hogy teljesen az 1992-ben létesített sem szűnt meg. Ezen „rendek” sorába tartozik az Erdélyi Szent Sir Lovagrend is, amely önmagát a Szent Sír Lovagrend jogutódának tartja, elfeledve azon apró tényt, hogy ezen rend jogi védnöke mindenkor a pápa, tehát csak az újíthatja fel és rendelkezhet felette, de azt is elfeledik, hogy jelenleg a Szent Sír Lovagrend pápai védnökség alatt ma is működik.

Egy új keletű „lovagi” mánia a borlovagok avatása. Ilyen szervezet például a Balatonvin Borlovagrend, az Európai Borlovagrend, a Promontorium Borlovagrend, a Terézvárosi Borlovagrend stb. Ezek, és az ezekhez hasonlatos szervezeteknek semmi köze a valódi lovagrendekhez. Elnevezésük teljesen félrevezető és megtévesztő, és elnevezésüket a sznobizmuson kívül más nem is indokolja. A borlovagrendek francia és belga kezdeményezésre az 1960-as évektől szaporodtak el, és mára nemzetközi szervezetekbe tömörülnek. Ezen szervezetek formális elődei a középkori céhek és nem a lovagrendek voltak.

De ekkor még mindig nem jutottunk a „lovagrendi” kavalkád végére. Hiszen még nem szóltam a magánkezdeményezésekről, és a történelmi hagyományőrzőkről. Ezek olyan szerveződések, amelyek nem kötik magukat szorosan egy egykor volt, de mára megszünt lovagrendhez. De ezen csoportok, miért ne alapon, lovagoknak és lovagrendeknek tartják magukat. Ilyen például a 2001-ben Hollókőn alapított „Szent László Lovagrend”, a „Keleti Sárkányos Lovagrend”, amely magát a régi Sárkányos Rend szellemi örökösének tartja. A sort folytatva, ide tartozik az egri „Aranykard Sárkányos Lovagrend”, a „Turul-Sas Lovagrend”, de ide sorolandók az egyetemi „lovagrendek”, az autó-motoros „lovagrendek” is. Ezt a sort bővíti a minden lovagrendi jogalapot, sőt jogi elődöt is nélkülöző, 1997-ben alapított 1956-os Vitézi Lovagrend is. Ilyen kezdeményezések a települések által létrehozott „lovagi szervezetek is”, mint például a Székesfehérváron megalakított „III. Béla Lovagrend”. Ezen szervezeteknek még annyi köze sincs a középkori lovagi világhoz, mint a borlovagrendeknek, hisz őket legalább a céhes múlt köti a középkorhoz.

A történelmi hagyományőrzés igen megbecsülendő dolog, de ha már valaki a történelmi hagyományokat igyekszik megvédeni, legalább azt tegye úgy, hogy közben nem sértse meg pont az általa óvni kívánt történelmi hagyományokat.

Megfigyelhető az a tendencia, hogy a lovagrendek és az ál-lovagrendek is szervezetekbe tömörülnek, hogy ez által biztosítsák tömegbázisukat és hátterüket. De míg egy valódi lovagrend múltja és tekintélye által önállóan is megáll, lásd például Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrend, Máltai Lovagrend stb., az ál-lovagrendek elvesznének egymás támogatása nélkül. Ezért ezen szervezetek nyakra főre „adományozzák rendjeleiket” egymás tagságának is, akik azokat büszkén viselik is. A középkorban egy ember csak egy lovagrendnek lehetett tagja, kivéve néhány uralkodót. A több rendbe való egyidejű felvétel a XIX. századtól válik általános gyakorlattá az uralkodók, államfők, főnemesek és főpapok, valamint magas rangú katonatisztek esetében. Ezen aktusok igen gyakran diplomáciai fogások, illetve nemzetközi elismerései valamely kiemelkedő tettnek. Manapság azonban a rendjelek viselését sikerült a giccs határára lealacsonyítani, hiszen úton útfélen olyan emberekbe botlunk, akik csörögnek a különböző rájuk aggatott ál rendjelektől, görnyedeznek a különböző ál lovagkeresztek alatt. Mily hiú is az ember. Vagy csak elismerésre vágynak, és ki nem elégített elismerés utáni vágyukat így kompenzálják. Ki tudja? Minden esetre igen csak furán néznek ki ezen „elismert” emberek.

Furcsa, hogy sohasem kérdezik meg, hogy az adott ál-lovagrend nagymesterét mely fons honorum-mal rendelkező személyiség iktatta be, hatalmazta fel a lovagrend vezetésére, vagy, hogy mely régi történelmi lovagi káptalantól szól az illető felhatalmazása, és hogy ki is avatta őt rendlovaggá. Mert ha ezt a kérdést feltennék, bizony sokan be se lépnének az ilyen szervezetekbe. De hát az emberi hiúság mindent legyőz. No és egyeseknek ez kiváló üzleti vállalkozás is. Mert bizony a különböző, díszes, vagy épp teljesen egyszerű „rendjelek” igen borsós árat kóstálnak, nem is számolva a ceremóniákat és tagdíjakat. Ki kell mondani,

ál-lovagrendet alapítani igen csak kifizetődő üzleti vállalkozás. De még a valós lovagrendek táján is elhangzik néha az a kérdés, hogy bizonyos karitatív ötletekből milyen haszna van a rendnek, mert hisz a lovagrend az gazdasági vállalkozás.

A lovaggá, illetve rendlovaggá avatásnál álljunk meg egy pillanatra. Kinek is van joga bárkit is lovaggá avatni? Kezdetben ez a jog a királyokat, hercegeket és őrgrófokat illette meg, majd ez a jog kiterjedt minden felavatott lovagra is. Az első lovaggá avatások az ősi germán harcossá avatásból fejlődtek ki, akkor, amikor a germán törzsi vezérek keresztény királlyá váltak. Az ősi germán szokás keresztény továbbélése a lovaggá avatás. Szent István magyar királyt például a Ják nemzetség őse, Vecelin lovag avatta lovaggá. A középkor vége felé azonban a lovaggá avatás joga visszaszállt a szuverén fejedelmekre, a fons honor tulajdonosaira, illetve a lovagrendek nagymestereire, bár ezt a jogot nem mindig tudták megőrizni és így a lovaggá avatás jogával egyes nem uralkodó jogú személyek is éltek és élnek, jogosan hivatkozva arra, hogy a lovagok egyenrangúak, nincsen nemes lovag és nemes lovag között rangkülönbség, mi által az avatás joga nem sajátítható ki, kivéve a rendlovagok esetét. Az egyenjogúság csak a lovagrendeken belül vonatkozik a XX-XXI. században felavatott nem nemesi származású személyekre, mi által ők nem avathatnak saját jogon senkit sem lovaggá. Rendlovagot ugyan is csak a lovagrend nagymestere avathatja fel. A lovagot felavató személyek csak akkor élhettek a lovaggá avatás, avagy lovaggá ütés jogával, ha önmagukat már egyszer egy arra jogosult személy lovaggá ütötte. Ezért volt gyakori, hogy a gyermek királyt koronázása előtt lovaggá ütötték, hisz különben nevében a koronázások alkalmával történő lovaggá ütéseket nem lehetett volna elvégezni. Ilyen koronázáshoz köthető lovagavatás például Magyarországon az Arany-sarkantyús Lovagok avatása.

A lovagság szorosan kötődik a nemesi jogálláshoz. Így a nem nemesi származású lovagokat nem szabad teljes értékű lovagnak tekinteni, mivel ők a lovagi történelem alapján nem lehetnének lovagok. A nemes lovagok egyenrangúsága abban is megmutatkozik, hogy az egyház jelenlétében felavatott lovag, ha azt megfelelő joghatóság avatta, lovagi mívoltát akkor sem veszti el, ha adott esetben kilép abból a lovagrendből, ahol felavatták, mivel a lovagság szinte olyan mint egy „szentség”. Azt csak különleges úton, az egyház megfelelő szertartása közepette lehet visszavenni a lovagtól, és csak úgy, hogy azon a lefokozandó személy is jelen van.
Még ide tartozik, hogy nagyon sok uralkodói alapítású rend-lovagrend esetében a lovaggá ütés elmaradt, viszont ezt az aktust helyettesítette a rendjel viselésének a joga. Ilyenre példa a Sárkányos Lovagrend, a Vaskorona Rend, a Lipót Rend, a Ferenc József Rend, a Mária Terézia Rend, stb. Ezen rendjelek tulajdonosai nevük után írhatták, hogy X vagy Y rend lovagja – Nyugat-Európai rendszerben a nevük elé írhatják, hogy Chevallier vagy Chev.-, továbbá viselhették a rend különleges díszruháját is. Ezen rendeket dinasztikus rendekként tartjuk nyilván.

És itt meg kell állni egy rövid időre. Az utóbbi rendeket az érdemrendek kategóriájába sorolják többen és nem a lovagrendekébe. És részben igazuk is van, hisz ezen rendekbe, mint például a Vaskorona Rendbe, nem a régi vallásos Istenért való harc, vagy a király politikájának védelme végett kerülnek be a tagok, hanem a hazának és az uralkodónak tett érdemek alapján. De még is dinasztikus lovagrendek, mert élükön nagymester áll, saját rendi ruhájuk és törvényeik vannak. Ez által különböznek a többi érdemrendtől, éremtől és kitüntetéstől. Ráadásul a lovagrendek közé sorolandó érdemrendek közül többet csak nemesek kaphatnak meg, vagy bizonyos fokozatuk van nemesi, vagy ahhoz hasonlatos katonatiszti rangálláshoz kötve. Éppen ezért lényegében megtévesztő a demokratikus illetve szocialista államok érdemrendjeinek rend elnevezése, bár ezen államok így szeretnék kiemelni a kitüntetett érdemeit. Mert a „rendjel” mindig magasabb fokozat az érdeméremnél és érdemkeresztnél, pontosan a monarchiákban meglévő rendi szerepe miatt. Helyesen, ha már a köztársaságokban rendjelet adományoznak, azokat kis, közép és nagykeresztnek kell nevezni, hogy véletlenül se lehessen téves értelmezés, mondjuk a kis kereszt szinonímájaként alkalmazott lovagkereszt esetén.

De mi is az a sokat emlegetett fons honorum jog? Ez azon uralkodói jog, amely egy adott önálló jogú territórium, tehát állam fejét megilleti. Ebbe a körbe tartoztak a Szent Német-Római Császárság fejedelmei is, akik a több száz önálló államocska élén álltak, hisz a császári hatalom csak egyfajta államszövetség felett érvényesült, a mini államok belügyeibe azonban nem avatkozott be. A fons honorum jog ad lehetőséget az uralkodónak a nemesítésre és nemesi rangemelésre, törvénytelen születésűek törvényesítésére, a középkorban a doktori címek kiadására, lovaggá ütésre, önálló pénz kibocsátására, rendjelek és lovagrendek alapítására. Röviden, a fons honorum jog nem más mint a szuverén uralkodók joga. Ez a jog általában elvész akkor, amikor az adott uralkodó elveszíti a trónját. Ezért nem bír most fons honorum joggal például Őfelsége Dr. Habsburg Ottó, vagy épp Savoyai Viktor Emánuel olasz trónörökös sem, hiába volt mindkettő édesapja megkoronázott király. A Szent Német-Római Birodalom császárai azonban különös kegyként a fons honorum jogot a birodalom hercegeinek adományképp megadták, mégpedig territóriumtól függetlenül. Tehát az ilyen mód adományba kapott jogok nem vésznek el, még akkor sem, ha ezen adományok érvényesítését az uralkodók átmenetileg korlátozták is. Így fons honorum joggal bír mindmáig az Odescalchi hercegi ház feje, az Esterházy hercegi ház feje és a Batthyány - Strattmann hercegi ház feje, bár néhányuk esetében az adománylevél maga korlátozza a fons honorum jog kiterjesztését bizonyos esetekre.
A Magyar Királyság területén pedig mindenkor, ha ugyan korlátozott jogkörrel is, de automatikusan fons honorum joggal bírt az ország nádora és kormányzója. Ez utóbbira jó példa Hunyadi János és vitéz nagybányai Horthy Miklós. Továbbá, fons honorum joga volt több főpapnak is, de ezen jogokat a pápa megsemmisítette akkor, amikor a főpapokat eltiltotta a világi címek és jogok viselésétől és használatától.

A fons honorum jog és az ebből eredő védnökség terén különleges helyzetben vannak azon történelmi lovagrendek, amelyek nem köthetőek kifejezetten egy államhoz, ha csak nem saját lovagrendi államukhoz – Rodoszi-Máltai, illetve Porosz lovagrendi államok-, mivel Európa számos országában létesítettek maguknak rendtartományokat, mi által a nagymesteri székhely is vándorolhat, illetve az jelképesnek tekinthető. Ilyen lovagrendek a Szentföldön alapított Templomos, Teuton, Máltai és Szent Lázár Lovagrend. Ezen lovagrendek elsődleges védnöke a Szentföld és általában egy ottani főpap. Innét a védnökség általában a pápaságra szállt át akkor, amikor a lovagrendet a pápa bullájában megerősítette és szabályzattal látta el, mivel ezen lovagrendek eredendően egyben szerzetesi szervezetek is voltak. Amikor ezen lovagrendek megjelentek Európában, és létrehozták ottani rendtartományaikat a pápai védnökség alatt, magukat az adott terület királyainak védnöksége alá is helyezték, akkor, amikor az adott uralkodó államába bebocsátást kértek és kaptak. Ezért egy lovagrendnek több világi védnöke is lehetett a pápai tiara mellett. Erre jó példa a Templomos lovagrend, amelynek védnöke a pápa mellett a francia király volt. Ők 1307/1312-ben feloszlatják a Templomos Lovagrendet. A pápa elrendelte, hogy vagyonuk szálljon a Máltai Lovagrendre. Igen ám, de ezt a rendelkezést például a portugál uralkodó nem ismerte el, ő védelmébe vette a lovagokat és belőlük létrehozta a portugál Krisztus Rendet és meghagyta nekik a templomos vagyont. A másik példa a Szent Lázár Lovagrend esete, amit 1489-ben a pápa a Máltai Lovagrendnek rendelt alá. Világi védnökei közül a francia király, a pápai utasításnak ellenállt, de ugyan így tett a savoyai uralkodó is, míg az angol uralkodó a rend birtokait magának kebelezte be. Savoya és Franciaország uralkodói azonban kölcsönösen nem ismerték el egymást, és így a rend két ágra vált szét. A lovagrendek esetében védnöknek tekinthető minden oda felvett uralkodó is. Gyakori, hogy a felvett uralkodók létrehozzák saját vezetésük alatt a lovagrend új ágát. Ha egy egyházi lovagrendet a pápa feloszlatott, de világi uralkodó fenntartott, akkor a lovagrend egyházi lovagrendből világi rendé változik át, akár több világi ágazatra szétszakadva. A világi uralkodók által létrehozott lovagrendek esetében a lovagrend szorosan kötődik az őt létrehozó koronához, avagy fons honorhoz. A lovagoknak azonban van módjuk maguknak új védnököt keresni, ha őket az alapító feloszlatja.

Az egykori királyságok jogutódai, ott ahol a monarchia nem maradt fenn, a köztársaságok, és a fons honorum jog a köztársasági elnökre szállt át. Azonban ők csak úgy élhetnek a fons honorum joggal, hogy az ne kerüljön összeütközésbe az adott állam államrendjével és alkotmányával. Éppen ezért a köztársasági elnökök a régi nemesi és lovagrendi ügyekben nem dönthetnek, új nemességet nem adhatnak és új nemesi alapokon álló szervezetet sem hozhatnak létre, ide értve a lovagrendeket is. A lovagrendiség ugyan is szerves és attól elválaszthatatlan része az egykori nemesi világnak. Ha egy régi monarchikus rendjelet vagy lovagrendet még is fenn kívánnak tartani, akkor azt csak mint állami érdemrend, avagy kitüntetés tehetik meg, megfosztva azt minden lovagrendi státusztól.

Ezen szabály alól egyetlen kivétel létezik, mégpedig a Francia Becsületrend. Ezen érdemrend pedig azért működik a többitől eltérően, mivel egy lényegében hibrid rendjelről - lovagrendről van szó, ami a francia forradalom különleges terméke. Ennek oka, hogy eredetileg a Becsületrendet Bonaparte Napóleon mint a Francia Köztársaság első konzulja alapította 1802-ben, saját katonái számára. Ekkor még nincsen rendjel, csak oklevél. Majd a rendet mind császár tovább viszi és létrehozza a rendjeleket, amiket először 1804. VII. 15-én adományoztak. Napóleon után a rendjelet fenntartják a Bourbonok 1814 és 1830 között, majd azt tovább viszi a köztársaság, hogy attól a II. császárság vegye át 1852-1870 között. A császárságtól ismét a köztársaságra szállt át, amely 1962-ben De Gaulle elnök által újjászabályozta. Az érdemrend lovag, tiszt, parancsnok, főtiszt és nagykeresztes fokozatokból áll, amelyeket civilek és katonák is elnyerhetnek, de abból a külhoniak sincsenek kizárva. A rendtagok egy speciális csoportot, a Legio honoratorum conscripta nevet viselő szervezetet alkotják, ami 16 cohorsra tagozódik, a megyei közigazgatási rendnek megfelelően. Az érdemrend kezdetben örökletes volt, három generáción keresztül. A tagoknak önálló iskolája és államilag finanszírozott segélyszervezete van, amely a rászorulóknak rendszeres járadékot fizet. A tagok legtöbbje lovagként, tehát a legalsó fokozatban kerül be a rendbe, és ott megfelelő szolgálati év után juthat előrébb. Egy kimutatás szerint a rendnek 75 nagykeresztese, 250 főtiszt, 1250 parancsnok, 10 000 tiszt és 113 425 lovag fokozatú tagja. Mint láthatjuk, nem egy szokványos lovagrenddel vagy rendjellel van dolgunk. Hisz létrehozója és első nagymestere köztársasághoz köthető – hol ott a köztársaság elvben nem ismeri a lovagrendi nagymester titulust, mivel lovagrendet nem is hozhat létre, ráadásul Franciaországban 1790-ben a nemesi címeket is eltörölték - de ettől a királyság is átveszi, hogy utána visszaszálljon a köztársaságra. Kezdetben általánosan örökíthető, ami nem szokás a lovagrendeknél, hisz csak bizonyos fokozat után válik egyes lovagrendeknél lehetőség öröklésre. Elnyerésénél pedig az állami közszolgálat döntő lehet, hisz 20 év után szinte automatikusan elnyerhető a lovagi fokozata. Tehát inkább állami elismerésről, kitüntetésről, rendjelről van szó, mint lovagrendről. Leginkább az 1920-ban alapított Vitézi Rendhez hasonlatos és a Becsületrend hiszen egyfajta önálló csoporttudattal bíró szervezet, egy sajátos „hadsereg". Mind ezt azért írtam le, hogy lássuk, a Becsületrend különállása nem lehet jogi precedens a többi rend illetve lovagrend számára, hisz lényegében nem egy klasszikusan vett lovagrenddel van dolgunk.

A valós és ál, avagy hamis lovagrendek világát Magyarország viszonylatában igyekeztem bemutatni, kitérve természetesen a nemzetközi területekre is ott, ahol azt szükségesnek véltem. Azonban azt kell mondanom, hogy mintául Európa jó néhány államát kiszemelhettem volna, hisz a helyzet Európa-szerte azonos.

Írásomnak nem célja, hogy bárkit is meggyőződésében megbántsak, vagy bármely szervezet ténylegesen elismerést érdemlő munkáját megkérdőjelezzem.

Jelenleg jogfolytonosan fennálló valós lovagrendek: Szuverén Jeruzsálemi Szent János Lovagrend (Máltaiak), Alcantra, Calatrava, Santiago, Montesa Lovagrendek, a Német Lovagrend, a Német Lovagrend Hollandia-i ága, a Szent Sír Lovagrend, a Johannita Lovagrend – Szent János Lovagrend Brandenburgi ága-, a Johannita Lovagrend Anglia-i ága, a Johannita Lovagrend Hollandia-i ága és a Johannita Lovagrend Svédország-i ága. Hozzájuk csatlakozik még

tizenharmadikként a Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrend. Ezen kívül jogfolytonosan elismert még 79 dinasztikus rend, továbbá két dinasztikus rend ugyan elismerve de jelenleg nincsen védnöke, és ugyan csak jogfolytonosan van elismerve, bár se nem lovagrend se nem dinasztikus rend, a Vitézi Rend. Ezeken felül természetesen valós lovagrend illetve dinasztikus rend mind azon szervezet, amelyet uralkodó monarchák tartanak fenn.

Az ál és valódi lovagrendeknek heraldikai és egyéb következményei is vannak. Míg a valós lovagrendek rendjelei megjelenhetnek a nemesi címerekhez kötve és igen gyakran meg is jelennek, hisz azok emelik viselőjük rangját, például a nemesi pajzsról szalagon lelógatva, esetleg az alá téve mint a Máltai és Johannita Lovagrendeket jelző máltai kereszt, vagy a pajzstartók kezébe adott zászlókon, addig az ál lovagrendek jelképeinek a nemesi címerek társaságában tilos megjelenniük. Ugyan így a valós lovagrendek rendjelei és kitüntetései viselhetőek katonai egyenruhán, illetve a valós lovagrendek egyenruháin, míg az egyesületi illetve magántársaságok képében működő „lovagrendek" jelképeik ezeken a ruhákon nem hordhatók, sőt ezen kitüntetésekkel és jelképekkel, valamint az állami rendjelekkel együtt, más ruhán sem hordhatóak. A rendjelek viselését külön szabályozzák a katonai és valós lovagrendi szabályzatok, illetve azok alkalmazását címerekhez kötve vizsgálják az arra hivatott nemzetközi nemesi szervezetek.

Sajnos a lovagrendi világban a felaprózódás és hatalmi harcok a valódi lovagrendeket is megérintették. Ez pedig oda vezet, hogy a valódi lovagrendek tagjaik által hiteltelenné válhatnak. Ekkor, hiába valódi és jogfolytonos szervezetről van szó, hiszen a tagok hiteltelensége a jogfolytonosságot nem befolyásolja, az egyházi, nemzetközi lovagi szervezetek, például az ICOC és valós lovagrendek eltávolodhatnak, illetve kitaszíthatják maguk közül az érintett lovagrendet, függetlenül attól, hogy az valódi lovagi szervezet. Egy ilyen személyei vagy belső harcai által hitelét vesztett szervezetben való tagság például egy másik valódi lovagrendbe való átjelentkezés akadálya lehet. Sajnos, ilyen tagjai és belső harcai általi hitelvesztés a mai Magyarországon is több valódi lovagi szervezetet érint.

Irodalomjegyzék

Könyvcímek:

1/ **Bagdonas R.: The Military and Hospitaller Order of St.Lazarus of Jerusalem its history and work:** kiadási adatokat nem tartalmaz, a Queensland-i Egyetemi Könyvtárból kaptam kölcsön, raktári száma: BB 00567.

2/ **Bankó Ildikó: A zöld csillagos kereszt alatt Szent Lázár Lovagjai:** Magyar Nemzet című napilap 1991.december 24- i száma.

3/ **Benkő Mihály: Csata Nikápolynál**: Móra Könyvkiadó 1987.

4/ **Paul *Bertrand*: L`Ordre Militaire et Hospitalier de Saint Layare de Jerusalem:** Paris, 1961.

5/ **Catharina Blomberg: Szamurájok: Japán harcos nemességének történelmi és vallási háttere:** Szenzár Kiadó Budapest 2001.

6/ **Adrian J. *Boas*: Crusader Archeology: The material culture of the latin east:** London-New York 1999.

7/ **Adrian J. *Boas*: Jerusalem in the time of the crusades:** London – New York: 2001.

8/ **Bozsóky Pál Gerő: Keresztes hadjáratok:** Agapé, Novi Sad 1995.

9/ **Brüll Klára, Englasderné: Orvosok és kórházak Pest-Budán:** Budapest 1930.

10/ **Budapest Történeti Bibliográfiája I - VI. kötet: szerk: Zoltán József és Berza László:** Budapest, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár 1967.

11/ **Budapesti Lexikon:** Akadémiai Kiadó, Budapest 1973.

12/ **Búvár folyóirat** 1936. december II. évfolyam 12. szám.

13/ **Cseszlovákia:** Panoráma Útikönyv sorozat

14/ **Joathan *Dewald*: Az európai nemesség története:** Pannonica Kiadó 2002.

15/ **Divald Kornél: Budapest művészete a török hódoltság előtt**: Budapest 1903.

16/ **von Erich *Fegl*: Memento – Der Militarische und Hosoitalische Orden des Hl. Lazarus von Jerusalem:** Wien 1978.

17/ **Éri István: Széchenyi és kora**: Budapest, 1991.

18/ **Jean *Flori*: Chevaliers et chevalerie au Moyen Age.** Hachette Litteratures, Paris, 1998.

19/ **Fournier Ágoston: I. Napóleon életrajza I - II. kötet:** Magyar Tudományos Akadémia Kiadója Budapest 1918.

20/ **Fodor Pál: Máltai kalózok, török rabok és francia kereskedők a Földközi-tengeren a 17. század elején**: Történelmi Szemle 1999. 3-4. szám.

21/ **Földi Pál: A templomos lovagok titkai:** Anno Kiadó 2001.

22/ **Gerevics László: Budapest Története II. kötet.:** Budapest 1973.

23/ **Gerő László: Várépítészetünk:** Budapest, Műszaki Könyvkiadó, 1975.

24/ **Gömbös Tamás: A szerzetes és lovagrendek címerei és viseletei:** magánkiadás, Budapest 1993.

25/ **Gudenus János József báró: A magyarországi főnemesség XX. századi genealógiája I-IV. kötet:** Budapest 1993.

26/ **Gyöngyösi Gergely**: Arcok a magyar középkorból, Magyar Ritkaságok sorozat, Szépirodalmi Könyvkiadó 1983, Budapest.

27/ **Győrffy György: Az Árpád-kori Magyarország Történeti Földrajza I-IV. köt.** Akadémiai kiadó, 1987.

28/ **Brigitte *Hamann*: Habsburg Lexikon** Új Génius Kiadó Budapest 1990.

29/ **Haycraft John**: A francia forradalom nyomában: Utazások Franciaországban, Secker és Warburg, London 1989, magyar kiadása Budapest.

30/ **Hasznos Mulatságok**: A hazai s külföldi tudósításokhoz toldalékul írta és kiadta Kultsár István Pest 1822. második félesztendő, 1825. év, 1829. év 38. szám 297-301. oldal.

31/ **Hints Elek: A középkori orvostudomány:** Budapest 1939.
32/ **Hóman Bálint– zekfű Gyula: Magyar Történet I–VIII. kötet:** Budapest
33/ **Horn Emil: Magyarországi Szent erzsébet**, Budapest 1905.
34/ **Jean-Michel *Hornus*: Nem harcolhatok!** Székesfehérvár 1993.
35/ **Horváth István: Régészeti adatok Esztergom környékének településtörténetéhez:** ELTE BTK. Régészeti Tanszék szakdolgozat 1966.
36/ **Horváth István, H.Kelemen Márta, Torma István: Magyarország régészeti topográfiája 5., Esztergom és a dorogi járás:** Budapest, Akadémiai Kiadó 1979.
37/ **Ijjas Antal: Szentek élete I–II. kötet,** Ecclesia Könyvkiadó Budapest 1976.
38/ **Dr. Józsa László: A honfoglaló és Árpád- kori magyarság egészsége és betegségei:** Gondolat Kiadó Budapest, 1996.
39/ **DDR. Juba Ferenc: Lovasság és hajózás:** A magyar huszárság története – A lovasműveltség sajátosságai: Budapest-Zürich 2004, Zürichi Magyar Történelmi Egyesület és a Heraldikai Kiadó kiadványa.
40/ **Karcsu Antal Arzén: Az egyházi és szerzetesi lovagrendek történelme, különös tekintettel a magyar- s erdélyországi lovagrendek egykori házaira, V. kötet:** Pest 1887.
41/ **Karlai K.Károly: A Címerről – A címer története, fejlődése:** Amsterdam 1985.
42/ **Katholikus Szemle című folyóirat:** 1904. és 1931. évfolyam.
43/ **Katus László: Egyháziak hétköznapjai: Rubikon folyóirat 1998/7. szám 6–9. old.**
44/ **Katus László: A Középkor Története:** Pannonica – Rubikon Kiadók, Budapest 2001.
45/ **Kelemen Hajna szerkesztő: A középkor irodalmából:** Holnap Kiadó 1992.
46/ **Kiss Gábor: Várak, várkastélyok, várhelyek Magyarországon:** Panoráma 1984
47/ **Kiszeli Gábor: A Szabadkömmüvesség**: Korona Kiadó, Budapest, 1999.
48/ **Kiszeli Gábor: A leleplezett szabadkömüvesség**: Korona Kiadó, Budapest, 2000.
49/ **Kozák Károly: Téglából épített körtemplomaink és centrális kápolnáink a XII-XIII. században:** Móra Ferenc Múzeum Évkönyve 1976-1977.: Szeged 1978.
50/ **Gerhard *Kroll*: Jézus nyomában:** Szent István Társulat Budapest.
51/ **Kubinyi András: Főpapok, egyházi intézmények és vallásosság a középkori Magyarországon:** Budapest, 1999.
52/ **Kulcsár Zsuzsanna: Rejtélyek és botrányok a középkorban:** Gondolat Kiadó 1984.
53/ **Henry–Melchior de *Langle*** és **Jean-Louis de *Treourret de Kerstrat*: Les Orders de Saint Lazare de Jerusalem et de Notre-Dame du Mont-Carmel aux XVII e et XVIII e Sciences:** Publications LTK, Paris, 1992.
54/ **Gerard A. *Lee:* Leper Hospitals in Medieval Ireland with a Short Account of the Military and Hospitaller Order of St Lazarus of Jerusalem:** Dublin, Four Courts Press LTD.
55/ **Volker *Loos*: A Templomos Lovagrend története:** Art Nouveau Kiadó Pécs
56/ **Lepold Antal: Esztergom régi látképei:** Budapest 1944.
57/ **Lindner László: A Loire Völgye:** Panoráma Kiadó 1983.
58/ **Magyar Könyvszemle:** 1957. 360-364. oldal.
59/ **Amin *Maalouf*: A keresztes háborúk arab szemmel:** Budapest, Európa Kiadó2002.
60/ **Mályusz Elemér: Zsigmond király uralma Magyarországon:** Gondolat Kiadó, Budapest 1984.
61/ **Máthé Elek: Az anglikán egyház válsága: Magyar Szemle: Szerkeszti Szekfű Gyula:** Budapest 1929. V. kötet 3.(19.) szám 227-231. old.
62/ **Missziós Magazin, az Evangélikus Missziói Központ folyóirata 2000/6.**
63/ **Moody T.W.–Martin F.X.: Írország Története:** Budapest, Corvina Kiadó 1999.
64/ **Günter *Ogger*: A Függerek császári és királyi bankárok**: Európa Könyvkiadó, Budapest, 1999.

65/ **Országos Szécsényi Könyvtár Évkönyve** 1982-1983. 207-220. oldal. A Szentlélekről elnevezett ispotályosrend búcsúlevele Esztergomban.

66/ **Pauler Gyula: A Magyar Nemzet története az Árpádházi királyok alatt I-II. köt.:** Budapest 1899.

67/ **Papp Imre: A Napkirály**: Budapest, Kossuth Könyvkiadó 1989.

68/ **Pécsváradi Gábor: Jeruzsálemi utazás:** Szépirodalmi Könyvkiadó 1983 (Az eredeti mű 1519-ben íródott.)

69/ **Pósán László: A Német Lovagrend pénzügypolitikája a kezdetektől a 14. század közepéig:** Debrecen, Multiplex Media, 2000.

70/ **Denys *Pringle*: The churches of the crusader Kingdom of Jerusalem I-II.** Cambridge, 1993.

71/ **Puskely Mária: Kétezer év szerzetessége:** Budapest 1998.

72/ **Puskely Mária: Szerzetesek:** Budapest, Zrínyi Nyomda Kiadója 1990.

73/ **R.Várkonyi Ágnes** (szerk.)**: Magyar reneszánsz udvari kultúra:** Gondolat Kiadó Budapest 1987.

74/ **Révay Nagy Lexikona 17. kötet:** Budapest 1925.

75/ **Rendjelek és kitüntetések Történelmünkben:** (v.Felszeghi–v.Ratvay–Petrichevich – dr.Ambróczy) Budapest 1942?

76/ **Reiszig Ede: A Jeruzsálemi Szent János Lovagrend Magyarországon I-II. kötet:** Budapest 1925-1928.

77/ **Reiszig Ede:** A magyarországi János-lovagok a Hunyadiak korában: *Századok* 1918/1-2. szám LII. évfolyam

78/ **Rihmer Aurél: A magyar nemesi társadalom a XIV. században:** Pécs Janus Pannonius Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar 1999. Diplomamunka.

79/ **Rihmer Aurél: A valódi és az ál lovagrendekről: Nobilitas 2007**, 37-58. old. Magyar Történelmi Családok Egyesületének az évkönyve, Budapest 2007.

80/ **Rosdy Pál: Jubileumi tanítás: Heti Válasz folyóirat III. évfolyam 18. szám** 29. oldal.

81/ **Steven Runciman: History of the Crusaider II. vol. The Kingdom of the Jerusalem 1978.**

82/ **Seibert Jutta–Verlag Herbert: A keresztény művészet lexikona:** Corvina Kiadó, Budapest 1986.

83/ ***Schier* Xystus: Buda sacra sub priscius regibus**, Viennae 1774.

84/ **Schwarz Ignácz: A fürdők történetéhez Magyarországon:** *Századok*, 1891/IV. füzet

85/ **Jean *Sévillia*: Zita, a bátor császárné**, Királyi házak sorozat, Gabo kiadó 2000.

86/ **Jack *Sweetman*: Admirálisok:** Zrínyi Kiadó, Budapest 1999.

87/ **Szabó Tibor: Középkori templomok nyomában Budapest környezetében**: Budapest, Budai Ciszterci Szent Imre Plébánia, 1997.

88/ **E. *Tarle*: Napóleon:** Gondolat Kiadó Budapest 1957.

89/ **A Templomos Lovagrend Regulája:** Agón-Kairosz, Budapest, 2002.

90/ **Tiszti czím és névtár 1846.** Budapest

91/ **Testvéreink, a Szentek:** Prugg Verlag Eisenstadt 1977.

92/ **Sidney *Toiy***: A history of fortification from 3000 B.C. to A.D. 1700: William Heinemann LTD. London 1955.

93/ **Tóth Sándor: Új ember folyóirat 2001.12.16. száma LVII évfolyam 50.(2785)**

94/ **Töll László: Az acél építészete: Rex invictissimus: Hadsereg és hadszervezet a Mátyás kori Magyarországon** 97-120. oldal. Zrínyi Kiadó Budapest 2008.

95/ **Török József–Legeza László: *Máltaiak*,** Mikes Kiadó Budapest 1999.

96/ **William *Urban*: A Teuton Lovagok:** Gold Book Kft. 2003.

97/ **Vajay Szabolcs: A Johannita Rend Lovagjai:** Budapest 1987.

98/ **Zimányi Vera: Lepanto 1571:** Budapest, Móra Ferenc Kiadó 1983.
99/ **Zolnai László: A középkori Esztergom:** Budapest, Gondolat Kiadó 1983.

Segédkönyvek:

1/ **Cató – Jemnitz – Gunst – Márkus: Egyetemes történelmi kronológia az őstörténettől 1977-ig:** Tankönyvkiadó Budapest 1987.
2/ **Gergely Jenő: A pápaság története:** Kossuth Kiadó Budapest 1982.
3/ **Új Idők Lexikona:** Budapest 1940.
4/ **The Encyclopaedia Britannica:** London, 1926. Vol.15-16. (Italy to Lord)
5/ **Révay Nagy Lexikona**
6/ **A Panoráma kiadó útikönyvei** (Csehszlovákia, Franciaország, Itália, Spanyolország)
7/ **Nouveau Larousse Illustré Dictionnaire Universel Encyclopédique:** Paris
8/ **Guy Stairs Sainty and Rafal Heydel-Mankoo: Burkes'Peerage and Gentry–World Orders of Kinghthood and Merit. ISBN 0-9711966-7-2.** London 2006.
9/ **Laszlovszky József** szerk: Magyarország és a keresztes háborúk: Lovagrendek és emlékeik: Attraktor kiadó, Máriabesnyő – Gödöllő 2006.

Forráskiadványok:

1/ Árpádkori Új Oklevéltár VI., XII. kötet.
2/ Monumenta Ecclesiae Strigoniensis I. kötet. 1874.
3/ Hazai Okmánytár VI. kötet.
4/ Monumenta Romana Episcopatus Vesprimiensis I-IV. kötet III. kötete 1896-1907.
5/ Zsigmond-kori Oklevéltár II. kötet.
6/ Mohács Emlékezete, szerkeztette Tatona Tamás, Magyar Helikon, 1976.
7/ Georgius Fejér: Codex diplomaticus Hungariae 1829.
8/ Nagy Imra: Anjoukori okmánytár
9/ Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve 1982-1983. A Szentlélekről elnevezett ispotályos rend búcsúlevele Esztergomban 207-220. oldal.

Kéziratok:

1/ **Dr.Kézdy-Vásárhelyi Kézdy Béla** K.M., K.C.N., G.C.L.J. magyar nagyperjel**: kézirat I.**
2/ **gróf Bolza-Kézdy Astrid** DGCLJ, DMLJ, SCrLJ perjel: **kézirat**
3/ Berni bíróság ítélete 2004.
4/ **Váraljjai Csocsán** Jenő GCLJ: A Jeruzsálemi Szent Lázár Kataonai és Kórházi Lovagrend rövid története.
5/ **Kázmér Miklós: Földrengések okozta sérülések Margat keresztes várában (al-Marqab, Szíria) 2008.** *Mérnökgeológia-Kőzetmechanika 2008 (Szerk.: Török Á. & Vásárhelyi B.)*

Tanulmány:

1/ **Sipos Katalin** a politikatudomány kandidátusa stb.: **Európai Unio – Civil társadalom – Nem - kormányzati szervezetek.**
2/ **Értekezések a Történelemtudományi Osztály köréből:** szerk.: Hunfalvy János: **II. Endre szabadságlevelei: Knauz Nándor**, Pest, 1869.

Előadás:

1/ **prof. Dr. Vajay Szabolcs**: Valódi és nem valódi rendekről, Budapest Közép Európai Egyetem

2/ **László András**- nak 1998.08.01-én a Lovagi útról szóló előadása, amit a szabolcsi Szűz Mária monostorban tartott.

Internettes címek:

1/ **The Order of St.Lazarus – A short History** of the Order of St. Lazarus **(Chevalier James Algrant y Canete GCLJ CMLJ KHL** és **Chevalier Jean de Beaugourdon GCLJ KMLJ KL** művei nyomán.)
http://www.kwtelecom.com/chivalry/lazarus/history.html

2/ **A Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Ispotályos Lovagrend (A JSzLKIL)**
http://www.saintlazarus.org/index_hu.html

3/ **The Order of St.Lazarus the Heraldry of the Order**
http://www.kwtelecom.com/heraldry/lazarus/masters.html

4/ **History**
http://www.st.lazarus.net/pariso/History.html

5/ **Battle of La Forbie (1244 AD) Chris Jones:**
http://www.fanaticus.jiffynet.net/DBA/battles/laforbie.html

6/ **Soós István: History**
http://www.saint-lazarus.org/h_toth.html

7/ **Guy Stair Sainty**: The Order os Saints Maurice and Lazarus
http://www.chivalricorders.org/orders/italian/maurice.htm

8/ **Order of Saint Maurice and Saint Lazare (Italy):**
http://www.crwflags.com/fotw/flags/it-mch.html

9/ **History of the Order of Saint Maurice:**
http://www.mauriziano.it/sito_inglese/storia.htm

10/ **The Cross of Malta:**
http://www.orderofmalta.org.uk/cross.htm

11/ **Order of Saints Maurice and Lazarus – Regialis (L.Mendola)**
wysiwyg://56/ http://www.regalis.com/reg/mauriziano.htm

12/ **Lazarhistory 2002**
wysiwyg://43/ http://www.angelfire.com/ego/oslj/lazhis.htm

13/ **Die Lzarener:**
http://www.tempus-vivit.net/hospitalis/orden/vorstellung.htm//lazarener

14/ **The Order of St. Lazarus – An Alternative View**
http://www.kwtelecom.co/chivalry/lazarus/altview.html

15/ **The Order of Saint Lazarus (Guy Stair Santy)**
http://www.chivalricordes.org/orders/self-styled/lazarus.htm

16/ **A more measured view of the Order of Saint Lazarus of Jerusalem (*James J.Algrant*)**
http://www.caltrap.bbsnet.com/amore.htm

17/ **Obidience of Malta – Ranks and Insignia**
http://www.st-lazarus.net/maltao/ranks.htm

18/ **Legitimacy and Orders of Knighthood**
http://www.heraldica.org/topics/orders/legitimit.htm

19/ **The Grand Priory Page**
http://www.users.globalnet.co.uk/-tyderwen/thegrand.htm

20/ **„Revived" orders: the Order of Saint Lazarus**
http://www.heraldica.org/topics/orders/lazarus.htm (2000**)**

21/ **The Order Today**
http://www.users.globalnet.co.uk/tyderwen/Otoday.htm

22/ **Order of St.Lazarus: The Military and Hospitaller Order Saint Lazarus of Jerusalem, Toronto Commande**
http://www.palliativecareinfo.com/Order_of_St_Lazarus/order_of_lazarus.htm
23/ **dr. Egerváryné Fangler Katalin: Gondoskodás Sopron öreg és szegény lakósairól a XIII-XX. sz-ban.**
http://www.sopron.hu/idösek/idöskor **23.html**
24/ **The Order of Saint Michael (France)**
http://www.chivalricorders.org/orders/franch/michel.htm
25/ **Orders of Chivalry in France**
http://www.heraldica.org/topics/france/frorders.htm
26/ **Ordo Byzantinus Sancti Sepulchri**
http://www.obss.org/info.htm
27/ **Catholic Encyclopedia: Order of Saint James of Compostela**
wysiwyg://218/ http://www.newadvent.org/cathen/13353a.htm
28/ **Heraldic Regulations – Magisterial Decree**
http://www.st-lazarus.net/maltao/heraldic.htm
29/ **Lazarhistory**
http://www.angelfire.com/ego/oslj/lazhis.htm
30/ **Der Lazarusorden: Freier Ritterbund Thüringen e.V.**
http://www.ritterbund-thr.de/aktuell/bilderseiten/orden/lazarus.htm
31/ **Lazariterkirche im Gfenn**
http://www-duebendorf.ch/stadt/info/kirchen/lazariterkirche.htm
32/ **La Genealogie de Puerto Rico: Negroni Family**
http://www.rootsweb.com/-prwgw/negroni_03.htm
33/ **The Knights of Christ**
http://www.vityaz-master.com/osprey/scans/maa-155/2.html
34/ **The Order os Saint Maurice and Saint Lazarus**
http://www.chivalricorders.org/orders/italian/maurice.htm
35/ **Robert Ignatius Burns S.J. The Crusader Kingdom of Valencia: The Hospitals of the Kingdom of Valencia**
http://www.libro.uca.edu/ck/ck 13.htm
36/ **Lakatos Sarolta: Máltai insigniál**
http://jam.nyirbone.hu/konyvtar/web-konyv/nuiz-konf/Lakatos.html
37/ **Order of Saint Lazarus of Jerusalem (Order of….)**
http://atlasgeo.span.ch/fotw/flags/rel-oslj.html
38/ **Willkommen in Seedorf**
http://www.seedorf-uri.ch/Seiten/m_g_s.html
39/ **900 éves a Szent Lázár Lovagrend és Segélyszervezet**
http://informatika.szarvas.hu/egi- bin/sz…vi-déke/szarvas.awk?1998/12.21/demjan.doc
40/ **Order of Saint Lazarus Strümsborg**
http://www.stromsborg.com/chivalrystlazarus.htm
41/ **John Edwards: Christian Córdoba: The city and its region in the late Middle Ages Chapter 6.**
http://libro.uca.edu/edwards/cordoba6.htm
42/ **International Commission for Orders of Chivalry**
wyg://98/ http://www.geocities.com/chivalric2/AIOC/icochome.htm
43/ **History (world)**
http://www.st-lazarus.net/world/history.htm
44/ **America**

http://www.stlazarus.org/AMERICA.HTML

45/ **Our History**
http://www.stlazarus.ca/canadae.htm

46/ **Greetings by thy President of the Republic of Austria Dkfm. Dr. Thomas Klestil**
http://www.st-lazarus.net/maltao/greeting.htm

47/ **Hunyadi Zsolt: Cruciferi domus hospitalis per Hungariam et Slavoniam…**
http://www.lib.jgytf.u-szeged.hu/aetas/20002_4/2002-4-05.htm

48/ **James J. Algrant: A more measured view of The Order of Saint Lazarus of Jerusalem: Foreword.** Maga az idézett könyv 1983- ban jelent meg.
http://www.maineworldnewsservicce.com/caltrap/amore.htm

49/ **Meiringen**
http://www.jakobsweg.ch/JWD/Orte/Ortbeo/meirhist.htm

50/ **Historia Zakonu Swietego Lazarza w okresie sredniowiecza**
http://strony.wp.pl/wp/militeslazari/history.html

51/**Appendice 1**
http://www.mitropolis.org/appendice_1.htm

52/ **Battle of Varna – Wikipedia**
http://www.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Varna

53/ **History of the Commandery of Poland**
http://www.St-lazarus.net/poland-m/frame.htm

54/ **MCMLX Premise**
http://www.icocregister.org/premise.htm

55/ **Mik azok az NGO- k?**
http://www.kka.hu/-Kozossegi-Adat-tár/PAR….32b1912fe3d8525663b007ebad9?OpentDocument

56/ **Szabó Máté: Civil társadalom és emberi jogok – a globalizáció kihatásai**
http://www.google.co.hu/search?q=cache:1

57/ **Memodoc: History abaut Lazare Saint of Jerusalem and of…..**
http://www.216.239.120/translate-c?hl=en

58/ **Constitution, Statutes and Regulations of the Order of St. Lazarus of Jerusalem – Malta Obidence** http://www.stelling.nl/vrijmetselarij/ridders/lazarus-malta-const.html

59/ **Grand Magisterial Council Meeting 2003 – Report**
http://www.st-lazarus.net/maltao/gmcm03_report.htm

60/ **A Szent Látzár Lovagrend Mosonmagyaróváron**
http://www.communio.hu/hitvallás/hitv0302/hitvallás/030225.thm

61/ **Nagy Páholy Korszaka**
http://geocities.com/7897401/vakol06.htm

62/ **Lázár**
http://Lexikon.katolikus.hu

63/ **L'ordre militaire et hospitalier de Saint-Lazare de Jerusalem**
http://www.mitropolis.org/appendice_1.htm